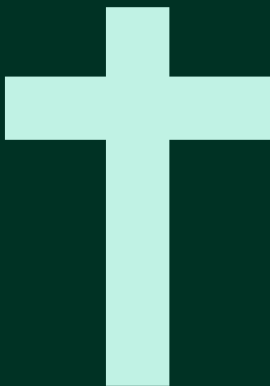

Testamento jaa maa
jitofo-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande

(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo	1
Marcos	58
Lucas	95
Juan	155
Hechos	199
Romanos	257
1 Corintios	281
2 Corintios	304
Gálatas	319
Efesios	327
Filipenses	335
Colosenses	341
1 Tesalonicenses	347
2 Tesalonicenses	352
1 Timoteo	355
2 Timoteo	362
Tito	367
Filemón	370
Hebreos	372
Santiago	390
1 Pedro	397
2 Pedro	404
1 Juan	408
2 Juan	415
3 Juan	416
Judas	418
Apocalipsis	420

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jín ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jín Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isai. ⁶ Te Isai ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'i Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jín ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondé Abraham te onde David ío uxí kuun tatá. Te onde David te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te onde ni kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni io. Náa-ya, María, ja á ni kunda tu'un ja tánda'a-ña jín José, te onde ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñin cha va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jín-ña, chii sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákani ini-de, te ni cha-ni ñin ndajá'a máá Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jín-de jín jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja ñú'un chii-ña jián, onde nuu máá Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. Chii máá-i,

nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, nává'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máá Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: ²³ Koo ñn ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yí. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jín máá-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de natu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máá Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'i-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jín-ña, onde ni kaku se'e yí núu-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndichí jín tíñuú xíní

¹ Te ni kaku Jesús ini ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku chaa ndichí, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeey rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñuú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñú'ún-rí-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, onde jín taká ñayivi ñuu Jerusalén. ⁴ Te ni nastútú-de taká sutu ñá'nu jín taká chaa káchaa tutu ini ñuu. Te ni jika tu'un-de chaa-ún nú ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máá cháa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Ini ñuu Belén ndañúu Judea, chi nuu tutu ja ní chísó cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róó ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúli-ga-ro núu cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chi ini-ro kenda ñn I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñuu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'i-de xini cháa ndichí-ún. Te ni ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñuú xíní-ún. ⁸ Te ni táji-de chaa-ún kaja'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuángoyo-ni yúan, te kaka tu'un vá'a-ni siki súchí lúli-ún. Te ní ni kajini-ni nuu-í, te kastu'ún-ni nuu-ná nává'a suni ná kichíñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kaja'an-de. Te máá tíñuú xíní já ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnúú-tí nuu-dé onde ni jaa-ti núu kátuu súchí lúli-ún. Te yúan ni jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñuú xíní-ún, te ni kakusi xáan iní-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de ini ve'e. Te ni kajini-de nuu súchí lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuiñi jítí-de nuu-í. Te ni kachiñú'ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia ua nuu-í. ¹² Te ni kaskóto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yuán ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kaja'an-de. Yúan-na te ñn ndajá'a máá Tatá, ni skóto-ya José nuu kixí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jián jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-rí nuu-ro. Chi a yani nandúkú Herodes súchí lúli

jián já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, ni nata'u núu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de suchí lúlí jín náa-i kája'an ñúu-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te ni kandee-de yúan onde ni ji'i Herodes. Te ni skikuu tu'un ni ka'an máa Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto ni kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé suchí yí lúlí

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan ni kasákátá cháa ndíchí núu-dé, te ni kití xaan iní-de. Te ni tájí-de soldado kája'an. Te ni kaja'ni táká suchí yí lúlí úu kuia jín já lúlí-ga ká'io-i iní ñuu Belén jín táká ndañúu, natu'un ni ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jín-de. ¹⁷ Yuán ní skikuu tu'un ni ka'an Jeremías cháa ni jani tu'un Dios, chi ni ka'an-de: ¹⁸ Iní ñuu Ramá ni jini so'o-ri ja kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi iní-ña, chi ni ndi'i-i, ni kánaa. Achí. ¹⁹ Te vása ní ji'i rey Herodes. Te ñ ndajá'a máa Tatá, ni skóto jani-ya José onde nuu kánde-de ñuu Egipto. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró suchí lúlí jián jín náa-i, te no'on-ro ñuu Israel kunchaa-ro, chi a ni kaji'i ja kákuu ka'ni suchí jián núu. Achí. ²¹ Yúan-na te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de suchí lúlí-ún jín náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te ni ni'in-dé tu'un ja Arquelao tá'ú tíñu iní ñuu Judea, ni jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te ni yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, ni skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de ñ ndañúu Galilea. ²³ Te ni jaa-de ñ ñuu nání Nazaret. Te yúan ni kanchaa-de. Te ni skikuu tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios: Cháa ñuu Nazaret kunání-ya, áchí.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te jika kivi ní cháa Juan cháa skuánducha kándii-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te ni jani-de tu'un. ² Te ni ka'an-de: Nakani iní jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu natu'un andívi, áchí-de. ³ Chi sikí cháa yá'a ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: ñ ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máa Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, ni kuu ixi camello. Te ni nu'ni ñ sánchii ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé ni kuu ndikuá'yú jín ndúxi yokó. ⁵ Yúan-na te ñayivi ñuu Jerusalén jín táká ñayivi ñuu Judea jín táká ñayivi yúñuu Jordán, ni kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te ni skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te ni jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jín cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te ni ka'an-de jín: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á ni nakani iní-ro-ún.

⁹ Te ma káni inĭ-ro ká'an-ro: Abraham kúu táa-yo. Chĭ ká'an-ri jĭn-ró já kúu-ni sá'a Dios ja táka yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yunu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xiti te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kuñá'nu-ri kundiso-ri ndijañ-yá. Máa-yá skuánducha-yá róo jĭn Espiritu Santo jĭn ñú'un. ¹² Te tĭn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi inĭ yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ni kenda Jesús inĭ ñuu Galilea. Te ni chaa-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chi ni ka'an-de jĭn-yá: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko ni ka'an Jesús jĭn-de: Vina te sá'a-ró, chĭ súan kánúú skĭkuu-yó táka tiñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ni janducha Jesús, te ni nana-ni-ya inĭ nducha. Te ni nuña andívi. Te ni jini-ya Espiritu Dios júngava vai nátu'un paloma. Te ni jinū sikĭ-yá. ¹⁷ Te ni kenda ĩn tu'un ichi ándívi ní ka'an: Ya'a kúu Se'e-ri ja kúndá'ú inĭ-ri-i, te kúšĭ inĭ-ri jĭn-i, áchí.

4

Sikĭ já ní jito nchaá tá'an kui'na jĭn-yá

¹ Yúan-na te ni jaá Jesús ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu, náva'a koto nchaá tá'an kui'na jĭn-yá. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, ni jo ndicha inĭ-ya. Yúan-na te vásá ní ji'i-ya sóko. ³ Te ni jaá kui'na ní jito nchaá tá'an jĭn-yá. Te ni ka'an jĭn-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jĭn yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te ni ka'an-ya jĭn: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chĭ suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jĭn-yá máá ñúu ĩi. Te yúan ni kaa jĭn-yá xinĭ torre ve'e ĩi. ⁶ Te ni ka'an jĭn-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró ondé nuu ñú'un, chĭ yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii sikĭ-ro, te kunu nchaá-ya róo náva'a tú stujĭ-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jĭn kui'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchaá-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jĭnu ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jĭn-yá xinĭ ĩn yuku súkún xaán. Te ni stá'an taká ñuu luu níi ñúyivi núu-yá. ⁹ Te ni kachĭ jĭn-yá: Taká ñuu yá'a kuá'a-ri nuu-ro nú jukuiñĭ jíti-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ni kachĭ Jesús jĭn kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chĭ yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máa-ró, te nuu máá ĩn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ni kuxio kui'na-ún

kua'an. Te ni chakoyo ndajá'a ándíví ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ni jaa-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháá yani yu'u mar ma'ñú ñuu Zabulón jín ñuu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías cha ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jín ñuu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi sijn nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i in luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuñi naa, áchí-de.

Ndasá ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani ini jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, in Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé ini mar. Chi cha kátin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róo cha tin ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan. Te ká'in-de ini barco jín táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xiní-dé. ²² Te cha-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jín táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñuu Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táka ñayivi káku'u jín táka nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ní ñuu Siria. Te nuu-yá ni kákinchaka-i taká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táka ñayivi káyaji ní'ni, jín ja tá'an tachí káni, jín ja jí'í yí'í, jín ja ndúyúnú, ndi'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñuu Galilea, jín ñuu Decápolis jín ñayivi ñuu Jerusalén, jín ñuu Judea, jín ñuu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya onde nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te cha káskuá'a jín-yá, ni jakoyo-de nuu-yá yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáán ndatu

³ Xáán ndatu ñayivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andíví. ⁴ Xáán ndatu ñayivi kánde'e, chi ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáán ndatu ñayivi vítá ini, chi ni'in-í ní ñuyivi kúu ta'u-í. ⁶ Xáán ndatu ñayivi kákuu xa'an iní-i

skíkúu-i taká tiñu ndaa, ch̄i kuu ja kákun̄i-i. ⁷ Xáán ndatu ñayivi kákundá'ú in̄i tá'an, ch̄i suni ni'in-í tu'un kundá'ú in̄i. ⁸ Xáán ndatu ñayivi ndóo in̄i añú-i, ch̄i kun̄i-i nuu Dios. ⁹ Xáán ndatu ñayivi kánasaman̄i tá'an, ch̄i kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáán ndatu ñayivi kájika jínu sik̄i já kásá'a-i tiñu ndaa, ch̄i kuu kivi-i in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. ¹¹ Xáán ndatu máá-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jíin-ró te káchindik̄in-i róó te kákaji-i róó sik̄i rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Sīi xáan kóo in̄i-ro, ch̄i ká'nu xaan tá'u-ro ío onde andíví. Ch̄i súan ni káchindik̄in-i cháa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vásá róó.

Chaa nátu'un ñii, jíin luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñii ñuyivi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, ch̄i sua kacha-ro kí'in te kuañu-i sik̄i. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyivi. In ñuu kánde xini yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro in̄i yiti te chindee-ró kayú ch̄i nundóo, ch̄i sua kundii nuu candelero te stúun nuu já káxiukú in̄i ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núu taká ñayivi, náva'a ná kun̄i-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro já kánchaa-ya onde andíví.

Sik̄i tú'un ley aná'an jíin tú'un Jesús

¹⁷ Ma kani in̄i-ro jíná'an-ró já vai-ri xnáa-rí ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí ch̄i sua skíkúu-ri. ¹⁸ Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró: Onde kivi náa andíví jíin ñuyivi, ni in jota te ni in punto ma náa kúti núu tutú ley onde nú tú skíkúu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú in cháa tú jandatu-de nuu in tu'un tá'ú tiñu yá'a, vasa tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un in mozo lúli in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. Ko nú sua jandatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de in cháa kúná'nu onde in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. ²⁰ Ch̄i a ká'an-ri jíin-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máá-ró vásá tiñu kásá'a cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro in̄i ñuu Dios nátu'un andíví.

Sik̄i tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndiyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndiyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Nú in cháa kití in̄i-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú in cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú in cháa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní cháa-ro jíin núu altar, te nú yúan ni nuku'un in̄i-ro já jíto u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ró já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te kí'in-ro te nduman̄i-ro jíin

ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jíin cháa jíto u'u róó nini ká'jin-ró jíin-de ichi. Chí nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez. Te juez kuá'a-de róó nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandaa ká'an-ri jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunaa-ro táká centavo. ²⁷ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jíin-ña kuní-de, yúan-na te a ni ísiki ncháa tá'an-de jíin ña'an-ún iní añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chí va'a-ga ja náa ñin nduchi-ro, nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chí va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'i, te ná kuá'a tutu ndúsñin nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñin cháa ñasí'i-de, ko nasu já tiní iní-ña, yúan-na te sá'a-de ja ísiki ncháa-ña-dé. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jíin ña'an-ún, te ísiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni ni jini so'o-ró tú'un ni ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an ni'in-ró chí skíkuu-ró táká tu'un ni kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni siki ándívi, chí silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñúyívi, chí teyu nuu káxndíi ja'a-yá kúu. Ni siki ñúu Jerusalén, chí ñuu máa Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ni'in-ró siki xini-ro, chí ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjn xí ndúu túún ñin ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achí-ro, chí nú skaa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáa kúu. ³⁸ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un nakunaa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chí nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kuá'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuanchaa-de sa'ma-ro, te suni kuu kua'a-ró tikachi-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róó ñin kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kuá'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúu kúmani-yo jíin cháa kájito u'u yóo

⁴³ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te

kakān ta'u-ro já'a cháa ká'an ndivá'a jíin-ró te káchindikin róo. ⁴⁵ Nává'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já kánchaa-ya ándiví, chí máa-yá já'a-ya ndíkandii sikí ñáyivi ñáá jíin sikí ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú sikí ñáyivi kás'a tiñu va'a jíin sikí ñáyivi kás'a tiñu ñáá. ⁴⁶ Chí nú maní-ro jíin cháa maní jíin-ró, naún ní'in-ro. Á tú suni súan kás'a cháa xíní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te naún sá'a-ga-ro núsáá. Á tú suni súan kás'a cháa sijn nación. ⁴⁸ Núsáá te ná síyija va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, nátu'un ío va'a máa Táa-ro kánchaa-ya ándiví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijin-ro táká tiñu va'a-ró nává'a nde'é ñáyivi núu-ro, chí nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máa Táa-ro já kánchaa-ya ándiví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta nátu'un cháa uu xini káxiukú-de ini ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chí súan kás'a-de nává'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á ni kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vése-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Nává'a sá'a sa'í-ro caridad-ún. Chí máa Táa-ro, jiní-ya já ní sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xini. Chí máa-de, kákusij iní-de kakān ta'u-dé ini ve'e sinagoga jíin jiki yá'ya nává'a ná kuní ñáyivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róo nú jikán ta'u-ro, ndivi ini ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakān ta'u-ro núu máa Táa-ro já kánchaa sa'í-ya. Chí máa Táa-ro, jiní-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñí-ro ká'an-ro nátu'un kás'a cháa sijn nación, chí kájani ini-de ja súan ná'an ká'an-de, te vásá jini so'o-ya. ⁸ Núsáá te ma sá'a-ró nátu'un kás'a máa-de. Chí Táa-ro, a jiní-ya naún ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakān-ro núu-yá. ⁹ Núsáá te sua kakān ta'u máa-ró: Táa máa-ná ja kánchaa-ní onde ándiví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an ini máa-ní, nátu'un ío ini ándiví suni súan ná kóo ini ñuyívi yá'a. ¹¹ Staá káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kás'a-ná tuká'nu ini-ná nuu ñáyivi kás'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu ini-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skívi-ní náá koto nchaa-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chí máa-ní kúu I'a tá'ú tiñu,

te t̄in-ní fuerza, ch̄i kúñá'nu-ní n̄í káni. Súan ná kóo. Amén. Ach̄i-ro. ¹⁴ Ch̄i nú sá'a-ró túká'nu in̄i nuu ñáyivi kásá'a falta j̄ín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andíví sá'a-ya túká'nu in̄i nuu falta máá-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró túká'nu in̄i nuu ñáyivi kásá'a falta j̄ín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andíví ma sá'a-ya túká'nu in̄i nuu falta-ro.

Tu'un kondicha in̄i-yo

¹⁶ Ko nú ká'jo ndicha in̄i-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chāa uu xin̄i já kájito x̄í-de. Ch̄i máá-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá in̄i-de. Chi jandáa ká'an-ri j̄ín-ró já á n̄i kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máá-ró, nú ndicha in̄i-ro, te chi'i-ró aceite xin̄i-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu táká chāa ja ndichá in̄i-ro, ch̄i nuu máá Táa-ro já kánchāa sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kuá'a-ya yá'u-ró kun̄i taká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

¹⁹ Ma kayá-ro yají-ro in̄i ñuyívi yá'a, ch̄i chāa t̄ikixin te kana si'in yóo, te t̄ivi. Te suni kuu k̄ivi ñaku'i'ná te saku'i'ná kí'in j̄ín. ²⁰ Ko kaya-ro yají-ro ondé andíví, ch̄i yúan ma kúu chāa t̄ikixin te ni ma kúu kana si'in yóo já st̄ivi. Te yúan ni ma kúu k̄ivi ñaku'i'ná já saku'i'ná kí'in j̄ín. ²¹ Ch̄i nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú in̄i-ro j̄ín. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, n̄í-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáa, te n̄í-ni yiki kúñu-ró kánde ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. ²⁴ Ni ñn mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu j̄ito'o. Ch̄i kiti in̄i-de nuu ñn te kumani-dé j̄ín ingá, x̄i kuándatu-de nuu ñn te san̄i'in in̄i-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios j̄ín núu tú'un kúká.

Ma nákani in̄i-yo sikí já kúchaku-yo

²⁵ Núsáa te ká'an-ri j̄ín-ró: Ma nákani in̄i-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, x̄i nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁶ Nde'é-ró tisāa andíví tú j̄itu-t̄i, ni tú nástútú-t̄i, ni tú náchiva'a-t̄i in̄i yaka-t̄i. Ch̄i máá Táa-ro ándíví skée-yá-t̄i. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róo ja súan nákani in̄i-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñn yíki náún. ²⁸ Naja kánakani in̄i-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. ²⁹ Ko ká'an-ri j̄ín-ró, ja rey Salomón k̄ivi ní kuñá'nu xaan-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñn sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya itá yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un,

naga n̄i kuu ja má skúnamá-ya róó te naja tú kákandíja va'a-ró.
³¹ Núsáá, te ma nándi'i in̄i-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó,
 achi-ro. ³² Chi ñáyivi siin nació n kándúkú táká ndatíñu jian. Ko
 máá Táa-ro ondé andíví, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu
 yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu
 tá'u Dios tiñu. Te sá'a-ró tiñu ndaa natu'un sá'a máá-ya.
 Yúan-na te kua'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma
 nákan in̄i-ro já kúu yuchaan, chi yuchaan te nakani in̄i-ro jíin
 túndó'o-ún. Chi vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma náku xndíi sikí tá'an

¹ Ma náku xndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma náku xndíi-i sikí
 máá-ró. ² Chi natu'un náku xndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan
 nakuxndíi-i sikí máá-ró. Chi jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni
 nakukua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé mi'in ndúchi
 ñaní-ro. A tú nákan in̄i-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró.
⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí mi'in kándeé
 nduchi-ro, te tú nákan in̄i-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún.
⁵ Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró.
 Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró te tava-ro mi'in kándeé nduchi
 ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndatíñu ij núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma
 skána-ró perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chi nú súan te kuañu-ti
 sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-ti róó.

Kakan-yo núu-ya te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te
 ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa
 ndúkú, ni'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñin
 róó, nú se'e-ró jikán-i ñin staa núu-ro, te kua'a-ró ñin yuu núu-í
 náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñin tijáká te kua'a-ró ñin koó núu-í náún.
¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró
 ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya ándíví,
 ja má kuá'a-ya ndatíñu va'a nuu cháa jikán nuu-ya núsáá.
¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan
 sá'a máá-ró jíin-i, chi súan ká'an tutu ley jíin cháa n̄i kajani
 tu'un Dios.

Sikí úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró ichi yuxé'é túu, chi jichá yuxé'é te ká'nu
 ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i
 ichi-ún. ¹⁴ Chi tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í
 kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yúnu vá'a jíin yúnu ñáá

15 Te koto-ró máá-ró núu cháa kájani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un rií jíto-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xáan. 16 Jíin tíñu kásá'a-de te kuni-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xiní nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xiní íñu kímí. 17 Súan kúu, ja táká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xiní, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xiní. 18 Ìn yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xiní. Te ni ìn yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xiní. 19 Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xiní, ná xití, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. 20 Núsáá te súan jíin ndé'e kúun xiní, te kuni-ro ñáun yunu kúu. 21 Nasu ndí'í ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi iní ñuu nátu'un andíví. Chí máni ñáyivi skíkuu tíñu kuni máá Táa-ri, I'a kánchaa andíví. 22 Kivi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí kini kája'an ja ní kasá'a-ná kua'a tíñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náun. Achí-i. 23 Yúan-na te ka'an ni'in-ri jíin ñáyivi-ún: Tú ní jini kuti-rí róo. Kuxio ki'in-ro, chí chaa kásá'a tíñu chá'an kákuu-ró.

Sikí úu ve'e ja s'in s'in ín ja'a

24 Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ìn chaa ndíchí. Te chaa-ún, ni jani-de ìn ve'e sikí ìn kava. 25 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chí kándij sikí káva. 26 Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ìn chaa xini ñáá. Te chaa-ún, ni jani-de ìn ve'e nuu ñítí. 27 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te ni ndua-ni, te ni naa í, áchí-ya jíin-i. 28 Te nuu ní jinu ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñáyivi kuá'a-ún, ni kanaa iní-i kájiní so'o-i tu'un ni stá'an-ya. 29 Chi ni stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndíso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya ìn chaa té'yu ndí'yi

1 Te ni nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te ni kandikin kua'a ñáyivi-yá. 2 Te ìn chaa té'yu ndí'yi, ni chaa-de nuu-yá. Te ni chíñú'ún-de-ya, te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuni-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. 3 Te ni skáa Jesús nda'a-yá. Te ni ké'é-yá-de. Te ni ka'an-ya: Kuni-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-de-ún ni ndundoo-ni. 4 Yúan-na te ni kachí Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ìn-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un ni tá'ú Moisés tíñu, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ìn chaa kúu capitán

⁵ Te n̄i k̄iv̄i Jesús ñuu Capernaum. Te n̄i jā ñn cháa kúu capitán nuu-yá ká'an ndá'ú-de jíin-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná n̄i kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Ki'in máa-rí te nasáva'a-ri-i, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja k̄iv̄i-ní in̄i ve'e-ná, ch̄i ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Ch̄i máa-ná, suni cháa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te n̄i naa iní-ya ndé'é-yá. Te n̄i kach̄i-ya jíin ñáyiv̄i káindik̄in-ya-ún: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní in̄i ñuu Israel tú ní jini-ri ni ñn cháa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyiv̄i íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde in̄i ñuu nátu'un andív̄i. ¹² Ko ñáyiv̄i kákuu máa sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i kach̄i Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un n̄i kandija-ró, te kun̄i-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún n̄i nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te n̄i jā Jesús ve'e Pedro. Te n̄i jini-ya náchisó-de kátúu-ñá yí'i k̄iji-ña. ¹⁵ Te n̄i tiin-ya ndá'a-ñá. Te n̄i kee k̄iji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní in̄i, te nuu-yá n̄i chakoyo ja kándiso ñáyiv̄i káta'an tach̄i k̄ini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te n̄i kiñi'in-ya tach̄i-ún ká'a'an. Te n̄i nasáva'a-ya táka ñáyiv̄i káku'u. ¹⁷ Náva'a ná sk̄ikuu tu'un n̄i ka'an Isaías cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, n̄i naki'in-ya kué'e-yo, te n̄i janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu cháa ndúkú-de kundik̄in-de-ya

¹⁸ Te n̄i jini Jesús ja ní jikó ndúu kua'a ñáyiv̄i ká'in-i xiin-ya. Te n̄i tá'ú-yá tíñu ja ná já'a-í ki'in-i inga lado. ¹⁹ Te nuu-yá n̄i jā ñn cháa cháa tutu. Te n̄i ka'an-de: Maestro, kundik̄in-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ²⁰ Te Jesús n̄i kach̄i-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jíin tísaa andív̄i, ká'io taka-ti. Kó máa Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te inga cháa skuá'a jíin-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, kua'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Kundik̄in ruu ná kí'on. Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tach̄i xa'an ní sá'a-ya

23 Te *n̄i* *k̄iv̄i-ya* *in̄i* *in̄* *barco*. Te *ch̄aa* *k̄askuá'a* *j̄ín-yá*, *n̄i* *kandik̄in-de-ya* *k̄ája'an-de* *j̄ín-yá*. 24 Te *nuu* *mar* *n̄i* *ndonda* *in̄* *tach̄i* *xáan*, te *su'ma* *ndúcha-ún*, *n̄i* *jasu* *sik̄i* *barco*. Ko *máa-ya* *kix̄i-ni-ya*. 25 Te *ch̄aa* *k̄askuá'a* *j̄ín-yá*, *n̄i* *jakoyoye-de* *nuu-ya*. Te *n̄i* *kax̄ndúko-de-ya*. Te *káka'an-de*: *Táta*, *nama-ní* *yóó*, *ch̄i* *naa-yo*, *áchí-de*. 26 Te *n̄i* *kach̄i-ya* *j̄ín-de*: *Naja* *káyu'ú-ro*. Tú *kákandija* *va'a-ró* *náún*, *áchí-ya*. *Yúan-na* te *n̄i* *nduko-ya*. Te *n̄i* *ka'an-ya* *núu* *tach̄i* *xáan-ún* *j̄ín* *núu* *ndúcha* *mar*. Te *ná'in* *yúu-ni* *n̄i* *kuu*. 27 Te *n̄i* *kayu'ú* *taká-de*. Te *káka'an-de*: *Nde* *ch̄aa* *kúu* *ch̄aa* *yá'a*, *ja* *ondé* *tach̄i* *j̄ín* *mar* *kájandat̄u* *nuu-dé*, *áchí-de*.

Chaa káta'an tach̄i k̄ini onde ndañúu Gadara

28 Te *n̄i* *jaa-ya* *ingá* *lado* *mar* *ndañúu* *Gadara*. Te *onde* *ve'e* *añú* *n̄i* *kenda* *uu* *ch̄aa* *káta'an* *tach̄i* *k̄ini*. Te *n̄i* *chakoyoye-de* *nuu-ya*. Te *ja* *xáan-dé*, te *tú* *ni* *in̄* *ñayiv̄i* *j̄ika-i* *ichi-ún*. 29 Te *n̄i* *kakana* *jaa-de*: *Náún* *kuní-ní* *j̄ín-ná* *Jesús*, *S̄e'e* *Dios*. *N̄i* *chaa-ní* *yá'a* *ja* *xndó'o-ní* *náa* *vasa* *té* *jaa-ga* *kiv̄i* *náún*, *áchí-de*. 30 Te *onde* *j̄iká* *j̄ín* *máa-de* *íó* *in̄* *tiku'n̄i* *k̄in̄i* *kájitu-t̄i*. 31 Te *tach̄i* *k̄ini-ún*, *n̄i* *kaka'an* *nda'ú* *j̄ín-yá*: *Nú* *kiñi'in-ní* *náa*, te *tájí-ní* *náa* *ná* *kiv̄i* *koyoye-ná* *in̄i* *tiku'n̄i* *k̄in̄i* *ká'in* *yúan*, *áchí*. 32 Te *n̄i* *kach̄i-ya* *j̄ini* *j̄iná'an*: *Kuangoyoye* *núsáa*, *áchí-ya*. Te *n̄i* *kenda* *kája'an*, te *kuangoyoye* *nuu* *tiku'n̄i* *k̄in̄i-ún*. Te *tiku'n̄i* *k̄in̄i-ún* *n̄i* *kajungoyoye-t̄i* *in̄* *yukáva* *onde* *in̄i* *mar*. Te *nuu* *mar* *n̄i* *kaji'i-t̄i*. 33 Te *ch̄aa* *kándito-t̄i* *yúan*, *n̄i* *kajinu-de*. Te *n̄i* *jakoyoye-de* *onde* *ñuu*. Te *n̄i* *kajani-de* *taká* *t̄u'un* *j̄ín* *já* *ní* *kuu* *ch̄aa* *n̄i* *kata'an* *tach̄i* *k̄ini-ún*. 34 *Yúan-na* te *ndiv̄i* *ñáyiv̄i* *ñúu-ún*, *n̄i* *kenda* *koyoye-i* *kuata'an-i* *Jesús*. Te *n̄i* *kajini-i* *nuu-ya*. Te *n̄i* *kaka'an* *nda'ú-i* *j̄ín-yá* *ja* *ná* *kúxio-ya* *k̄i'in-ya* *ñúu-i*.

9

Ja ní nduva'a chaa n̄i kuyúnú

1 *Yúan-na* te *n̄i* *k̄iv̄i-ya* *in̄i* *in̄* *barco*. Te *n̄i* *naja'a-ya* *kuá'an-ya* *ingá* *lado* *mar*. Te *n̄i* *najaa-ya* *ñúu-ya*. 2 Te *nuu-ya* *yúan* *n̄i* *kakinchaka-i* *in̄* *ch̄aa* *n̄i* *kuyúnú* *kátúu-dé* *nuu* *in̄* *j̄ito*. Te *n̄i* *j̄in̄i* *Jesús* *ja* *kákandija-de*. Te *n̄i* *ka'an-ya* *j̄ín* *cháa* *n̄i* *kuyúnú-ún*: *'ijo*, *sándéé* *in̄i-ro*. A *íó* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *taká* *kuachi-ró*, *áchí-ya*. 3 Te *yaku* *ch̄aa* *káchaa* *tutu*, *n̄i* *kajani* *in̄i-de*: *Chaa* *yá'a* *ká'an* *ndiva'a-de*. 4 Te *n̄i* *j̄in̄i* *Jesús* *ja* *súan* *kajani* *in̄i-de*. Te *n̄i* *ka'an-ya* *j̄ín-de*: *Naja* *kajani* *ñáa* *in̄i-ro*. 5 Te *ja* *úu* *t̄u'un* *yá'a*, *ndéja* *yí-ga* *káa*. A *ka'an-ri*: A *íó* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *taká* *kuachi-ró*. *Xí* *ká'an-ri*: *Nduko*, te *kaka-ró*. 6 Ko *náva'a* *ná* *kuní-ro* *já* *máa* *Sé'e* *ch̄aa* *ndiso-ya* *tíñu* *nuu* *ñúyiv̄i* *yá'a* *ja* *sá'a-ya* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *kuachi*, te *ná* *ká'an-ri* *ingá* *t̄u'un* *j̄ín* *cháa* *n̄i* *kuyúnú* *yá'a* *núsáa*: *Nduko*, te *naki'in-ró* *j̄ito* *yuu-ro*, te *no'on-ro* *vé'e-ró*,

áchí-ya jíin-de. ⁷ Yúan-na te máá cháa-ún, n̄ ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñáyiví ká'jin-ún, n̄ kajini-i ja súan n̄ sá'a-ya. Te n̄ kayu'ú-i. Te n̄ kanakana jaa-i Dios ja súan n̄ ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, n̄ ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te n̄ jini-ya núu ñn cháa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄ ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu. Te n̄ ndukuiñi-de, te n̄ ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te n̄ yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, n̄ jakoyo-de. Te n̄ kayee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya. ¹¹ Te n̄ kajini cháa fariseo. Te n̄ kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Naja yé Maestro máá-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí. ¹² Yúan-na te n̄ jini so'o Jesús. Te n̄ ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chi cháa kaku'u kuu ja kájinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'an jíná'an-ró núsáá. Te skuá'a-ró naún tu'un kuu: Ná kúndá'ú iní tá'an-i kuni-ri. Nasu ja sokó-í nuu-ri, áchí onde sáá. Chi tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chi cháa ká'io kuachi kána-ri xini ja ná nákaní iní-de. Achí-ya.

Siki ja kondicha iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-ya n̄ jakoyo cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄ kaka'an-de: Náá jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-ná. Te cháa káskuá'a jíin-ní, naja tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁵ Te n̄ ka'an Jesús jíin-de: Á kuu kondicha iní ñáyiví ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jíin-i. Ko chaa ñn kivi ja kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha iní-i. ¹⁶ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chi ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñáyiví vino jáá iní ñii tú'ú. Chi nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendoo va'a ndendúu. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñn cháa kúñá'nu n̄ jaa-de nuu-ya. Te n̄ chiñú'ún-de-ya. Te n̄ ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní j'i-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te n̄ ndukuiñi Jesús. Te n̄ ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-ya kája'an-de jíin-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan n̄ kenda ñn ña'an kú'u-ña ja ní kuu uxí uu kuia jati niñi-ña. N̄ jaa-ña íchi yatá-ya. Te n̄ ké'é-ña yúsá'ma-ya. ²¹ Chi n̄ ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-ri vasté sá'ma-ya, te kaku-ri, áchí-ña. ²² Te n̄ xió káva Jesús. Te n̄ jini-ya núu-ña. Te n̄ ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. N̄ kandíja-ró te yúan ní kaku-ró.

Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, ñi nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te ñi jaá Jesús ve'e cháa kuñá'nu-ún. Te ñi jiní-ya núu cháa kátivi xkuili jín ñáyivi kuá'a kákuvaa-i. ²⁴ Te ñi kachi-ya jín-i: Kuxio jíná'an-ró, chi sūchí sí'í yá'a tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. Te ñi kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te ñi kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te ñi kivi-ya iní ve'e. Te ñi tñn-ya ndá'a sūchí sí'í-ún. Te ñi ndukoo-ni-i. ²⁶ Te ñi jichá tu'un-ún kua'an ní ñúu yúan.

Uu cháa kuáa

²⁷ Te ñi ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáa, ñi kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xiní-yá: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te ñi najaa-ya vé'e. Te ñi chakoyo cháa kuáa-ún nuu-yá. Te ñi ka'an Jesús jín-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ñi xndée-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te ñi ka'an-ya: Nátu'un ñi kákandíja-ró, súan ná kúu núsáa, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, ñi kananuña-ni. Te Jesús, ñi ka'an ñi'in-ya jín-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máa-de, ñi kákenda-de kája'an-de. Te ñi kajachá xaan-dé tu'un-ya ní ñúu yúan.

Ín cháa ñí'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te ñi chakoyo ñáyivi jín ñn cháa ñí'ín tá'an-de tachí káni. ³³ Te ñi kiñi'in-ya tachí káni-ún kua'an. Te cháa ñí'ín-ún, ñi naka'an-de. Te ñáyivi kuá'a-ún, ñi kakee nuu-í kándé'é-i. Te ñi kaka'an-i: Ni tú kájiní kuti-yo súan iní ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, ñi kaka'an-de: Jín tachí káni ñá'nu kiñi'in-de tachí káni kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te ñi jiká kuu Jesús taká ñuu jín taká rancho. Te suni iní ve'e sinagoga ñi stá'an-ya tú'un nuu-í. Te ñi jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñi nasáva'a-ya ñáyivi kaku'u ñani kue'e. ³⁶ Te ñi jiní-ya núu ñáyivi-ún. Te ñi kundá'ú iní-ya-í. Chi ñi kajichá nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un rií, kiti tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te ñi ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máa Tatá, I'a xín trigo núsáa, nává'a ná tájí-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹ Yúan-na te ñi kana-ya xiní ndí'uxí uu cháa káskuá'a jín-yá. Te ñi ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jín tachí káni, nává'a kiñi'in-de ki'ín fuera, te nasáva'a-de ñáyivi kaku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uu cháa apóstol súan káinání-de: Cháa ñn kúu Simón (cháa-ún, suni nání-de Pedro) jín ñaní-de Andrés,

te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñaní-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, chaá xíní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, chaá ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, chaá ni nastúu-ya.

Ja ní tájí-yá-de kája'an-de

⁵ Te ni tájí Jesús uxí uú chaá yá'a kája'an-de. Te ni tá'ú-ya tiñu nuu-dé: Ma kíngoyo-ró ichi ñáyivi sáin nación, ni ma kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu ríi, kiti ní kanaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andívi, achí-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí káni ki'in. Chi ni ni'in sáni-ró, te suni súan kua'a sáni-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'un iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'un kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi, ni uú su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi chaá sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te ñani ñuu xí rancho nú ni kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñin chaá va'a iní-de iní ñuu-ún. Te kendo-ró yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuu kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñáyivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñáyivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sikí-í. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñáyivi tú jata'ú roó, ni tú jíni ná'in tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra kivi kii juicio, vasa sikí ñuu-ún.

Tund'o jito chaá jáni tu'un

¹⁶ Kuni so'o chí tájí-rí roó ki'in-ro nátu'un ríi ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndíchí-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró núu ñáyivi chí nastúu-i roó nuu junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i roó. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jíin núu rey kinchaka-i roó ja sikí rúu, nává'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jíin núu cháa sáin nación. ¹⁹ Ko nú ni nastúu-i roó, ma nákani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te kua'a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kakuu ja ká'an, chí Espíritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te ñani jíin ñaní nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda sikí táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i roó ja sikí rúu. Ko chaá kundij ni'in onde kivi jínu, chaá-ún kaku-de. ²³ Ko nú káchindikín-i roó iní ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja má kuyachi-ro kaka kuu-ró táka ñuu Israel, onde jaá máa Sé'e chaá. ²⁴ ñin chaá skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vasa maestro-de. Ni chaá jatiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vasa jito'o-de. ²⁵ Chaá skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de,

te cháa sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chì nú máá cháa kúu táa-ún nì kashúnání-i-de Beelzebú, naga nì kuu ja má skúnání-i se'e ja ío inì ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jín-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chì tú ni ñn naún yíndi'u, ja má kenda ndijin, ni tú ni ñn ja yisa'í, ja má kuní-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jín-ro núñaa, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro kóto-ró ñáyivi já'ni yíki kúñu-yó, chi ma kúu ka'ni-í añú-yo. Ko sua yu'ú-ro kóto-ró já kúu xnáa ndúú añú-yo jín yíki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kuya'u uu tisaá ja ñn xu'un náún. Te ni ñn-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jini máá Táa-ro. ³⁰ Chì a nì ka'u-ya onde taká ixí xini-ro. ³¹ Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chì kánúú-ga-ro vása kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé cháa jáni ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³³ Te nú ndé cháa ské'ichì-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichì-ri-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándívi. ³⁴ Ma káni inì-ro jíná'an-ró já vai-ri ja kóo ná'in-ni inì ñuyivi yá'a. Tú vai-ri ja kóo súan, chì sua yuchi koo. ³⁵ Chì vai-ri ja skuatá'an-ri taká cháa jín táa-de, te sesí'í jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u cháa kúu ja kóo inì ve'e-de. ³⁷ Nú ñn cháa manì-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vása jín-rí, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ñn cháa manì-gá-de jín sé'e yí-de, xí jín sesí'í-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te cháa tú kánda-de jín túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te cháa jítú iní-de kaku-de chii túndó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñn cháa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuatá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuatá'ú-i. Te ñáyivi kuatá'ú rúu, kuatá'ú-i I'a nì tájí rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuatá'ú ñn cháa jáni tu'un Dios, chi cháa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u cháa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuatá'ú cháa ndaa, chi cháa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u cháa ndaa. ⁴² Te nú ndé cháa kuá'a-de ñn yajin ndúcha víjin ko'o ñn suchí yá'a, chi suchí skuá'a kúu-i, jandaa ka'an-ri jín-ro ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan nì jinu nì tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu cháa káskuá'a jín-yá. Te nì kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un inì ñuu máa-de jíná'an-de.

Uu cháa nì tájí Juan nuu-yá

² Te kánde Juan iní vekaa. Te nī jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te nī táji-de uu tá'an chaa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máa-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te nī ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'un-ró núu Juan taká tu'un kájiní so'o-ró jín tiñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáá, kándundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndi'yi, kándundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa nī jii, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáán ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jito-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te nī kejá'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachí náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní kakenda-ró. ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jín-ró, kúñá'nu-ga Juan vasa ñin chaa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de ja-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vasa jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja iní ñuyivi yá'a tú ío ní ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vasa Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu nátu'un andívi, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vasa Juan. ¹² Ode kivi ní kenda Juan chaa skuánducha, te onde vina, te chaa ñi'in nda'a, fuerza kákuni-de kivi-de iní ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máa-de tiñu yúan kákuni-de. ¹³ Chí máa ley jín taká chaa nī kajani tu'un Dios, nī kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní chaa Juan. ¹⁴ Te nú kákuni-ro kuatá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Nī kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Nī kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kánduku'a iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chi nī kii Juan tú ní yée-dé tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kini. ¹⁹ Ko máa Sé'e chaa yée-ya jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí te jí'i xaán-dé vino; chaa jiní tá'an jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin chaa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan kuni-ro jándaa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jín-ya nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te nī kejá'á-ya kána jín-ya nuu taká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tiñu ñá'nu, chí tú ní nákani iní-i jíná'an-i. Te nī ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chí nú iní ñuu Tiro jín iní ñuu Sidón nī sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máa-ró núu, inga kivi te

a *n̄i* *ka*nakani *in̄i* ñayivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ²² Ko *ka'*an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Tiro jín ñúu Sidón kivi kii juicio vása siki róo jíná'an-ró. ²³ Te róo ñuu Capernaum, a *n̄i* kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, *chi* nú *in̄i* ñuu Sodoma ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a *n̄i* kendo ñuu yúan onde vina núú. ²⁴ Ko *ka'*an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñáyivi ñúu Sodoma kivi kii juicio vása siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún *n̄i* ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jín ñúyivi kúu máa-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jín núu cháa kájuku'un *in̄i*, te *n̄i* stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi *in̄i* jíná'an-de. ²⁶ *Chi* súan *n̄i* jata'an *in̄i*-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu *n̄i* ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñin-i jiní-i nuu máa Sé'e, *chi* máni máa Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñin-i nuu máa Táa, *chi* máa Sé'e jiní-ya, jín núu cháa ja kuni máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róo ja kásatiñu-ro te kándiso-ro ja vée, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndetatú-ri róo. ²⁹ Kundiso-ro yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un *ka'*an-ri jín-ró, *chi* I'a ndá'ú jín I'a vítá *in̄i* añú kúu-ri. Te ni'in-ro núu ndetatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ *Chi* ñama-ni yugo-ri te tú vee carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndetatú

¹ Te ñin kivi ndetatú *n̄i* ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jín-ya, káji'i-de soko. Te *n̄i* kakejá'á-de kákachi-de yoko káyee-dé. ² Te *n̄i* kajini cháa fariseo. Te *n̄i* kaka'an-de jín-ya: Naún kúu jian, *chi* cháa káskuá'a jín-ró kásá'a-de súan kivi ndetatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máa-yá, *n̄i* ka'an-ya jín-de: Tú ní kaka'u-ró tutú ndasa *n̄i* sá'a David náún. *Chi* máa-de jín cháa *n̄i* kaxiukú jín-de, *n̄i* kaji'i-de soko ñin kivi. ⁴ Te *n̄i* kivi-de *in̄i* ve'e Dios. Te *n̄i* yee-dé statilá kaxiukú ndijin, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa *ka'*in jín-de, *chi* máa-ni sutu káyee núú. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu *in̄i* ve'e *in̄i* kivi ndetatú, *chi* tú kaskíkuu máa-de ley-ún. ⁶ *Chi* a *ka'*an-ri jín-ró ja ñá'nu-ga kúu ñin cháa kándij yá'a vása ja kúu máa vé'e *in̄i*. ⁷ Ko nú a *n̄i* kajúku'un *in̄i*-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-ri ja ná kúndá'ú *in̄i* tá'an-ró, nasu ja sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró siki cháa tú *ka'*io kuachi núú. ⁸ Núsáa te máa Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndetatú kúu-ya, áchí-ya.

*Ñin cháa *n̄i* ichi nda'a-dé*

⁹ Te *n̄i* kenda-ya yúan. Te *n̄i* jaa-ya *in̄i* ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan *n̄i* io ñin cháa *n̄i* ichi kájan ñin nda'a-dé. Te

n̄ kajik̄a tu'ún-de Jesús ja ndúkú-de kuachi sik̄i-yá kákun̄i-de, te n̄ kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kiví ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, n̄ ka'an-ya jín-de: Ndé róó ñáva'a-ró ñin rī, te nú kiti-ún jungava-t̄i iní ñin tunchi kiví ndétatú, te tú ñin-ró-t̄i te natava-ro-t̄i náún. ¹² Te xaan-gá ya'u ncháá ñin cháa vásá ñin rī. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kiví ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄ ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄ skáa-de nda'a-dé. Te n̄ nduva'a ñi-ní nátu'un káa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, n̄ kenda-de kája'an-de. Te n̄ kanda tu'ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá n̄ ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko n̄ jin̄i Jesús ja súan kájani in̄i-de. Te n̄ kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te n̄ nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máá-yá, n̄ ka'an xaan-ya jín ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un n̄ ka'an Isaías, cháa n̄ jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-r̄i ja ní nakaji-r̄i, áchí Dios, áchí Isaías, te man̄-rí jín-i. Te kúsii in̄i-r̄i jín-i. Te kuá'a-r̄i Espiritu-r̄i sik̄i-í. Te kastu'ún-i nuu ñáyivi s̄in nación ja kí juicio sik̄i máá jíná'an. ¹⁹ M̄a kútix̄in sé'e-r̄i, ni m̄a nákata-i. Te ni ñin m̄a kúni tu'un ja kána jín-i in̄i ichi. ²⁰ M̄a ká'nu-i ñin nukúá ní tax̄in, ni m̄a ndá'va-i ñin mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu in̄i ñáyivi s̄in nación tiñu sá'a Se'e-r̄i. Achí.

Ñin cháa kuáá ñí'ín tá'an tach̄i k̄ini

²² Yúan-na te nuu-yá n̄ ka'inchaka-i ñin cháa tá'an tach̄i k̄ini, ja kuáá-de te ñí'ín-de. Te n̄ nasáva'a-ya-dé. Te cháa kuáá ñí'ín-ún, n̄ naka'an-de te n̄ nakun̄i-de. ²³ Te n̄ kánaa iní taká ñáyivi-ún kánde'é-i. Te n̄ kaka'an-i: Á se'e David kúu cháa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko cháa fariseo, n̄ kajini so'o-de ja súan n̄ kaka'an-i. Te n̄ kaka'an-de: Cháa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te m̄a kúu kiñi'in-de tach̄i k̄ini ki'in núu, chí ja kúñá'nu nuu tach̄i kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, n̄ jin̄i-ya ja súan kájani in̄i-de. Te n̄ ka'an-ya jín-de: Taká nación ja sás̄in máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká ñuu xí vé'e ja sás̄in máá, te kánakuatá'an máá, m̄a kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sás̄in máá, te kíñi'in máá já'an, ndasa kun̄i'in ñuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-rí ja kíñi'in-r̄i tach̄i k̄ini. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tach̄i-ún. Ja yúan, máá-i, ná náku'ndí-i sik̄i-ro. ²⁸ Ko nú jín Espiritu Dios kíñi'in-r̄i tach̄i k̄ini kája'an, jandáa kúu ja nú-ro ní cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chí ndasa kuu kiví ñin ñáyivi iní vé'e cháa kándáján, te sakuí'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'n̄i-i-de. Yúan-na te kuu sakuí'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé

chaa tú ndújín-de jín-rí, te jito u'ú-de ruu. Te chaa tú nastútú jín-rí, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jín-ró: Siki táká kuachi jín táká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tóká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní. ³² Te nú ndé in chaa ka'an-de siki máá Sé'e chaa, sá'a-ya tóká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé in chaa ka'an-de siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní nuu-dé, ni kua yá'a, ni kua chaa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chi jín ndé'e te jiní-yo naún yunu kúu. ³⁴ Se'e ko kákuu-ró. Ndasaku ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñayivi ñáá kákuu-ró. Chi tu'un nú'un iní ańú chaa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de tińu va'a, chi ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tińu ñáá, chi káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, ja táká tu'un sáni káka'an chaa, naku'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chi siki tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni siki tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i in tuni

³⁸ Yúan-na te yaku chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní in tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Ñayivi ñáá ja káisiiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chi tuni Jonás, chaa ni jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chi natu'un ni kandee Jonás chi tiyáka ká'nu uní ndúú uní ñúú, suni súan kundee Se'e chaa chi ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Táka chaa ñuu Nínive, nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-de siki-í. Chi máa-de, ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chi onde jíká xaan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ni kenda tachí káni iní in chaa. Te jika kuu nuu ñu'un té'é ndúkú nú júngo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachí-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú ni najaa, te jiní ja in ve'e sáni kúu. Te ni nduluu ve'e-ún ja ní nastaa iní. ⁴⁵ Yúan-na te kí'in tachí-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachí ñáá-ga vása máá. Te kivi koyo te kaxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaa yúan onde sandí'í-na vása ja xnáñúú núú. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jín ñaní-ya

46 Te nini súan ká'an-ya jíin ñáyivi-ún, te nī jaā náa-ya jíin ñaní-ya ká'in-ña íchi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-ya. 47 Te nī kachi ñn cháa jíin-ya: Yúan nde'é-ní, nī cháa náa-ní jíin ñaní-ní ká'in-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. 48 Te nī ka'an-ya jíin cháa nī ka'an súan jíin-ya: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. 49 Te nī skáa-ya ndá'a-ya onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jíin-ya. Te nī ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jíin núu ñaní-ri. 50 Chi ñáyivi skíkuu tiñu kuní máa Táa-ri kánchaa-ya onde andíví, jian kúu kuá'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

1 Te kivi-ún nī kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nī jaā-ya ní jungoo-ya yú'u mar. 2 Te nī katakā kua'a xáan ñáyivi núu-ya. Te nī kivi-ya iní ñn barco. Te nī jungoo-ya. Te taká ñáyivi-ún nī kakendoo-i yu'u mar. 3 Te nī ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. ñn cháa sáka trigo, nī kenda-de sáka-dé. 4 Te sáka-dé kua'an-de. Te ñn nuni-ún, nī jungava yu'íchi. Te nī cháa tisaa te nī kakókó-tí. 5 Te inga nī jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nī kana yachi-ni chi tú ío kókon ñú'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te nī kasun-ni. Te nī ichi, chi tú yo'o ní ío. 7 Te inga nī jungava ma'ñú íñu. Te nī ja'nu íñu-ún. Te nī jasū nuu. 8 Te sava nī kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nī kuun nuni, ñn ja ñn ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxí. 9 Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. 10 Yúan-na te nī chakoyo cháa káskuá'a jíin-ya. Te nī kaka'an-de jíin-ya: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. 11 Te nī ka'an-ya jíin-de: Róó, chi a kuajuku'un iní-ro tú'un yísá'yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andíví. Ko máa ñáyivi yá'a, ma júku'un iní-i. 12 Chi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xáan-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'ín. 13 Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jíin-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájiní-i. Te vasa kájiní so'o-i, ko tú kájiní ná'ín-i ní tú kájuku'un iní-i. 14 Ñáyivi yá'a káskíkuu-i tu'un nī ka'an Isaías: Vasa kájiní ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kuní-ro. 15 Chi xaán ní kakuni'in iní ñáyivi yá'a. Te xaán ú'u kájiní so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuní-i jíin nduchi-í, te ma kúni ná'ín-i jíin só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájíó káva iní-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. 16 Ko xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró, chi kánde'é-ró jíin nduchi-ro, te kájiní ná'ín-ró jíin só'o-ró. 17 Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró já tiní cháa kájiní tu'un Dios jíin tiní cháa va'a, nī kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é

máá-ró, ko tú ní kajini-de. Te suni nī kakuni-de kuni so'o-de ja kájini so'o máá-ró, ko tú ní kájini so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'ín jíná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáá. ¹⁹ Nú ñn cháa jini so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un ini-de, yúan-na te cháa kui'na te kuancháa-ni tu'un nī saka iní añú-de-ún. Chaa yúan kúu nunī ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nunī ní saka núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un, te kúsi-ñi ini-de jín. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o ini-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú nī ndonda tundó'o siki-dé, xí nú nī sándiva'a-i jín-de siki tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nunī ní saka má'ñú ñnu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jín ndátíñu-de. Te kuní-de kuu kúka-de. Te xndá'ú-de máá-de jín. Ndi'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nunī. ²³ Ko nunī ní saka núu ñú'un vá'a, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un te júku'un ini-de. Te bueno já'a-de nunī, ñn-de ciento, inga-de unī xiko, te inga-de oko uxj, súan kája'a-de nunī. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de; Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa nī chi'i itu va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te nī jaá cháa jito u'u tá'an jín-de. Te nī chi'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku itu-ún, te kúun nunī, yúan-na te suni nī kana lazo. ²⁷ Te nī jakoyo mozo máá táa, cháa xín. Te nī kaka'an-i jín-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nunī vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáá. Achí-i. ²⁸ Te nī ka'an-de jín mozo-de: ñn cháa jito u'u ruu nī sá'a ya'á, áchí-de. Te nī kaka'an mozo-ún jín-de: Núsáá te kuní-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máá-de nī ka'an-de: Túu, chí náni tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jín. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni nává'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi ini yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in ñn cháa te nī chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandáa ñn ndikin lúli-ga kúu vásá táka-ga tata. Ko nú nī ja'nu, te kúu ká'nu-ga vásá táka-ga yua. Te kuu ñn yunu ká'nu. Te cháa tisaá andíví, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te nī chisa'í-ña chí unī tjiyi yúchi onde nī ndi'i nī kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká

tụ'un yá'a nị ka'an Jesús jíin ñáyivị kuá'a-ún. Te nú túu tụ'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i, ³⁵ Nává'a ná skíkuu tụ'un nị ka'an cháa nị jani tụ'un Dios: Ka'an-rị tụ'un yátá, te kachị-rị tụ'un yísa'í onde kivị ní jungoo ñuyivị, áchí.

Ja ní ka'an kájí-yá tụ'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te nị nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivị-ún. Te nị ndivị-ya iní ve'e. Te nị jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te nị kaka'an-de jíin-yá: Kani kájí-ní tụ'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te nị ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá vạ'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyivị. Te tata vạ'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivị tá'nu-ún kúu kivị jínu ñuyivị. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátụ'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivị jínu ñuyivị. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, tájí-yá ndajá'a-yá kí'in. Te nastútú-yá taká ñayivị kásá'a kuachi jíin ñáyivị kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñayivị vá'a-ún, ndii ncháa-i nátụ'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i inị ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de.

Tụ'un janụ xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátụ'un andivị kúu nátụ'un ñin janụ xú'ún já yísa'í chíi ñin ñu'un, te nị ndenda nị sá'a ñin cháa, te jasú tuku-de siki, te kúsi iní-de jíin, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñává'a-de, te jáan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátụ'un andivị kúu nátụ'un ñin cháa jáan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te nị jini-de ñin perla ja xáan yá'u. Te nị kee-de kua'an-de. Te nị xíkó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te nị jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátụ'un andivị kúu nátụ'un ñin ñunu já júkuíta ka'nu inị mar. Te tñin tinị nuu tíyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te nị kanatava-dé yundúcha. Te nị kajungoo-de. Te nị kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti iní jika. Te nị kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivị jínu ñuyivị. Chị kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyivị ñáá ma'ñú ñáyivị vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te nị kachị Jesús jíin-de: Nị kajuku'un inị-ro taká tụ'un yá'a náún, áchí-ya. Te nị kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te nị kachị-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jiní-de sa'an ñuu nátụ'un andivị, te máá-de kúu nátụ'un ñin cháa xín vé'e, te onde inị yaka-de táva-dé ndatíñu jáá jíin ndatíñu aná'an, áchí-ya. ⁵³ Te súan nị jinu nị ka'an Jesús tụ'un yátá yá'a. Te nị kenda-ya yúan kua'an-ya.

Jā ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te nī najaa-ya ñuu-ya. Te nī stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máa-de jíná'an-de. Te nī kanaan iní-de nī kandé'é-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchí yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan nī kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu jā tú kaka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Jā ní jii Juan, chaa skuánducha

¹ Te suu kiví-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, nī jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te nī kachí-de jíin mozo-de: Chaa yá'a kúu Juan jā skuánducha. Nī nachaku-de jā ní jii-de, te jā yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, nī tñn-de Juan. Te nī ju'ni-de. Te nī chindee-de cháa vekaa jā kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máa Herodes. ⁴ Te Juan, a nī kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, nī kuni-de ka'ni-dé Juan. Ko nī yu'ú-de nī jito-de ñayivi, chí kájani ndaa iní-i jā ñn cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te ñn kiví ní sá'a Herodes ñn viko kiví ní kaku-de. Te sesí'í Herodías nī jita já'á-i nuu ñayivi. Te nī kusii iní Herodes jíin-i. ⁷ Te nī jatú'un téyí-de jā kuá'a-de taká ñaún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a nī jani íchí-ña-í, te nī ka'an-i: Kuá'a-ní xiní Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máa rey-ún, nī kuxí iní-de. Ko sikí já ní jatú'un téyí-de jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de-ún, te nī tá'ú-de tíñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te nī tájí-de soldado nī ja'an. Te nī xiti xiní Juan iní vekaa. ¹¹ Te nī cháa xiní-dé kánde nuu ñn ko'o. Te nī ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, nī janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te nī jakoyo cháa káskuá'a jíin-de. Te nī kandaña-de yiki kúñu Juan. Te nī kachinduji-de. Te nī kee-de kája'an-de. Te nī kakastu'ún-de nuu Jesús.

Jā ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹³ Te nī jini tu'un Jesús. Te nī kuxio-ya kuá'an-ya yúan iní ñn barco onde nuu ñú'un té'é kánde sñn-ya. Te nī kajini tu'un ñayivi jíná'an-í. Te onde taká ñuu nī kandikin-i-ya kájika já'á-i jíin-yá. ¹⁴ Te nī kenda Jesús kua'an-ya. Te nī jini-ya núu ñayivi kuá'a xáan. Te nī ndukuí'a iní-ya jíin-i. Te nī sá'a-ya

taná táká ñáyivi káku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te n̄i chakoyo chaa káskuá'a jín-yá nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Yá'a ch̄i máá ñũ'un té'é kúu, te a n̄i kee ndikandii. Tájí-ní-i ná kóngoyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máá-i staa kée-í, áchí-de jín-yá. ¹⁶ Te n̄i kach̄i Jesús jín-de: Tú n̄ini kí'in-i jíná'an-i: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máá-de, n̄i kaka'an-de jín-yá: Tú naún káñava'a-ná ch̄i u'un-ni statilá jín uu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máá-yá, n̄i kach̄i-ya jín-de: Kuá'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún n̄i kajungoo taká-i nuu ichá. Te n̄i kí'in-ya ndí'ú'un statilá jín uu tiyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándiví. Te n̄i jikan ta'u-ya ja'a státilá. Te n̄i sakuáchí-ya. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te chaa-ún, n̄i kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í n̄i kayee. Te n̄i kanda'a ch̄ii-i. Te n̄i kanastútú-de ux̄i uu jika staa kuachí-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jínu u'un mil chaa n̄i kayee-ún, te s̄in-ga kúu ñasí'í jín súchí lúli.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

²² Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús chaa káskuá'a jín-yá, n̄i k̄ivi koyo-de in̄i ñn barco. Te ná kúxnúú-de kóngoyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, ch̄i kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³ Te n̄i jacha-ya ñáyivi-ún kája'an-i. Te n̄i kaa s̄in-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te n̄i ini, te kándeé máá ñn-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xaan ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. ²⁵ Te tíkuáán-na kúu. Te n̄i jaá Jesús nuu-dé, jika já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te chaa káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já jika-ya núu mar, te n̄i kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchí-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ni-ya jín-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jín-yá: Tátá, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná káka-ná nuu mar yá'a jaá-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-ya: Ña'an, áchí-ya. Te n̄i nuu Pedro in̄i barco. Te n̄i jika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jini-de ja xaan kée tach̄i, te n̄i yu'ú-de. Te n̄i kejá'á-de sá'u-de ch̄ii nducha. Te n̄i kana kó'ó-de: Tátá, nama-ní náá, áchí-de. ³¹ Te n̄i skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te n̄i t̄in-ya-dé. Te n̄i kach̄i-ya jín-de: Chaa tú kándija va'a kúu-ró. Naja jáni sikí in̄i-ro. Achí-ya. ³² Te n̄i nd̄ivi-ya iní barko-ún jín-de. Te n̄i kuná'ín-ni tach̄i xaan-ún. ³³ Yúan-na te chaa ká'ín in̄i barko-ún, n̄i chakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kachiñú-ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandáa ndija máá-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñáyivi káku'u in̄i ñuu Genesaret

³⁴ Te nī kajá'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te nī chakoyoy-ya ñú'un íchí ñúu Genesaret. ³⁵ Te chaa ñuu-ún, nī kanakunī-de-ya. Te nī katájí-de tu'un ñí ñúu-ún. Te nī kakinchaka-de ñayivi káku'u nuu-yá. ³⁶ Te nī kaka'an nda'ú-i jín-ya ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-ya. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-ya-ún, nī kanduvá'a-i.

15

Ndasa kuchá'an ñáyivi

¹ Yúan-na te yaku chaa fariseo jín cháa káchaa tutu inī ñuu Jerusalem, nī jakoyo-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de jín-ya: ² Chaa káskuá'a jín-ró, naja káské'ichi-de tanīnu chaa aná'án. Chī tú kánandá'a-de te káyee-dé staá. Achí-de. ³ Te máá-ya, nī ka'an-ya jín-de: Te máá-ró, suni naja káské'ichi-ro tíñu nī tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chī ja sikí tánīnu máá-ró. ⁴ Chī nī ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro nú náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xíin in chaa, te a kuu ní'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A nī soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achī-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástíví-ró tú'un Dios jín tánīnu nī kajakīn-ro. ⁷ Chaa uu xinī kákuu-ró. Bueno nī jani Isaías tu'un sikī-ro súan: ⁸ Ñayivi yá'a, jín yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jín añú-i chī jíká-ni kúu inī-i jíto-i ruu. ⁹ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chī kástá'an-i tu'un jani inī in chaa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te nī kana-ya xinī ñáyivi-ún. Te nī ka'an-ya jín-i: Kuni so'o jiná'an-ró, Te chu'un inī-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu ja kívi inī yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, chī ja kénda inī yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchí-ya. ¹² Yúan-na te chaa káskuá'a jín-ya, nī chakoyoy-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakitī inī chaa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchí-de. ¹³ Ko máá-ya, nī ka'an-ya: Taká yunu ja tú ní náchu'un máá Táa-ri andíví, te tu'un-ri kí'in. ¹⁴ Sía jiná'an-ró ná kí'in-de. Chaa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga chaa kuáá kákuu-de. Chī nú in chaa kuáá stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá, te ndendúú-de jungoyo-de inī xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te nī ka'an Pedro jín-ya: Kastu'ún kájí-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná jiná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te nī kachī Jesús: Te suni onde róo tú kájuku'un inī-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un inī-ro ja táká ja kée-í kívi kua'an chī-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kénda yu'u-í, chī onde inī añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Chī onde ichi iní añú-i kénda ja jani ñáá inī, ja ja'ni ndíyi, ja ísíkí ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja sákuí'ná, ja ká'an tu'un

tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nánda'á-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

²¹ Te ñi kenda Jesús yúan kua'an-ya íchi ndáñúu Tiro jíin Sidón. ²² Te ñin ña'an ñúu Caná, ñi kenda-ña ndáñúu yúan. Te ñi kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, chî sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i ñin tachî kîni, áchí-ña jíin-yá. ²³ Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te ñi jakoyo chaá káskuá'a jíin-yá. Te ñi kaka'an ndá'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná kí'in-ña, chî kána kó'ó-ña vái-ña íchi yatá-yo, áchí-de. ²⁴ Te ñi ka'an-ya: Mání nuu ríi, kiti ní kanaa, ká'in se'e Israel, ñi táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te ñi chaá-ña núu-yá. Te ñi chiñú'un-ña-yá. Te ñi ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuáncha-yo staa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁷ Te ñi ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lúsu-ún, ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jíto'o-ti yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a ñi kandíja-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te ñi ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te ñi ja-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te ñi kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan ñi jungoo-ya. ³⁰ Te ñi jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáa, ja ñí'in, ja tiku'lu, jíin sáva-ga-i ja kaku'u. Te ñi kajajin-i-ún núu já'a Jesús. Te ñi nasáva'a-ya-í jíiná'an-i. ³¹ Te ñi kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan ñi kajini-i náka'an ñáyivi ñí'in, nduva'a ñáyivi tiku'lu, náka ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáa. Te ñi kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyivi

³² Te ñi kana Jesús xinî cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kúnda'ú iní-ri ñáyivi yá'a, chî a ñi kuu unî kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-rí-i no'on ndicha-i, chî nú súan te sava ichi te kujtá ii-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá ñi kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a chîi ñáyivi kuá'a yá'a, chî mání ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de: Usia-ni, te yaku tiyáká lúli, áchí-de. ³⁵ Yúan-na te ñi tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ñi kajungoo-i nuu ñú'un. ³⁶ Te ñi kí'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te ñi jikan ta'u-yá, te ñi sakuáchi-yá, te ñi ja-a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te ñi kajani-de nuu-í. ³⁷ Te ñi kayee táká-i. Te ñi kanda'a chîi-i. Te ñi kanastútú-de ja ní kendo

kuáchí-ún, usiá ndo'ò chítú ndí. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te s̄in-ga kúu ñasí'í jíin táká s̄uchí lúlí. ³⁹ Yúan-na te ñi jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te ñi ndivi-ya iní barco. Te ñi ja-a-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájukan-i tuni nuu-ya

¹ Te ñi jakoyo cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu-ya, chi koto ncha-a-de-ya kákuni-de. Te ñi kájukan-de tuni ichi ándívi núu-ya te kuni-de. ² Ko máa-ya ñi ka'an-ya jíin-de: Nú ñi ini, te káka'an-ro: nandii ndáxin, chi ío viko kua'á ándívi, áchí-ro. ³ Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, chi íin ñáá viko kua'á ándívi, áchí-ro. Cháa uu xini kákuu-ro. A kájin-ro naún kuni ka'an viko ándívi, ko tú kájuku'un ini-ro tuni kivi yá'a. ⁴ Ñáyivi ñáá yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-ri ni ñin nuu-í, chi máni tuni Jonás, cháa ñi jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te ñi skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te ñi jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te ñi kanaa ini-de kundiso-de staa. ⁶ Te ñi kachi Jesús jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kándatu'ún máa-de: Sikí ja tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáa, áchí-de. ⁸ Te ñi jini Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te ñi ka'an-ya: Cháa kákandija yaku-ni kákuu-ro. Naún kándatu'ún-ro. Ja tú ní kándiso-ró staa náún. ⁹ Onde vina tú kájuku'un ini-ro náún. Á tú kánuku'un ini-ro ja ní kuu jíin ú'un staa jíin ú'un mil cháa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jíin usiá staa-ún jíin kúun mil cháa, te nasaa ndo'ò ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kájuku'un ini-ro, chi tú ní ká'an-ri tu'un státilá jíin-ró, chi sua ja koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te ñi kájuku'un ini-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja koto-de máa-de nuu yujan ía státilá, chi sua ja má kándija-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un ñi ka'an ndaa Pedro

¹³ Te ñi ja-a Jesús ichi ndáñúu Cesarea de Filipo. Te ñi jika tu'un-ya cháa káskuá'a jíin-ya: Naún cháa kúu máa Sé'e cháa káka'an ñáyivi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máa-de ñi kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñin cháa ñi jani tu'un Dios onde sáa, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máa-ya ñi ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kuu-ri káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te ñi ka'an Simón Pedro:

Máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te nì kachì Jesús: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ìn cháa ní kástu'ún tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máá Táa-ri I'a kánchaa andíví ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró já máá-ró kúu Pedro, te sikì káva yá'a kundij tiku'nì kándija-i nuu-rí sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jíin-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu nátu'un andíví. Te taká ja kú'nì-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'nì inì andíví. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndajì iní andíví. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te nì ka'an xaan-yá jíin cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú ni ìn nuu kachí-de ja máá-yá kúu Jesucristo.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²¹ Te máá hora jian ní kejá'á Jesús nì kastu'ún ndáa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá ja jínu ñú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xaan-yá. Te cháa nì kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu unì kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, nì kiñi'in sìn-de-ya. Te nì kejá'á-de ká'an xaan-dé jíin-yá: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-nì tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te nì jó káva Jesús nuu Pedro. Te nì kachì-ya jíin-de: Satanás, kuxio kí'in-ro, chí cháa sáká núu kúu-ró núu-rí. Chí tú ká'an-ro tú'un Dios, chí sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o chaa káandija

²⁴ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, ma kúndá'ú inì-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin tundó'o kii sikì-dé, te ná kúndikìn-de ruu kii-de. ²⁵ Chí cháa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii sikì-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ìn cháa ja sikì rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chí naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñuyívi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jíin chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chí máá Sé'e cháa, ndii-ya jíin táká ndajá'a-yá. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te chá'u-ya ìn ìn ñayívi nú ndasa káa tiñu nì kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'ìin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Sikì já túku nì nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu inú kivi te nì jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan, kua'an sìn-ya jíin-de ìn yuku súkún. ² Te yúan, tuku nì nduu-ya núu-dé. Te nì nandii ncháa nuu-yá nátu'un ndikandii. Te sa'ma-yá nì kandukiyi nátu'un ndua luz ja nándii ndáxín. ³ Te yúan nì kandenda Moisés jíin Elías,

kándatu'ún-de jíin-yá, n̄i kajini-de. ⁴ Te n̄i ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kendo-yó yá'a. Nú kuní-ní te sá'a-ná un̄i ve'e kuii. In̄i kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te n̄i chaá in̄i viko nu'ún. Te n̄i jasu níi núu-dé. Te n̄i kenda luz chíi. Te n̄i kenda in̄i tu'un ja ní ka'an: Yá'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú in̄i-ri-i. Te kúsi in̄i-ri jíin-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a n̄i kajini so'o chaá káskuá'a-ún. Te n̄i kandua ndee-ni-de, chí n̄i kayu'ú xaan-dé. ⁷ Yúan-na te n̄i jaá Jesús. Te n̄i skandá-ya-dé. Te n̄i ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te n̄i kandakoto-de. Te tuká ní in̄i naún ní kájiní-de, chí máá in̄i-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús n̄i ka'an xaan-yá jíin-de: Ma kachí-ro núu ní in̄i ja súan n̄i kajini-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e chaá ma'nú ndiyyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya: Te chaá kachaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndii Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa kúu ja ndii Elías xna'an-ga, te nasajáá-de taká ndatiñu. ¹² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja á n̄i ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te n̄i kasá'a-i taká ja ní kakuu in̄i-i jíin-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e chaá. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te chaá káskuá'a-ún, n̄i kajuku'un in̄i-de ja tú'un Juan, chaá n̄i skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jíin-de.

Siki súchí jí'iyí'

¹⁴ Te n̄i najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i chaá in̄i chaá nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu-yá. ¹⁵ Te n̄i ka'an-de: Táta, kundá'ú in̄i-ní se'e-ná, chí jí'í yí'í-i, te ndó'o xaan-í. Te tini jínu nduá-i nuu ñú'un, te tini jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te n̄i kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kakuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús: Ñáyivi xaán ní'in in̄i kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá nuu tachí kini-ún, te n̄i kenda kua'an in̄i súchí-ún. Te n̄i nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te n̄i jakoyo s̄in chaá káskuá'a-ún nuu Jesús, te n̄i kaka'an-de: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰ Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté in̄i tí'lí nátu'un in̄i ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró taká tiñu súan. ²¹ Ko in̄i tá'an yuán ní ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²² Te nini ká'jin-ya iní ñuu Galilea, te nī kachī Jesús jíin-de: Máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, nī kandukuí'a xaan iní-de.

Sikí xú'un póniná

²⁴ Te nī jakoyo-ya ñuu Capernaum. Te cháa kájikan poniná, nī chakoyo-de nuu Pedro. Te nī kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te nī ndivi-de inī ve'e. Te nī ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká cháa rey inī ñuyivi yá'a, ndenu kájikan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa sīn ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te nī kachī Pedro jíin-yá: Nuu cháa sīn ve'e kájikan-de, áchí-de. Te nī kachī Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáa. ²⁷ Ko náva'a tú skití inī-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skivi-ró gancho, te katin-ró tiyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro in peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róo. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga inī ñuu natu'un andívi

¹ Te suni kivi-ún nī chakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Nde cháa kúñá'nu-ga inī ñuu natu'un andívi, áchí-de. ² Te nī kana Jesús xinī in suchi lúli. Te nī jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te nī kachī-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva inī-ro te nduu-ró natu'un in suchi lúli, ma kivi kuti-ro iní ñuu natu'un andívi. ⁴ Chī nú ndé cháa sásuchi-de máá-de natu'un suchi lúli yá'a, cháa-ún kúñá'nu-ga inī ñuu natu'un andívi. ⁵ Te cháa ja jíin sí'vi-rí jata'ú-de in suchi lúli natu'un suchi yá'a, te ruu jata'ú-de. ⁶ Te nú in suchi lúli yá'a kándija-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a in cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni in yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núu. ⁷ Naka ndá'ú ñayivi iní ñuyivi, chī kájito ncha-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún ja kóo kivi-ún. Ko naka ndá'ú cháa ja skivi-de-i inī kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kóo rengo-ro xí kóo tikú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro xí ndéndúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin in-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máá-ró jíná'an-ró. Ma sájá'a inī-ro núu in

suchí lúli yá'a. Chì a ká'an-ri jín-ró já ndájá'a-í ká'io andíví, nene kájinì-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya onde andíví.

Sikì ríi kiti ní sana

¹¹ Chì máa Sé'e chaa, nì kii-ya já náma-ya táká ñayívi já á nì naa. ¹² Ndasá kájanì inì-ro. Nú ìn chaa ñáva'a-de ìn ciento rii, te skuíta-de ìn-tì. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'un kuun-gá-tì, te k'ín-de onde yuku k'ínandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú nì nani'in-dé-tì, jandáa ká'an-ri jín-ró ja kúsi-gá inì-de jín kiti-ún vása jín kúun xíko xia'un kuun-gá kiti tú nì kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andíví, tú játa'an inì-ya já náa ní ìn tá'an suchí lúli yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáá te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi sikì-ro, te kuá'an, te kastu'un sá'i-ro núu-dé naún kuachi nì sá'a-de. Te nú nì chu'un inì-de tu'un ká'an-ro jín-de, yúan-na te a nì ndu-manì-dé jín-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un inì-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayívi k'ín jín-ró, nává'a jín tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un inì-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'un-ró núu tíku'nì kándíja. Te nú suni tú ní chú'un inì-de tu'un ká'an tiku'nì-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ìn chaa s'ín naciòn xí ìn chaa xínì. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró, taká ja kú'nì-ro inì ñuyívi yá'a, kunu'nì inì andíví. Te taká ja ndájí-ró inì ñuyívi yá'a, ndaji inì andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jín-ró, ja nú uu tá'an-ro inì ñuyívi yá'a, koo conforme-ro sikì ìn tu'un ja kájikàn ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andíví skíkuu-ya tú'un-ún jín-ró. ²⁰ Chì nú nì kanataká uu xí uní ñayívi káchiñú-ún-i ruu jín sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Sikì tú'un sá'a tuká'nu inì

²¹ Yúan-na te nì jaa Pedro nuu-ya. Te nì ka'an-de jín-ya: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu inì nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onde usia jínu náún, áchí-de. ²² Te nì kachì Jesús: Tú ká'an-ri jín-ró já onde usia jínu, chì onde kuun ciento kuun xíko uxì jínu. ²³ Ja yúan máa ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ìn chaa kúu rey, ja ní kunì-de sánda-de cuenta jín mozo-de. ²⁴ Te nì kejá'a-de násá'a-de cuenta. Te yúan nì jaa ìn chaa taú ìn millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te nì tá'ú tíñu jito'o-de ja ná kúya'u-de jín sé'e-de jín ñásí'i-de jín táká ndatíñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te nì jukuiñi jíti mozo-ún. Te nì ka'an nda'ú-de jín rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vása ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máa jíto'o-ún, nì kundá'ú inì-de mozo-de. Te nì

sá-de kua'an. Te n̄i sá'a-de tuká'nu in̄i ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te n̄i ketá'an-de jín in̄i tá'an mozo-de ja taú ux̄i peso nuu-dé. Te n̄i kat̄in cháa-ún. Te n̄i kit̄i-dé sukun cháa-ún. Te n̄i ka'an-de: Chunáa nd̄i'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, n̄i jukuiñi jít̄i núu-dé. Te n̄i ka'an nda'ú jín-de: Kundatu te vásá ná chúnáa nd̄i'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máa-de, tú ní kuní-de, chi n̄i chindee-de cháa-ún vekaa onde kiv̄i ní nakunáa ja taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te n̄i kajini tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te n̄i kakuxíi xáan iní-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kanakani nd̄i'i-de tu'un nuu jito'o-de ja ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, n̄i kana-de xin̄i mozo ñáa-ún n̄i jaa. Te n̄i ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu-ro, chi n̄i ka'an nda'ú-ro jín-rí. ³³ Te natu'un n̄i kundá'ú in̄i-ri róo, suni súan ní kundá'ú in̄i-ro tá'an mozo-ro núu, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄i kit̄i in̄i jito'o-ún nuu-dé. Te n̄i chí'i-de cháa nda'a justicia, onde n̄i nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máa Táa-ri andiv̄i jín-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núu taká ñani-ro, onde jín in̄i jín añú-ro nú naún kuachi sá'a-de jín-ró, áchí-ya jín-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-i-ya

¹ Te n̄i nd̄i'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te n̄i kenda-ya in̄i ñuu Galilea kua'an-ya. Te n̄i jaa-ya yúñuu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, n̄i kandikin-i-ya kuá'an-i jín-yá. Te yúan n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku cháa fariseo nuu-yá, ja koto nchaa-de-ya kákuni-de. Te n̄i kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo in̄i cháa ñasí'i-de ja sikí nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máa-yá, n̄i ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa n̄i sá'a Dios cháa onde xnáñúú, chi ja yí jín ja sí'i ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'i-de. Te in̄i-na ñayivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chi in̄i-na kúu. Núsáa te ma sásin in̄i cháa ja á n̄i skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te n̄i kakachi-de jín-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusin, te ndoo-ña núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i ka'an-ga-ya jín-de: Siki ja ní'in in̄i añú-ro jíná'an-ró, yúan ní jatú'un Moisés ja xndóo-ró ñasí'i-ro. Ko onde xnáñúú, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñasí'i-de, nasu ja tiní in̄i-ña, te tanda'a-dé jín ingá-ña, isiki ncháa-de ñasí'i-de. Te

chaa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te nì kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá: Nú súan ío tiñu taká chaa jíin ñásí'i-de, va'a-ga ma tánda'a-dé núsáá, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Nasu taká chaa juku'un inì-de tu'un yá'a, chí chaa nì ja'a-ri tu'un nuu-dé, chaa yúan kájuku'un inì-de. ¹² Ío chaa kákuu eunuco onde kivi ní kaku-de chí náa-de, te ío chaa kákuu eunuco nì kasá'a máa-de ja sikí ñuu nátu'un andíví. Chaa ja kúu juku'un inì-de, ná júku'un inì-de núsáá. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te nì chakoyo ñayivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xiní-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kaka'an xaan-dé jíin ñayivi-ún. ¹⁴ Te nì ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchí-í, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi inì ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. ¹⁵ Te nì chaa-ya ndá'a-yá xiní-í jíiná'an-í. Te nì kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúká

¹⁶ Te yúan nì ja ñin chaa súchí núu-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te nì kachì-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñin chaa va'a ío, chí máa ñin-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu nì tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te nì kachì-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, nì ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sákuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máa-ró, áchí-ya. ²⁰ Te nì kachì chaa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te nì kachì Jesús jíin-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andíví kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ²² Te chaa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí iní-de, chí kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te nì kachì Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñin chaa kúká iní ñuu nátu'un andíví. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachì-ga ja'a ñin camello ya yiki tíkuí, vasa ñin chaa kúká kivi-de inì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁵ Ko chaa káskuá'a jíin-yá, súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kayu'ú xaan-dé. Te nì kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te nì ndakoto Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te

n̄i ka'an Pedro j̄ín-yá: Náá, n̄i kaskéndoo-ná taká ndat̄íñu-ná, te káindik̄in-ná níí vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: J̄andáa ká'an máá Sé'e cháa j̄ín-ró j̄íná'an-ró, ja kivi kunchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri ini ñuyivi jáá, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-a-ro tíñu ndí'uxí uu tata cháa Israel, chí kándik̄in-ro rúu. ²⁹ Te cháa skéndoo ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñu'un-dé ja siki rúu, te nani'in-dé ñin ciento vuelta. Te suni ní'in tá'u-dé kuchaku-de níí káni. ³⁰ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúu-de.

20

Chaa kásat̄íñu nuu itú

¹ Chí ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin cháa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñin jañá'an, ndúkú-de cháa s̄at̄íñu nuu itú-de. ² Te n̄i sánda-a-de j̄ín cháa kásat̄íñu-ún ja chá'u-de ñin peso ja kivi. Te n̄i táji-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni n̄i kenda-de nátu'un ka'ñin. Te n̄i jini-de nuu sava-ga cháa ká'jin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te n̄i kachi-de j̄ín cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chí chá'u va'a-ri róó, áchí-de. Te máá cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te n̄i kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu j̄ín ká'uni. Te suni súan n̄i sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un n̄i kenda tuku-de. Te n̄i ketá'an-de j̄ín yakú-ga cháa ká'jin sáni. Te n̄i kachi-de j̄ín cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a níí ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te n̄i kakachi cháa-ún j̄ín-de: Kuachi ja tú naún ká'an j̄ín-ná ja s̄at̄íñu-ná. Te n̄i kachi-de j̄ín máá cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chí chá'u va'a-ri róó, áchí-de. ⁸ Te nuu ní ini kivi-ún, te n̄i kachi jito'o itú-ún j̄ín mandador: Kana xini cháa ká'jin nuu tíñu te chá'u-ró-de, onde cháa n̄i cháa sandí'í-na te onde cháa n̄i cháa núu, áchí-de. ⁹ Te n̄i cháa cháa n̄i jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te n̄i káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñin ñin-de. ¹⁰ Te n̄i cháa cháa n̄i jakoyo núu yúan. Te káani ini-de ja ví'í-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñin peso n̄i káki'in ñin ñin-de j̄íná'an-de. ¹¹ Te n̄i káki'in-de ya'u-de-ún. Te n̄i k̄andonda va-a-de káka'an-de siki jito'o ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'í-na yá'a ñin hora-ni n̄i kásat̄íñu-de, te ñin núu-ni n̄i chá'u-ni-de j̄ín-ná ja xaan ní'ni te ní'in n̄i kásat̄íñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máá jito'o n̄i kachi-de j̄ín ñin-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri j̄ín-ró. Nasu ní sánda-a-yo já ñin peso ki'in-ró náún. ¹⁴ Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chí ruu kuní-ri chá'u-ri cháa sandí'í-na yá'a nátu'un n̄i chá'u-ri róó. ¹⁵ Tú kuu sá'a-ri ja kuní-ri j̄ín já xín máá-rí náún, xí kúkuásún ini-ro já vá'a n̄i chá'u-ri-de. ¹⁶ Súan kúu ja taká cháa núu, nduu-de sandí'í-na.

Te cháa sandi'í-ná-ún, nduu núu-de. Chì kána-ya xiní kuá'a ñáyivi, ko yakú-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

¹⁷ Te nì kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te nì jaka sìn-ya ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-ya. Te nini kája'an-ya te nì ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuni-ro, chì kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu táká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi sìn naciòn, nává'a sákátá-i nuu-ya. Te kuá'a-i ta'u-ya. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñin náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te nì jaá náa se'e Zebedeo nuu-ya jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-ya, jikán-ña ñin favor nuu-ya. ²¹ Te máá-ya, nì ka'an-ya jíin-ña: Naún kuni-ro, áchí-ya. Te ni kachì-ña jíin-ya: Kua'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúu se'e-ná yá'a jíin-ní, ñin-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tiñu inì ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te nì ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de nì kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te nì ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chì máá Táa-rí jiní ndé cháa ni'in, chì a nì sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxí-ga cháa-ún, nì kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nì kakitì inì-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, nì kana-ya xiní-dé. Te nì kachì-ya jíin-de: Kájiní-ro já cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi sìn naciòn, tá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máá-de, suni kátjin nì'in so'o-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Chì nú ndé róó kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuni kunúu, yúan ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Natu'un máá Sé'e cháa, chì tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-ya, chì sua jatíñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máá-ya kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Sikí úu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te nì kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyivi, nì kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáa yú'íchi-ún. Te nì kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te nì kákana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú inì-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, nì kaka'an xaán-í jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nì kákana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú

iní-ní náá, áchí-de. ³² Te nì jukuiñi Jesús. Te nì kana-ya xini-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kákuni-ro, áchí-ya. ³³ Te nì kaka'an-de jíin-ya: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuni-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús nì kundá'ú iní-ya-dé. Te nì ké'é-ya nduchi-dé. Te nì kandundijin-ni nduchi-dé. Te nì kandikin-de-ya kuá'an-de jíin-ya.

21

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñuu Jerusalén, nì jakoyo-ya ñuu Betfagé chíi yuku Olivos. Yúan-na te nì táji Jesús uu cháa káskuá'a jíin-ya kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti jíin ñin burro yíkin jíin-tí. Te ndáji-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jíin-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jíin-ró, te kachi-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jíinu ñú'un-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te sí-a-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un nì ka'an cháa nì jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sésí'í ñuu Sion: Yá'a ndé'é-ró chí Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vítá iní-ya. Te yóso-ya ñin burro yíkin se'e kiti ndiso, áchí. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kája'an-de. Te nì kasa'a-de nátu'un nì tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jíin burro yíkin-ún nì najaa-de nuu-ya. Te nì kachúkú-de tikachi-de siki-tí. Te nì jukoso-ya-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, nì kajakin-i tikachi-i iní ichi. Te sava-ga-i nì kaja'nu-i nda'a yúnu. Te nì kajakin-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-ya jíin ñayivi kándikin ichi yatá-ya, nì kaka'an jaa-i: Xáan va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-ya, chí ndiso-ya tiñu máá Tatá. Xáan va'a I'a kúu-ya onde andívi. Achí-i. ¹⁰ Te nì kivi-ya iní ñuu Jerusalem. Te nì kuvaá taká ñayivi ñuu-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te nì kaka'an ñayivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañúu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándoo-ya vé'e ñi

¹² Te nì kivi Jesús iní ve'e ñi Dios. Te nì kiñi'in-ya ñayivi kájaan, káxikó, ñin iní ve'e ñi-ún, kája'an. Te nì skuíó kani-ya mesa cháa káxndáji xu'ún, jíin silla cháa káxikó paloma. ¹³ Te nì ka'an-ya jíin-i: A yóso núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájukan ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máá-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñakuí'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayivi kuáá jíin ñayivi rengo, nì jakoyo-i nuu-ya iní ve'e ñi. Te nì nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, nì kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jíin núu súchí lúli kákana jaa-i iní ve'e ñi-ún: Xáan va'a Se'e David, áchí-i. Te nì kakiti iní-de. ¹⁶ Te nì kaka'an-de jíin-ya.

Á tú jíni sɔ'o-ró já káka'an sũchí yá'a, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Sũchí lúli jíin sũchí kájaxin, va'a kánakana jaa-i níi, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te n̄i xndóo-ya-dé. Te n̄i kenda-ya ñúu kua'an-ya ondé ñuu Betania. Te yúan n̄i kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexe

¹⁸ Te jañá'an kivi xían-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jíi-ya sóko. ¹⁹ Te n̄i jini-ya núu ñin mérkexe kándii yu'íchi-ún. Te n̄i jaa-ya núu mérkexe-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-ya, chí máá núma-ní ío. Te n̄i ka'an-ya jíin: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te n̄i ichi káján-ni mérkexe-ún. ²⁰ Te cháa káskuá'a jíin-ya, n̄i kanaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te n̄i kaka'an-de: Ndasa n̄i sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérkexe-ún, áchí-de. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú kákandíja-ró te tú jáni sikí iní-ro, nasu máá ñin tiñu mérkexe yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu nú ka'an-ro jíin yúku yá'a: Kuxio te jungo-ró ondé nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandíja-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Sikí tiñu ndíso Jesús

²³ Te n̄i najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii iní ñuu, n̄i jakoyo-de nuu-ya. Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: Na jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'ún-rí róo ñin tu'un. Te nú kuu xndíó káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáá, ndé onde n̄i kii tu'un-ún. Onde andívi xí ondé cháa, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te n̄i kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já ondé andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já ondé cháa, te káyú'ú-yo ñáyivi, chí ndivii-í kájani iní-i ja cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu Juan. Achí-de jíin tá'an-de. ²⁷ Te n̄i kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jíin Jesús. Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Sikí úu se'e yíi

²⁸ Ko ndasa kájani iní-ro. ñin cháa n̄i jo uu se'e yíi-de, te n̄i jaa-de nuu ñin-i. Te n̄i kachi-de jíin-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchí-i. Ko n̄i kunúu, te n̄i nakani iní-i te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, n̄i jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan n̄i ka'an-de jíin-i. Te n̄i ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná tátá, áchí-i. Ko tú ní já'an-i. ³¹ Ja ndéndúú-i, ndé ñin-i n̄i skíkuu tiñu kuní táa-i, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Sũchí ñin, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja cháa xíní jíin ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

vásá róó jíná'an-ró. ³² Chi n̄i kii Juan, n̄i stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandíja-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xini jín ñá'an téné, n̄i kákandíja-ún tú'un n̄i ka'an-de. Te máá-ró, vasa ndé'é-ró tíñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náva'a kandíja-ró núu-dé.

Siki cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. N̄i io ñin cháa, táa in̄i ve'e kúu-de. Te n̄i nachu'un-de ñin itú uva. Te n̄i jasú-de jakú, te n̄i jacha-de ñin yau nuu kaxín-de. Te n̄i ndukani-de ñin torre, te n̄i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te n̄i kee-de kua'an jíká-de. ³⁴ Te n̄i cháa kiv̄i ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, n̄i tájí-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásatiñu, n̄i kakatiñ-ún mozo-de. ñin-de n̄i kastují, inga-de n̄i kaja'ni, te inga-de n̄i kaja'a yuu xini-dé. ³⁶ Te máá jito'o, n̄i natájí tuku-de yakú-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vásá já xnáñúú. Te suni súan n̄i kasá'a-ún jín mozo-de. ³⁷ Te onde sandí'í-na, te n̄i tájí-de se'e yí-de kua'an. Ná kóo ja jínú'ún núu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jito'o, te n̄i kaka'an: Cháa yá'a xini tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te n̄i kakatiñ-ún máá sé'e. Te n̄i kakiñi'in-ún-de yata itú uva. Te n̄i kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú n̄i cháa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jín cháa kásatiñu-ún, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Xnáa í-de cháa ñáá-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá cháa kásatiñu. Te kiv̄i kúun nde'e, te naku'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Té ka'u-ga-ro tutú í yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichí cháa káchutá'an, yuán kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. Máá Tatá Dios n̄i sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ñuu nuu tá'u Dios tíñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náva'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Cháa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchí sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo n̄i kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te n̄i kajuku'un in̄i-de ja siki máá-de n̄i ka'an-ya. ⁴⁶ Te n̄i kandúkú-de modo tin-de-ya. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi, chí kájani in̄i-i ja ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te n̄i ka'an Jesús inga tu'un yátá jín-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin rey ja ní sá'a-de ñin viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te n̄i tájí-de mozo-de kuakana xini táká ñayivi

ní kastu'ún-de nuu, ná kii-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuni-i kii-i.
 4 Te ñi táji tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an. Te ñi ka'an-de:
 Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A ñi sátu'a-ri ja kúxini-yó.
 Ñi ja'ni-rí xndiki-rí jín kiti xá'an, te ndi'i a ío tu'a. Ña'an
 viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. 5 Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú
 iní-i. Te kája'an-i tiñu máa-i, ñin-i ichi rancho-i, te inga-i nuu
 ndátíñu-i. 6 Te sava-ga-i, ñi kakatñin-i mozo-de, te ñi kaja'a-i
 tuka nuu-dé, te ñi kaja'ni-í-de. 7 Te ñi jini tu'un rey. Te ñi kití
 iní-de. Te ñi táji-de soldado-de kája'an. Te ñi xnáa-dé ñayivi
 ní kaja'ni ndiyi-ún. Te ñi ja'mu-de ñuu-i. 8 Yúan-na te ñi ka'an
 rey jín mozo-de: Jandáa, ja viko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi
 ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. 9 Núsáa te kuá'an
 jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yata ñuu. Te kana-ró xini
 nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu viko tánda'a yá'a. Achí-de.
 10 Te ñi kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te ñi stútú-de
 nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñin jínu-ni ñayivi vá'a jín ñayivi ú'u.
 Te viko tánda'a-ún ñi chítú ndii jín ñayivi. 11 Te ñi kivi rey
 iní ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ñi jini-de nuu
 ñin cha ja tú ñú'un-de sa'ma viko tánda'a. 12 Te ñi kachi-de
 jín cháa-ún: Amigo, ndasa ñi kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró
 sa'ma viko tánda'a, áchí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé.
 13 Yúan-na te ñi ka'an rey jín cháa kajatíñu-ún: Tñin-ró te
 ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñaa
 yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. 14 Chi ñi
 kana-ri xini kuá'a-í, ko yaku-ni-i ñi kaji-ri, áchí-ya.

Siki xú'ún yóo

15 Yúan-na te kája'an cha fariseo. Te ñi kandatú'ún máa-de
 nú ndasa tñin yatá-de-ya jín tú'un ká'an-ya. 16 Te ñi katáji-de
 cha káskuá'a jín máa-de jín cháa herodiano kája'an nuu-yá.
 Te ñi kaka'an-de jín-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní
 te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni ñin cha,
 chi tú ndé'é-ní ndasa jito taká cha. 17 Núsáa te kachi-ní
 nuu-ná jíná'an-ná: Ndasaa kachi-ní, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo
 nuu César xí túu, áchí-de. 18 Ko Jesús, ñi juku'un iní-ya ja
 xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Cha uu xini
 kákuu-ró. Naja kájito ncha-ro rúu. 19 Stá'an xú'ún yóo jián
 ná ndé'é-rí. Achí-ya jín-de. Te ñi kastá'an-de ñin peso máa-de
 nuu-yá. 20 Yúan-na te ñi kachi-ya jín-de: Ndé cha kuu cha
 ncháa nuu yá'a, jín tú'un yóso yá'a, áchí-ya. 21 Te ñi kaka'an-de
 jín-yá: César kuu, áchí-de. Yúan-na te ñi ka'an-ya jín-de:
 Kuá'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios núsáa,
 áchí-ya. 22 Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te ñi kanaa
 iní-de, te ñi kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Siki já náchaku ndiyi

23 Te suni kiví-ún nì jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Cháa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te nì kajika tu'ún-de-ya: 24 Maestro, Moisés nì ka'an-de: Nú ìn cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní íó. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñásíí-de, te ndukani-de tata ñani-de. 25 Te jíin-ná nì ka'io usiá ñani. Te cháa núú nì tanda'a-dé. Te nì jíí-de. Te tú se'e-de ní íó. Te nì xndóo-de ñásíí-de nuu ñani-de. 26 Te suni súan nì ta'an cháa uu, te suni súan cháa unì, onde ndí'usiá-de. 27 Te nuu ní kaji'ì ndí'usiá-de, te suni nì jíí máá ñá'an-ún. 28 Núsáá te kiví náchaku taká ndíyi, te ja ndí'usiá-de ndé ìn-de kuu-ña ñásíí-de. Chì ndí-de nì kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. 29 Yúan-na te nì ka'an Jesús: Mání kástíví-ró tú'un, chì tú kájuku'un inì-ro jíin tutú ì, ni jíin fuerza Dios. 30 Chì kiví náchaku-de ma'ñú ndíyi, ni cháa tú tanda'a-dé jíin ñásíí, ni ña'an tú koo yii-ña. Chì nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andíví. 31 Te sikì ndíyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jíin-ró: 32 Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios cháa nì kaji'ì kúu-ya, chì sua Dios cháa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jíin-de. 33 Te ñayívi-ún, nì kánaa iní-i nì kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

34 Yúan-na te cháa fariseo, nì kajini so'o-de ja ní kundéé-ya jíin cháa saduceo, te nì kandututú-de. 35 Te ìn máá-de, ja kúu-de maestro ley, nì jika tu'ún-de-ya náva'a koto ncháa-de-ya kuní-de: 36 Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. 37 Te nì kachì Jesús jíin-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jiní tuní-ro, áchí. 38 Ya'a kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. 39 Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máá-ró, áchí. 40 Te chì ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutu ley, jíin táka tutu cháa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sikì Sé'e David

41 Te nini ká'jin tutú cháa fariseo yúan, te Jesús nì jika tu'ún-ya-de: 42 Ndasá kájani inì-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te nì kakachì-de jíin-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. 43 Te nì ka'an-ya jíin-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Chì nì ka'an-de: 44 Máá Tatá Dios, nì ka'an-ya jíin Jito'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí cháa kájito u'u róó kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. 45 Te nú Jito'o nì ka'an David jíin-yá, te ndasa kúu máá-ya se'e-de núsáá, áchí-ya. 46 Te ni ìn-de tú ní kúu xndío

káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chúndéé iní ni ñn-de kaka tu'ún-de-ya ondé kivi-ún.

23

Siki já ní kana jín-yá nuu-í

¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín ñáyivi jín cháa káskuá'a jín-yá: ² Chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáa te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chi ká'an-de, ko tú káskikuu-de. ⁴ Chi káju'ni-de carga veé ja yí kúndiso-i, te káchaa-de siki-í. Ko máa-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jín ñn nda'a lúli-de. ⁵ Chi kásá'a-de taká tiñu-de náva'a kuni ñáyivi núu-dé. Chi kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jín yú'a nuu tikachí-de. ⁶ Te xaan kákusi iní-de jín silla jíñú'ún ondé xini mesa nuu ío xini, jín silla ondé xini mesa iní ve'e sinagoga. ⁷ Suni ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jín-de, kákusi iní-de jín. ⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chi ñn máa tú'ún-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róó, ñani kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro já ní ñn chaa iní ñuyivi yá'a kúu Táa-ro. Chi ío ñn Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya ondé andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jito'o. Chi ío ñn Jito'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúñá'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. ¹² Chi chaa sañá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naká ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kájasu-ro ñúu nátu'un andívi núu ñáyivi. Chi tú kivi koyo máa-ró, ni tú ká'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naká ndá'ú kuu róó, chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró já túu kuachi-ró, yuán kájikán ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'í-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naká ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káxdékava-ró mar jín ñú'un íchi ja skándija-ró ñn chaa. Te nú a ni kandija-de, te ví'í-gá uu jínu nduu-de ñn se'e infierno kásá'a-ró vasa máa-ró. ¹⁶ Naká ndá'ú kuu róó chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki vé'e ii, te tú ní'in tiñu, ko nú ñn chaa játu'un téyí-de siki oro iní ve'e ii-ún, yuán te fuerza ná skikuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáa jín cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ña'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e ii ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki altar, tú ní'in tiñu. Ko nú ñn chaa játu'un téyí-de siki ndátíñu ni kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skikuu-de. Achí-ro.

19 Chaa xini ñáá jín cháa kuáá kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ni soko-í, xí máá altar ja sándoo ndatíñu-ún. 20 Núsáá te chaa játu'un téyíí sikí altar, sikí máá altar játu'un téyíí-de jín sikí táká ndatíñu káxiukú núu-ún. 21 Te chaa játu'un téyíí sikí vé'e ij, sikí máá vé'e ij-ún játu'un teyíí-de jín sikí I'a ncháá ini-ún. 22 Te chaa játu'un teyíí sikí ándíví, játu'un teyíí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jín sikí I'a kánchaa nuu-ún. 23 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, chaa uu xini kákuu-ró. Chi kája'a-ró iin sikí uxí décimo ita minú jín ita xijn jín comino nuu Dios, te káxndóo-ró tú'un kánúú xáan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndása kundá'ú ini-ya yóó, jín ndása kándíja-yó. Taká ya'á kánúú sá'a-ró núú, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núú. 24 Chaa kuáá kákuu-ró já káyoxnúú-ró núú ñáyivi. Chi máni kátava-ro tíyúkún te kákókón-ró camello. 25 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró. Chi kánakacha-ró íchi yatá vaso jín íchi yatá kó'o. Ko ichi iní ñú'un chítú tú'un ku'ná jín tú'un kañáá. 26 Chaa kuáá kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi iní vaso jín ichi iní ko'o, nává'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. 27 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandaa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi iní ñú'un chítú yíki añú jín táká ja te'yú. 28 Suni súan máá-ró jíná'an-ró, chi ichi fuera, jandaa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núú ñáyivi. Ko ichi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jín tú'un kañáá. 29 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ni kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. 30 Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ka'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa ni kajani tu'un Dios núú, áchí-ro. 31 Te súan kajani ndaa-ro tú'un sikí máá-ró, chi táa-ro ni kaja'ni-dé chaa ni kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. 32 Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. 33 Koo jín sé'e koo kákuu-ró. Ndasá kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núú infierno núsáá. 34 Ja yúan tájí-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jín cháa ndíhí jín cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kuá'a-ró yúnu xii-de ini ve'e sinagoga máá-ró, te chindikin-ro-dé ndita'an ñuu. 35 Nává'a koo kuachi sikí máá-ró já ní jati niñi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde niñi cháa ndaa Abel, te onde niñi Zacarías, se'e Berequías, chi ni kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ij. 36 Jandaa ká'an-ri jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyivi yá'a. 37 Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro cháa kajúni tu'un Dios. Te ni kaja'a-ró yúu cháa ni tájí-yá vai nuu-ro.

Ió kua'a vuelta ni kunj-ri nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí ja nástútú-tí tirí-tí chí ndijín-tí, ko tú ní kákunj-ro. ³⁸ Vina te ni kendoó víchí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chí ká'an-ri jín-ró ja má kuní kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaa in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tíñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaá Jesús

¹ Te ni kenda Jesús iní ve'e ij kua'an-ya. Te chaá káskuá'a jín-yá-ún, ni jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jín vé'e ij-ún nuu-yá. ² Te ni ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandáa ká'an-ri jín-ró ja má kútá'an-ga ni in yuu. Chí in kivi te ndí stúncháa-i. Achí-ya jín-de. ³ Te ni jungoo-ya onde yuku Olivos. Te ni jakoyo chaá káskuá'a-ún nuu-yá. Te ni kajika tu'ún sijn-de-ya: Kastu'ún-ni nuu-ná. Ndé kivi kóo taká tundó'o yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani nchaá-ni jín kivi jinu ñuyivi, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, nává'a tú xndá'ú ni in-de róó. ⁵ Chí kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'v-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xaán ñáyivi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín ja kóo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chí níni kóo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chí ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñúu. Te koo kue'e xaán jín tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'á núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyivi kákandíja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róó jíná'an-ró, ja kóto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róó. Te taká ñáyivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuiñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyivi. ¹² Te ndea tíñu ñáá, te yúan kuá'a-í ma kóo manj-gá-i. ¹³ Ko chaá kúndij ni'in onde kivi jinu, chaá-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kuicha iní ní ñuyivi nává'a kunj ndaa taká ñáyivi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáá te nú ni kajinj-ro ja káchá'an te ni tucha taká ndatíñu iní lugar ij nátu'un ni ka'an Daniel, chaá ni jani tu'un Dios onde sáá, (chaá ká'u, ná júku'un iní-de), ¹⁶ Yúan-na te ñáyivi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te chaá kándeé xiní vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatíñu iní ve'e-de. ¹⁸ Te chaá kándeé onde rancho, ma náxío káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jín ñá'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro nává'a tú kunu-ró víko víjin ni kivi ndetátú ki'in-ro. ²¹ Chí kivi-ún koo tundó'o xaán, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyivi, te onde vina,

te ni ma koo-ga. ²² Te nu tu ni ndukuti kivu-un nuu, te ni in ñayivi ma kaku kuti-i nuu. Ko ja siki ñayivi ni nakaji-ya-un, yuan ndukuti kivu-un sa'a-ya.

Tuni maá kivi sandi'i-na

²³ Nusaa te nu nde chaá ka'an jün-ró: Yá'a nde'é-ró kanchaa Cristo, xi yuan nde'é-ró kanchaa-ya, ma kándija-ró ja ka'an-de. ²⁴ Chi kenda Cristo xnda'ú jün cháa kani tu'un tú'un. Te sa'a-de tuni jün tiñu ñá'nu, náv'a xnda'ú-de onde ñayivi ni nakaji-ya nu ná kuu sa'a-de. ²⁵ Vina a ni kastu'un-rí nuu-ro onde jün kivi. ²⁶ Nusaa te nu ka'an ñayivi jün-ró: Yuan nde'é-ró, onde nuu nú'un té'é kanchaa-ya, achi-i, te ma kenda-ró. Xi: Jan nde'é-ró, ichi ini ve'e kanchaa-ya, achi-i, te ma kándija-ró jin'an-ró. ²⁷ Chi natu'un ndi ncháa ja nándeyu ichi nuu kana ndikandii te ja onde ichi nuu kée ndikandii, suni suan kii maá Sé'e chaá. ²⁸ Chi nu ndenu kútúu ndiyi, yuan taka tiji. ²⁹ Yuan-na te nu ni ndi'i taká tundó'o kivu-un, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yoo. Te jungoyo tiñuu xini ichi andivi. Te taká fuerza andivi ndi'i ka'ya. ³⁰ Yuan-na te ichi andivi kenda tuni maá Sé'e chaá. Te nde'e taká ñayivi ío ini ñuyivi ya'a. Te kuni-i nuu maá Sé'e chaá kii-ya jün vikó ío andivi, jün kuá'a fuerza ja nduña'nu-ya. ³¹ Te táji-ya ndaja'a-ya kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-ya ñayivi ni nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde in lado andivi te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sa'a mékexe. Nu a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro ja á ni kuyani viko saú. ³³ Suni suan roo, nu a ni kájiní-ro taká tiñu ya'a, te kuni-ro ja á yani jaa kivu-un. ³⁴ Jandaa ka'an-ri jün-ró, ja ma náa ñayivi ya'a, onde ná skikuu taká tiñu ya'a. ³⁵ Andivi jün ñuyivi chi naa, ko tu'un ka'an-ri chi ma náa. ³⁶ Ko kivu koo-un, jün hora, tu ni in chaá jini, ni ndaja'a ka'io andivi, tu ni in naun jini, ni maá Sé'e-ya. Chi maá in-ni maá Táa-ri jini-ya. ³⁷ Chi natu'un ni io kivu ni kii Noé, suni suan koo kivu kii maá Sé'e chaá. ³⁸ Chi kivu-un ja ná té chá'an-ga kuun sau xaan, káye-e-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ni jaa kivu ja ni kivu Noé ini barco ka'nu. ³⁹ Te tu ni kájiní kuti-i onde ni chaá sau xaan, te ni xnáa ndi'i-cha-í. Te suni suan kii maá Sé'e chaá. ⁴⁰ Kivu-un te kuiñi uu chaá onde rancho. Te in-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasí'i ndiko-ña in-ni yosó. Te in-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Siki ja kundito-yó

⁴² Nusaa te kundito-ró, chi tu kájiní-ro na kivu ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un ini-ro tú'un ya'a. Táa ini ve'e, nu ni jini-de na hora kuu ja kii ñaku'na, te kundito-de nuu. Te ma

kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máá-ró chi máá kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaá-ni máá Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndéja kúu in mozo ndichí já játíñu va'a. Chi máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de, nává'a skée-í suchí-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáán ndatu kuu mozo-ún. Te nú ni nchaá jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaá jito'o-ri, achi-i. ⁴⁹ Te nú kejá'á-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jín cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te nchaá jito'o mozo-ún kivi já tú ndátu-i jín hora ja tú jini-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Siki uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní káki'in-ña linterna káindá'á-ña. Te ni kenda koyo-ña kuáta'an-ña in yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáá xini-ña. ³ Te ña'an káñáá xini-ún, kándá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un iní. ⁴ Ko ña'an ndito xini-ún, káindá'á-ña botella ñú'un petróleo in ká'nu-ni jín taká linterna-ña. ⁵ Te nini ni kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ni kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te ni kajini so'o-ña in tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchí. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, ni kandukoo-ña. Te ni kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, ni kaka'an-ña jín ñá'an ká'io ndito xini-ún: Kuá'a in tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, ni kaka'an-ña: Ma kúu, chi sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xikó te kuaan-ró já kúu máá-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kaja'an-ña kákuagan-ña, te ni chaá-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, ni kivi koyo-ña jín-de iní ve'e viko tánda'a. Te ni nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te ni kunúu. Te ni chakoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te ni kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máá-de ni ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jín-ró, tú jini-ri róo, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chi tú kájiní-ro na kivi, ni na hora nchaá máá Sé'e cháa.

Chaa ni teta'an ndatíñu

¹⁴ Chi ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un in chaá ja kenda jiká-de inga ñuu ki'in-de. Te ni kana-de xini mozo-de. Te ni teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu in-i, ni ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu

ingá-i, ñn-ni mil peso. Súan n̄i teta'an-de nuu ñn ñn mozo-de ndasa xin̄i máá-i jíná'an-i. Te n̄i kee-ni-de kua'an jíká-de. ¹⁶ Te mozo n̄i ki'in u'un mil peso-ún, n̄i kee-i kua'an-i jín. Te n̄i sátiñu-i jín. Te n̄i ni'in-i u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan n̄i sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, n̄i kee-i kua'an-i. Te n̄i jacha-i ch̄i ñu'un. Te n̄i chisa'í-i xu'ún jito'o-i. ¹⁹ Te n̄i kuu kua'a kivi. Te n̄i nchaa jito'o mozo-ún. Te n̄i nasánda-de cuenta jín-i. ²⁰ Te n̄i jaa mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, n̄i jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te n̄i ka'an-i: Táta, n̄i ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, ch̄i kús̄i iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te n̄i jaa tuku mozo ja n̄i ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ka'an-i: Táta, n̄i ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, ch̄i kús̄i iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te n̄i jaa mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te n̄i ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te n̄i yu'ú-ná. Te n̄i ja'an-ná. N̄i chisa'í-ná xu'ún-ní ch̄i ñu'un. Te vina ná náku'a-ná xu'ún-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jín-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. N̄i jin̄i-ro ja já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-ri. ²⁷ Ní já'a-ró xú'ún-ri nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'ún-ri onde jín sé'e xu'ún núú. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáa te kuancháa-ro mil peso jian núu-í. Te ku'a-ró núu mozo ja ñáva'a ux̄i mil peso-ún. ²⁹ Chi ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-gá kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatiñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñáa yata vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já kóo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máá Sé'e chaa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jín-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, ch̄i ñá'nu kuu-ya kúncháa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sás̄in-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, natu'un ndus̄in ri jín ndixí'ú sá'a chaa ndito-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'in ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, ch̄i kús̄i iní Táa-ri jín-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu

tá'ú-ró tíñu, *chì* a *nì* sátu'a-ya ondé *kivì* ní jungoo ñuyìvi. ³⁵ Chi *nì* *ji'i-ri* soko, te *nì* *kaja'a-ró* já ní yee-rí. *Nì* *jichì-ri* nducha, te *nì* *kaja'a-ró* já ní *ji'i-ri*. *Nì* *jika* tatú-ri, te *nì* *kaja'a-ró* vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Víchí líi-rí, te *nì* *kanachisúkun-ro* rúu. *Nì* *ku'u-ri*, te *nì* *kajande'é-ró* rúu. *Nì* *kandee-ri* vekaa, te *nì* *jakoyo-ró* núu-rí. *Achì-ya*. ³⁷ Yúan-na te *ka'an* ñayìvi vá'a-ún *jíin-ya*: Táta, ndé *kivì* ní *kajini-ná* ní *ja* ní *ji'i-ní* soko, te *nì* *kaja'a-ná* *ja* ní yee-ní, xí *ja* ní *jichì-ní*, te *nì* *kaja'a-ná* *ja* ní *ji'i-ní* vii. ³⁸ Te ndé *kivì* ní *kajini-ná* ní *ja* ní *jika* tatú-ní, te *nì* *kaja'a* núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí *ja* víchí líi-ní, te *nì* *kanachisúkun-ná* ní. ³⁹ Te ndé *kivì* ní *kajini-ná* ní *ja* ní *ku'u-ní*, xí *ja* ní *kandee-ní* vekaa, te *nì* *kajande'é-ná* ní, *achì-i*. ⁴⁰ Yúan-na te *kachì* máá *Rey-ún* kuni-i: *Jandáa* *ká'an-ri* *jíin-ró* *ja* ná *nì* *kasá'a-ró* súan *jíin* ñin ñani lúlí-rí yá'a, te nuu rúu *nì* *kasá'a-ró*. ⁴¹ Yúan-na te suni *kachì-ya* kúni ñayìvi *ká'in* *ichi* ndávésé-yá-ún: Ñayìvi tá'nu ndatu kákuu-ró. Kuxio *kingoyo-ró* núu *kayú-ro* ñí káni, nuu íó *tu'a* *ja* kúndee *kui'na* *jíin* *táká* ndajá'a máá. ⁴² Chi *nì* *ji'i-ri* soko te tú ní *kaja'a-ró* já kée-rí. *Nì* *jichì-ri* nducha te tú ní *kaja'a-ró* já *kó'o-ri*. ⁴³ *Nì* *jika* tatú-ri te tú ní *kaja'a-ró* vé'e-ró kúnchaa núu-ri. Víchí líi-rí, te tú ní *kánachisúkun-ro* rúu. *Nì* *ku'u-ri*, *nì* *kandee-ri* vekaa, te tú ní *kajande'é-ró* rúu. *Achì-ya*. ⁴⁴ Yúan-na te máá ñayìvi-ún, suni *ka'an-i* *jíin-ya*: Táta, ndé *kivì* ní *kajini-ná* ní *ja* ní *ji'i-ní* soko, xí *ja* ní *jichì-ní* nducha, xí *ja* ní *jika* tatú-ní, xí *ja* víchí líi-ní, xí *ja* ní *ku'u-ní*, xí *ja* ní *kandee-ní* vekaa, te tú ní *kajatiñu-ná* nuu-ní vii. *Achì-i*. ⁴⁵ Yúan-na te *kachì* máá *Rey* *jíin-i*: *Jandáa* *ká'an-ri* *jíin-ró*, *ja* tú ní *kasá'a-ró* súan *jíin* ñin ñani lúlí-rí yá'a, te *nì* nuu rúu tú ní *kasá'a-ró*, *achì-ya*. ⁴⁶ Te *kingoyo* ñayìvi yá'a nuu ndó'o-i ñí káni. Ko ñayìvi ndáa-ún, *kivì* *koyo-i* nuu *kúchaku-i* ñí káni, *achì-de*. Achí *Jesús*.

26

Ja ní *kanat'in* *tu'un* tá'an *sikì* *Jesús*

¹ Te nuu ní ndí'i *nì* *ka'an* *Jesús* *táká* *tu'un* yá'a, yúan-na te *nì* *ka'an-ya* *jíin* cháa *káskuá'a* *jíin-ya*: ² A *kajini-ro* já *úu-na* *kivì* te koo viko Pascua, te máá *Sé'e* *chaa* *natuu-ya* já *kúu-ya* *jiká* *cruz*, *áchì-ya*. ³ Yúan-na te *sutu* ñá'nu *jíin* cháa *káchaa* *tutu* *jíin* cháa *nì* *kayii* *inì* ñuu, *nì* *kandutútú-de* *yu'u* *palacio* máá *sutú* ñá'nu-*ga* *ja* *nání* *Caifás*. ⁴ Te *nì* *kandatu-ún-de* *ndasa* *xndá'ú-de* *Jesús*, te *katiin-de-ya*, te *ka'ni-dé-ya*. ⁵ Te *nì* *kaka'an-de*: *Ma* *kúu* *sá'a-yó* máá *kivì* *víko*, *chì* *nú* *súan* te *ndonda* *vaá* ñayìvi, *áchì-de*.

Jesús *jíin* ñá'an *ndíso* *perfume* *inì* ñuu *Betania*

⁶ Te kándeé Jesús ñuu Betania kánchaa-ya iní ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. ⁷ Te nī cháa ñn ñá'an núu-ya kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te nī chi'i-ña xini-ya nini yée-ya staa. ⁸ Te cháa káskuá'a jíin-ya, nī kajini-de yuán. Te nī kakiti iní-de. Te nī kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chi jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núu. Achí-de. ¹⁰ Te nī jini-ni Jesús ja súan ío. Te nī ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. ñn tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Chi nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-rí jíin-ró. ¹² Chi nī chi'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-rí, náva'a sátu'a-ña ruu ja yúji-rí. ¹³ Jandaa ká'an-rí jíin-ró, ja ñí ñáyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu nī sá'a-ña vina, suni koo tu'un náva'a ná núku'un iní-i-ña, áchí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñn tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, nī ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te nī ka'an-de jíin: Naún kuá'a-ní nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, áchí-de. Te nī kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, nī kejá'á-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

¹⁷ Te máa kivi kejá'á viko kóo statilá tú yí'i yujan ía jíin, nī jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te nī kaka'an-de jíin-ya: Ndénu kuní-ní ná kásatu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te nī ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu ñn cháa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máa Maestro, a nī kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua iní ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-ya, nī skíkuu-de tiñu nī tá'ú Jesús nuu-dé. Te nī kasatu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-ya staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-ya. ²¹ Te nini káyee-ya staa jíin-de te nī ka'an-ya: Jandaa ká'an-rí jíin-ró, ja ñn róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te nī kakukuí'a xaan iní-de. Te ná ñn ná ñn-de nī kaka'an-de jíin-ya: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te nī ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'ojíin-rí, cháa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandaa máa Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naká ndá'ú kuu cháa nastúu máa Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te nī ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te nī ki'in Jesús staa, te nī jikan ta'u-ya. Te nī ja'ncha sava-ya. Te nī ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te nī ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-rí, áchí-ya. ²⁷ Te suni nī ki'in-ya ñn taza. Te nī jikan ta'u-ya. Te nī ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te nī ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja sikí kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i.

29 Te ká'an-ri jíin-ró, ja ondé vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva yá'a onde kiví náko'o-ri ja jáá jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. 30 Te ni kajita-ya ñin yaa ii. Te ni kenda-ya ká'a'an-ya ondé yuku Olivos. 31 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vina. Chí a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndító ri, te tikuní ri-ún, kuicha-ti, áchí. 32 Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róó, áchí-ya. 33 Te ni ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chí ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-yá. 34 Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. 35 Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan ni kaka'an sava-ga cháa káskuá'a jíin-yá.

Jesús iní Jardín Getsemaní

36 Yúan-na te ni ja Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te ni ka'an-yá jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. 37 Te ni jaka-ya Pedro jíin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jíin-yá. Te ni kejá'a-yá kúxíí iní-ya, te ndúkuí'a xa'an iní-ya. 38 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chí nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. 39 Te ni kanduu-ya ñin tí'lí-na. Te ni jukuiñi jíití-yá. Te ni jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuní máá-ná kúu, chí ja kuní máá-ní, áchí-ya. 40 Te ni ncha-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni jini-ya ja kákixi-de. Te ni ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kundito-ró jíin-rí vasté ñin hora náún. 41 Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róó. Chí kuní ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chí túu, áchí-ya. 42 Te ni ja'an tuku-ya vuelta uu, te ni jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kundéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáa, áchí-ya. 43 Te ni ncha-ya ingá jínu. Te ni jini-ya ja kákixi tuku-de, chí xa'an káji'i-de numá'ná. 44 Te ni xndóo-ya-dé jíná'an-de. Te ni kee tuku-ya kuá'an-ya. Te ni jikan ta'u-yá ja vuelta uní. Te suni ñin-ni tu'un ni ka'an-ya. 45 Yúan-na te ni ncha tuku-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kusu te ndetátu-ro-ná. Vina te ni ja hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. 46 Ndukoo ná chó'o, chí cháa nástúu ruu, a ni kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

47 Te nini sá súan ká'an-ya, te ni cháa Judas, ñin tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de ni jakoyo kua'a xa'an ñáyivi jíin machete jíin

yúnu. Chì sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii inì ñuu-ún, nì katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa nì nastúu-ya-ún, nì ja'a-de ñn tuni. Te nì ka'an-de: Chaa tiyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katíin jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te nì chaa-ni-de nuu Jesús. Te nì ka'an-de jíin-ya: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te nì tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na sikì vái-ró, áchí-ya. Yúan-na te nì jakoyo ñáyivi-ún. Te nì kakatíin-ni-i Jesús, kája'an-i jíin-ya. ⁵¹ Te ñn cháa kándij yúan jíin Jesús, nì skáa-de nda'a-dé. Te nì tava-dé machete-de. Te nì stuji-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, nì kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chí taká ja stáa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni inì-ro já má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-rí vina, te máa-ya táji-ya ví'í-gá uxí uu mil ndajá'a ándívi kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ij já kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún nì ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un sikì ñn cháa kuí'na vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátíin-ró rúu náún. Ndita'an kiví ní kanchaa-rí jíin-ró ní stá'an-rí tu'un nuu-ro iní ve'e ij, te tú ní kákatiin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutu ij cháa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jíin-ya, nì kaxndóo-de-ya. Te nì kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kándij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa nì kakatíin Jesús, nì jaka-de-ya kuá'an-de jíin-ya onde ve'e Caifás, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tutú cháa káchaa tutu jíin taká cháa nì kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde nì jaa-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te nì kiví-de ichi iní nì jungoo-de jíin cháa kájatíñu yúan, náva'a kuní-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa nì kayii jíin taká cháa junta, nì kandúkú-de tu'un tú'ún sikí Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa nì chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'i-na nì chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te nì kaka'an: Chaa yá'a nì ka'an-de: Kuu stúncháa-rí ve'e ij Dios, te nuu uní-ni kiví te nachutá'an-rí, áchí. ⁶² Te nì ndukuiñi máa sutú ñá'nu. Te nì jiká tu'ún-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a sikí-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te nì ka'an máa sutú ñá'nu: Onde jíin Dios I'a chakú, ká'an nì'in-rí jíin-ró. Kastu'ún te nú máa-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jíin-ya. ⁶⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kástu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kiví te kuní-ro núu máa Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndáv'a I'a ndíso fuerza. Te ndii-ya jíin vikó andívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga, nì ndátá-de sa'ma-dé. Te nì ka'an-de: Aaj, ká'an ndíva'a-de. Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáa. Vina a nì kajini so'o-ró já ká'an ndíva'a-de. ⁶⁶ Ndasa kajani

in̄i-ro, áchí-de. Te n̄i kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te n̄i kativ̄i si'ví-de nuu-yá. Te n̄i kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, n̄i kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te n̄i kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'un ndé chāa n̄i stují róo, áchí-de.

Ja tú ní jat̄u'un Pedro

⁶⁹ Te kánchāa Pedro yata vé'e-ún. Te ñn ña'an játíñu, n̄i jaa-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñnu Galilea jika-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máa-de, tú ní jat̄u'un-de jito nuu táká ñayivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te n̄i kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te n̄i jin̄i inga-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña jíin ñayivi ká'jin yúan: Chāa yá'a suni jika kuu-de jíin Jesús ñnu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jinu tú ní jat̄u'un-de. Sa máa-de n̄i ndun̄i'in yu'u-dé: Tú jiní-ri chāa jian, áchí-de. ⁷³ Te n̄i kunúu. Te ñayivi ká'jin yúan n̄i jakoyo-i nuu-dé. Te n̄i kaka'an-i jíin Pedro: Jandaa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nastúu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te n̄i keja'a ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri chāa jian, áchí-de. Te n̄i kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te n̄i nuku'un in̄i Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jinu. Te n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te n̄i kundijin. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii, n̄i kasketá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te n̄i kaju'ni-de-ya. Te kua'an-de jíin-yá nuu Poncio Pilato, chāa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, chāa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i jin̄i-de ja n̄i kun̄i'in siki-yá. Te n̄i nakani in̄i-de. Te náku'a-de oko ux̄i peso-ún nuu sutu ñá'nu jíin núu cháa n̄i kayii-ún núu. ⁴ Te n̄i ka'an-de: N̄i sá'a-ná kuachi. N̄i nastúu-ná ñn chāa ja tú ío ni ñn kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máa sutu-ún n̄i kaka'an-de: Naún jítu iní-ri. Siki máa-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te n̄i súnogoy Judas oko ux̄i peso-ún in̄i ve'e ii. Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i skuá'ñá-de máa-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i kanastútú-de xu'ún-ún. Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a in̄i jan̄u núu kásoko-í, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko n̄i kandatu'ún-de. Te n̄i kajaan-de ñn ndu'a ñu'un kixín jíin xú'ún-ún, náva'a yúan yuji taká ñayivi jiká. ⁸ Ja yúan nání ñu'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. ⁹ Yúan-na te n̄i skíkuu tu'un n̄i ka'an Jeremías chāa n̄i jani tu'un Dios: N̄i kaki'in-i ndí'okó ux̄i peso-ún, ya'u I'a n̄i kundāa ya'u-ya, ch̄i yaku chāa Israel, n̄i kasándāa-de ja kúya'u-ya, ¹⁰ Te n̄i kaja'a-i xu'ún-ún ja siki ñn ndu'a ñu'un kixín, natu'un n̄i tá'ú máa Tatá Dios tiñu nuu-ri, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándich̄i-ya núu gobernador. Te gobernador-ún n̄i jika tu'ún-de-ya: Máa-ró

kúu rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, n̄i kajikan-de kuachi sikí-ya. Ko tú ní xndió káni-ya ní ñin tu'un. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jíin-ya: Te tú jíni so'o-ró nasaa kuachi kájikān cháa yá'a sikí-ro náún, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-ya ní ñin tu'un jíin-de. Te n̄i naa iní gobernador ndé'é-de nuu-ya. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sía-de ñin preso, nú ndéja kájata'an in̄i máá ñáyivi ñú-ún sía-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío ñin cháa kándeé preso nání-de Barrabás, te n̄i jicha tu'un-de. ¹⁷ Te n̄i kandutútú ñáyivi te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Ndé cháa kákuni-ro já sía-ri vina, á Barrabás xí Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Ch̄i a n̄i juku'un in̄i-de ja ní kakukuásún in̄i sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato in̄i ve'e tíñu, te n̄i táji ñásí'i-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu sikí cháa va'a jian, ch̄i kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja sikí-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii-ún, n̄i kaská'an-de ñáyivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, n̄i jikā tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé ñin-de kuni-ro sía-ri, áchí-de. Te n̄i kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te n̄i ka'an Pilato jíin-de: Núsáa te ndasa sá'a-ri jíin Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te n̄i kaka'an ndi'i-i: Ná kúu-de jikā cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, n̄i ka'an-de jíin-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máá ñáyivi-ún, ví'í-gá n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jikā cruz, áchí-i. ²⁴ Te n̄i jini Pilato ja tú kúndé-de jíin ñáyivi, ch̄i sasua kándonda vaa-ga-i. Te n̄i ki'in-de nducha. Te n̄i nandá'a-de jito nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-de: Tú na kuachi máá-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a sikí-rí. Sikí máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te n̄i kaka'an taká ñáyivi: Ma yú'ú-ní, ch̄i sikí máá-ná jíin sikí sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te n̄i sía-de Barrabás kua'an. Te n̄i xndó'o-de Jesús. Te n̄i nakua'a-de-ya já kúu-ya jikā cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, n̄i kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-ya in̄i ve'e palacio. Te n̄i kakana-de xini tá'an-de n̄i kandutútú-de. ²⁸ Te n̄i kasávichí-de-ya. Te n̄i kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'a tindi'í. ²⁹ Te n̄i katün-de ñin corona iñu. Te n̄i kachu'un-de xini-ya. Te n̄i kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te n̄i kajukuiñi jíi-de nuu-ya, n̄i kasákátá-de nuu-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kativí si'ví-de nuu-ya. Te n̄i kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-ya. Te n̄i kastují-dé xini-ya jíin. ³¹ Te nuu ní ndi'i n̄i kasákátá-de nuu-ya, te n̄i kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te n̄i kanachu'un-de-ya sá'ma máá-ya. Te n̄i kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jikā cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

32 Te nuu ní kākenda-de, te nī kaketá'an-de jíin ĩn cháa ñuu Cirene nání-de Simón. Te nī katetiñu-de cháa-ún ki'ín-de jíin-yá, kundiso-de cruz-ya. 33 Te nī jakoyo-de ĩn tĩnduu nání Gólgota, ja kuní ka'an: Yiki xiní. 34 Te nī kaja'a-de vino jíin súsia uá ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaá-ya, te tú ní kuní-ya kó'o-ya. 35 Te nuu ní ndi'i nī kajata kaa-de-ya jiká cruz, te nī kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de, te nī kasá'a-de ĩn apuesto siki. Te nī skĩkuu tu'un ká'an cháa nī jani tu'un Dios: Nī kándatá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí nī kasá'a-i ĩn apuesto, áchí. 36 Yúan-na te nī kajungoo-de yúan, nī kande'é-de nuu-yá. 37 Te nī kachaa-de ĩn tu'un xiní cruz-ya já kúu kuachi-ya: Yá'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. 38 Te nī kajata kaa-de uu ñaku'ná jíin-yá. ĩn ichi ndává'a-ya, te ingá ichi ndávésé-yá. 39 Te ñayivi kája'a yúan, nī káskuikó-i xiní-í. Te nī kaka'an ndiva'a-i jíin-yá. 40 Róo ká'an-ro já stunchaa-ro vé'e ĩ te nuu uní kivi te ndukani-ró núú, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáá te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. 41 Te sutu ñá'nu jíin cháa kachaa tutu jíin cháa fariseo jíin cháa nī kayii, suni súan nī kasákátá-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: 42 Sava ñayivi, nī nama-de-i, ko ma kúu nama-de máá-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. 43 Kándija-de nuu Dios, te ná náma máá-yá-de vina te nú kuní máá-yá, chi nī ka'an-de: Máá-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. 44 Te ñaku'ná kándita kaa jíin-yá jiká cruz, suni ĩn-ni tu'un nī kaka'an ndiva'a jíin-yá. 45 Te nuu ní kuu ka'uxi uu te nī kuxki'vi ní núu ñú'un onde ka'uní. 46 Te a yani ka'uní aini, nī ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Yá'á kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. 47 Te sava ñayivi ká'jin yúan, nī kajini so'o-i tu'un-ún. Te nī kaka'an-i: Kána cháa yá'a xiní Elías, áchí-i. 48 Te jínu ĩn cháa nī jaa-de. Te nī ki'in-de kachi, nī chindaji-de nuu vinagre. Te nī chaa-de xiní ĩn yunu. Te nī ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. 49 Te nī kaka'an sava-ga-i: Síá, nándéó nú chaá Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. 50 Ko máá Jesús, nī ka'an jaa-ya ingá jínu. Te nī ji'i-ni-ya. 51 Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde ĩni ve'e ĩ, nī te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te nī taan ñuyivi. Te toto, nī kandatá. 52 Te suni nī kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi cháa ndoo, ja á nī kaji'i-de, nī kanachaku-de. 53 Te nuu á nī nachaku-ya, te nī kándenda koyo-de ĩni ve'e añú. Te nī ndivi koyo-de ĩni ñuu ĩ. Te nī kándenda ndijin-de nuu kuá'a ñayivi. 54 Te cháa capitán, jíin cháa kándito Jesús jíin-de, nī kajini-de ja ní taan, jíin táká tiñu nī kuu. Te nī kayu'ú téyíi-de. Te nī kaka'an-de: Jándáa ja Sé'e Dios kúu

chaa yá'a núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'í yúan kándé'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, nī kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jín ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo jín José, jín náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te nī ini kivi-ún. Te nī jaa in chaa kúká ñuu Arimatea, nání-de José, chí suni in chaa nī skuá'a jín Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaa yá'a, nī jaa-de nuu Pilato. Te nī jikan-de yiki kúñu Jesús. Te nī tá'ú tíñu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te nī ki'in José ndiyi-ún. Te nī chisúkun-dé-ya jín in sa'ma kuítá ndóo. ⁶⁰ Te nī chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha jiká in kava. Te nī stúu-dé in yuu ká'nu, nī jasū-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jín ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te nī kuu kivi xian. Te iku-ún nī kuu kivi ní kasátu'a-i máa-i. Te taká sutu ñá'nu jín cháa fariseo, nī kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te nī kaka'an-de: Táta, kánuku'un iní-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te nī ka'an-de: Nuú uní kivi te nachaku-ri, ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tíñu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde jinu nuu uní kivi. Chí nú túu te sanaa kii chaa nī kaskuá'a jín-de-ún akuáa, te nasakuí'ná-de ndiyi-ún ki'in-de jín. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: Nī nachaku-ya já ní ji'i-ya, achí-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnañúú, áchí-de. ⁶⁵ Te nī ka'an Pilato jín-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jín-de, te sákútu máa-ró yúyaú-ún nú ndasa kájiní-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te ká'ja'an-de. Te nī kasákútu-dé ve'e añú. Te jín sello nī kajasu va'a-de siki yúu já ndí'u yuyau-ún. Te ká'jin soldado jín-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te nī ja'a kivi ndétatú-ún. Te nī kundijin kivi in semana. Te María ñuu Magdala jín ingá María-un, nī kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te in ndajá'a máa Tatá Dios, nī kuun-ya ichi ándivi ní chaa-ya. Chí nī taan xaan ní sá'a-ya. Te nī stúu-yá yuu-ún kua'an. Te nī jungoo-ya siki. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, nī kayu'ú-de, te kákisi-i-de nī sá'a-ya. Te nī kakundi-yi-de. ⁵ Te nī ka'an ndajá'a jín ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chí a jiní-ri ja kánandúkú-ró Jesús, I'a nī ji'i jiká cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chí a nī nachaku-ya nátu'un nī ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máa Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachi te kachi-ro núu cháa nī kaskuá'a jín-yá, ja á nī nachaku-ya

má'ñú ndíyi. Te jandáa xna'an-ga ki'in-ya ñúu Galilea vásá kí'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Achí-ro kúni-de. Kástu'un ndíja-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máá-ña káyu'ú-ña te kákusi ini-ña. Te ni kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te ni kajinu-ña kuákastu'un-ña núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te ni kenda-ni Jesús ni ketá'an-ya jíin-ña. Te ni ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te ni kanuu-ña sukún já'a-yá, te ni kachiñú'un-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-ña: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'un-ró núu ñaní-ri ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te ni kakastu'un-de nuu sutú ñá'nu taká tíñu ja súan ni jo. ¹² Te ni ndutútú-de jíin cháa ni kayii. Te ni kandatú'un-de. Te ni kaja'a-de kua'a xú'un núu soldado jíná'an. ¹³ Te ni kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Chaa káskuá'a jíin máá-de, ni kikoyo akuáa, te ni kanasáku'ná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-ri-de, náv'a ma koo kuachi sikí máá-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, ni káki'in-de xu'un. Te ni kasá'a-de nátu'un ni ta'u tíñu nuu-dé. Te tu'un yá'a ni jicha kua'an ní ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máá-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí in cháa káskuá'a-ún, ni kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tíñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te ni kajini-de nuu-ya, te ni kachiñú'un-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te ni chaa Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Sikí-rí, a ni chaa Dios taká fuerza ja ío ini andívi jíin iní ñuyivi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un ini-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máá Táa-yo jíin sí'ví máá Sé'e, jíin sí'ví máá Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tíñu ni tá'ú-rí nuu-ro. Te máá-rí kaka ndíja-ri jíin-ró ní káni onde kivi ndí'i ñuyivi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéjá'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan ni chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios ni kuu-de sáa: Kuni so'o-ró, chi tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo te sándóó-ró íchi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, ni skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te ni jani-de tu'un jánducha jíin tú'un nakani iní, náv'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁵ Te ni chakoyo taká ñayivi ndáñúu Judea, jíin táká ñayivi ñúu Jerusalén. Te ni skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan ni kuu ixi camello, jíin ñin sánchii ñii nú'ni chii-de. Te ni yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te ni jani-de tu'un: Ichi yatá-rí vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-ri jukuíta ndee-ri te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí róó jíná'an-ró, ko I'a-ún, chi jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róó, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

⁹ Te ni kuu kivi. Te Jesús, ni kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te ni janducha-yá ni sá'a Juan iní yucha Jordán. ¹⁰ Te ni nana-ni-ya iní nducha-ún. Te ni jini-ya já ní nuña andíví. Te Espíritu ni jungava siki-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andíví ní kenda ñin tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri, te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espíritu, ni chundá'a-ni-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. ¹³ Te ni kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá. Te ni kandee-ya jíin kíti xaan. Te máni ndajá'a andíví ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa ni kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde ni kivi Juan vekaa, te ni jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te ni kachi-ya: A ni jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani iní jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

16 Te *n̄i* ja'a-ya x̄in mar Galilea kua'an-ya. Te *n̄i* jini-ya n̄u Simón j̄in ñani-de Andrés, kaskuita ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, chi chaa katiin tiyaká kakuu-de. 17 Te *n̄i* ka'an Jesús j̄in-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róo chaa tiin ñayivi. Achí-ya. 18 Yúan-na te *n̄i* kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te *n̄i* kandikin-de-ya. 19 Te *n̄i* jika-ya ñin tílí-ga. Te *n̄i* jini-ya n̄u Jacobo j̄in ñani-de Juan. Se'e Zebedeo kakuu chaa-ún. Suni ká'jin chaa-ún in̄i barco, kánaku'ni-de ñunu-dé. 20 Te *n̄i* kana-ni-ya xini-dé. Te *n̄i* kaskéndo-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún j̄in mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí k̄ini

21 Te *n̄i* kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndétatú *n̄i* kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te *n̄i* stá'an-ya tú'un. 22 Te *n̄i* kanaa ini-i k̄ajini so'o-i tu'un stá'an-ya, chi *n̄i* stá'an-ya natu'un chaa ndiso tíñu, nasu natu'un chaa kachaa tutu. 23 Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñin chaa tá'an tachí k̄ini. Te chaa-ún, *n̄i* kana kó'ó-de: 24 Naún kuni-ní j̄in-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaa ío ndoo nuu Dios, áchí. 25 Te Jesús, *n̄i* ka'an xa'an-yá j̄in: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. 26 Te máa tachí k̄ini-ún, xa'an ní ja'ni yí'í chaa-ún. Te *n̄i* kana jíkó'ó. Te *n̄i* kenda kua'an in̄i-de. 27 Te ndivii-í *n̄i* kanaa ini-i kánde'é-i. Te kádatu'ún máa-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, chi tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí k̄ini, te k̄ajandatú nuu-dé, áchí-i. 28 Te *n̄i* jicha nuu-ni tu'un-ya kuá'an ní taká ndañúu ja ní jíkó ndúu yuñúu Galilea. 29 Te *n̄i* kandenda-ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te *n̄i* chakoyo-ya j̄in Jacobo j̄in Juan onde ve'e Simón j̄in Andrés. 30 Te náchiso Simón, kátuu-ñá yí'i kiji-ña. Te *n̄i* kaka'an-ni-de j̄in-yá ndasa kuu máa-ña. 31 Yúan-na te *n̄i* ja-ya. Te *n̄i* tiin-ya ndá'a-ña. Te *n̄i* ndukani-ya-ña. Te *n̄i* kee-ni kiji-ún-ña. Te *n̄i* jatíñu-ña n̄u-yá jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñayivi kaku'u

32 Te nuu ní ini, *n̄i* kee ndikandii, te *n̄i* chakoyo chaa kándiso ñayivi kaku'u, j̄in ñayivi tá'an tachí k̄ini. 33 Te taká ñayivi ñúu-ún, *n̄i* kakutútú-i yux'é yúan. 34 Te *n̄i* nasáva'a-ya kuá'a ñayivi kaku'u tin̄i nuu ku'é. Te *n̄i* kiñi'in-ya kuá'a tachí k̄ini kaja'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí k̄ini-ún, chi a k̄ajini-ún-yá.

Ja ní jikan ta'u-yá nuu ñú'un té'é

35 Te ña'an xa'an ní nduko-ya, onde ná íña-gá. Te *n̄i* kenda-ya te kua'an-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan *n̄i* jikan ta'u-yá. 36 Te Simón j̄in chaa kaxiukú j̄in-de, *n̄i* kandikin-de-ya. 37 Te *n̄i* kanani'in-dé-ya. Te kaka'an-de

jíin-yá: Taká ñayivi, kánandúkú-i ní, áchí-de. ³⁸ Te nì kachì-ya jíin-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chí ja yúan ní chaá-ri. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te nì jani-ya tú'un inì taká ve'e sinagoga ní ndáñú Galilea. Te nì kiñi'in-ya tachí kini kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaá té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñn chaá té'yu ndi'yi, nì chaá-de nuu-yá. Te nì jukuiñi jíti-de nuu-yá, ká'an nda'ú-de jíin-yá: Nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, nì kundá'ú inì-ya-dé. Te nì skáa-ya ndá'a-yá. Te nì ké'é-yá-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kuní-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni nì ka'an-ya, te ndi'yi té'yu chaá-ún, kua'an-ni. Te nì ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te nì ka'an xaan-yá jíin-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jíin-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jíin ní ñn-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nì tá'ú Moisés tíñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, nì kenda-de kua'an-de. Te nì kejá'a-de nì jacha xaan-dé tu'un. Te nì kachì-de ná nì ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu kivi ndijin Jesús onde inì ñuu, ko nì kanchaa sijn-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan nì kikoyo ñayivi taká lado nuu-yá.

2

Chaá nì kuyúnú

¹ Te nì kuu yaku kivi. Te nì kivi tuku-ya ñuu Capernaum. Te nì kenda tu'un ja vé'e kanchaa-ya. ² Te nì kakutútú kuá'a xaan ñayivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yúxé'é kuiñi-i. Te nì jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te nì chaá yaku chaá nuu-yá jíin ñn chaá nì kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de chaá-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñayivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te nì kajuña-de xinì vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, nì kaskúun-de jito yuu núu kátuu cháa nì kuyúnú-ún. ⁵ Te nì jinì Jesús ja kákandíja máá-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa nì kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu inì nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú chaá kachaa tutu. Te yúan, nì kajani inì: ⁷ Naja ká'an chaá yá'a súan. Núsáa te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu inì nuu kuáchi, chí ñn-ni máá Dios, áchí. ⁸ Te nì juku'un-ni inì Jesús ja súan kájani inì. Te nì ka'an-ya jíin: Naja kájani inì-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa nì kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu inì nuu taká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, achi-ri náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuní-ro já máá Sé'e chaá, ndiso-ya tíñu inì ñuyivi

yá'a ja sá'a-ya túká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa nī kuyúnú yá'a núsáa: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ¹² Te máá cháa-ún, nī ndukoo-ni-de. Te nī naki'in-de jito yuu-dé. Te nī ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, nī kakee nuu-í kándé'é-í. Te nī kanakana jaa-i Dios: Na tú kájiní kuti-yo súan nátu'un yá'a, áchí-í.

Ja ní kana-ya xini Leví

¹³ Te nī kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, nī jakoyo-i nuu-yá. Te nī stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te nī ja'a-ya kuá'an-ya. Te nī jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te nī ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te nī ndukuiñi-de. Te nī ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, nī yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te chaa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kándé'é-de ja yé-e-yá staa jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi. Te nī kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yé-e-yá jí'i-ya jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te nī jini so'o Jesús. Te nī ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chí chaa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí chaa ká'io kuáchi kána-ri xini, áchí-ya.

Sikí ja kondicha iní

¹⁸ Te chaa káskuá'a jíin Juan, jíin ja káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-de. Te nī chakoyo chaa-ún. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin ja káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha iní-de, te chaa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-í. Chí nú nini kánchaa yii jíin-í, ma kúu kondicha iní-í. ²⁰ Ko chaa ñn kivi já yí-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-í. ²¹ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chí nú súan, te suni máá já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'í-gá te'nde. ²² Te tú ni ñn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíin vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

²³ Te ñn kivi ndétatú nī ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te chaa káskuá'a jíin-yá, kájika-de kua'an-de. Te kakachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te chaa fariseo, nī kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chí tú ío ley.

Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, n̄i ka'an-yá jíin-de: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te n̄i j̄i-de soko, onde jíin cháa n̄i kaxiukú jíin-de. ²⁶ Te n̄i kivi-de in̄i ve'e Dios. Te Abiatar n̄i kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te n̄i yee-dé statilá īi kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ñin cháa, chí máni sutu káyee núú. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Kivi ndétatú n̄i jungoo ja sikí cháa; nasu cháa ja sikí kivi ndétatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ïn cháa n̄i ichi nda'a

¹ Te inga j̄inu n̄i ndivi Jesús in̄i ve'e sinagoga. Te yúan n̄i io ñin cháa n̄i ichi káján ñin nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikí-yá. ³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa kátí'íchi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Ndé ley ío sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñin cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ñin ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-yá nuu-dé ja ká'jin-de xiin-yá. Te n̄i kit̄i in̄i-ya. Te n̄i kukuí'a in̄i-ya já ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a īi-ní. ⁶ Yúan-na te n̄i kenda koyo cháa fariseo. Te n̄i kandaṭu'ún-ni-de jíin cháa herodiano sikí-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, n̄i kusin-ni-ya kuá'an-ya onde yu'u mar jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñáyivi kuá'a xaán ndáñúu Galilea jíin ndáñúu Judea, n̄i kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jíin Idumea, jíin ingá lado yucha Jordán, jíin ndáñúu Tiro jíin Sidón. Kua'a xaán ñáyivi, n̄i kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu n̄i sá'a-ya. Te n̄i chakoyo-i nuu-yá. ⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá ja ná kótu'a ñin barco lúli kivi-ya, náva'a tú kaxin-i-ya. Chí kua'a xaán ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chí n̄i nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi káku'u kue'e, n̄i kākandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuñi-i. ¹¹ Te tach̄i k̄ini nú n̄i kajini nuu-yá, te kájukuiñi j̄ití núu-yá. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, n̄i ka'an xaán-yá jíin já ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya onde yuku. Te n̄i kana-ya xiní ndé cháa játa'an in̄i máá-yá. Te n̄i jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te

n̄i jani-ya uxí uᵛ tá'an cháa, kuiñi-de jíin-yá. Te tájí-yá-de k̄ingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násava'a-de ñayivi kú'u. Te kiñi'in-de tach̄i k̄ini k̄ingoyo. ¹⁶ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jíin Juan ñani Jacobo, n̄i naskúnání-yá ndendúú-de Boanerges, ja kuní ka'an: Chaa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jíin Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te n̄i k̄ivi koyo-de ñn ve'e jíin-yá. ²⁰ Te n̄i ndutútú tuku kua'a ñayivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jíin-de. ²¹ Te n̄i kajini tu'un tá'an-ya. Te n̄i kakenda-de vai-de ja tiin-de-ya. Chi n̄i kaka'an-de: Kaku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, n̄i kikoyo onde ñuu Jerusalén, n̄i kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jíin tach̄i k̄ini ñá'nu kíñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí. ²³ Te n̄i kana-ya xiní jíná'an. Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá jíin: Ndasá kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñn ñuu sásin máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nú ñn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásin máá, ma kúni'in, ch̄i sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñn cháa kuu k̄ivi-de in̄i ve'e cháa kándáján te sakuí'ná-de ndatíñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatíñu cháa-ún. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró já koo tuká'nu in̄i nuu táká kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tú'un ndiva'a nú ñani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ñn cháa ká'an-de tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo, ma koo kuti tuká'nu in̄i-ya núu-dé, ch̄i sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi n̄i kaka'an-de: Tá'an-de tach̄i k̄ini, áchí-de.

Náa-ya jíin ñani-ya

³¹ Te n̄i cháa náa-ya jíin ñani-ya, te ká'in-ña yátá ké'e. Te n̄i katájí-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñayivi kuá'a kaxiukú ní núu-yá-ún, n̄i kaka'an-i jíin-yá: Kuándé'é-ní, ch̄i n̄i cháa náa-ní jíin ñani-ní ká'in-ña yátá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kakuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñayivi kaxiukú ní núu-yá-ún, te n̄i ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o-ró, ch̄i ya'á kúu náa-ri jíin ñani-ri. ³⁵ Chi ñayivi skíkuu tiñu kuní Dios, jian kúu ñani-ri, kúu kuá'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

1 Te yu'u mar n̄i kejá'á tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te n̄i k̄andutútú kuá'a x̄aān ñ̄ayivi núu-yá. Te ja yúan ní k̄ivi-ya ní jungoo-ya iní ñ̄n barco nuu mar. Te taká ñ̄ayivi-ún, n̄i k̄akendoo-i k̄axiukú-i nuu ñú'un. 2 Te n̄i stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te n̄i ka'an-ya jíin-i: 3 Kuni so'o te kuni-ro: ñ̄n ch̄aa s̄aka trigo, n̄i kenda-de s̄aka-dé. 4 Te n̄i kuu ja ní kenda-de s̄aka-dé, te ñ̄n nuni-ún, n̄i jungava yu'íchi. Te n̄i ch̄aa tisaa. Te n̄i k̄akókó-tí. 5 Te inga, n̄i jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄i kana yachi-ni, ch̄i tú ío kókon ñú'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te n̄i kasun-ni. Te n̄i ichi, ch̄i tú yo'o ní ío. 7 Te inga, n̄i jungava ma'ñú ínu. Te n̄i ja'nu iñu-ún. Te n̄i jasu nuu. Te tú ní kúun nuni. 8 Te sava, n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄i kaja'nu. Te n̄i nakoko. Te n̄i kuun nuni. ñ̄n ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñ̄n ciento, áchí-ya. 9 Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ch̄aa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. 10 Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te ch̄aa ká'jin yani nuu-yá jíin ndí'uxí uu ch̄aa k̄askuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. 11 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jíin já s̄in sikí ká'jin, ch̄i máni jíin tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. 12 Náva'a vaša k̄andé'é, ná ndé'é ko ma chú'un in̄i. Te vaša k̄ajini so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un in̄i. Náva'a ma ná jíó káva in̄i, te koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi, áchí-ya. 13 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú k̄ajuku'un in̄i-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasa júku'un in̄i-ro s̄ava-ga tu'un yátá núsáá. 14 Ch̄aa s̄aka trigo kúu ch̄aa s̄aka tú'un. 15 Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu ch̄aa n̄i saka tú'un in̄i-de. Ko nú n̄i k̄ajini so'o-de, te ch̄aa-ni Satanás te j̄anchaa-ni tu'un n̄i saka iní añú-de-ún kua'an-ni jíin. 16 Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, kákuu ch̄aa k̄ajini so'o tu'un, te kúsii in̄i-de jíin. 17 Ko túu nuu káka yo'o in̄i-de. Te yaku-ni k̄ivi kánda. Te nú n̄i ndonda t̄undó'o sikí-dé, xí nú n̄i s̄andiva'a-i jíin-de sikí tú'un-ún, te k̄anayú'ú-ni-de. 18 Te nuni ní saka má'ñú iñu kákuu ch̄aa k̄ajini so'o tu'un. 19 Ko k̄akutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te k̄akuni-de kukúká-de, te k̄axndá'ú-de máa-de jíin. Te k̄akutóo in̄i-de sikí s̄ava-ga ndatíñu. Ndí'i ya'á s̄atéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. 20 Te nuni ní saka núu ñú'un vá'a kákuu ch̄aa k̄ajini so'o tu'un. Te k̄ajatá'ú-de te k̄aja'a-de nuni. ñ̄n-de okó uxi, inga-de uní xiko, te inga-de ñ̄n ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

21 Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndii sa'í ch̄i n̄undóo, xí chí j̄ito. Á tú kundii nuu candelero. 22 Ch̄i tú ío ni ñ̄n tiñu yísa'í s̄ani, ch̄i taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni ñ̄n tu'un yísa'í s̄ani, ch̄i taká-ni vai ndijin s̄a'a-ya. 23 Ch̄aa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. 24 Te suni n̄i ka'an-ya

jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chì jíin kú'a ja káchikuá'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga siki máá-ró já kájini so'o-ró. ²⁵ Chì chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te chaa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata ni ja'nu

²⁶ Te ni ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un in chaa ni chi'i-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixí-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máá-de, tú jini-de ndasa sá'a. ²⁸ Chì máá ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga viu, te vasa kána yoko. Yúan-na te nuni ndóo chí yoko-ún. ²⁹ Te nú ni kuaan nuni-ún, te skivi-ni-de jóso, chí a ni jaa kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³⁰ Te ni ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yó jíin. ³¹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú ni jicha nuu ñú'un, te yúan kúu in tata lúli-ga vasa táka tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a ni jicha. Te kana, te já'nu xa'an-gá vasa táka-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaá ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-ti chí kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan ni ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa ni kakanda máá-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Chì máni máá-ni nuu chaa kaskuá'a jíin-ya ni kachì kají-ya taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachì xa'an ní sá'a-ya

³⁵ Te ni ini kivi-ún. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ichi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te ni kaxndóo-de ñáyivi kuá'a-ún. Te súan-ni ni kajaka-de-ya iní in barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jíin-ya. ³⁷ Te ni ndonda in tachì xa'an. Te suni ni ndonda su'ma mar, ni kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máá-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixí-ya siki in sa'ma yí'i xini. Te ni kaxndúko-de-ya. Te kaka'an-de jíin-ya: Maestro, á tú nákaní iní-ní ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te ni nduko-ya. Te ni ka'an xa'an-ya nuu tachí-ún. Te ni ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'in-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te ni jukuiñi tachì-ún, te ná'in yúú íi-ní ni kuu. ⁴⁰ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kayu'ú-ro. Naja tú kákandija-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kayu'ú xa'an-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a núsáá, ja ondé tachì jíin mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachì kini ndañúu Gadara

¹ Te n̄i jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. ² Te n̄i kenda-ya iní barco-ún. Te onde ve'e añú n̄i kenda in chaa tá'an tach̄i k̄ini, te n̄i ketá'an-ni-de j̄ín-yá. ³ Te ncháá-de mañú vé'e añú. Te tú ni in kúndéé kú'n̄i-de j̄ín cadena. ⁴ Ch̄i kua'a xáan j̄ínu n̄i nu'n̄i-de j̄ín manea j̄ín cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni n̄i ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni n̄i kukuáchí ní sá'a-de. Te tú ni in kúndéé j̄ín-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kiv̄i ndúú ñúú-ni j̄íka-de yuku j̄ín má'ñú vé'e añú. Te kána j̄ín-de, te stují-dé máá-de j̄ín yúu. ⁶ Te n̄i jin̄i-de ja á j̄íká-ga vai Jesús. Te n̄i chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi j̄ítí-de nuu-yá. ⁷ Te n̄i kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní j̄ín-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaan. Ká'an nda'ú-ná j̄ín-ní onde j̄ín Dios, ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ⁸ Chi n̄i ka'an-ya: Tach̄i k̄ini, kenda ki'in-ro iní chaa yá'a, áchí-ya. ⁹ Te n̄i j̄íka tu'un-yá-de: Naún nání-ró. Te máá-de, n̄i ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, ch̄i kua'a-ná íó, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an nda'ú-de j̄ín-yá ja má k̄iñi'in-ya-dé ñuu-ún ki'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan íó in tikun̄i ká'nu kin̄i kájitu-t̄i. ¹² Te tach̄i k̄ini-ún, n̄i kaka'an nda'ú j̄ín-yá: Tájí-ní náá ná k̄ingoyo-ná kiv̄i-ná in̄i kin̄i yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, n̄i ja'a-ya tú'un. Te n̄i kenda tach̄i k̄ini-ún kaja'an. Te n̄i kiv̄i koyo in̄i kin̄i. Te tikun̄i kin̄i-ún, n̄i kajungoyo-t̄i in̄i yukáva onde in̄i mar. Te kin̄i-ún íó natu'un uu mil-t̄i. Te nuu mar n̄i kají'i-t̄i. ¹⁴ Te chaa kándito-t̄i yúan, n̄i kajinu-de. Te n̄i kakastu'un-de nuu ñúu j̄ín núu rancho. Te n̄i chakoyo ñayivi-ún kánde'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te n̄i chakoyo-i nuu Jesús. Te n̄i kajini-i nuu cháa n̄i ndo'o j̄ín tach̄i k̄ini-ún. Te kanchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a n̄i nduva'a xin̄i-dé. Te n̄i kayu'ú-i. ¹⁶ Te chaa n̄i kajini-ún, n̄i kakastu'un-de nuu ñayivi vái koyo ndasa n̄i ta'an chaa n̄i yi'i tach̄i k̄ini-ún, te ndasa n̄i kuu j̄ín kin̄i-ún. ¹⁷ Te n̄i kakejá'á-de n̄i kaka'an-de j̄ín-yá ja ná kenda-ya ñúu-de ki'in-ya. ¹⁸ Te n̄i kiv̄i-ya iní barco. Te chaa n̄i ta'an tach̄i k̄ini-ún ká'an nda'ú-de j̄ín-yá, ja kúndee-de j̄ín-yá kuní-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chí n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a máá J̄íto'o-ro j̄ín-ró, te ndasa n̄i kundá'ú in̄i-ya róó, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i kejá'á-de n̄i jacha-de tu'un in̄i ñuu Decápolis ná ñá'nu xaan tíñu n̄i sá'a Jesús j̄ín-de. Te ndiviñ ñayivi yúan, n̄i kanaa iní-i kájini tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹ Te n̄i ja'a tuku Jesús kua'an-ya j̄ín barco ingá lado. Te n̄i kandutútú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te máá-yá, kándi-ya yú'u mar. ²² Te n̄i chaa in chaa nání-de Jairo kúñá'nu-de in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i jin̄i-de nuu-yá. Te n̄i jukuiñi j̄ítí-de nuu-yá. ²³ Te n̄i ka'an nda'ú téyí-de j̄ín-yá: Sesí'i-ná a yani

kuu-i. Ki'in-yo te xndée-ní nda'a-ní sikí-í náva'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te nī kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te nī kandikin kua'a ñáyivi kája'an-i jíin-yá. Te nī kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñin ña'an ní kuu uxí uú kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ñá. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te nī janu-ña táka ja náva'a-ña jíin. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'i-gá nī sá'a. ²⁷ Te nī jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te nī ja-ña íchi yatá-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te nī ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chi nī ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kána niñi-ñá-ún, nī ichi-ni. Te nī jini-ña já onde iní yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, nī jini-ni iní máa-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te nī jíó káva-ya núu ñáyivi kuá'a. Te nī ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te chaá kákuá'a jíin-yá, nī kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i níí, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máa-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kuni-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jini-ña ndasa nī ta'an-ña. Te nī cha-ña. Te nī jukuiñi jíti-ña núu-yá. Te nī kachi ndaa-ña táka tu'un. ³⁴ Te máa-yá, nī ka'an-ya jíin-ña: Hija, nī kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí nī nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te nī chaakoyo ñáyivi ká'jin ve'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga, te nī kaka'an-i jíin-de: A nī jí'i sesí'i-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, nī jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan nī kaka'an-i jíin cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nī ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te nī kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ní ñin yata-yá, chí máa-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan. ³⁸ Te nī chaakoyo-ya vé'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te nī jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jíkó'ó xaan kakuu. ³⁹ Te nī kivi-ya. Te nī ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te súchí sí'i yá'a, tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te nī kasákátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máa-yá, nī kiñi'in ndi'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te nī ki'in-ya máa-ni táa náa súchí sí'i-ún, jíin cháa ká'jin jíin-yá, te nī kivi-ya núu kátúu súchí sí'i-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te nī tiin-ya ndá'a súchí sí'i-ún. Te nī ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuni ka'an: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te nī ndukoo-ni súchí sí'i-ún. Te nī jika-i, chí a ío-i uxí uú kuia. Te nī kanaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyú'ú-de. ⁴³ Te Jesús, nī ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ní ñin kuni tu'un. Te nī ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Já ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te nì kenda-ya yúan. Te nì najaa-ya ñúu-ya. Te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndétatú nì stá'an-ya tú'un inì ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, nì kanaa iní-i kájini ná'in-i. Te káka'an-i: Ndé nì ni'in cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuni ka'an tu'un ndíchi ní ni'in-dé-ún. Te naún siki kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kúu chaa túj yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de náún. Á tú ká'in kua'a-de jíin-yó yá'a, áchi-i. Te súan nì kakujá'a iní-i jíin-yá. ⁴ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchi-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñn tiñu ñá'nu yúan. Chì yakú-ni ñáyivi káku'u nì nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá siki-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandija máá-i. Te nì jíkó núu-ya ñí ñúu yani. Te nì stá'an-ya tú'un.

Já ní táji-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te nì kana-ya xiní uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te táji-yá ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te nì ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin tachí kíni. ⁸ Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'un kúnu'nì sánchiji-de. Chì máá vara-ni kundá'á-de. ⁹ Ko ki'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchi-ya. ¹⁰ Te suni nì ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu nú nì kivi-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú nì kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un inì tu'un ká'an-ro, onde nú nì kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra kivi kí juicio, vasa siki ñúu-ún, áchi-ya. ¹² Te nì kenda koyo-de. Te nì kajani-de tu'un ja taká ñáyivi ná nákani iní-i. ¹³ Te suni kua'a tachí kíni nì kákiñi'in-de kája'an. Te jíin aceite nì kachi'i-de ñáyivi káku'u, te nì kanasáva'a-de-í.

Já ní ji'i Juan, chaa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, nì jini tu'un-de tu'un Jesús, chì sí'ví-yá nì jicha nuu ndijin kua'an. Te nì ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, nì nachaku ma'ñú ndíyi. Já yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáá, áchi-de. ¹⁵ Ko sava-i nì kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an tuku-i: ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un chaa nì kajani tu'un-ya onde sáá, áchi-i. ¹⁶ Te nì jini tu'un Herodes. Te nì ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janhaa-ri xinì, te nì nachaku núsáá, áchi-de. ¹⁷ Chì suni

máá Herodes, a n̄i tájí-de cháa n̄i jat̄in Juan. Te n̄i ju'n̄i-de cháa. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñási'í Felipe ñani máá Herodes. Chi n̄i janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñási'í-de. ¹⁸ Te Juan, a n̄i kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñási'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, n̄i jito yu'u-ña Juan, ch̄i ka'ni-ñá-de kuní-ña núú. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Ch̄i Herodes, n̄i yu'ú-de n̄i jito-de Juan, ch̄i jini Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te n̄i ndito va'a-de cháa. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te n̄i io in̄i n̄i io añú-de n̄i jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñin kiv̄i ní kus̄i iní Herodes. Te n̄i sá'a-de ñin viko kiv̄i ní kaku-de. Te n̄i sá'a-de ñin ja kúxini cháa kakuñá'nu jíin-de, jíin cháa kakuu general, jíin cháa kakuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te n̄i kiv̄i ses̄i'í máá Herodías jita já'á-i. Te Herodes jíin táká cháa káyee stáa jíin-de, n̄i k̄akus̄i iní-de n̄i sá'a-i. Te rey-ún, n̄i ka'an-de jíin súchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-r̄i nuu-ro, áchí-de. ²³ Te n̄i jat̄u'un téyíí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-r̄i nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja t̄in-r̄i, áchí-de. ²⁴ Te n̄i kenda-i kua'an-i. Te n̄i ka'an-i jíin náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te n̄i ka'an-ña jíin-i: Xin̄i Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máá-i, n̄i nd̄ivi-ni-i nuu rey. Te n̄i jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xin̄i Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñin ko'o, áchí-i jíin-de. ²⁶ Te rey-ún, n̄i kuxíí xáan iní-de. Ko sik̄i já ní jat̄u'un téyíí-de, jíin sik̄i já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de, te tú ní kuní-de sásá'an-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, n̄i tájí-ni-de ñin soldado ndito yuxé'é-ún kua'an kuak̄i'in xin̄i Juan. ²⁸ Te soldado-ún, n̄i ja'an. Te n̄i janchaa xin̄i Juan in̄i vekaa. Te n̄i chaa jíin xiní-ún kánde nuu ñin ko'o. Te n̄i ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te suchí-ún, n̄i ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te n̄i kajini tu'un cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄i jakoyo-de, n̄i kandaña-de yiki kúñu-ún. Te n̄i kachindee-de in̄i ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te cháa apóstol, n̄i kandutútú-de nuu Jesús. Te n̄i kanakani-de tu'un taká tiñu n̄i kasá'a-de, jíin tú'un n̄i kastá'an-de. ³¹ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ña'an s̄in ñin lugar ñu'un té'é, te ndetatú-ro ñin tí'lí, áchí-ya. Ch̄i kua'an vāi kua'a ñáyivi kakuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kaja'an-ya in̄i ñin barco onde nuu ío s̄in ñu'un té'é. ³³ Te n̄i kajini ñáyivi já kaja'an-ya. Te n̄i kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu n̄i kajinu-i n̄i kakutútú-i yúan. Te n̄i jakoyo-i xna'an-ga vása máá-yá. Te n̄i kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te n̄i kenda Jesús. Te n̄i jini-ya ñáyivi kuá'a xáan-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í, ch̄i

nátu'un rñi tú jito'o súan ká'jin-i. Te n̄i stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-ya u'un mil ñayivi

³⁵ Te sáa ch̄i a kuá'ini, te chāa káskuá'a jín-ya, n̄i jaa-de nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de: Yá'a ch̄i máá ñú'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te táji-ní-i ná k̄ingoyo-i taká rancho jín taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, ch̄i tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máá-ya, n̄i ka'an-ya: Kuá'a máá-ró já kée-í, áchí-ya jín-de. Te n̄i kaka'an-de jín-ya: K̄ingoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te n̄i kaka'an-de: U'un statilá te uu tiyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te n̄i tá'ú-ya tiñu nuu ñayivi-ún ja ná júngoó s̄in ñn nuu ñn nuu-í sik̄i ichá kuí. ⁴⁰ Te n̄i kajungoo yukun-i, ñn ciento, ñn ciento-i, jín uu xiko ux̄i, uu xiko ux̄i-i. ⁴¹ Te n̄i ki'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jín uu tiyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándíví. Te n̄i jikan ta'u-ya ja'a státílá. Te n̄i sákuáchí-ya statilá-ún. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-ya n̄i kajani-de nuu-í. Te n̄i saka-ya ndí'úu tiyáká-ún nuu táká-i. ⁴² Te ndivii ñayivi-ún, n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a ch̄i-i. ⁴³ Te n̄i kanastútú-de ja ní kendoó kuáchí, onde ux̄i uu j̄ika chítú ndí kúu, onde jín tiyáká. ⁴⁴ Te chāa n̄i kayee-ún j̄inu onde u'un mil-de.

Ja ní jika já'a-ya nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús chāa káskuá'a jín-ya, n̄i k̄ivi koyo-de in̄i barco. Te ná kúxnúu-de nuu-ya k̄ingoyo-de inga lado yu'u mar nuu ñuu Betsaida. Ch̄i kuéé jachá-ya ñayivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te n̄i nakuatá'ú-ya nuu ñayivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-ya. ⁴⁷ Te n̄i ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá ñn-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchí. ⁴⁸ Te n̄i jini-ya já ní kakujitá-de kaskáka-de barco-ún, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. Te tíkuáan-na kúu, te n̄i chāa-ya núu-dé j̄ika já'a-ya nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te n̄i kajini-de-ya já j̄ika-ya núu mar. Te n̄i kajani in̄i-de ja añú kúu. Te n̄i kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Ch̄i ndí-i-de, n̄i kajini-de nuu-ya. Te n̄i kayu'ú-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ni-ya jín-de: Ndéé sá'a-ró iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te n̄i kaa-ya ní k̄ivi-ya jín-de in̄i barco-ún. Te n̄i jukuiñi tach̄i. Te máá-de, n̄i kanaa xa'an iní-de kánde'é-de nuu-ya. ⁵² Ch̄i ni tú ní kájuku'un in̄i-de ja ní kuu jín státílá-ún, ch̄i ndava iní añú-de.

⁵³ Te n̄i kaja'a-ya vái-ya ingá lado. Te n̄i chakoyo-ya ñú'íchi ñúu Genesaret. Te yundúcha-ún n̄i kajukuifi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñayivi yúan, n̄i kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te n̄i kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te n̄i kakejá'á-i n̄i kaskuindíso-i ñayivi kaku'u jín jító yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kánde-ya. ⁵⁶ Te ndéni n̄i kuu nú n̄i kivi-ya, á ñuu lúlí, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñayivi kaku'u-ún iní ichi. Te káka'an nda'ú-i jín-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduvá'a-i.

7

Siki ndása kuchá'an ñáyivi

¹ Te chaa fariseo jín yakú chaa káchaa tutu, n̄i kikoyo-de ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chaa-ún, n̄i kajini-de ja sáva chaa káskuá'a jín-yá káyee-dé staa jín ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te n̄i kandonda siki-dé. ³ (Chi chaa fariseo jín taká chaa judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Chi káñava'a-de taninu aná'an. ⁴ Te nú n̄i kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu káñava'a-de te káchiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, jín jító.) ⁵ te chaa fariseo jín cháa káchaa tutu, n̄i kajika tu'un-de-ya. Te chaa káskuá'a jín-ró, naja tú káchiñú'ún-de taninu chaa aná'an. Naja káyee-dé staa jín ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Chaa uu xiní kákuu-ró. Bueno n̄i jani Isaías tu'un siki-ro, chi súan n̄i chaa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jín yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jín añú-i chi jíká-ni kákuu iní-i jító-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chi kástá'an-i tu'un jani iní ñn chaa, áchí Isaías. ⁸ Chi n̄i kasía-ro tíñu n̄i tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró táninu n̄i kajakin chaa, ja ndúndoo tindo'o jín vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni n̄i ka'an-ya: Bueno-ni kástivi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náva'a chiñú'ún-ró táninu n̄i kajakin máa-ró. ¹⁰ Chi Moisés, n̄i ka'an-de: Kuandatú-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chi nú ndéja ká'an ndiva'a jín táa jín náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín ñn chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a n̄i soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jínu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuní táa-de xí ja kuní náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástivi-ró tú'un Dios jín táninu n̄i kajakin-ro. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te n̄i kana tuku-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-ya jín-i: Ndi'i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un iní-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera chaa, nú n̄i kivi iní yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chi ja kenda iní yu'u-dé,

yuán kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu ní kusin-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te ni ndivi-ya iní ve'e. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te ni ka'an-ya jín-de: Suni tú kájuku'un iní máá-ró náún. Á tú kájiní-ro já táká ja kivi iní chaa, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ chi tú kivi iní añú-de, chi toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan ni stá'an-ya já ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te ni ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi iní ñáyivi, yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chi onde ichi iní añú kenda ja jáni ñáá iní, ja ísiki nchá tá'an, ja kuáxán iní, ja já'ni ndiyi, ²² ja saku'ná, ja too iní, ja ñáá, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xaan, ja ká'an siki tá'an, ja sávixi máá, ja xiní ñáá. ²³ Taká tu'un ñáá yá'a, máni ichi iní añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te ni ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya nuu Tiro jín ñú Sidón. Te ni kivi-ya in ve'e. Te kuni-ya já tú ni in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chi in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachí kini. Te ni jini tu'un-ña tú'un-ya. Te ni chaa-ni-ña. Te ni jukuiñi jítí-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde nuu Sirofenicia vai tata-ña. Te ni ka'an ndá'ú-ña jín-yá ja ná kiñi'in-ya tachí kini tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-ña: Sía, ná ndá'a xna'an-ga chi taká suchí yá'a, chi tú ío va'a ja kuánchaa-yo stáa-i te skána-yo núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandaa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-ña: Kuá'an núsáá, chi tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí kini-ún, a ni kenda kua'an iní sesí'i-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te ni jini-ña já kátuu sesí'i-ña núu jito. Te a ni kenda tachí kini-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya onde raya nuu Tiro, ni kii-ya íchi Sidón. Te ni ja-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya nuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kakinchaka-i in chaa só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. ³³ Te ni kiñi'in sin-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví sivi-yá. Te ni ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya íchi ándiví. Te ni jaka nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Efata, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvitá yáa-dé. Te ni kuu-ni ni naka'an káji-de. ³⁶ Te ni ka'an xaan-yá jín ñáyivi-ún ja tú

ni ñn nuu kachí-i. Te vasa ñi'in ñi ka'an xaan-yá jín-i, ko ví'i-gá ñi kajacha-i tu'un-ya. ³⁷Te ñi kanaa xáan iní-i kánde'é-i. Te ñi kaka'an-i: Bueno sá'a-ya táká tiñu; chi cháa só'ó nákuni so'o-de, te cháa ñí'ín náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñayivi

¹Te kiví-ún, ñi ió kua'a xáan ñáyivi, te tú naún káji-í. Te ñi kana Jesús xiní cháa káskuá'a jín-ya. Te ñi ka'an-ya jín-de: ²Kúnda'ú iní-ri ñayivi kuá'a yá'a, chí a ñi kuu uní kiví káxiukú-i jín-rí, te tú naún káji-í. ³Te nú natáji-rí-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuitá ii-í, chí ío sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴Te cháa káskuá'a jín-ya, ñi kaka'an-de jín-ya: Te ndéchi kíi staa kée ndá'a chíi ñayivi yá'a, chí máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵Te ñi jiká tu'un-ya-de: Nasaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te ñi kaka'an-de: Usiá-ni státilá, áchí-de. ⁶Yúan-na te ñi tá'ú-ya tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngo-i nuu ñú'un. Te ñi ki'in-ya ndí'usiá státilá-ún. Te ñi jikan ta'u-ya. Te ñi sakuáchí-ya. Te ñi ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-ya, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ñi kajani-de nuu-í. ⁷Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te ñi jikan ta'u-ya ja'a-tí. Te ñi tá'ú-ya tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸Te ñi kayee-í. Te ñi kanda'a chíi-i. Te ñi kendo-ga. Te ñi kanastútú-de usiá ndo'o já ní kendo kuáchí. ⁹Te ñayivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te ñi jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰Yúan-na te ñi kiví-ni-ya iní barco jín cháa káskuá'a jín-ya. Te ñi cháa-ya ndáñúu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹Te yúan ñi chakoyo cháa fariseo. Te ñi kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikan-de tuni ichi ándiví núu-ya chí koto ncha-de-ya kákuñi-de. ¹²Te ñi jaká nuu iní-ya. Te ñi ka'an-ya: Naja kájikan ñayivi yá'a tuni nuu-rí. Jandáa ká'an-ri jín-ró ma kuá'a-ri ni ñn tuni nuu ñáyivi yá'a. ¹³Te ñi skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te ñi ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴Te cháa káskuá'a jín-ya, ñi kanaa iní-de kundiso-de staa. Chí ñn-ni státilá kándiso-de iní barco. ¹⁵Te ñi ka'an xaan-yá jín-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jín núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶Te kándatu'ún máa-de: Sikí já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷Te ñi jini Jesús. Te ñi ka'an-ya jín-de: Naja kándatu'ún-ró. Ja tú kándiso-ró staa náun. Á tú kájiní-ro. Á cha'an-ga juku'un iní-ro. Sáni ndava iní añú-ro náun. ¹⁸Ká'io so'o-ró, te á tú kájiní so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kánde'é-ró, te á tú kánuku'un iní-ro. ¹⁹Te nasaa jiká chítú ndíi státilá ñi kendo kuáchí ní kanastútú-ró kiví ní sakuáchí-rí u'un státilá ñi kayee

ú'un mil cháa, áchí-ya. Te n̄ kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. 20 Te n̄ ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú ndii státilá n̄ kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí usia státilá n̄ kayee kúun mil ñayivi, áchí-ya. Te n̄ kaka'an-de: Usia-ni, áchí-de. 21 Yúan-na te n̄ ka'an-ya jín-de: Te onde vina tú káju'ún in̄i-ro náún, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya cháa kuáá ñuu Betsaida

22 Te n̄ jaa-ya ñuu Betsaida. Te n̄ kakinchaka-i ñin cháa kuáá núu-yá. Te n̄ kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná ké'é-yá-de. 23 Yúan-na te n̄ tiin-ya ndá'a cháa kuáá-ún. Te n̄ kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te n̄ tiv̄i si'v̄i-yá nduchi-dé. Te n̄ xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. Te n̄ jika tu'ún-yá-de: Á jini-ro yakú, áchí-ya. 24 Te máa-de, n̄ ndakoto-de. Te n̄ ka'an-de: Jini-ná taká cháa. Ko nátu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchí-de. 25 Yúan-na te n̄ chaa tuku-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te n̄ ndakoto va'a-de. Te n̄ nduva'a ii-dé. Te onde jiká te n̄ jini káji-de ndivii. 26 Te n̄ natáji-yá-de kuan'on-dé ve'e-de. Te n̄ ka'an-ya: Ma kivi-ro in̄i ñuu. Te ni ñin nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un n̄ ka'an ndaa Pedro

27 Te n̄ kenda Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá kua'an-ya jín-de ichi taká ñuu ndañuu Cesarea de Filipo. Te ichi-ún n̄ jika tu'ún-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri kaka'an ñayivi, áchí-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. 28 Te n̄ kakastu'ún-de nuu-yá: Juan ja skuánducha, kaka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin cháa n̄ jani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. 29 Yúan-na te n̄ ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-ri kaka'an máa-ró, áchí-ya. Te n̄ ka'an Pedro: Máa-ni kúu Cristo, áchí-de jín-yá. 30 Te n̄ ka'an xa'an-yá jín-de jíná'an-de ja tú ni ñin nuu kachí-de tu'un-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

31 Te n̄ keja'á-yá n̄ stá'an-ya núu-dé ja jinu ñu'ún ndó'o xa'an máa Sé'e cháa. Te cháa n̄ kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu ma kuátú-ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. 32 Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, n̄ tiin-de-ya. Te n̄ keja'á-de ká'an xa'an-dé nuu-yá. 33 Te máa-yá, n̄ jió káva-ya. Te n̄ ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄ ka'an xa'an-yá nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi tú júku'un in̄i-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa júku'un in̄i-ro, áchí-ya. 34 Te n̄ kana-ya xiní ñayivi kuá'a-ún jín cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄ ka'an-ya jín-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú-ún-de máa-de, te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. 35 Chi cháa jítú iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja siki rúu jín siki tú'un

va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naun ní'in cháa vasa ná kúndé-de ní'in-dé níí ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naun chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chi nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kivi ndíi-ya jíin táká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni ni ka'an-ya jíin-de jíiná'an-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jíin fuerza, áchí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te ni jaka Jesús Pedro jíin Jacobo jíin Juan, te máni máa-ni-de ni kiñi'in siin-ya-dé kua'an-ya jíin-de in yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá ni kanandii ncháa, kiyi xaán, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni in ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. ⁴ Te ni kandenda Elías jíin Moisés ni kajini-de. Te ni kandatú'un cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máa-ni, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Chi tú ní jíin-de ndasa ka'an-de, chi káyu'ú xaán-dé. ⁷ Te ni cháa in viko nu'ún. Te ni jasú níí núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Sé'e-ri ja kúndá'ú in-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te ni kandakoto-ni-de. Te tuká ni in naun ní kájiní-de, chi máá in-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te ni ka'an xaán-yá jíin-de ja tú ni in nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chi onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kañu'un iní máa-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naun tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te ni kájika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáá-de taká ndatiñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xaán máá Sé'e cháa te sájá'a iní-i nuu-ya. ¹³ A ká'an-ri jíin-ró ja Elías, a ni kii-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jíin-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchi ñí'ín

¹⁴ Te ni ncháa-ya núu sáva-ga cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni jini-ya ñáyivi kuá'a xaán, ni kájkó ndúu-i níí núu-dé. Te cháa káchaa tutu kástátá'an jíin-de. ¹⁵ Yúan-na te taká ñayivi-ún, ni kajini-ni-i nuu-yá. Te ni kanaa iní-i kánde'é-i nuu-yá. Te

n̄i katau-i kua'an-i nuu-yá. Te n̄i kaka'an-i jíin-yá. ¹⁶ Te n̄i jiká tu'ún-yá-i: Na siki kástátá'an-ró jíin-de jíná'an-de, áchí-ya. ¹⁷ Yúan-na te n̄i ka'an ñn cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chí tá'an-i ñn tachi'ñí'ín. ¹⁸ Te tachi-ún, ndéni kúu te nú n̄i tiin-ní-i, te já'ni yí'í-ní-i. Te sjáa-ni ti'íñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichí-i sá'a. Te n̄i ka'an-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní ja ná kíñi'in-de kí'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Ñáyivi xáan ní'in in̄i kákuu-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáa, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kaja'a-de-i nuu-yá. Te n̄i jini-i-ya. Te tachi-ún, n̄i ja'ni yí'í xáan-ní-i. Te n̄i ndua-i nuu'ñú'un. Te n̄i tuu-í. Te n̄i jaa ti'íñu yu'u-í. ²¹ Te Jesús, n̄i jiká tu'ún-yá táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachi yá'a, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de: Onde lúli-i. ²² Te tondó tini jínu n̄i kuu chindee-i nuu'ñú'un jíin núu ndúcha, ja ká'ni-í kuni. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú in̄i-ní náa. Te chindéé chítuu-ní náa, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Te nú kándija-ró, chí cháa kándija te kuu taká ja kuni-de, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te máa táa suchí-ún, n̄i ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé chítuu-ní náa chí tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. ²⁵ Te n̄i jini Jesús ja ní katau ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-yá. Te n̄i ka'an xaan-yá jíin tachi' kini-ún: Tachi'ñí'ín só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jíin. ²⁶ Yúan-na te tachi-ún, n̄i kana kó'ó. Te tini jínu n̄i ja'ni yí'í xáan-gá-i. Te n̄i kenda kua'an. Te máa suchí-ún, n̄i kundívi-ní-i. Te n̄i kaka'an tini ñáyivi: A n̄i ji'í-i, áchí. ²⁷ Te Jesús, n̄i tiin-ya ndá'a-í, te n̄i ndukani-ya-í. Te n̄i ndukuiñi-i. ²⁸ Te nuu ní kivi Jesús in̄i ve'e, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'ún s̄in-de-ya: Naja tú ní kákuu kíñi'in-ná tachi-ún kí'in, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñn tá'an yuán, ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³⁰ Te n̄i kakenda-ya yúan. Te n̄i kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñúu Galilea. Te tú ní kuni-ya já kuni tu'un ni ñn. ³¹ Te n̄i stá'an-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá: Ñáyivi yá'a nastúu-i máa Sé'e cháa nuu ndá'a sáva-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú n̄i ji'í-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jíin-de. ³² Te máa-de, tú ní kájuku'un in̄i-de tu'un yá'a. Te n̄i kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

³³ Te n̄i jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te n̄i jiká tu'ún-yá-de: Naún tu'un n̄i kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. ³⁴ Te máa-de, tú ní kaka'an kuti-dé. Chí ichi-ún

n̄i kastátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. ³⁵ Yúan-na te n̄i jungoo-ya. Te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú ndé cháa kuní-de kunúú-de, te nduu-de sandí'í-na nuu táka tá'an-de. Te kuaatíñu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te n̄i t̄in-ya íin s̄uchi lúli. Te n̄i jani-ya-í ma'ñú-de. Te n̄i junu ncha-a-ya-í. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ³⁷ Chaa ja jíin sí'ví-rí kuaatá'ú-de íin s̄uchi lúli nátu'un s̄uchi yá'a, te ruu kuaatá'ú-de. Te cháa kuaatá'ú rúu, nasu rúu, chí I'a n̄i táji rúu vai-ri kuaatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an Juan jíin-yá: Maestro, n̄i kajini-ná íin cháa ja jíin sí'ví-ní n̄i kiñi'in-de tachí k̄ini kája'an. Te tú ndikín-de yóó. Te n̄i kajasu-ná nuu-dé. Chí tú ndikín-de yóó, áchí-de. ³⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé, chí íin cháa ja jíin sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kúu naka'an-de siki-rí. ⁴⁰ Chi cháa tú ká'an siki-yo, ndújíin-de jíin-yó. ⁴¹ Te nú ndé cháa kua'a-de íin yajin ndúcha kó'o-ró jíin sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chí kándujíin-ró jíin Cristo, jandaa ká'an-ri jíin-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóó nuu kuáchi

⁴² Te nú íin s̄uchi lúli yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuáchi sá'a íin cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni íin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku t̄ikú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni t̄indákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku t̄ikú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni t̄indákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róó nuu ío kuáchi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jíin íin-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni t̄indákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká cháa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu n̄i soko, kuu u'a sá'a ñij. ⁵⁰ Va'a ío ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáá. Ná kuñava'a-ró ñij iní máá-ró. Te ma kánaa-ro jíin tá'an-ró, áchí-ya jíin-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te n̄i kenda-ya yúan, te n̄i cháa-ya ondé raya ñuu Judea jíin ingá lado yata yúcha Jordán. Te n̄i kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te n̄i stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya.

² Te ni jakoyo chaa fariseo nuu-ya ja koto nchaa-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: A io ley ja skendo in chaa nasisi-de, xi tuu, achi-de. ³ Te maa-ya, ni ka'an-ya jijn-de: Naun tiñu ni ta'u Moisés nuu-ro, achi-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatun-de ja kuv'a acta ndusin, te ndoo-na, achi-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jijn-de: Siki ja nin in añu-ro jina'an-ro, yúan súan ni ta'u-de tiñu ya'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnaiuu kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yijijn ja siji ní sa'a Dios. ⁷ Ja yúan kuu ja skendo chaa ta-de naa-de, te keta'an-de jijn nasisi-de. ⁸ Te ja ní kuu uu ta'an, in-na kuu. Na tuká kuu uu, chi in-na kuu. ⁹ Núsaa te ja á ni sketa'an Dios, ma ndusin kuti sa'a in ñayivi, achi-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa kaskua'a jijn-ya, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tu'un-un. ¹¹ Te ni ka'an-ya jijn-de: Nú ndé chaa skendo-de nasisi-de te tanda'a-dé jijn ingá ña'an, te isiki nchaa-de nasisi-de nú súan. ¹² Te nú maa nasisi-un xndoo-na yii-ña te tanda'a-ña jijn ingá-de, te tu'un isiki nchaa sa'a-ña. Achi-ya.

Jesús jijn súchi lúli

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi nuu-ya jijn súchi lúli ja ké'é-ya-i. Te chaa kaskua'a jijn-ya, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vai koyo jijn-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kitu in-ya. Te ni ka'an-ya jijn-de: Sía, ná kíkoyo suchi lúli nuu-rí, te ma kasu-ro ichi-i, chi ta'an súan kakuu ja xijn ñuu nuu ta'u Dios tiñu. ¹⁵ Jandaa ka'an-ri jijn-ró: Nú in chaa tú jatú'un-de ñuu nuu ta'u Dios tiñu natu'un jatú'un in suchi lúli, ma kivi kuti-dé yúan, achi-ya. ¹⁶ Te ni junu nchaa-ya-i. Te ni xndee-ya nda'a-ya xini-i jina'an-i. Te ni jikan ta'u-ya ja'a-i.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te ni ki'in-ya ichi kuá'an-ya. Te jinu in chaa súchi ni chaa-de. Te ni jukuiñi jiti-de nuu-ya. Te ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kuu-ni Maestro. Ndasá sa'a-ná te nin ta'u-ná kuchaku-ná ní kani, achi-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jijn-de: Naja ka'an-ro chaa va'a jijn-rí. Tú ni in chaa va'a io chi maa in-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tu'un ni ta'u tiñu-ya nuu-ro: Ma kúski nchaa ta'an-ró, ma ka'ni-ro ndiyi, ma saku'na-ró, ma ka'an-ro tu'un tu'un, ma kuanchaa-ro ndatiñu ta'an-ró; kuandatu nuu ta-a-ro nú naa-ro, achi-ya. ²⁰ Te maa-de, ni ka'an-de jijn-ya: Taká tiñu ya'a a ni skikuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, achi-de. ²¹ Yúan-na te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni kuman-ya jijn-de. Te ni ka'an-ya jijn-de: In-na tiñu kumani sa'a-ró núsaa. Kuá'an, te xikó ndi'i-ró ja ñava'a-ró, te ku'a-ró nú ñayivi nda'u. Te onde andivi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró,

kundik_{in}-ro rú_u ki'ón, te kuandéé iní-ro jíin túndó'o kii sik_i-ro, ách_i-ya. ²² Te máá cháa súch_i-ún, n_i kuxíí iní-de ja súan n_i ka'an-ya. Te n_i kee-de kua'an-de. Te ndúkuí'a in_i-de. Ch_i kua'a xáan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, n_i ndakoto-ya ní xíin-yá. Te n_i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Xaan ú'u k_iv_i ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ách_i-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un n_i ka'an-ya-ún. Ko n_i ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xáan káchiñú'ún-de xu'ún, xaan ú'u k_iv_i-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yach_i-ga ja'a ñin camello yaú yiki tíkuí, vása ñin cháa kúká k_iv_i-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ách_i-ya. ²⁶ Te máá-de, ví'í-gá kánaa iní-de, kájani in_i-de: Ndé cháa kaku núsáá. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n_i ndakoto-ya núu-dé. Te n_i ka'an-ya: Jíin cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jíin Dios. Chi taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, ách_i-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, n_i ka'an-de jíin-yá: Náá, n_i kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te n_i kandik_{in}-ná ní vai-yó, ách_i-de. ²⁹ Te n_i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin cháa n_i skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñásí'i-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sik_i rúu jíin sik_i tú'un va'a ká'an-ri, ³⁰ te nani'in-dé ñin ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kuá'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindik_{in}-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ní káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúu-de, ách_i-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³² Te ká'in-de ichi ní kaka-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúu-yá nuu-dé. Te n_i kánaa iní-de kájini so'o-de. Te ñay_iv_i káindik_{in}-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te n_i kana s_{in} tuku-ya xiní ndí'uxí uú cháa-ún. Te n_i kastu'ún-yá nuu-dé taká tu'un kii sik_i-yá: ³³ Ná kuní-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sik_i-yá kuu-ya. Te nach_i'i-de-ya ndá'a cháa s_{in} nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiv_i sí'ví-de nuu-yá. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní k_iv_i te nachaku-ya, ách_i-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, n_i jakoyo-de nuu-yá. Te n_i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ñin ja kakán-ná nuu-ní, ách_i-de. ³⁶ Te máá-yá, n_i ka'an-ya jíin-de: Ndasa kákuni-ro já sá'a-ri jíin-ró, ách_i-ya. ³⁷ Te n_i kaka'an-de jíin-yá: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, ñin-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, k_iv_i ndúñá'nu-ní, ách_i-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, n_i ka'an-ya jíin-de: Tú kájini-ro

naún kúu ja kájikan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máá-de, nì kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ñn cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxí-ga cháa-ún, nì kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nì kakiti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, nì kana-ya xiní-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kájini-ro já táká cháa kájito-de nátu'un cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi, te kátá'ú téyí-de tíñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máá-de, suni kátin ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róo jíná'an-ró, na tú súan koo: Chí nú ndé róo kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵ Chí máá Sé'e cháa na tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chí sua játíñu-ya núu ñáyivi te kuá'a-ya máá-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶ Yúan-na te nì jakoyo-ya núu Jericó. Te yúan nì ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñáyivi kuá'a xáan. Te Bartimeo cháa kuáa, se'e Timeo, káncháa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te nì jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te nì kejá'a-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, nì kaka'an xaan-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nì kana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, nì jukuiñi-ya. Te nì ka'an-ya: Kana xiní-dé ná kii-de, áchí-ya. Te nì kakana-i cháa kuáa-ún: Ma ndúkuí'a iní-ro. Ndukuiñi ná chó'ó, chí kána-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máá cháa-ún, nì skána-de tikachí-de. Te nì ndukuiñi-de. Te nì ja-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáa-ún, nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Kuá'án núsáa. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te nì ndundijin-ni nduchi-dé. Te nì ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nì kakuyani-ya núu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin núu Betania, chí yuku Olivos. Te nì táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'án ñuu káncháa nuu-ro jíin. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti, ja

ní ñn cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti, te kii-ró jíin-ti.
³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de.
 Te kachí-ro kúni-de: Máá Jító'o-yo jínu ñú'un-yá-ti, achí-ro.
 Yúan-na te táji-ni-de-ti kii-ró jíin-ti, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te ni
 kaja'an-de. Te ni kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é ichi yatá
 ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te ni kandáji-de-ti. ⁵ Te sava ja
 ká'jin yúan, ni kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian
 kándáji-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máa-de, ni kaka'an-de jíin-ún,
 nátu'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de
 vai-de. ⁷ Te ni cháa-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te ni
 kaxndée-de tikachí-de siki-ti. Te ni jukoso-ya-ti. ⁸ Te kua'a-dé,
 ni kajakin-de tikachí-de ini ichi, te sava-ga-de, ni kaja'nu-de
 numa yúnu. Te ni kajakin-de ini ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi
 núu-yá, jíin ñayivi kándikin ichi yatá-yá, kaka'an jaa-i: Xáán
 va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndíso-ya tiñu máá
 Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi iní-yo, chi táa-yo David, a yani tá'ú-de
 tiñu nuu-yo. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andívi, áchí-i. ¹¹ Te ni
 kivi Jesús ini ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ii. Te ni ndakoto-ya
 núu taká ndatiñu ín ní yúan. Te nuu ní ini, te ni kenda-ya
 kuá'an-ya ñuu Betania jíin máá uxí uu-de.

Tu'un mérkexe

¹² Te kivi xían-ún, ni kakenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania.
 Te ni cháa soko chii-ya. ¹³ Te onde jíká ní jini-ya ñn mérkexe
 ja ío numa ndá'a. Te ni kandita-ya kuá'an-ya, jani ini-ya ja
 ní'in-yá ja kée-yá núu. Te nuu ní jaa-ya núu mérkexe-ún, tú kuti
 naún ní ní'in-yá, chi máá núma-ní ío. Chi nasu kivi kúun nde'e
 kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya: Ni ñn tuká naún kée kúti
 ndé'e xiní-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexe-ún. Te cháa káskuá'a
 jíin-yá, ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹⁵ Te ni jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te ni kivi Jesús ini ve'e ii.
 Te ni kiñi'in-ya ñayivi kajaan káxikó ín-i ini ve'e ii-ún kája'an-i.
 Te ni skuíó káni-ya mesa cháa káxndái xu'ún, jíin silla cháa
 káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ni ñn-i jíin kiyi ini
 ve'e ii-ún. ¹⁷ Te ni stá'an-ya tú'un nuu-i: Á tú yóso núu tutú ja
 vé'e-ri, ve'e nuu kájukan ta'u taká ñayivi nání. Ko máá-ró, a ni
 kanasá'a-ró yaú kava ñakuí'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te cháa káchaa tutu
 jíin sutú ñá'nu, ni kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo
 ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chi taká ñayivi kánaa iní-i
 kajini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús
 ini ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

20 Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexe-ún ja á ni ichi onde yo'o. 21 Yúan-na te ni nuku'un ini Pedro. Te ni ka'an-de jín-yá: Maestro, nde'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndiva'a-ní jín. Te vina a ni ichi i, áchi-de. 22 Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Kandija nuu Dios, 23 chi jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé chaa ka'an-de jín yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró onde nuu mar, te nú tú kani sikí ini-de, chi sua kándija-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'in-dé. 24 Ja yúan ká'an-ri jín-ró: Taká ja jikán-ro, te kakan ta'u-ro jín, te ná kándija-ró já ní'in-ro, te ni'in-ro. 25 Te nú kájikán ta'u-ro, te kuña ká'nu ini-ro núu ndé in chaa jito u'u róó, náva'a máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, suni kuña ká'nu ini-ya núu kuáchi-ró. 26 Chi nú tú kuña ká'nu ini-ro, suni súan máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, ma kuña ká'nu ini-ya núu kuáchi-ró, áchi-ya.

Siki tíñu ndíso Jesús

27 Te ni najakoyo suku-ya núu Jerusalén. Te jika kuu-ya ini ve'e i. Te sutu ñá'nu, jín chaa káchaa tutu, jín chaa ni kayii, ni chakoyo-de nuu-yá. 28 Te ni kaka'an-de jín-yá: Na jín tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchi-de. 29 Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Ná kaká tu'un-rí róó in tu'un, te kachi-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachí-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. 30 Ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí chaa ni tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchi-ya. 31 Yúan-na te ni kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andívi. Te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. 32 Te nú ka'an-yo já chaa ni tá'ú tíñu. Te káyú'ú-yo ñáyivi, chi ndivii-i kájani ndaa ini-i ja chaa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan, áchi-de jín tá'an-de. 33 Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájin-ri, áchi-de jín Jesús. Yúan-na te ni ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tíñu yá'a núsáa, áchi-ya jín-de.

12

Chaa kásatíñu nuu itú uva

1 Te ni kejá'á-yá ni ka'an-ya tú'un yátá jín-de jíná'an-de: in chaa, ni nachu'un-de in itú uva. Te ni jasú-de jakú. Te ni jacha-de in yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de in torre. Te ni xndóo-de nuu chaa kásatíñu jín. Te ni kee-de kua'an jíká-de. 2 Te in kivi te ni táji-de in mozo-de vai nuu já kásatíñu jín uva-ún, ja vái naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatíñu-ún. 3 Ko máa-ún, ni kakatín-ún mozo-de. Te ni kastují-dé. Te ni kakiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. 4 Te máa jito'o, ni natáji suku-de inga mozo-de vai nuu já kásatíñu-ún. Te ni kastují-ún

xiní mozo-de. Te n̄i kasákátá nuu-dé. Te n̄i k̄akiñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máá jító'ò uva, n̄i natájí tuku-de inga chaa vai. Te n̄i kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de n̄i kastují. Te sava-de n̄i kaja'ni. ⁶ Ko máá jító'ò, ío ñin se'e-de ja kundá'ú ini-de. Te onde sandí'í-na n̄i tájí-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te n̄i ka'an-de: Ná kóo jíñú'ún yúan núu sé'e-rj, áchí-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, n̄i kandatú'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'ò, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te n̄i k̄akatñin-ún sé'e-de. Te n̄i kaja'ni-ún-i. Te n̄i kaskána ndiyi-ún yatá itú uva. ⁹ Ndasá sá'a jító'ò itú uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kuá'a-de itú uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutú ñi yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichí chaa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndiso fuerza jikí. ¹¹ Máá Tatá Dios, n̄i sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíin-de. ¹² Te kándúkú-de modo tñin-de-ya. Chi n̄i kajukú'un ini-de ja sikí máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. Te n̄i kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Sikí xú'ún yóo

¹³ Te n̄i katájí-de sava chaa fariseo jíin chaa herodiano kája'an-de nuu-yá, náva'a tñin yátá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ní ñin chaa, chí tú ndé'é-ní ndasa jító taká chaa, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kuá'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíin-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-yá, a n̄i jukú'un ini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. Kuá'a xú'ún jián ná kúu ndé'é-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, n̄i kaja'a-de xú'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé chaa kúu chaa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios, áchí-ya. Te n̄i kánaa xaan iní-de n̄i kájiní so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya.

Sikí já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te n̄i chakoyo chaa saduceo nuu-yá. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, n̄i chaa-de tutú n̄i ndoo jíin-yó, nú ñani ñin chaa kuu-de, te ndoo ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutú-ún. ²⁰ Te n̄i ka'io usia ñani. Te chaa núu, n̄i tanda'a-dé. Yúan-na te n̄i jíi-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te chaa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jíi-de. Te ní chaa-ún, tú ní

xndóo-de tata-de. Te cháa unj, suni súan. ²² Te ndí'usiá-de, nj kanchaka-de-ña. Te tú ni ñn-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'í-na te nj jì'í máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kivì náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñaní jíná'an-de, te ndé ñn-de kuu-ña ñásí'í-de, chj ndí'usiá-de, nj kanchaka-de-ña, áchí-de jín-yá. ²⁴ Yúan-na te Jesús, nj ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un inì-ro jín tutú ij, ni jín fuerza Dios. Yuán ní kastíví-ró tú'un. ²⁵ Chj kivì náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Chj nduu-de natu'un ndajá'a ká'io andíví. ²⁶ Te sikì ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa nj ka'an Dios jín-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jín Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa nj kaji'í kúu-ya, chj sua Dios cháa káichaku kúu-ya. Xaan kástíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jín-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te ñn cháa cháa tutu nj jini so'o-de kástátá'an-de, nj ja-de. Te nj jini-de ja vá'a nj nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te nj jiká tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu táká tu'un nj tá'ú-yá tíñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te nj ka'an Jesús jín-de: Ya'á kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu táká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ñn-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumanì-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añú-ro, jín ñí núu jiní tuní-ro, jín ñí fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni natu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú inì-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga ío, chj ya'á-na, áchí-ya jín-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, nj ka'an-de jín-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, chj Dios ñn-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumanì-yo jín-yá onde jín iní jín añú-yo, jín ñí núu jiní tuní-yo, jín ñí fuerza-yo, te kundá'ú inì-yo tá'an-yó natu'un kundá'ú inì-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vása já ká'mu-yó kiti jín táká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jín-yá. ³⁴ Yúan-na te nj jini Jesús ja vá'a xaan ní xndió káni-de tu'un. Te nj ka'an-ya jín-de: A yani kuu kivì-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni ñn-de, tuká ní chundéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Sikì Sé'e David

³⁵ Te nj stá'an Jesús inì ve'e ij. Te nj ka'an-ya: Naja kaka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. ³⁶ Chj suni máá David, nj ka'an-de nj sá'a Espíritu Santo jín-de: Máá Tatá Dios nj ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchí ndává'a-ri, te ná chúkú-rí cháa kájito u'u róó, kuu-de teyu kuxndí ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chj suni máá David, Jító'o, nj ka'an-de jín-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká

ñayivi ndá'ú, ni ka'io ini ni ka'io añú-i ni kajini ná'in-i ja ká'an-ya.

Siki já ní kana jín-ya nuu-í

³⁸ Te ni stá'an-ya tú'un. Te ni ka'an-ya jín-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chi kákuni-de kaka-de jín sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xini mesa ini ve'e sinagoga, jín silla xini mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te chaá yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kás'a-de ja túu kuachi-de, yúan kájikan ta'u ná'an-de. Chaá yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ña'an viuda xu'un

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'un. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xú'un ini janu-ún. Te kua'a cháa kúká, ni káchu'un téyí-de. ⁴² Te ni chaá ñin ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te ni chindee-ña úu xu'un yíkí náa, ja kúu ñin centavo. ⁴³ Yúan-na te ni kana-ya xini cháa káskuá'a jín-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ña'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, ni chu'un-ga-ña vásá táká ñayivi ní káchu'un ini janu-ún. ⁴⁴ Chi taká-i, ni káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko ni chu'un ndi'i-ña ja ñáva'a-ña, onde jín táká ja kúchaku-ña, áchí-ya jín-de.

13

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te ni ndenda-ya ini ve'e ij. Te ñin chaá skuá'a jín-ya, ni ka'an-de jín-ya: Maestro, ndé'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Á ndé'é-ró núu táká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni ñin yuu, chi ñin kivi te ndi'i ndua, áchí-ya. ³ Te ni jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ij. Te Pedro, Jacobo, Juan, jín Andrés, ni kajika tu'un sñin-de-ya: ⁴ Kastu'un-ni nuu-ná. Ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te ñaun tuni koo nuu kúyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni kejá'á-yá ká'an-ya jín-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñin-de róó. ⁶ Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de. Te xndá'ú-de kua'a xaan ñayivi. ⁷ Te nú ni kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já koo guerra, te ma yú'ú-ro. Chi kánúú koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chi ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñuu. Te yá'a yúan taan, te ni'in, te koo tama, te ni'in ñayivi. Ya'á kákuu tundó'o kéjá'á núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandíja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chi nastuu-de róó nuu junta. Te ini ve'e sinagoga xndó'o-de róó. Te onde nuu gobernador jín núu

rey kana-de xini-ro já sikí rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé.
 10 Te jínu ñú'un já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu táka ñayivi. 11 Te nú kinchaka-de róó, ja nastúu-de róó, ma ná kani tu'a ini-ro ndasa ka'an-ro jín-de. Chi ja kuá'a-ya nú-ro hora jian, yúan ká'an-ro. Chi nasu máa-ró ká'an, chi Espiritu Santo ka'an, áchi-ya. 12 Te ñani jín ñani nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jín sé'e, te se'e-ún ndonda sikí táa, te ka'ni tá'an. 13 Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja sikí rúu. Ko chaa kundij ni'in onde kivi jínu, cha-ún kaku, áchi-ya. 14 Ko nú ni kajini-ro já káchá'an te ni tucha taká ndatíñu nuu má kúu kuti kóo súan núu, natu'un ni ka'an Daniel cha ni jani tu'un Dios (cha ká'u, ná júku'un ini-de), yúan-na te ñayivi kaxiukú ini ñuu Judea, ná kúu-i kingoyo-i onde yuku. 15 Te chaa kánde xini vé'e, ma núu-de ndivi-de ini ve'e ki'in-de ndatíñu-de. 16 Te cha kánde onde rancho, ma náxió káva yátá-de náki'in-de tikachi-de ichi yátá-dé. 17 Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ja kañu'un se'e, jín já káskáxin-í. 18 Ná kakán ta'u-ro núsáa, náva'a tú kunu-ró máa víko vjin ki'in-ro. 19 Chi kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñuyivi, te onde vina, te ni ma koo-ga. 20 Te nú máa Tatá Dios, tú ní náxndíyi-ya kivi-ún núu, ni in cha ma kaku kuti-dé núu. Ko ja sikí cháa ni nakaji-ya, yúan ní náxndíyi-ya kivi-ún.

Tuni máa kivi sándi'i-na

21 Núsáa te nú ndé cha ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándija-ró já ká'an-de. 22 Chi kenda Cristo xndá'ú, jín cháa kani tu'un tú'un. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náva'a xndá'ú-de onde cha ni nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. 23 Koto-ró máa-ró, chi a ni kachi ndi'i-ri nuu-ro, áchi-ya. 24 Te kivi ndi'i koo tundó'o-ún, kutúun ndikandii, te yoo ma ndi-gá. 25 Te tiñuú xini, jun-goyo-ti ichi ándivi kii-ti. Te taká fuerza ándivi, ndi'i ka'ya. 26 Yúan-na te kuni ñayivi núu máa Sé'e cha kii-ya ichi ándivi núu vikó nu'un jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. 27 Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde nuu ndi'i ñu'un, te onde nuu ndi'i ándivi. 28 Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérkexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kajini-ro já á ni kuyani viko sáú. 29 Suni súan róó, nú a ni kajini-ro kuáku taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani ja kivi-ún. 30 Jandaa ká'an-ri jín-ró ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. 31 Ándivi jín ñuyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa.

Sikí já kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñn cháa jini, ni ndajá'a ká'io andiví, ni máá Sé'e-ya, chi máá ñn-ni máá Táa-yo Dios jini-ya. ³³ Koto-ró máá-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chi tú kájiní-ro ña kivi kóo. ³⁴ Chi nátu'un ñn cháa kua'an jiká-de. Te ñi xndóo-de ve'e-de. Te ñi ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ñi ta'u tiñu nuu-dé, ná kundito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chi tú kájiní-ro ña hora nchaá jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chi sánaa iní-ro te nchaá-ni-ya. Te ni'in-yá róo kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jín-ró yá'a, suni ká'an-ri jín ndívii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jín víko kóo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ñi kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tñn-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te ñi kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kivi víko, chi nú súan te ndonda vaa ñayivi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndíso perfume

³ Te kánde-ya ñúú Betania, káncha-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. Te ñi chaá ñn ñá'an, kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume máá nían ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyí. Te ñi tá'ú-ña tiya'a-ún. Te ñi chu'un-ña xiní-yá. ⁴ Te sava, ñi kakiti ini. Te ñi kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chi kuu kuya'u ví'i-gá uní ciento peso, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú, áchí. Te ñi kaka'an vaa siki-ña. ⁶ Ko Jesús, ñi ka'an-ya: Síá-ña. Naja kástá'an-ro-ña. Tiñu va'a sá'a-ña jín-rí, áchí-ya. ⁷ Chi nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jín-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jín-i. Ko ruu, ña tú nene káncha-ri jín-ró. ⁸ Ya'á-ni ñi kuu ñi sá'a-ña. Chi a ñi chi'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kivi yúji-ri. ⁹ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñí ñúyivi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ñi sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náva'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutu ñá'nu ja nástúu-de-ya. ¹¹ Te súan ñi kajini so'o sutu-ún. Te ñi kakusi ini. Te ñi kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máá kivi kéj'á viko kóo statilá tú yí'i yujan ía, suni máá kivi kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, ñi kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuni-ní ná kísatu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ñi táji-yá uu cháa káskuá'a jín-yá kua'an-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: Kuá'án onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró

jíin ñin cháa ndíso ñin kiyi nducha. Te kundikjin-ro-dé ki'in-ro jíin-de. ¹⁴ Te nuu ndivi-de, yúan ka'an-ro jíin máá jíto'o ve'e-ún: Achí máá Maestro: Ndénu ío ñin ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máá-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni jakoyo-de ñuu-ún. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jíin-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ni ini. Te kua'an-ya jíin máá uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te ni ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róó, ja yée jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te ni kakuxii ini-de. Te ni kajika tu'ún ná ñin ná ñin-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñin-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te ni ka'an-ya jíin-de: ñin ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núu, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te ni ki'in Jesús staa. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchi-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te ni ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²³ Te ni ki'in-ya ñin taza. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, ni kaji'i-de. ²⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te ni jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kivi náko'o-ri ja jáá ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te ni kajita-ya ñin yaa ii. Te ni kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vína. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máá ríi-ún, kuicha-ti, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róó, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, ni ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chi túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chi róó, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan ni kaka'an ndi'i-de.

Jesús ini Jardín Getsemani

³² Te ni jakoyo-ya ñin nuu nání Getsemaní. Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. ³³ Te ni jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te ni keja'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a ini-ya. ³⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a ini-ri, chi a yani kuu-ri. Yá'a

kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te ñi kanduu-ya ñin tílí. Te ñi jukuiñi jíti-yá nuu ñú'un. Te ñi jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te ñi ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu já kuní máá-ná, chí ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te ñi nchaa-ya. Te ñi jiní-ya já kákixi-de. Te ñi ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñin hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto nchaa-ún róó. Chí kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ro chí túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te ñi jikan ta'u-yá. Suni ñin-ni tu'un ñi ka'an-ya. ⁴⁰ Te ñi nchaa-ya. Te ñi jiní tuku-ya-dé kákixi-de, chí xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te ñi nchaa-ya vuelta uní. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. A ñi kuu. Vina te ñi jaá hora ja máá Sé'e chaá natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Ndukoo, ná chó'o. Chí ja nástúu ruu, a ñi kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te ñi chaa-ni Judas, ñin ja uxí uu-ún. Te ñin nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vai koyo jíin-de. Chí sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa ñi kayii, ñi katáji cháa-ún. ⁴⁴ Te chaá ñi nastúu-ya-ún, ñi ja'a-de ñin tuní, te ñi ka'an-de: Chaá tíyú'ú-rí-ún, yúan kúu. Katñin jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te ñi chaa-de. Te ñi kandita-ni-de nuu-yá. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te ñi tiyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te chaá vai koyo jíin Judas-ún, ñi kakatñin-de-ya. ⁴⁷ Te ñin chaá kándij yúan, ñi stáa-de machete-de. Te ñi kachi-de so'o mozo máá sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te ñi ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Nátu'un siki ñin chaá kuí'ná vai koyo-ró jíin machete jíin yúnu katiñ-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ij, ñi stá'an-ri tu'un, te tú ní katiñ-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ij, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, ñi kaskéndo-de-ya. Te ñi kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñin suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndí-i ñin sa'ma kuítá, chí víchí líí-í. Te ñi kakatñin-de-i. ⁵² Ko máá-i, ñi xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te ñi jinu víchí líí-í kua'an-i.

Ja ní kándij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te ñi kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayii jíin cháa káchaa tutu, ñi kandutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé iní yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te ñi jungoo-de jíin cháa kájatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaá junta, ñi kandúkú-de ñin tu'un siki Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chí kua'a-dé, ñi kasátú'ún-de siki-yá.

Ko tu'un ni kaka'an-de-ún, tú ní kété'an. ⁵⁷ Yúan-na te ni kandukuiñi sava-de, ni kasátú'ún-de siki-yá: ⁵⁸ Máá-ná, ni kajini-ná ká'an-de: Ruu, stuncháa-ri ve'e ii yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu uní kiví te ndukani-ri inga ja tú níni jín ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ni súan tú ní kété'an tu'un ni kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ni ndukuiñi-de kándij-de ma'ñú. Te ni jika tu'ún-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a siki-ro, áchí-de jín-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ni jika tu'ún tuku de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá I'a ii náún, áchí-de jín-yá. ⁶² Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Máá-rí kúu. Te kuni-ro máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jín vikó nu'ún, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ni ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te ni ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáá. ⁶⁴ Ni kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasa kájani ini-ro. Achí sutú ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, ni kanakuxndí-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, ni kativí si'ví-de nuu-yá. Te ni kajasu-de nuu-yá. Te ni kaja'a-de jiki núu-yá. Te káka'an-de jín-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa káatíñu-ún, ni kastují-dé-ya jín jiki.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chíi yuxé'é yúan kándij Pedro. Te ñni ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, ni cháa-ña. ⁶⁷ Te ni jini-ña núu Pedro kándij-de ndúvixi-de. Te ni ndakoto-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña: Te róó, jín Jesús ñuu Nazaret jika-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní játu'un-de. Tú jini-ná, ni tú júku'un ini-ná naún ká'an-ní, áchí-de jín-ña. Te ni kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te ni kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, ni jini-ña núu-dé inga jínu. Te ni ka'an-ña jín cháa ká'jín yúan. Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te ni kunúu tuku. Te cháa ká'jín-ún, ni kaka'an tuku-de jín Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí cháa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, ni'in ni ka'an ndiva'a-de: Tú jini-ri cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te ni kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, ni nuku'un ini-de taká tu'un ni ka'an Jesús jín-de núu: Onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uni jínu, áchí-ya sáá. Te ni nakani ini-de sikí tú'un-ún. Te ni nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutú ñá'nu, jín cháa ni kayii, jín cháa káchaa tutu, jín ndívii cháa junta, ni kaskétá'an-ni-de tu'un. Te ni kaju'ni-de Jesús kua'an-de jín-yá. Te ni kaja'a-de-ya núu

Pilato. ² Te Pilato, n̄i jik̄a tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíin-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i'in n̄i kajikan-de kuachi sik̄i-yá. ⁴ Te Pilato, n̄i jik̄a tu'ún tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuachi kájik̄an-de sik̄i-ro, áchí-de jíin-yá. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-yá. Te n̄i naa iní Pilato ndé'é-de nuu-yá. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sía-de ñin cháa yí'i vekaa, n̄ani cháa kákuu in̄i ñayivi. ⁷ Te n̄i io ñin cháa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíin tá'an-de ja ní kandonda-de, n̄i kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te n̄i chakoyo kua'a ñayivi. Te n̄i kaka'an-i jíin Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Kákuni-ro já sía-ri Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Ch̄i a n̄i jin̄i-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu-ún, te yuán ní kaja'a-ún-yá nuu-dé. ¹¹ Ch̄i sutu ñá'nu-ún, n̄i kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sía-de Barrabás ki'in. ¹² Te n̄i ka'an tuku Pilato: Ndasá kákuni-ro já sá'a-ri jíin cháa káskúnání-ró Rey judío núsáa, áchí-de jíin-i. ¹³ Te máa-i, n̄i kakana jaa tuku-i: Kata kaa-ní cháa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, n̄i ka'an-de jíin-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de, áchí-de. Te máa-i, ví'í-gá n̄i kakana jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuní-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te n̄i sía-de Barrabás kua'an. Yúan-na te n̄i xndó'o-de-ya. Te n̄i ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

¹⁶ Yúan-na te soldado, n̄i kaki'in-de-ya kuá'an-de jíin-yá in̄i ve'e palacio. Te n̄i kakana xin̄i tá'an-de n̄i kandutútú-de. ¹⁷ Te n̄i kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'a tindi'í. Te n̄i kat̄in-de ñin corona ñnu. Te n̄i kachu'un-de xin̄i-yá. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i kakuun-de yunu xin̄i-yá. Te n̄i kativ̄i sí'ví-de nuu-yá. Te n̄i kajukuiñi jítí-de nuu-yá, te n̄i kachinú'ún-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndi'i n̄i kasákátá-de nuu-yá, te n̄i katava-dé sa'ma kuá'a tindi'í ñú'un-ya-ún. Te n̄i kanachu'un-de-ya sá'ma máa-yá, te n̄i kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te ñin cháa nání-de Simón ñuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), n̄i ja'a-de vai-de ichi rancho. Te n̄i katetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jíin-yá onde nuu nání Gólgota, ja kuní ka'an: yiki xin̄i. ²³ Te n̄i kasáká núu-de vino jíin súsia ua. Te n̄i kaja'a-de nuu-yá ko'o-ya. Ko máa-yá, tú ní játá'ú-yá ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te n̄i kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te n̄i kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de. Te n̄i kasá'a-de apuesto sik̄i, ndasa ni'in, ñin

ñin-de. ²⁵ Te ka'ñin ni kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutú kuachi sikí-ya yóso: Ya'á kúu Rey chaa judío, áchí. ²⁷ Te ni kajata kaa-de uu ñakuí'ná jíin-ya, ñin ichi ndáv'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ²⁸ Te ni skikuu tu'un ká'an tutu i: Ondé jíin cháa kándañáá ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kája'a yúan, ni kaskuíkó-i xiní-í. Te ni kaka'an ndíva'a-i jíin-ya: Jan jaan. Róo, ká'an-ro já stúncháa-ro vé'e i Dios, te nuu uní kiví te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáá vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan ni kasákátá sutú ñá'nu-ún nuu-ya. Te kádatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de, ko ma kúu nama-de máá-de. ³² Cristo, Rey chaa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuní-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te chaa kándita kaa jíin-ya-ún, suni súan ni kaka'an ndíva'a-de jíin-ya. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te ni kuxkí'vi ní núu ñú'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te ni ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, achí-ya. Já kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava chaa ká'jin yúan, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Nde'é, chí kána-de xiní Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu ñin chaa ni jaa-de, te ni chindáji-de kachí núu vinagre. Te ni chaa-de xiní ñin yunu. Te ni ja'a-de nuu-ya ja kó'o-ya. Te ni ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de chaa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, ni ka'an jaa-ya. Te ni jíi-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa iní ve'e i, ni te'nde uu onde nuu xiní te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñin chaa capitán kándii-de nuu-ya. Te ni jiní-de ja ní kana jaa-ya ní jíi-ya. Te ni ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu chaa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jiká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin Salomé, jíin María náa José jíin Jacobo súchí. ⁴¹ Chí onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, ni kandikin-ña-ya. Te ni kajatíñu-ña núu-ya. Te suni ío kua'a-gá-ña, ni kaja'an-ña jíin-ya ñuu Jerusalén. ⁴² Te ni ini kiví-ún. Te kásatu'a-de, chí yuchaan kúu kiví ndétatu. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, chaa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu iní-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ni chaa-de. Te ni chundéé iní-de ni kiví-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á ni jíi-ya. Te ni kana-de xiní capitán. Te ni jiká tu'ún-de chaa-ún nú a ni jíi-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ni kunda iní-de ja ní ka'an capitán-ún jíin-de. Te ni ja'a-de yiki kúñu-ya nú José. ⁴⁶ Te José, ni jaan-de ñin sa'ma kuítá. Te ni xnúu-de-ya. Te ni chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te ni chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha chíi ñin kava. Te ni stúu-dé ñin yuu ní jasú-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jíin María náa José, ni kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Jā ní nachaku Jesús

¹ Te nī ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo, jín Salomé, nī kajaan-ña jí'o vixi kichi'i-ña-yá. ² Te jañá'an kivi ñin semana, jā á nī kana ndikandii, nī jakoyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máá-ña: Ndénu ní'in-yo ñin cháa chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te nī kandakoto-ña. Te nī kajini-ña já á nī kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te nī kivi koyo-ña iní ve'e añú-ún. Te nī kajini-ña ñin cháa súchí, ñú'un káni-dé ñin sa'ma kuíjín, kánchaa-de ichi ndává'a. Te nī kayu'ú-ña. ⁶ Te cháa-ún, nī ka'an-de jín-ña: Mā yú'ú-ro. Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a nī j'i'í jiká cruz. Túu-ya yá'a, chí a nī nachaku-ya. Yá'a ndé'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kachi-ro núu cháa káskuá'a jín-yá, jín núu Pedro, jā xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vása kí'in-ro. Yúan kunj-ro núu-yá, natu'un nī ka'an-ya jín-ró sáá, áchí-de jín-ña. ⁸ Te máá-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Chí káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñin nuu ní kákachi-ña, chí káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a nī nachaku-ya máá jáñá'an kivi ñin semana. Te xnáñuú-gá nī ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, nī y'i'í usiá tachi kini-ña. Te nī kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te nī kee-ña kuá'an-ña. Te nī kachi-ña núu cháa nī kajika jín-yá, chí kándukuí'a iní-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan nī kajini tu'un-de jā chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te nī kuee-ga. Te inga modo nī nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te cháa-ún, nī kaja'an-de. Te nī kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ni tú ní kákandija jā káka'an-de.

Jā kuáno'on-yá andívi

¹⁴ Yúan-na te vása ní nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu máá uxi ñin-de, káxiukú-de káyee-dé staa. Te nī kana jín-yá nuu-dé, chí ndava iní añú-de, te tú ní kákandija-de tu'un nī kaka'an jā ní kajini nuu-yá jā ní nachaku-ya. ¹⁵ Te nī ka'an-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró ní ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táka ñayivi. ¹⁶ Cháa kándija te kuanducha-dé, kaku-de. Ko cháa tú kándija, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te cháa kákandija, sá'a-de tuni yá'a: Jín sí'ví-rí kiñi'in-de tachi kini kingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáá. ¹⁸ Kuanchaa-de koo, te nú nī j'i-de veneno, te mā sá'a daño jín-de. Te xndée-de nda'a-dé sikí ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndi'í nī ka'an máá Jíto'o-yo jín-de jíná'an-de, te nī ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te nī nungoo-ya ichi ndává'a Dios. ²⁰ Te máá-de, kaja'an-de. Te nī kajani-de tu'un-ya táka lado. Te

máá Jito'o-yo, ni chindéé ní chituu-ya-dé. Te jín tuní ni kasá'a-de-ún ni stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tiñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te cháa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'ún-de nuu-yo. ³ Te náa, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni ini-ná ja súni ío va'a cháa káji-ná tu'un yá'a nuu-ni, Teófilo máni, ⁴ nává'a ná kuni-ni ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ni.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni io in sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'i-de nání-ña Elisabet. Te onde chii Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa ni kakuu ndendúú-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tíñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kuu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni ja kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jíku-de jín tíñu ja kuu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un ni kasá'a máa sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e ii máa Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini já'mu-de susia kutú, te ichi yata vé'e ii, kájikān ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda in ndajá'a máa Jito'o-yo núu-dé, kándii-ya ichi ndává'a altar nuu já'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máa ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yu'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'i-ro Elisabet, skáku-ña in se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xáan ini-ro. Te kusii ini kua'a ñáyivi jín-i kivi kaku-i. ¹⁵ Te kuu-i in cháa kuñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukutú Espíritu Santo ini-i, vaša ñú'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúu-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te cháa ni'in ini, nakuandatú-de tu'un ndichí ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi koo tu'a ja cháa máa Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasá kuni-ná te nú jandáa kuu, chi cháa ni yii kuu-ná, te ñasí'i-ná, suni a ni yii-ña, achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máa-rí kuu Gabriel, ja kándii-ri nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachi-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kuu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándija-ró tu'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'in kuu, ná ja kivi, achí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te káani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'an kánde-de ini ve'e ii. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kuu

ka'an-de jíin-i. Te ni kajuku'un ini-i ja iní ve'e ij-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-í, chi a ni kuñí'in-de. ²³ Te nuu ni jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yakú kivi. Te ñasi'í-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisa'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jíin-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu táká ñayivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jíin María

²⁶ Te nuu iñu yoo, te ni tájí Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya in ñuu nání Nazaret, ndañú Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu in ña'an jáá, já á yani tanda'a-ñá jíin in chaá nání José. Te onde chi David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaa ndajá'a-yá nuu kanchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jíin-ró. Te xáán ndatu kéndoo-ró vásá táká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáá ini-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni ini-ña ñaún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jíin-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii iní Dios jíin-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró in se'e yí. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xaán. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu ini ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jíin ndajá'a-yá: Ndasa koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachi ndajá'a-yá jíin-ña: Máá Espiritu Santo kii sikí-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xaán sá'a kati sikí-ro. Yuán máá suchí ij káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ña'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná kóo natu'un ni ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaa María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña in yuku kuá'an-ña, ni jaa-ña in ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jíin Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jíin-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chii-ña. Te ni chítu ndii Elisabet jíin Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu táká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñu'un chii-ró. ⁴³ Te ñaún ña'an kúu ruu ja ní chaá náá máá Jito'o-rí nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-rí tu'un ni ka'an-ro jíin-rí, te suchí ñu'un chii-rí yá'a, ni tuñu-ni-i ja kúsi iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandija-ún,

chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'in jíin-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu iní-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kúsi iní-ri jíin Dios ja náma-ya rúu. ⁴⁸ Chi ni jiní-ya já kúka nuu iní ña'an játíñu nuu-yá núú. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jíin-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñn ndi'i fuerza, ni sá'a-ya tíñu ñá'nu jíin-rí, te sí'ví íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kundá'ú iní-ya taká ñayivi kájandatu nuu-yá. ⁵¹ Ni sá'a-ya tíñu ñá'nu jíin ndá'a-yá. Te ni skúnu-ya cháa vixi kája'an-de, onde jíin taká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko cháa kákundá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko cháa kúká, ni kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te ni chindée ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya já ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jíin ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jíin taká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jíin-ña nátu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, cha skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña iin se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jíin ñayivi káxiukú yáni, ja Dios xaan ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusi iní-i jíin-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yikín-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núú. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jíin-ña: Naja. Te tú ni in tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de in tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yaa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máá. Te kaka'an: Ndsa koo suchí yá'a núsáá, chi máá Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítu ndí-dé jíin Espíritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máá Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-yá ñayivi-yá. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Nátu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóo iní nda'a cháa kájito u'u yóo jíin núu já kákiti iní kájito yóo. ⁷² Chi kundá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un íi ní keyu'u-yá. ⁷³ Tu'un-ún ni chísó tú'un téyí-yá nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóo nuu cháa

kájito u'u yóó. Te ma yú'ú-ga-yo, kuationu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jín tíñu ndoo jín tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róó suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chi kuxnúú-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'ún-ró núu ñáyivi máa-yá ja náma-ya-í, jín já kóo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chi xaan kúndá'ú iní Dios yóó. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu já ká'jin ñuñáa jín núu já kákuñi naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jín íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, nj ja'nu ndéé-i, te nj yija iní-i. Te nj kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñáyivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te nj kuu yaku kivi. Te Augusto César, nj jacha-de tu'un ja taká ñáyivi ndútútú xiní-í jíná'an-i. ² Ya'á kúu ja ní ndutútú núu xiní-í. Te Cirenio nj kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñáyivi-ún, kája'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te nj kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te nj kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a naku'a-a-de xiní-dé jín ñásí'í-de María, chi a yani tanda'a-ña jín-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te nj jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te nj skáku-ña sé'e yí núu-ña. Te nj chisúkun-ña-i, te nj jakin-ña-í iní nundóó kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaá kándito ñúú-de ri-de. ⁹ Te yúan nj kii ñn ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te nj ka'an máa ndajá'a-yá jín-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kastu'ún-ri ñn tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñáyivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David nj kaku ñn I'a nama róó. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kun-ro já súan ío, chi nani'in-ro súchí yíkin-ún yisúkun-í sa'ma te kátúu-í iní ñn nundóó kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te nj kenda ñn tikuní andívi, ká'jin kua'a-yá jín ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya: ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andívi. Te ná ndúndéé iní taká ñáyivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jín-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, nj xndóo-ya-dé te káno'on-ya andívi. Te máa cháa ndito-ti, káka'an-de: Ná kí'on onde Belén te kun-yo naún ní kuu. Chi súan nj kastu'ún máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachi kája'an-de. Te nj kajini-de nuu María jín José, jín núu súchí yíkin-ún kátúu-í iní nundóó kiti. ¹⁷ Te súan nj kajini-de nuu-í. Te nj kajacha-de tu'un ndasa nj kajini-de sikí súchí yíkin-ún. ¹⁸ Te nj kánaa iní taká ñáyivi ní kajini so'o-i

tụ'un káka'an cháa kándito rií. ¹⁹ Ko María nị chivá'a-ña táká tụ'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún iní añú-ña. ²⁰ Te nị kanaxíó káva cháa kándito rií, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chì nị kajini-de ja ío ndaa taká tụ'un nị kajini so'o-de, nátụ'un nị ka'an ndajá'a-yá jíin-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máá Dios iní ve'e ì

²¹ Te nị kuu uná kiví. Te nị xiti ndúu suchí yíkín-ún. Te nị kaskúnání-de-i Jesús, chì sí'ví-ún nị ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núú. ²² Yúan-na te nị jinu kiví ndúndoo-ña, nátụ'un ká'an ley Moisés. Te nị kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén nává'a stá'an-de-i nuu máá Tatá Dios. ²³ Chì yóso núu tutú máá Tatá Dios: Taká suchí yíi káku núú, suchí-ún, ná kúña ì-í nuu máá Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí úu paloma, nátụ'un ká'an ley máá Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñin cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu iní-de cháa I'a ka'an tụ'un ndéé jíin ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo jíkayá jíin-de. ²⁶ Chì a nị kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kuni-de nuu Cristo máá Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te nị cháa-de iní ve'e ì, nị sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa suchí lúli Jesús, nị kaskívi-de-i iní ve'e ì, ja sá'a-de jíin-i nátụ'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, nị junu ncháa-de-i. Te nị nakana jaa-de Dios. Te nị ka'an-de: ²⁹ Aí Táta, sía-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátụ'un nị ka'an-ní, chì nị kuva'a iní-ná vina. ³⁰ Chì nị jini jíin núu-ná ja náma-ní yóó. ³¹ Chì yúan ní sátụ'a-ní jito nuu táká ñáyivi, ³² nává'a ná kúndijin nuu ñáyivi ñin nación, te nduñá'nu ñáyivi máá-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jíin náa-i, kánaa iní-de kájiní so'o-de tụ'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te nị jikan ta'u Simeón ja'a-dé jíná'an-de. Te nị ka'an-de jíin náa-i María: Suchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñáyivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñáyivi já sikí-í. ³⁵ Nává'a ná kenda ndijin ndasa kájani iní kua'a ñáyivi. Te ñin yuchi kuiso iní añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tụ'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a nị yii-ña chì onde ná jáá-ña te nị kanchaa-ña jíin yíi-ña usiá kuiá. ³⁷ Te nị kendo ndá'ú-ña ondé nị jinu-ña kúun xíko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ì, chì sua játíñu-ña ndúú ñúú. Te ndichá iní-ña. Te jikán ta'u-ña. ³⁸ Te suni hora-ún nị cháa-ña, nị nakana jaa-ña Dios. Te nị ka'an-ña tú'un suchí yíkín-ún nuu táká ñáyivi káñukuu iní-i kenda ñin cháa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te nị kuu nị skíkuu-de taká tiñu ká'an ley máá Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañú Galilea. ⁴⁰ Te suchí lúli-ún, nị ja'nu ndéé-i, te nị yija-i, te nị kundíchí xáan-í, te nị kusí iní Dios jíin-i.

Ja ní kiví ndúu Suchí Jesús iní ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kuia kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kuia-i, te nì kákaa táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de kiví víko-ún. ⁴³ Te nì jínu kiví víko-ún, te káno'on-de. Te suchí lúlí Jesús nì kendoo-i iní ñuu Jerusalén, ni tú ní kájiní táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani iní-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyivi káno'on ichi-ún. Te nì kajika-de ñn kiví ncháka, te vása ní kanandúkú-de-i ma'ñú táká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kanandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kiví te vása ní kánani'in-dé-i iní ve'e ij, kánchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájiní so'o tu'un ká'an-i-ún, nì kanaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kájiní-de nuu-í, te nì kanaa iní-de kánde'é-de. Te nì ka'an náa-i jín-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jín-rí, chí táa-ro jín rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kánduku'a iní-ri, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te nì kachí-i jín-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájiní-ní ja jínu ñú'ún kúkuu-ná jín tíñu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní kájuku'un iní-ña tú'un nì ka'an-i jín-ña. ⁵¹ Te nì nuu-i kuano'on-í jín-de jíná'an-de. Te nì najaa-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i nì chiva'a va'a-ña táká tu'un yá'a iní ańú-ña. ⁵² Te Jesús, nì ja'nu-ga-i, te nì kundichí-ga-i. Te Dios jín táká ñáyivi, nì kakusi-ga iní jín-i.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tíñu chaa Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tíñu ñuu Iturea ndañúu Traconite. Te Lisaniás tá'ú tíñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás jín Caifás, te nì chaa tu'un máa Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nì kii-de nì jíkó núu-de ñí ñúu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jín tú'un nakani iní náva'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁴ Te súan nì chaa Isaías tutu, chí chaa jáni tu'un Dios nì kuu-de sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máa Jito'o-yo, te sándóo-ró ichi-yá. ⁵ Taká yí'ndi nachítú. Te nuu taká yuku jín tínduu. Te ndundóo ichi yakuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñáyivi, kuni-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te nì kenda koyo kua'a ñáyivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te nì ka'an-de jín-i: Se'e koó kákuu-ró. Ndéja ní kastu'ún núu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio chaa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu siki já á nì nakani iní-ro-ún. Te ma' kájá'a-ró káni iní-ro: Abraham

kúu táa-ri, achí-ro. Chì ká'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja táká yuü yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a xiní, xiti te kiví nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, nì kajika tu'ún-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, áchí-i. ¹¹ Te nì ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu já tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, áchí-de jíin-i. ¹² Te suni nì chakoyo yaku chaá xíní já kuánducha-dé. Te nì kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, áchí-de. ¹³ Te nì ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa nì ta'u tíñu nuu-ro, áchí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, nì kajika tu'ún yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, áchí. Te nì ka'an-de jíin: Ma kuáncha-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátú'ún-ró, te koo siji-ní iní-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani iní taká chaá siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chí ñayivi-ún, káindatu-i chaá-ya. ¹⁶ Te nì ka'an Juan: Ruu, chí jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai ñin I'a kuñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kuñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Máa-yá, chí jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un nì ka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. Chì súan nì jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni nì ka'an xaan-dé nuu Herodes, chaá tá'ú tíñu-ún. Chì chaá-ún, nì jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáá súan nì sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá nì sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús nì sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i nì kajanducha ñayivi, te suni nì janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te nì nuña-ni andíví. ²² Te nátu'un forma paloma nì jungava Espíritu Santo siki-yá. Te ichi andíví ní kenda ñin tu'un nì ka'an: Máa-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná nì kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxí kuia. Te kájani iní ñayivi já sé'e José kúu-ya. Te táa José nì kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata,

se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki já ní jito nchaá tá'an kui'na jín-yá

¹ Te Jesús, ni chítú ndii-yá jín Espíritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kivi. Te ni jito nchaá tá'an kui'na jín-yá. Te taká kivi-ún, tú ní yée kúti-yá, chí onde ni ja'a kivi, te vása ni jii-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachi kui'na-ún jín-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jín yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jín: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí sua jín tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jín-yá xini in yuku súkún. Te in núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ñí ñúyivi núu-yá. ⁶ Te ni kachi kui'na-ún jín-yá: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chí máá-rí tñn ndi'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáá te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá in-ni-ya kuátíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jín-yá ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jín-yá xini torre ve'e ii. Te ni ka'an jín-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te súnгава-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róo. ¹¹ Kunu nchaá-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te ni ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaá-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jín kui'na-ún. ¹³ Te ni ndi'i ni jito nchaá kui'na-ún-ya. Te ni kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jín fuerza Espíritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te ni jicha tu'un-ya ñí ndáñúu yani yúan. ¹⁵ Te ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te ni kanakana jaa ndi'i-i-ya. ¹⁶ Te ni jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te ni kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya taká kivi ndétatú. Te ni ndukuiñi-ya ní ka'u-ya in tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chaá ni jani tu'un

Dios onde sáá. Te n̄i kajá'a-de nuu Jesús. Te n̄i janu-ya tutú-ún. Te n̄i jini-ya ñin nuu yóso, te n̄i ka'u-ya: ¹⁸ Espiritu máá Tatá Dios jíka-ya jíin-rí, chi n̄i teta'an-ya rúu nává'a kani-r̄i tu'un va'a nuu ñáyivi ndá'ú. Te n̄i táji-yá ruu vai-r̄i nává'a sá'a-r̄i tana ñáyivi kákukuí'a in̄i, te kastu'ún-rí nuu ñáyivi káindasu koo libre-i. Te taká ñáyivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-r̄i ñáyivi ní katuj̄i. ¹⁹ Te nává'a kani-r̄i tu'un sik̄i kuiá játa'an in̄i máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i natuu-yá tutu-ún. Te n̄i nakuá'a-ya núu cháa játíñu. Te n̄i nungoo-ya. Te taká cháa ká'jin in̄i ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina a n̄i kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu īi yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé n̄i kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te n̄i kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu cháa yá'a. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jáni in̄i-r̄i ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tíñu n̄i kajini tu'un-r̄i n̄i sá'a-ró ñúu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñúu-ro yá'a vīi, achí-ro. ²⁴ Te n̄i ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñáyivi máá ñúu cháa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. ²⁵ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ní io kua'a ñá'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún n̄i ndasu andívi uní kuiá iñu yoo. Te n̄i io ñin tama xáan ní-ñi ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní táji-yá Elías ki'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chí máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón n̄i ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendoo ndá'ú. ²⁷ Te in̄i ñuu Israel, suni n̄i io kua'a cháa n̄i kate'yu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, cháa n̄i jani tu'un Dios. Ko tú ní ñin cháa-ún ní ndúndoo, chí máá-ni Naamán, cháa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká cháa ká'jin in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakiti in̄i-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te n̄i kandonda-de sik̄i-yá n̄i kakiñi'in-de-ya yátá ñúu-ún, te kua'an-de jíin-yá xin̄i yúku núu kándii ñuu-de. Te yúan súngava-de-ya kákuni-de. ³⁰ Ko máá-yá, n̄i ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachi kini

³¹ Te n̄i najinu-ya ñúu Capernaum, ndañúu Galilea. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. ³² Te n̄i kánaa iní-de káini so'o-de tu'un stá'an-ya, chí n̄i stá'an-ya natu'un ñin cháa ndíso tíñu. ³³ Te in̄i ve'e sinagoga kánde'e ñin cháa tá'an tachi kini. Te cháa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chí tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jiní-ná na ní kúu, cháa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndua-ni cháa-ún ma'ñú ñáyivi, n̄i sá'a tachi kini-ún. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. Te tú

naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, n̄i kayu'ú-i. Te kándatu'ún-i: Naún tu'un kúu ya'á. Ch̄i ndíso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí k̄ini te kéndá koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jich̄a nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñi Jesús, n̄i kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te n̄i k̄ivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan k̄iji-ña. Te ni kaka'an nda'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya núu-ñá, te n̄i ka'an xaan-yá nuu k̄iji-ún. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i nduko-ni-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi káku'u tin̄i nuu kué'e, n̄i k̄akinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sik̄i ñin ñin-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñayivi ní k̄akenda tachí k̄ini. Te n̄i k̄akana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xaan-yá jíin. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch̄i a k̄ajini ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núú. ⁴³ Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-ri tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Chi yuán ní táji-yá ruu vai-ri. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t̄in t̄iyáká

¹ Te n̄i kuu ja kánde Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jini-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa k̄at̄in t̄iyáká, a n̄i k̄akenda-de in̄i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n̄i k̄ivi-ya iní barco Simón. Te n̄i ka'an-ya jíin-de ja ná skáka-de ñin tí'l̄i kuxio nuu ñú'un. Te n̄i jungoo-ya. Te onde in̄i barco n̄i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jinu n̄i ka'an-ya, te n̄i kach̄i-ya jíin Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t̄in-ró t̄iyáká, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Simón: Maestro, ní niñú n̄i kasatíñu-ná, ko tú ni ñin ní k̄at̄in kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n̄i sá'a-de súan. Te n̄i jas̄u-de t̄iyáká kuá'a xáan iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núú. ⁷ Te n̄i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin in̄i inga barco, ná k̄i ch̄indéé tá'an jíin-de. Te n̄i ch̄akoyo-de. Te n̄i kaschítú nd̄i-dé-t̄i iní ndendúú barco ja kuní kee barco-ún ch̄i nducha núú. ⁸ Te Simón Pedro, n̄i jini-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu Jesús, te n̄i ka'an-de: Kuxio-ní Tát̄a, chi cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Ch̄i máá-de jíin táká ja ní k̄achindéé tá'an jíin-de-ún, n̄i k̄anaa

iní-de kándē'é-de ja ní katiin-de t̄iyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jíin Juan, ndendúú s̄e'e Zebedeo, chi cháa káchindéé tá'an jíin Simón kákuu-de. Te n̄i kach̄i Jesús jíin Simón: Ma yú'ú-ro. Ondē vina te t̄iin-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní kandenda barco nuu ñú'un íchí, te n̄i kaxndóo ndi'i-de ndatíñu-de. Te n̄i kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu ndi'yi

¹² Te Jesús, kánde-ya ñin ñuu. Te n̄i jā ñin cháa nuu-yá, té'yu ndi'yi-de. Te cháa-ún, n̄i jini-de nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i skáa-ya ndá'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-ún, n̄i kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te n̄i ka'an xa'an-yá jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñin. Chi kuá'an, te stá'an-ro máa-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndatíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, natu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, n̄i jicha-ga kua'an. Te n̄i kataka kua'a xa'an ñáyivi já kuni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuñi-i. ¹⁶ Te máa-yá, n̄i kusin-ya kuá'an-ya ondē ñu'un té'é. Te yúan n̄i jikan ta'u-yá.

Chaa ni kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te cháa fariseo jíin maestro ley, kaxiukú-de yúan. Te cháa-ún, n̄i kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañúu Judea jíin ñuu Jerusalén. Te fuerza máa Tatá Dios kánde jíin-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te n̄i cháa yakú cháa, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin cháa n̄i kuyúnú. Te kándúkú-de skivi-de cháa-ún nuu kánde-ya, te kani-de cháa-ún nuu-yá. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní kani'in-dé ndénu skivi-de cháa-ún. Yúan-na te n̄i kaka-de xini vé'e. Te yúan n̄i kaxndón-da-de teja, te n̄i kaskúun-de cháa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jíin jito yuu. ²⁰ Te n̄i jini-ya já káandija cháa-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, n̄i kejá'a-de kájani in̄i-de: Ndé cháa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuáchi, chi ñin-ni máa Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a n̄i jini-ya já súan kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún kájani in̄i-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuni-ro já máa Sé'e cháa ndiso-ya tiñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáa: Jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya.

²⁵ Te *n* ndukoo-ni *ch*aa-ún *j*ito nuu *ñ*áyivi-ún. Te *n* naki'in-de *j*ito nuu ní *ka*túu-dé-ún. Te *ku*ano'on-dé *ve*'e-de, *n*ákana *ja*a-de Dios. ²⁶ Te *ta*ká *ñ*áyivi-ún, *n* *ka*naa *in*í-i *ka*nde'é-i. Te *n* *ka*y'u'ú *xa*an-í. Te *n* *ka*nakana *ja*a-i Dios: *V*ina te *n* *ka*jini-yo *t*ínu *ñ*á'nu *xa*an *ya*'a, *á*chí-i.

*J*a ní *ka*na-ya *x*iní *L*eví

²⁷ *Y*uán-na, te *n* *ke*nda *J*esús *ku*a'an-ya. Te *n* *ji*ni-ya *n*ú *ñ*in *ch*aa *x*iní, *n*ání-de *L*eví, *ka*n*ch*aa-de nuu *ku*tútú *x*ú'ún *ñ*ú. Te *n* *ka*'an-ya *ji*in-de: *K*undikin-ro *r*ú, *á*chí-ya. ²⁸ Te *n* *x*ndóo-de *ta*ká *nda*tínu-de. Te *n* *nd*ukuiñi-de. Te *n* *nd*ikin-de-ya. ²⁹ Te *n* *s*á'a *L*eví *ñ*in *ga*sto *ka*'nu *in*i *ve*'e-de, te *n* *jo* *ku*a'a *t*á'an-de, *ch*aa *x*iní *ji*in *s*áva-ga-de. Te *ch*aa-ún, *ka*yee-dé *sta*a *ji*in-ya. ³⁰ Te *ch*aa *ka*chaa *t*utu *ji*in *ch*aa *fa*riseo, *n* *ka*ka'an-de *si*kí *ch*aa *ka*skuá'a *ji*in-ya: *N*aja *ka*yee-ro *ka*ji'i-ró *ji*in *ch*aa *x*iní *ji*in *ch*aa *ka*'io *ku*a*ch*i, *á*chí-de. ³¹ Te *n* *ka*'an *J*esús, *ch*aa *ka*'io *nda*ján, *t*ú *ka*nandi'i-de *ch*aa *t*ána, *ch*i *ch*aa *ka*ku'u *k*ú *ja* *ka*jinu *ñ*ú'ún. ³² *N*a *t*ú *va*i-ri *ka*na-ri *x*iní *ch*aa *nda*a. *Ch*i *ch*aa *ka*'io *ku*a*ch*i, *ka*na-ri *x*iní *n*á *n*ákani *in*i-de, *á*chí-ya *ji*in-de.

*S*ikí *t*ú'un *ka*ndichá *in*i

³³ *Y*uán-na te *n* *ka*ka'an-de *ji*in-ya: *Ch*aa *ka*skuá'a *ji*in *J*uan, *ti*ni *ji*nu *ka*'io *nda*ichá *in*i-de te *ka*jikan *ta*'u-dé. Te *su*ni *s*úan *ka*sá'a *ch*aa *ka*skuá'a *ji*in *ch*aa *fa*riseo. *K*o *ch*aa *ka*skuá'a *ji*in *m*áa-ní, *n*aja *m*áni *ka*yee-dé *ka*ji'i-de. *A*chí-de. ³⁴ Te *n* *ka*'an-ya *ji*in-de: *Á* *ku*u *s*á'a-ró *ja* *k*óndichá *in*i *ñ*áyivi *ka*'iin *vi*ko *t*ánda'a, te *n*ú *ka*n*ch*aa *y*i *ji*in-i. ³⁵ *K*o *ch*aa *ñ*in *ki*vi *ja* *ku*xio *y*i *n*ú-í. Te *ki*vi-ún, *ku*u *ka*ndichá *in*i-i. *A*chí-ya. ³⁶ Te *n* *ka*'an-ya *ñ*in *t*u'un *ya*tá *ji*in-de: *T*ú *n* *ñ*in *n*áchu'un *sa*'ma *ja*á *n*ú *s*ú'nu *t*u'ú. Te *n*ú *s*úan, *su*ni *m*áa *ja*á *ún* *ka*'n*ch*a-ga, *ch*i *nu*u *s*ú'nu *t*u'ú *m*a *k*úu *n*uku'un *sa*'ma *ja*á. ³⁷ Te *t*ú *n* *ñ*in *ch*u'un *vi*no *ja*á *in*í *ñ*i *t*u'ú, *ch*i *n*ú *s*úan, te *m*áa *vi*no *ja*á-ún *nda*tá *ñ*i-ún, te *vi*no-ún *ka*ti, te *ñ*i-ún *na*a. ³⁸ *K*o *vi*no *ja*á *ji*in *ñ*i *ja*á, *k*úu *ja* *k*úu *ku*'un *in*i. Te *ke*ndoo *va*'a *nda*ndúú. ³⁹ Te *t*ú *n* *ñ*i-í *io*, *ja* *á* *n* *ji*'i-í *ja* *t*u'ú, te *ku*ní *t*uku-i *ko*'o-i *ja* *ja*á, *ch*i: *J*a *n* *ku*tú'ú *k*úu *ja* *va*'a-ga, *á*chí-i. *A*chí-ya.

6

*J*a ní *ka*kachi-de *y*oko *tr*igo *ki*vi *nda*tátú

¹ Te *ki*vi *nda*tátú *nu*u *se*mana *un*i, te *n* *ja*'a *J*esús *ku*a'an-ya *ñ*in *nu*u *ka*a *tr*igo. Te *ch*aa *ka*skuá'a *ji*in-ya *n* *ka*kachi-de *y*oko *tr*igo, *n* *ka*k*ñ*n-dé *in*i *nda*'a-dé, te *ka*yee-dé. ² Te *s*ava *ch*aa *fa*riseo *n* *ka*ka'an-de *ji*in-ya: *N*aja *ka*sá'a-ró *ji*án, *ch*i *t*ú *io* *le*y *s*á'a-ró *s*úan *ki*vi *nda*tátú, *á*chí-de. ³ Te *n* *ka*'an *J*esús: *Á* *t*ú *n*í *ka*ka'u *ku*ti-ro *t*utú *na*ún *n*í *s*á'a *D*avid. *Ch*i *m*áa-de *ji*in *ch*aa *n*

kaxiukú jíin-de, n̄i kaji'i-de soko ñ̄n kivi. ⁴ Te n̄i kivi-de in̄i ve'e Dios, te n̄i ki'in-de statilá káxiukú ndijín, n̄i yee-dé. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa káxiukú jíin-de-ún n̄i kayee. Te tú ío ley kee ní ñ̄n cháa statilá-ún, chí máni sutu káyee núu. Achí-ya jíin-de. ⁵ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Máá Sé'e cháa, suni jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ën cháa n̄i ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kivi ndétatú, suni n̄i kivi-ya in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. Te yúan kándeé ñ̄n cháa n̄i ichi káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kivi ndétatú, náv'a kakan-de kuachi siki-yá kuní-de. ⁸ Ko máá-yá, a n̄i jini-ya tú'un kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kátí'íchi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchí-ya. Te máá cháa-ún, n̄i ndukuiñi-de, te n̄i jukuiñi-de. ⁹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ñ̄n tu'un. Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñ̄n cháa ndúkú kúu, xí ká'ni-yo ñ̄n ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-ya nuu táka ja káxiukú xín-yá-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a ii-ní. ¹¹ Te máá-ún, n̄i kakiti xaan in̄i, te kádatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te n̄i kuu kivi. Te n̄i kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te níi niñú n̄i jikan ta'u-yá nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijin, te n̄i kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te cháa-ún, n̄i skúnání-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro, jíin ñaní-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón cháa nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un n̄i stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te n̄i nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te n̄i jukuiñi-ya ñ̄n ndu'a. Te kua'a xaan cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro jíin ñúu Sidón, n̄i kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná ndúva'a-i kue'e káta'an-i kuní-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachí kini, n̄i kanduva'a ndi'i-i n̄i sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivii ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kandúkú ndéé-i ké'é-i-ya. Chí ío fuerza in̄i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Xáán ndatu róo, cháa káta'an ndá'ú, chí kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáán ndatu róo ja kaji'i-ro sóko vina, chí nda'a chíi-ró. Xáán ndatu róo ja

kánde'e-ro vína, chí kuaku-ro. ²² Xáán ndatu róó jíná'an-ró nú kákiti iní cháa kájito-de róó, jín nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jín nú káka'an tásí-de siki-ro, jín nú káské'ichi-de róó natu'un cháa ñáá, ja siki máá Sé'e cháa. ²³ Sií ná kóo iní-ro kivi-ún, te kusii xáan iní-ro, chí ká'nu xaán kóo ta'u-ro onde andívi. Chí súan ni kasá'a táa-de jín cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róó, cháa kúká, chí vina-ni ká'io sií iní-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róó ja ká'iin tii chíi-ró vína, chí kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róó ja vína kájaku-ro, chí ndukuí'a iní-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róó nú vina ká'an jínú'ún táká cháa jín-ró. Chí súan ni kasá'a táa-de jín cháa ni kajani tu'un xnda'ú onde sáá. ²⁷ Ko ká'an-ri jín róó ja kájini so'o: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jín cháa kákiti iní nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jín cháa káka'an ndiva'a jín-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún siki-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stují in yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé cháa jánchaá-de tikachí-ró, ni su'nuu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jín. ³⁰ Nani cháa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kí'in ndatiñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te natu'un kuní-ro sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i. ³² Chí nú maní-ro jín cháa maní jín máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáá. Chí cháa ká'io kuachi, suni maní-dé jín cháa maní jín máá-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jín cháa kásá'a va'a jín máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chí cháa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chí nú kuá'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu iní-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chí cháa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga cháa ká'io kuachi, nává'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáá te kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jín-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñukuu iní-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andívi. Chí máá-yá, va'a iní-ya jín cháa já'a iní jín cháa ndiva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú iní-ro ñayivi natu'un máá Táa-ro já súni kundá'ú iní-ya-í. ³⁷ Ma ndóna-ró siki ñayivi, nává'a ma ndóna-i siki máá-ró. Ma nákuxndíi-ró siki-í, nává'a ma nákuxndíi-i siki máá-ró. Sá'a tuká'nu iní-ro núu-í, nává'a ná sá'a-i tuká'nu iní-i nuu máá-ró. ³⁸ Kuá'a nuu-í te suni súan kuá'a-i nuu-ro. Chikuá'a va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kuá'a-i nuu-ro. Chí suni jín kú'a ni chikuá'a-ro-ún, suni nakukuá'a-ro. Achí-ya. ³⁹ Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jín-i: Cháa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá. Á tú jungava ndendúu-de iní xa'va. ⁴⁰ In cháa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ko taká cháa káskuá'a, nú a ni kutu'a va'a-de, te koo-de natu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kándeé m'i'in ndúchi ñani-ro, te tú nákani

in̄i-ro já in̄ vitu kándeē nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Ñáni, kundatu ná táva-rí m̄'in kándeē nduchi-ro, te tú nákan̄i in̄i-ro já kándeē in̄ vitu ndúchi-ro náún. Ch̄a uu xini, xna'an-ga tava-ro vitú kándeē nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró já táva-ro m̄'in kándeē nduchi ñaní-ro. ⁴³ Ch̄i xini yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te ni xini yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Ch̄i ndita'an yunu, jíin nde'e te jini-yo ñaún yunu kúu, ch̄i tú táxín-yó mérkex̄e xini nú ínú, ni tú táxín-yó uva xini zarza. ⁴⁵ Ch̄a va'a, sá'a-de tiñu va'a, ch̄i ío va'a in̄i-de. Te ch̄a ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, ch̄i káñáá in̄i-de. Ch̄i tu'un ñú'un in̄i añú ch̄a, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jíin-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-r̄i jíin-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñayivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-r̄i, te skíkuu, ná stá'an-r̄i nuu-ro ña jíin kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un in̄ ch̄a ja jáni-de ve'e-de, te ñi jacha kúnú-de. Te ñi jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní ch̄a in̄ nducha ñú'un xáan, te yucha-ún ñi kun̄i stúneh̄a ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, ch̄i sikí káva kandij̄i. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu nátu'un in̄ ch̄a ñi jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te in̄ nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te ñi stúneh̄a-ni. Te ñi naa íi-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te ñi jinu ñi ka'an-ya ní kajini ná'in ñayivi-ún. Yúan-na te ñi kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te in̄ ch̄a kúu capitán, ío in̄ mozo-de ja maní-dé jíin. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani kuu-i. ³ Te ch̄a capitán yúan, ñi jini-de tu'un Jesús. Te ñi táji-de yakū ch̄a judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jíin-yá ja ná kii-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te ñi jakoyo ch̄a-ún nuu Jesús. Te ñi kaka'an nda'ú-de jíin-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ ch̄i maní-dé jíin ñúu-ná. Te ñi jani-de in̄ ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jíin-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te ñi táji capitán yakū amigo-de, kua'an nuu-yá. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Táta, tú kuní-ná sateñu-ná ní ja kivi-ní in̄i ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Ch̄i máá-ná, suni ch̄a ndíso tiñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jíin in̄-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a ñi jini so'o Jesús. Te ñi naa in̄i-ya ní nde'é-yá nuu-dé. Te ñi xió káva-ya. Te ñi ka'an-ya jíin ñayivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ní in̄i ñuu Israel tú súan ní jini-r̄i ch̄a kándija, achí-ya. ¹⁰ Te ch̄a ñi

tájí-de nuu-yá núú, nì najakoyo-de ve'e. Te nì jinì-de ja á nì nduvá'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yíi ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te nì kuu kivi. Te nì kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jíin-yá, jíin ñáyivi kuá'a, kája'an-i jíin-yá. ¹² Te nì kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún ñn suchí yíi ní ji'i-i, ja máá ñn-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'jin jíin-ña. ¹³ Te nì jinì máá Jito'o-yo núu-ñá. Te nì kundá'ú inì-ya-ñá. Te nì kachi-ya jíin-ña: Ma ndé'e-ro, áchì-ya. ¹⁴ Te nì kandita-ya. Te nì tñn-ya camilla ndiyi-ún. Te nì kajukuiñi cháa kándiso-ún. Te nì ka'an-ya: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchì-ya. ¹⁵ Yúan-na te nì ndukoo suchí ja á nì ji'i-ún. Te nì kejá'a-i náka'an-i. Te Jesús, nì naku'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, nì kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: Nì cháa ñn cháa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máá Dios, nì cháa-ya núu-yo. Achì-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún nì jicha kua'an ní ñúu Judea jíin ní ñúu yani yúan.

Uu cháa nì tájí Juan nuu-yá

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, nì kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te nì kana Juan xinì úu cháa káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te nì tájí-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'un-de-ya: Máá-ní kúu cháa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achì-de. ²⁰ Te nì jakoyo cháa-ún nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Juan, cháa skuánducha, nì tájí-de náá vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'un-ná ní: Á máá-ní kúu cháa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchì-de. ²¹ Te suni máá hora-ún nì nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin ja káte'yu, jíin ja káta'an tachi kini. Te suni kua'a cháa kuáá, nì ndundijin nuu-dé nì sá'a-ya. ²² Te nì ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un nì kajini so'o-ró. Cháa kuáá, kándundijin nuu-dé. Te cháa rengo kánakaka-de. Te cháa té'yu ndi'yi kándundoo-de. Te cháa só'ó kánakuni so'o-de. Te cháa nì ji'i kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ²³ Te xáán ndatu koo cháa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achì-ro. ²⁴ Te cháa nì tájí Juan nì kenda-de káno'on-de. Te Jesús, nì kejá'a-yá ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñn icha ja kandá sá'a tachi náún. ²⁵ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñn cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kastu'ún-rí, cháa káñu'un sa'ma lúu te ncháá va'a-de ja kákusi iní-de, máni inì ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñn cháa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró:

Kúñá'nu xaan-gá-de vása ñn cháa jáni tu'un Dios. ²⁷ Chaa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chi táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaa-de, te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. ²⁸ Chi a ká'an-ri jín-ró ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñn cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan cháa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga iní ñuu ñátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te chaa xini jín taká ñayivi-ún, kájni so'o tu'un ká'an-ya, te ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko chaa fariseo jín cháa maestro ley, ni kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ni kájanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te ni kachi máa Jító'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñayivi yá'a núsáa, te naún ni kandaku-i. ³² Kákuu-i natu'un suchi lúli kaxiukú nuyá'u, ja kákana kó'ó-i xini tá'an-i: Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ni kájita já'a-ró: Ni kanda'i-ri nuu-ro, te tú ni kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Chi ni kii Juan cháa skuánducha. Tú ni yé-de staa, tú ni jí'i-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kini. ³⁴ Ko máa Sé'e chaa yé-yá, jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñn cháa yáji téyí, te jí'i xaan-dé vino, cháa jini tá'an jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñn cháa ndíchi, máni tiñu ndíchi sá'a-de. Te súan kuni-ro jándaa ndíchi-de. Achí-ya.

Jesús jín ñá'an ndiso perfume

³⁶ Te ñn cháa fariseo, ni ka'an nda'ú-de jín Jesús kee-yá staa jín-de. Te ni kivi-ya iní ve'e-de, te ni jungoo-ya já kée-yá. ³⁷ Te ñn ña'an ío kuachi, kánchaa-ña ñuu yúan. Te ni jini-ña já kánchaa Jesús ve'e ñn cháa fariseo. Te ni chaa-ña jín ñn tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yatá-yá. Te ndé'e-ña, te ni xndáji-ña já'a-yá jín ndúcha núu-ña. Te ni nasí'ichí-ña já'a-yá jín íxi xini-ña. Te ni tiyú'ú-ña já'a-yá, te ni jí'i-ña perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, cháa ni kana xini-yá-ún, súan ni jini-de, te ni jani iní máa-de: Nú cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, te kuni-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Chi ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñn tu'un jín-ró kuni-ri, áchí-ya jín-de. Te máa-de, ni ka'an-de: Ka'an-ni, Maestro, áchí-de. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: ñn cháa já'a núu xu'ún, ni io uu cháa taú nuu-dé. ñn cháa, ni taú u'un ciento peso. Te inga cháa ni taú uu xiko uxí peso nuu-dé. ⁴² Te tú na jín káñava'a cháa-ún ja nákuúnaa. Te ni sá'a-de tuká'nu iní nuu ndéndúu cháa-ún. Ka'an, ndé ñn cháa-ún kumaní-ga jín-de núsáa. Achí-ya. ⁴³ Te ni ka'an Simón: Jáni iní-ná ja cháa ni sá'a-ga-de tuká'nu iní nuu-ún, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Jándaa ká'an-ro, áchí-ya. ⁴⁴ Te ni xío koto-ya ichi núu ñá'an-ún. Te ni ka'an-ya jín Simón: Jini-ro ñá'an yá'a náun. Ni kivi-ri

in_i ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, n_i xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ña. Te n_i nasí'ichí-ña jíin íxi xiní-ña. ⁴⁵ Tú ní tíyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde n_i kivi-ri in_i ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. ⁴⁶ Tú ní jí'i-ro aceite xiní-rí. Ko ña'an yá'a n_i jí'i-ña perfume ja'a-rí. ⁴⁷ Núsáá te ká'an-ri jíin-ró, ja á n_i sá'a-ri tuká'nu in_i nuu táká kuachi-ña vasa ío kua'a, chi n_i kuman_i xáan-ña jíin-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu in_i nuu ñin cháa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kuman_i-dé jíin-rí, áchí-ya. ⁴⁸ Te n_i ka'an-ya jíin-ña: A n_i sá'a-ri tuká'nu in_i nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa káyee staa jíin-yá, n_i kakejá'á-de kájani in_i máa-de: Nde cháa kúu cháa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu in_i nuu kuáchi, áchí-de. ⁵⁰ Te n_i ka'an-ya jíin ña'an-ún: N_i kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

¹ Yúan-na te kúkuéé-ga, te n_i jika kuu-ya táká ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxí uu apóstol, kája'an-de jíin-yá. ² Te suni ío yaku ña'an já á n_i kata'an-ña tachí kíni jíin kué'e, ja á n_i nasáva'a-ya-ña. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-yá. Te ñin-ña kúu María ñuu Magdala. Te in_i ña'an yúan n_i kiñi'in-ya usiá tachí kíni kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

⁴ Te n_i kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñáyivi káxiukú táká ñuu-ún, n_i jakoyo-i nuu-yá. Te n_i ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: ⁵ ñin cháa sáka trigo, n_i kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nun_i ní jungava yu'íchi te n_i jañu-i siki. Te tisaá andíví ní kakókó-tí. ⁶ Te inga n_i jungava siki yúu. Te n_i kana. Ko n_i ichí, chí tú kajin. ⁷ Te inga n_i jungava ma'ñú íñu. Te ñin núu-ni n_i kakana íñu jíin. Te n_i kajasu nuu. ⁸ Te sava n_i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñin, te n_i ja'a ciento nun_i. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n_i kajika tu'un-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te n_i ka'an-ya: Róo, chí a kuajuku'un in_i-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jíin sáva-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuni-i, te vasa jíni so'o-i, ko ma júku'un in_i-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. ¹² Tata n_i kajungava yu'íchi-ún kákuu cháa kájini so'o

tụ'un. Te cháa-ni kui'na te jánchaạ tụ'un-ún inị añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. ¹³ Te ja ní kajungava siki yú-ún kákuu cháa kájini sọ'o-de tụ'un. Te kúsi iní-de jíin. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yakú-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndónđa tundó'o siki-dé te kánayú-ú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava ma'ñú inu kákuu cháa kájini sọ'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákutéñu-de jíin ndátíñu-de, chí kákuni-de kukúká-de náva'a koo si iní-de. Yúan náa tú'un inị-de. Te tú yíja va'a nuní-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kándeé añú va'a añú ndaạ inị-de. Te tụ'un nị kájini sọ'o-de-ún, ñú'un nị'in inị-de. Te kája'a-de nuní táká kivi.

Tụ'un yiti

¹⁶ Tú ni ñn ñayivi chí'i-i ñu'un xinị yiti te jasú-i kisi siki, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundij nuu ñn candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñáyivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú ío ni ñn tiñu yisa'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táká-ni. Ni tú ío ni ñn tụ'un yisa'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. ¹⁸ Núsáa te ná kúni sọ'o va'a-ró, chí cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vasa jáni inị-de ja á ñáva'a-de te kuxio kíin, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

¹⁹ Yúan-na te nị jaạ náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñáyivi. ²⁰ Te nị kakastu'ún ñáyivi-ún nuu-yá: Náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te ka'an-ña jíin-ní kákuni-ña, áchí-i. ²¹ Yúan-na te nị ka'an-ya: Náa-rị jíin ñaní-rị kákuu ñayivi kájini sọ'o tụ'un Dios, te kaskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachị xáan ní sá'a-ya

²² Te ñn kivi, nị kivi-ya iní ñn barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te nị ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te nị kaskáka-ya barco kaja'an-ya. ²³ Ko nini kaskáka-de barco, te nị kixi-ya. Te nị ndonda ñn tachị xáan núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. ²⁴ Te nị jakoyo-de nuu-yá. Te nị kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te nị nata'u núu-yá. Te nị ka'an xaan-yá nuu tachí-ún jíin núu mar. Te nị kuná'in-ni. Te ná'in yúu íi-ní nị kuu. ²⁵ Te nị ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyú-ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te káka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja onde nuu tachí jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájanatụ nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachị kini onde ndañúu Gadara

²⁶ Te nị jakoyo-de ñuu Gadara, ja kánchaạ ichi núu ñúu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaạ-ya núu ñú'un íchí, te ñn cháa ñuu-ún nị kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachí kini. Te nị kuu kua'a

kuiá ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháá-de ñn ve'e, chi ma'ñú vé'e añú ncháá-de. ²⁸ Te cháa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sá'a-ní jín-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaán. Ká'an nda'ú-ná jín-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ²⁹ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu tachi káni-ún ná kenda ki'in iní cháa-ún, chi ni kuu kua'a kuiá xndó'o cháa-ún. Te ni kaju'ni-i cháa-ún jín cadena jín manea ka. Ko ndi'i ni kukuáchi sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachi káni-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jika tu'ún-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jín-yá: Ja kuá'a xaán nání-ná, áchí, chi yí'i kua'a xaán tachi káni-ini-de. ³¹ Te ni kaka'an nda'ú tachi-ún jín-yá ja ná tú tájí-yá ki'in iní tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ío ñn tiku'ni kini kájitú-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jín-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo ini-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. ³³ Te ni kenda tachi káni-ún iní cháa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo iní kini. Te tiku'ni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkáva-ún onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. ³⁴ Te cháa kándito-ti, ni kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kaja'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu ñáyivi ñú-ún jín táká rancho. ³⁵ Te ni kenda koyo ñáyivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni kenda tachi káni-ún, káncha-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xini-dé. Te ni kayu'ú-i. ³⁶ Te cháa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñáyivi-ún, ndasa ni nduva'a cháa ni ta'an tachi káni. ³⁷ Yúan-na te taká ñáyivi ñúú Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya, chi xaán káyu'ú-i. Te máá-yá, ni ndivi-ya iní barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te cháa ni kakenda tachi-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jín-yá. Ko Jesús, ni tájí-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaán tiñu ni sá'a Dios jín-ró, áchí-ya jín-de. Te máá cháa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ní ñúú yúan ná ñá'nu xaán tiñu ni sá'a Jesús jín-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñáyivi-ún ni kaka'an va'a-i jín-yá, chi ndivii-í káinda-tu-i-ya.

Tu'un sesí'i Jairo

⁴¹ Te ñn cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga nání-de Jairo, ni cháa-de. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ni ka'an nda'ú-de jín-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chi ío ñn sesí'i-de ja máá ñn-i nuu-dé, nátu'un uxí uú kua-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te ni kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

⁴³ Te ñn ñasí'i ni kuu uxí uú kua játi niñi-ñá. Te ña'an-ún ni janu-ña táká ndatiñu-ña ní kuu cháa táná. Te tú ní nduva'a-ña

sá'a ni ñn-de. ⁴⁴ Te ni jaa-ña íchi yatá-yá. Te ni ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te ni ichi-ni nuu játi niñi-ñá-ún. ⁴⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'jin jíin-de yúan, ni kaka'an-de: Maestro, ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i níí, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko ni ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñayivi ní ké'é rúu, chi ni jini-ri ja ní kenda fuerza ini-ri, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, ni jini-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te ni chaa-ña kisi-i-ña. Te ni jukuiñi jítí-ña núu Jesús, te jito nuu táka ñayivi, ni jani ndaa-ña tú'un naja ní ké'é-ña-yá, te ndasa ni nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá ni ka'an-ya jíin-ña: Ni kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesi'í Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te ni chaa ñn mozo chaa kúñá'nu ini ve'e sinagoga-ún, ni kachi nuu-dé: A ni ji'í sesi'í-ro. Ma sáteñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te ni jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te ni kachi-ya jíin cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesi'í-ro. ⁵¹ Te ni kivi-ya ini ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ni ñn jíin-yá, chi máa-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan, jíin táa náa suchi sí'í-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñayivi te kándukuí'a ini-i. Te ni kachi-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chi kixi-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te ni kasákátá-i nuu-yá, chi ni kajini-i ja á ni ji'í suchi-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, ni tiin-ya ndá'a-í. Te ni ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te ni nachaku-i. Te ni ndukoo-ni-i. Te ni tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kée-í. ⁵⁶ Te táa-i náa-i, ni kakee nuu-dé kánde'é-de. Ko ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachi-de ja súan ni kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

¹ Te ni nastútú-yá ndí'uxí uu chaa-ún. Te ni ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndéé-de jíin táka tachi kinni jíin já kuánchaa-de taká kue'e. ² Te ni táji-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñayivi kaku'u. ³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró uu su'nu. ⁴ Te nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ro yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú kákuñi-i kuatá'ú-i róó, te nú ni kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tikacha ini ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. ⁶ Te ni kenda-de kája'an-de, ni kajikó ndúu-de taká ñuu, ni kajani-de tu'un. Te taká lado ni kanásáva'a-de ñayivi kaku'u.

Jā ní kuñáá inī Herodes

⁷ Te Herodes, cháa tá'ú tiñu, nī jini tu'un-de taká tiñu nī sá'a-ya, te kuñáá inī-de, chī káka'an sava-i: Juan, cháa nī jī'i, nī nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Nī ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ĩn cháa nī jani tu'un Dios onde sáa a nī nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te nī kachī Herodes: Nī janchaa-ri xini Juan. Te ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, chī jini tu'un-ri jā sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te nī kuni-de nde'é-de nuu Jesús.

Jā ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹⁰ Te nī nchaa cháa káskuá'a-ún. Te nī kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu nī kasá'a-de. Te nī ki'in-ya-dé, te kua'an sĭn-ya jĭn-de ĩn nuu ñú'un té'é, ñúu nání Betsaida. ¹¹ Te nī kajini ñayivi-ún. Te nī kandikin-i-ya, káka'an-i jĭn-ya. Te nī jatá'ú-yá-i, te nī jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te nī nasáva'a-ya taká ñayivi káku'u. ¹² Te a kuá'ini. Te nī nchakoyo ndí'uxí uu-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de jĭn-yá: Tájí-ní ñayivi kuá'a yá'a ná kíngoyo-i taká ñuu jĭn taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chī yá'a nuu ñú'un té'é ká'jin-yó, áchí-de. ¹³ Te nī kachī-ya jĭn-de: Kuá'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Tú naún káñava'a-ná, chī u'un-ni statilá jĭn úu-ni tiyáká. Te nú túu kikuáan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te mā kánda, áchí-de. ¹⁴ Chī ío nátu'un u'un mil cháa. Yúan-na te nī ka'an-ya jĭn cháa káskuá'a-ún: Ka'an jĭn ñayivi ná júngo ĩn nuu ĩn nuu-í nátu'un uu xiko uxí, uu xiko uxí jā ĩn ĩn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan nī kasá'a-de, nī kasúngo ndi'i-de-i. ¹⁶ Te nī ki'in-ya ndí'ú'un statilá jĭn úu tiyáká-ún. Te nī ndakoto-ya íchi ándíví te nī jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te nī sákuáchí-yá statilá-ún. Te nī ja'a-ya núu cháa káskuá'a jĭn-yá nī kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í nī kayee-í. Te nī kanda'a chī-i. Te nī kanastútú-de uxí uu jĭka staa kuáchí já ní ndendoso.

Tu'un nī ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ĩn kivi jikán ta'u máa ĩn-ni Jesús, chī máa-ni cháa káskuá'a-ún ká'jin-de jĭn-yá. Te nī jĭka tu'un-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te nī kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ĩn cháa nī jani tu'un Dios onde aná'an, nī nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te nī ka'an-ya jĭn-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an máa-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, nī ka'an-de: Máa-ní kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nī ka'an xaan-yá jĭn-de, te nī tá'ú-yá tiñu nuu-dé jā tú ni ĩn nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jĭn kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

22 Te n̄i ka'an-ya: Jínu ñú'ún ndó'o xaan máá Sé'e cháa, te cháa n̄i kayii jín táká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kiv̄i te nachaku-ya. Achí-ya. 23 Te n̄i ka'an-ya jín ndí'i-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii sik̄i-dé taká kiv̄i, te ná kúndik̄in-de ruu kii-de. 24 Chi cháa jítú iní-de kaku-de chíi túndó'o kii sik̄i-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sik̄i rúu, ko kaku-de. 25 Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí síjita-de añú-de. 26 Chí nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-rí, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu cháa-ún kiv̄i ndíi-ya. Te kiv̄i-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín táká ndajá'a ndóo-ya. 27 Te jandáa ká'an-rí jín-ró, ja ío sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Sik̄i já túku n̄i nduu-ya

28 Yúan-na te nátu'un nuu uná kiv̄i já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te n̄i jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, n̄i kaa-ya kuá'an-ya jín-de ñin yuku, kuákakan ta'u-yá. 29 Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku n̄i nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kiyi xaan. Te n̄i kanandii ncháa. 30 Te yúan n̄i kandatú'ún úu cháa jín-yá. Te cháa-ún kákuu Moisés jín Elías. 31 Te kándii ncháa cháa-ún. Te n̄i kaka'an-de tu'un ja á yani skíkuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñúu Jerusalén. 32 Te Pedro jín cháa ká'in jín-de-ún káji'i xaan-dé numa'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te n̄i kajini-de ja ndíi ncháa Jesús, jín úu cháa ká'in jín-yá-ún. 33 Te nuu ní kakuxio cháa-ún nuu Jesús, te n̄i ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná un̄i ve'e kuii, ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un n̄i ka'an-de. 34 Te nini ká'an-de, Te n̄i cháa ñin viko nu'ún ní jasú níi núu-dé jíná'an-de. Te n̄i kayu'ú xaan-dé ja ní kiv̄i koyo-de chíi viko nu'ún-ún. 35 Te chíi viko nu'ún yúan, n̄i kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rí, ja kúndá'ú in̄i-rí-i, te kuni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, áchí. 36 Yúan-na te n̄i jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñin-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te níi-ni kiv̄i-ún tú ni ñin nuu ní kákachi-de ja súan n̄i kajini-de.

Sik̄i súchí tá'an tachí k̄ini

37 Te inga kiv̄i xían-ún, n̄i kanuu-ya yúku-ún. Te ñin ñayivi kuá'a, n̄i kenda-i n̄i kajata'an-i Jesús. 38 Te nuu ñayivi kuá'a-ún n̄i kenda ñin cháa n̄i kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chí máá ñin-i ñáva'a-ná. 39 Chí ñin

tachí káni tñn-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'í-ni-i. Te sjáa-ni ti'iñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan ú'u kenda. ⁴⁰ Te nì ka'an nda'ú-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní yá'a ja ná kíñi'in-de kí'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jíin Jesús. ⁴¹ Te nì ka'an Jesús: Ñayivi xaan ní'in inì kákuu-ró já tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró te ndo'o-ri jíin-ró. Kuá'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. ⁴² Te nini nì kandita-i nuu-yá, te tachí káni nì stúncháa-ni-i. Te nì ja'ni yí'í xaan-ní-i. Ko máá Jesús nì ka'an xaan-yá nuu tachí káni-ún. Te nì nasáva'a-ya súchí-ún. Te nì nakua'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kánaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te nì kakee nuu-í kánde'é-i taká tñu nì sá'a Jesús. Te nì ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a inì-ro jíiná'an-ró. Chì máá Sé'e cháa natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní kájuku'un inì-de tu'un yá'a. Chì nì ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náv'a ma júku'un inì-de. Te nì kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya sikí tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te nì kastátá'an-de nú ndé cháa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, nì jinì-ya já súan kájani inì-de. Te nì kí'in-ya ñn súchí lúlí. Te nì jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te nì ka'an-ya jíin-de: Chaa ja jíin sí'ví-rí jata'ú-de súchí yá'a, te ruu jata'ú-de. Te cháa jata'ú rúu, jata'ú-de ña nì tájí rúu vai-ri. Te cháa súchí-ga ma'ñú róo jíiná'an-ró, cháa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te nì ka'an Juan: Maestro, nì kajini-ná ñn cháa ja jíin sí'ví-ní kíñi'in-de tachí káni kája'an, te nì kajasu-ná nuu-dé, chí tú ndikín-de yóo, áchí-de. ⁵⁰ Ko nì ka'an Jesús jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé jíiná'an-ró, chí cháa tú jito u'u yóo, jíin yóo ndújíin-de.

Ñayivi ñúu Samaria nì kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te nì kuyani ja kivi nó'on máa-yá onde andíví. Te nì cháa téyí inì-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te nì tájí-yá cháa kua'an jíin tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te cháa-ún kája'an-de. Te nì kivi-de ñn ñuu Samaria náv'a sátu'a-de te vása jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájata'ú-i-ya, chí nì kajini-i ja íchi ñúu Jerusalén kí'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jíin Juan, cháa káskuá'a jíin-yá, nì kajini-de yúan. Te nì kaka'an-de: Táta, á tú kuní-ní ná tá'ú tñu-yó kí ñu'un ichi ándíví te ná xndí'i ñayivi yá'a, natu'un nì sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te nì jíó káva Jesús nuu-dé. Te nì ka'an xaan-yá jíin-de: Tú kájini-ro ndasa káa inì-ro, ⁵⁶ chí máá Sé'e cháa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chí sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu chaa ndúkú-de kundikin-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin chaa ni ka'an-de jíin-ya ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te ni kachi Jesús jíin-de: Taká ñukuui, ká'io yau kava káyi'i-ti, te suni tisaa andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e chaa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te ni ka'an-ya jíin ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá cháa-ún ni kachi-de: Táta, kuá'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róó kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni ni ka'an ingá-de: Táta, kundikin-ná ní, ko kuá'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jíin já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: ñin chaa nú jitu-de jíin latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a chaa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní tájí-yá uní xiko uxi-de kua'an-de

¹ Yúan-na te onde ni kuu taká tiñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te cháa-ún, ni tájí-yá uu uu-de káyoxnúu-de nuu-ya kua'an-de taká ñuu jíin lugar nuu á jani ini máá-ya ja kí'in-ya. ² Te ni ka'an-ya jíin-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko chaa ka'nu yaku-ni-de íó. Núsáa, te kakan ta'u-ro núu máá Tatá xíin trigo, ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. ³ Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chi tájí-rí róó ki'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. ⁴ Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jíin ichi, te ma ndátu'ún-ró jíin. ⁵ Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achi-ro. ⁶ Te nú ini ve'e yúan íó ñin chaa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sikí-dé. Te nú tú kanchaa ñin chaa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. ⁷ Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún kája'a-i nuu-ro. Chi chaa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. ⁸ Te nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róó, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún káani-i nuu-ro. ⁹ Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u kaxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. ¹⁰ Ko nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú tú ní kajatá'ú-i róó, te kenda koyo-ró ini ichi-í yúan, te ka'an-ro: ¹¹ Onde tikacha ñú'un íó ñuu-ro yá'a ni tin ini ja'a-rí jíná'an-ri, ná náskoyo-ri ja kúu sikí máá-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Te ká'an-ri jíin-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu ini ya núu ñáyivi ñuu Sodoma, vasa núu

ñúu-ún. ¹³ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chì nú inì ñuu Tiro jín inì ñuu Sidón ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró yá'a núú, te inga kivì te a nì kanakani inì ñayivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ¹⁴ Núsáá te kivì kí juicio te koo-ga tuká'nu inì-ya núu ñuu Tiro jín núu ñuu Sidón vásá núu máá-ró. ¹⁵ Te róó, ñuu Capernaum, a nì kuhá'nu xaan-ro jiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sá'á'a inì nuu-ro, nuu-rí sá'á'a inì-de. Te chaa sá'á'a inì nuu-rí, sá'á'a inì-de nuu l'a nì tájí rúu vai-ri. Achí-ya. ¹⁷ Te nì najakoyo unì xiko uxì chaa-ún kákusi inì-de, te káka'an-de: Tátá, onde tachì kíni kájandatu nuu-ná ja jín sí'ví-ní vidáa, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, nì ka'an-ya jín-de: Nì jini-ri nuu Satanás nì jungava ichi ándiví, nátu'un ñn taja. ¹⁹ Vina te kuá'a-ri fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro sikí kóo jín sikí kúrsiuku, jín sikí taká fuerza máá já jito u'u yóó. Te tú naún sá'a kuti jín-ró. ²⁰ Ko ma kúsi inì-ro jín tiñu yá'a ja kájandatu tachì núu-ro, chì sua ná kúsi inì-ro já á káyoso sí'ví-ró onde ándiví. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún nì kusì inì Jesús, onde jín Espíritu Santo, te nì ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, jito'o ándiví jín ñuyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchí jín núu cháa kájuku'un inì. Te nì stá'an ndijin-ní nuu cháa súchí inì jíná'an-de. Chì súan nì jata'an inì-ní Táa. ²² Taká ndatiñu nì ja'a Táa-ri inì nda'a-rí. Te tú ni ñn jiní nuu máá Sé'e, chì máni máá Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñn nuu máá Táa, chì máá Sé'e jiní, jín nani chaa ja kuní máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te sñn nì jíó káva máá Jesús nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te nì ka'an-ya: Xáán ndatu chaa kunì tiñu ja ní kajini máá-ró. ²⁴ Chì ká'an-ri jín-ró ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jín cháa kákuu rey, nì kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kájini-de, te kunì so'o-de ja ní kájini so'o-ró kuní-de núú, ko tú ní kájini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa ñn maestro ley, te nì ndukuiñi-de chì koto nchaa-de-ya kuní-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a nì'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ²⁶ Te nì ka'an máá Jesús jín-de: Ndasa yóso núu tutú ley. Ndasa ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún nì ka'an-de: Kumani-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín inì jín añú-ro jín ñí fuerza-ro jín ñí núu jiní tuní-ro, te kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te nì kachì Jesús jín-de: Va'a nì ka'an-ro. Sá'a súan, te nì'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuní-de ja kée ndaa-de jín tú'un ká'an-de, te nì

jika tu'ún-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús ni ka'an-ya: In chaa ni kenda-de ñuu Jerusalén. Te ni kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún ni kenda ñaku'ná núu-dé, te ni kajanchaa ndatiñu-de, te ni kastují-dé. Te ni kee kája'an, ni ndoo chaa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te ni kuu ja ichi-ún ni kuun in sutu vai-de. Te ni jini-de nuu chaa-ún. Te ni sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan in chaa levita, ni kuyani-de lugar yúan. Te ni jini-de nuu chaa-ún. Te ni sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko in chaa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, ni kuyani-de nuu kátúu chaa-ún. Te ni jini-de. Te ni kundá'ú ini-de chaa-ún. ³⁴ Te ni jaa-de. Te ni chu'un-de aceite jín alcohol nuu ní tuji chaa-ún. Te ni ju'ni-de nuu. Te ni skáa-de chaa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jín-de onde mesón. Te ni jito-de chaa. ³⁵ Te inga kivi xían-ún ni kenda-de kua'an-de. Te ni tava-dé uu peso ni ja'a-de nuu chaa xín mesón. Te ni ka'an-de: Koto-ní-de. Jín táká-ga ja kanú-ní jín-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an chaa-ún, te ndé in-de ni kuu tá'an chaa ni kenda ñaku'ná nuu-ún, jáni ini-ro, áchí-ya jín-de. ³⁷ Te ni ka'an máá chaa-ún: Chaa ni kundá'ú ini-de-ún, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jín Marta

³⁸ Te jika-ya kuá'an-ya ichi. Te ni kivi-ya in ñuu. Te in ñasi'í, nání-ña Marta, ni kana-ña xiní-yá ni kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío in ku'u-ña nání María. Te María-ún, ni jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te ni jaa-ña núu-yá, te ni kachi-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná ni xndóo-i náá játiñu máá in-ná. Núsáá te ka'an-ní jín-i ná chindéé tá'an-i jín-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko ni ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú ini-ro sátiñu-ro, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te ni ndukuí'a ini-ro jín. ⁴² Ko ío in-ni tiñu kánúú xaan. Te María, ni nakaji-i tiñu kánúú-ún. Te ni in, ma kúu kuanchaa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jín Padre Nuestro

¹ Te ni kuu ja jikán ta'u-yá kánchaa-ya in lugar. Te nuu ní ndi'i ni ka'an-ya, te in chaa káskuá'a jín-yá, ni ka'an-de jín-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un ni stá'an Juan nuu chaa káskuá'a jín-de, áchí-de. ² Te ni kachi-ya jín-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máá-ná ja kánchaa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jín sí'ví-ní. Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu

játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní andívi suni súan ná koo iní ñuyívi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu taká kuachi-ná, chí suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyívi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náá koto nchaá-i náá chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Achí-ya. ⁵ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-de: Ndé róo ío ñn amigo-ro te nú ki'in-ro núu-dé sava ñúú te kachí-ro kúni-de: Amigo, kuá'a núu uní staa núu-rí, ⁶ chí ñn amigo-rí ñi chaá-de ve'e-rí ja jíka-de viaje. Te tú naún kuá'a-rí nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te chaá kándeé ichi iní ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chí a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-rí kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-rí te kuá'a-rí nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-rí jíin-ró, vasa ma ndúkoo-de kuá'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xáan stá'an-ro-dé te yuán ndúkoo-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-rí jíin-ro jíiná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ¹⁰ Chí chaá jikán, te kii nuu-dé. Te chaá ndúkú, te ní'in-dé. Te chaá ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñn róo ñn táa iní ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñn yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñn tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñn koó nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ñn ndívi núu-ro, te kuá'a-ró ñn kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róo vasa chaá ñáá kakuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ñi kuu máá Táa-ro I'a kánchaá andívi já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáá. Achí-ya.

Siki tú'un Beelzebú kaka'an-i jíin-ya

¹⁴ Te kíni'in-ya ñn tachí ñí'in. Te nuu ní kenda tachí-ún kua'an, te chaá ñí'in-ún ñi naka'an-de. Te taká ñáyívi ká'jin yúan ñi kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñáyívi-ún ñi kaka'an-i: Jíin Beelzebú, chaá kúñá'nu nuu taká tachí, kíni'in-de tachí kája'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaá-i-ya. Te ñi kajikan-i ñn tuní ichi ándívi núu-yá. ¹⁷ Ko máá Jesús ñi jini-ya já súan kájani iní-i. Te ñi ka'an-ya jíin-i: Te nú ñn ñuu sásiin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñn ve'e sásiin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásiin máá, ndasa kúni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. Chí kaka'an máá-ró ja jíin Beelzebú kíni'in-rí tachí-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jíin-rí ja kíni'in-rí tachí kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jíin kákíni'in máá-i tachí-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuxndíi-i siki-ro. ²⁰ Ko nú jíin xiní ndá'a Dios kíni'in-rí tachí kini kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní chaá ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²¹ Nú ñn chaá kándáján, te jíin machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te

ká'jin va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaa inga chaa ni'in-ga vásá máa-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchara ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jín. Te kiñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé chaa tú ndújín-de jín-rí, núsáá te jito u'u-de ruu. Te chaa tú nástútú jín-rí, jachá-de. ²⁴ Nú ni kenda ñin tachí kini iní ñin chaa te jíka kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú nuu júngo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-rí ve'e nuu ní kenda-rí, achí. ²⁵ Te nú ni nchara te jini ja vé'e luu kúu, chi ni ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tachí-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachí ñáa-ga káa vásá máa. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaa yúan onde sandí'í-na vásá ja xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ni kuu ja ka'an-ya tú'un yá'a. Te ñin ña'an kándeé ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ni kana jaa-ña xiní-yá: Xáan ndatu ña'an ní skáku ní, te ni skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ni ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñáyivi kájin so'o tu'un Dios, te kachu'un iní-i, áchí-ya.

Ja kájikán-i ñin tuni

²⁹ Te ni kataka ñáyivi núu-yá, te ni ka'an-ya: Ñáyivi ñáa yá'a, kájikán-i tuni, ko ma kuá'a-rí nuu-í, chí tuni Jonás kúu ja kí nuu-í. ³⁰ Chí nátu'un Jonás, ni kuu-de ñin tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máa Sé'e chaa kuu-ya ñin tuni nuu ñáyivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-ña sikí-í. Chí onde jíká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Salomón. ³² Taká chaa ñuu Nínive nachaku-de jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio, te nakuxndí-de sikí-í. Chí máa-de ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni ñin chaa, nú ni chí-i-de ñu'un xiní yiti, te chisá'í-de yiti-ún chíi nundóó. Chí sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuní ñáyivi kivi koyo iní ve'e, nuu máa luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. Ko nú nduchi-ro kañáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máa-ró núsáá, chí luz kándeé iní-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú ní yiki kúñu-ró ndíi ncháa, ni tú ío ñin tí'li nuu túún, ní nándii ncháa núsáá, nátu'un ñin lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ka'an-ya, te ni ka'an nda'ú-ni ñin chaa fariseo jín-yá ja kée-yá staa jín-de. Te ni kivi Jesús iní ve'e chaa-ún. Te ni jungoo-ya kée-yá staa jín-de. ³⁸ Te chaa-ún, ni jini-de

nuu-yá. Te ni naa iní-de ndé'é-de ja tú ní nánda'á-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máá Jító'ō-yō ní ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu, chi róo, cháa fariseo, kánakacha-ró íchi yatá tindo'ō jín íchi yatá kó'ō. Ko ichi iní-ro, chi ni kachítú ndi-ro jín tú'un kuí'ná jín tú'un ñáá. ⁴⁰ Cháa káñáá jíná'an-ró. I'á ni sá'a ichi yatá, á tú suni ní sá'a-ya íchi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chi kája'a-ró in siki uxí ita minú jín ruda jín taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jín-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúú tiñu yá'a te ma xndoo-ró ingá tiñu-ún núu. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chi xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jín-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, chi cháa uu xiní kákuu-ró. Natu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jiní-de ja jañú-de siki, áchí-ya jín-de. ⁴⁵ Te in cháa kúu maestro ley, ni ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni ni ka'an-ní siki máá-ná jíná'an-ná, áchí-de jín-yá. ⁴⁶ Te ni ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róo cháa maestro ley jíná'an-ró, chi káchaa-ró carga ve'e siki taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máá-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jín in nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róo jíná'an-ró. Chi kásá'a-ró ve'e añú cháa ni kajani tu'un Dios. Te ni kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an iní-ro tiñu ni kasá'a táa-ro. Chi jandáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máá-ró, ni kasá'a-ró ve'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan súni ni ka'an Dios in tu'un ndíchí: Tájí-rí cháa kani tu'un-ri jín cháa apóstol ki'in nuu-í jíná'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ nává'a siki ñayivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká cháa ni kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa ni j'i sava ma'ñú altar jín ve'e i. Súan ká'an-ri jín-ró, ja siki ñayivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róo maestro ley, chi ni kajanchaa-ro ndákáa kivi-i iní tu'un ndíchí núu, te ni kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ni máá-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni katau xaan-dé nuu-yá. Te ni kastátá'an-de jín-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chi kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, nává'a kakan-de kuachi siki-yá.

12

¹ Nini súan kúu, te n̄i kaꞑutútú kuá'a xáan ñáyivi, ja kájañu tá'an-i. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Koto va'a-ró máá-ró núu yújan ía cháa fariseo, chi yuán kúu tu'un yóso yú'u. ² Ch̄i tú ni ñin naún yíndi'u ja má kéndá ndijin. Ni tú ni ñin ja yísa'í ja má kuní-yo núu. ³ Núsáá, taká tu'un n̄i ka'an-ro ñúñaá, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un n̄i ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'jin-i in̄i ve'e, te onde xin̄i vé'e ná kóo jaa tu'un.

Ndeja yú'ú-yo koto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñáyivi já'ni yíki kúñu-yó, ch̄i nú n̄i ndi'i n̄i kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñin ja nú a n̄i ja'ni-í róo te ío poder yuán chindee róo nuu infierno. Yuán yú'ú-ro koto-ró núsáá. Yuán kástu'un-ri nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaa ja úu xu'un náun. Te tú ni ñin-ti náa iní Dios. ⁷ Ch̄i a n̄i ka'u-ya onde taká xixi xini-ro. Núsáá te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, ch̄i kánúu-ga-ro vásá kuá'a tísaa. ⁸ Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máá Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sik̄i máá Sé'e cháa, koo tuká'nu in̄i-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sik̄i Espiritu Santo, ma kóo tuká'nu in̄i nuu-dé. ¹¹ Te nú n̄i kajanchaka-i róo in̄i ve'e sinagoga nuu cháa kakuñá'nu jíin núu cháa tá'ú tíñu, ma nákani xaan in̄i-ro ndasa xndió káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Ch̄i máá Espiritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúu tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sik̄i já kútóo iní

¹³ Yuán-na te ñin cháa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, n̄i ka'an-de jíin-ya: Maestro, ka'an-ni jíin ñani-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jíin-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-ya n̄i ka'an-ya jíin-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sándaá xí cháa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo in̄i-ro, chi vasa kua'a xáan ndátíñu ñáva'a ñin cháa, ko nasu já jíin yuán te kuchaku jíñú'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yuán-na te n̄i ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: N̄i jo ñin cháa kúká. Te n̄i ndea xaan nuni-dé. ¹⁷ Te cháa-ún, nákani in̄i-de: Ndasa sá'a-ri, ch̄i tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te n̄i kachi-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yuán nataan ndi'i-ri niñi-rí jíin taká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yuán-na te kachi-ri jíin iní jíin añú-ri: Vina te kua'a xáan ndátíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndetátú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi in̄i-ro núsáá, áchí-de jíin máá-de. ²⁰ Ko n̄i kachi Dios jíin-de: Cháa

ñáá kúu-ró. Akuáa vína te kuu-ro. Te ndatíñu ñi sátu'a-ró-ún, ndé cháa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío siki cháa ja sákúká-de máa-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákani iní-yo siki já kúchaku-yo

²² Te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ma nákani iní-ro siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni siki yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vásá já kée-ro, te yiki kúñu-ró vásá sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tika-ká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchivá'a-ti iní yaka-ti, chí máa Dios skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vásá kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máa-ró ñin yiki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté ñin tiñu lúli-ga súan, te naja kánakani iní-ro jíin sáva-ga-ún núsáa. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. Ko ká'an-ri jíin-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan nátu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vína te yuchaan kayu nuu ñú'un, naga ñi kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndása ko'o-ró ni ma nákani xaan iní-ro núsáa. ³⁰ Chi taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñayivi ñúyivi jíin. Ko máa Táa-ro a jiní-ya já kánandi'i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Yúan-na te kuá'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vasa tikuní lúli kákuu-ró, ko máa Táa-ro ándívi, a ñi kusí iní-ya já nú-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-ya tiñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuátíñu-ró. Te suni taan-ro yaji-ro ondé andívi nuu tú naa. Chí yúan ma kúu kivi ñaku'ná, ni ma kúu chaa tikixin te stívi-ti. ³⁴ Chi nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jíin. ³⁵ Ku'ni ñi'in chí-ro jíná'an-ró, te lámpara máa-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máa-ró jíná'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, nává'a nú ñi ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú ñi ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kú'ni-de chí-de, te nuu mesa súnqoo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kii ñaku'ná te kundito-de núú, te ma kuá'a-de tu'un saku'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo

suni súan koo tu'a-ró, chi máa kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaá-ni máa Sé'e cháa, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jiká tu'ún-de-ya: Táta, máa-ni nuu náa jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ní nuu taká-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máa Jító'o-yo: Ndéja kúu in mozo ndito xiní já skíkuu va'a, chi máa jító'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-i suchí-ún máa hora ja xín tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni nchaá jító'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaá jító'o-ri, achí máa-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máa-i jín ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni nchaá jító'o-i kivi já tú ndátu-i jín hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jín cháa tú kaskíkuu va'a. ⁴⁷ Chi nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuní máa-de, ndo'o xaan-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáa ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yakú-ni yunu xí ndo'o-i. Chi nú kuá'a-ya kuá'a ndatíñu nuu in cháa, te nandakan kuá'a-yá nuu-dé. Te suni súan nú kuá'a ndatíñu kátatu-i in cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Siki tú'un sásin máa jíná'an

⁴⁹ Ni kii-ri ja chindee-ri ñu'un iní ñuyívi yá'a. Te xaan kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío in tundó'o ja kuánducha-rí jín, ko xaan ndukuí'a iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro já ní cháa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyívi náún. Ká'an-ri jín-ró ja ná túu, chi sua ndonda siki tá'an. ⁵² Chi in-ni ve'e koo u'un ñayívi, te sásin máa jíná'an. Uní ndonda siki úu, te uu ndonda siki uní. ⁵³ Chi ndonda siki tá'an, táa siki sé'e-de, te se'e siki táa-i. Náa siki sésí'í-ña, te sesí'í siki náa-i. Náchisó siki séjanú-ña, te sejanú siki náchisó-i. Achí-ya.

Siki tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ni ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a-ún: Nú ni kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun saú, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ni nana nuu tachí, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xiní kákuu-ró. A kájini-ro naún kuní ka'an tuni iní ñuyívi jín ándívi, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máa-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kuá'an-ro núu juez jín cháa jító u'u róo, te yachi ná ndátu'ún vá'a-ró jín-de nini ká'in-ró íchi jín-de. Chi nú túu, te kuá'a-de róo nuu juez, te juez kuá'a-de róo nuu policía, te policía chindee-de róo

vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunaa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'in yaku chaa jíin-yá yúan. Te ni kajani-de tu'un nuu-yá ndasa ni kata'an chaa ñuu Galilea. Chi Pilato, ni sáká núu-de niñi chaa-ún jíin niñi kiti ja kásoko-í nuu Dios. ² Te ni ka'an Jesús: Chaa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á ni io xaan kuáchi-de vása táká-ga chaa ñuu Galilea, kájani iní-ro náún. ³ Ná kástu'ún-ri nuu-ro ja túu, chi suni súan naa-ro jíiná'an-ró nú tú nakani iní-ro. ⁴ Te suni xia'un uní chaa ja sikí máá-de ni ndua torre ñuu Siloé te ni kaji'i-de, á ni kasá'a-de kuáchi xaan-gá vása táká-ga chaa kaxiukú ñuu Jerusalén, kájani iní-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-ri nuu-ro ja túu. Chi suni súan naa-ro jíiná'an-ró nú tú nakani iní-ro. Achí-ya.

Tu'un mérxexe

⁶ Te ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin chaa ñáva'a-de ñin mérxexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te ni jaa-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te ni kachi-de jíin mozo ndíto itú uva-ún: Vina te a ío uní kua kándúkú-ri nde'e xiní mérxexe yá'a, te tú ní'in kúti-rí. Xiti ná k'in. Naja kándii satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an máá mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndii vasté ingá kua yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú ni ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vása xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jika tí'í

¹⁰ Te ñin kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un iní ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te ni kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tachi kini ja ní kuu xia'un uní kua kú'u-ña. Te ni kaí-ña, jika tí'í-ña, chi tú kuu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te ni jini Jesús nuu-ñá. Te ni kana-ya xiní-ñá. Te ni kachi-ya jíin-ña: Nána, vina te a ni nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te ni chaa-ya ndá'a-yá sikí-ñá. Te ni ndúko tuun-ni-ña, te ni nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu iní ve'e sinagoga, ni kiti iní-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ñá kivi ndétatú. Te ni ka'an-de jíin ñáyivi kuá'a-ún: Ñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kuu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kuu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an máá Jító'o-yo jíin-de; Chaa uu xini kakuu-ró. Ja kuu kivi ndétatú te tú kándájí-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú kaskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un uní kua ni sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi

ndétatú náún, áchi-ya. ¹⁷ Te súan n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakuka nuu táká cháa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, n̄i kakusi iní-i jín táká tiñu ñá'nu n̄i sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Ndasá kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jín skétá'an-ri. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñin cháa te n̄i cháa-de nuu itú-de. Te n̄i ja'nu. Te n̄i kuu ñin yunu ká'nu. Te tisaá andívi n̄i kasá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yújan ía

²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan ía ja ní ki'in ñin ña'an. Te n̄i chisa'í-ña chí un̄i t̄iyii yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Siki íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén, te n̄i jika kuu-ya táká ñuu jín táká rancho, n̄i stá'an-ya tú'un. ²³ Te n̄i ka'an ñin cháa jín-yá: Táta, yaku-ni cháa kaku-de náún, áchí-de. Te n̄i kachi-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyíí-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, chi ká'an-ri jín-ró ja kuá'a ñayivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kuu kivi koyo-i. ²⁵ Chi táa in̄i ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yata vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ni ve'e, ná kivi koyo-ná, achí-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jiní-ri ná ñuu vaikoyo-ró, achí-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'á-ró ká'an-ro jín-de: N̄i kayee-ná staa jín-ni, te in̄i ya'ya ñuu-ná n̄i stá'an-ni tu'un nuu-ná, achí-ro. ²⁷ Te máa-de kachi-de kuni-ró: Achí-ri jín-ró ja tú jiní-ri róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñayivi kásá'a tiñu ñáá kakuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñii yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jín núu Isaac jín núu Jacob jín núu táká-ga cháa n̄i kajani tu'un Dios kuiñi-de in̄i ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásin-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jín íchi núu kée ndikandii, ichi norte jín íchi sur, te jungoo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava cháa sandi'í-na, ndunúu-de. Te sava cháa kúnúu, nduu-de sandi'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún n̄i jakoyo yaku tá'an cháa fariseo, te ká'an-de jín-yá: Kuxio-ni yá'a te kenda-ni ki'in-ni, chi cháa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchí-de. ³² Te n̄i kachi-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máa ñukuui jjan: Vina chi kiñi'in-ri tachí kini kaja'an. Te sá'a-ri tana vina jín yúchaan. Te onde nuu uní kivi

te síjínu-ri̇ tiñu-ri̇. ³³ Ko kánúú xáan já vína jín yúchaan jín ísá te kaka-ri̇ ki'in-ri̇, chi mā kúu jȧ in̄ cháa jáni tu'un kenda-de yatȧ ñúu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Siki̇ já ní kukú'a in̄i-yȧ jín ñúu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, n̄i kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios, te n̄i kaja'a-ró yúu xiní cháa n̄i táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta n̄i kuni-ri̇ nastútú-rí se'e-ró, nátu'un chukí jȧ nastútú-tí tirii-ti̇ chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kéndoo víchí vé'e-ró núsáá. Ko ká'an-ri̇ jín-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde jȧ in̄ kivi̇ ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chi ndíso-yȧ tíñu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Jȧ ní nasáva'a-yȧ in̄ cháa kú'u kivi̇ ndétatú

¹ Te in̄ kivi̇ ndétatú n̄i kivi̇-yȧ in̄i ve'e in̄ cháa kúñá'nu nuu cháa fariseo jíná'an-de jȧ kée-yá staȧ jín-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te n̄i kenda in̄ cháa kú'u-de kue'e kuiñi, kándij-de nuu-yá. ³ Te n̄i ka'an Jesús jín cháa kákuu maestro ley jín cháa fariseo: Á kuu sá'a-ri̇ tanȧ kivi̇ ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te n̄i ki'in-yȧ cháa ñú'un kuiñi-ún. Te n̄i nasáva'a-yȧ-dé. Te n̄i natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te n̄i ka'an-yȧ jín-ún: Te nú burro máá-ró xí xndiki-ro júngava-ti̇ in̄i in̄ sókó, te tú natava-ro-ti̇ vasa kivi̇ ndétatú kúu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ni in̄ tu'un nuu-yá jȧ súan n̄i ka'an-yȧ jín-de.

Siki̇ ñáyivi̇ sáñá'nu-i máá-i

⁷ Te n̄i jini-yȧ já kándúkú-de jungoo jínú'ún-de silla xin̄i mesa. Te n̄i ka'an-yȧ in̄ tu'un yátá jín cháa n̄i katakȧ yúan. ⁸ Nú n̄i kana in̄ cháa xin̄i-ro já kí'in-ro in̄ viko tánda'a, te mā júngoo jínú'ún-ró silla xin̄i mesa. Chi̇ nú súan, sanaa te a n̄i kana-de xin̄i in̄ cháa kúñá'nu-gȧ vásá róó. ⁹ Te chȧ cháa n̄i kana xin̄i-ro-ún jín-de. Te ka'an-de jín-ró: Kuxio, ná kunchaa cháa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandí'í-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú n̄i kana in̄ cháa xin̄i-ro, kuá'an te jungoo-ró ondé sandí'í-na. Chi̇ nú jȧ cháa n̄i kana róó yúan te kachi-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jínú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jíto nuu cháa káxiyú ká'nu jín-ró. ¹¹ Chi̇ taká cháa sáñá'nu-de máá-de, ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni n̄i ka'an-yȧ jín cháa n̄i kana xin̄i-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, mā kána-ró xiní cháa kákuu amigo-ro, ni xin̄i ñani-ro, ni xin̄i tá'an-ró, ni xin̄i cháa kúká. Chi̇ nú súan te suni máá-de nakana-de xin̄i-ro. Te n̄i kuu jȧ ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko

nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xiní cháa ndá'ú, cháa tíkú'lu, cháa tá'nú, jín xiní cháa kuáá. ¹⁴ Te xáán ndatu kendoo-ró nú súan, chí tú nún nákuá'a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká cháa ndaa, áchí-ya.

Īn xini ká'nu

¹⁵ Te ĩn cháa yé staa jín-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jín-yá: Xáán ndatu kuu cháa ja kée-dé staa onde iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jín-de: Īn cháa ni sá'a-de ĩn xini ká'nu, te ni kana-de xiní kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaá hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachi nuu já kée staa xini-ún: Ña'an-ní jíná'an-ní. Chí a ni ndi'í ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te ĩn-ni ni kasájá'a iní ndi'í-de. Te cháa ĩn ni kachi-de jín mozo. Ni jaan-ri ĩn ñu'un te kánúú kínde'é-ri. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-ri, chí ma jáa-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto ncha-ri-ti. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-ri, chí ma jáa-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáá ní tanda'a-ri. Te ja yúan má kúu jaá-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máá táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachi-de jín mozo-de: Kuá'an yachi ní nuyá'u jín taká ya'ya, te kana-ró xiní cháa ndá'ú, cháa tíkú'lu, cháa tá'nú, jín cháa kuáá, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te ni kachi mozo-ún: Táta, a ni kuu natu'un ká'an-ní ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún ni ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kí-i yá'a, náva'a ná chítú iní ve'e-ri. ²⁴ Chí ká'an-ri jín-ró já ní ĩn cháa ni jakana-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Siki cháa kuní-de kundikin-de-ya

²⁵ Te kaja'an kua'a xaán ñáyivi jín Jesús. Te ni ka'an-ya jín-i: ²⁶ Nú ndé cháa kii-de nuu-ri, te nú chíñú'ún-de táa-de, náa-de, ñasí'í-de, se'e-de, ñani-de, kuá'a-de, xí ondé jín máa-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-ri. ²⁷ Te cháa tú ndoyo-de jín túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-ri. ²⁸ Chí nú ndé róo kuní-ro káni-ró ĩn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuní-ro nú vatu-ni kanda-ró jínu xí túu. ²⁹ Chí nú túu, te nú a ni jani-ró já'a, te ma kánda xu'ún-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájiní nuu vé'e tíkú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Cháa yá'a, ni kejá'a-de jani-de ĩn ve'e, te tú ní kánda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuní-de kí'in-de kuatá'an-de jín ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani iní-de te nú vatu-ni kuu jín uxí mil soldado kuatá'an-de jín ingá rey ja vái siki-dé jín okó mil soldado. ³² Chí nú túu, te nini jíká-ga

vai inga rey, te tájí-de ñn cháa ki'in ka'an nda'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róó tú síjita-ró taká ndatiñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáa.

Tu'un yátá siki ñii

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñij-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñú'un ja ndúu ja'an, chi kacha-de ki'in. Chaa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Siki r'ii, kiti ní sana

¹ Te taká cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, ni jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Chaa yá'a, játá'ú-de cháa ká'io kuachi te yée-dé staa jíin cháa-ún, achí-de. ³ Te máa Jesús, ni ka'an-ya tu'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé ñn róó nú ñáva'a-ró ñn ciento rii, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndo-ró kúun xiko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-tí xí túu. ⁵ Te nú ni nani'in-ro-tí, kúsi iní-ro xndée-ró-tí nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú ni najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jíin tá'an-ró, te kachi-ro kúni cháa-ún: Ná kúsi iní-yo chi ni nani'in-rí ri-ri-ri kiti á ni naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kusii-gá iní-ya onde andívi jíin ñn cháa ío kuachi nú nakani iní-de, vása jíin kúun xiko xia'un kuun-gá cháa va'a ja tú kájinu ñú'un-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasíi ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chí'i-ña yiti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú ni nani'in-ña, te kána-ña xini tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachi-ña kúni-i: Ná kúsi iní-yo, chi ni nani'in-rí peso-ri ja ní skuíta-ri-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kúsi-gá iní taká ndajá'a Dios jíin ñn cháa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te ni ndenda-i

¹¹ Te ni ka'an-ga-ya: ñn cháa ni jo uu se'e yí-de. ¹² Te suchí suchí-ún ni ka'an-i jíin táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, achí-i. Te ni teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te ni kuu yaku kiví, te suchí suchí-ún ni stútú ndí'i-i ndatiñu-i. Te ni kee-i kua'an jiká-i inga ñuu. Te yúan ni xnáa-í ta'u-í, chi ni janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan ni ndí'i ni janu sáni-i, te vása ní chaa ñn tama xáan iní ñuu-ún, te ni kejá'á nándí'i-i. ¹⁵ Te ni kee-i kua'an-i, te ni ja-a-i nuu ñn cháa ñuu-ún. Te cháa-ún ni

tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kuní-i taan tíi-i chíi-i jíin tíxiko káyee kiní-ún. Chí tú kuti ní ñin naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te nì jini máa-i. Te nì ka'an-i: Taká mozo ío inì ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jíi-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná nó'on-ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kua'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñin mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te nì ndukuiñi-i, te nì kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te nì jini táa-i nuu-í. Te nì kundá'ú inì-de-i. Te jinu-de nì ja-de. Te nì nuu-de sukun-í, te nì titú-de-í. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-i jíin-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, nì ka'an-de jíin mozo-de: Kuák'in ñin su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñin xe'e ndá'a-í. Te chí-i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chí sá'a-yó víko. ²⁴ Chí se'e yí-rí yá'a a nì jii-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Te nì kakejá'a-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yí ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te nì nduyani-i yata vé'e. Te nì jini so'o-i tiví música te kájita já'á ñáyivi. ²⁶ Te nì kana-i xini ñin mozo. Te nì jiká tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te nì kachi mozo-ún nuu-í: Nì nchaa ñani-ro te táa-ro, nì ja'ni-dé chelu xá'án, chí nì ndenda va'a se'e yí-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te nì kití inì-i, te tú ní kuní-i ndívi-i, ko nì kenda táa-i. Te nì ka'an ndá'ú-de jíin-i ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i nì ka'an-i: Ío kua'a kuiá jatiñu-ná nuu-ní, ni tú sáni'in kuti iní-ná tiñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñin lítú núu-ná kee síi-ná jíin amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko nì nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa nì xnáa ndí-i ndatiñu-ní jíin ñá'an téné, te nì ja'ni-ní chelu xá'án kée-í, áchí-i jíin táa-i. ³¹ Yúan-na te nì kachi-de jíin-i: Hijo, róo chí nene ncháa-ro jíin-rí. Te taká ndatiñu máa-rí suni ndatiñu máa-ró kúu. ³² Ko jinu ñú'ún sá'a-yó víko te kusii iní-yo. Chí ñani-ro yá'a, a nì jii-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ñin cháa kúká, nì ñava'a-de ñin mandador. Te cháa kúká-ún nì jini tu'un-de ja stíví mandador ndatiñu-de. ² Te nì kana-de xini cháa-ún. Te nì ka'an-de jíin-de: Naún tu'un kúu ja jini tu'un-ri siki-ro. Naku'a cuenta tiñu ndiso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te cháa mandador, nì ka'an

máa-de: Ndasá sá'a-ri. Chì jito'o-ri jánchaa-de tiñu mandador nuu-ri. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xaan kúka nuu-ri. ⁴ A jiní-ri ndasa sá'a-ri náva'a kivi kuánchaa-de tiñu ndíso-ri, te koo ñayivi maní jín-rí, te kuu kivi-ri iní ve'e-i. ⁵ Te nì kana-de xinì ná ñn chaa káitau nuu jito'o-de. Te nì kachi-de jín cháa-ún: Násaa taú-ro núu jito'o-ri, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, nì kachi-de: Unì mil litro aceite, áchí-de. Te nì kachi mandador jín-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yachi-ro. Te chaa-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nì ka'an-de jín ingá chaa: Te róó, násaa taú-ro, áchí-de. Te chaa-ún, nì kachi-de: ñn ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de nì kachi-de jín cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xíko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, nì ka'an-de jín cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chì taká se'e kuiá yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñayivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-ri jín-ró: Jín xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú nì ndí'i xu'ún-ró, te naki'in-i róó kunchaa-ro iní ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chì chaa skíkuu va'a ñn tiñu vasa lúli-ni, suni skíkuu va'a-de jín tiñu ándéé. Te chaa ja xndá'ú-de jín ñn tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jín tiñu ándéé. ¹¹ Chì nú sikì xú'ún xndá'ú tú ní kaskíkuu va'a-ró, ndé chaa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáa. ¹² Te nú tú ní kaskíkuu va'a-ró jín ndátíñu sava-ga chaa, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núu-ro núsáa. ¹³ Ni ñn mozo ma kúu kua'tíñu-de nuu úu jito'o. Chì kitì iní-de nuu ñn, te kumanì-dé jín ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te sání'in iní-de nuu inga. Ma kúu kua'tíñu-ró núu Dios jín núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te chaa fariseo ká'jin-de yúan, chaa too iní kakuu-de. Te nì kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nì kasákátá-de nuu-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Máa-ró kákuni-ro já ná káni iní ñayivi já cháa ndaa kakuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa káa ichi iní añu-ro. Chì tiñu kájani iní ñayivi já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kúu. ¹⁶ Máa ley jín cháa kájani tu'un Dios, nì kuu-ga onde kivi ní kii Juan. Yúan-na te nì kejá'á tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jín fuerza kivi koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachi-ga naa ándíví jín ñúyivi, vásá já náa ñn punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, yúan ísíki ncháa-de-ña. Te chaa tanda'a jín ña'an ní ndoo-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jín Lázaro

¹⁹ Nì jo ñn chaa kúka, nì ñu'un-de sa'ma kuá'á tándí'í jín sá'ma tándu'á vá'a. Te ndita'an kivi ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nì jo ñn chaa ndá'ú nání-de Lázaro, nì jikan-de caridad. Kátúu-dé yuxé'é cháa kúka-ún. Te ní-de nì

kana ndi'yi. ²¹ Te kuni-de kee nda'a chji-de jín yúxi staa koyo chji mesa cha kúka-ún. Te jakoyo ti'ina te kana yuu-ti nuu ndi'yi-de. ²² Te ni ji'i cha jikan caridad-ún. Te ndaja'a andivi, ni jaka-ya-de kuanon-ya jín-de nuu Abraham. Te suni ni ji'i cha kúka-ún, te ni yuji-de. ²³ Te cha kúka-ún, ndo'oxaan-dé kánde-de infierno. Te ni ndakoto-de. Te onde jiká ní jini-de nuu Abraham, te kanchaa Lázaro jín-de. ²⁴ Yúan-na te máa cháa-ún, ni kana kó'o-de: Táta Abraham, kundá'ú ini-ni náa, te táji-ni Lázaro ná kichindaji-de xini nda'a-dé nuu ndúcha, te ná xndaji-de yáa-ná. Chi xaan jatú-ná kayú-ná nuu yáa ñu'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te ni kachi Abraham jín-de: Hijo, a núku'un ini-ro já ní jo kúka-ró ná ni chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú ni ta'an-de, ko vina, a ni ndundéé ini-de yá'a, te róo ndo'oxa-ró jian. ²⁶ Te suni ni sá'a Dios in xa'va kúnú xaan, kánde ma'ñú róo jín rúu. Te cha ká'in yá'a, vasa káku-de ja'a-de ja-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máa-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an, cha kúka-ún: Táa, jikan ta'u-ná nuu-ni, táji-ni-de ki'in-de ve'e táa-ná núsáa. ²⁸ Chi ío u'un-ga ñani-ná, te ná kani nda-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndo'oxa-ná yá'a, achí-de. ²⁹ Te ni kachi Abraham jín-de: A káñava'a-i tutu ni cha Moisés jín tutu ni kachaa cha ni jani tu'un Dios onde sáa. Yúan ná kuni so'o-í, achí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máa-de ni kachi-de: Túu, táta Abraham, chi nú in cha ni ji'i ki'in nuu-í, yúan-na te nakani ini-i jina'an-i, achí-de. ³¹ Ko ni kachi Abraham jín-de: Nú tú chú'un ini-i tu'un ni jani Moisés jín cháa ni kajani tu'un Dios, suni ma kándija kuti-í nú nachaku in ndiyi ki'in nuu-í, achí-de.

17

Siki ñayivi skivi tá'an nuu kuáchi

¹ Te ni kachi-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Tú modo te nú tú koto ncha-i ñayivi. Ko naka ndá'ú kuu cha skivi ñayivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ni in yosó sukún-dé te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar, nasu já skivi-de in suchí lúli yá'a nuu kuáchi.

Siki tú'un sá'a tuká'nu ini

³ Koto va'a-ró máa-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi siki-ro, kana jín núu-dé. Te nú ni nakani ini-de, te sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. ⁴ Te nú usia jínu ja in kivi ní sá'a-de kuáchi siki-ro, te nú usia jínu nakani ini-de te ka'an-de jín-ró: Sá'a tuká'nu ini-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tuká'nu ini-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te ni kaka'an cha kákuu apóstol jín máa Jító'o-yo: Sá'a-ni ja va'a-ga ná kándija-ná núsáa, achí-de. ⁶ Te ni kachi máa Jító'o-yo jín-de: Nú káandija-ró vasté in tíli

nátu'un ñin ndikin yuá mostaza núú, te ka'an-ro jíin núyu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jíin yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo jíitñu

⁷ Ndé ñin róó, ñáv'a-a-ró ñin mozo jítu-de jíin xndikí xí skáji-dé rií. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachí-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ni va'a chíi-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, achí-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni iní-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chí máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achí-ro. Achí-ya.

Uxi cháa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jáka Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jíin iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi cháa té'yu ndi'yi ni kaketá'an-de jíin-yá. Te cháa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú iní-ní náá víi, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachí-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kája'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduvá'a-de. Te ni naxíó káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuiñi jíití-de nuu já'a Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te cháa-ún, cháa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'jin-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá cháa sñin ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachí tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yúan ní nduvá'a-ró, áchí-ya.

Sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te cháa fariseo, ni kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachí-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ni cháa, xí ndé'é yúan, ni jaa, chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e cháa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachí-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achí-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde ñin lado andívi te jáa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e

chaa. ²⁵ Ko jínu ñú'ún já xná'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chi nátu'un ni kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁷ Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ni jaa kivi já ní kivi Noé ini barco ká'nu-de. Te ni chaa sau xáan. Te ni xnáa ndí'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ni kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i, kajaan-i káxikó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ni jaa kivi ní kenda Lot ini ñuu Sodoma kua'an-de. Te ni kuun ñu'un jín azufre ichi ándivi. Te ni naa ndí'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te chaa kánde xini vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatiñu-de ja ní ndoo ini ve'e. Te chaa kánde onde rancho, ma náxio káva-de no'on-de. ³² Ma náa iní-ro ndasa ni ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi chaa jítu iní-de kaku-de chi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Ko chaa ku ja sikí rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jín-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te in-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te in-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu chaa kuiñi-de rancho. Te in-de naki'in-ya, te inga-de xndoo-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jín-yá: Ndenu kuu Táta, áchi-de. Te ni kachi-ya jín-de: Nu kútuu ndíyi, yúan taka tiji, áchi-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jín ñá'an viuda

¹ Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jín-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuitá-de jín. ² Te ni kachi-ya: Ni io in juez ini in ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jito-de nuu ní in chaa. ³ Te suni ni io in ña'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ña'an-ún, ni ja'an ni ja'an-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña jín-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jín-ná jito u'u-i náa. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te ni nakani ini máa-de: Vasa tú yú'ú-ri jito-ri Dios ni tú jito-ri nuu ní in chaa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jín-ña. Chi nú tú, te kuni in iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te ni kachi máá Jító'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa ni ka'an juez káñáa-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jín ñayivi ní nakaji-ya náun, ja ndúú ñúú-ni kaka'an nda'ú-i jín-yá, vasa kuéé sánda-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jín-ró ja yachi nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e chaa, á ni'in-yá ñayivi kákandija nuu-yá ini ñuyivi yá'a xí túu, áchi-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jín cháa xini

⁹ Te suni ni ka'an-ya tu'un yátá yá'a jín yakú chaa ká'in yúan, chi kájani ini-de ja cháa ndaa kaku máa-de te kásajá'a ini-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an chaa ni kaka-de

ká'ja'an-de ve'e ij, ja kakán ta'u-dé. In-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, ni kandij-de, te ni jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Tátá Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chi tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísíki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndichá iní-ná. Te já'a-ná in ja uxí síki táká ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, ni kandij jíká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chi ni kani-de jíkí jíká-dé ja kúkuí'a iní-de. Te ni ka'an-de: Tátá Dios, kundá'ú iní-ní náá, chi cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jín-ró já cháa ndá'ú yá'a, ni nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te ni janchaa-ya kuachi-de, ko ingá cháa-ún, chi túu. Chi taká cháa sáñá'nu-de máa-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúlí

¹⁵ Te ni chakoyo ñayivi jín sé'e lúlí-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kajini-de ja súan ío, te ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máa Jesús, ni kana-ya xíní-dé. Te ni ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúlí núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chi nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú in cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún in súchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te in cháa kúñá'nu, ni jiká tu'ún-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni in cháa va'a ío, chi máa in-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsíki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya. ²¹ Te máa-de ni kachi-de: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúlí-ná, áchí-de. ²² Te Jesús, ni jini so'o-ya tú'un yá'a. Te ni kachi-ya jín-de: In-na tiñu kúmaní sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te ku'a-a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikín-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máa cháa-ún, ni jini so'o-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kuxíí xáan iní-de, chi kúká xáan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan ni kuxíí xáan iní-de, te ni kachi-ya: Xaan ú'u kivi in cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi in camello yau yiki tíkuí vásá in cháa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñayivi, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an-ya-ún, ni kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te ni ka'an-ya jín-de: Ío tiñu ja má kúu

sá'a ni ñn cháa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya táká-ni. Achí-ya.
²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Pedro jíin-ya: Náá, ñi kaskéndo-o-ná taká
 ndatíñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máá-ya
 ñi kachí-ya jíin-de: Jándáa ká'an-ri jíin-ró, nú ñn cháa ñi
 skéndo-o-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñaní-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de
 ja síkí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te
 onde inga vida cháa, te kuchaku-de níi káni. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, ñi ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te ñi ka'an-ya jíin-de:
 Vina chí kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká
 tu'un ñi cháa cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá síkí máá
 Sé'e cháa. ³² Chí natuu-ya núu ñáyivi sñn nación. Te sákátá-i
 nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jíin-yá. Te tiví si'ví-i nuu-yá.
³³ Yúan-na te nú ñi ndí'i ñi kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu
 uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un
 kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún ñi ka'an sa'í-ya. Yuán tú ní
 kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jíin-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáa

³⁵ Te ñi kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñn cháa kuáa,
 káncháa-de yu'íchi jikán-de caridad. ³⁶ Te cháa kuáa-ún, ñi
 jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te ñi jiká tu'ún-de ñaún
 kúu yuán. ³⁷ Te ñi kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, ñi
 ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te ñi kana kó'ó-de: Jesús, Se'e
 David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kája'an ichi
 núu-yá, ñi kaka'an-i jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de
 ví'í-gá ñi kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá ví,
 áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ñi jukuíñi Jesús. Te ñi tá'ú-yá tiñu ná
 kí-de nuu-yá. Te ñi jaa-de. Te ñi jiká tu'ún-yá-de: ⁴¹ Ñaún
 sá'a-ri jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa-ún ñi ka'an-de: Táta,
 ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te ñi kachí
 Jesús jíin-de: Kuá'an, chí ñi kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró,
 áchí-ya. ⁴³ Te ñi ndundijin-ni nduchi-dé. Te ñi ndikin-de-ya,
 nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, ñi kajini-i nuu-dé. Te ñi
 kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te ñi kivi Jesús iní ñuu Jericó, ñi ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu.
² Te yúan ñi kenda-ni ñn cháa kúka, nání-de Zaqueo. Te
 cháa-ún kúñá'nu-de nuu táká cháa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de
 ndé'é-de nuu Jesús nú ndé cháa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí
 kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de ñi
 jakuxnúu-de. Te ñi kaa-de xini ñn nuyundu náva'a kuní-de

nuu-yá. Chì yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te nì jaà Jesús yúan. Te nì ndakoto-ya núu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachì nuu-ró chì vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachì nì nuu-de. Te kúsì xáan iní-de nì jaka-de-ya. ⁷ Te ñayivi-ún, nì kajini-i ja súan nì kuu. Te nì kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ìn cháa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo nì jukuiñi-de. Te nì kachì-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatiñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñayivi ndá'ú. Te nú nuu ìn cháa nì janchará-ná ndatiñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te nì kachì Jesús jíin-de: Vina te inì ve'e yá'a nì kaku ìn cháa núsáá, chì máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chì máá Sé'e cháa vai nándúkú-yá te nama-ya já á nì naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te nì kajini so'o ñayivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús nì ka'an-ga-ya ìn tu'un yátá, chì a nì kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani inì-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúán ní ka'an-ya: ìn cháa kúñá'nu, nì kenda-de kua'an jíká-de ingá ñuu náva'a ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te cháa-de. ¹³ Te nì kana-de xinì uxí tá'an mozo-de, te nì ja'a-de ciento ciento peso nuu ìn ìn-i. Te nì ka'an-de jíin-i: Sátíñu jíná'an-ró nini kí'in-ri te nchará-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te nì katájí ìn comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an inì-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te nì kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te nì nchará-de. Te nì tá'ú-de tiñu ná kí mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa nì kasátiñu ìn ìn-i. ¹⁶ Te mozo ìn nì jaà nuu-dé. Te nì ka'an-i: Táta, nì ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nì ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máa-de nì kachì-de jíin mozo: Ío va'a chì mozo va'a kúu-ró. Nì skíkuu va'a-ró jíin yakú ndatiñu-ri. Vina te tá'ú-ró tiñu nuu uxí ñuu tíin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te nì cháa ingá mozo te nì ka'an: Táta, nì ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nì ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni nì ka'an-de jíin mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tiñu nuu ú'un ñuu tíin-ri, áchí-de. ²⁰ Te nì cháa ingá mozo. Te nì ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chì nì chiva'a-ná inì ìn pañito. ²¹ Chì nì yu'ú-ná nì jito-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te nì kachì-de jíin-i: Mozo káñáá kúu-ró, te jíin tú'un nì kenda yu'u-ro jián, nákuandí-ri siki-ro. Chì a jiní-ro já cháa xaan iní kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-ri, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáá, naja tú ní ja'a-ró xú'ún-ri no'on banco núu. Te nuu nchará-ri te nandakan-ri xu'ún-ri ondè jíin sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te nì kachì-de

jíin sáva-ga ñáyivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jian núu-í, te kuá'a-ró núu mozo ñáva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máá ñáyivi, ni kaka'an jíin-de: Táta, a ñáva'a-i mil peso xaan, áchí. ²⁶ Te ni ka'an tuku máá cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa ja tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni cháa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuák'i'in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús ini ñuu Jerusalén

²⁸ Te ni ndi'i ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni jakuxnúu-ya kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, ni jaa-ya in yuku nání yúku Olivos. Te ni táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro in burro nú'ni-ti, ja ní in cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-tí. Te kii-ró jíin-tí. ³¹ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-tí, achi-de, te ka'an-ro jíin-de: Máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, achi-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an cháa ni táji-yá-ún te ni kani'in-dé-ti nátu'un ni ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te ni kaka'an jító'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máá-de, ni kaka'an-de: Chi máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ni chakoyo-de jíin-tí nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachi-de siki burro-ún. Te ni kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ni kajakin-de tikachi-de ini ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yúku Olivos, te taká cháa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ñá'nu ja ní kajini-de ni sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chi ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios. Chi vindaá vinené ío onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cháa fariseo ká'jin ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ni nuu cháa káskuá'a jíin-ni, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máá Jesús ni ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú cháa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kuyani-ya. Te ni jini-ya núu ñuu-ún. Te ni nde'e-ya siki ñuu-ún. ⁴² Te ni ka'an-ya: Aa, xáan va'a nú ní jini máá-ró ndasa vai tu'un vindaá vinené núu. Kó vina chi a yísá'í te ma kuni-ro núu. ⁴³ Chi jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuíko nduu nini-dé róó. Te taká lado kasu-de róó. Te nataan ni'in-de róó. ⁴⁴ Te stuncháa-de róó nuu nú'un onde jíin sé'e-ró já kaxiukú-i ini-ro. Te ma skéndo-o-de yuu koso tá'an siki yuu, chi tú ní jini-ro ja ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni kivi Jesús ini ve'e ii. Te ni keja'á-yá kiñi'in-ya ñáyivi kájaan kaxikó

in-i in_i ve'e ij-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te n_i ka'an-ya jíin-i: Á tú yóso núu tutú: Ve'e-ri, ch_i ve'e nuu kájikan ta'u kúu, ko máá-ró, a n_i kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kiv_i stá'an-ya tú'un in_i ve'e ij. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu in_i ñuu-ún, n_i kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-yá, ch_i ndivii ñáyivi, n_i ka'kee nuu-í ká'in-i kájini ná'in-i tu'un ká'an-ya.

20

Sik_i tíñu ndíso Jesús

¹ Te in kiv_i jían stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi in_i ve'e ij, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n_i kayii, n_i jakoyo-de nuu-yá. ² Te n_i kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. ³ Yúan-na te n_i ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'ún-rí róó in tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa n_i tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te n_i kandatú'ún máá-de: Nú ka'an-yo já ondé andívi, te kach_i-de kuni-yó: Naja tú ní káandíja-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-yo já cháa n_i tá'ú tíñu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Ch_i kájani ndija in_i-i ja cháa n_i jani tu'un Dios n_i kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te n_i kaka'an-de ja tú kájini-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te n_i ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kach_i-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te n_i kejá'a-yá n_i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: in cháa n_i nachu'un-de in itú uva. Te n_i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te n_i kee-de kua'an jiká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te in kiv_i n_i táji-de in mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko cháa kásatiñu-ún, n_i kastují-dé mozo. Te n_i kakiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, n_i natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máá cháa kásatiñu-ún, suni n_i kastují-dé mozo-ún, te n_i kasákátá-de jíin-i te n_i kakiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún n_i natáji tuku-de mozo un_i-de kua'an. Ko máá cháa kásatiñu-ún, suni n_i kastují-dé mozo-ún. Te n_i kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te n_i ka'an máá jito'o itú uva: Ndasá sá'a-ri. Ná táji-rí se'e-ri ja kúndá'ú in_i-ri-i. Sanaa te koo ja jíñú'ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máá cháa kásatiñu-ún, n_i kajini-de nuu-í. Te n_i kandatú'ún máá-de: Suchí yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te n_i kakiñi'in-de-i ichi yatá itú uva. Te n_i kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máá jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé cháa kásatiñu-ún. Te ku'a-de itú uva nuu ingá

chaa. Achí-ya. Te ñayivi-ún ja ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te ni kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-ya ní ndé'é-ya nuu-í te ni ka'an-ya: Núsáa te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi chaa kachutá'an, ya'á kúu máa yúu ndíso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchí-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jín chaa kachaa tutu ni kandúkú-de modo tiin-de-ya máa hora-ún. Chi ni kajuku'un ini-de ja siki máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-ya. Te ni katáji-de sava chaa jakóto yu'u-dé-ya. Te chaa-ún, kaka'an-de ja chaa ndaa kakuu-de, náv'a tiin yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, chaa tá'ú tíñu yúan, kákuu-de. ²¹ Te chaa-ún, ni kajika tu'ún-de-ya: Maestro, kajini-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñayivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu ku'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máa-ya, ni jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuu-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Naja kajito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xu'ún jián ná ndé'é-rí. Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jín tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Ku'a ja xiin César nuu César, te ja xiin Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kakuu tiin yátá-de-ya jín tú'un yá'a jito nuu ñayivi. Te ni kanaa ini-de ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an-ya jín-de. Te tú ní kaka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te ni jakoyo yaku chaa saduceo. Te chaa-ún, kaka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te ni kajika tu'ún-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés ni chaa-de tutu ni ndoo jín-yó: Nú ñani ñin chaa kuu-de, te ío ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, ni ka'io usia ñani. Te chaa núu, ni tanda'a-dé. Te ni ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te chaa uu, ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te chaa uni ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i tuku-de. Te ndí'usíá-de suni súan. Te ni kaji'i-de. Te tú kuti ní ñin se'e ní káxndóo-de. ³² Te onde sandí'í-na te suni ni ji'i máa ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñin-de kuu-ña ñasí'í-de núsáa. Chi ndí'usíá-de ni kanchaka-de-ña, áchí-de jín-ya. ³⁴ Yúan-na te ni kachi Jesús jín-de: Se'e ñayivi yá'a, chi kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñayivi já jani ini Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i

yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Chi ñn núu-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándívi, te suni se'e Dios kákuu-i, chi a ni nachaku-i. ³⁷ Te siki ndíyi ja náchaku, suni ñn-ni tu'un ni stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Chi ni skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Chi Dios, nasu Dios ñayivi ní kaji'i kúu-ya, chi sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chi nuu máa-ya káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku chaa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Va'a-ni ni ka'an-ni Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja kaka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chi máa David ni ka'an-de nuu tutu Salmo: Máa Tatá Dios ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kájito u'u róó kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máa David: Jító'o ni ka'an-de jíin-ya: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáa, áchí-ya. ⁴⁵ Te káncha-ya má'ñú taká ñayivi. Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: ⁴⁶ Koto-ró máa-ró núu cháa káchaa tutu, chi kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin'ún ondé xiní mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xiní mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁷ Te suni chaa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájikan ta'u ná'an-de. Chaa yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'un

¹ Te ni ndakoto-ya, te ni jini-ya núu ñayivi kúka káchu'un-i xu'un iní janu. ² Te ni jini-ya núu ñn ña'an viuda ja ní kendo ndá'ú í-ña, te ni chu'un-ña úu xu'un yíkín náa iní janu-ún. ³ Te ni ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, ni chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, ni káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í ni kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko ni chu'un ndí'i-ña já kúchaku-ña jíin, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jínu ñuyivi

⁵ Te sava-de kaka'an-de tu'un ve'e ii, ndasa ni nduluu jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te ni ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kánde'é-ró yá'a, chaa ñn kivi já má kútá'an-ga ni ñn yuu, chi ndí'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máa-ró jíná'an-ró náva'a tú xndá'ú ni ñn-i róó. Chi kikoyo kua'a ñayivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máa-rí kúu l'a-ún. A ni chaa kivi-ún, achí-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te

nú nī kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma yú'ú-ro, chí kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an-ya jíin-de: Ndonga nación siki nación te ñuu siki ñuu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tama jíin ku'e xaan. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róo te katín-i róo. Te nastúu-i róo ini ve'e sinagoga jíin ini vekaa, kinchaka-i róo nuu rey jíin núu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúndaá ini-ro já má nákani ini-ro ndasa xndío káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chí ruu, kuá'a-ri ñin yu'u jíin tú'un ndíchi núu-ro, náva'a cháa kájito u'u róo, ma kúu ka'an-de siki-ro ni ma kúu kundée-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñayivi kájiní tá'an-ró jíin, nastúu-i róo. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni ñin ixi xiní-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandée ini-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú nī kajini-ro já ní kajíkó ndúu soldado yata ñuu Jerusalén, yúan-na te juku'un ini-ro já á yani naa ñuu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi kaxiukú ini ñuu Judea, kunu-i kinyoyo-i onde yuku. Te ñayivi kájiní ma'ñú ñuu-ún, kuxio-i ki'in-i. Te ñayivi kájiní onde rancho, ma ndívi-i ini ñuu. ²² Chí kivi yúan kuu kivi náni'in tá'an Dios jíin-i, náva'a náskíkuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naká ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chí kii tundó'o xaan siki ñuyivi. Te kiti ini Dios jíin ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kinyoyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi sijn nación, kuañu-i siki ñuu Jerusalén onde jinu kivi ñayivi sijn nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xiní. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñuyivi yá'a. Te yu'ú ñayivi já ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xaan sava cháa ja káyu'ú-de, chí káindatu-de cháa tundó'o yá'a siki ní ñuyivi. Te taká fuerza andívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya núu ñin viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaan-yá. ²⁸ Te nú a nī kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xiní-ro te ndakoto-ró, chí a yani nama-ya róo, áchi-ya jíin-de. ²⁹ Te suni nī ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mérkexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú nī kajini-ro já ní kejá'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un ini-ro já á yani nchaá viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú nī kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náva'a ma kutéñu añú-ro jíin já kée ndási-ró xí já koo

nájini-ró. Te ma kutéñu-ró jín ndátíñu kuchaku-ro, chí sanaa te chaa-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chí nátu'un ñn xeyu, súan jinü siki táka ñayivi kaxiukú ní ñúyivi yá'a. ³⁶ Núsáá te kundito-ró táka kivi, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaku-ró núu táka tundó'o ja kí-ún, te kundij-ro núu máá Sé'e chaa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un iní ve'e ij. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos. Te yúan ni ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá iní ve'e ij, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Yúan-na te ni kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan íá, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jín táka chaa kachaa tutu, ni kandúkú sá'i-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chí ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. ³ Te ni kivi Satanás iní Judas, chaa nání Iscariote, ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de. ⁴ Te chaa-ún, ni kee-de kua'an-de. Te ni ndatu'ún-de jín sutú ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máá cháa-ún ni kakusii iní-de. Te ni kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te ni jatú'un Judas. Te ni ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú jíná'an náva'a tú kuvaa ñayivi.

Viko lélú Pascua

⁷ Te ni jaa viko koo statilá tú yí'i yujan íá. Te máá kivi-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua. ⁸ Te ni táji-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, achí-ya. ⁹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuni-ni sátu'a-ná, achí-de. ¹⁰ Te ni kachí-ya jín-de: Kuni so'o, nú a ni jaa-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ñn chaa ndiso ñn kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de onde iní ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ni: Ndénu ío ñn ve'e kuá'a núu-ni nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achí-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kaja'an-de. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jín-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. ¹⁴ Te ni jaa hora-ún, te ni jungoo-ya núu mesa. Te suni ni kajungoo apóstol-ya jín-yá. ¹⁵ Te ni kachí-ya jín-de: Xaan kúu iní-ri kee-ri lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. ¹⁶ Chí kástu'ún-ri nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te ni ki'in-ya ñn taza. Te ni jikan ta'u-yá, te ni ka'an-ya: Ki'in yá'a. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chí ká'an-ri jín-ró já onde vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde

nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te nī ki'in-ya stáa. Te nī jikan ta'u-yá. Te nī sakuáchi-yá. Te nī ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te nī ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un inī-ro rúu. ²⁰ Suni súan nī sá'a-ya jín taza, nuu ní ndi'i nī kuxíni-ya. Te nī ka'an-ya: Taza yá'a kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te nī jati ja sikí róo jíná'an-ró. ²¹ Ko nde'é-ró já cháa nastúu ruu, kánchaa-de jín-rí nuu mesa yá'a. ²² Chi jandáa, máá Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sándaá Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, áchi-ya. ²³ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, nī kakejá'á-de kájika tu'ún tá'an máá-de, nú ndé ñn-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

²⁴ Te nī kakejá'á-de kástátá'an máá-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máá-yá nī ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te cháa kakuñá'nu nuu máá-i, cháa kásá'a va'a káskúnáni-i-de. ²⁶ Ko sikí róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un cháa súchi-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un cháa jatiñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yéé stáa núu mesa, xí cháa jatiñu. Nasu cháa ja yéé stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa jatiñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, nī ka'jin-ró jín-rí vasa kájito nchaa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un nī ja'a Táa-ri ñn ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-rí inī ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sándaá-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni nī ka'an máá Jíto'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi nī jikan Satanás róo jíná'an-ró ja síjin-ún róo nátu'un trigo. ³² Ko nī jikan ta'u-rí ja kúu róo náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a nī naxíó káva inī-ro, te ná síyija-ró taká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te nī ka'an-de jín-yá: Táta, a kándi tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, áchi-de. ³⁴ Te nī ka'an-ya: Pedro, áchi-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te unī jínu ka'an-ro já tú jini kuti-ro rúu, áchi-ya. ³⁵ Yúan-na te nī jika tu'ún-yá-de: Ná nī táji-rí róo nī kaja'an-ro já tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káy'i-ró ndiján, á nī kumaní ñn ndatiñu nuu-ro náún, áchi-ya. Te nī kaka'an-de: Tú ni ñn, áchi-de. ³⁶ Te nī ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún ñáva'a-de, ná xíko-de tikachi-de te ná kuáan-de ñn machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúú skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá nī skétá'an-de-ya, áchi. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'ín,

áchí-ya. ³⁸ Yúan-na te nì kaka'an-de: Tátá, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Suu jian-ni, áchí-ya.

Jesús iní Jardín Getsemani

³⁹ Te nì kenda-ya. Te nì kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos natu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, suni kája'an-de jíin-yá. ⁴⁰ Te nuu ní ja-ya yúan, te nì kachi-ya jíin-de: Kakan ta'u jíná'an-ró nává'a tú koto ncha-i róo, áchí-ya. ⁴¹ Te nì kuxio-ya nú-dé kua'an-ya natu'un in nuu skánda yuu. Te nì jukuiñi jíí-yá. Te nì jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuni máa-ná, chi ja kuni máa-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te nì kenda in ndajá'a ándíví ní ja nuu-yá. Te nì ka'an in tu'un ndéé iní jíin-yá. ⁴⁴ Te nì ndukuí'a xaan iní-ya. Te nì ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te nì kana tañi-yá ja ní too onde nuu ñú'un natu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya já ní ndí'i nì jikan ta'u-yá, te nì najaa-ya nú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì jini-ya já kákixi-de, chí kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te nì kachi-ya jíin-de: Naja kákixi-ro. Nduqoo, te kakan ta'u-ro nává'a tú koto ncha-i róo, áchí-ya.

Ja ní kakat'in-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te nì jakoyo kua'a ñáyivi. Te in cháa nání Judas, in tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñáyivi-ún nì ja-de. Te nì kandita-de nuu Jesús ja tiyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máa Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'jin jíin Jesús, nì kajini-de ndasa kuakuu. Te nì kaka'an-de jíin-yá. Tátá, stují-yo-dé jíin machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te in máa cháa-ún, nì stují-ní-de in mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te nì kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te nì ké'é-yá so'o mozo-ún, te nì nasáva'a-ya. ⁵² Te nì ka'an Jesús jíin sutú ñá'nu-ún jíin cháa kákuu jefe iní ve'e i jíin cháa nì kayii, ja ní chakoyo-de siki-yá: Natu'un siki in cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e i te tú ní kakat'in-ró rúu. Ko ya'á kúu hora máa-ró jíin fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁵⁴ Te nì kakat'in-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te nì kaskívi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, nì kanastá'an-i in ñu'un yata vé'e-ún. Te nì kanakuikó ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nì jungoo-de jíin ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te in ña'an játíñu iní ve'e-ún, nì jini-ña nú-dé ja káncha-de yuñú'un yúan. Te nì nde'é vá'a-ña nú-dé. Te nì ka'an-ña: Te cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña.

57 Yúan-na te máá-de, tú ní játu'un-de: Nána, na tú jiní-ná cháa-ún, áchí-de. 58 Te ni kunúu ñn tí'lí-ga. Te ni jiní tuku inga-de nuu Pedro te ni ka'an-de: Te róo, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te ni ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-ri, achí-de. 59 Te nátu'un ñn hora-ga te ni kachi inga-de: Jandaa ja cháa yá'a, suni jika-de jín cháa-ún, chi cháa ñuu Galilea kúu-de, áchí. 60 Te ni ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te ni kana-ni lí'li. 61 Yúan-na te ni xío kóto máá Jító'o-yo. Te ni nde'é-yá nuu Pedro. Te ni nuku'un ini-de tu'un ni ka'an máá Jító'o-yo jín-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. 62 Te ni kenda Pedro kua'an-de. Te ni nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-yá

63 Te taká cháa kándito Jesús, ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kastují-dé-ya. 64 Te ni kajasu-de nuu-yá. Te ni kastují-dé nuu-yá. Te ni kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, ndé cháa ni stují róo, áchí-de. 65 Te ío kua'a-gá tu'un ni kaka'an-de siki-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jín-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

66 Te nuu ní kundijin, te ni kanataka cháa ni kayii, jín sutú ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kajanchaka-de-ya núu junta máá-de. 67 Te ni kaka'an-de: Máá-ró kúu máá Cristo, náún. Kachi nuu-ri, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma kándija kuti-ro. 68 Te suni nú ruu xndichí-ri róo, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-ri. Te ni ma sía-ro rúu. 69 Ko onde vina te máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. 70 Te ndi'i-de, ni kajika tu'ún-de-ya: Núsáa te máá-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: Máá-ró kaka'an ja rúu kúu, áchí-ya. 71 Yúan-na te ni kaka'an-de: Naún nini kúni so'o-ga-yo ká'an inga cháa núsáa, chi jín yú'u máá-de ni kajini so'o-yó vina, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

1 Yúan-na te ni kandonda ndi'i-de ni kajanchaka-de-ya núu Pilato. 2 Te ni kejá'a-de kásatú'ún-de siki-yá: Chaa yá'a ni kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñáyivi ñúu-yo. Te tú já'a-de tu'un kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César. Te ká'an-de ja máá-de kúu Cristo Rey, áchí. 3 Yúan-na te Pilato, ni jika tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. Te máá-yá ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. 4 Te ni kachi Pilato jín táká sutu ñá'nu jín ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñn kuachi ní'in-ri siki cháa yá'a, áchí-de. 5 Ko máá cháa-ún, ví'í-gá ni kaka'an-de:

Xaḥn kúvaá ñayivi sá'a-de jíin tú'un stá'an-de ní ñúu Judea, ni kejá'a-de onde ñúu Galilea te ni kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándii Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ni jiká tu'un-de nú cháa ñúu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñúu-ya, te ni tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes iní ñúu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ni kusii xaḥn iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-ya, chí ni jini tu'un-de kua'a tú'un sikí-ya. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya in tuni nuu-dé. ⁹ Te xaḥn ní xndichí-de-ya. Ko tú ni in tu'un ní xndíó káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa káchaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'ún téyíi-ga-de sikí-ya. ¹¹ Yúan-na te Herodes jíin soldado-de, ni kasándiva'a-de jíin-ya. Te ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni chu'un-de-ya in sa'ma tindu'á. Te ni natáji tuku-de-ya kuáno'on-ya nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, ni kanakuni mani tá'an Herodes jíin Pilato, chí aná'an chí káji to u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ni kana Pilato xini taká sutu ñá'nu, jíin taká cháa kákuu jefe jíin taká ñayivi. Te ni kandutútu-i. ¹⁴ Te ni ka'an-de jíin-i: Ni kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xini ñayivi, áchí-ro. Te vina a ni xndichí-ri-de jito nuu máa-ró. Te tú ni in kuachi ní ní'in-rí sikí-dé nátu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí ni tájí-rí-de ni ja'an-de yúan. Te tú ni in kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáá te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúú ja sía-de in preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, in núu-ni ni kakana jaa-i: Ka'ni-ní cháa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná ki'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndóna-de-i ni kanakuatá'an máa-i, te ni ja'ni-dé in ndiyi. ²⁰ Te ni ka'an tuku Pilato jíin-i, chí sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máa-i ni kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jiká cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te ni ka'an tuku-de jíin-i vuelta uní: Te naún kuachi ni sá'a cháa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni in kuachi sikí-dé ja kúu-de. Núsáá te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko in jínu-ni ni kakana jaa ñayivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máa-i jíin taká sutu ñá'nu, ni kakana jaa téyíi-i. Te yúan ní kundéé-i jíin Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ni sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ni sía Pilato cháa ni kánde vekaa sikí ja ní xndóna-de-i ni kanakuatá'an máa-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chí súan ni kajikan ñayivi-ún. Te

ni nakua'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu ini máa-i
 jín-yá. ²⁶ Te ni kakiñi'in-i-ya. Te ni kakatñin-i ñn cháa nání
 Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ni kachaa-i cruz
 siki-dé. Te ndiso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi
 jín ñá'an, ni kandikin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te
 kákana jikó'ó-ña já'a-yá. ²⁸ Ko máa Jesús, ni xió koto-ya nú-ña.
 Te ni ka'an-ya jín-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro já'a-rí.
 Nde'e ja'a máa-ró jín já'a sé'e-ró jíná'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró,
 chi cháa kivi já ká'an-i: Xáan ndatu ña'an numá, jín já tú ní
 skáku se'e, jín já tú ní skáxin-í, achi-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi
 jín táká yuku: Nduu siki-rí jíná'an-ri. Te suni jín táká tinduú:
 Kasu siki-rí jíná'an-ri, achi-i. ³¹ Chi nú jín yúnu yí'í kásá'a-de
 tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jín yúnu íchí núsáa, áchí-ya. ³² Te
 suni ni io uu cháa ká'io kuachi kaja'an-de jín-yá ja kúu-de.
³³ Te ni jakoyo-i jín-yá tinduú nání yíki xiní, te yúan ni kajata
 kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i ndendúu cháa ká'io
 kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-yá.
³⁴ Te ni ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu ini-ní nuu-í, chi tú
 kájin-i naún kásá'a-i, áchí-ya. Te ni kandatá-i sa'ma-yá, ni
 kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'é-i
 nuu-yá. Te cháa kákuñá'nu, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te
 ni kaka'an-de: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de. Ná nama-de
 máa-de, te nú Cristo I'a ni kaji Dios kúu-de, áchí-de. ³⁶ Te
 soldado, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kakandita-de
 nuu-yá. Te kaja'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de
 jín-yá: Nú máa-ró kúu rey ñayivi judío, te ná nama-ró máa-ró,
 áchí-de. ³⁸ Te suni ni io ñn tutu yoso siki-yá jín yú'u griego,
 jín latín, jín hebreo: Ya'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te
 ñn máa cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, ni ka'an ndiva'a-de
 jín-yá: Nú máa-ró kúu Cristo, te ná nama-ró máa-ró te suni
 nama-ró rúu jíná'an-ri núsáa, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, ni ka'an
 xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios náún, chi
 ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jín-yá. ⁴¹ Chi máa-yó, jandaa vatu-ni
 ndó'o-yó yá'a, chi súan kúta'u-yo táká tiñu ni sá'a-yó, Ko I'a yá'a,
 tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an-de jín Jesús:
 Nuku'un ini-ní náa nú ni najaa-ni ini ñuu nuu tá'ú-ni tiñu,
 áchí-de. ⁴³ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri
 jín-ró, ja vína te kunchaa-ro jín-rí nuu jardín andíví, áchí-ya.
⁴⁴ Te nuu ní kuu natu'un kaxiuu, te ni kuxkí'vi ní núu ñú'un
 onde ka'unj. ⁴⁵ Te ni kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa ini
 ve'e ij, ni ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an jaa Jesús: Táa,
 ini nda'a-ní náku'a-a-ná añú-ná, áchí-ya. Te súan ni ka'an-ya, te
 ni ji'i-ni-ya. ⁴⁷ Te cháa capitán, nuu ní jin-de ja súan ni kuu, te
 ni nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn cháa ndaa
 ni kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñayivi ká'jin yúan, ni kajini-i

ja súan ni kuu. Te ni kanaxió káva-i kákani-i jiki jiká-í kája'an-i.
 49 Ko taká chaa kájiní tá'an jíin-yá, jíin taká ña'an kándikin-ña-yá
 onde ñuu Galilea, ká'in jiká-ña kándé'é-ña taká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

50 Te ni io ñn chaa nání José, chaa vá'a chaa ndaa kúu-de. Te
 suni ñn chaa junta kúu-de. 51 Ko tú ní jata'an iní-de tu'un ni
 kandatu'un junta-ún ni tiñu ni kasánda-ún. Te ñuu Arimatea
 iní ñuu Judea ncháa-de. Te ñúkuu iní-de koo ñuu nuu tá'ú Dios
 tiñu. 52 Chaa yá'a, ni ja-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki
 kúñu Jesús. 53 Te ni janchaa-de-ya. Te ni chisúkun-dé-ya jíin
 ñn sa'ma kuitá. Te ni chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha
 jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. 54 Te kivi xían-ún
 koo viko Pascua. Te a yaní kundijin kivi ndétatú. 55 Te ña'an
 ní kikoyo jíin-yá onde ñuu Galilea, káindikín-ña José kua'an-ña
 jíin-de. Te ni kajiní-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya.
 56 Te ni kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te ni kasátu'a-ña jí'o jíin
 perfume, te ni kandétatú-ña kivi ndétatú-ún, natu'un ni tá'ú
 tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

1 Te tikuáan-na kivi ñn semana ni jakoyo-ña yaú kava-ún,
 káindá'a-ña taká jí'o ni kasátu'a-ña. Te suni kája'an sava-ga
 ña'an jíin-ña. 2 Te ni kajiní-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú
 kava-ún kua'an. 3 Te ni kivi koyo-ña. Te tú ní kájiní-ña yiki
 kúñu máa Jító'o-yo Jesús. 4 Te nini kakuñáa iní-ña já súan ni
 kajiní-ña, te uu chaa káñu'un sa'ma ku'jín kándii ncháa, ni
 kajukuiñi-ni-de xiin-ña. 5 Te ni kayu'ú-ña. Te ni kajaxin-ña
 núu-ña nuu ñu'un. Te ni kaka'an chaa-ún jíin-ña: Naja sá
 ma'ñú ndiyi kánandúkú-ró I'a chakú. 6 Túu-ya yá'a, chi a ni
 nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa ni ka'an-ya jíin-ró ná ni
 kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. 7 Chi ni ka'an-ya: Jínu
 ñu'ún já máa Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi,
 te ku-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. 8 Yúan-na te
 ni kanuku'un iní-ña tú'un ni ka'an-ya jíin-ña. 9 Te ni kenda-ña
 yaú kava-ún káno'on-ña. Te ni kakastu'un-ña tú'un yá'a nuu
 ndí'uxí ñn-de jíin taká nuu sáva-ga-de. 10 Te ña'an kákastu'un
 tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jíin Juana, jíin
 ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. 11 Ko máa apóstol, kájaní
 iní-de ja tú'un tá'an tachi káka'an-ña. Te tú ní káandija-de.
 12 Te ni ndukuiñi-ni Pedro. Te ni jinu-de kua'an-de onde yau
 kava-ún. Te ni juku'ita ndee-de. Te ni jini-de ja sá'ma kuitá-ún

kándaa-na máá. Te ni kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni iní-de naún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jíin úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñin ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósava jíin ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, ni ja-ya yatá-dé. Te kájika taí-ya kuá'an-ya jíin-de. ¹⁶ Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náv'a ma nákuní-de-ya. ¹⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kánduku'á iní-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te ñin-de ja nání-de Cleofas, ni ka'an-de jíin-yá: Á sá ní chaá-ní iní ñuu Jerusalén, te máá ñin-ni ní tú jiní-ní taká tiñu ja ní kuu iní ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. ¹⁹ Te ni jiká tu'ún-yá-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de jíin-yá: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaá ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza ni jani-de tu'un jíto nuu Dios jíin núu taká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jíin cháa kakuñá'nu nuu-yo, ni kanastuu yuán-de. Te ni kanakuxndíi síki-dé ja ná kuu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jiká cruz. ²¹ Ko máá-ná jíná'an-ná, ni kañukuu iní-ná ja máá-de kuu chaá ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí'i taká tiñu yá'a, te vina ni kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jíná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. ²³ Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te ni cha-koyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándiví núu-ña. Te ni kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. ²⁴ Te ni kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te ni kajini-de nátu'un ni kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kajini kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaá xini ñáá kakuu-ró. Xaan úun iní añu-ro já kándíja-ró taká tu'un ni kaka'an chaá ni kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúu já ndó'bo Cristo tundó'bo yá'a te vásá ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te ni kejá'a-yá onde tu'un Moisés jíin tú'un chaá ni kajani tu'un Dios, te ni jani kájí-yá taká tu'un tutu íi núu-dé ja ká'an tu'un máá-yá. ²⁸ Te ni kakuyani-de rancho nuu kaja'an-de-ún. Te máá-yá ni sá'a-ya nátu'un ki'in jíká-ga-ya. ²⁹ Ko máá-de ni kastétuu-de-ya, ni kaka'an-de jíin-yá: Kendoo-ní jíin-ná, chí a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te ni kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te ni ki'in-ya staa-ún, te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te nátu'un ni kananuña nduchi-dé. Te ni kanakuní-de-ya. Ko íi-ní ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na

te ni kaka'an máá-de: Jandáa ja ní tá'u'u iní añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutú ii núu-yo.
³³ Te suni hora-ún ni kandukuiñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñúu Jerusalén. Te yúan ni kanaketá'an-de jíin uxí in-ga cháa-ún ká'jin tutú-de jíin sáva-ga tá'an-de. ³⁴ Te ni kaka'an-de: Jandáa jakúti a ni nachaku máá Jító'o-yo. Te a ni ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúu cháa-ún, ni kakastu'ún-de ndasa ni kaketa'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa ni kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya stáa. ³⁶ Te níni kándatu'ún-de tu'un yá'a, te ni jukuiñi-ni máá-yá sava ma'ñú-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'a iní-ro jíná'an-ró, áchi-ya. ³⁷ Ko máá-de, ni kayu'ú-de. Te ni kandakoto io-de. Te kájani iní-de ja in añú kúu-ya. ³⁸ Ko máá-yá ni kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani iní-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuni-ro ja máá-rí kúu. Tin ruu te kuni-ro, chi in añú tú ñáva'a kuñu ni yiki natu'un kánde'é-ró ja ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te ni kuu ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusi xáan iní-de, ko tú ní kákandija va'a-de. Te yúan ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchi-ya. ⁴² Yúan-na te ni kaja'a-de in tiyáká táu núu-yá, jíin in yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te ni ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un ni ka'an-ri jíin-ró ná ni kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúu skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú cháa ni kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni juña-ya ja jini tuni-de jíná'an-de, nává'a kuu juku'un iní-de tu'un ká'an tutu ii. ⁴⁶ Te ni kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu táká ñayívi ja ná nákani iní-i, nává'a koo tuká'nu iní-ya núu táká kuachi-i. Te kej'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máá-ró kákuu cháa kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina táji-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii siki-ro jíná'an-ró. Ko kendo-ro iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kí onde andívi, áchi-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te ni kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan ni kaña-ya ndá'a-yá. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-dé jíná'an-de. ⁵¹ Te níni jikán ta'u-yá ja'a-dé, te ni kuxio-ni-ya núu-dé, ni ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, ni kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusi xáan iní-de. ⁵³ Te nene ni ka'jin-de iní ve'e ii kájikán ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máa-yá kúu máá Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, n̄i kanchaa-ya jíin Dios. Te máá Tú'un-ún n̄i kuu Dios. ² Máa-yá n̄i kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máa-yá n̄i sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máa-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te in̄i máa-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máá luz, xndíi ncháa nuu ñúñaá. Te ñúñaá-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶ Te n̄i tájí Dios ñn chaa nání Juan. ⁷ Chaa yá'a, n̄i kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, náva'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máa-de ní kúu luz. Ko n̄i kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máá luz. ⁹ Máa-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya in̄i ñuyivi. ¹⁰ Te n̄i ncháa-ya in̄i ñuyivi, ko vasa jíin máa-yá n̄i kuva'a ñuyivi, te tú ní nákun̄i ñayivi núu-yá. ¹¹ N̄i kii-ya núu já xíin máa-yá, te ñayivi máa-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, n̄i kakandíja-i-ya jíin sí'ví-yá, te n̄i kajatá'ú-i-ya. Te nuu máa-i n̄i ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máa-i, tú ní kákaku-i cuenta ññi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, chí sua máá Dios n̄i sá'a. ¹⁴ Te máá tú'un-ún, n̄i nduu-ya ñn yiki kúñu. Te n̄i ncháa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te n̄i kajini-yo já lúu n̄i nduñá'nu-ya. Chí nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máa-yá. ¹⁵ Juan, n̄i jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu, chí ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máa-yá, ondé yuán n̄i kani'in taká-yo, chí bueno n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ío ñn máá tú'un-ni Se'e-ya já kanchaa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, n̄i jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, n̄i katáji-ún sutú jíin cháa levita n̄i kikoyo ichi núu Jerusalén. Te n̄i kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé chaa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un n̄i jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chí n̄i ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te n̄i kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náún, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajika tu'un tuku-ún-de: Máa cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te n̄i

kaka'an tuku jíin-de: Te ndé cháa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa ni katáji rúu vai-ri. Ná ká'an máá-ró ndé cháa kúu-ró víi, áchí. ²³ Te ni ka'an Juan: Máá-rí kúu in ndajá'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jító'o-yo, nátu'un ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo ni katáji-ún. ²⁵ Te ni kajika tu'ún Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te ni ka'an Juan jíin: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kánchaa in I'a ja tú kájiní-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndáji-rí ñii yí'i ndijan-yá, chi ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu. Achí-de. ²⁸ Súan ni io ini ñuu Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún ni jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te ni ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai in I'a ñá'nu-ga kúu vása rúu. Chi onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuní-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yúan ní kii-ri skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te ni jani ndaa Juan tu'un: Ni jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándívi nátu'un paloma. Te ni jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuní-ri-ya, ko máá Dios, I'a ni táji rúu vai-ri ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá ni ka'an jíin-rí: Nú kuní-ro já kúun Espíritu siki in cháa te jungoo siki-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a ni jini-ri-ya. Te jáni ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu cháa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xían-ún kánchaa tuku Juan jíin úu cháa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te ni jini-de nuu Jesús ja jáka kuu-ya yúan. Te ni ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú cháa skuá'a-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni káindikín-de Jesús. ³⁸ Te ni xío kóto Jesús. Te ni jini-ya já káindikín-de yata-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kuní-ro, áchí-ya. Te ni jakoyo-de te ni kajini-de nuu ncháá-ya. Te ni kakendoo-de jíin-yá kivi-ún, chi a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni káindikín-de-ya. Te in-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Cháa yá'a, ni nani'n-ní-de ñani-de Simón. Te ni ka'an-de jíin: Ni kaketá'an-ri jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa ni cháa-de jíin núu Jesús. Te ni nde'é Jesús

nuu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuni ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuni Jesús ki'in-ya ñuu Galilea. Te ni ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu chaá ñuu Betsaida, ñuu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te ni ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te ni ka'an-de jín: A ni kaketa'an-ri jín Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú ni kachaa chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te ni ka'an Natanael jín-de: Á ío ja vá'a onde iní ñuu Nazaret, áchí-de. Te ni ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te ni jini Jesús ja vái Natanael. Te ni ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn chaá Israel ndaa, chi tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te ni ka'an Natanael jín-yá: Ndasá jini-ní náá, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Ni jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná ni kandee-ró chíi yunu mérkexe, áchí-ya jín-de. ⁴⁹ Te ni ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jín-yá. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús: Ni ka'an-ri jín-ró já ní jini-ri róo chíi yunu mérkexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kuni-ro vása yá'a, áchí-ya jín-de. ⁵¹ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Jandáa ka'an-ri jín-ró: Vina te kuni-ro já núña andívi, te ndajá'a Dios, kándaá kánuu siki máá Sé'e chaá, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñuu Caná

¹ Te kivi uní ni kuu ñn viko tánda'a iní ñuu Caná ndañuu Galilea. Te yúan kánchaá náa Jesús. ² Te suni ni kakana-i xini Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, ni kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a ni ndi'i vino. Te náa Jesús ni ka'an-ña jín-yá: Tú kuti-gá vino kánavá'a-i, áchí-ña. ⁴ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chi té jaá-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te ni ka'an náa-ya jín súchi kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ka'an-ya jín-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kiyi ja ñn ñn. Chi chaá judío, súan ndoo iní-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús jín-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te ni kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te ni ka'an-ya jín-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te ni kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, ni jito nchaá-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jini-de ndénu ní kii. Ko mozo ni katava ndúcha-ún a kájiní-i. Yúan-na te ni kana-de xini máá yíi. ¹⁰ Te ni ka'an-de jín: Taká chaá kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a ni kaji'i vatu máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró ni chivá'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Yá'a

kúu tunj xnañúú ní sá'a Jesús inj ñuu Caná ndañúu Galilea. Te nj kajinj-i ja lúu ñá'nu-ya. Te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kakandíja-de-ya. ¹² Te nj kuu yuán. Te máa-yá jíin náa-ya jíin ñani-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, nj kanuu-ya ñúu Capernaum. Te nj kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹³ Te nj kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te nj kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te nj jini-ya ñayivi kaxikó xndiki jíin ríi jíin paloma, jíin ñayivi kaxndáji xu'un, kaxiukú-i inj vé'e ij. ¹⁵ Te nj sá'a-ya ñin cuarta ñii. Te nj skúnu-ya táká-i inj vé'e ij onde jíin ríi jíin xndiki-í. Te nj jacha-ya xu'un ñayivi kaxndáji. Te nj skuío kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te nj ka'an-ya jíin ñayivi kaxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kanuku'un inj-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xa'an ini-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te nj kaka'an chaá judío: Na tunj stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te nj ka'an Jesús: Stúchaa-ro vé'e ij yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te nj kaka'an chaá judío: Nuú úu xiko iñu kua te nj jinu ve'e ij yá'a. Te róó nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máa-yá, chi kuní ka'an-ya ja yiki kúnu-ya kúu natu'un ve'e ij. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya ja ní ji'i-ya, te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kanuku'un inj-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te nj kakandíja-de tutu ij jíin tú'un nj ka'an Jesús. ²³ Te máa kivi víko Pascua kanchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kakandíja-i-ya, chi nj kajinj-i taká tunj nj sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní jatú'un-yá-i, chi a jini-ya táká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'un-yá ja ká'an ni ñin chaá tu'un ñayivi jíin-yá, chi a jini-ya ndasa kaa inj-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nj jo ñin tá'an chaá fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaá yá'a nj chaá-de nuu Jesús ñin akuáa. Te nj ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñin maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chi nú tú chindéé chítuu Dios ñin chaá, te ma kúu sá'a-de taká tunj ja sá'a máa-ní núú, áchí-de. ³ Te nj ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja nú tú nakaku jáa ñin chaá, te ma kúu kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te nj ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasaku nakaku ñin chaá nú a nj yii-de. Á kuu ndivi-de chii náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te nj ka'an tuku Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ñin chaá jíin ndúcha jíin Espiritu, te

ma kúu kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kúu. ⁷ Ma nánaa ini-ro tú'un ká'an-ri jín-ro: Jínu ñú'un já ná kaku jáá-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máá, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Nicodemo: Ndasaku yuán núsáá, áchí-de jín-ya. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Máá-ró kúu ñn maestro Israel te tú júku'un ini-ro jín tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jín-ro: Ká'an-ri tu'un ja júku'un ini-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu ni jini-ri. Ko tú játú'un-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A ni ka'an-ri tu'un ñuyivi jín-ró te tú kándija-ró. Ndasaku kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jín-ró núsáá. ¹³ Máá Sé'e cháa kanchaa-ya ándívi. Te ni kuun-ya íchi ándívi. Te máá ñn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un ni jata kaa Moisés ko nú ñú'un té'é, jínu ñú'un já súni súan kuita kaa máá Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jín-de. ¹⁶ Chí Dios, xaan ní kundá'ú ini-ya ñayivi ñuyivi. Ja yuán ní táj-ya Se'e-ya ní kii-i, vasa máá tú'un-ni-i ni io, náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chí tú ní táj Dios Se'e-ya nú ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná kaku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayivi nú-ya, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máá ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A ni cháa máá luz ini ñuyivi. Ko ñayivi-ún, ni kakumaní-gá-i jín ñú'ña vasa jín luz, chí tiñu kásá'a-i kaku tiñu ñáá. Ja yuán te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chí taká ñayivi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jín Dios ni sá'a-i tiñu máá-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya, kaja'an-ya ñuu Judea. Te yuán ni kanchaa-ya jín-de. Te ni skuánducha-ya. ²³ Te suni ni skuánducha Juan ini ñuu Enón yani ñuu Salim, chí ni io kua'a ndúcha yuán. Te ni kikoyo ñayivi nú-dé, te ni skuánducha-dé-i. ²⁴ Chí té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jín Juan, ni kastátá'an-de jín cháa judío sikí modo ndoo ini. ²⁶ Te ni chakoyo-de nuu Juan. Te ni kaka'an-de: Maestro, cháa ni kanchaa jín-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tu'un-de, vina te skuánducha máá-de, te ndivii ñayivi kaja'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ni ka'an Juan: Ni ñn cháa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde ándívi. ²⁸ Máá-ró ni kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chí sua ni

tájí-yá ruu yóxnúú-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa ncháka ñasí'í kúu yíi. Te amigo yíi-ún ká'jin xiin-dé te kájini so'o tu'un ká'an-de. Te kákusií xáan iní-i, nú a nì kajini so'o-i ká'an yíi-ún. Súan kúu ja kúsíí xáan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máá-yá te ndúsúchí-ga máá-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vása táká-i. Te chaa nì kaku inì ñuyívi yá'a, se'e ñuyívi kúu-de. Te tu'un ñuyívi ká'an-de. I'a vai ichi ándívi, ñá'nu-ga kúu-ya vása táká chaa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jiní-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ñin ñayívi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayívi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máá-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chì I'a nì tájí Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chì Dios, tú kuí'a-nì já'a-ya Espíritu-ya. ³⁵ Máá Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya, te nì ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayívi já kándíja nuu máá Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayívi já tú kándíja nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chì sua ví'í-gá kitì inì Dios nuu-í.

4

Jesús jíin ñá'an ñúu Samaria

¹ Te chaa fariseo, nì kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaa káskuá'a jíin máá-yá vása jíin Juan jíin já skuánducha-ya kua'a-gá ñayívi vása Juan. Te nì jinì Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chì sua chaa káskuá'a jíin-yá, káskuánducha máá-de. ³ Te nì kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te nì ja-ya ñin ñuu nání Sicar inì ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, nì jungoo-ya xín sókó-ún, chì nì kuítá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te nì chaa ñin ña'an ñuu Samaria, vai tava-ñá nducha. Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chì chaa káskuá'a jíin-yá, a kája'an-de onde ñuu kuakuaan-de ja kée-dé. ⁹ Te ña'an ñuu Samaria, nì ka'an-ña jíin-yá: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chì chaa judío kúu-ní, te ña'an ñuu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chì ñayívi judío, tú kivi nduu-i jíin ñayívi ñuu Samaria. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús: Nú ní jiní-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jíin I'a ja ká'an jíin-ní: Kuá'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te nì ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jíin táva-ní nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chì sókó yá'a nì ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a nì jì'í máá-de nducha, jíin sé'e-de, jíin kítì-dé. Te ñá'nu-ga máá-ní vása máá-de náún. Achí-ña. ¹³ Te nì ka'an Jesús: Nú ndé chaa ko'o nducha yá'a, kuchì tuku-de. ¹⁴ Ko

chaa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chí nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñn sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xini yí-ní te chaa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná íó, áchí-ña. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná íó, ¹⁸ chí ñi jo u'un yii-ní. Te chaa ncháka-ní vina, nasu yí máa-ní kúu-de. Ya'á kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a ñi kachiñú'ún-de Dios. Te máa-ní káka'an-ní ja ñuu Jerusalén kúu nuu kánúú chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándija-ní tu'un ká'an-ná chí chaa ñn kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máa Táa-yo Dios súan. ²² Níi, tú kájiní-ní ñaún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máa-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chí onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chaa ñn kivi já ñáyivi kachiñú'ún ndáa, chíñú'ún ndija-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chí Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a ñi chaa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñáyivi kuní chíñú'ún, kánúú já chíñú'ún ndija-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kii Mesías, ja nání Cristo. Te nú ñi chaa máa-yá, te stá'an-ya táká tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Máa-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ñi chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te ñi kanaa iní-de kánde'é-de ja ndátu'ún-yá jíin ñn ña'an. Ko tú ni ñn-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'ún ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ñi skéndo-ña kiyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te ñi ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuní-ro ñn chaa. Chaa-ún ñi kachi-de nuu-rí taká ñaún tiñu ñi sá'a-ri. Sánaa te máa-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ñi kenda koyo-i ñuu-ún. Te ñi chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staq, áchí-de. ³² Te ñi ka'an-ya jíin-de: Íó ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún tá'an-de: ñn chaa ñi kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a ñi táji rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Íó kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ní ndú'a-ún, chí a ñi kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaa já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuni já kúchaku ní káni, náva'a chaa sáka jíin cháa já'nu, ñn ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chí súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñn chaa sáka,

te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a n̄i tájí-rí róo k̄ika'nu-ro núu tú ní k̄asátiñu-ró. Sava-ga cháa n̄i k̄asátiñu, te máá-ró, a n̄i k̄ivi koyo-ró núu tíñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñúu Samaria ini ñuu yúan, n̄i kajini so'o-i tu'un n̄i ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, n̄i k̄akandíja-i-ya. Chi n̄i ka'an ndaa-ña: N̄i kachi-de nuu-rí taká naún tíñu n̄i sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i chakoyo ñáyivi ñúu Samaria nuu-ya. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-ya ja ná kendo-ya yúan. Te n̄i kendo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i n̄i k̄akandíja-i-ya siki tú'un ká'an-ya. ⁴² Te n̄i kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kandíja-ri-ya, chi a n̄i kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájin-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chi Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún n̄i kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chi máá Jesús, n̄i ka'an ndaa-ya já in cháa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñáyivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te n̄i ja-ya ñúu Galilea. Te ñáyivi Galilea, n̄i kajatá'ú-i-ya, chi n̄i kajini-i taká tíñu n̄i sá'a-ya ondé ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chi máá-i, suni n̄i kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jíinu ondé ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino n̄i sá'a-ya. Te ini ñuu Capernaum n̄i io in cháa jatiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Cháa yúan, n̄i jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te n̄i ja'an-de nuu-ya. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-ya ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chi a yani kuu-i. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuni-ro tuni jíin tíñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa jatiñu nuu rey, n̄i ka'an-de jíin-ya: Táta, nuu-ní ki'on vína chi nú ná kukuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ku'án, chi chakú se'e-ró, áchí-ya. Te cháa-ún, n̄i kandíja-de tu'un n̄i ka'an Jesús. Te n̄i kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te níni núu-de kua'no'on-dé, te n̄i kenda koyo mozo-de, n̄i kajanata'an-de, te n̄i kakastu'ún núu-dé: N̄i nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máá-de n̄i jika tu'ún-de na hora n̄i kejá'á ndúva'a-i. Te n̄i kaka'an jíin-de: Iku ka'in n̄i kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, n̄i juku'un ini-de ja hora-ún kúu hora n̄i ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te n̄i kandíja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uu ja ní sá'a Jesús ná n̄i ndii-ya ñúu Judea ondé ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te n̄i io viko ñáyivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío in pila nducha máá yatá yúx'é ríi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a

u'un portal. ³ Te iní portal yúan kándaa kuá'a ñáyivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu ñin ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúú iní pila, nú a nī skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu ñin cháa ja ní kuu oko xia'un unī kuiá kú'u-de. ⁶ Te nī jinī Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te nī juku'un inī-ya já ní kuu kua'a kuiá kú'u-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Kuní-ro ndúva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te nī ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ni ñin cháa skívi náa iní pila, nú a nī kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún nī nduva'a-ni-de. Te nī ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máa kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te nī kaka'an cháa judío jíin cháa nī nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te nī ka'an-de jíin cháa judío: Cháa nī nasáva'a ruu, máa-de nī ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te nī kajika tu'ún-ún-de: Ndé cháa nī ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa nī nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé cháa kúu. Chí Jesús, a nī kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'ñin yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te nī ketá'an Jesús jíin-de iní ve'e ñi. Te nī ka'an-ya jíin-de: Vina te nī nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chí nú túu, te kii ñin tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máa-de kua'an-de. Te nī kastu'ún-de nuu táka ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a nī nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te nī sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Máa Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá nī kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chí nasu máa ñin kivi ndétatú ní stívi-yá, chí suni nī ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te ñin núu-ni sá'a-ya máa-yá jíin Dios. ¹⁹ Te nī ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máa Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máa-yá, chí máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Chí taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya ñin núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chí máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'a, náva'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chí nátu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuní máa-yá. ²² Chí máa Táa, tú náku-xndíi-ya sikí ní ñin ñáyivi, chí nī ja'a-ya tú'un ja náku-xndíi máa Sé'e-ya sikí táka ñáyivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní

tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñ ñayivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a nī tájí rúu vai-ri, ñayivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chí sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja taká ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máá Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chī nátu'un máá Táa ñú'un vida iní máá-yá, suni súan nī ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida iní máá-i. ²⁷ Te suni nī ja'a Dios tu'un ja náku xndíi Se'e siki ñayivi, chí suni Se'e chaa kúu-i.

Siki já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró. Chī chaa ñ kivi já taká ndiyi ká'in iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jíni so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chí tú sá'a-ri ja kuni máá-rí, chí ja kuni máá Táa-ri I'a nī tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jiní-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tu'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró nī katájí-ró chaa nī kaja'an nuu Juan. Te máá-de nī jani ndaa-de máá tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú játá'ú-rí tu'un-ri ká'an ni ñ chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máá-de nī kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an iní-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá já ní ka'an Juan. Chī Táa-ri, nī ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, nī tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá nī ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháá nī in tu'un-ya iní-ro. Chī tú kákandíja-ró I'a nī tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ñ, chí kájani iní-ro já tú'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú játá'ú-rí ja sáñá'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jiní-ri róo ja tú kúmani-ro jíin Dios onde jíin iní jíin añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jíin sí'ví Táa-ri, te tú káatá'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jíin sí'ví máá-de, sa chaa-ún yachí kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasa kuu kandíja-ró, chí kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máá ñ-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani iní-ro já káan-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A káñukuu iní-ro núu

Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chi nú ní kákandíja-ró núu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núu, chi tu'un máá-rí nī chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandíja-ró tutú nī chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tú'un ká'an-ri núsáá. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹ Te nī kuu taká tiñu yá'a. Te nī kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikin-i-ya, chi nī kajini-i taká tuni nī sá'a-ya jíin ñáyivi kaku'u. ³ Te nī kaa Jesús in yuku. Te nī jungoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁴ Te a nī kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te nī ndakoto Jesús. Te nī jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te nī ka'an-ya jíin Felipe: Ndénu kuáan-yó stáa kée ñáyivi yá'a, achí-ya. ⁶ Ko súan nī ka'an-ya já jito nchaa-ya-dé, chi a nī jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te nī ka'an Felipe jíin-yá: Ma kánda uu ciento peso staa nává'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, achí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, in chaa skuá'a jíin-yá, nī ka'an-de: ⁹ Ió in suchí yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jíin uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chi kua'a xáan ñáyivi, achí-de. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, achí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te natu'un u'un mil chaa nī kajungoo-de. ¹¹ Te nī ki'in Jesús statilá-ún. Te nī jikan ta'u-yá. Te nī saka-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máá-de nī ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan nī kaja'a-de tiyáká-ún. Te nī kayee-í nasaa kákuu iní máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chii-i, te nī ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, nává'a tú naa kúti, achí-ya. ¹³ Te ja á nī kayee ñáyivi-ún, te nī kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso siki ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te nī kútú-ni uxí uu jika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún nī kajini-i tuni nī sá'a Jesús, te nī kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kí iní ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te nī jini Jesús ja vái koyo-i ja káin-i-ya, kuu-ya rey máá-i. Te nī kuxio tuku máá in-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'a-yá nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te chaa káskuá'a jíin-yá, nī kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te nī kivi koyo-de iní in barco. Te kaja'an-de ingá lado mar onde ñuu Capernaum. Te nī kuñaa. Te té nchaa-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te nī kee in tachí xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te nī kajika-de jíin barco natu'un u'un xí inú kilómetro. Te nī kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te nī kuyani-ya núu barco-ún. Te nī kayu'ú-de. ²⁰ Te máá-yá nī ka'an-ya jíin-de:

Máá-rí kúu. M̄a yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi iní-de ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te n̄i jā-ni barco nuu ñú'un nuu kuángoyo-de-ún.

Máá Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xián-ún, te ká'jin taká ñayivi ingá lado mar. Te n̄i kajini-i ja máá in-ni barco ío yúan. Te suni n̄i kajini-i ja tú ní kivi Jesús iní barco jín cháa káskuá'a jín-yá, chí sua máni máá-ni cháa káskuá'a-ún, n̄i kaja'an máá-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúlí, onde ñuu Tiberias n̄i jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máá Jító'o-yo núu. ²⁴ Te n̄i kajini ñayivi já Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, tú káxiukú-yá yúan. Te n̄i kivi koyo máá-i iní barco lúlí-ún, te kája'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te n̄i kanani'in-í-ya onde inga lado mar. Te n̄i kaka'an-i jín-yá: Maestro, na hora n̄i cháa-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu já ní kajini-ro taká tuni n̄i sá'a-ri, chí sua ja ní kayee-ro staa te n̄i kanda'a chíi-ró. ²⁷ M̄a sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chí sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máá Sé'e cháa kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chí n̄i jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jín-i. ²⁸ Te n̄i kaka'an-i jín-yá: Ndasa sá'a-ná náv'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a n̄i táji-yá vai, áchí-ya jín-i. ³⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an-i: Núsáa te naún tuni sá'a-ní náv'a kuní-ná te kandija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyi táa-yo, n̄i kayee-dé staa ándíví onde nuu ñú'un té'é natú'un yóso núu tutú: Onde ándíví ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jín-yá. ³² Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nasu Moisés ní ja'a staa onde ándíví núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chí onde ándíví já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chí Staa Dios kúu I'a n̄i kuun ichi ándíví. Te ja'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyivi. Achí-ya jín-i. ³⁴ Te n̄i kaka'an-i jín-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te n̄i ka'an Jesús: Máá-rí kúu máá Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kí nuu-rí, m̄a kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, m̄a kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a n̄i ka'an-ri jín-ró, ja tú kákandija-ró rúu, vasa n̄i kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máá Táa-ri nuu-rí, cháa nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí m̄a kíñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ N̄i kuun-ri ichi ándíví náv'a sá'a-ri ja kuní I'a n̄i táji rúu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máá Táa-ri kúu I'a n̄i táji rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní in ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chí sua ja ná náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a n̄i táji rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kandija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi.

Achí-ya jíin-i. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío sik̄i-yá. Chi n̄i ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándíví. ⁴² Te n̄i kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájin̄i-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándíví ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te n̄i ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-ri, n̄i tájí-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ní ñin ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máa-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kiv̄i jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-ri, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kí-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ñin ñayivi, tú ní jiní kuti núu máá Táa-ri. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá ñin-ni-ya kúu ja á n̄i jin̄i-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Nú ñin ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, n̄i kayee-dé staa ándíví ondé nuu ñú'un té'é te a n̄i kají-i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vai ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vai ichi ándíví. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ní káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te cháa judío, n̄i kastátá'an máa-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kua'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kuñu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Ch̄i cháa kee kuñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kiv̄i jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yéé kuñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máa-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te n̄i tájí-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé cháa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vai ichi ándíví. Ndiyi táa-ro s̄in staa ándíví ní kayee-dé, te a n̄i kají-i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de ní káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan n̄i ka'an Jesús in̄i ve'e sinagoga, nini stá'an-ya in̄i ñúu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini so'o-de. Te n̄i kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un in̄i, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús n̄i jin̄i-ni-ya já súan n̄i kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espíritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kuñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kakuu cuenta Espíritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandija-ró, áchí-ya. Ch̄i Jesús, onde xnáñúú ní jin̄i-ya

ndéja kúu ja tú kandíja, te ndéja kúu ja nástúu-ya. ⁶⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ñn ñayivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní játu'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ni ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róó suni kinglyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ni ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kinglyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ñn-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ni ka'an-ya sikí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te jika kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuní-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chi cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ni kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñn viko ñayivi judío. ³ Te ni kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuní-de ná tiñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuní ñn cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tiñu. Te nú tiñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñayivi núsáá, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chí ni ñani-ya, tú kájatú'un-de-ya. ⁶ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a ni cháa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róó, ko jito u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tiñu ñáá kásá'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró víko-ún. Máá-rí chi ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té jaá-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te ni kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te ni kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni ni kaa máá-yá kuá'an-ya víko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'í-ni ni ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya víko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuvaa tu'un-ya núu ñayivi-ún, chí sava-i ni kaka'an-i: Cháa va'a kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chí káyu'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, ni kaa Jesús kua'an-ya vé'e ii, te ni stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te ni kanaa iní cháa judío kánde'é-de: Ndasa jiní cháa yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chí tu'un I'a ni táji rúu vai-ri kúu.

17 ĩn cháa, nú kuní-de sá'a-de tiñu kuní Dios, cháa-ún, juku'un inĭ-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máa-rí kúu, áchí-ya. 18 Cháa ká'an tu'un máa-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máa-de. Ko nú ĩn cháa ndúkú-de ja ndúñá'nu cháa nĭ tájí-de vai-de, cháa yá'a kúu cháa ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío inĭ-de. 19 Moisés, nĭ ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ni ĩn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jín-de. 20 Te nĭ kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. 21 Te nĭ ka'an Jesús jín-i: Nĭ sá'a-ri ĩn tiñu, te ndivii-ro ní kanaa inĭ-ro kánde'é-ró. 22 Jandáa, Moisés nĭ ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu inĭ Moisés, chí ja ní kuu inĭ ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. 23 Te nú káxiti ndúu-ro máa kivi ndétatú, nává'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti inĭ-ro núu-rí ja ní násáva'a ĩ-rí ĩn cháa kivi ndétatú núsáa. 24 Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jín-i. 25 Yúan-na te nĭ kaka'an sava ñayivi ñúu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. 26 Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jín-de. Sanaa te nĭ kundaa inĭ cháa kakuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. 27 Ko cháa yá'a, a kájinĭ-yo-dé, jín ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni ĩn-yó, ma kuní-yo ndéchi kí-ya. Achí-i. 28 Yúan-na te nĭ ka'an jaa Jesús inĭ ve'e ĩ, hora stá'an-ya tú'un: A kájinĭ-ro rúu, te kájinĭ-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máa-rí, ko ĩn I'a ndaa nĭ tájí rúu vai-ri. Te tú kájinĭ-ro I'a-ún. 29 Ko máa-rí, chí jinĭ-ri-ya, te onde nuu máa-yá vai-ri, chí nĭ tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. 30 Yúan-na te nĭ kándúkú ndeé-de ja kátiin-de-ya. Ko tú ni ĩn-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. 31 Te nĭ káandíja kua'a ñayivi tú'un nĭ ka'an-ya. Te nĭ kaka'an-i: Nú ná cháa máa Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a cháa yá'a náún, áchí-i. 32 Te cháa fariseo, nĭ kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan káka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, nĭ katáji-de policía ja kátiin-de-ya. 33 Te nĭ ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a nĭ tájí rúu vai-ri. 34 Te nándúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. 35 Yúan-na te nĭ kaka'an cháa judío: Te ndénu kí'in cháa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo já ní kajicha nuu inĭ ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñúu Grecia-ún náún. 36 Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. 37 Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te nĭ ndukuiñi Jesús. Te nĭ ka'an jaa-ya: Nú ndé ĩn ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. 38 Nú ĩn ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka inĭ-i, nátu'un ká'an

tutu ij. Achí-ya. ³⁹ Súan ni ka'an-ya tú'un Espíritu ja ní'in ñáyivi kákandíja-i-ya. Ko té cha-a-ga Espíritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusin-i siki-ya

⁴⁰ Te sava ñáyivi kuá'a-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kaka'an-i: Jandaa ja máa cháa jáni tu'un Dios kúu cha yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Cha yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i ni kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náun. ⁴² Á tú ká'an tutu ij, ja kii Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní ncha máa David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te ni kastátá'an ñáyivi já siki-ya. ⁴⁴ Te sava-i, katin-i-ya kákuni-i. Ko tú ni in-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policía-ún, káno'on nuu sutú ñá'nu jín nuu cháa fariseo. Te máa-ún, ni kaka'an jín policía: Naja tú ní cháa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te ni kaka'an policía-ún: Tú kuti ní in cha ká'an natu'un ká'an cha yúan, áchí. ⁴⁷ Te ni ka'an cha fariseo jín-de: Te suni ni xndá'ú-de róo jíná'an-ró náun. ⁴⁸ A ni kandíja in cha kuñá'nu xí in cha fariseo nuu-dé náun. ⁴⁹ Aa, ñáyivi yúkú yá'a ja ná tú kájiní kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cha ni kii nuu-ya akuáa-ún, suni in cha fariseo kúu-de. Te ni ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó siki in cha, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jín nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náun. Achí-de. ⁵² Te ni kaka'an: Te róo, suni onde ñuu Galilea vai-ró náun. Nandúkú vá'a té kuni-ro já onde ñuu Galilea tú kenda kuti ní in cha jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísiki ncháa-ña

¹ Te ni kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te ni cha-tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñáyivi ní cha-koyo-i nuu-ya. Te ni jungoo-ya, te ni stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-i. ³ Yúan-na te cha fariseo jín cháa káchaa tutu, ni kákinchaka-de in ña'an ísiki ncháa tá'an. Te ni jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te ni kaka'an-de jín-ya: Maestro, ni kani'in-ná ña'an yá'a máa núu tiñu ísiki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley ni tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máa-ní, ndasa kachí-ní, áchí-de. ⁶ Ko ni kaka'an-de tu'un yá'a ja kábito ncha-de-ya, nává'a kuu kakan-de kuachi siki-ya. Ko Jesús, ni jaxin-ya máa-ya. Te ni cha-ya núu ñú'un jín xiní ndá'a-ya. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te ni ndukani-ya máa-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Te nú ndé in máa-ró tú ío kuachi, te róo kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te ni nakuaxin-ya máa-ya. Te ni cha-tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te ni kajini so'o-de ja súan

n̄i ka'an-ya. Te n̄i kanakani u'u inji-de. Te in-ni-de in-ni-de n̄i kenda koyo-de kaja'an-de. N̄i keja'a onde chaa ñá'nu-ga te onde n̄i ndi'i-na. Te n̄i kendoo máá in-na Jesús jín ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, n̄i ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni in-de ní jiní-ya, chi máá-na ñasí'í-ún. Te n̄i ka'an-ya jín-ña: Súchi, ndéchi kaja'an chaa kájikān kuachi siki-ro. Tuká ni in-de sání'in róo náún. Achí-ya. ¹¹ Te n̄i ka'an-ña: Ni in-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun inji ñuyívi

¹² Te inga jínu n̄i ka'an tuku Jesús jín ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun inji ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chi sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo n̄i kaka'an-de jín-yá. Róo ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chi jiní-ri ndénu vai-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róo, ni tú kájiní-ro ndénu vai-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito nchaa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito nchaa-ri ndasa káa ni in ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chi tú sá'a máá in-ri, chi onde jín máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kuni-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'ún nini sta'an-ya iní ve'e i. Te tú ni in-i ní t̄in-i-ya, chi té cha'an-ga ja hora-ya. ²¹ Te n̄i ka'an tuku Jesús jín-de: Ruu, chi kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro, te ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te n̄i kaka'an chaa judío: Naja ká'an-de: Ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te ruu chi onde nuu súkún vai-ri. Máá-ró kákuu chaa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jín-ró, ja ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro. Chi nú tú káandija-ró já máá-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuachi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Te róo, ndé chaa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jín-ró onde xnáñúu. ²⁶ Te siki máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jín já kána jín-rí nuu-ro. Ko I'a n̄i tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an

máa-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un iní-de ja ká'an-ya tú'un máa Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Ondé nú nì kajata kaa-ró máa Sé'e cháa, yúan-na te kuní-ro ja máa-rí kúu, te tú naún sá'a-rí ja máa-rí, chí ká'an-rí tu'un nì stá'an máa Táa-rí nuu-rí. ²⁹ Chí I'a nì tájí ruu vai-rí kánchaa-ya jíin-rí. Tú xndóo-ya ruu, chí sá'a ná'ín-rí tíñu játa'an iní máa-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xáan-dé nì kakandíja-de-ya.

Se'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te nì ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandíja-ún: Te nú kendoo nì'in-ró jíin tú'un-rí, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jíin-rí. ³² Te juku'un iní-ro jíin tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an-de jíin-yá: Tata Abraham kákuu-rí, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ññayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja táká cháa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ññ mozo, tú kéndoo-de iní ve'e ní káni, ko se'e, chí kéndoo-i iní ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a nì kákuu libre ndija-ró. ³⁷ A jiní-rí ja ññ tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro ruu kákuni-ro, chí tú káchu'un iní-ro tú'un ká'an-rí. ³⁸ Ruu ká'an-rí tu'un nì jiní-rí nuu Táa-rí. Te suni máa-ró kásá'a-ró tíñu nì kajini so'o-ró nuu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te nì kaka'an-de: Táa-rí kúu Abraham, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núú, te tíñu nì sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núú. ⁴⁰ Nì jini so'o-rí tu'un ndaa nuu Dios, te nì ka'an-rí tu'un-ún jíin-ró. Ko máa-ró, kákuni-ro ká'ni-ro ruu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tíñu máa táa-ro, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te nì kaka'an-de: Máa-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ió ññ-ni táa-rí. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te nì ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumaní ndija-ró jíin-rí núú. Chí onde nuu Dios nì kenda-rí. Na tú vai-rí ja máa-rí, chí máa-yá nì tájí-yá ruu vai-rí. ⁴³ Naja tú kájuku'un iní-ro tú'un ká'an-rí núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-rí. ⁴⁴ Máa-ró kákuu se'e táa-ro kuí'na. Te skíkuu-ró tíñu kúni táa-ro kákuni-ro. Máa-de, nì ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándij nì'in-de jíin tú'un ndaa, chí tú kuti ní ññ tu'un ndaa ñú'un iní-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máa-de ká'an-de, chí ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chí máa-de káku táká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-rí tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandíja-ró ruu. ⁴⁶ Ndé ññ roó ndini'in kuachi sikí-rí núsáa. Te nú ká'an ndaa-rí, naja tú kákandíja-ró ruu. ⁴⁷ Nayivi kákuu se'e Dios, káchu'un iní-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un iní máa-ró, chí nasu sé'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío: Ndaa káka'an-rí ja

cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jín-yá. ⁴⁹ Te ñi ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chí sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máa-ró tú káka'an jíñú'un-ró jín-ri. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te cháa judío, ñi kaka'an-de: Vina te ñi kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jín cháa kájani tu'un Dios, ñi kaji-í-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ñi j'i táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máa-de náún. Te suni ñi kaji-í cháa ñi jani tu'un onde sáa, te ndé cháa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jín-yá. ⁵⁴ Te ñi ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máa-rí, te nduñá'nu sáni-ri núu. Máa Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máa-ró káka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chí jini-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jín-ró já tú jini-ri-ya, te kuu-ri cháa xndá'ú ñáa nátu'un máa-ró jíná'an-ró núu. Ko jini ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ñi kusí iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ñi jini-de. Te a ñi kusí iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ñi kaka'an cháa judío jín-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a ñi jini-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ñi ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ñi káki'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús ñi sa-í-ni-ya. Te ñi kenda-ya iní ve'e i. Te ñi ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ñi kaku kuáa

¹ Te nini kua'an-ya, te ñi jini-ya núu ñin cháa kuáa onde kivi ní kaku-de. ² Te cháa káskuá'a jín-yá, ñi kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáa cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ñi ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chí sua ja ná sátiñu ndijin Dios jín-de. ⁴ Kánúu sá'a-ri tiñu I'a ñi táji rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chí nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ñi ka'an-ya. Te ñi tiví si'ví-yá nuu ñú'un. Te ñi sá'a-ya ndé'yu jín tisi'ví-yá-ún. Te ñi j'i-ya nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáa-ún. ⁷ Te ñi ka'an-ya jín-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ñi kee-de kua'an-de. Te ñi nakiti nuu-dé, te ñi ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jín taká ja á ñi kajini ja cháa kuáa kúu-de núu, ñi kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núu, áchí. ⁹ Te sava ñi kaka'an: Suu-de kúu, áchí.

Te sava tuku n̄i kaka'an: Súan jíto-de nátu'un cháa-ún, áchí. Ko máa-de n̄i ka'an-de: Máá-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Ndasá n̄i nanuña nduchi-ro núsáá, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de: ñin cháa nání Jesús, n̄i sá'a-de nde'yu. Te n̄i jí'i-dé nduchi-rí. Te n̄i ka'an-de jíin-rí: Kuá'án nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te n̄i ja'an-ri, te n̄i nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kaka'an jíin-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí. Te n̄i ka'an-de: Na kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i kajanchaka cháa n̄i kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni n̄i kajika tu'ún ndasá n̄i ndundijin nuu-dé. Te n̄i ka'an-de jíin: N̄i jí'i-dé nde'yu siki ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo n̄i kaka'an: Cháa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chi tú chíñú'ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko n̄i kaka'an sava-ga: Nú ñin cháa ío kuachi kúu-de, te ndasá kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te n̄i kastátá'an máá jíná'an. ¹⁷ Te n̄i kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, naún kachí-ro siki cháa n̄i nakuña nduchi-ro núsáá, áchí. Te máa-de n̄i ka'an-de: ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija judío ja á n̄i ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te n̄i kakana xin̄i táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáá te ndasá n̄i ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te n̄i kaka'an táa-de: Kájiní-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núú. ²¹ Ko tú kájiní-ri ndasá n̄i ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájiní-ri ndé cháa n̄i nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máá-ró-de, chi cháa ñá'nu kúu-de, te ná kastu'ún máa-de ja máa-de. Achí-de. ²² Súan n̄i kaka'an táa-de, chi káyu'ú-de kájito-de judío. Chi judío, a n̄i kasánda ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máa-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máá-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu n̄i kakana xin̄i cháa n̄i kakuáá-ún. Te n̄i kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi cháa yúan a kájiní-yo já cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máa-de n̄i ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jini-ri. Ko ío ñin ja jini-ri. Chi cháa kuáá ní kuu-ri núú, te vina n̄i ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te n̄i kajika tu'ún tuku-de: Ndasá n̄i sá'a-de jíin-ró. Ndasá n̄i nakuña-de nduchi-ro núsáá vii. Achí. ²⁷ Te n̄i ka'an-de jíin: A n̄i kuu n̄i kastu'ún-rí nuu-ro te tú kachu'un ini-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te n̄i kakiti ini nuu-dé. Te n̄i kaka'an jíin-de: Máá-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chi káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájiní-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájiní-ri

ndénu vái-de, áchí. ³⁰ Te n̄i ka'an máá cháa-un: Náa iní-r̄i ja súan káka'an-ro, chí vasa n̄i nakuña-de nduchi-r̄i te tú kájini-ro ndénu vái-de. ³¹ Te a kájini-ro já Dios tú j̄ini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñin ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún j̄ini so'o-ya. ³² Ondé n̄i vái-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo já ñin cháa nakuña-de nduchi ingá cháa n̄i kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de ondé nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te n̄i kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró ondé kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí j̄ín-de. Te n̄i kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te n̄i j̄ini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te n̄i nani'in-yá-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: A n̄i j̄ini-ro núu-yá. Te cháa ká'an j̄ín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te n̄i chíñú'ún-de-ya. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Vai-r̄i in̄i ñuyivi yá'a ja náku-xndí-r̄i siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundij̄in nuu, te taká ja ndij̄in nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo j̄ín-yá. Te n̄i kájini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kaka'an j̄ín-yá: Suni cháa kuáá kakuu-r̄i náún, áchí. ⁴¹ Te n̄i ka'an Jesús j̄ín: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chí n̄i kaka'an-ro, kájini-r̄i, áchí-ro, te ja yúan kéndo kuachi-ró j̄ín-ró.

10

Tu'un máá-yá j̄ín r̄i

¹ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yujákú r̄i, chí sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó j̄ín ñakuí'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndíto r̄i. ³ Te cháa ndíto yuxé'é, júña-de yuxé'é já kivi cháa-ún. Te r̄i-ún, kájini so'o-t̄i já ká'an-de. Te kána-de xin̄i r̄i máá-de j̄ín sí'ví-tí, te kiñi'in-de-t̄i. ⁴ Te nú n̄i kiñi'in-de taká r̄i máá-de, te yóxnúú-de nuu-t̄i. Te máá r̄i-ún káindik̄in-t̄i-dé, chí kánakuni-t̄i ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndik̄in-t̄i yatá ñin cháa j̄iká, chí sua kunu-t̄i kóto-t̄i-dé, chí tú kájini-t̄i modo ká'an cháa j̄iká-ún, áchí-ya. ⁶ N̄i ka'an Jesús tu'un yatá yá'a j̄ín-de. Ko tú ní kájuku'un in̄i-de j̄ín tú'un n̄i ka'an-ya j̄ín-de. ⁷ Te n̄i ka'an tuku Jesús j̄ín-de: Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró j̄iná'an-ró: Máá-rí kúu natu'un yujákú r̄i. ⁸ Taká cháa n̄i kikoyo xna'an-ga vásá ní cháa-r̄i, natoó j̄ín ñakuí'ná kakuu-de, ko tú ní kájandat̄u r̄i-ún modo n̄i kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu natu'un máá yuxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ Ñin ñakuí'ná, máni ja sakuí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé

vai-de. Ko ruu, chi vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíñú'ún-i. ¹¹ Máá-rí kúu l'a ndíto va'a rií. Nú ndé cháa ndíto va'a-de rií, cháa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jíñ-tí. ¹² Ko ñn cháa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de rií, chí nasu ríí máá-de kákuu-ti. Te nú nì jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de rií katñn-ún-tí, te skuní jo rií. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú ini-de rií. ¹⁴ Máá-rí kúu l'a ndíto va'a rií. Te jini-ri nuu táká rií-ri. Te máá-tí, kájiní-ti rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te cháa ini-ri kuu-ri ja rií-ri. ¹⁶ Suni ñáva'a-ri yaku-ga rií. Ko sñn sñn jakú ká'jin-ti. Te jínu ñú'ún já kíkí'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo ñn-ni tikuní-ti. Te ñn-ni ja kóto-ti. ¹⁷ Kúndá'ú ini Táa-ri ruu, chí cháa ini-ri kuu-ri náva'a naschakú-ri máá-rí. ¹⁸ Ni ñn ma kúu ka'ni rúu, chí máá-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuní-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuní-ri, te kuu nachaku-ri, chí súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a nì tá'ú máá Táa-ri nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío nì kastátá'an tuku siki tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachí káni, te kátachí-dé. Naja kájiní so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga nì kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña ñn tachí káni nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Siki já kiti ini judío nuu Jesús

²² Te nì kuu kivi víko já ndúndoo ndatiñu ini ñnu Jerusalén. Te tiempo viko vjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya ini ve'e ii, ini portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, nì kandutiyúu-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíñ-ya: Nasaa kivi sténdatu-ró ini-ri. Te nú máá-ró kúu Cristo, kachí káji núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te nì ka'an Jesús jíñ-de: A nì kastu'ún-rí nuu-ro te tú kákandíja-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jíñ sí'vi Táa-ri, yuán kúu ja kaka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu ríí máá-rí kákuu-ró, nátu'un nì ka'an-ri jíñ-ró. ²⁷ Rií-ri, chí káandatu-ti tú'un ká'an-ri. Te máá-rí jini-ri-ti jíná'an-ti, te káindikín-ti rúu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-tí. Te ni ñn ñayivi ma kúu kuancháa-i-ti ndá'a-rí. ²⁹ Máá Táa-ri nì ja'a-ya-ti nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká ñayivi. Te tú nì ñn ñayivi kúu kuancháa-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máá-rí jíñ Táa-ri, ñn-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, nì ká'ín tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te nì ka'an Jesús jíñ-de: Nì stá'an-ri kua'a tiñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé ñn tiñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an cháa judío: Nasu siki tiñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chí róó, cháa kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíñ-ya. ³⁴ Te nì ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un

núy ley máá-ró: Ní ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chi ní tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaa. Te ní skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichí-yo tutú ii. ³⁶ Núsáá te naja káka'an máá-ró já tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chí máá Táa-ri ní teta'an ndoo-ya rúu, te ní tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tíñu Táa-ri, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tíñu-ún náva'a kuni-ro te kandíja-ró já máá Táa-ri kánchaa-ya jíin-ri, te máá-ri jíin máá Táa-ri, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndéé-de katiin-de-ya. Ko ní kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te ní naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te ní kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te ní kikoyo kua'a xáan ñáyivi núu-yá. Te ní kaka'an-i: Juan, jandaa tú ní sá'a-de ni in tuni. Ko ío ndaa taká tu'un ní ka'an-de cuenta chaa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xáan-í ní kakandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u in chaa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá Jito'o-yo, te ní nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xiní-ña. Te chaa kú'u-ún kúu kuá'a-ña Lázaro. ³ Te kuá'a-de-ún, ní katájí-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, chaa ja maní-ní jíin, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ní jini so'o Jesús. Te ní ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máá kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmani Jesús jíin Marta jíin kú'u-ña jíin Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ní kendoo-ya yúan uu kivi núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te ní ka'an-ya jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te chaa káskuá'a-ún ní kaka'an-de jíin-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé chaa judío kuá'a-de yuu ní. Te inga jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ní ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora in nchaka. Chaa ja jika ndúu, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyívi yá'a. ¹⁰ Ko chaa jika akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ní ka'an-ya. Te vasa ní ka'an tuku-ya jíin-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ní kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ní ka'an Jesús ja á ní jí'i-de. Te máá-de ní kajani ini-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ní ka'an kájí Jesús jíin-de: A ní jí'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náva'a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaa nání Dídimó, ní ka'an-de jíin tá'an-de, chaa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu

ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te n̄i chaꝯ Jesús, te n̄i jini-yꝯ já ní kuu kuun kivi já á n̄i yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jín ñuu Jerusalén, nátu'un un̄i kilómetro suu súan-ni kuu. ¹⁹ Te kua'a ñayivi judío, n̄i kikoyo-i nuu Marta jín núu María, ja kaka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te n̄i jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te n̄i kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, n̄i kendo-ña iní ve'e. ²¹ Te n̄i ka'an Marta jín Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ni yá'a te ma kúu kuá'a-ná núu. ²² Te suni vina jini-ná ja táká ja jikán-ni nuu Dios, te kua'a-ya núu-ni, áchí-ña. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te n̄i ka'an Marta jín-yá: A jini-ná ja náchaku-de kivi náchaku taká ndiyi onde ná jinu ñuyivi, áchí-ña. ²⁵ Te n̄i ka'an Jesús: Máá-rí kuu I'a sá'a ja náchaku jín já kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a n̄i ji'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñayivi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tu'un yá'a xí túu. Achí-ya jín-ña. ²⁷ Te n̄i ka'an-ña jín-yá: Jaan Táta. A n̄i kándija-ná ja máá-ni kuu Cristo, Se'e Dios, ja kii iní ñuyivi, áchí-ña. ²⁸ Te súan n̄i ka'an-ña. Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kana sa'i-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a n̄i chaꝯ-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, n̄i ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té jaa-ga-ya onde ñuu, chi n̄i ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te kaxiukú ñayivi judío iní ve'e jín María, kaka'an-i tu'un ndéé iní jín-ña. Te n̄i kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te n̄i kaindikin-i-ña, chi n̄i kaka'an-i: Onde yuvé'e añu kuánde'e-ña yúan. ³² Ko n̄i jaa María nuu kánchaa Jesús. Te n̄i jini-ña núu-yá. Te n̄i jukuiñi jiti-ña núu já'a-yá. Te n̄i ka'an-ña jín-yá: Táta, nú ní kánchaa-ni yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núu, áchí-ña. ³³ Yúan-na te n̄i jini Jesús ja ndé'e-ña jín já kánde'e ñayivi judío vai koyo jín-ña. Te n̄i jaka nuu ini-ya. Te n̄i ndukuí'a ini-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-ña jín-yá: Ña'an-ni te kuní-ni, áchí-ña. ³⁵ Te n̄i nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te n̄i kaka'an ñayivi judío: Nde'é ná xaan ní kundá'ú ini-de chaꝯ-ún, áchí-i. ³⁷ Ko n̄i kaka'an sava-i: Bueno n̄i nakuña chaꝯ yá'a nduchi chaꝯ kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núu, áchí-i. ³⁸ Te n̄i ndukuí'a tuku iní Jesús. Te n̄i chaꝯ-ya yuvé'e añu-ún. Te ñn yau kava kuu. Te jiká yú'u yaú-ún ndasú ñn yuu. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Chaxio yuu jían jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kuá'a chaꝯ n̄i ji'i-ún, n̄i ka'an-ña jín-yá: Táta, a já'an xiko-de, chi a n̄i kuu kuun kivi yínduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Nasu ní ka'an-ri jín-ró ja nú kándija-ró te kuní-ro já ndúñá'nu Dios náun, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kachaxio-i yuu

núu kándeé ndiyi-ún. Te Jesús, n̄i ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te n̄i ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jiní-ná ja jini so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'in kua'a ñáyivi yá'a. Ja yúan súan n̄i ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní n̄i táji-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tíkenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te cháa ja á n̄i ji'i, n̄i kenda-de, te yísúkun ndá'a-dé si'in-de jín sá'ma cinta. Te nuu-dé yísúkun ñin sa'ma. Te n̄i ka'an Jesús jín-i: Ndáji-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, n̄i kakandija-i-ya. Chi n̄i kajini-i tiñu n̄i sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i n̄i kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te n̄i kakastu'ún-i ndasa n̄i sá'a Jesús.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i kakutútú-de. Te n̄i kandat̄u'ún-de: Ndasa sá'a-yó, chi cháa yá'a xaan sá'a-de tunj. ⁴⁸ Ch̄i nú sía-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándija-i. Te chakoyo cháa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jín ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-de nání-de Caifás, cháa-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, n̄i ka'an-de jín: Róó tú kájin̄i kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un in̄i-ro já kánúú kúu ñin cháa ja siki ñáyivi, nasu já náa ndívii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chi ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te n̄i jani-de tu'un ja kúu Jesús ja siki ñáyivi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñáyivi yúan, ch̄i suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní kajich̄a nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún n̄i kandat̄u'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu cháa judío, chi n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te n̄i kendo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ⁵⁵ Te a n̄i kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í n̄i kaka-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máá-i xna'an-ga vásá kéjá'á viko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájik̄a tu'ún tá'an-i in̄i ve'e ii: Ndasa jáni in̄i-ro. Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñin-i jiní-i ndénu kándeé-ya, ná kástu'ún-i náva'a tin-de-ya.

12

Ja ní ji'i María ja'a Jesús jín perfume

¹ Te iñu kivi já té kejá'á-ga viko Pascua, te n̄i cháa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro cháa n̄i ji'i te n̄i nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núu. ² Te n̄i kaja'a-de ndeyu ní kuxini-ya yúan. Te Marta n̄i jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñin cháa yé stáa jín-yá. ³ Yúan-na te n̄i kí'in María ñin libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te n̄i ji'i-ñá ja'a Jesús, te n̄i nasi'ichí-ña já'a-yá jín íxi-ñá.

Te ñí iní ve'e-ún, n̄i jichā xikō perfume. ⁴ Te ñn cháa skuá'a jíin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de cháa nastúu-de-yā. Te n̄i ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núu. Achí-de. ⁶ Súan n̄i ka'an-de, nasu já kúndá'ú in̄i-de ñáyivi ndá'ú, ch̄i sua cháa kuí'ná ní kuu-de. Te n̄i kuu-de tesorero, te jáncháa-de ja kájak̄in-i-ún. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Síā-ña, ch̄i sik̄i k̄ivi yúji-r̄i kúu ja chíva'a-ña yá'á. ⁸ Ch̄i nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene káncháa-r̄i jíin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, n̄i kajini tu'un-i ja káncháa-ya yúan. Te n̄i chakoyo-i. Ko nasu máa ñn Jesús vai nde'é-i, ch̄i suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Ch̄i a n̄i jí'i-de te n̄i nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, n̄i kandatú'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Ch̄i kua'a ñáyivi judío, n̄i kenda-i kaja'an-i, te kákandija-i nuu Jesús ja sik̄i Lázaro.

Ja ní k̄ivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te ingā k̄ivi xián, n̄i chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te n̄i kajini tu'un-i ja vai Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te n̄i k̄aki'in-i numa yukú ñuu. Te n̄i kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te n̄i k̄akana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá ch̄i ndiso-ya tíñu máa Tatá Dios. Máa Rey ñáyivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te n̄i ni'in Jesús ñn burro jáá. Te n̄i jungoo-ya sik̄i-tí nátu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vai Rey máa-ró, yoso-yá ñn burro jáá, áchí. ¹⁶ Ondē xnáñúú te tú ní kájuku'un in̄i cháa káskuá'a jíin-yá jíin tíñu yá'a. Ko ondē ná n̄i nduñá'nu Jesús, yúan-na te vásá ní kanuku'un in̄i-de tu'un yoso sik̄i máa-yá, jíin já ní kásá'a-de tíñu yá'a jíin-yá. ¹⁷ Te ñáyivi ká'jin jíin-yá, n̄i kaka'an ndaa-i ndasa n̄i kana-ya xiní Lázaro yuvé'e añú, te ndasa n̄i nachaku-de ja á n̄i jí'i-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, n̄i kajata'an-ya. Ch̄i n̄i kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuní yá'a. ¹⁹ Ko cháa fariseo n̄i kaka'an máa-de: Vina te a kájin̄i-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyivi kaja'an-i yata-dé.

Ñáyivi ñuu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñáyivi ñuu Grecia n̄i k̄akaa-i kuachiñú'ún-i k̄ivi víko-ún. ²¹ Ñáyivi-ún, n̄i jakoyo-i nuu Felipe cháa ñuu Betsaida ndañú Galilea. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. ²² Te n̄i ja'an Felipe, n̄i kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: A n̄i ja hora ja nduñá'nu máa Sé'e cháa. ²⁴ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñn nun̄i trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máa ñn-ni kendoo. Ko nú kuu, te kua'a xáan nun̄i

nándeá. ²⁵ Nú ndé cháa kúndá'ú iní-de máá-de, te naa-dé. Ko nú ndé cháa tú chíñú'ún-de máá-de iní ñuyívi yá'a, te kuchaku-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñn cháa kuní kuatíñu nuu-rí, ná kúndikín-de ruu. Te nuu kúnchaa-ri yúan kunchaa cháa játiñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñn-de játiñu-de nuu-rí, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkuí'a iní-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náá nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chi ja síkí hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíin Dios. Yúan-na te ichi ándívi ní kenda ñn tu'un: A ñi kanakana jaa-i ruu ñi sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te ñayívi ká'jin yúan, ñi kajini so'o-i te ñi kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, ñi kaka'an-i: Ñi ka'an ñn ndajá'a Dios jíin-de, áchí-i. ³⁰ Te ñi ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja síkí rúu, chí sua ja máá-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi síkí ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a kí'in. ³² Te ruu, nú a ñi ndíta kaa-ri iní ñuyívi te kana-ri xiní ndívii ñayívi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a ñi ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te ñi kaka'an ñayívi-ún jíin-ya: Kájini-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e cháa núsáá. Te ndéja kúu máá Sé'e cháa-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Yaku-na kiví kúnchaa máá luz jíin-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin nává'a tú kuñaa núu-ro. Chi cháa jáka ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú kákandíja cháa judío

³⁶ Kandíja nuu máá luz nini kánchaa-ya jíin-ró, nává'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíin-i. Súan ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-ya kuá'an-ya. Te ñi sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ñi sá'a-ya kuá'a tuní nuu-í, ko tú ní kákandíja-i-ya. ³⁸ Nává'a skíkuu tu'un ñi ka'an Isaías cháa ñi jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáá: Táta, ndéja ní kandíja tu'un ñi ka'an-yo. Te ndéja ní jiní nuu fuerza máá Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandíja-i jíná'an-i, chí ñi ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ñi sakuáa-ya ndúchi-í, te ñi kundava iní añú-i ñi sá'a-ya, nává'a ma kuní-i jíin ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájió káva iní-i, ja sá'a-ri tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ñi ka'an Isaías, chí ñi jiní-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te ñi ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ñi io, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ñi kákandíja-de nuu-yá. Ko ja káyú'ú-de fariseo te tú ní kákastu'ún-de. Chí nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jáni iní-de. ⁴³ Chí kúsii-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayívi vásá já ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te ñi ka'an jaa Jesús: Ñayívi kándíja ruu, nasu máá ñn ruu kándíja-i, chí nuu I'a ñi táji rúu vai-ri kándíja-i. ⁴⁵ Te ñayívi ndé'é núu-rí,

suní ndé'é-i nuu I'a nì tájí rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri ñn luz inì ñuyívi, náva'a nú taká ñayivi kándija-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú ñn ñayivi jíni so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndíi-ri siki-í, chí tú vai-ri ja náku-xndíi-ri siki ñuyívi, chí sua ja náma-ri ñuyívi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja náku-xndíi siki-í. Tu'un nì ka'an-ri kúu ja náku-xndíi siki-í onde kivi jínu ñuyívi. ⁴⁹ Chí tú ká'an-ri ja máa-rí, chí Táa-ri I'a nì tájí rúu vai-ri, máa-yá nì tá'ú-yá tiñu nuu-rí. Ndasá kachí-ri te ndasá ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tiñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un nì ka'an Táa-ri jíin-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a nì jiní Jesús ja ní jaá hora kenda-ya ñuyívi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñayivi-yá ká'io iní ñuyívi, te onde sandí'í-na nì kundá'ú iní-ya-í. ² Te nì ndí'i nì kakuxíni-ya. Te vina a nì ka'an kui'na jíin iní añu Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máa Táa-ya, a nì ja'a-ya taká ndatíñu iní nda'a-yá, te suní jiní-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suní nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te nì ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te nì chaxio-ya sá'ma-yá. Te nì ki'in-ya ñn sa'ma vítá. Te nì ju'ni-ya chí-ya. ⁵ Te nì chu'un-ya ndúcha iní ñn tija'an, te nì kejá'á-yá náka-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te nì ja-ya núu Simón Pedro. Te nì ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te nì ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro nì ka'an-de jíin-yá: Ma náka-ya kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundíi-ro jíin-rí, áchí-ya. ⁹ Te nì ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máa ñn ja'a-ná, chí suní nda'a-ná jíin xiní-ná núsáa, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á nì ndundoo, máni jínu ñu'ún já ndundoo máa já'a-ní-de, te a nì ndundoo ndí'i-ni-de. Te máa-ró, a nì kandundoo-ró ko nasu taká-ro. Achí-ya. ¹¹ Chí a nì jiní-ya ndéja kúu ja nástúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu taká-ro ká'io ndoo. ¹² Te nì kuu nì nakacha-ya já'a-dé jíin'an-de, te nì naki'in-ya sá'ma-yá. Te nì nungoo tuku-ya. Te nì ka'an-ya: Á kájiní-ro já ní sá'a-ri jíin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jíto'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Chí suu máa-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jíto'o-ro jíin Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suní súan kánúú náka-ya já'a tá'an-ró. ¹⁵ Chí tiñu yá'a nì

stá'an-ri nuu-ro náva'a suni sá'a máá-ró jíin tá'an-ró nátu'un ni sá'a-ri jíin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: In mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de, ni in apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa ni táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un in-ri jíin tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-ri siki táká-ro. A jini-ri ndéja ní kaji-ri. Ko ná skíkuu tu'un ká'an tutu i: Chaa ni yee staa jíin-ri, ni jañu-de ruu jíin xúsí'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'ún-ri taká tiñu nuu-ro ondé jíin tiempo, náva'a nú ni kuu, te kandija-ró já máá-ri kúu l'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú in ñayivi kuátu'ún-i in chaa ni táji-ri kua'an, te játu'ún-i ruu. Te ñayivi játu'ún rúu, suni játu'ún-i l'a ni táji rúu vai-ri, áchí-ya jíin-de jíná'an-de.

Ja ní kivi Satanás iní Judas

²¹ Te ja á ni ka'an Jesús tu'un yá'a, te ni ndukuí'a in-ya. Te ni ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró ja in róo, nastuu-ró rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani in-ri de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te in máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jíin-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te ni sá'a Simón Pedro in seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'ún-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, ndé chaa kúu, áchí-de. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Ná chindaji-ri staa te kua'a-ri nuu in chaa, te chaa-ún kúu, áchí-ya. Te ni chindaji-ya staa. Te ni ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te ni yee staa-ún. Te ni kivi-ni Satanás iní. Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni in chaa káyee staa jíin-yá-ún, tú ní kájuku'un in-ri de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin. ²⁹ Chí sava-de, ni kajani in-ri de ja ní ka'an Jesús jíin: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jíin núu cháa ndá'ú. Chí Judas tñin janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te ni kenda-ni kua'an. Te a ni kuaa.

Tiñu jáá tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te ni ka'an Jesús: Vina te a ni nduñá'nu máá Sé'e chaa. Te suni ni nduñá'nu Dios ni sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un ni ka'an-ri jíin cháa judío, onde nuu kí'in-ri, ma kúu ja koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ In tiñu jáá tá'ú-ri nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kúndá'ú in-ri táká tá'an-ró. Nátu'un kúndá'ú in-ri róo, suni súan kundá'ú in-ri tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú in-ri táká tá'an-ró, yúan-na te kuni taká ñayivi já máá-ró kákuu chaa ni káskuá'a jíin-ri, áchí-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nuú kí'in-ri-ún, ma kúu kundik̄in-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundik̄in-ro rúu jaa-ro. ³⁷ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Táta, naja má kúu kundik̄in-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja níí. Achí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andiví kúu yóó

¹ Ma kúñáa in̄i añu-ro. A kákandija-ró Dios, suni ná kándija-ró rúu. ² Ch̄i ío kua'a vé'e in̄i ve'e Táa-ri. Te nú tú súan ío, a n̄i kastu'ún-rí nuu-ro núú. Kí'in-ri kisátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te nchaa-ri kinastútú-rí róó ki'on. Náva'a nuu kúnchaa máa-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájin̄i-ro ndénu kí'in-ri. Te kájin̄i-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájin̄i-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kun̄i-ná ichi núsáa, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu máa íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaa ni in̄-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájin̄i-ro rúu, te suni a n̄i kajin̄i-ro Táa-ri núú. Te onde vina a kájin̄i-ro-yá, te a n̄i kande'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní máa Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a in̄i-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kiví ní kuu jíka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kun̄i-ro rúu náún. Chaa n̄i jin̄i ruu, nuu máa Táa-yo ní jin̄i-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máa Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máa-rí kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu in̄i máa-rí ká'an-ri. Ch̄i máa Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máa-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandija ruu ja kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo jíin máa-rí: Te nú tú súan, te kandija ruu cuenta máa tiñu sá'a-ri. ¹² Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándija ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máa-de vása yá'a, ch̄i no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máa Táa-yo jíin sí'ví-rí, yúan sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máa Táa-yo já sikí máa Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú man̄i-ro jíin-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'ú-rí nuu máa Táa-yo Dios. Te ku'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró níí

káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kutá'ú-i-ya, chí tú kánde'é-i nuu-yá ni tú kájini-i-ya. Ko máá-ró, chí kájini-ro-yá, chí ncháa-ya jín-ró, te ku'un-ya ini-ro. ¹⁸ Ma skéndoó ndá'ú-ri róó, chí ncháa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ In tí'li-na te ma kuní-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chí kuní-ro rúu, chí chakú-ri. Te ja yúan suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já káncháa-ri jín máá Táa-ri, te máá-ró jín rúu, te máá-rí jín máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé cháa ñu'un ini-de tiñu ni tá'ú-rí, te skíkuu-de, cháa-ún kúu ja maní jín-rí. Te nú maní-dé jín-rí, suni kumaní máá Táa-ri jín-de. Te máá-rí, kumaní-rí jín-de te stá'an ndijín-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ni ka'an Judas jín-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijín-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chí túu, áchí-de. ²³ Te ni ka'an Jesús jín-de: Nú ndé cháa maní-dé jín-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jín-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jín-de. ²⁴ Te cháa tú maní jín-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ni kajini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chí tu'un máá Táa-yo I'a ni tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró, nini káncháa-ri jín-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róó kii-ya jín sí'vi-rí. Te máá I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya táká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro táká tu'un ni ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Skéndoó-ri tu'un ndéé ini jín-ró, tu'un ndéé ini máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chí máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúku'a ini añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A ni kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jín-ró: Kí'in-ri te ncháa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ni kumaní-ro jín-rí, te kusii ndíja ini-ro núu, chí ni ka'an-ri jín-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chí ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ni kastu'ún-rí nuu-ro ondé jín tiempo, náva'a nú a ni kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jín-ró, chí vai ja kúhá'nu ini ñuyivi yá'a. Te tú ndújín jín-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kuní ñuyivi ja maní-rí jín máá Táa-yo Dios, te nátu'un ni tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máa yó'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máa yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já nditín ruu te tú já'a nde'e, jáncháa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoó-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a ni kádundoó-ró jín tú'un ni ka'an-ri jín-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jín-rí, te máá-rí jín máá-ró. In nda'a uva, ma kúu kua'a máá ndé'e, te nú tú kutín jika máa yó'o. Te

suní súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jíin-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kánchaa jíin-rí, te máá-rí jíin máá-de, chaa-ún já'a kua'a ndé'e. Chí nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni ñin-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jíin-rí, kenda-de ki'ín-de, sá'a-ya. Te ichí nátu'un ñin nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jíin-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un iní-ro. Yúan-na te kakan naún kákuu-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a ndé'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jíin-rí. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú iní-ya rúu, suni súan kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jíin tú'un kúndá'ú iní-ri róó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú iní-ri róó. Nátu'un máá-rí ni skíkuu-ri tiñu ni tá'ú Táa-ri nuu-rí, te nene kundá'ú iní-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, náva'a ná kúkútu-ro jíin tú'un kúsí iní máá-rí. ¹² Yá'a kúu tiñu tá'ú-rí: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ri róó jíná'an-ró. ¹³ Nú ñin chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un ni sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máá-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró táká tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róó mozo. Chí ñin mozo, tú jini-de naún sá'a jito'o-de. Chí sua skúnání-rí róó amigo-ri, chí a ni kastu'un-rí nuu-ro táká tu'un ni jini so'o-ri onde nuu máá Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chí sua ni kaji-ri róó, te ni jani-ri róó ja kóngoyo-ró te kua'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máá Táa-yo Dios jíin sí'ví-rí, kua'a-ya núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró.

Ja káchindikín-i chaa kákandíja

¹⁸ Te nú kití iní taká ñayívi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa iní-ro já súni ni kití iní-i nuu máá-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyívi ní kákuu-ró, te kumaní ñayívi jíin róó nátu'un jíin tá'an máá-i núu. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chí sua ni kaji-ri róó iní ñuyívi. Ja yúan kákiti iní ñayívi núu-ro. ²⁰ Ma náa iní-ro tú'un ni ka'an-ri jíin-ró: ñin mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú ni kachindikín-i ruu suni súan chindikín-i róó. Nú ni skíkuu-i tu'un ni ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jíin-ró ja sikí sí'ví-rí, chí tú kájiní-i I'a ni tájí rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kí-ri, ni nú tú ní ká'an-ri jíin-i, ma kóo kuachi-i núu. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayívi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máá Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tiñu nuu-í ja ní ñin chaa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núu. Ko vina a ni kajini-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jíin máá Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso núu tutú ley máá-i: Ja tú na kuachi-ri, te ni kájito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo tájí-rí máá I'a chindéé chítuu róó. Máá Espiritu

ndaꞑ kúu-ya, te onde chii máá Táꞑ-yo Dios kénda-ya. Te nú a ni cháꞑ-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chi ká'jin-ró jíin-rí onde kivi ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ni ka'an-ri jíin-ró návꞑ'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róo ini ve'e sinagoga kingoyo-ró. Te jaꞑ hora ja nú in cháꞑ ka'ni-dé róo, te kani ini-de ja bueno ni sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jíin-ró, chi tú kájin-i nuu máá Táꞑ-yo Dios, te ni nuu máá-rí. ⁴ Ko ni ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró návꞑ'a nú a ni jaꞑ hora, te nuku'un ini-ro já súan ni ka'an-ri jíin-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró onde kivi ní kejá'á-rí, chi jka-ri jíin-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chi no'on-ri nuu I'a ni tájírúu vai-ri. Te ni in róo, na tú kaka tu'un-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ni kuxíí iní-ro chi súan ni ka'an-ri jíin-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jíin-ró: Ja sikí róo kúu ja kánúú kí'in-ri. Chi nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róo, ma cháꞑ-ya nú-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te tájírí-ya kí-ya nú-ro. ⁸ Te nú a ni cháꞑ-ya te stá'an-ya nú-í ja ndíso máá-i kuꞑchi, jíin já kúu tiñu ndaa, jíin ndasa nákuꞑndíi-ya-í. ⁹ Máá kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táꞑ-yo Dios, te ma kuní-ga-ro nú-rí. ¹¹ Te tu'un nákuꞑndíi-ún kúu ja á ni jákuꞑndíi-ya sikí máá já kúñá'nu ini ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espíritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jíin-ró, ko ma kánda-ró jíin vina. ¹³ Te nú ni cháꞑ máá Espíritu ndaa, máá-yá stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. Chi tú ka'an-ya já kuní máá-yá, chi ka'an-ya táká ja jini so'o-ya. Te stá'an-ya táká tiñu cháꞑ. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chi kí'in-ya tú'un xíin máá-rí, te stá'an-ya nú-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xíin máá Táꞑ-yo, suni máá-rí xíin. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xíin máá-rí te stá'an-ya nú-ro. ¹⁶ In tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro nú-rí. Te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró nú-rí, chi no'on-ri nuu máá Táꞑ-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava cháꞑ káskuá'a jíin-yá ni kaka'an-de jíin tá'an-de: Naún kúu tu'un ni ka'an-ya jíin-yó: In tí'lí-na te ma kuní-ga-ro nú-rí, te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró nú-rí, chi no'on-ri nuu Táꞑ-ri. ¹⁸ Te ni kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin-yó: In tí'lí-na. Tú kájuku'un ini-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te ni jini Jesús ja kaká tu'un-de-ya kákuni-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Á kájika tu'un tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró: In tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro nú-rí, te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró nú-rí. ²⁰ Jandáꞑ ká'an-ri jíin-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a ini-ro, ko kusii iní ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a ini-ro, ko vasa kákukuí'a ini-ro, te ndusii iní-ro.

21 *Ĥin ñasí'í, nú já'nchā chĭi-ña, te kúkuí'a inĭ-ña, chĭ kuakuyani skáku-ña. Te nú a nĭ skáku-ña ĥin suchí lúli, tuká ná'an-ña túndó'o nĭ ta'an-ña, chĭ kúsĭ inĭ-ña já ní kaku ĥin cháa inĭ ñuyívi.* 22 *Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija inĭ-ro vĭna. Ko inga kivĭ te nakunĭ-rĭ nuu-ro te kusĭ inĭ-ro. Te ma ndúkuí'a-ga inĭ-ro jĭná'an-ró sá'a ni ĥin ñayívi.* 23 *Te kivĭ-ún tú naún kaká tu'ún-ró rúu. Jandaa ká'an-rĭ jĭín-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jĭín sí'ví-rí, te kuá'a-ya núu-ro.* 24 *Onde vĭna te tú naún ní kájĭkan kutĭ-ro jĭín sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náv'a kusĭ vá'a inĭ-ro.* 25 *Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jĭín-ró. Ko ĥin kivĭ te ma ká'an yátá-gá-rĭ jĭín-ró, chĭ sua kastu'ún kájĭ-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios.* 26 *Te kivĭ-ún, kakan-ro jĭín sí'ví-rí. Te tú ká'an-rĭ jĭín-ró já kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo já sikí róó.* 27 *Chĭ máá Táa-yo, kúndá'ú inĭ-ya róó. Chĭ máá-ró nĭ kakumanĭ-ro jĭín-rí, te nĭ kakandĭja-ró já onde nuu Dios vai-rĭ.* 28 *Nĭ kenda-rĭ onde nuu máá Táa-yo, te nĭ cháa-rĭ inĭ ñuyívi. Vĭna te kenda tuku-rĭ inĭ ñuyívi te no'on-rĭ nuu máá Táa-yo Dios. Achĭ-ya.* 29 *Te nĭ kaka'an cháa káskuá'a jĭín-yá: Vĭna te ká'an kájĭ-ní. Tú ká'an-ní ni ĥin tu'un yátá.* 30 *Vĭna te kájuku'un inĭ-ná ja jĭín-ní taká tu'un, te tú jĭinu ñú'ún-ní ja kaká tu'ún-ní. Ja yúán kákandĭja-ná ja ní kenda ndija-ní onde nuu Dios vai-ní. Achĭ-de jĭín-yá.* 31 *Te nĭ ka'an Jesús jĭín-de: Vĭna te kákandĭja-ró náún.* 32 *Kuni so'o-ró, chĭ vai ĥin hora, te a nĭ cháa, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máá ĥin-rĭ. Ko ma kúnchaa máá ĥin-rĭ, chĭ máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jĭín-rí.* 33 *Tu'un yá'a ká'an-rĭ jĭín-ró náv'a koo ndéé inĭ-ro sá'a-rĭ. Inĭ ñuyívi, chĭ koto-ró túndó'o. Ko kava téyĭ-ró, chĭ a nĭ kundéé-rí jĭín ñuyívi, achĭ-ya.*

17

Tu'un nĭ jĭikan ta'u Jesús ja'a yóó

1 *Tu'un yá'a nĭ ka'an Jesús. Te nĭ ndakoto-ya íchi ándívi. Te nĭ ka'an-ya: Táa, a nĭ cháa máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náv'a suni Se'e-ní sáñá'nu-ní. 2 Chĭ nĭ ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e sikĭ taká cháa, náv'a nuu taká cháa nĭ ja'a-ní nuu-í, kuá'a-i ja kúchaku-de ní káni.* 3 *Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kunĭ-de ní ja máá ĥin ndija-ni Dios kúu-ní onde jĭín Jesucristo I'a nĭ tájĭ-ní vai.* 4 *Máá-ná, nĭ sáñá'nu-ná ní inĭ ñuyívi. A nĭ sjĭinu-ná tiñu nĭ tá'ú-ní nuu-ná.* 5 *Te vĭna Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kunĭ jĭín núu máá-ní, natu'un nĭ kuñá'nu-ná jĭín-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi.* 6 *Nĭ stá'an ndijĭn-ná ní jĭín sí'ví-ní nuu taká cháa nĭ ja'a-ní nuu-ná inĭ ñuyívi. Máá-ní nĭ xĭin-dé núu.*

Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máá-de jíná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xíin-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kanchaa-ná iní ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de iní ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaa ni ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná ni kanchaa-ná jíin-de iní ñuyívi, te ni ndíto-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ni ndíto-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chi máá-ni se'e kui'ná ní naa, náva'a skíkuu tutu ij. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsi vá'a iní-de jíin tú'un kúsi iní máá-ná. ¹⁴ Ni kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ni kakití iní ñayívi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de iní ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu kíni nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ni tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de kí'in-de iní ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn chaa yá'a jíná'an-de, chi suni ja'a taká ñayívi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kanchaa-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jíin-yó kuní-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi já máá-ní ni tájí-ní náá vai-ná. ²² A ni sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ni sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuní ñayívi já ní tájí-ní náá vai-ná, jíin já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. ²⁴ Táa, taká chaa ni ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíin-ná, náva'a ná kuní-de ndasa nduñá'nu-ná sá'a-ní. Chi kúndá'ú iní-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chi jiní-ná nuu-ní. Te chaa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a ni

stá'an-ná ní jín sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú iní-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jín-de.

18

Ja ní kakat'in-de Jesús

¹ Te nī kuu, nī ka'an Jesús tu'un yá'a. Te nī kenda-ya jín cháa káskuá'a jín yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñin jardín. Te yúan nī kivi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chí ío kua'a vuelta nī ketá'an Jesús yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ³ Te nī jaka Judas ñin nuu soldado jín yakú ndajá'a sutú ñá'nu jín cháa fariseo, te nī jakoyo-de yúan jín linterna jín ñú'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á nī jiní-ya táká tundó'o vai sikí-yá, nī kenda-ya ichi núu-dé. Te nī ka'an-ya jín-de: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te nī kaka'an-de jín-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te nī ka'an Jesús: Máa-rí kúu, áchí-ya jín-de. Te Judas, chaa nī nastúu-ya-ún, suni kándij-de jín cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan nī ka'an-ya, máa-rí kúu, te nī kanakaka yatá-de. Te nī kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te nī jiká tu'ún tuku-ya-dé: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te nī ka'an Jesús: A nī ka'an-rí jín-ró ja máa-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te síá chaa yá'a ná kingoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan nī kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñin chaa nī ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ñin machete, nī tava-dé. Te nī stují-ni-de mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te nī kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te nī ka'an Jesús jín Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chí tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-rí nuu-rí, tú kánúú já ndó'o-rí náún. Achí-ya.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jín cháa kuñá'nu, jín ndajá'a cháa judío, nī kakat'in-de Jesús, te nī kaju'ní-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga nī kajanchaka-de-ya núu Anás. Chí táchisó Caifás nī kuu-de. Te Caifás, nī kuu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máa cháa nī ja'a consejo nuu cháa judío, ja jínu ñú'un já kúu ñin chaa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jín-yá, jín ingá chaa skuá'a. Te chaa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te nī kivi-de iní Palacio jín Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, nī kandij-ni-de ichi yuxé'é yatá vé'e. Te máa cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, nī kenda-de, te nī ka'an-de jín ñá'an ndíto yuxé'é. Te nī skivi-de Pedro iní vé'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndíto yuxé'é-ún, nī ka'an-ña jín

Pedro: Te róo suni ñn cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te ñi ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, ñi kanastá'an-de ñu'un, chí sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, ñi xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te ñi ka'an Jesús: A ñi ka'an ndijin-ri iní ñuyívi. Nene ñi stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñayívi judío, te tú ni ñn tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñayívi ní kajini so'o tu'un ñi ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chí máá-i káiná'an-i tu'un ñi ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan ñi ka'an Jesús, te ñn mozo kándij yúan, ñi ja'a-ni ñn jikí núu Jesús. Te ñi ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin: Nú ñi ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a ñi ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás ñi tájí-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te ñi kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñn mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, ñi ka'an jíin-de: Nasu ní jiní-ri róo jíin-de iní jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te ñi kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te ñi kända-de jíin Jesús iní ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde iní ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayívi judío, tú ní kivi koyo-i iní ve'e palacio, chí tú kákuni-i kuchá'an-i. Chí nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te ñi kenda Pilato nuu ñayívi ká'jin yata vé'e. Te ñi ka'an-de: Naún kuachi kájikān-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te ñi kaka'an-i: Chaa yá'a, nú tú kúu-de chaa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núu, áchí-i jíin-de. ³¹ Te ñi ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sándaa-ro sikí-dé nátu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñayívi judío ñi kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñn ñayívi, áchí-i. ³² Súan ñi kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un ñi ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te ñi ndívi Pilato iní ve'e palacio. Te ñi kana-de xiní Jesús ñi kivi-ya. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayívi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni iní máá-ró, xí súan ñi kastu'ún sáva-ga chaa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te ñi ka'an Pilato: Chaa judío kúu-ri náún. Ñayívi máá-ró jíin sutú ñá'nu, ñi kanakuá'a róo nuu-ri. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te ñi ka'an Jesús: Nasu ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú iní ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu,

yúan-na te cháa kájatíñu nuu-rí, kuatá'an-de ja'a-rí náv'a tú natuu-ri nuu ñáyivi judío núú. Ko nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Te ñi rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri ñi ñuyivi. Taká ñayivi ká'in jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jíni ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ñi kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te ñi ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñi kuachi ní'in-rí sikí-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro síá-ri ñi cháa índee vekaa. Te kákuni-ro já síá-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ñi kakana jaa-i inga jínu: Ma síá-ní cháa yá'a, chí sua ná síá-ní Barrabás, áchí-i. Te cháa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ñi ki'in-de Jesús. Te ñi xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ñi katíin-de ñi corona iñu. Te ñi kachu'un-de xiní-yá. Te ñi kachu'un-de-ya ñi sa'ma kuá'á tándí'í. ³ Te ñi kakandita-de nuu-yá. Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jikí núu-yá. ⁴ Yúan-na te ñi kenda Pilato inga jínu. Te ñi ka'an-de jíin ñáyivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náv'a ná kuni-ro já tú ni ñi kuachi ní'in-rí sikí-dé, áchí-de. ⁵ Te ñi kenda Jesús yata vé'e, nú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'á tándí'í. Te ñi ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin cháa kájatíñu, ñi kajini-de nuu-yá. Te ñi kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jiká cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te ñi ka'an Pilato jíin-de: Katíin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ni ñi kuachi sikí-dé, áchí-de. ⁷ Te ñi kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sikí ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te ñi ndivi tuku-de inga jínu ñi ve'e palacio. Te ñi jiká tu'ún-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jini-ro já ndíso-ri tiñu ja ká'ni-rí róo jiká cruz, te suni ndíso-ri tiñu ja síá-ri róo kí'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te ñi ka'an Jesús: Nú tú ní kí tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró sikí-rí. Ja yúan cháa ñi naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato síá-de-ya. Ko ñayivi judío, ñi kaka'an jaa-i: Nú síá-ní cháa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ñi cháa sá'a-de ja máá-de kúu rey, cháa-ún ká'an-de sikí César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, ñi kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te ñi jungoo-de ñi ve'e

tiñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.)
 14 Te máá kivi sátu'a ja koo viko Pascua kúu, nátu'un ka'íñu.
 Te ni ka'an-de jín ñáyivi judío: Yá'a ndé'é-ró núu rey máá-ró
 jíná'an-ró, áchí-de. 15 Te ni kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de,
 te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te ni ka'an Pilato jín-i: Ja
 ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te ni kaka'an sutu ñá'nu:
 Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ni César, áchí. 16 Yúan-na te
 ni nakua'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te ni kakat'in-i
 Jesús, te kua'an-i jín-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

17 Te máá-ya, ndíso-ya cruz-ya. Te ni kenda-ya yúan,
 kua'an-ya ñin nuu nání yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání
 Gólgota. 18 Yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata
 kaa-i uu cháa jín-ya, ñin ñin-de lado xiin-ya. Te máá Jesús
 ni ndíta kaa-ya má'ñú. 19 Te suni ni cháa Pilato ñin tutu. Te
 ni chit'in-de xiní cruz. Te súan ni ka'an: Jesús ñuu Nazaret,
 Rey ñáyivi judío, áchí. 20 Te kua'a ñáyivi judío, ni kaka'u-i
 tu'un yá'a. Chí nuu ní ndíta kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu.
 Te yóso tú'un-ún jín yú'u hebreo, jín yú'u griego, jín yú'u
 latín. 21 Te sutu ñá'nu judío, ni kaka'an-de jín Pilato: Ma
 cháa-ní: Rey ñáyivi judío. Chí sua cháa-ní ja ní ka'an-de: Rey
 kúu-ri nuu ñáyivi judío, achí-ní, áchí-de. 22 Te ni ka'an Pilato:
 Ma násama-ri ja á ni cháa-ri, áchí-de. 23 Te soldado, nuu ní
 kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te ni kaki'in-de sa'ma-ya. Te
 ni kándatá-de kuun pedazo, ñin ñin kuu soldado-ún. Te suni
 ni kaki'in-de tikachí-ya. Ko tikachí-ún tú ní kiku, chí ni kunu
 níí ondé xiní te onde nuu já'a. 24 Te ni kaka'an máá-de: Ma
 ndatá-yó, chí ná sá'a-yó ñin apuesto siki. Te ná ndéó ndé
 ñin-yó ní'in, áchí-de. Súan ni kasá'a soldado, náva'a skíkuu
 tu'un ká'an tutu ii: Ni kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, ni kakuu
 máá-de. Te siki tikachí-ná ni kasá'a-de apuesto. Achí. 25 Te
 xiin cruz Jesús ká'in náa-ya, jín kú'u-ña María, ñas'í Cleofas,
 jín María ñuu Magdala. 26 Te ni jiní Jesús nuu náa-ya jín
 núu cháa skuá'a ja maní-ya jín-de. Te kándij yani-de. Te ni
 ka'an-ya jín náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándij se'e-ní, áchí-ya.
 27 Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró
 kándij náa-ro, áchí-ya. Te onde sáá-ni ni kana-de-ña kuá'an-ña
 jín-de ve'e-de. 28 Yuán-na te ni jiní Jesús ja á ni jinu taká
 tiñu. Te ni ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan ni ka'an-ya
 náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ii. 29 Te yúan ni jo ñin tindo'o
 ñú'un chítú vinagre. Te ni chindaji-de kachi núu vinagre-ún.
 Te ni cháa-de xiní ñin yunu. Te ni kachaa-de yu'u-ya. 30 Te
 Jesús ni ji'i-ya vinagre-ún. Te ni ka'an-ya: A ni jinu, áchí-ya.

Te *n̄* *kaí*-ni *xin̄*-yá. Te *n̄* *ji'i*-ni-ya. ³¹ Te *kiv̄i* *sátu*'a *kúu*, te *chaa* *judío*, *tú* *kákun̄*-de *ja* *kuíta* *koyo* *nd̄iyi*-ún *jik̄a* *cruz* *kiv̄i* *ndétatú*. *Ch̄i* *v̄ai* *kiv̄i* *ndétatú*, te *in̄* *kiv̄i* *kánúú* *xáan* *kúu*. Te *n̄* *kajik̄an*-de *nuu* *Pilato* *ja* *ná* *tá'nu* *si'in*-i, te *ná* *kúxio*-i *jik̄a* *cruz*. ³² Te *n̄* *ch̄akoyo* *soldado*. Te *n̄* *kaja'nu*-de *si'in* *chaa* *in̄*, te *sun̄i* *súan* *inḡa* *chaa* *ja* *ndíta* *kaa* *jín*-yá. ³³ Ko *nuu* *ní* *ch̄akoyo*-de *nuu* *Jesús*, *n̄* *kajin̄i*-de *ja* *á* *n̄* *ji'i*-ya. Te *tú* *ní* *kája'nu*-de *si'in*-ya. ³⁴ Ko *in̄* *soldado*, *n̄* *kaan*-de *xiin*-yá *jín* *punta* *machete*, te *n̄* *kenda*-ni *niñi* *jín* *ndúcha*. ³⁵ Te *in̄* *chaa* *n̄* *jini*-ún, *jáni*-de *t̄u'un*. Te *t̄u'un* *ká'an*-de-ún, *ió* *ndāa*. Te *máa*-de, *sun̄i* *jini*-de *ja* *tú'un* *ndāa* *ká'an*-de, *náv̄a*'a *kand̄ija* *tuku* *máa*-ró *jíná'an*-ró *sá'a*-de. ³⁶ *Ch̄i* *súan* *n̄* *kuu*, *náv̄a*'a *sk̄ikuu* *t̄u'un* *ká'an* *tutu* *ii*: *M̄a* *ká'nu*-ro *ní* *in̄* *yiki*-yá, *áchí*. ³⁷ Te *sun̄i* *inḡa* *t̄u'un* *ká'an* *tutu* *ii*: *Nde'é*-de *nuu* *I'a* *n̄* *kakaan*-de, *áchí*.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ *Yúan*-na, te *ió* *in̄* *chaa* *nání* *José* *ñuu* *Arimatea*, *chaa*-ún *skuá'a* *sa'í*-de *jín* *Jesús*, *ch̄i* *yú'ú*-de *ñayivi* *judío*. Te *n̄* *ka'an* *nda'ú*-de *jín* *Pilato* *nú* *kuu* *kuanchaa*-de *yiki* *kúñu* *Jesús*. Te *Pilato* *n̄* *jatu'un*. *Yúan*-na te *n̄* *jā*-de. Te *n̄* *xnúu*-de *yiki* *kúñu* *Jesús*. ³⁹ Te *Nicodemo*, *chaa* *n̄* *ja'an* *nuu* *Jesús* *akuáa*-ún *núú*, *sun̄i* *n̄* *jā*-de *ndiso*-de *susia* *ūa* *jín* *ji'o* *áloe*, *nátu'un* *kuun* *arroba*. ⁴⁰ Te *n̄* *kaki'in*-de *yiki* *kúñu* *Jesús*. Te *n̄* *kachisúkun*-dé *jín* *sá'ma* *kuítá* *jín* *ji'o*, *nátu'un* *kásá'a* *máa* *ñayivi* *judío* *ja* *kachiyuji*-i *añú*. ⁴¹ Te *nuu* *ní* *ji'i*-ya *jik̄a* *cruz*, *yúan* *n̄* *io* *in̄* *jardín*. Te *nuu* *jardín* *ió* *in̄* *ve'e* *añú* *jaá* *núú* *té* *yuji-ḡa* *ni* *in̄* *añú*. ⁴² *Yúan* *n̄* *kachindee*-de *Jesús*, *ch̄i* *ve'e* *añú*-ún *kánchaa* *yani*. Te *a* *yani* *kejá'a* *kiv̄i* *sátu*'a *judío* *ja* *kóo* *viko* *Pascua*.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te *jañá'an* *kiv̄i* *in̄* *semana*-ún, *n̄* *jā* *María* *ñuu* *Magdala* *ve'e* *añú*-ún *ja* *íñaa*-gá. Te *n̄* *jini*-ña *ja* *ní* *kuxio* *yuu* *ja* *ndí'ú* *yuvé'e* *añú*-ún. ² *Yúan*-na te *n̄* *jinu*-ña *ní* *jā*-ña *núu* *Simón* *Pedro* *jín* *núu* *inḡa* *chaa* *skuá'a*-ún *ja* *ní* *kuman̄i* *Jesús* *jín*. Te *n̄* *ka'an*-ña *jín*-de: *N̄i* *katava*-dé *Jito'o*-yo *in̄i* *ve'e* *añú*. Te *tú* *kajini*-yo *ndénu* *ní* *jachindee*-de-ya, *áchí*-ña. ³ Te *n̄* *kenda* *Pedro* *jín* *inḡa* *chaa* *skuá'a*-ún, te *n̄* *jakoyo*-de *ve'e* *añú*. ⁴ Te *n̄* *kajinu* *taí* *ndendúú*-de. Ko *inḡa* *chaa* *skuá'a*-ún, *n̄* *jinu* *yachi-ḡa*-de *vásá* *Pedro*. Te *xna'an*-ḡa-de *n̄* *jā* *ve'e* *añú*. ⁵ Te *n̄* *jito* *nuu*-de. Te *n̄* *jini*-de *sa'ma* *kuítá* *kándaa* *máa*-na *in̄i* *kava*. Ko *tú* *ní* *kivi*-de. ⁶ Te *n̄* *jā* *tuku* *Simón* *Pedro* *ja* *ndikín*-de *kua'an*-de. Te *n̄* *kivi*-de *in̄i* *ve'e* *añú*-ún. Te *n̄* *jini*-de *sa'ma* *kuítá*-ún *kándaa* *máa*-na. ⁷ Te *pañito* *n̄* *yisúkun* *xin̄i* *Jesús*, *tú* *kátúu* *jín* *sá'ma* *kuítá*-ún *ch̄i* *n̄* *nakaita'nu* te

kátúu s̄iin. ⁸ Yúan-na te suni inga cháa skuá'a-ún, cháa n̄i jaa xna'an-ga ve'e añú, n̄i k̄ivi-de. Te n̄i jin̄i-de. Te n̄i kandija-de. ⁹ Ch̄i té chá'an-ga juku'un in̄i-de tu'un ka'an tutu īi, ja jínu ñú'ún náchaku-ya nú a n̄i ji'i-ya. ¹⁰ Te cháa káskuá'a-ún, n̄i kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuni María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te n̄i jito nuu-ña ní ndé'e-ña in̄i ve'e añú. ¹² Te n̄i jin̄i-ña já káxiukú úu ndajá'a ándiví, káñu'un-ya sá'ma kujiñ, iin-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yiki kuñu Jesús. ¹³ Te n̄i kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: N̄i kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jin̄i-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan n̄i ka'an-ña, te n̄i xió kóto-ña. Te n̄i jin̄i-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nákuñ-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máa-ña, jáni in̄i-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máa-ní n̄i chaxio-ní-ya, te kastu'ún-ní ndé n̄i chindee-ní-ya, te ná kina'ki'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te n̄i naxió kóto-ña. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, ch̄i té ndaa-ga-ri nuu máa Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñani-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máa Táa-ri, máa Táa máa-ró, te nuu Dios máa-rí, Dios máa-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, n̄i kastu'ún-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jin̄i-ña núu Jíto'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni cháa káskuá'a nuu-ya

¹⁹ Te n̄i ini máa k̄iví iin semana-ún, te ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún in̄i iin ve'e. Te ndí'u yuxé'é ch̄i káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te n̄i cháa Jesús n̄i jukuiñi-ya má'ñú-de, te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'á in̄i-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i stá'an-ya ndá'a-yá jíin x̄iin-yá. Te cháa káskuá'a-ún, n̄i kakus̄i in̄i-de ja ní kajin̄i-de nuu máa Jíto'o-yo. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an tuku Jesús: Ma kúku'á in̄i-ro. Natu'un n̄i táji máa Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a n̄i ka'an-ya, te n̄i tiv̄i tach̄i-yá nuu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espiritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu in̄i nuu kuáchi iin ñayivi, te koo túká'nu in̄i nuu kuáchi-i. Te nú kendo kuáchi siki iin ñayivi sá'a-ró, te kendo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, iin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kanchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná n̄i cháa Jesús. ²⁵ Te sava-ga cháa káskuá'a, n̄i kaka'an-de jíin Tomás: N̄i kajin̄i-ri

nuu máá Jító'o-yo, áchí-de. Te nī ka'an Tomás: Nú tú kunī-rī nuu ní tujī ndá'a-yá nī sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-rī xinī ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-rī nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te nī kuu iin semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún inī ve'e. Te kánde Tomás jín-de. Te nī chaḡ tuku Jesús vaṣa ndí'u yuxé'é. Te nī jukuiñi-ya má'ñú-de. Te nī ka'an-ya: Ma kúkuí'a inī-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te nī ka'an-ni-ya jín Tomás: Chindee xinī ndá'a-ro yá'a, te kunī-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xín-rí. Te ma káni sikí inī-ro, chī sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te nī ka'an Tomás jín-yá: Aī Tátá, Jító'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te nī ka'an Jesús jín-de: Nī jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kándija-ró: Xáán ndatu ñayivi já ká kándija vaṣa tú ní ká jini-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni nī sá'a Jesús kua'a-gá tunī nuu cháa káskuá'a jín-yá, ja tú yóso núu tútú yá'a. ³¹ Ko tunī yá'a yóso náva'a kándija-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chī nú kándija-ró-yá, te kuchaku-ro ní káni jín sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-yá inī ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, nī nastá'an ndijin tuku-ya máá-yá nuu cháa káskuá'a jín-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a nī stá'an ndijin-ya máá-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jín Tomás, ja nání Dídimó, jín Natanael, chaḡ ñuu Caná ndañuu Galilea, jín táká se'e Zebedeo, jín uu-ga chaḡ káskuá'a jín-yá. ³ Te nī ka'an Simón jín-de: Ná kítin-rī tiyáká, áchí-de. Te nī kaka'an-de jín-de. Suni ná kóngoyo-rī jín-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te nī kivi koyo-de in barco. Ko tú ní kátin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuákundijin, te nī jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko chaḡ káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te nī ka'an Jesús jín-de: Súchi, á kañava'a-ró in tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te nī kaka'an-de jín-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te nī ka'an-ya jín-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te nī ka'skuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xa'an cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te chaḡ skuá'a ja maní Jesús jín, nī ka'an-de jín Pedro: Máá Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yo kúu, te nī nachu'un-de sa'ma-dé, chī víchí líi-dé núu. Te nī ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga chaḡ káskuá'a-ún, vaḡ koyo-de jín barco jín ñunu nú'un chítú tiyáká. Chī tú jíká ká'jin-de jín nú'un íchí, chī yani nátu'un uu ciento yíkí. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu nú'un, te nī kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndé in cháká núu nú'un-ún, jín stáa. ¹⁰ Te

n̄i ka'an Jesús jíin-de jíiná'an-de: Kuák̄i'in t̄iyáká já ní ka't̄iin-ró
 v̄ina ná k̄íi, áchí-ya. ¹¹ Te n̄i k̄iv̄i Simón Pedro in̄i barco. Te n̄i
 st̄aa-de ñunu cháká ní chaa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú
 cháká ná'nu, ñn ciento uu xiko ux̄i un̄i. Te v̄asa súan kua'a-t̄i n̄i
 ñú'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ña'an
 jíiná'an-ró te kas̄i in̄i-ro, áchí-ya. Te ni ñn chaa káskuá'a-ún, tú
 ní chúndéé iní-de ja kaká tu'ún-de-ya: Róó, ndé chaa kúu-ró.
 Ch̄i a kájin̄i-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te n̄i chaa Jesús. Te
 n̄i k̄i'in-ya st̄aa-ún. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te suni súan n̄i ja'a-ya
 t̄iyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta un̄i ja ní nastá'an ndij̄in
 Jesús máa-ya nuu chaa káskuá'a jíin-ya, ja á n̄i nachaku-ya
 já ní j̄i-ya. ¹⁵ Te nuu ní nd̄i'i n̄i kajasi in̄i-de, te n̄i ka'an
 Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga in̄i-ro
 rúu v̄asá yá'á x̄i túu, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de jíin-ya: Jaan, Táta,
 máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de:
 Skée-ro lélú-rí núsáá, áchí-ya. ¹⁶ Te n̄i ka'an tuku-ya vuelta uu
 jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú in̄i-ro rúu náún, áchí-ya. Te
 n̄i ka'an-de jíin-ya: Jaan Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní,
 áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Skée-ro r̄i-r̄i núsáá, áchí-ya.
¹⁷ Te n̄i ka'an tuku-ya vuelta un̄i jíin-de: Simón, se'e Jonás,
 man̄i-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te n̄i kux̄í iní Pedro ja vuelta un̄i
 n̄i ka'an-ya jíin-de: Man̄i-ro jíin-rí náún. Te n̄i ka'an-de jíin-ya:
 Táta, máa-ní jiní taká tu'un. Máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní,
 áchí-de. Te n̄i ka'an-ya: Skée-ro r̄i-r̄i núsáá. ¹⁸ Jandaa ká'an-r̄i
 jíin-ró, ja ondé ná súchí-ró núu, te n̄i naku'n̄i máa-ró chíi-ró.
 Te n̄i jika-ró ndénu ní kuu in̄i-ro. Ko nú ná ȳi-ró, te skaa-ro
 ndá'a-ro. Te inga chaa, nach̄i'i-de chíi-ró, te kunchaka-de
 róo k̄i'in-ro jíin-de v̄asa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un
 yá'a n̄i ka'an-ya náv̄a'a ná júku'un in̄i-de ndé modo kuu-de ja
 ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Kundik̄in ruu
 ná k̄i'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te n̄i x̄i kóto Pedro. Te n̄i jin̄i-de
 chaa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndik̄in-de vai-de, chaa n̄i
 ndituu j̄ika Jesús ná n̄i kakux̄íni-ya, ja ní jika tu'ún-de-ya: Táta,
 ndé chaa kúu ja nastúu níi. ²¹ Te n̄i jin̄i Pedro nuu chaa-ún. Te
 n̄i ka'an-de jíin Jesús: Táta, te chaa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de.
²² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-r̄i ja kéndoo-de onde k̄iv̄i
 ncháa-r̄i, naun j̄itú iní-ro. Kundik̄in ruu ná k̄i'on. Achí-ya.
²³ Te n̄i j̄icha tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja chaa skuá'a-ún ma
 kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, ch̄i sua n̄i ka'an-ya:
 Nú kuní-r̄i ja kéndoo-de onde k̄iv̄i ncháa-r̄i, te naun j̄itú iní-ro.
²⁴ Chaa n̄i skuá'a-ún kúu chaa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká
 tiñu yá'a. Te suni n̄i chaa-de taká tu'un yá'a. Te kájin̄i-yo já
 tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̄i sá'a
 Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda ní ñúȳiv̄i já

kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni ini-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, tátá máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná ni kastu'un-ná taká tiñu ni sá'a Jesús, jín taká tu'un ni stá'an-ya ondé kivi ní kejá'a-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tiñu jín Espíritu Santo nuú taká apóstol, chaa ni kaji-ya. Te suni kivi-ún ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuú ní jinu ni ndo'o-ya, te jín kuá'a tuni ío ndaa ni ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíná'an-de. Te uú xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuú-dé. Te ni ka'an-ya jín-de tu'un ñuu nuú tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tútu-de. Te ni tá'ú-yá tiñu nuú-dé ja má kúxio-de ini ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a ni keyu'u máa Táa-yo Dios. Te ni ka'an-ya jín-de: A ni kajini so'o-ró já súan ni ka'an-ri jín-ró. ⁵ Chi Juan, jandáa ja jín ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jín Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa ni kakutútu núu-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel ini ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te ni kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuiá ja ní teta'an máa Táa-yo jín tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a ni chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ní iní ñuu Jerusalén, ní iní ñuu Judea, jín ñuu Samaria, jín ondé nuú ndí'i ñuyívi. Achí-ya jín-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándívi

⁹ Te ni ndí'i ni ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te ni ndaa-ya kuá'an-ya. Te ni chaa in vikō nu'un ní jasū nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núu ndáa-ya kuá'an-ya, te ni chaa-ni uú tá'an chaa káñu'un sa'ma ku'jin, ni kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te ni kaka'an chaa-ún jín-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró ichi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya nátu'un ni kajini-ro kuano'on-yá ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jín cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te ni kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío in kivi ndétatú. ¹³ Te ni najaa koyo-de ini ñuu. Te ni kaka-de xini in ve'e nuú káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jín Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, in

núu-ni ká'jin-de kájikān ta'u-dé, jín sáva ñasí'í, jín María náa Jesús, jín táká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kiví ní jukuiñi Pedro nuu táká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayivi. Te ni ka'an-de: ¹⁶ Ñani jíná'an-ró, ni skíkuu níni tú'un ká'an tutu ii já ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jín yú'u David tu'un Judas, chaá ni yoxnúu núu já ní kakatiñ Jesús. ¹⁷ Te suu chaá-ún, ni yoso-dé jín-yó. Te ni chindéé tá'an-de jín-yó sikí tú'un yá'a. ¹⁸ Chaá yúan, ni jaan-de ñn ñu'un jín xú'ún ní ni'in-dé sikí tíñu ñáá ni sá'a-de. Te onde súkún te ni kanangava-de, te ni ndata sáva chii-de. Te ni ndi'i jiti-de ni jicha. ¹⁹ Te ni jicha tu'un yá'a nuu táká ñayivi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuu yú'u máa-i Acéldama, ja kuní ka'an: Ñu'un niñi. ²⁰ Chi súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaá ni ñn-i ini ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndiso-de, ná kúndiso inga chaá. Achí. ²¹ Núsáa te jínu ñú'ún já káji-yó ñn chaá ma'ñú táká chaá ja á ká'jin jín-yó táká kiví ní jika máa Jító'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te ni ndaa-ya kuá'an-ya ándivi. Te chaá káji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ni nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ni kajani-de uu tá'an chaá: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'v-de, jín Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máa-ni chi jini-ni ndasa káa ini añu taká ñayivi. Núsáa te ja uu tá'an chaá yá'a, stá'an-ni ndé ñn-de ni káji-ni, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chi Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máa-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasá'a-de sortear. Te ni jungava-ni sikí Matías. Te ni nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máa kiví Pentecostés ni ka'jin tútu ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ni te ni chaá ñn ndusu ichi ándivi nátu'un ní'in ñn tachi xáan, te ni skútú ini ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ni kajini-de ja ní jicha nátu'un yáa ñu'ún. Te ni jungoo sikí ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndi'i-de, ni kukútu jín Espíritu Santo. Te ni kaka'an-de sñn sñn yu'u, ndasa ni stá'an máa Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñayivi judío onde taká ñuu ní ñuyivi. Te káchiñu'ún-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ni'in, te ni kataka ñayivi kuá'a. Te ni kuñáa ini-i, chi ná ñn ná ñn-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máa-i. ⁷ Te ni kanaa ini-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká chaá káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáa. Chi ná ñn ná ñn-yó, káji ni so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi chaá onde ñuu Parto

jín ñú Media jín ñú Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó ondé ñuu Mesopotamia, jín ñú Judea, jín ñú Capadocia, jín ñú Ponto, jín ñú Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñú Panfilia, jín ñú Egipto jín ndáñú África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo ondé ñuu Roma jíká vai-yó. Te suni ío sava chaa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni chaa ñuu Creta jín chaa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájiní so'o-yó já jín yú'u máa-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáá, áchí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jín uxí in-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jín-i: Níi, chaa judío, jín taká ní chaa káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndi'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'in-ní tu'un ná ká'an-ná jín-ní. ¹⁵ Chi chaa yá'a, tú kánajini-de ná tu'un kájaní iní-ní, chí sáá ká'in jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel chaa ni jani tu'un Dios onde sáa: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándi'í-na te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki taká ñáyivi. Te se'e yí-ro jín sé'e sí'í-ro, kani-i tu'un-ri. Te chaa súchí jíná'an-de jín chaa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandaa ja kivi-ún te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki mozo-ri, kúu chaa kúu ñá'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde andívi. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jín ñú'un jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vásá jáa kivi máa Jító'o-yo. Kivi ká'nu, kivi stá'an ndijin-ya máa-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñáyivi ká'an nda'ú jín máa Jító'o-yo ondé jín sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi chaa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máa Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máa-ní ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín kuá'a tuní. Te ni kakee nuu-ní ni kánde'é-ní ja súan ni sá'a-ya ondé jín Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanachi'i-ní-ya ndá'a chaa ñáá. Te ni kaja'ni-dé-ya jíká cruz. Te jín tiempo, a ni jini Dios ja súan sá'a-ní núu, chí súan ni teta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te ni janchar-ya fuerza kue'e kuu-yo, chí tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Chí David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jini-ri nuu máa Jító'o-ri, ja nené kánchar-ya jín-ri. Chí kánchar-ya íchi ndává'a-ri, náva'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii iní añú-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetátú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chi ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kivi kúnchar-ná jín-ní te kusii

xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Ñáni jíná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chi nī jīi-de. Te nī yuji-de. Te ve'e añú-de kánchaa jín-yó ondé vina. ³⁰ Chi chaa nī jani tu'un Dios nī kuu-de. Te nī jinī-de ja ní ka'an téyíí-yá jín-de ja núu-dé, cuenta chīi tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jinī-de jín tiempo, nī kastu'ún-de ja náchaku Cristo, chī añú-ya, tú ní kéndoo inī lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, nī nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájinī-yo já chakú-ya. ³³ Te nī ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te nátu'un nī keyu'u máá Táa-yo, te ondē nuu máá-yá, nī nī'in Jesús Espiritu Santo. Te nī jacha nuu-ya nátu'un kánde'é-ní te kájinī so'o-ní vina. ³⁴ Chī David, tú ní ndáa-de andíví. Ko nī ka'an-de: Máá Tatá Dios, nī ka'an-ya jín Jító'o-rī: Nungoo-ró íchi ndává'a-rī, ³⁵ te ná chúkú-rí chaa kájito u'u róo, kuu-de teyu kúxndíi ja'a-ro, áhí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, nī jani-ya máá Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa nī kaja'ni-ní máá-yá jiká cruz, te suni máá-yá kúu Cristo. Achí Pedro jín-i. ³⁷ Te súan nī kájinī so'o-i tu'un yá'a. Te nī kanata'u'u inī añú-i. Te nī kaka'an-i jín Pedro jín sáva-ga apóstol: Ñáni jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áhí-i. ³⁸ Te nī kachī Pedro jín-i: Nakani inī-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jín sí'ví máá Jesucristo náva'a koo tuká'nu inī nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chī nuu máá-ní jín núu sé'e-ní, súan nī keyu'u-yá. Te suni súan nī ka'an-ya núu táká ñayivi káxiukú jíká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jín kuá'a-gá tu'un súan, nī ka'an ndaa-de. Te nī ka'an nī'in-de jín-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñayivi ñáá yá'a, áhí-de. ⁴¹ Te nī kajatú'ún sáva-i tu'un nī ka'an-de. Te nī kajanducha-í. Te kivi-ún nī ndea-ga-i nátu'un unī mil ñayivi. ⁴² Te nī ka'jin nī'in-i sikí tú'un kástá'an apóstol, nī kanda'tu'ún in núde, nī kasákuáchí-de staa. Te nī kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatiñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, nī kayu'ú-i. Te chaa apóstol, nī kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jín tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatiñu-i. ⁴⁵ Te nī kaxikó-i taká ndatiñu-i, jín táká ve'e-i. Te nī kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún in in-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútú-i ve'e ij. Te kásákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, sī ní ka'jo inī añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, nī kaka'an jíñú'ún jín-i. Te ndita'an kivi ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te nī kandujín-i jín tíku'nī kándíja-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ In kivi te ni kaka Pedro jín Juan, kája'an-de iní ve'e ii. Chi máá hora ka'uní aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i in chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, ncháá-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ii nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo iní ve'e ii yúan. ³ Te chaa-ún, ni jini-de nuu Pedro jín Juan, ja kuákivi-de iní ve'e ii. Te ni ka'an nda'ú-de jín-de ja ná kuá'a-de in caridad. ⁴ Te Pedro jín Juan, ni kande'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te ni kaka'an-de jín-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máá cháa-ún, ndátu tu'a-de, jáni iní-de ni'in-dé yakú na jín núu Pedro jín Juan. ⁶ Te ni kachi Pedro: Tú ñáva'a-rí plata ni oro. Ko ja ñáva'a-rí, yúan kuá'a-rí nuu-ro. Jín sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te ni tin-de ndavá'a chaa-ún. Te ni xndukuiñi-de chaa. Te ja'a-dé jín sukún já'a-dé, ni kanduva'a-ni. ⁸ Te in ni kanda-ni-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jika-de. Te ni kivi-de jín Pedro jín Juan iní ve'e ii, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ni kajini taká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ni nakuni-i nuu-dé ja máá cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ii ja nání hermosa kúu-de. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. Te ni kayu'ú-i, chi kájiní-i ja súan ni ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa ni nduva'a-ún, nini tin-de Pedro jín Juan, te ni kataka-ni ñayivi núu-dé iní corredor ja nání Salomón. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. ¹² Te ni jini Pedro ja súan kúu. Te ni ka'an-de jín ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kande'é-ní tiñu yá'a. Naja kande'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kakuu-ná xí ío fuerza iní-ná nává'a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máá Dios Abraham, jín Isaac, jín Jacobo, máá Dios, Táa-yo, ni nduñá'nu Se'e-ya Jesús ni sá'a-ya, te ni kanastúu-ní Jesús, te ni kanakuxndí-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sía chaa-ún-ya kuni-de núu. ¹⁴ Ko máá-ní, ni kaské'ichi-ní I'a ii, I'a ndoo. Te ni kajikan-ní in chaa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te ni kaja'ni-ní máá Jito'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, ni naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máá-ná kakuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájiní-ní chaa yá'a te kanakuni-ní-de. Te ni kandíja-de Jesús jín sí'ví-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Chi kándíja-de-ya, te yúan ní nduva'a ii cháa yá'a natu'un kájiní máá-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jini-ná chi siki já tú ní kájuku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan ni kasá'a chaa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jín kivi, ni kajani chaa tu'un onde sáá ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jín ndása ndo'o Cristo. Te vina a ni skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ní, te ná nákani iní-ní jíná'an-ní núsáá,

návã'a ná ndá'vã taká kuachi-ní, te chaã kiví já ndúsií iní-ní sá'a máá Jító'õ-yõ. ²⁰ Návã'a tájí Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un nî sándaã-ya já kúu ní onde sáá. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndõo-ya ondé andíví, onde kiví ndújáá taká ndatíñu, nátu'un nî kaka'an cháa ndoo nî kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chî Moisés, nî ka'an-de jín táã-yõ: Máá Tatá-rõ Dios, kuã'a-ya íin cháa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-rõ. Te kenda-de ma'ñú taká ñani-rõ nátu'un nî kenda-ri. Te ná chú'un iní-rõ tú'un ka'an cháa-ún nú naún ndí'i tu'un ka'an-de jín-rõ. ²³ Te nú ndé cháa tú kuni-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú taká-gã ñayívi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa nî kajani tu'un, onde kiví ní kii Samuel te ñí-gá onde vina, suni nî kajani-de tu'un ja kí kiví yá'a. ²⁵ Máá-ní kákuu se'e cháa nî kajani tu'un-ya jín sé'e sikí contrato nî sándaã Dios jín táã-yõ. Te nî ka'an-ya jín Abraham: Onde chîi tata-rõ kenda ja kéndõo ndatu taká se'e ñuyívi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, nî naschakú-ya Sé'e-ya. Te nî tájí-yá Se'e-ya, te nî kii-ya nuu máá-ní xna'an-gã, návã'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kéndõo ndatu-ní.

4

Ja ní kakatün-de Pedro jín Juan

¹ Te nini kaka'an-de jín ñayívi-ún, te sutu, jín já kúñá'nu iní ve'e íi, jín saduceo, nî chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaán iní ja kástá'an apóstol nuu ñayívi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á nî nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te nî kakatün-ún-de. Te nî kachindee-de iní vekaa onde kiví xían-ún, chî a nî iní. ⁴ Ko kua'a xaán ñayívi ní kajini so'o-i tu'un nî kaka'an cháa apóstol. Te nî kakandíja-i. Te nî jínu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kiví xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, jín cháa nî kayii, jín cháa káchaa tutu, nî kandutútú-de iní ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni nî kandutútú-de jín máá sutú ñá'nu-gã Anás, jín Caifás, jín Juan, jín Alejandro, jín taká-gã ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-gã-ún. ⁷ Te nî kajani-ún-de ma'ñú. Te nî kajika tu'un-de: Na jín fuerza, xí na jín sí'ví kásá'a-ró tíñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chî nî kútú-de jín Espíritu Santo, te nî kachí-de jín cháa-ún: Níi cháa kákuñá'nu iní ñuu, jín níi cháa nî kayii nuu ñúu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náá sikí íin tíñu vã'a nî kasá'a-ná jín íin cháa kú'u yá'a nú ndasa nî nduvã'a-de, ¹⁰ núsáá te máá-ní jín taká ñayívi ñúu Israel, ná júku'un iní-ní ja jín sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret nî nduvã'a cháa kándij nuu-ní yá'a. Te suu I'ã-ún nî kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko nî nachaku-ya má'ñú ndíyi nî sá'a Dios. ¹¹ I'ã yá'a kúu yuu já ní kaské'ichí níi, cháa kácutá'an ve'e. Te yuu-ún, máá yúu

ndíso fuerza jikí kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóó, chí túu inga sí'ví nání ni ñn cháa ío iní ñuyívi yá'a ja kúu nama taká ñayivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te ñi kajini ja tú káyu'ú Pedro jín Juan káka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, chí tú ní kájika-de escuela. Te ñi kánaa iní kándé'é núu-dé. Te ñi kajuku'un iní ja ní kajika-de jín Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu cháa ñi nduva'a-ún, kándichi-de jín Pedro jín Juan. Te tú ní kákuu kuti xndió káni ni ñn tu'un. ¹⁵ Ko ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te ñi kaka'an: Ndasá sá'a-yó jín cháa yá'a núsáá. Chí jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu taká ñayivi núu Jerusalén ja súan ñi kasá'a-de ñn tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'ín nuu taká ñayivi, te ná ká'an xa'an-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní ñn ñayivi, áchí. ¹⁸ Te ñi kanakana xiní-dé. Te ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni ñn tu'un jín sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ñi kaka'an Pedro jín Juan: Tava máá-ní cuenta te nú játa'an iní Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máá-yá. ²⁰ Chí nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jín já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ñi kaka'an xa'an núu Pedro jín Juan, te ñi sía-de kua'an-de, chí tú ní káni'ín kúti modo xndó'o Pedro jín Juan, chí káyu'ú kájito ñayivi, chí taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chí cháa ñi nduva'a jín tíñu ñá'nu-ún, ví'i-gá uu xiko kuia ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'ni kándija

²³ Te ñi kaku-de kája'an-de. Te ñi najakoyo-de nuu tá'an-de. Te ñi kanakani-de taká tu'un ñi kaka'an sutu ñá'nu jín cháa ñi kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan ñi kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te ñn jínu-ni ñi kaka'an jaa-i jín Dios: Tátá, máá-ní kúu Dios ñi sá'a andívi, ñuyivi, mar, jín taká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jín Espíritu Santo ñi ka'an-ní jín yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chí ñi ka'an-de: Naja kákiti iní ñayivi, te naja kanakani sáni iní-i. ²⁶ Ñi kataka cháa kákuu rey ñuyivi jíná'an-de. Te cháa kakuñá'nu-ún, ñi kakutútú-de. Te ñn-na ñi kandonda-de sikí máá Tatá Dios jín sikí Cristo-ya. ²⁷ Chí Herodes jín Poncio Pilato jín cháa sñn nación jín ñayivi núu Israel, ñi kakutútú ndija-de iní nuu yá'a, ñi kandonda-de sikí Sé'e ñi-ní Jesús, I'a ñi jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu ñi teta'an máá-ní, jín já ní kundaa iní-ní onde sáá. ²⁹ Te vina, Tátá, ndé'é-ní ndasá káka'an xa'an-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kuá'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jín

tuní, jín tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jín sí'ví máá Sé'e ij-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan n̄i kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútú-i-ún, n̄i taan. Te ndí'i-i, n̄i kakútú-i jín Espíritu Santo. Te n̄i kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a kákandíja, chí jín iní jín añú-i n̄i kanduu ñn núú-i. Te tú ni ñn-i ní káka'an-i ja máá-i xín ñn ndatíñu. Chi taká ndatíñu, n̄i kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyí xáan kájani ndaa apóstol tu'un ndasa n̄i kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno n̄i kuu tu'un luu Dios iní-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándí'i ní ñn-de, chí taká cháa káxín ñú'un, xí vé'e, n̄i kaxikó-de, te n̄i kachinchaka-de xu'ún, ³⁵ te n̄i kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol n̄i kasaka-dé nuu ñn ñn tá'an-de ndasa kájinu ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháá-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ N̄i xikó-de ñn ñu'un-dé. Te n̄i kinchaka-de xu'ún. Te n̄i chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Sikí Ananías jín Safira

¹ Ko ñn cháa nání Ananías jín ñásí'i-de Safira, n̄i kaxikó-de ñn ñu'un. ² Te n̄i janchar-de sava xu'ún. Te suni jini ñásí'i-de ja súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kinchaka-de yaku-ni. Te n̄i chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te n̄i ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núú. Chi n̄i janchar-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xín núú. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró ñú'un núú. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan n̄i jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te n̄i ndua-ni-de. Te n̄i jii-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, n̄i kayu'ú xaan-í. ⁶ Te n̄i kandukuiñi cháa súchí. Te n̄i kaxndánuu-de ndiyi-ún, te n̄i kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te n̄i kachiyuji-de-i. ⁷ Te n̄i kunúu, nátu'un uní hora. Te n̄i ja ñásí'i-de n̄i kivi-ña vé'e-ún. Te naún jini máá-ña ja súan n̄i kuu. ⁸ Te Pedro, n̄i jika tu'un-de-ña: Kastu'ún núu-rí. N̄i xikó-ró ñú'un-ún ñn tanto súan xí túu. Achí-de. Te n̄i kachi-ña: Jaan, ñn súan n̄i kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, n̄i ka'an-de jín-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchar-ro Espíritu máá Tata Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa n̄i kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róó ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te n̄i jii-ni-ña. Te n̄i ndivi koyo cháa súchí-ún. Te n̄i kajini-de ja á n̄i jii-ña. Te n̄i kakiñi'in-de-ña, te n̄i kachinduji-de-ña xín yí-ña.

11 Te ndivii tíku'n_i kándija jíin táká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, n_i kayu'ú xaan-í.

Kua'a tiñu ñá'nu jíin tuni n_i kasá'a apóstol

12 Te cháa apóstol, n_i kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te ñin ká'nu-ni kándutútú-de in_i corredor Salomón. 13 Ko tú ní chúndéé iní ni ñin-i ketá'an-i jíin-de. Ko ñayivi, ví'í-gá n_i kajatú'ún-i-de. 14 Te ñayivi ní kəkandija nuu máa Jító'o-yo, ví'í-gá n_i ndea-i, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaan-í. 15 Te n_i kəkinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te n_i kajakin-de-i in_i ya'ya kánda-a-i nuu jito jíin núu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jinū vasté máa káti-dé sikí-í. 16 Te suni taká ñayivi núu yani-ún, n_i kataka kua'a-í in_i nuu Jerusalén, n_i kəkinchaka-i ja kaku'u jíin ja káta'an tach_i k_ini. Te ndi'i-ún, n_i kanduva'a jíná'an.

Ja ní kachindik_in-i Pedro jíin Juan

17 Yúan-na te n_i kəkukuásún iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja káchíñú'ún sikí saduceo, te n_i kəndonda. 18 Te n_i kəkatiin-ún cháa apóstol. Te n_i kətaan-dé in_i vekaa nuu. 19 Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yúxé'é vekaa-ún. Te n_i kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te n_i ka'an-ya jíin-de: 20 Kuá'an, te kuiñi-ró iní ve'e ij. Te yúan kani-ró taká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. 21 Te n_i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te n_i kivi koyo-de in_i ve'e ij. Te n_i kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te n_i chəkoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te n_i nastútú-de cháa junta jíin cháa n_i kayii in_i nuu Israel. Te n_i táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún in_i vekaa. 22 Ko nuu ní jakoyo cháa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-dé apóstol. Te n_i kanaxió káva-de. Te n_i kəkastu'ún-de tu'un yá'a: 23 Jandaa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin cháa kándito-ún ichi yúxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti nāún cháa ní kájin-ná nuu. Achí-de. 24 Te cháa kúñá'nu in_i ve'e ij jíin sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, n_i kəkajá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. 25 Ko n_i jaá ñin ñayivi. Te n_i kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa n_i kətaan-ní vekaa, ká'jin-de in_i ve'e ij. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-í. 26 Yúan-na te n_i kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, ch_i káyu'ú-de kájito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. 27 Te nuu ní jaá-de jíin apóstol, te n_i jani-de cháa-ún in_i municipio. Te sutu ñá'nu, n_i xndichí-ún: 28 Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina ch_i ñí nuu Jerusalén n_i xnda-ro sá'an-ro. Te kəkuni-ro cháa-ró ñí ch_i jian sikí-rí jíná'an-rí, áchí. 29 Ko Pedro jíin apóstol, n_i kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu taká cháa. 30 Máa Dios ndiyi táa-yo, n_i naschakú-ya

Jesús, I'a n̄i kaja'ni máá-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a n̄i nduñá'nu-ya kánchaa-ya íchi ndáv'a Dios. Te n̄i nduu-ya I'a tá'ú tíñu jín I'a nama yóó, náva'a nakani in̄i ñayivi ñúu Israel te koo tuká'nu in̄i-ya núu táká kuachi-i. ³² Te máá-ná jín Espíritu Santo, kákuu-ná testigo máá-yá nuu táká tu'un yá'a. Ch̄i já'a Dios Espíritu-ya núu táká ñayivi kájandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máá-ún, súan n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kakiti xaan iní. Te ka'ni-ún-de kákuni núú. ³⁴ Ko ío ñn maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de chaa fariseo. Te taká ñayivi, kájatú'ún-i-de. Te n̄i ndukuiñi-de nuu junta. Te n̄i tá'ú-de tíñu ná kúxio núu chaa apóstol. ³⁵ Te n̄i ka'an-de jín: Róo chaa ñuu Israel, kani va'a in̄i-ro te nú naún kákuni ro sá'a-ró jín chaa yá'a. ³⁶ Ch̄i onde sáá ní ndonda Teudas, te áchí-de ja chaa téyí kúu-de. Te n̄i kataka-i nuu-dé natu'un kuun ciento chaa. Te n̄i ji'i-de n̄i sá'a sava-ga chaa. Te taká ja ní kajandatu tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xiní, te n̄i ndonda Judas chaa ñuu Galilea. Te n̄i jaka-de kua'a ñayivi kuángoyo yata-dé. Te suni n̄i naa chaa-ún. Te taká ñayivi ní kajandatu nuu-dé, n̄i kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro chaa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Ch̄i nú onde ch̄i ñayivi vái tu'un yá'a xí tíñu yá'a, te naa í. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Ch̄i sánaa te natuu ja jín Dios kájatá'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te n̄i kájatú'ún tú'un n̄i ka'an Gamaliel. Te n̄i kakana xiní chaa apóstol. Te n̄i kaskúun yunu xí sukun-dé. Te n̄i ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jín sí'vi Jesús. Te n̄i kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máá apóstol, nuu junta n̄i kenda koyo-de kája'an-de, kákusi iní-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de siki sí'vi-yá. ⁴² Te in̄i ve'e í jín táká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia chaa kuatíñu

¹ Te n̄i ndea kua'a chaa káskuá'a. Te ñn kivi, te chaa ñuu Grecia, n̄i kaka'an sóo-de siki chaa hebreo, ch̄i tú ní téta'an ñn núu-de staq kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, n̄i kanastútú-de taká chaa káskuá'a, te n̄i kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máá-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáá te róo ñáni, kaji-ró usia tá'an máá-ró, chaa va'a, chaa ndichí, chaa káñu'un chítu Espíritu Santo ná kúu-de. Te ná chaa-yó tíñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jín já kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajata'an in̄i ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kakaji-i Esteban, chaa kándija va'a kúu-de. Te ñú'un chítu-de Espíritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín

Nicanor, jíin Timón, jíin Parmenas, jíin Nicolás, cháa n̄i naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, n̄i kajani-i nuu cháa apóstol. Te n̄i kajikan ta'u-dé te n̄i kaxndée-de nda'a-dé xin̄i cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios n̄i jika kua'an. Te cháa kaskuá'a, n̄i kandeá xaan-dé in̄i ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú n̄i kajatú'ún, te n̄i kakandíja.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, n̄i chítú ndii-de jíin fuerza, te ñúkuún ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuni nuu taká ñayivi. ⁹ Te in̄i ve'e sinagoga n̄i kandonda yakú cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, n̄i kastátá'an jíin Esteban. ¹⁰ Ko tú ní káakundéé jíin-de, chí ndíchí-de, te suni n̄i ka'an-de jíin fuerza máa Espíritu. ¹¹ Yúan-na te n̄i kaská'an yakú cháa ja ní kaka'an: N̄i kajini so'o-ná ká'an ndivá'a Esteban sikí Moisés jíin sikí Dios, áchí. ¹² Te súan n̄i kaská'an-ún ñayivi, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te n̄i kajinu yuán sikí-dé, te n̄i kakatíin-ún-de kuangoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te n̄i kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndivá'a-de sikí vé'e ii yá'a jíin sikí ley. ¹⁴ Chi n̄i kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e ii yá'a, te nasama-de taninu n̄i xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú iní municipio, n̄i kandakoto nuu-dé, te n̄i kajini ja jito nuu-dé nátu'un nuu íin ndajá'a ándívi.

7

Tu'un n̄i jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, n̄i ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, n̄i ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, n̄i kenda-ya núu táa-yo Abraham ná n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de in̄i ñuu Harán núu. ³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kenda in̄i ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro in̄i ñuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te n̄i kenda-de in̄i ñuu Caldea. Te n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Harán. Te yúan n̄i j'i táa-de. Te n̄i sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu kaxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté íin tí'li. Ko n̄i keyu'u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jíin núu taká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan n̄i ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kua kua tíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te n̄i ka'an Dios: Ko máa-rí, ndonda-ri sikí ñuu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú n̄i kuu-ún, te kenda koyo-i te chíñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te n̄i sá'a-ya contrato jíin-de jíin tuni ja xití ndúu-de. Te se'e

Abraham n̄i kuu Isaac. Te n̄i xiti ndúu-de-i nuu uná kiv̄i-í. Te se'e Isaac n̄i kuu Jacob, te se'e Jacob n̄i kuu ndí'uxí uu máá tatá ñúu. ⁹ Te taká tatá ñúu-ún, n̄i kakukuásún iní-de. Te n̄i kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios n̄i jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te n̄i nama-ya-í nuu taká tundó'o n̄i ta'an-i. Te n̄i kundíchí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, n̄i kus̄i iní-de jíin-i n̄i sá'a-ya. Te n̄i chaa-de gobernador sik̄i José. Te José, n̄i tá'ú-de tiñu nuu ñúu Egipto jíin núu vé'e Faraón. ¹¹ Te n̄i kii ñn tama xaan ñí ñúu Egipto jíin ñí ñúu Canaán. ñn tundó'o xaan ní kuu-ún. Te nd̄iyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te n̄i jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te n̄i tájí-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñn. ¹³ Te ja vuelta uu, n̄i kanakun̄i ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni n̄i stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, n̄i tájí-de chaa kaja'an ja ní kana-de xin̄i táa-de Jacob kii-de jíin taká tá'an-de. Ío un̄i xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan n̄i kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan n̄i ji'i-de jíin taká tatá ñúu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, n̄i kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te n̄i kayuji-de in̄i ve'e añú ja jíin plata n̄i jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko n̄i kuyani kiv̄i ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, n̄i ndea-i. Te n̄i kukua'a-í in̄i ñuu Egipto. ¹⁸ Te n̄i kuu kuia. Te n̄i nukuiñi inga rey in̄i ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, n̄i xndá'ú-de ñayivi ñúu-yo, n̄i sándiva'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún n̄i kaku Moisés. Te n̄i kus̄i iní Dios jíin-i. Te un̄i yoó ní ja'nu-i in̄i ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, n̄i skána-ña-í. Te n̄i naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te n̄i skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te n̄i kutu'a Moisés taká tu'un ndíchí ñúu Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de jíin taká tu'un ka'an-de jíin taká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kuia-de, te n̄i kus̄i iní-de kindé'é-de taká ñani-de ja kakuu se'e Israel. ²⁴ Te n̄i jini-de nuu ñn chaa Egipto ja sándiva'a jíin ñn chaa Israel. Te n̄i stují-dé chaa Egipto-ún, te súan n̄i nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máá-de, jáni in̄i-de ja júku'un in̄i taká ñani-de ja Dios n̄i tájí-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máá ñani-de, tú ní kájuku'un kuti iní. ²⁶ Te inga kiv̄i xían-ún, suni n̄i jini-de nuu úu chaa kajatá'an. Te n̄i jaá-de. Te n̄i ka'an-de jíin já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Ch̄i ñani-ro kanakun̄i tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá cháa já'a ta'u tá'an-ún, n̄i chujíkí-de Moisés. Te n̄i ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró te sándaa-ro tiñu-r̄i jíná'an-r̄i. ²⁸ Te suni kuní-ro ká'ni-ro rúu nátu'un n̄i ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a n̄i jini so'o Moisés. Te n̄i jinu-de kua'an-de. Te jíká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan n̄i skáku ñasi'í-de uu se'e

yíi. ³⁰ Te nī jīnu tuku uū xiko kuia. Yúan-na te ñn ndajá'a ándíví, nī kenda-ya núu-dé onde nuū ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ñn yukū kayú yáá ñú'un nī kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jinī-de ñu'un-ún. Te nī kandita-de návā'a kunī-de nuū. Te nī ka'an máá Tatá-yo Dios jín-de: ³² Máá-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chúndéé iní-de ndé'é-de nuū. ³³ Te máá Tatá Dios, nī kachī-ya jín-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Chī nuū kándij-ro jián, ñu'un íi kúu. ³⁴ A nī jinī-rī ja sé'e-rī ká'jin-i inī ñuū Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni jīni so'o-rī ja kánde'e ndá'ú-i. Te nī kuun-rī vai-rī ja náma-rī-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáá. Te ná tájí-rí róo ki'in-ro onde ñuū Egipto. Achí-ya jín-de. ³⁵ Núsáá te Moisés yá'a, vasa a nī kaské'ichī-i-de te vasa nī kaka'an-i: Ndéja ní jani róo ja kuñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-ro tíñu-rī, nī achī-i jín-de. Ko Dios, nī tájí-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuū-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuū-dé nuū yukú-ún, suni nī chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, nī ndiñi'in-de-i jíná'an-i inī ñuū yúan, te nī sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jín táká tunī inī ñuū Egipto, jín núu mar kuá'á, jín núu ñú'un té'é, uū xiko kuia. ³⁷ Cháa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jín táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñn cháa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruū. Te nuū cháa-ún kuni ná'in-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Cháa-ún kúu cháa nī kandee jín tikunī ndiyi táa-yo onde nuū ñú'un té'é. Te nī ka'an ñn ndajá'a-ya jín-de xinī yúku Sinaí, te nī ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te nī jani-de tu'un-ún nuū-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuñi-de kuandatu-de nuū cháa-ún, chī sasua nī kaské'ichī-de cháa. Te nī kakusñn inī-de, no'on-de ñuū Egipto kákuñi-de núu. ⁴⁰ Te nī kaka'an-de jín Aarón: Sáva'a tinī-ro I'a ná kúxnúu núu-yo. Chī cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo inī ñuū Egipto vai-yó, tú kájinī-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te nī kasá'a-de ñn chelu. Te nuū ndosó-ún nī kasoko-dé kití. Te nī kakusñ iní-de jín tíñu nī kasá'a-de jín ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, nī kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te nī xndóo-ya-dé ná kuátíñu-de nuū tíñuú xíní ándíví, nátu'un yóso núu tutú cháa nī kajani tu'un Dios onde sáá: Róo ñayivi Israel, a nī kaja'ni-ro kití núu-rí uū xiko kuia nuū ñú'un té'é náun. ⁴³ Túu, chī sasua nī kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc jín tíñuú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-rī róo ki'in-ro onde yata ñúu Babilonia, áchí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un nī tá'ú Dios tíñu nuū Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra nī jinī-de. ⁴⁵ Sáa chī

jíin fuerza Dios n̄i kaskúnu nd̄iyi táa-yo ñáyivi s̄iin nación ja ní kat̄iin máa-i ñuu yá'a. Yúan-na te jíin Josué n̄i k̄ivi koyo-de in̄i lugar máa-i, n̄i kakinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i kendoo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, n̄i kusii in̄i Dios jíin-de. Te n̄i jikan-de ja ná sava'a-de iin ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de iin ve'e máa-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya in̄i ve'e kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jáni tu'un-ya ondé sáa: ⁴⁹ Andívi kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tiñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndíi ja'a-rí. Ndasaa koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáa. Xíndenu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatíñu yá'a, áchí máa Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandíja in̄i añú-ní te xaan só'ó-ní. Ch̄i nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a nd̄iyi táa-ní onde aná'an. ⁵² Ió iin cháa n̄i kajani tu'un-ya ondé sáa ja tú ní káchindik̄in táa-ní-de náún. Ch̄i táa-ní, a n̄i kaja'ni-dé cháa kájani tu'un ja k̄i máa I'a ndaa núú. Te I'a-ún, a n̄i kanastúu-ní-ya te n̄i kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máa-ní, tú ní kaskíkuu-ní, vasa ndajá'a máa-yá, n̄i kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a n̄i kajini so'o. Te n̄i kata'u'u in̄i. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máa Esteban, n̄i kútú-de Espiritu Santo. Te n̄i ndakoto-de ichi ándívi. Te n̄i jini-de ja ndíi ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándij-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te n̄i ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andívi. Te ndé'é-rí nuu máa Sé'e cháa kándij-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kákana kó'ó. Te n̄i kajasu so'o. Te iin jinu-ni n̄i kandonda vaa siki Esteban. ⁵⁸ Te n̄i kakiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñuu. Te n̄i kaskána tikachí. Te n̄i kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kánde'é, n̄i kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a iin cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xiní Esteban, te n̄i ka'an nda'ú Esteban jíin máa Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i jukuiñi jíti-de. Te n̄i ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a siki-í jíná'an-i, áchí-de. Súan n̄i ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i ji'i-ni-de.

8

Ja ní chindik̄in Saulo tiku'n̄i kándíja

¹ Te Saulo, n̄i jatú'ún-de ja ní ji'i Esteban. Te kivi-ún n̄i kejá'a káchindik̄in xaan-í tiku'n̄i kándíja in̄i ñuu Jerusalén. Te tiku'n̄i-ún, n̄i kajicha nuu-i kaja'an-i ní ndáñúu Judea jíin ndáñúu Samaria. Ko cháa apóstol ch̄i túu. ² Te cháa káchíñú'ún Dios, n̄i kajach̄induji-de Esteban. Te n̄i kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, ch̄i xnáa-dé tiku'n̄i kándíja kuní-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de cháa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios iní ñuu Samaria

⁴ Te taká ñáyivi ní kajicha nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñáyivi. ⁶ Te taká ñáyivi-ún, ni kachu'un iní-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. ⁷ Chi iní kua'a ñáyivi ní kiñi'in-de tachí káni. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kája'an. Te tini chaa ni kuyúnú jín chaa rengo, ni kanduva'a-de. ⁸ Te ni kakusí xaan iní ñáyivi ñuu-ún. ⁹ Te iní ñuu-ún ni jo in chaa nání Simón. Te chaa-ún, chaa ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa iní ñáyivi ñuu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja in chaa ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñáyivi, xaan vá'a káchu'un iní-i tu'un ká'an-de onde suchí lúli te onde chaa ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu iní-de. ¹¹ Te káchu'un iní-i tu'un ká'an-de, chi xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, ni kánaa iní-i kánde'é-i. ¹² Ko nuu-í ni jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í kúu chaa kúu ña'an. ¹³ Te máa Simón, suni ni kandíja-de, ni janducha-dé. Te ni jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tuni jín taká tiñu ñá'nu. Te ni kee nuu-dé kándij-de. ¹⁴ Te chaa apóstol ká'in-de iní ñuu Jerusalén, ni kajini tu'un-de ja ñáyivi ñuu Samaria, ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni katájí-de Pedro jín Juan kája'an-de yúan. ¹⁵ Te ni jakoyo chaa-ún. Te ni kajikan ta'u-dé ja'a ñáyivi-ún, náv'a ná ní'in-í Espíritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Chi té cha'an-ga kii-ya sikí ní in-i. Chi máni ni kajanducha-í jín sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te ni kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te ni chaa Espíritu Santo sikí-í. ¹⁸ Te ni jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñáyivi-ún, te ja'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te ni ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná náv'a nani ñáyivi xndée-ná nda'a-ná xini-í, te chaa Espíritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te ni kachi Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, chi jáni iní-ro já jín xu'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro já kúndij-ro sikí tiñu yá'a, chi tú ío ndaa iní añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani iní-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu iní-ya núu kuáchi ñú'un iní-ro. ²³ Chi jini-ri ja xaan kújá'a iní-ro núu-ya. Te máni kuáchi tin róó. Achí Pedro jín-de. ²⁴ Yúan-na te ni ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo náv'a ni in tu'un ká'an-ro ján ma kí sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañú Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín cháa eunuco

²⁶ Te ñin ndajá'a máá Tatá Dios, ñi ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro ichi sur, ichi já kenda ñi ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chi ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te ñi ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ñi kenda-ni ñin cháa eunuco etíope. Te cháa-ún jítíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñin gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaká xu'ún-ña. Te ñi kii-de ñuu Jerusalén, ñi kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ñi cháa Isaías cháa ñi jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máá Espíritu ñi ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, ñi kundé-de ñi jaa-de. Te ñi jini so'o-de ká'u cháa-ún tutu ja ní cháa Isaías onde sáa. Te ñi jiká tu'un-de cháa-ún: Á júku'un ñi-ni naún ká'u-ni xí túu. Achí-de. ³¹ Te máá eunuco, ñi ka'an-de jín Felipe: Te ndasa juku'un ñi-ná te nú tú stá'an ñin cháa nuu-ná, áchí-de. Te ñi ka'an ndá'ú-de ja ná káa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jín-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ñi-ún ñi ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñin riñi ja kuá'an-ti kúu-ti, súan ñi ja'an-ya. Te nátu'un ñin lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora ñi kuka nuu-yá, tú ní sándaá va'a-i jín-yá. Ndasa koo tu'un tata-ya, chi ñi j'i-ya ñi ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, ñi ka'an-de: Cháa ñi jani tu'un yá'a, ndé siki cháa ká'an-de. Siki máa-de xí siki ingá cháa, áchí-de jín Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, ñi kejá'a-de ká'an-de. Te jín tú'un ká'an tutu ñi-ún ñi jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te ñi jakoyo-de ñin nuu ñu'un nducha. Te ñi ka'an cháa eunuco: Yá'a ñu'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ñi kachi Felipe: Nú kándija-ni onde jín ñi jín añú-ni, te kuu, áchí-de. Te ñi ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máá Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ñi jukuñi carreta. Te ñi kanuu ndendúu-de kája'an-de nuu ñu'un nducha yúan. Te ñi skuánducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de ñi nducha, te Espíritu máá Tatá Dios, ñi chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jini-de nuu Felipe. Te ñi ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsi ñi-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ñi ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jani-de tu'un va-a-ya táka ñuu. Te vásá ní jaa-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani ñi Saulo

¹ Te Saulo, nákatá-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máá Jító'o-yo. Te ñi jaa-de nuu sutú kúñá'nu-ga.

² Te *n̄i* *jikan*-de *tutu nuu cháa-ún ja kí'in*-de *taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a kat̄in*-de *sava cháa xí ñá'an já ká'in siki tú'un-ya*. Te *ku'n̄i*-de *ñayivi-ún kunchaka*-de-*i kii*-de *jín-i ñuu Jerusalén kuní*-de. ³ Te *n̄i ki'in*-de *ichi kuá'an*-de. Te *n̄i kuyani*-de *ñuu Damasco*. Te *sánaa-ní te n̄i ndii ncháa-ni ñí n̄u*-de *onde andívi*. ⁴ Te *n̄i ndua*-ni-de *nuu ñú'un*. Te *n̄i jini so'o*-de *ká'an in tu'un jín*-de: *Saulo, Saulo, naja ch̄indik̄in-ro r̄u*. Achí. ⁵ Te *máa*-de, *n̄i ka'an*-de: *Ndé cháa k̄uu-ní vii, Táta, áchí*-de. Te *n̄i kach̄i-ya jín*-de: *Máa-rí k̄uu Jesús ja ch̄indik̄in-ro r̄u*. *Xaan yí k̄uu ja kuañú yátá-ró punta garrocha*. Achí-ya. ⁶ Te *máa*-de, *kisi-i*-de, *ch̄i yú'ú*-de. Te *n̄i ka'an*-de: *Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí*-de. Te *máa Jító'o-yo, n̄i kach̄i-ya jín*-de: *Ndukoo, te k̄ivi-ró iní ñuu*. Te *yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró*. Achí-ya. ⁷ Te *cháa kája'an jín Saulo, n̄i kajukuiñi*-de *kákee nuu*-de *kánde'é*-de. *Chi n̄i kajini so'o ndija*-de *ní'in, ko tú ní kajini*-de *nuu ní in cháa ká'an*. ⁸ *Yúan-na te n̄i ndukoo Saulo nuu ñú'un*. Te *n̄i ndakoto*-de. *Ko tú ni in nuu ní jini*-de. Te *kát̄in cháa-ún nda'a-dé kája'an*-de *jín*-de. Te *n̄i kaskivi*-de *Saulo iní ñuu Damasco*. ⁹ Te *yúan n̄i kanchaa*-de *un̄i kivi*. Te *tú ní k̄uu kuti ndé'é*-de, *ni tú ní yéé-dé staa, ni tú ní jí'i*-de *nducha*.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te *n̄i io in cháa skuá'a tu'un-ya ñúu Damasco nání*-de *Ananías, te jín jani n̄i ka'an máa Jító'o-yo jín*-de: *Ananías, áchí-ya*. Te *máa*-de, *n̄i ka'an*-de *jín-ya*: *Táta, yá'a kanchaa-ná, áchí*-de. ¹¹ Te *n̄i ka'an máa Jító'o-yo jín*-de: *Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja nání derecha*. Te *in̄i ve'e Judas ná ndúkú-ró in cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikán ta'u-dé*. ¹² Te *skóto jani*-de *ja in cháa nání Ananías, kivi*-de *te cháa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé*. Achí-ya. ¹³ *Yúan-na te n̄i ka'an Ananías: Táta, a n̄i jini tu'un-ná siki cháa yúan ja xaan sá'a ndiva'a*-de *jín ñayivi ndoo-ní in̄i ñuu Jerusalén*. ¹⁴ Te *vina n̄i cháa*-de *yá'a ndiso*-de *tiñu sutu ñá'nu, náva'a kat̄in*-de *taká ñayivi kachiñú'ún-i níi, te taan-dé-i vekaa*. Achí-de. ¹⁵ Te *máa Jító'o-yo, n̄i ka'an-ya jín*-de: *Kuá'an, chi cháa n̄i kaji máa-rí k̄uu cháa jian, náva'a ná kani*-de *tu'un-ri ki'in*-de *ñí n̄u ñayivi s̄in nación, ñí n̄u rey, jín ñí n̄u táka ñayivi ñuu Israel*. ¹⁶ *Ch̄i stá'an-ri nuu-dé ja kánúú ndó'o*-de *kua'a xaan túndó'o siki sí'vi-rí*. Achí-ya. ¹⁷ *Yúan-na te kua'an Ananías. Te n̄i kivi*-de *in̄i ve'e-ún*. Te *n̄i xndée*-de *nda'a-dé xin̄i Saulo. Te n̄i ka'an*-de: *Ñani, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a n̄i kenda nuu-ro íchi vái-ró, n̄i táji-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndundijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espíritu Santo*. Achí-de. ¹⁸ Te *n̄i koyo*-ni *nátu'un soq yúndúchi-dé. Te n̄i*

ndundijin nduchi-dé. Te ni ndukuiñi-de. Te ni janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni nakee-dé staa. Te ni nani'in iní-de. Te ni kendoo Saulo yakú kiví jíin cháa káskuá'a ja káxiukú-de iní ñuu Damasco. ²⁰ Te ni kejá'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo iní ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jíin táka ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní chaá-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jíin-i nuu sutú ná'nu núu. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá ni ndúkú ndéé-de ni sáká núu-de xiní cháa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyíi-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te ni kuu-ga kiví. Te chaá judío, ni kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ni ni'in-dé tu'un ja súan ni kandatú'un cháa-ún. Te máa cháa judío ndúu ñúu-ni kájito yu'u-dé ichi núu kenda yuxé'é ñúu ja ká'ni-dé Saulo núu. ²⁵ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-de, ni káki'in-de Saulo akuáa. Te iní in jika ni kaskúun-de chaá jika in nama ñúu-ún.

Saulo iní ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuni-de naketá'an-de jíin cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, ni kayu'ú-de ni kajito-de Saulo, chi tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ni jaka-de kua'an jíin-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ni jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ni jiní Saulo nuu máa Jító'o-yo ichi kuá'an-de, te ni ka'an-ya jíin-de, jíin ndasa ni chundéé iní Saulo ni ka'an téyíi-de tu'un Jesús iní ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén jíin cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ni jani téyíi-de tu'un máa Jító'o-yo. Te ni státá'an-de jíin cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuni-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ni kajini tu'un taká ñani. Te ni kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan ni katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tikuni kákandíja ní iní ñuu Judea, jíin ñuu Galilea, jíin ñuu Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ni ja'nu-ga-i jíin tú'un. Te ni kachiñú'un-i máa Jító'o-yo. Te ni káundéé iní-i ni sá'a Espíritu Santo. Te ni ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ni ja'an-de nuu ñayivi ndóo iní ñuu Lida. ³³ Te yúan ni jiní-de nuu in chaá nání Eneas, ja ní kuu uná kuia káa-de jito, chi ni kuyúnú-de. ³⁴ Te ni kachi Pedro jíin-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ni ndukoo-ni chaá-ún. ³⁵ Te ni kajini taká ñayivi káxiukú ñuu Lida jíin ñuu Sarón. Te ni kanaxió káva iní-i nuu máa Jító'o-yo.

Jā ní nachakū Dorcas

³⁶ Te suni nī io ñin ña'an skuá'a inī ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. ³⁷ Te kivi-ún nī ku'u-ña. Te nī jiji-ña. Te nī ndi'i nī nasándoo-de ña'an-ún. Te nī kajakin-de-ña ñin inī ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kánchaa jíin ñuu Jope. Te chaa káskuá'a-ún, nī kajini tu'un-de ja kánchaa Pedro yúan. Te nī katáji-de uu chaa kuaka'an nda'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ní te chaa-ní nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nī ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní jaa-de, nī kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de inī ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, nī kajikó ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná nī kanchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, nī jacha ndi'i-de ñayivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te nī jukuiñi jiti-de. Te nī jikan ta'u-dé. Te nī naxió kóto-de ichi núu kátuu ndiyi-ún. Te nī ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máa-ña, nī ndakoto-ni-ña. Te nī jini-ña núu Pedro. Te nī ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máa-de, nī tiin-de nda'a-ñá. Te nī xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te nī kana-de xiní ñáyivi ndoo jíin viuda. Te nī stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tíñu yá'a nī jicha tu'un ní ñuu Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, nī kakandíja-i nuu máa Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de inī ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñin chaa curtidor nání Simón.

10*Pedro jíin Cornelio*

¹ Te inī ñuu Cesarea nī io ñin chaa nání Cornelio, nī kuu-de capitán, nī tiin-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñú'ún vá'a Dios kuu-de onde jíin ní vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu taká ñayivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te chaa yá'a, nī skóto-ya-dé natu'un ka'uní aini. Te nī jini-de nuu ñin ndajá'a máa Dios nī kivi-ya núu kánchaa-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máa-de, nī ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te nī ka'an-de: Naún kuní-ní Táta, áchí-de. Te nī kachi-ya jíin-de: A nī jini Dios ndasa jikán ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te táji-ró uu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xiní Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e ñin chaa nání Simón curtidor, ja ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúu sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te nī kana-de xiní uu mozo-de jíin xiní ñin soldado ja jatíñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde nī ndi'i nī nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te nī táji-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xían-ún, kájika-i kája'an-i. Te nī kakuyani-i ñuu-ún.

Te Pedro, ná ka'uxi uu ni kaa-de xini vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te ni chaa soko chii-de. Te ni kuni-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te ni skóto-ya-dé. ¹¹ Te ni jini-de núña andívi. Te in bulto nátu'un in sa'ma kuítá já nú'ni ndíkúun punta, ni kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te ini-ún káñu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jín koo, jín taká tisaa andívi. ¹³ Te ni jini so'o-de in tu'un ni ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, ni ka'an-de: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te ni ka'an tuku jín-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kuñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a ni kii uni vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuítá-ún, ni ndaa kuanon andívi. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni ini-de naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni jakoyo mozo ni táji Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde ni jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te ni kaka'an jaa-i. Te ni kajika tu'un-i nú yúan ncháa in chaa nání Simón, te ío inga sí'vi-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nákani ini-de nú naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni ka'an máa Espiritu jín-de: Ni chaa uni mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jín-i. Chi máa-rí, ni táji-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, ni nuu-de nuu mozo ni táji Cornelio. Te ni ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé siki kúu ja vai koyo-ró núu-rí núsáa, áchí-de. ²² Te máa mozo-ún, ni kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñu'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío kaka'an-i ja cháa va'a kúu-de. Ni ka'an in ndajá'a ndoo-ya jín-de ja ná kana-de xini-ní kii-ní kí'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jín-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te ni skivi-de mozo-ún ini ve'e. Te ni kakendoo-i yúan. Te inga kivi xían-ún, ni ndukoo-de. Te ni kee-de kaja'an-de. Te suni kaja'an yaku ñani ñuu Jope jín-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaa jíná'an-de, chi ni stútú-de tá'an-de jín amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro ini ve'e, te ni kenda Cornelio ka'an-de jín Pedro. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te ni chíñu'ún-de chaa. ²⁶ Ko Pedro, ni xndúkuiñi-de Cornelio. Te ni ka'an-de: Ndukuiñi, chi ruu, suni chaa kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te ni kivi koyo-de. Te ni jini Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiukú-i ini ve'e. ²⁸ Te ni ka'an Pedro jín ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja in chaa judío, ketá'an-de xí sá'a-de in visita nuu in chaa tú kúu judío. Ko Dios, ni stá'an-ya núu-ná ja tú ni in ñayivi chá'an, ñayivi kini ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xini-ná, te vai-ná, tú ní sájá'a ini-ná. Ja yúan jiká tu'un-ná ní: Na siki kúu ja ní kana-ní náa, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an Cornelio: Vina ío

kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndicha inji-ná. Te ka'unj aini kuu jikan ta'u-ná inji ve'e-ná. Te ni chaá ñn ndajá'a-yá nuu-ná. Te ndii ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te ni ka'an-ya jijn-ná: Cornelio, a ni jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jijn já sá'a-ró caridad. ³² Núsáa te táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xini ñn cháa kuu Simón ja nání-de Pedro, ná kii-de nuu-ro. Te cháa-ún, ncháa-de ve'e ñn cháa nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháa ve'e-de. Te cháa cháa-ún, te kastu'un-de nuu-ro, áchí-ya jijn-ná. ³³ Súan ni kuu. Te ni táji-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a ni sá'a-ni ja ní cháa-ni. Te vina, taká-ná, ká'in tútú-ná yá'a nuu Dios, náv'a'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ni, ndasa ni tá'ú Dios tiñu nuu-ni. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Vina te ni jini ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú kachiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jijn-i. ³⁶ Ni ka'an-ya jijn taká se'e Israel, ni kastu'un-yá nuu-í ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kuu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ni, a kájini tu'un-ni tu'un Jesucristo. Chi ni jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te ni kejá'a tú'un-ya onde ñuu Galilea, te ni jicha nuu ní ñuu Judea, ³⁸ ndasa ni ja'a Dios Espíritu Santo jijn fuerza nuu-yá. Te ndasa ni jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te ni nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachi kini. Chi Dios, ni chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, ni kajini-ná taká tiñu ni sá'a-ya iní ñuu Judea, jijn iní ñuu Jerusalén. Te ni kaja'ni-í-ya, ni kajata kaa-i-ya jiká ñn cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, ni nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te ni ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñayivi, chi máni nuu cháa ja á ni kaji Dios ja kuu-de testigo. Te testigo-ún kakuu-ná, chi ni kayee-ná staa ni kaji-i-ná nducha jijn-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jijn núu ñayivi ní kaji'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a ni kaka'an ndaa taká cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa. Ja taká ñayivi kándija nuu-yá, jijn sí'vi-yá koo tuká'nu inji nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaq Espíritu Santo siki ñayivi sijn nación

⁴⁴ Te nini ka'an Pedro taká tu'un yá'a, te ni chaá-ni Espíritu Santo siki taká ñayivi kájini so'o tu'un ka'an-de. ⁴⁵ Te cháa kákandija, ja ní jakoyo jijn Pedro, ja kakuu-de cháa ni kaxiti ndúu, ni kanaa iní-de kánde'é-de ja súni ni chaá Espíritu Santo siki ñayivi sijn nación. ⁴⁶ Chi ni kajini so'o-de kaka'an ñayivi-ún sijn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náv'a'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chi ni chaá Espíritu Santo siki máá-i nátu'un siki máá-yó, áchí-de.

48 Te *nj* tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Yúan-na te *nj* kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kéndo-de jín-i yaku kiví.

11

¹ Te chaa apóstol jín táká ñani ká'in ní ñuu Judea, *nj* kajini tu'un-de ja ñayívi sñin nación, suni *nj* kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te *nj* ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa *nj* kaxiti ndúu, *nj* kaka'an siki-dé. ³ Te *nj* kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te *nj* yee-ro staa jín-de, áchí. ⁴ Yúan-na te *nj* kejá'a Pedro *nj* jani kají-de tu'un nuu chaa-ún: ⁵ *Nj* kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te *nj* skóto-ya ruu. Te *nj* jini-ri ñin bulto nátu'un ñin sa'ma kuitá ja nú'ni ndíkúun punta. Te *nj* kuun vai onde nuu-rí ichi ándíví. ⁶ Te *nj* nde'é-rí. Te *nj* jini-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jín kiti xaan, jín koo, jín tísaa andíví. ⁷ Te *nj* jini so'o-ri ñin tu'un *nj* ka'an jín-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te *nj* ka'an-ri: Ma kúu Tata, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún *nj* ka'an tuku jín-rí onde andíví: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan *nj* ka'an uní vuelta. Yúan-na te *nj* ndaa bulto-ún kuano'on ichi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún *nj* jakoyo uní mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea *nj* ta'u tiñu nuu-í vai-i. Te *nj* jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máá Espíritu, *nj* ka'an-ya jín-rí ja má yú'ú-ri kí'in-ri jín-i. Te suni *nj* kaja'an iñu ñani yá'a jín-rí. Te *nj* kivi koyo-ri iní ve'e ñin chaa. ¹³ Te chaa-ún, *nj* jani-de tu'un nuu-rí, ná *nj* jini-de ñin ndajá'a ándíví kándij-ya iní ve'e-de. Te *nj* ka'an-ya jín-de: Táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaa nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te chaa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jín ní vé'e-ró, áchí-de jín-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-rí ká'an-ri, te *nj* chaa Espíritu Santo siki-í jíná'an-i suni nátu'un *nj* chaa-ya siki-yo ja xnañúu. ¹⁶ Yúan-na te *nj* nuku'un iní-ri tu'un *nj* ka'an máá Jító'o-yo: Jandaa jín ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chí jín Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni *nj* ja'a Dios Espíritu-ya núu máa-i nátu'un *nj* ja'a-ya núu máa-yó, ja kákandija-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaa kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan *nj* kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní kaka'an-de. Te *nj* kanakana jaa-de Dios: Suni *nj* ja'a Dios tu'un ja ná nákani iní ñayívi sñin nación náva'a kuchaku-i ní kani núsáa, áchí-de.

Tiku'ni kándija iní ñuu Antioquía

19 Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, ni keja'á ní kachindikin-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an ni jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñuu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú ni ñn nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chi máni nuu ñayivi judío ni kájani-i tu'un-ya. 20 Ko ni io yaku chaá ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñayivi ní kajicha-ún. Te chaá-ún, ni jakoyo-de ñuu Antioquía. Te ni kaka'an-de jín ñayivi ñuu Grecia, ni kájani-de tu'un va'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-í. 21 Te máá Jító'o-yo, ni chindéé ní chituu-ya-dé. Te ni kakandija kua'a ñayivi, te ni kanaxió káva inji-i nuu máá Jító'o-yo. 22 Te ni jicha tu'un yá'a. Te ni jini tu'un tiku'ni kándija inji ñuu Jerusalén. Te ni katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. 23 Te Bernabé, nuu ní jaá-de yúan, te ni jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te ni kusii iní-de. Te ni ka'an ni'in-de jín taká ñayivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máá Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. 24 Chi Bernabé, chaá va'a kúu-de. Te ni kútú-de Espiritu Santo. Te kándija va'a-de. Te ni kakandija kua'a ñayivi nuu máá Jító'o-yo. 25 Yúan-na te ni kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te ni nani'in-dé chaá-ún. Te nchaka-de chaá ni chaá-de ñuu Antioquía jín-de. 26 Te ní-ni ñn kuia ni kandatú-ún-de yúan jín tiku'ni kándija. Te ni kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te chaá káskuá'a-ún, ni nakunáni-de cristiano xnáñúú-gá inji ñuu Antioquía. 27 Te chaá kájani tu'un Dios, suni kivi-ún ni kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. 28 Te ni ndukuiñi ñn tá'an-de nání-de Ágabo. Te ni kastú-ún-de, ni sá'a Espiritu, ja kii ñn tama xáan ní ñuyivi. Te tama-ún, ni kii kivi ní tá'ú Claudio tiñu. 29 Yúan-na te ni kandatú-ún cháa káskuá'a-ún ja chúndá'á-de yaku na jín kí'in nuu ñani-de kaxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñn ñn-de kuá'a-de. 30 Te súan ni kasá'a-de. Te ni katáji-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, ni kajančaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa ni ja'ni-dé Jacobo

1 Te suni kuia-ún ni katiiñ rey Herodes sava ñayivi tiku'ni kándija. Te ni sá'a ndiva'a-de jín-i. 2 Te jín machete ni ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa ni kenda Pedro vekaa

3 Te ni jini-de ja súan ni kakusii iní chaá judío ni sá'a-de. Te suni ni katiiñ-de Pedro. Máá kivi-ún ni kuu viko státilá ja tú yí'i yujan ía. 4 Te nuu ní tiin-de Pedro, te ni chindee-de chaá vekaa. Te ni jani-de xia'un ñn soldado kándito-ún-de, chi kuní-de kiñi'in-de chaá stá'an-de nuu ñayivi nú ná já'a viko Pascua. 5 Súan ni kuu ja kánde Pedro inji vekaa. Ko tiku'ni

kándija, ni'in ni kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni iní Herodes ja kíni'in-de chaá nuu ñáyivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa ma'ñú úu soldado, nú'ni-de jíin úu cadena. Te suni kájin soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ní te ni jaa in ndajá'a máa Tatá Dios. Te ni ndii ncháa iní vekaa. Te ni skáki'vi-ya Pedro, ni xndúkoo-ya-dé. Te ni ka'an-ya: Yachi ndukoo-ró, áchi-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, ni jungava-ni kua'an. ⁸ Te ni kachi ndajá'a-yá jíin-de: Nachi'i chii-ró te nachi'i ndijan-ro, áchi-ya. Te súan ni sá'a-de. Te ni kachi tuku ndajá'a-yá jíin-de: Kundii tikachi-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchi-ya. ⁹ Te ni kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te naún jiní máa-de ja jándaa kúu ja ní sá'a ndajá'a-yá jíin-de, chi jáni iní-de in jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te ni kaja'a-de nuu kájin yukun in jíin yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te ni jakoyo-de yuxé'é kaa ja jito ichi yúñúu. Te yuxé'é-ún, ni nuña ii-ní máa. Te ni kenda koyo-de. Te ni kaja'a-de in ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te ni kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, ni ndukáji iní-de, te ni ka'an máa-de: Vina te ni jiní ndaa-ri ja ní táji máa Tatá Dios ndajá'a-yá ni kii, te ni nama-ya rúu iní nda'a Herodes jíin núu táká ñáyivi judío ja ká'ni-í ruu kákuñi-i, áchi-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te ni kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, chaá nání Marcos. Te yúan ni kanataka kua'a ñáyivi kájukan ta'u-í. ¹³ Te ni ka'an Pedro ichi yuxé'é yatá ké'e. Te kua'an in suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núú. ¹⁴ Te suchí-ún, ni nakuni-i tachi Pedro. Te ja kúsi iní-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chi jinu-i ni ndivi-i iní ve'e. Te ni kastu'ún-i ja kándii Pedro ichi yatá yuxé'é. ¹⁵ Te ni kaka'an jíin-i: Aa, katchi-ro, áchi. Ko máa-i, ni'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te ni kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchi. ¹⁶ Ko Pedro, ví'i-gá kána-de. Yúan-na te ni kajuña-i. Te ni kajini-i nuu-dé. Te ni kandakoto jo-i. ¹⁷ Ko máa-de, ni sá'a-de seña jíin nda'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu'ún-de ndasa ni kiñi'in máa Jito'o-yo-dé iní vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu'ún táká tu'un yá'a nuu Jacobo jíin núu táká ñani-yo, áchi-de. Te ni kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te ni kakuvaa téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nani'in-dé chaá. Te nuu ní xndichí-de soldado jina'an, te ni tá'ú-de tiñu ja ná kingoyo kuu. Yúan-na te ni kenda-de iní ñuu Judea ni kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te ni kendo-de yúan.

Ja ní ji'i Herodes

²⁰ Te ni kití xaan iní Herodes ni jito-de ñáyivi ñuu Tiro jíin ñáyivi ñuu Sidón. Ko ñáyivi-ún, ni katau-i vai-i nuu-dé. Te

nĭ kākundéé-i nĭ kaská'an-i Blasto cháa kúñá'nu játíñu nuu rey. Te nĭ kajikan-i paz. Chi taká máa-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te nĭ teta'an Herodes ĩn kivĭ. Te nĭ nuku'un-de sa'ma rey máa-de. Te nĭ nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te nĭ ka'an-de ĩn tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, nĭ kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un cháa kúu. Achí-i. ²³ Te ĩn ndajá'a máa Tatá Dios, nĭ stujĭ-ni-ya-dé te nĭ kayaji tĭndákú-de, te nĭ ji'i-ni-de, chi nĭ sávixi-ni-de máa-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máa Tatá Dios, ví'í-gá nĭ ndea, te ví'í-gá nĭ jichá nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jíin Saulo, nĭ kaskíkúu-de tiñu nĭ kaja'an-de inĭ ñuu Jerusalén. Te nĭ kanaxió káva-de káno'on-de. Te nĭ jaka-de Juan cháa nání Marcos kua'an-de jíin-de.

13

Ja ní katáji-i Saulo jíin Bernabé sá'a Espiritu Santo

¹ Te inĭ tiku'nĭ kándĭja inĭ ñuu Antioquía nĭ ka'io cháa jáni tu'un Dios jíin cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jíin Manaén cháa nĭ ja'nu jíin Herodes gobernador, jíin Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máa Jító'o-yo te kás'a ndichá-de inĭ-de, te nĭ ka'an máa Espiritu Santo: Vina te kuní-rĭ ja sásĭin-ró Bernabé jíin Saulo ná kí'in-de ĩn tiñu, chi ja yúan ní teta'an-rĭ-de jíiná'an-de. ³ Yúan-na te ndichá inĭ-de nĭ kajikan ta'u-dé. Te nĭ kaxndéé-de nda'a-dé xinĭ cháa-ún. Te nĭ katáji-de cháa kaja'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de nĭ sá'a Espiritu Santo, nĭ kuun-de kaja'an-de ñuu Seleucia. Te yúan nĭ kivĭ koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te nĭ jakoyo-de ñuu Salamina. Te nĭ kajani-de tu'un Dios inĭ ve'e sinagoga cháa judío. Te jĭka Juan jíin-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te nĭ kaja'a-de inĭ ní isla-ún. Te nĭ jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan nĭ kajini-de nuu ĩn cháa ñavá'a nání Barjesús. Cháa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te cháa-ún, nĭ sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, cháa ndíchí kúu-de. Te nĭ kana-de xinĭ Bernabé jíin Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, cháa ñavá'a-ún (chĭ súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jíin núu Bernabé, chĭ ndúkú ndéé-de sáká núu-de nává'a ma kándĭja gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, nĭ kútú-de Espiritu Santo. Te nĭ nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te nĭ ka'an-de: Cháa sá'a tiñu chá'án xndá'ú ñá'án kúu-ró. Se'e kui'na já jĭto u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máa Jító'o-yo. ¹¹ Te máa Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáá-ro, ma

kuní-ga-ro ndíkandii yakú kivi. Achí Pablo. Te ni kuñaan-ni nuu-dé. Te kında'á kí'in íu-de jíku-de, ndúkú-de ndéja tiin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ni jini-de ja súan ni kuu, te ni kandíja-de. Te náa-ná ini-de jini so'o-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ini ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, ni kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco ni jakoyo-de ndañú Perge ñuu Panfilia. Te yúan ni kusin Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ni kaja'a-de ñuu Perge kaja'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Antioquía ndañú Pisidia. Te ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga in kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ni ka'u tutu ley jíin tutu cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te cháa kakuñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kakana-de xini cháa-ún: Náni jíná'an-ní, nú kañava'a-ní yakú tu'un kani-ni nuu táka ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ni jíin-i, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuiñi Pablo, ni sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in ñayivi-ún, te ni ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa kachiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ni kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de ini ñuu Egipto ni kakuu jíñú'ún-ga-de ni sá'a-ya. Yúan-na te jíin fuerza máa-yá ni kiñi'in-ya-í ini ñuu-ún kaja'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ni ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é natu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ni xnáa-yá usia nación ini ñuu Canaán. Te ni saka-yá ñu'un ñúu-ún nuu-í. ²⁰ Te ni kuu-ga kivi natu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te ni ja'a-ya cháa ni kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel cháa ni jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ni kajikan-i in rey. Te Dios, ni ja'a-ya Saúl nuu-í ni tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis ni kuu-de. ²² Te ni kuxio Saúl. Te ni nakani-ya David ni kuu-de rey nuu-í. Te ni ka'an ndaa-ya tú'un-de: A ni jini-ri David se'e Isaí ja in cháa jándatu va'a nuu-ri kuu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an ini-ri, áchí-ya. ²³ Te Dios, chi tata yá'a ni jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel natu'un ni keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ni jani Juan tu'un jánducha jíin tú'un nakani ini nuu táka ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te ni ka'an-de: Ndé cháa kuu-ri kájani ini-ro. Nasu I'a-ún kuu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai in I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Achí-de. ²⁶ Náni jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jíin róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní tájí-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jíin táka cháa kakuñá'nu nuu-í, tú ní kanakuni-i nuu-yá. Te ni kandonda-i siki-yá. Te súan ni kaskíkuu-i tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, vasa a ni kajini

ná'ín-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú. ²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ni ñin kuachi siki-yá ja kúu-ya, ko ni kaka'an ni'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-yá nuu tutú, te ni kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ni kachindee-i-ya iní ñin ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñáyivi ní kaka kaja'an jín-ya onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñáyivi-ún kákuu ja kájani ndaa tu'un-ya núu sava-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro ja súan ni keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jín máa-yó ja kákuu-yó sé'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'ín-ri jín taká tu'un va'a ni keyu'u-rí nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e ñi-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chi David, ni jatiñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuni máa-yá. Te ni jínu kuia-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ Ñáni jíná'an-ró, ná kastu'un-rí nuu-ro, ja I'a yá'a ni kastu'un-yá nuu-ro ja sá'a-ya túká'nu iní-ya núu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú ndé cha kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kí siki-ro taká tu'un yóso núu tutú cha ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñáyivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá'a-ri ñin tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñáyivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga cha judío. Te ñáyivi sñn nación, ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ingá kivi ndétatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñáyivi-ún kaja'an-i. Te ñáyivi judío jín ñáyivi ní naki'in sé'é judío ja kachiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ni kandikin-i Pablo jín Bernabé kaja'an-i jín-de. Te ni kandatú'ún-de jín-i kaka'an-de jín-i ja ná kúndij ni'in-i jín tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndétatú inga semana, natu'un ndivii ñáyivi ñúu-ún, ni kakutútú-i ja kuni ná'ín-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko cha judío, ni kajini-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, te ni kakukuásún iní-de. Te ni kaka'an-de siki tú'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máa-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ni kasájá'a iní-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má ni'in-ro tú'un kuchaku-ro ñí káni. Vina te chaxio-ri máa-rí kikasú'ún-rí nuu ñáyivi sñn nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máa Jító'o-yo tiñu nuu-ri jíná'an-ri súan: Ni jani-ri róo ja stúun-ro núu ñáyivi sñn nación,

te kani-ró tú'un nuu ñáyivi ní ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñáyivi sijn nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakusij xáan iní-i. Te ni kanakana jaa-i tu'un máá Jító'o-yo. Te taká ñáyivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ní káni, ni kakandíja-i. ⁴⁹ Te tu'un máá Jító'o-yo, ni jichá nuu kua'an ní taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te iní ñuu-ún káxiukú ñá'an ndáa ja káandatu-ña núu Dios. Ko cháa judío, ni kaská'an-de-ña jín cháa kakuñá'nu jian. Te ni kachindikín-ña Pablo jín Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máa-de, ni kaskóyo-de tikachá nú'un iní ja'a-dé sikí máa-i. Te ni jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te cháa kaskuá'a-ún, ni kakútú-de Espíritu Santo. Te kákusij xáan iní-de.

14

Ja ní kajinu-de iní ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio ni kivi koyo-de iní ve'e sinagoga cháa judío. Te ni jani téyí-de tu'un. Te ni kakandíja kua'a ñáyivi judío. Te suni súan ni kakandíja kua'a ñáyivi núu Grecia. ² Ko cháa judío ja tú ní kákandíja, jín tú'un tú'ún ni kaská'an téyí-de ñáyivi sijn nación. Yuán ní kaka'an nchaq-i taká ñani. ³ Te ni kakendo-de yúan kua'a kivi. Te jín máá Jító'o-yo, ni chundéé iní-de, ni kaka'an ni'in-de tu'un. Te máa-yá, ni stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, chí ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máa-yá, ja ní kasá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu. ⁴ Te ñáyivi ñúu-ún, ni kasásijn-i máa-i sava-i ni kandujín-i jín cháa judío, te sava-ga-i ni kandujín-i jín cháa apóstol. ⁵ Te ñáyivi judío jín ñáyivi sijn nación, iin ká'nu ni kánda-i jín cháa kakuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te ni kajuku'un iní-de. Te ni kajinu-de kája'an-de onde ñuu Litra jín núu Derbe, ndañúu Licaonia, jín taká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ni kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaa iin cháa ñuu Litra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te káa rengo-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Cháa yá'a, ni jini so'o-de ká'an Pablo. Te ni nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te ni jini-de ja kándíja va'a cháa-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa-de jín cháa-ún: Ndukuiñi te kundij-ro, áchí-de. Te ni kanda-ni-de, te ni jika kuu-de. ¹¹ Te ni kajini ñáyivi-ún tíñu ni sá'a Pablo. Te ni kaka'an jaa-i jín yú'u máá núu Licaonia: Ni kuun I'a, ni chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un cháa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, ni kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo ni kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chí Pablo kúu cháa jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaa viñu'un Júpiter.

Te máá sutú viñu'un-ún, n̄i kenda-de vaj nchaka-de xndik̄i j̄ín itá onde yuxé'é ñúu. Te máá-de j̄ín ñáyivi, ka'ni-dé xndik̄i te soko-dé-t̄i núu Bernabé j̄ín Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé j̄ín Pablo, ch̄aa kákuu apóstol, n̄i kajini tu'un-de tu'un-ún. Te n̄i kandatá-de su'nu-dé. Te n̄i kendava-de n̄i kivi koyo-de ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kás'a-ró súan. Ch̄i ruu, suni ch̄aa kákuu-ri nátu'un máá-ró. Te kákastu'ún-ri nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tiñu sáni yá'a, ch̄i sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a n̄i sá'a andívi j̄ín ñúyivi j̄ín ndúcha mar j̄ín taká-ga ndatíñu n̄i ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñáyivi tiñu kákuni máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, ch̄i sá'a-ya tiñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú ichi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan n̄i kaka'an-de, ko xa'an ú'u n̄i kajasu-de nuu ñáyivi-ún náva'a tú soko-íkiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i chakoyo yaku ch̄aa judío ñuu Antioquia j̄ín ñúu Iconio. Te n̄i kaská'an ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te n̄i kaskána-i-de yuñúu-ún, n̄i kajani iní-i ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko n̄i kajikó ndúu ch̄aa káskuá'a-ún nuu-dé. Te n̄i nduko-de. Te n̄i ndívi-de iní ñuu. Ko inga kivi te n̄i ki'in-de ichi kuá'an-de j̄ín Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquia

²¹ Te iní ñuu-ún n̄i kajani-de tu'un va'a. Te n̄i skándija-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra j̄ín ñúu Iconio j̄ín ñúu Antioquia. ²² Te n̄i kayija-ga iní ch̄aa káskuá'a yúan n̄i kasá'a-de. Te n̄i kaka'an n̄i'in-de j̄ín cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kí kua'a túndó'o sik̄i-yo te vásá kivi-yó iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²³ Te n̄i kajani-de ch̄aa kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'n̄i kákandija. Te n̄i kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, ch̄i nuu máá-ya kákandija-de. ²⁴ Te n̄i kaja'a-de ichi ñúu Pisidia kua'an-de. Te n̄i najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te n̄i kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te n̄i nuu-de n̄i jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan n̄i kenda-de. Te j̄ín barco kaja'an-de ñuu Antioquia nuu onde xnáñúu ní kajikan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé j̄ín tiñu ja á n̄i kasj̄inu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te n̄i nastútú-de tiku'n̄i kándija. Te n̄i kajani-de tu'un ná ñá'nu tiñu n̄i sá'a Dios j̄ín-de, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñáyivi s̄in nación jíná'an-i. ²⁸ Te n̄i kakendoo-de yúan kua'a kivi j̄ín cháa káskuá'a-ún.

1 Yúan-na te ichi ñúu Judea ñi kikoyo yaku chaa, te ñi kastá'an-de nuu táká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te mā kaku kuti-ro, áchí-de. 2 Te yuán ní kuva. Te Pablo jín Bernabé, ñi kastátá'an téyí-de jín cháa-ún. Te ñi kunda tu'un ja kíngoyo Pablo jín Bernabé jín sáva-ga cháa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'un-de jín cháa apóstol jín cháa kaku nuu siki tú'un yá'a. 3 Yúan-na te tiku'ñi kándija-ún, ñi kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te ñi kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúu Fenicia jín íchi ñúu Samaria, kájani-de tu'un ndasa ñi kakándija ñayivi sijn nación. Te xañ ní kakusi iní taká ñani. 4 Te ñi jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ñi kándija yúan, jín cháa apóstol, jín cháa kaku nuu, ñi kajatá'ú-de cháa. Te ñi kajani-de taká tu'un ndasa ñi sá'a Dios jín-de. 5 Ko sava cháa fariseo ja kákandija, ñi ndukuiñi. Te ñi kaka'an: Jínu ñú'un ja xiti ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. 6 Te ñi kandututú táká cháa apóstol jín táká cháa kaku nuu náva'a ndatu'un-de, te sánda-de siki tú'un yá'a. 7 Te nuu ní jínu ñi kastátá'an téyí-de, te ñi ndukuiñi Pedro, te ñi ka'an-de: Ñani, a kájiní va'a máa-ró ja ondé sáa ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñayivi sijn nación te kandij-i jíná'an-i. 8 Te Dios ja jini-ya iní añú-i, ñi stá'an-ya ja ní jatá'ú-yá-i, chi ñi ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un ñi ja'a-ya núu máa-yó. 9 Te tú ní sásijn-ya yóo jín-i, chi suni ñi kakándija-i te ñi sándoo-ya añú-i. 10 Te vina naja kájito ncha-ro Dios núsáa, chi káxdée-ró iin yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máa-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. 11 Chi kákandija-yó ja Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yuán náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. 12 Yúan-na te cháa kua'a-ún, ñi kakuná'in-de. Te ñi kajini ná'in-de tu'un kaka'an Pablo jín Bernabé ná taká tíñu ñá'nu jín táká tuni ñi sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñayivi sijn nación. 13 Te nuu ní kakuná'in-de, te ñi chísó Jacobo tu'un: Ñani jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri. 14 Simón, ñi jani-de tu'un ja ondé xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñayivi sijn nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. 15 Te tu'un yá'a, iin núu-ni kaka'an jín táká cháa ñi kajani tu'un Dios ondé sáa nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: 16 Te vása ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáa-rí kundij, 17 náva'a taká-ga cháa jín táká ñayivi sijn nación ja kúnáni-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máa Tatá Dios, áchí máa I'a sá'a taká tíñu yá'a. 18 Te ondé kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñayivi. 19 Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñayivi sijn nación ja kánaxió káva iní-i

nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chi onde aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndétatú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ni kakundaa iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tíku'ni kándija. Te ni kakaji máa-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé onde ñuu Antioquía. Te cháa ni kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'vi Barsabás, jín Silas. Te kakuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndiso-de carta yá'a: Máa-rí kákuu cháa apóstol, jín táká cháa kákuu nuu, jín táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róó, ñani, ñayivi sún nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jín ñuu Siria jín ñuu Cilicia. Sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ Ni kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jín tú'un káka'an-de. Te ni kakuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tiñu ja xiti ndúu-ro, jín já kuándatu-ro núu ley, kuní-de. Ko ruu, tú ní kátáji-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasánda-ri, chi ñn-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri cháa táji-rí ja nuu-ro jín ñani-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-de máa-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja siki Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáa te táji-rí Judas jín Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñn-ni tu'un kastú'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máa-rí jín Espíritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ni ñn tiñu ve'e siki-ro, chi máa-ni tiñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ni soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ro. Nú ndi' taká ya'a xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A ni ka'an-yo núsáa. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, ni kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te ni kastútú-de ñayivi kuá'a. Te ni kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ni kaka'u-i carta-ún. Te ni kakusi iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndiso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un ni kaka'an ni'in-de jín táká ñani-ún. Te ni kayija-ga iní-i ni kasá'a-de. ³³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, ni kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te ni kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, ni jata'an iní-de ja kéndoo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jín Bernabé, ni kakendoo-de iní ñuu Antioquía. Te jín sava-ga cháa ni kastá'an-de tu'un ni kajani-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kusñn Pablo jín Bernabé

³⁶ Te ni kuu-ga kivi. Te ni kachi Pablo jín Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndita'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máa Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kúnchaka-de Juan, cháa nání Marcos.

³⁸ Ko tú ní jata'an iní Pablo ja kí'in cháa-ún jíin-de, chí onde ñuu Panfilia nī kusin Juan nuu Pablo jíin Bernabé, te tú ní kuní-de kukuu-de jíin-de jíin tíñu. ³⁹ Te nī kastátá'an téyí-de sikí Juan. Te nī kakusin-de. Te Bernabé, nī jaka-de Marcos, kua'an jíin-de jíin barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, nī kaji-de Silas, kua'an jíin-de. Te nī kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te nī kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chindéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te nī jika kuu-de ní ñúu Siria jíin ní ñúu Cilicia. Te tiku'nī kákandíja yúan, nī kayija-ga iní-i nī sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní jaq Pablo ñuu Derbe jíin ñúu Listra. Yúan ío in cháa súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yí in ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándíja va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu cháa ñuu Grecia. ² Te taká ñani iní ñuu Listra jíin iní ñuu Iconio, nī kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de cháa súchí yá'a kí'in-i jíin-de. Te nī jaka-de-i. Te nī xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in cháa judío yúan, chí ndi'i-de, a kájiní-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de taká ñuu. Te nī kastá'an-de tu'un nī katá'ú tíñu cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te nī kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tiku'nī kákandíja, nī kayija-ga iní-i. Te nī ndea kua'a-gá-i ndita'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia nī sá'a jani

⁶ Te nī kaja'a-de ichi ñúu Frigia ndañúu Galacia kua'an-de. Te nī jasú Espíritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un iní ñuu Asia. ⁷ Te nī jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuuní-de kingoyo-de ichi ñúu Bitinia. Ko máá Espíritu, tú ní já'a-ya tú'un kí'in-de. ⁸ Te nī kaja'a-de ichi xiin ñúu Misia, nī kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te in akuáa ní skóto-ya Pablo. Te nī jiní-de nuu in cháa ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jíin-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan nī jiní-de jani-ún, te nī ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-ri ñuu Macedonia, chí kájiní káji-ri ja máá Dios nī kana-ya xiní-ri ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñáyivi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa iní ñuu Filipos

¹¹ Te nī kenda koyo-ri iní ñuu Troas. Te jíin barco ní jíio-ni vai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inga kivi xián nī jakoyo-ri ñuu Neápolis. ¹² Te yúan nī kenda koyo-ri. Te nī jaa-ri ñuu Filipos ja tñin xiní ñúu Macedonia, te chíi ñuu Roma kánde. Te yúan nī kakendoo-ri yaku kivi. ¹³ Te in kivi ndétatú nī kenda koyo-ri ñuu-ún, nī jaa-ri xiin in yucha. Te kájaní iní-ri ja yúan ío in

lugar kájikan ta'u-í. Te nĭ kajungoo-ri. Te nĭ kaka'an-ri jĭn táká ña'an ní kanataka yúan. ¹⁴ Te ĩn ña'an nání Lidia xíkó-ña sá'ma ndí'í inĭ ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te nĭ jini so'o-ña tú'un kaka'an-ri. Te máá Jító'o-yo, nĭ juña-ya añu-ña náv'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jĭn ní sé'e-ña, te nĭ ka'an nda'ú-ña jĭn-rí: Nú kájani inĭ-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní inĭ ve'e-ná kendoo-ní, áchí-ña. Te nĭ stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te nĭ kee-ri kaja'an-ri nuu kájikan ta'u-í yúan. Te ĩn suchí sí'í ndiso-i tu'un ñavá'a, nĭ ketá'an-i jĭn-rí. Te suchí-ún, ní'in-í kua'a xú'un kúu patrón-i jíná'an, ja kástu'ún-i nuu ñayivi ndasa ío. ¹⁷ Te suchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jĭn rúu kána kó'ó-i: Chaa yá'a kajatĭnu-de nuu Dios onde andíví, te káastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te nĭ kukuí'a inĭ Pablo. Te nĭ xío kóto-de nuu-í. Te nĭ ka'an-de jĭn tachí-ún: Jĭn sí'ví máá Jesucristo tá'ú-rí tiñu nuu-ro já kenda-ró inĭ-i ki'in-ro, áchí-de. Te nĭ kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te nĭ kajini patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te nĭ kakatĭn Pablo jĭn Silas kua'an jĭn-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te nĭ kajani-ún-de nuu justicia. Te nĭ kaka'an: Chaa yá'a kakuu chaa judío, te kásaká núu-de inĭ ñuu-yo. ²¹ Te kájin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kakuu-yó. Achí. ²² Te suni nĭ kandongda ñayivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, nĭ kajanchaa sa'ma-dé. Te nĭ katá'ú tiñu ná ndó'o xaan-dé yunu xíi. ²³ Te nuu ní ndi'i nĭ kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xíi-de, te nĭ kaskivi-de vekaa. Te nĭ katá'ú tiñu nuu cháa ndito vekaa ja ná kóto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndito vekaa-ún, nuu ní ta'u tiñu yá'a nuu-dé, te nĭ skivi-de Pablo jĭn Silas kaja'an-de vekaa onde ichi inĭ-ga. Te nú'nĭ ja'a-dé jĭn manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájikan ta'u Pablo jĭn Silas, kájita-de yaa ĩ núu Dios. Te ñayivi ká'ĭin vekaa jĭn-de, nĭ kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ní te nĭ taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún nĭ kakanda. Te nĭ kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'nĭ taká ñayivi-ún, nĭ kandaji-ní. ²⁷ Te nĭ nata'u núu cháa ndito vekaa. Te nĭ jini-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te nĭ tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núú, chĭ jáni inĭ-de ja ní kajinu ñayivi ká'ĭin vekaa-ún kaja'an-i. ²⁸ Ko Pablo, nĭ kana jaa-de: Ma stují-ro máa-ró, chĭ yá'a ká'ĭin ndi'i-rĭ, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máá cháa ndito vekaa, nĭ kana-de ñu'un nĭ chaa. Te kisi-i-de nĭ kivi-de inĭ vekaa. Te nĭ jukuiñĭ jíti-de nuu já'a Pablo jĭn Silas. ³⁰ Te nĭ kiñi'in-de Pablo jĭn Silas ichi fuera. Te nĭ ka'an-de jĭn-de: Táta, naún sá'a-ná náv'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te nĭ kaka'an-de jĭn cháa-ún: Kandija

nuu máá Jító'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jín ní vé'e-ró, áchí-de. ³² Te nì kajani-de tu'un máá Jító'o-yo núu cháa-ún jín núu táká ñáyivi ká'iin inì ve'e-de. ³³ Te cháa ndító vekaa, suni máá ákuáa-ún nì kiñi'in-de Pablo jín Silas. Te nì nakacha-de nuu ní katujì cháa-ún nì sá'a yunu xí. Te vása ní janducha-dé onde jín tá'an-de. ³⁴ Te nì jaka-de cháa kua'an-de jín-de onde ve'e-de. Te nì ja'a-de staa ní kayee-dé. Te nì kusii iní-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jín ní vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia nì katájì policia kaja'an. Te nì kaka'an: Sía cháa jian ná kingoyo-de, áchí. ³⁶ Te cháa ndító vekaa, nì kastu'un-de tu'un yá'a nuu Pablo: Cháa justicia, nì katájì-de tu'un vai ja kenda koyo-ní ki'in-ní. Núsáa te kenda koyo-ní te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko nì kachi Pablo jín-de: Nì kajini kua'a ñáyivi já ní kaja'a-de yunu xí ruu vasa tú na kuachi-ri. Te nì kaskivi-de ruu inì vekaa yá'a vasa cháa ñuu Roma kakuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuní-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, nì kanaxió káva-de nì kastu'un-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te nì kayu'ú xaan, chi nì kajini so'o ja cháa ñuu Roma kakuu Pablo jín Silas. ³⁹ Te nì jakoyo justicia-ún. Te nì kaka'an nda'ú jín-de. Te nì kakiñi'in-de vekaa. Te nì kaka'an nda'ú jín-de ná kúxio-de kingoyo-de inì ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te nì kenda koyo-de vekaa. Te nì ndivi-de ve'e Lidia. Te nì kajande'é-de taká ñani. Te nì kaka'an-de tu'un ndéé iní jín-i. Te nì kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaa ñáyivi Tesalónica

¹ Te Pablo jín Silas, nì kaja'a-de ñuu Anfípolis jín ñuu Apolonia kaja'an-de. Te nì jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío ñin ve'e sinagoga cháa judío. ² Te Pablo, natu'un sá'a sá'a-de nì kivi-de nuu cháa-ún unì kivi ndétatú. Te ndita'an semana nì kastatá'an-de jín cháa-ún sikì tutú i. ³ Te nì jani-de tu'un nuu-í, nì stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú nì j'i-ya. Te nì ka'an-de: Jesús, I'a jáni-ri tu'un yá'a, máa-yá kúu Cristo, áchí-de. ⁴ Te sava ñáyivi, nì kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja kachiñu'un-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, nì kandujín-de jín Pablo jín Silas. ⁵ Yúan-na te cháa judío ja tú kakandíja, nì kakiti xaan iní. Te nì kastútú sáva cháa ñáá, cháa kúxí, kua'an jín. Te nì kutútú kuá'a ñáyivi ní kandonda-i inì ñuu-ún. Te nì jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kiñi'in-i-de nuu ñáyivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-i-de. Te nì kañu'un-i Jasón jín sáva-ga ñani nì jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te nì kakana

jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de iní ñuyívi, suni nī chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, nī ja'a núu-de ve'e-de ncháá chaa-ún. Te taká máa-de, tú káandatu-de nuu ley César. Chī sua káka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayívi jín cháa kákuu justicia, nī kajini so'o-i tu'un yá'a. Te nī kakuvaa-i. ⁹ Ko nī kajikan-i xu'un núu Jasón jín núu sava-ga-de. Te onde nī kajini-i nuu xú'un te vasa ní kasia-i-de kaja'an-de.

Ñayívi ñúu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, nī kaskáka ñúu-ni-de Pablo jín Silas kaja'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te nī kivi koyo-de iní ve'e sinagoga chaa judío. ¹¹ Te chaa judío yúan, ndito-ga xini-dé vasa cháa judío ñuu Tesalónica, chī bueno nī kakusi iní-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú ví-dé iní tutu ij nú ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan nī kuu. Te nī kakandíja kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko chaa judío ñuu Tesalónica, nī kajini tu'un-de ja suni onde ñuu Berea nī jicha tu'un Dios nī sá'a Pablo. Te nī kee-de kaja'an-de. Te suni yúan nī kaxndóna-de ñayívi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, nī katájí-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, nī kakendo-de iní ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayívi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te nī natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te nī kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a iní-de sikí tú'un nī nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo chaa-ún iní ñuu Atenas, te nī jini-de ja ñayívi ñúu-ún xaan kachiñú'ún-i ndoso. Te nī kukuí'a iní-de. ¹⁷ Te iní ve'e sinagoga nī státá'an-de jín cháa judío jín cháa kachiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kivi státá'an-de jín ñayívi ká'jin nuyá'u. ¹⁸ Te sava chaa ndíchí kaskuá'a sikí epicúreos jín sikí estoicos, nī kastátá'an jín-de. Te sava nī kaka'an: Naún tu'un ká'an chaa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jani tu'un i'a jaá kúu-de, áchí-i. Chī nī jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te nī kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te káka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jaá kúu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chī stá'an-ro tú'un jaá núu-rí. Te ná júku'un iní-ri naún kúu-ún kákuu-ri. Achí jín-de. ²¹ Chī taká chaa ñuu Atenas jín taká chaa jíká kaxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chī máni ká'an-de xí jini so'o-de in tu'un jaá. ²² Te Pablo, kándij-de iní municipio Areópago-ún. Te nī ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-ri ja bueno kachiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chī nī jika kuu-ri nī jande'é-ri iní viñu'un-ró. Te nī jini-ri nuu in altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuú i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máa I'a-ún, ja kachiñú'ún-ró-ya

v̄asa tú kájini-ro-yá, I'a-ún kúu Dios ja jáni-ri tu'un-ya núu-ro. ²⁴ Máá Dios, I'a n̄i sá'a ñuyivi jín táká-ga ndatíñu, máá-yá kúu Jito'o andívi jín ñuyivi. Te tú ncháa-ya iní ve'e ij já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi'i-ya ní ñn ndatíñu ni ñayivi kuatíñu nuu-yá, ch̄i máá-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayivi jín já stáa-i tach̄i jín já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te ch̄i ñn-ni tata n̄i sá'a-ya táká ñayivi náva'a kuxiukú-i ní ñuyivi. Te n̄i jani-ya kivi kúchaku ñn ñn-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-i te ní'in-í-ya, ch̄i tú jíká ncháa-ya jín ñn ñn-yó. ²⁸ Ch̄i jín máá-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Natu'un sava chaá kátava yáa-ro, n̄i kaka'an-de: Ch̄i suni onde tata máá-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani in̄i-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Ch̄i máni kájani in̄i-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máá-i-ya. ³⁰ Te v̄asa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un in̄i ñayivi onde sáá, ko vina kána-ya xiní táká ñayivi ní ñuyivi ná nákani in̄i-i. ³¹ Te a n̄i teta'an-ya ñn kivi já nákuwndí ndaa-ya sikí ñuyivi, sá'a Dios jín máá I'a n̄i jani-ya-ún. Te n̄i stá'an ndijin Dios ja súan kuu, ch̄i n̄i naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan n̄i kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, n̄i kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, n̄i kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu sikí tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máá Pablo, n̄i kenda-de ma'ñú ñayivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñayivi, n̄i kakandija-i. Te n̄i kandujín-i jín Pablo. Te ñn-i kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-i kúu ñn ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá in̄i ñuu Corinto

¹ Yúan-na te n̄i kenda Pablo in̄i ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan n̄i jini-de nuu ñn chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñási'i-de Priscila, ja ní kuxio-de in̄i ñuu Italia. (Ch̄i Claudio, n̄i tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayivi judío in̄i ñuu Roma.) Te n̄i jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaá-ún sá'a Pablo. Te n̄i kendoo-de yúan. Te n̄i sátiñu-de, ch̄i tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma natu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndétatú n̄i jani-de tu'un in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i ndúkú ndéé-de n̄i skándija-de ñayivi judío jín ñayivi núu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, n̄i kikoyo-de ichi núu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyíi-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, n̄i kaka'an ndiva'a-i sikí-dé. Te máá-de, n̄i kaja-dé sa'ma-dé.

Te ni kachi-de jín-i: Kuachi máá-ró kúu núsáá, chi ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñáyivi sín nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e hin chaa námí Justo. Te chaa-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaa-ún kándii yani jín ve'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaa kúñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kandíja-de nuu máá Jító'o-yo ondé jín ní ve'e-de. Te kua'a ñáyivi ñúu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máá Jító'o-yo, jín jáni ni ka'an-ya jín Pablo hin akuáa: Ma yú'u-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chi kukuu-ró ka'an-ro. ¹⁰ Chi jika-ri jín-ró, te ma sándivá'a ni hin chaa jín-ró. Chi ñává'a-ri kua'a ñáyivi ini ñuu yá'a, áchi-ya. ¹¹ Te ni kendoo-de yúan hin kuia yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador ini ñuu Acaya. Te ñáyivi judío, hin ka'nu-ni ni kandonda-i siki Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jín-de ondé ini municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a, xaan ská'an-de taká ñáyivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ka'an ley, kuní-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'a Pablo ka'an-de núú, ko ni ka'an-ni Galión jín ñáyivi judío: Ñáyivi judío jiná'an-ró, nú siki hin tu'un ni'in ini kúu, xí hin kuachi xaan kúu, te vatu-ni ná kúni ná'in-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tu'un-ni kúu, xí siki nani si'vi, xí siki ley máá-ró, yúan-na te ná sándaa máá-ró núsáá. Chi ruu, tú kuní-ri skívi nduu-ri ja sándaa-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kája'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kakatíin-i Sóstenes, chaa kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ni sá'a-de cuenta.

*J*a *ku*áno'on *t*úku *P*ablo *ñ*uu *A*ntioquía

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kánchaa-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco ondé ñuu Siria. Te Priscula jín Aquila kája'an jín-de. Te ni jaa-de ñuu Cencrea. Te ni seté-de xini-de siki hin tu'un ni keyu'u-de. ¹⁹ Te ni jaa-de ñuu Éfeso, te ni skéndoo-de chaa-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de ini ve'e sinagoga kástatá'an-de jín ñáyivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-de ja ná kéndoo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ni játu'un-de. ²¹ Chi ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúú já ki'in ná'in-rí ñuu Jerusalén, sá'a-ri kivi í. Ko nú kuní Dios, te nchaa tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaa-de jín barco ondé ñuu Cesarea. Te ni kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ni ndi'i ni ka'an-de jín tíku'ni kandíja yúan, te ni nuu-de ni najaa-de ñuu Antioquía. ²³ Te ni kendoo-de yúan yaku kivi. Te vásá ni kenda-de kua'an-de, ni jika kuu-de ní ndáñúu Galacia jín ndáñúu Frigia. Te ni kayija-ga ini ñáyivi káskuá'a-ún ni sá'a-de.

Ndasa ni ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso ni chaꝥ ñin chaꝥ judío nání Apolos, chaꝥ ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chi ndíchi xáan-dé tutu ii. ²⁵ Te chaꝥ-ún, a ni kutu'a-de jín tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuítá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vaꝥa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te ni chundéé iní-de ká'an kájí-de iní ve'e sinagoga. Te ni kajini so'o Priscila jín Aquila tu'un ká'an-de. Te ni kajaka-de chaꝥ kua'an-de jín-de. Te ni kajani kájí-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuni Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, ni kaka'an ndéé jín-de. Te ni kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuátá'ú-de chaꝥ. Te nuu ní jaꝥ-de yúan, te va'a ni chindéé ní chituu-de ñayivi kákandíja tu'un luu máá-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jín cháa judío. Te ni stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, natu'un ká'an tutu ii.

19

Chaꝥ káskuá'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos iní ñuu Corinto, te ni ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te ni nchaꝥ-de ñuu Éfeso. Te yúan ni jiní-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. ² Te ni jikꝥ tu'un-de-i: A ni kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandíja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máá-i, ni kaka'an-i jín Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te ni kachí Pablo: Na siki ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Siki tú'un ni skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te ni ka'an Pablo: Ni skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákani iní-i, te áchí-de jín ñayivi já ná kándíja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te ni kajanducha-ní-i jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, ni chaꝥ-de nda'a-dé siki-í. Te ni chaꝥ-ni Espíritu Santo siki-í jíná'an-i. Te ni kaka'an-i sîn sîn yu'u. Te ni kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te ni io natu'un uxí uu tá'an-i. ⁸ Te ni kivi Pablo iní ve'e sinagoga. Te ni chundéé iní-de, ni ka'an vatú máá-de nuu uní yoo, ndátu'un-de te skándíja-de ñayivi siki ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, ni kakujá'a iní-i te tú ní kákandíja-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i siki ichi Dios nuu taká ñayivi kánatakꝥ. Te ni kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kaja'an chaꝥ káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jín cháa-ún iní escuela ñin chaꝥ nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuaꝥ ni sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiukú ñúu Asia, kúu ñayivi judío te kúu ñayivi ñuu Grecia, ni kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te ni sá'a Dios tñi tiñu ñá'nu xaꝥ jín ndá'a Pablo. ¹² Te ni kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu

ñáyivi káku'u. Te ni kaxndée siki-í. Te ni kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tachi káni, ni kakenda iní-i kája'an.

Ja ní kundée tachi káni jín sé'e Esceva

¹³ Te sava cháa judío, ni kajika kuu-de kaskúnu-de tachi káni. Te kákuu-de kuatíñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tachi káni iní ñáyivi. Te súan ni kaka'an-de: Ká'an ni'in-ri jín-ró jín sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te in cháa judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te ni jo usia se'e yí-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko ni ka'an-ni tachi káni-ún: A jiní-ri máá Jesús. Te suni a jiní-ri Pablo. Ko róó, ndé cháa kákuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te cháa tá'an tachi káni-ún, ni kundée-de, ni kendava-de siki usiá cháa-ún. Te ni kajinu víchí líi-dé ni kenda koyo-de iní ve'e-ún chi ni katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a ni jicha kua'an ní núu ñáyivi káxiukú iní ñuu Éfeso, kúu ñáyivi judío jín ñáyivi núu Grecia, ni kajini tu'un-i. Te ni kayu'ú xa'an-í. Te ni kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñáyivi já ní kakandíja, ni jakoyo-i nuu Pablo, ni kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu ñáá ni kásá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kásá'a tiñu ñavá'a, ni jakoyo-de kándá'á-de tutu-de. Te ni kaja'mu-de tutu-ún jító nuu taká ñáyivi. Te ni katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu ni kayu-ún. Te ni kajini-de ja úu xiko uxí mil peso kúu. ²⁰ Súan ni ndea téyí tú'un máá Jító'o-yo. Te ni jicha nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'í taká tiñu yá'a, te ni cháa iní Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jín núu Acaya te vásá nájaa-de ñuu Jerusalén. Te ni ka'an-de: Nú ni ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te ni táji-de uu cháa káchindée tá'an jín-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te ni kanchaa máá-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kandonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún ni kandonda xa'an ñáyivi siki íchi-yá. ²⁴ Chi ni jo in cháa platero nání Demetrio. Te máá-de jín cháa kásá'tiñu ta'an jín-de, xa'an ní kani'in-dé xu'ún, chi jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, ni kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te ni ka'an-de: A kajini-ro já siki tiñu kásá'a-yó yá'a káni'in téyí-ró xu'ún. ²⁶ Te kajini-ro te suni kajini tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máá in ñuu Éfeso chi ní-ni ñuu Asia sásin-de ñáyivi jín tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja nasu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja káni iní ñáyivi já tiñu sáni kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sája'a iní-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi núu Asia jín ní ñuyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni

kakitj̄ xaḥn iní-de. Te nj̄ kaḥkana j̄j̄n-de: Kúñá'nu téyíí Diana i'ā ñuū Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñayivī ñúu-ún, nj̄ kaḥkuvaa-i. Te iin̄ ká'nu-ni nj̄ kaḥndonda-i kája'an-i onde inj̄ teatro káñu'un-i Gayo j̄j̄n Aristarco, cháa ñuū Macedonia jā kájika ta'an-de j̄j̄n Pablo. ³⁰ Te kuní Pablo kivī-de nuū ká'jin̄ tútú ñáyivi-ún. Ko ñayivī káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuñá'nu inj̄ ñuū Asia, jā kákuu amigo-de, nj̄ kaḥtájí tú'un kua'an nuū-dé káka'an nda'ú j̄j̄n-de jā má kí'in-de inj̄ teatro. ³² Te sava ñayivī, nj̄ kaḥkana jaa-i iin̄ tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chí junta-ún, nj̄ kasakā nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájinj̄ kuti-í nā sikj̄ kúu jā ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, nj̄ kaḥchundá'a-de Alejandro, nj̄ kaḥkiñi'in-de cháa ma'ñú ñáyivī kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña j̄j̄n ndá'a-dé jā ná kúná'in-i, chí ka'an-de ja'ā judío j̄j̄n ñáyivī kuá'a-ún kuní-de. ³⁴ Ko nj̄ kaḥnakunj̄-i-de jā cháa judío kúu-de, te yúan ní kaḥkana kó'ó-i nátu'un uū hora: Kúñá'nu téyíí Diana i'ā ñuū Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te nj̄ kaḥkuná'in̄ ñáyivī ní sá'a cháa kúu secretario ñuū-ún. Te nj̄ ka'an-de: Róó ñayivī ñúū Éfeso, a kájinj̄ taká ñayivī jā ñúū Éfeso xaḥn káchiñú'ún-i i'ā Diana j̄j̄n ndosó jā ní tájij̄ Júpiter, nj̄ kuun vaí. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáá te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te mā sá'a yachj̄-ro ní iin̄ tiñu jā tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi nj̄ kaḥkinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vaša tú ní kásá'a-de ni iin̄ kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni iin̄ tu'un sikj̄ i'ā máa-yó. ³⁸ Te Demetrio j̄j̄n taká cháa kásatiñu ta'an j̄j̄n-de, nú kájakin-de kuachi sikj̄ iin̄ cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sikj̄ tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuñi-ro, te kuu sándaq-ro ondé nuū iin̄ junta legal. ⁴⁰ Chí yú'ú-ri jā cháa-de kuachi sikj̄-yo, kachj̄-de jā kánakuatá'an máa-yó, chí mā ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kaḥnataka-yo vína. Achí-de. Te nj̄ ndi'i nj̄ ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te nj̄ jacha-de ñayivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te nj̄ jukuiñj̄ tixin-ún. Te nj̄ kana Pablo xinj̄ cháa káskuá'a. Te nj̄ ka'an-de j̄j̄n cháa-ún jā má yú'ú-de. Te nj̄ kaḥnanuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuū Macedonia. ² Te nj̄ jika kuu-de ñíí taká ndañúu-ún. Te nj̄ ka'an-de kua'ā tú'un ndéé iní j̄j̄n taká ñayivī. Te nj̄ jaa-de ñuū Grecia. ³ Te nj̄ kanchaa-de yúan unj̄ yoo. Te a yani ki'in-de j̄j̄n barco onde ñuū Siria núú. Ko cháa judío, nj̄ kaḥnatiin̄ tu'un tá'an jā ndóna sikj̄-dé. Jā yúan ní nakani inj̄-de te ñu'íchí ní ja'an-de ñuū Macedonia. ⁴ Te nj̄ ka'io sava cháa nj̄ kaja'an j̄j̄n Pablo onde ñuū Asia. Te káinánj̄-de Sópater ñuū Berea, Aristarco j̄j̄n Segundo onde ñuū

Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jíin Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Chaa yá'a, n̄ kayoxnúú-de. Te k̄aindatu-de ruu jíná'an-r̄i onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-r̄i, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan íá, te jíin barco n̄ kenda koyo-r̄i ñuu Filipos. Te nuu ú'un kiv̄i ní kanaketá'an-r̄i jíin-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan n̄ kaxiukú-rí ñn semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máa kiv̄i ñn semana, n̄ kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de statilá. Te n̄ stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, ch̄i kenda-de kiv̄i xían-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸ Te n̄ io kua'a lámpara in̄i ve'e súkún núu ní ká'jin tútú-de yúan. ⁹ Te ñn chaa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máa yú'u ventana. Te nini n̄i kuná'an ká'an Pablo, jí'i xaan-í numá'ná. Te n̄i kixi-ni-i. Te n̄i jungava-ni-i onde piso un̄i te onde nuu ñú'un. Te a n̄i jí'i-i n̄i kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te n̄i nuu Pablo. Te n̄i jito nuu-de nuu-í. Te n̄i junu nchaa-de-i. Te n̄i ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, ch̄i chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ndaa-de. Te n̄i sákuáchí-de statilá. Te n̄i yee-dé. Te n̄i ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te n̄i kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jíin súchí-ún chakú-i. Te kákusi xáan iní-i. ¹³ Te ruu, n̄i kakoyo-r̄i in̄i barco te kája'an-r̄i jíin onde ñuu Asón, yúan naketá'an-r̄i jíin Pablo. Ch̄i súan n̄i sánda-de ja kí'in-de ñu'un íchí te ja-de yúan. ¹⁴ Te n̄i kanani'in tá'an-r̄i jíin-de in̄i ñuu Asón. Te n̄i kaa-de barco. Te kua'an-de jíin-rí ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan n̄i kakenda-r̄i jíin barco. Te inga kiv̄i ní jakoyo-r̄i ñuu Quío, te inga kiv̄i ní jakoyo-r̄i ñuu Samos. Te n̄i kakendo-r̄i ñuu Trogilio. Te inga kiv̄i ní jakoyo-r̄i ñuu Mileto. ¹⁶ Ch̄i jáni in̄i Pablo ja já'a-ni-de kí'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkué-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Ch̄i jítú iní-de ja yachi-de ñuu Jerusalén máa kiv̄i Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te n̄i táji-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso n̄i kana-de xin̄i cháa kákuu nuu iní tiku'n̄i kándija. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo chaa-ún nuu-dé, te n̄i kachi-de: Máa-ró kájin̄i va'a-ró ndasa n̄i jiku-r̄i jíin-ró onde kiv̄i ní chaa núú-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávixi-r̄i máa-rí kiv̄i ní jatíñu-r̄i nuu máa Jító'o-yo. Te ío hora n̄i nde'e-r̄i. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i te n̄i kii tundó'o siki-rí. ²⁰ Te tú ní yú'ú-r̄i kani-r̄i tu'un nuu-ro ja kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-r̄i stá'an-r̄i tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te n̄i jani ndaa-r̄i tu'un nuu ñayivi judío jíin núu ñayivi s̄in nación ja ná nákan̄i in̄i-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máa Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyíí iní-r̄i te ja yúan ñú'un

íchi-rí ki'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-ri ñaún ta'an-ri yúan.
²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chi ká'an Espíritu Santo jín-ri ja chindee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-rí. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, chi ja ná sǐjnu-ri tiñu ni ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-ri kúu ja kánúú jáni iní-ri, jín súní ja kúsi iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma'ñú táká róo ja á ni jika kuu-ri ni jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní ñn-ró ma kuní kuti-gá-ro nú-ri. ²⁶ Ja yúan kástu'ún kájí-ri nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chi tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jín ní tíku'ni, chi Espíritu Santo ni jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tíku'ni máá Jító'o-yo, chi ni nakuaan-ya-í jín niñi-yá. ²⁹ Chi jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'í kiti xaán má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tíku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a ki'in-i jín-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro já uní kuia ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jín-ri nuu ñn ñn-ró vasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya nú-ro. Chi tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ni'in-ro tá'u jín táká-ga ñayivi ní sásiin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñn ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, ni ndúkú táká ja jínu ñú'ún-rí jín cháa káxiukú jín-ri yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndi'i-ri nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jín táká cháa vitá káku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chi súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñn ndatíñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de taká tu'un yá'a, te ni jukuiñi jítí-de. Te ni jikan ta'u-dé jín táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaán ní kande'e taká-de. Te ni kakanuu-de Pablo, te ni katitú-de cháa. ³⁸ Chi kákukuí'a xaán iní-de jín tú'un ni ka'an Pablo ja má kuní-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jín-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo ki'in tuku-de ichi ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ni kaksúin-ri jín-de. Te ni káki'in ndóo-ni-ri ichi jín barco onde ni cháa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan ni kenda-ri te ni jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te ni kani'in-rí ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te ni kaka-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kajini-ri nuu ñúu Chipre, te ni kaskéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te ni kajika-ri kája'an-ri jín barco onde ñuu Siria. Te ni jakoyo-ri ñuu Tiro, chi yúan skéndo-ri barco-ún carga. ⁴ Te ni kákeñdo-ri yúan ñn semana,

chi n̄i kani'in tá'an-r̄i j̄ín ñáyivi káskuá'a. Te n̄i kaka'an-i j̄ín Pablo n̄i sá'a Esp̄ritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te n̄i kenda koyo-r̄i. Te taká-i j̄ín ñásí'i-i j̄ín sé'e-i, n̄i kajachu'un íchí-i ruu onde yata ñuu-ún. Te n̄i kajukuiñi j̄ítí-r̄i j̄ín-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'u-r̄i. ⁶ Te n̄i kananuu tá'an-r̄i yúan. Te n̄i kaka-r̄i nuu barco kaja'an-r̄i. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu j̄íná'an-r̄i, n̄i kenda koyo-r̄i ñuu Tiro n̄i kajika-r̄i j̄ín barco. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-r̄i j̄ín taká ñani. Te n̄i kakendoo-r̄i j̄ín-de ñn kivi. ⁸ Te inga kivi-ún n̄i kenda Pablo j̄ín taká-ga-r̄i ja ká'in-r̄i j̄ín-de. Te n̄i chakoyo-r̄i ñuu Cesarea. Te n̄i kivi koyo-r̄i in̄i ve'e ñn chaá jáni tu'un nání-de Felipe. Chaá-ún kuu ñn chaá ndí'usiá. Te n̄i kakendoo-r̄i j̄ín-de. ⁹ Te chaá-ún, ío kuun sésí'i súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te n̄i kaxiukú-r̄i yúan kua'a kivi. Te ichi ñuu Judea n̄i kii ñn chaá jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te n̄i chaá-de nuu-r̄i. Te n̄i kí'in-de sánchii Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a j̄ín sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan ká'an Esp̄ritu Santo: Ñáyivi judío, súan ku'ni-i chaá xín sánchii yá'a, te nú ná jaá-de ñuu Jerusalén. Te nastuu-i-de nuu ñáyivi s̄in nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún n̄i kajini so'o-r̄i. Te ruu j̄ín cháa ká'in yúan, n̄i kaka'an nda'ú-r̄i j̄ín Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kanda'i-ro te ndúku'a in̄i añú-r̄i kásá'a-ró. Ch̄i ruu, a ío tu'a-r̄i ja násu máá ñn ja kúnu'ni-r̄i in̄i ñuu Jerusalén, ch̄i suni ja kuu-r̄i yúan ja sikí sí'v̄i máá J̄ito'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kuu ská'an-r̄i-de. Te n̄i kasía-ni-r̄i-de. Te n̄i kaka'an-r̄i: Ná koo ndasa játa'an in̄i máá J̄ito'o-yo, áchí-r̄i. ¹⁵ Yúan-na te vásá ní kasátu'a-r̄i taká ndatíñu-r̄i. Te n̄i kaka-r̄i ñuu Jerusalén kaja'an-r̄i. ¹⁶ Te suni kaja'an yakú chaá káskuá'a in̄i ñuu Cesarea j̄ín-r̄i, ncháka-de ñn chaá ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaá n̄i skuá'a aná'an kuu-de. Te n̄i kakendoo-r̄i ve'e chaá-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-r̄i ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, n̄i kakusii xáan iní-de n̄i kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xian-ún n̄i kivi Pablo j̄ín-r̄i j̄íná'an-r̄i in̄i ve'e Jacobo. Te yúan n̄i kakutútú taká chaá kakuu nuu. ¹⁹ Te Pablo n̄i sá'a-de saludar chaá-ún. Yúan-na te n̄i jani-de tu'un taká tiñu n̄i sá'a Dios j̄ín ñáyivi s̄in nación nini játíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kanakana jaa-de Dios. Te n̄i kaka'an-de j̄ín Pablo: Ñani, vina te n̄i jini-ro ná kua'a mil ñáyivi judío n̄i kakandíja-i. Te nene kájandatu n̄i'in-i nuu ley. ²¹ Ko n̄i kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká chaá judío kaxiukú in̄i ñuu ñáyivi s̄in nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'an.

²² Ndasa kuu núsáá, chí kuni tu'un ñayivi já ní chaá-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja káka'an-ri jín-ró yá'a núsáá: A ká'io kuun cháa yá'a ja á nī kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka cháa yá'a ná kí'in-de jín-ró. Te nasándoo-ró máá-ró jín-de. Te kua'a-ró xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un inī taká ñayivi-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatú'ún-i siki-ro, chí kundaa inī-i ja súni jándatú máá-ró núu ley. ²⁵ Ko ñayivi sīn nación ja kákandíja-ún, a nī kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatú-i ni ĩn tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá. Te ma káka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, nī jaka-de cháa-ún. Te inga kivi xían-ún, nī nasándoo-de máá-de jín-de. Te nī kivi-de inī ve'e ĩ ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá siki ĩn ĩn-de núu.

Ja ní kakatĭn-i Pablo inī ve'e ĩ

²⁷ Te kákuu-de ja sĭjĭnu-de ndí'usía kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, nī kajinī nuu Pablo kánde-de inī ve'e ĩ. Te nī kaská'an ndi'ĭ ñayivi yúan. Te nī kakatĭn Pablo. ²⁸ Te nī kakana jaa: Chaa Israel, kua'a núu nda'a jíná'an-ró, chí cháa yá'a jáka kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu táká cháa te ká'an-de siki ñayivi-yo, jín siki ley, jín siki lugar yá'a. Te suni a nī skivi-de sava cháa sīn nación inī ve'e ĩ yá'a te nī sáchá'an-de ve'e ĩ. Achí. ²⁹ Chí onde ná kánde Pablo inī ñuu-ún nī kajinī judío ja kánde-de jín Trófimo, cháa ñuu Éfeso. Te nī kajani inī ja ní skivi Pablo cháa-ún inī ve'e ĩ. ³⁰ Te ní-ni ñuu-ún nī kánda-i. Te nī kataka-i. Te nī kakatĭn-i Pablo. Te nī kástaa-i-de nī kenda-de yatá ve'e ĩ-ún. Te nī kanakasū-ni-ĭ yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko nī ja'an tu'un yá'a nuu general cháa tĭn soldado ja ní ñuu Jerusalén nī kánda-i kákuva-i. ³² Te cháa general, nī jaka-de soldado jín capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'ĭn ñayivi kuá'a-ún. Te nī kajinī ñayivi já ní jakoyo general jín soldado, te nī kajukuiñi-ĭ ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te nī ja general te nī tĭn-de Pablo. Te nī tá'ú-de tĭnu nī jakunu'nī Pablo jín úu cadena. Yúan-na te nī jĭka tu'ún ndé cháa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i nī kakana-i ĩn tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúnda inī-de naún siki kúu ja súan kákuva-i. Te nī tá'ú-de tĭnu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní ja Pablo escalera ve'e-ún, te soldado nī kánda Pablo, chí xaán ní kánda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chí kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yatá soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ní cháa jĭn, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo inī vekaa, te nī ka'an Pablo jín general: Á kuu ka'an-ná ĩn tu'un jín-ní, áchí-de. Te nī kachi general jín-de: Jini-ro

ká'an-ro yú'u ñúu Grecia náún. ³⁸ Nasu róó kúu máá cháa ñuu Egipto ja íku ñuu ni xndón-da-ró-i ni kanakuatá'an máá-i, te suni ni kiñi'in-ró kúun mil cháa kuí'ná kája'an-de jíin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ni kachi Pablo: Máá-ná kúu ndija cháa judío, te in se'e ñuu Tarso, in ñuu ká'nu ndañúu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ni kua'a-ni tu'un ná ká'an-ná jíin ñáyivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ni ja'a-de tu'un. Te ni jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ni sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñáyivi-ún. Te ná'in yúú-ni ni kakuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo ni ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu-í

¹ Ñáni jíiná'an-ní, jíin táká níi cháa kákuu táa, kuni so'o-ni tu'un ká'an-ná ja'a máá-ná jíin-ní vina, áchí-de. ² Te ni kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'i-gá ni kakuná'in-i. Te ni ka'an Pablo: ³ Máá-ná kúu cháa judío, ni kaku ndija-ná in ñuu Tarso ndañúu Cilicia. Ko ni ja'nu-ná in ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ni kutu'a va'a-ná ni stá'an-de tu'un ni'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñú'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máá-ní vina. ⁴ Te ni chindikin-ná ñáyivi kákandija tu'un yá'a onde ná ndi'i-i kuu. Te kúu cháa kúu ña'an, ni katin-ná-i ni chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin táká cháa kákuu nuu, ni kajini-de ja súan ni sá'a-ná. Te suni cháa-ún, ni kachaa-de tutu nuu táká ñani. Te ni kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ni ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñáyivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ni ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ni kuyani-ná yuñúu Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te ni ndii ncháa-ni nuu-ná ni jinú in ndua ndii ní kii ichi ándivi. ⁷ Te ni ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te ni jini so'o-ná ká'an in tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja chindikin-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te ni ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te ni ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindikin-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, ni kajini ndija-de ndua ndii-ún, te ni kayu'ú-de, ko tú ní kajini so'o-de tu'un ni ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an-ná: Táta, te ñaún sá'a-ná, áchí-ná. Te ni kachi máá Jító'o-ná jíin-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'u tíñu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní in, chi ndii ncháa ndua ndii-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, katin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa in cháa nání Ananías. Te taká ñáyivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te ni jaa cháa-ún te ni kandita-de nuu-ná. Te ni ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin

nuu-ro, áchí-de. Te ni jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te ni kachi-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, ni jani-ya róo vina ja ná júku'un iní-ro tú'un kuní-ya. Te kuni-ro núu máá I'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-yá nuu ndívii ñáyivi táká ja ní jini-ro jíin já ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun iní-ro vina núsáá. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-yá. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te ni naxió káva-ná ni nchaá-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná iní ve'e ij, te ni skóto-ya náá. ¹⁸ Te ni jini-ná nuu-yá ni ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yachi-ro iní ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-ri jáni ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te ni ka'an-ná jíin-yá: Táta, a kájiní-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga ni jatíin-ná taká ñáyivi kákandíja nuu-ní. Te ni stují-ná-i ni taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha niñi Esteban, chaá ni jani ndaa tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáá. Te ni jatú'ún-ná ja ní jíi-de. Te ni ndíto-ná sa'ma cháa ni kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-yá. ²¹ Te ni kachi-ya jíin-ná: Kuá'an, chí tájí máá-rí róo ki'in jiká-ró ondé nuu ñáyivi sáin nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a ni kajini ná'in-i onde ni ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te ni kakuvaá-i. Te ni kaka'an jaa-i: Ná kúxio chaá jaan ná kúu-de. Tú va'a chaá kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyívi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te ni kaskée-i tikachi-i kaja'an. Te ni kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te ni tá'ú tíñu general ná kivi Pablo iní cuartel. Te ni ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní iní general na sikí ní kándonda ñáyivi-ún sikí Pablo. ²⁵ Te ni kaju'ni-de Pablo jíin yó'o ñíi. Te ni ka'an Pablo jíin cháa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kuá'a-ní cuarta in chaá ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú víi-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te ni jini so'o capitán tu'un yá'a, te ni kee kua'an. Te ni ka'an jíin general: Ndasa sá'a-ní, chí chaá ñuu Roma kúu chaá yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te ni jaá general nuu Pablo. Te ni jiká tu'ún-de: Kachi nú suu chaá ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te ni ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te ni ka'an general: Ruu, chí ni ja'a-ri kua'a xú'ún, te ni kaja'a-de tu'un kuu-ri in chaá ñuu yúan, áchí. Te ni ka'an Pablo: Ko náá, chí túu. Chí iní ñuu-ún ni kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuñi xndó'o-de, ni kakuxio-ni kaja'an. Te suni onde general ni yu'ú, chí ni juku'un iní-de ja ní ju'ni-de Pablo. Te in chaá ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xían-ún, kuní-de kundaa va'a iní-de na sikí kúu ja ní kándonda chaá judío sikí Pablo. Te ni ndájí-de cadena nú'ni Pablo. Te ni tá'ú-de tíñu ni taká taká sutu ñá'nu jíin táká chaá junta. Te ni kiñi'in-de Pablo. Te ni jani-de nuu cháa ni kándutútú.

23

Ja ní kandij Pablo nuu junta sikí máá-de

¹ Yúan-na te n̄ ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄ ka'an-de: N̄áni jíná'an-ní. Máá-ná ch̄i a jiní va'a in̄-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananías, n̄ tá'ú tíñu nuu cháa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún in̄ jikí máá yú'u-dé. ³ Te n̄ ka'an Pablo jín sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stují-yá róó. Ch̄i kánchaa-ro já sánda-ro tíñu-ri nátu'un ká'an ley. Chi vasa tú ío ley te tá'ú-ró tíñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te n̄ kaka'an chaa ká'jin nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jín sutú ñá'nu Dios, áchí jín-de. ⁵ Te n̄ ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáni, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikí cháa kúñá'nu in̄ ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jiní Pablo ja sáva-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te n̄ ka'an jaa-de nuu junta: N̄áni jíná'an-ní, máá-ná kúu chaa fariseo, se'e fariseo. Ch̄i ñúkuu in̄-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan n̄ ka'an-de, te n̄ kakaná chaa fariseo jín cháa saduceo. Te chaa junta, s̄in s̄in tu'un n̄ kaka'an-de. ⁸ Ch̄i káka'an chaa saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tach̄i. Ko chaa fariseo, kajatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaá. Te sava chaa káchaa tutu ja kákuu tá'an chaa fariseo, n̄ kandukuiñi. Te n̄ kaka'an n̄'in: Tú ni in̄ kuachi káni'in-ri sikí cháa yá'a. Sanaa te n̄ ka'an ndija in̄ añú xí in̄ ndajá'a-yá jín-de. Ma sáni'in in̄-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kakaná-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te n̄ tá'ú-de tíñu ja ná kivi soldado te kaña n̄inu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de in̄ cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún n̄ chaa-ni máá Jító'o-yo núu-dé te n̄ ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a in̄-ro, ch̄i nátu'un n̄ jani ndaa-ro tú'un-ri in̄ ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ró tú'un-ri onde in̄ ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, n̄ kakutútú sáva ñayivi judío. Te n̄ kanat̄in tu'un tá'an-i. Te n̄ kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uu xiko judío n̄ kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te n̄ kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu cháa kákuu nuu, te n̄ kaka'an-i jín cháa-ún: Máá-ná, n̄ kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jín taká junta, kuáka'an-ní jín general ná kíñi'in-de Pablo chaa-de nuu-ní yá'a, ch̄i kákuni-ní xndichí va'a-ga-ni-de, achi-ní. Te ná kótú'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaa-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko in̄ se'e yí kuá'a Pablo, n̄ jini so'o-i ja súan n̄ kanat̄in tu'un tá'an.

Te ni ja'an-i ni kivi-i ini cuartel. Te ni kastu'un-i nuu Pablo. ¹⁷ Te ni kana Pablo xini in chaa kuu capitán. Te ni ka'an-de: Kunchaka suchi yá'a ki'in-ro jín-i nuu general, chi ío in tu'un kastu'un-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, ni jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te ni ka'an-de: Pablo chaa yindi'u vekaa, ni ka'an nda'ú-de jín-ná ja kinchaka-ná suchi yá'a nuu-ní, chi ío in tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. ¹⁹ Te ni in general nda'a-í. Te ni kuxio-de jín-i. Te ni jika tu'un sá'í-de-i: Naun tu'un ka'an-ro jín-rí kuni-ro, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-i: Chaa judío ni kaskéta'an-de tu'un ja yuchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká chaa junta, chi xndichí va'a-de Pablo siki tíñu kákuñi-de, achi-de. ²¹ Ko ma kándija-ní, chi ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te kaka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achi-í. ²² Te ni tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ni in nuu kachi-í ja súan ni kastu'un-i nuu-dé. Te ni tájí-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te ni kana-de xini uu capitán. Te ni ka'an-de: Sátu'a-ró uu ciento soldado, jín uní xiko uxí soldado koso caballo, jín uu ciento soldado káñin lanza, nává'a kinglyo-ró jín-de onde ñuu Cesarea kañin akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kinglyo-de onde nuu Félix chaa kuu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ni chaa-de in carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kuu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, ni kañin-i in chaa yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko ni nama-ná-de jín soldado chi ni jini-ná ja cháa ñuu Roma kuu-de. ²⁸ Te kuni-ná kundañ ini-ná naja kájikañ-i kuachi siki-dé. Te ni jani-ná-de nuu junta máá-i jíná'an-i. ²⁹ Te ni jini-ná ja siki ley máá-i kájikañ-i kuachi siki-dé. Ko tú ní'in-ná ni in kuachi siki-dé ja kuu-de xí já kúndee-de vekaa. ³⁰ Ko ni ní'in-ná tu'un ja ní kanatñ tu'un tá'an ñayivi judío siki-dé. Te ja yúan tájí-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tíñu nuu ñayivi kájikañ-i kuachi siki-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jín-ní nú naja kájikañ-i kuachi siki-dé. A ni kuu ni ka'an-yo táa. Achi. ³¹ Te soldado, ni kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jín-de onde ñuu Antípatris natu'un ni ta'u tíñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ni kaxndóo Pablo nuu soldado káyooso caballo ná kí'in-ún jín-de. ³³ Te ni jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ni kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni ni jani ndij Pablo nuu-dé. ³⁴ Te ni ka'u gobernador carta-ún. Te ni jika tu'un-de ndé estado kuu Pablo. Te ni jini-de ja cháa ñuu Cilicia kuu Pablo. ³⁵ Te ni ka'an-de: Ná cháa chaa kájikañ kuachi siki-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ni tá'ú-de tíñu ni

jakuva'a Pablo inĭ palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kivĭ te máa sutú ñá'nu Ananías jíin sáva cháa kákuu nuu, jíin ĩn cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, nĭ chákooyo ñuu-ún. Te nĭ kivĭ koyo nuu gobernador nĭ kasátú'ún sikĭ Pablo. ² Te nĭ kana gobernador xinĭ Pablo. Te nĭ sátú'ún Tértulo sikĭ-dé nĭ ka'an: Táta, ja ní kúu ja vĭndáa vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te nĭ kejá'a ndúva'a taká tiñu inĭ ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chĭ nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi inĭ-yo jíin, chĭ xaan vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an ndá'ú-ná jíin-ní, ma kitĭ inĭ-ní, te kuni so'o-ní ĩn tu'un lúli ká'an-ná jíin-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi nĭ kajinĭ-ná cháa yá'a ja kúu-de ĩn kue'e kúu-de ĩn kuachi. Te kánakuatá'an máa ñáyivi judío ní inĭ ñuyivi sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndéé-de sáchá'an-de ve'e ĩ, ko nĭ kakatiin-ná-de. Te kákuu-ná sánda-ná jíin-de núú, natu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko nĭ ja-ni general Lisias, te nĭ jan-cha-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te nĭ tá'ú-de tiñu ja cháa kájikān kuachi sikĭ-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichĭ máa-ní-de, te ná kunĭ-ní jíin yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikān-ná sikĭ-dé nuu-ní. Achĭ-de. ⁹ Te suni nĭ kasátú'ún ñáyivi judío sikĭ-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te nĭ sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te nĭ ka'an Pablo: A jinĭ-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador inĭ ñuu yá'a, te yúan kúsi inĭ-ná sánda-ná ĩn tu'un sikĭ máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chĭ máa-ní, kuu juku'un inĭ-ní ja té kuu-ġa uxĭ uu kivĭ ní kaa-ná nĭ ja'an-ná ñuu Jerusalén nĭ jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kájinĭ kuti-dé nú státá'an-ná jíin ĩn cháa inĭ ve'e ĩ, xí nú xndón-da-ná ñáyivi inĭ ve'e ĩ, xí inĭ máa níú. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de sikĭ-ná. ¹⁴ Ko kachĭ ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñaa kúu. Te kándĭja-ná taká tu'un yóso núú tutú ley jíin núú tutú cháa nĭ kajani tu'un-ya ondé sáa. ¹⁵ Te ĩn núú-ni kándĭja-ná jíin-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñáyivi vá'a te kúu ñáyivi ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítú inĭ-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jíin núú ñáyivi. ¹⁷ Ko kua'a kuiá nĭ kuu, te vásá ní ncha-ná nĭ sá'a-ná caridad nuu ñáyivi níú ná. Te suni nĭ ja'ni-ná kitĭ núu-yá. ¹⁸ Te nĭ kani'in-dé náá inĭ ve'e ĩ kánde-ná násándoo-ná máa-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyivi kuá'a já kákuva-i jíin-ná, ko nĭ ka'ĭin yaku cháa ñuu Asia jíin-ná. ¹⁹ Te ná kuíñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an

máa-de siki-ná nú naún kuachi ni sá'a-ná kájani iní-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'in yá'a te nú ni kani'in-dé in kuachi xaan siki-ná kivi ní kandii-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te kájani iní-de ja kuáchi-ná kúu máa yá'a-ni, chi kivi ní kandii-ná nuu junta ni ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te ni jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúndaá va'a iní-de jín íchi yá'a. Te ni sténdatu-de-ún jíná'an. Te ni ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias te kuní ndi'i-ri tiñu kákuni-ro. Achí-de. ²³ Te ni tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ná káka kuu-de in tí'li. Te ma kasú nú vai tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kík'a'an-i jín-de. ²⁴ Te ni kuu yakú kivi. Te ni cháa Félix jín ñásí'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te ni kana-de xiní Pablo. Te ni jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te ni ka'an Pablo jín-de ndasa jíka tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de máa-de. Te suni ni jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te ni yu'ú Félix. Te ni ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kivi núña-ri te kana-ri xiní-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu iní-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núú. Ja yúan tini jínu ni kana-de xiní Pablo ni ja'an-de nuu-dé ni ndatu'ún-de jín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndi'i uu kuia te ni nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuní Félix ja ná kúsi iní ñayivi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo iní vekaa.

25

Naja kuní Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te uní-ni kivi já ní kivi Festo kúu-de gobernador iní ñuu-ún, te ni kenda-de iní ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa kákuñá'nu nuu ñayivi judío, ni jakoyo nuu Festo. Te ni kajani tu'un nuu-dé siki Pablo. Te ni kaka'an nda'ú jín Festo, ³ ja nú va'a-de te ná táj-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi ni kanat'in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo iní ichi. ⁴ Ko ni kachi Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachi máa-de ichi nó'on-de. ⁵ Te ni ka'an-ga Festo: Ndé róo kánuñá-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jín-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te ni kendo-de jín cháa-ún natu'un uná xí uxí kivi. Te ni ncha-de ñuu Cesarea. Te inga kivi ní nungoo-de iní municipio. Te ni tá'ú-de tiñu ni chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'in cháa judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te ni chaá Pablo te ni kajíko ndúu-ún-de. Te ni kandonda ni kasátú'ún téyí siki-dé. Ko tú ní kákundéé jín tú'un tú'ún. ⁸ Te ni ka'an Pablo ja'a máa-de: Tú ní sá'a-ná ni in kuachi siki ley judío, ni siki vé'e i, ni siki César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chi ná kúsi iní cháa

judío kuní-de, te n̄i ka'an-de jíin Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-a-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an Pablo: A kándij-ná in̄i municipio César vina, te yá'a n̄ini kúnda-a tiñu-ná. Máá-ní, a jiní va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sikí cháa judío. ¹¹ Ch̄i nú ío kuachi-ná, nú n̄i sá'a-ná ñn kuachi xaan já ká'ni-ní náá te vatu-ni kuu-ná núsáá. Ko nú tú ío ndaa tu'un kásátú'ún cháa yá'a sikí-ná, te ni ñn cháa ma kúu ku'a-de náá nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáá te kí'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, n̄i kandatu'ún-de jíin junta, te n̄i kach̄i-de jíin Pablo: A n̄i ka'an-ro já kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáá. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Agripa

¹³ Te n̄i kuu yakú kiv̄i. Te n̄i jaá rey Agripa jíin Berenice onde ñuu Cesarea káka'an-de jíin Festo. ¹⁴ Te kua'a kiv̄i ní kaxiukú-de yúan. Te n̄i jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío ñn cháa yá'a n̄i skéndo Felix kándeé vekaa. ¹⁵ Te ná n̄i ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíin ñáyiv̄i kákuu nuu judío, n̄i jakoyo-i nuu-ná kájikan-i kuachi sikí cháa yá'a. ¹⁶ Te n̄i kach̄i-ná jíin-i ja tú ío costumbre cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé ñn cháa nú tú xna'an-ga kuiñi ñáyiv̄i kájikan kuachi sikí-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuachi-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄i chakoyo tútú-i yá'a. Te inga kiv̄i tú ní kúkuéé-ná n̄i nungoo-ná mesa sánda-a-ná kuachi. Te n̄i tá'ú-ná tiñu n̄i kii cháa yá'a. ¹⁸ Te ká'jin ñáyiv̄i kájikan kuachi sikí-dé. Ko tú ni ñn kuachi xaan ní káni'in-í sikí-dé nátu'un jani in̄i-ná núu. ¹⁹ Ch̄i máni sikí já kákandija máa-i n̄i kuu tu'un-ún, jíin sikí ñn cháa nání Jesús ja á n̄i j̄i-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija cháa-ún. ²⁰ Te máá-ná, tú ní kútuní kuti iní-ná ndasa kúnda-a tu'un-ún. Te n̄i j̄ika tu'un-ná-de, sánaa kuní-de kí'in-de ñuu Jerusalén te yúan kúnda-a kuachi-de. ²¹ Ko máá Pablo, n̄i kach̄i-de ja kí'in-de nuu Augusto te kúnda-a kuachi-de yúan kuní-de. Te n̄i tá'ú-ná tiñu ná kúndeé-de vekaa onde táji-ná-de kí'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te n̄i kach̄i Agripa jíin Festo: Máá-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa j̄ian kuní-ná, áchí-de. Te n̄i kach̄i Festo: Yuchaan te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kiv̄i x̄ian-ún, n̄i chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te n̄i kiv̄i koyo-de in̄i municipio jíin sáva general jíin cháa kákuñá'nu in̄i ñuu-ún. Te n̄i tá'ú tiñu Festo n̄i cháa Pablo. ²⁴ Te n̄i ka'an Festo: Táta rey Agripa jíin taká ní cháa káxiukú jíin-ná yá'a. Vina te nde'é-ní nuu cháa yá'a, ch̄i sikí-dé n̄i kandonda taká ñáyiv̄i judío ñuu Jerusalén jíin ñáyiv̄i judío ñuu yá'a kájikan-i cháa yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi sikí-dé ja kúu-de. Ko n̄i ka'an-de

ja kí'in-de nuu Augusto kuní-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja tájí-ná-de kí'in-de. ²⁶ Te sikí cháa yá'a tú kútuní iní-ná naún tu'un chaa-ná nuu jító'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un chaa-ná carta kí'in. ²⁷ Chí kúka nuu-ná tájí-ná in preso kí'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikān-i sikí-dé. Achí-de.

26

1 Te nī kachī Agripa jīn Pablo: Já'a-rī tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te nī skáa Pablo nda'a-dé. Te nī ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsī iní-ná vina, chí kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chí ñayivi judío, kásátú'ún-i sikí-ná. ³ Chí a jíní va'a máá-ní taká tanīnu jīn taká tu'un ñayivi judío jíná'an-i. Ja yúan ká'an nda'ú-ná jīn-ní ja jīn paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájinī taká ñayivi judío ndasa nī sá'a-ná onde lúli-ná, chí onde ná lúli-ná nī nchaa-ná jīn ñayivi ñúu-ná jīn iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuñi-de kachī ndaa-de, te a kájinī-de náá ja onde xnáñúú ní kuu-ná in fariseo. Te sa'an fariseo, yí-ga káa vásá taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, chí sikí já ñúkuu iní-ná tu'un nī keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kākana-de náá vina kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Chí ndí'uxí uu tata Israel, ndúú ñúú kájatīñu va'a-i nuu-yá sanaa te kunī máá-i tu'un nī keyu'u-yá. Sikí tú'un yá'a nī kásátú'ún cháa judío sikí-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájanī iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, nī jani iní-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyí-ná sikí sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan nī sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chí nī ní'in-ná orden nuu taká sutu ñá'nu. Te xaan ní taan-ná ñayivi ndóo iní veka. Te suni nī chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te nī kaji'i-i. ¹¹ Te tinī jīnu nī xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, chí téyí xaan ní kití iní-ná nuu-í. Te nī chindikīn-ná-i jīnu-ná jīn-i onde ñuu jíká. ¹² Te jīku-ná jīn tíñu-ún. Te nī ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxí uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te nī jinī-ná in ndua ndí ní kii ichi ándíví, ví'í-gá vásá ndíkandii káa. Te nī ndii ncháa-ni ní núu-ná jīn núu cháa kuangoyo jīn-ná. ¹⁴ Te nī kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te nī jini so'o-ná tu'un nī ka'an jīn-ná jīn yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikīn-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te nī ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'o-ná nī kachī-ya jīn-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikīn-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundii-ro, chí nī kenda-rī nuu-ro náva'a kani-rī róo kuatiñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jinī-ro jīn sáva-ga tu'un ka'an-rī jīn-ró,

ch̄i ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu táká ñáyivi ñúu-ro jíin núu ñáyivi s̄in nación. Ch̄i nuu ñáyivi-ún tájí-rí róo kí'in-ro vína. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i ch̄i ñuñáa nuu tá'ú Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandija-i nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu in̄i-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jíin ñáyivi ní sásin-ri. Achí-ya jíin-ná. ¹⁹ Tata rey Agripa, ja yúan tú ní sáni'in in̄i-ná nuu tú'un ni jini so'o-ná onde andívi. ²⁰ Ch̄i xna'an-ga ni jani-ná tu'un nuu ñáyivi kaxiukú núu Damasco, jíin iní nuu Jerusalén, jíin ní núu Judea, jíin núu ñáyivi s̄in nación. Ni jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákani in̄i-i, te ná náxío káva in̄i-i ichi núu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúú sá'a-i te nú a ni nakani in̄i-i. ²¹ Ja sikí yá'a te ni kakat̄in ñáyivi judío náa in̄i ve'e i. Te ka'ni-í náa kákuni-i núú. ²² Ko ni chindéé ní chituu Dios náa, te kándij ni'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúl jíin núu ñáyivi ñá'nu. Ch̄i Moisés jíin cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, súan ni kajani-de tu'un ná taká tiñu chaá. Te suni máá yúan-ni ká'an tuku máá-ná. ²³ Ch̄i ni kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñúu-yo jíin núu ñáyivi s̄in nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máá-de, te ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, táta Festo, ch̄i ío káji in̄i-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Ch̄i máá rey, a jini va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jíin-de. Ch̄i a jini-ná ja tú kuñáa in̄i-de jíin ní in̄i tu'un ká'an-ná, ch̄i tú sa'í jika taká tiñu yá'a. ²⁷ Tata rey Agripa, á kándija-ní ja káka'an chaá kájani tu'un-ya onde sáá. A jini máá-ná ja kándija-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jíin Pablo: A yani kándija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jíin taká-ga chaá kájini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní natu'un máá-ná, ko cadena yá'a ch̄i túu, áchí-de. ³⁰ Te ni ndi'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñi rey jíin gobernador jíin Berenice, jíin taká chaá ni kaxiukú jíin-de. ³¹ Te ni kakuxio s̄in máá-de. Te ni kandat̄u'un-de: Tú ni in̄i kuachi ní sá'a chaá yá'a ja kúu-de xí já kúndee-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te ni kachi Agripa jíin Festo: Kuu sía-ní chaá yá'a núú, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jíin barco kua'an Pablo ichi núu Roma

¹ Te n̄i kunda ja kíngoyo-r̄i jín barco onde ñuu Italia. Te n̄i kaja'a-de Pablo jín sáva-ga chaa ká'iin vekaa-ún nuu iin capitán nání Julio ja t̄iin-de soldado nání Augusto. ² Te n̄i kiv̄i koyo-r̄i in̄i in barco ñuu Adramitio kája'an-r̄i ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni in chaa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jín-r̄i. ³ Te inga kiv̄i ní jakoyo-r̄i ñuu Sidón. Te Julio, n̄i kundá'ú in̄i-de Pablo. Te n̄i ja'a-de tú'un n̄i jandé'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan n̄i kenda-r̄i kája'an-r̄i jín barco, n̄i kaja'a-r̄i ichi chíi ñuu Chipre nuu ndó'yo tach̄i, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. ⁵ Te n̄i kundéé-r̄i n̄i kaja'a-r̄i nuu mar Cilicia jín núu mar ñuu Panfilia. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Mira ja kándeé in̄i ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan n̄i ni'in capitán in barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñuu Italia. Te n̄i skiv̄i-de ruu in̄i barco-ún jíná'an-r̄i. ⁷ Te kua'a kiv̄i ní kajika kuéé-r̄i nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni n̄i jakoyo-r̄i yuñúu Gnido. Te tuká ní ja'a tach̄i-ún tú'un kaka-r̄i. Te n̄i kaja'a-r̄i ichi chíi ñuu Creta nuu ndó'yo tach̄i, xiin ñúu Salmón. ⁸ Te xaan ní ndúkú ndéé barco-ún. N̄i jika nduu te n̄i jakoyo-r̄i jín in lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ió ñuu Lasea. ⁹ Te vina ch̄i a n̄i kuu kua'a kiv̄i. Te sanaa te kihá'an in tundó'o nuu mar, ch̄i a n̄i ja'a viko kóndicha in̄i, te n̄i ka'an n̄i'in Pablo jín-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jíní-ná ja xaan yíi kóo viaje yá'a, te kii in tundó'o sik̄i barco. Ko nasu máa in barco jín ndátíñu naa, ch̄i suni kii tundó'o-ún sik̄i máa-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándija capitán ja ká'an Pablo, ch̄i sua n̄i kandija-ga-de tú'un ká'an chaa skáka barco-ún jín ja ní ka'an chaa xiin barco. ¹² Ko sik̄i ja puerto-ún tú ió va'a ja kéndo-de n̄i viko v̄ijin, te n̄i kanakani in̄i kua'a-gá-i ja kénda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kéndo-i viko v̄ijin kájani in̄i-i. Ch̄i ñuu Fenice kúu in puerto ñuu Creta ja jíto xíin ichi nínu jín ichi véé. ¹³ Te n̄i kee in tach̄i ichi sur. Te n̄i kajani in̄i-i ja jaa-i nuu kákuni-i. Te n̄i skáka-ga-i barco, kajika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda in tach̄i xaan sik̄i barco

¹⁴ Ko n̄i kunúu. Te n̄i ndonda-ni in tach̄i xaan ja nání Euroclidón. ¹⁵ Te n̄i stáa-ni barco kua'an-ni jín. Te tú ní kúu kundéé barco jín tach̄i. Te n̄i kasía-ni-r̄i kua'an te kuangoyo-ni-r̄i jín. ¹⁶ Te n̄i jakoyo-r̄i nuu ndó'yo tach̄i chíi in isla lúli nání Clauda. Te u'u xaan ní kanat̄in-r̄i barco lúli ja ndikín yata. ¹⁷ Te n̄i kas̄kiv̄i-i in̄i barco ká'nu. Te n̄i kaju'n̄i va'a-i máa barco ká'nu jín yó'o jín vitú. Te n̄i s̄ijínú-i sa'ma xndéché íchi xiní, ch̄i káyú'ú-i ja t̄iin barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kája'an-r̄i jín. ¹⁸ Ko xaan ní kaja barco n̄i sá'a tach̄i xaan. Te

kiv_i xíān-ún, n_i kakejá'á-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kiv_i uní, taká ndatíñu jatíñu barco n_i kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kiv_i tuká ndijin túun ndikandii jín tñuú xíní, ni tú ní júkuiñi kuti tachí xān-ún. Te tuká káñukuu in_i-r_i kaku-r_i núú. ²¹ Te n_i kuu kiv_i já tuká káyee kúti-rí staa. Te n_i jukuiñi Pablo sava mā'ñú cháa-ún. Te n_i ka'an-de: Táta, ni kájandatú-ní tu'un n_i ka'an-ná, te mā kēnda-yó iní ñuu Creta, te mā kóto-yó túndó'o yá'a ni mā náa ndatíñu núú. ²² Ko vina ká'an n_i'in-ná jín-ní, mā kúku'a in_i-ní jíná'an-ní. Ch_i ni ñn-ní mā náa-ní. Ch_i máni máá-ni ndatíñu jín barco kúu ja náa. ²³ Ch_i kuni-ni n_i kanchaa ñn ndajá'a máá Dios jín-ná. Ch_i I'a-ún xín náa, te jatíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te n_i kach_i-ya jín-ná: Pablo, mā yú'ú-ro, ch_i kánúú jáa-ro núú César. Te a n_i ja'a Dios taká cha kua'an jín-ró jián nuu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta jíná'an-ní, mā yú'ú-ní núsáa. Ch_i máá-ná, a kándija-ná nuu Dios ja súan kuu nátu'un n_i ka'an-ya jín-ná. ²⁶ Ko nini kíkani-yó nuu ñn isla, áchí-de. ²⁷ Te n_i kuu ux_i kuun ákuáa. Te kájika-r_i nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúú, te kájani in_i ñayivi káskáka barco ja á n_i kakuyani-r_i nuu ñn ñu'un íchí. ²⁸ Te n_i kaskuíta ka'nu-i ñn plomada ch_i nducha. Te n_i kajini-i ja íó oko nda'a. Te n_i kajika-ga-i ñn tí'li. Te n_i kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te n_i kajini-i ja íó-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyú'ú-i jaa-i ñn nuu íó toto chí nducha. Te n_i kaskána-i kuun káa tikánchu tñn yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndijin yach_i yach_i. ³⁰ Te cha káskáka barco, kákuni-de kunu-de kí'in-de jín barco lúlí, te xndóo-de barco ká'nu núú. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúlí-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de ka tikánchu yúan núú. ³¹ Te n_i kach_i Pablo jín capitán jín soldado: Nú tú kendo cha yúan in_i barco ká'nu yá'a, te mā kúu kaku kuti máá-ní jíná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, n_i kaxiti-dé yo'o tñn barco lúlí. Te n_i kasía-ni-de n_i tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundijin te n_i ka'an ndéé Pablo jín taká cha ja ná kée-dé staa: Vina íó ux_i kuun kiv_i já káindito-ní te ká'io ndicha in_i-ní ch_i tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jín-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in iní-ní núsáa. Ch_i ni ñn-ní, mā náa ní ñn ixi xíní-ní. Achí-de. ³⁵ Te n_i ndi'í n_i ka'an-de tu'un yá'a. Te n_i kí'in-de ñn staa. Te mā'ñú taká ñayivi-ún n_i jikan ta'u-dé nuu Dios. Te n_i sákuáchí-de. Te n_i kejá'á-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te n_i kandundéé iní taká-i. Te suni n_i kayee-í staa. ³⁷ Te ja úndi'i-r_i ká'io uu ciento un_i xiko xia'un ñn-r_i ja káxiukú-rí in_i barco. ³⁸ Te n_i kanda'a ch_i-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te n_i kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, n_i kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñu'un íchí

39 Te nuu ní kundijin, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko ni kajini-i ñn nuu kátísú'ú ja ío ñití. Te kákuni-i jaa-i yúan jín barco nú ná kúu sá'a-i. 40 Te ni kaxiti-í yo'o yí'i kaa tákánchu yúan. Te ni kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te ni kastá'ya-i nuu tñn su'ma skuikó barco. Te ni kajata kaa-i sa'ma xiní náva'a xndéché tachí barco. Te ni kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. 41 Ko ni jakoyo-de ñn nuu náketá'an uu yucha ini mar. Te ni kaku'un tá'an barco jín tóto jín ñití. Te ichi núu barco-ún ni tñn-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún ni ka'ya-ni ja ní'in ni kaku'un su'ma mar. 42 Yúan-na te ni kandatu'ún soldado ja ká'ni táká preso náva'a ma súchá ni ñn-i ja kúnu-i. 43 Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuní-de. Te ni jasú-de tu'un-ún. Te ni tá'ú-de tiñu nú ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñu'un íchí. 44 Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i jín tabla te sava-ga-i jín pedazo yunu barco. Te súan ni kakaku ndi'i-i ni jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

1 Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te ni kani'in-rí tu'un ja isla-ún nání Malta. 2 Te ñayivi sñn yu'u yúan, ni kakumani-í jín-rí jíná'an-ri. Te ni kastá'an-i ñn ñu'un, chi kúun sau te vijin sá'a. Yúan-na te ni kakana-i xini-rí ni jakoyo-ri nuu-í. 3 Te ni stútú Pablo yaku titaka. Te ni taan-dé nuu ñu'un. Te ñn koo, jñu-ti ní kenda-ti ja ní kuni'ní. Te ni chiyú'ú-ni-ti ndá'a-dé. 4 Te ñayivi sñn yu'u ñuú-ún, ni kajini-i ja ndíta kaa koo-ún yiyú'ú-ti nda'a-dé. Te kaka'an-i: Ndaa ja cháa ja'ni ndiyi kúu cháa yá'a núsáa. Te vasa a ni kaku-de nuu mar, ko máa I'a tu'un ndaa tú ja' tu'un kuchaku-ga-de, áchí-i. 5 Ko Pablo, ni kisi-de koo-ún nuu ñu'un. Te tú naún ní tá'an-de. 6 Te máa-i, káindatu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko ni kuná'an xaan káindatu-i ni kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te ni nakani ini-i te ni kaka'an-i ja ñn i'a kúu Pablo. 7 Te yani yúan ni io ñu'un cháa kúu gobernador ini isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, ni kana-de ruu jíná'an-ri. Te ni ja'a núu-de ve'e-de ni kakendoo maní-rí jín-de uni kivi. 8 Te táa Publio kátúu-dé nuu jito, kú'u-de jín kué'e kiji jín ñn kué'e kúun chii-de. Te ni kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni chaa-de nda'a-dé siki cháa-ún. Te ni nduva'a-ni cháa-ún. 9 Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, ni jakoyo-i. Te ni kanduva'a-ni-i. 10 Te ñayivi-ún, ni kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te ni kaja'a-i kua'a ndatíñu ni kakuta'u-rí. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te ni kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Jā ní jani Pablo tu'un iní ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te nī kajika-rī kua'an-rī jín in barco ñuu Alejandría jā ní kanchaa nuu isla tiempo viko víjin. Te barco-ún, máá cháan ndiso in figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te nī jakoyo-rī ñuu Siracusa. Te yúan nī kakendoo-rī unī kivī. ¹³ Te yúan nī kenda koyo-rī kua'an-rī nduu nduu yundúcha. Te nī jakoyo-rī ñuu Regio. Te inga kivī ní kee tachi íchi sur, te inga kivī xían-ún, nī jakoyo-rī ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan nī kani'in tá'an-rī jín sáva ñani. Te nī kaka'an nda'ú-de jín-rí nī kakendoo-rī jín-de in semana. Yúan-na te vása ní jakoyo-rī ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a nī kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-rī. Te nī kenda koyo-de, nī kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénuní mesón. Te nī jini Pablo nuu-dé. Te nī nakuatá'ú-de nuu Dios. Te nī ndundéé iní-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-rī ñuu Roma, te nī ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko nī ja'a-de tu'un kunchaa sin Pablo jín in soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivī te nī kana Pablo xinī taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío nī kakutútú-de. Te nī ka'an Pablo jín-de: Ñani jíná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sá'a-rī siki ñuu-yo ní siki táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén nī kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te nī kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, nī kaxndichí-de ruu. Te kákuni-de sía-de ruu núú, chi tú ni in kuachi ío siki-rí ja kúu-rī. ¹⁹ Ko tú ní jatú'un ñayivi judío. Yuán ní jikan-rī ja kí-rī nuu César. Ko na tú vai-rī ja ka'an-rī siki ñayivi ñuu-rī. ²⁰ Ja yúan ní kana-rī xinī-ro jíná'an-ró, náv'a ná kuni-rī nuu-ro te ka'an-rī jín-ró. Chi siki tú'un káñukuu iní ñayivi Israel kúu ja nú'ni-rī jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te nī kaka'an cháa-ún jín Pablo: Tú ni in carta ní cháa nuu-rí onde ñuu Judea ja kúni tu'un-rī róo. Te taká ñani ja ní chakoyo yá'a, tú káastu'ún-de ní tú kaka'an-de ní in tu'un ñáá siki-ro. ²² Ko kuni so'o-rī tu'un ka'an-ro nú ndasa jáni iní-ro kákuni-rī. Chi siki tú'un yá'a a kájiní-yo já taká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te nī teta'an Pablo in kivī. Te nī chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu cháa-ún nī jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún siki tú'un Jesús onde jín tú'un ka'an ley Moisés jín tutú cháa nī kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan nī stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, nī kajatá'ú-de tu'un nī ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní káandija kuti-dé. ²⁵ Te nī kastátá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de nī ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno nī ka'an Espíritu Santo jín tú'un Isaías, cháa nī jani tu'un Dios onde sáa, chi nī ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuu ñayivi yá'a te kachi-ro kúni-i: Vasa kájiní ná'in vá'a-ró, ko ma júku'un

in̄i-ro. Te vasa kánde'é nd̄i-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Chi xaṇ ní kakuni'in in̄i ñayivi yá'a, te xaṇ ú'ṽ kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jín ndúchi-í, te ma kuni ná'in-i jín só'o-i, te ma júku'un in̄i-i, te ma náxíó káva in̄i-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuṽ-ro núsáá, chi tu'un ni tájí Dios I'a náma yóó, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a ki'in nuṽ ñayivi s̄in nación, Te máa-i kuni ná'in-i. Achí-de. ²⁹ Te ni jinu ni ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an cha judío kástatá'an xaṇ máa-de. ³⁰ Te ni kendo Pablo ni ncha-de uṽ kua ñn ve'e ni ki'in nú-de. Te ni jatá'ú-de taká ñayivi ní jakoyo-i nuṽ-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuṽ nuṽ tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máa Jíto'o-yo Jesucristo. Te tú ni ñn cha ní jasú nuṽ-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi nī kana-ya xini-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te nī teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi nī keyu'u-yá onde aná'an. Te súan nī kaka'an chaa nī kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú i. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chíi tata David. ⁴ Te nī ka'an nī'in Dios ja Sé'e máa-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espíritu Santo inī-ya, sikí ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi. ⁵ Te ja sikí sí'ví-yá, nī kani'in-rí tu'un luu ío inī-ya. Te kakuu-ri apóstol nī sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi sīn nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róo, chi nī kana-ya xini-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-ri tutu yá'a nuu táká róo ja kaxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúnda'ú inī Dios róo. Te nī kana-ya xini-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío inī jíin tú'un kuaká'nu inī ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máa-rí, nákuatá'ú-rí ja sikí róo jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ní ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá játíñu-ri jíin iní jíin añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an nda'ú níni-rí jíin-yá, sanaa te nú kuní máa Dios, te jaá va'a-ri nuu-ro vasté ñin vina-na. ¹¹ Chi kúu inī-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga inī-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a ñin ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chí róo jíin rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Náni, kuní-ri ja ná júku'un inī-ro ja tiní jínu nī chaa inī-ri jaá-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un nī sá'a-ri jíin sáva ñayivi sīn nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñayivi griego jíin núu ñayivi sīn yu'u, nuu ñayivi ndíchí jíin núu ñayivi tú jiní kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúan kúu yachi inī-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róo tuku, ja kaxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí sikí tú'un va'a, chí fuerza Dios kúu, náva'a nani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jíin tú'un-ún jiní ndijin-yo ndasa ío ndoo inī Dios, te nú kándíja-yó te kendoo-yó

súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi siki já kándíja-de te kuchaku-de, áchi.

Já kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándiví jiní ndijin-yo já kití iní Dios jito-ya táká tiñu ñáá kásá'a ñayivi já tú káchiñú'ún-i-ya. Chi jíin tiñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi taká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios nī stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jíin ndása I'a kúu máá-yá. Chi jíin ndátíñu nī sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi nī kajiní-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua nī kasáñáá-i máá-i jíin tú'un káka'an-i. Te iní añú-i nī kutúún, nī ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchi-i, ko nī kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko nī kasía-i-ya nī káchiñú'ún-i muestra ndasa káa in chaa ja té'yu, ndasa kándaa tisaá, kití kúun ndá'a jíin kóo. ²⁴ Ja yúan ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tiñu chá'an jíin táká ja káni kákuñi iní añú-i, in modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios nī kajasu ñayivi-ún, nī kivi koyo-i jíin tú'un tú'ún nī kajatú'ún-i. Te nī káchiñú'ún-i taká ndatíñu nī sá'a-ya. Te súan nī kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máá I'a nī sá'a-ún, chi máá-yá ní káni kúu-ya I'a ii. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios nī sía-ya-í ja ná sá'a máá-i tiñu ja tú ío jíñú'ún, chi onde ñasíí, nī kasama-ña máá modo ja xíin tíñu, te nī kivi-ña jíin modo kañáá. ²⁷ Suni súan chaa jíná'an-de, nī kasía-de máá modo ja xíin tíñu jíin ñasíí. Te nī kandukijí-de nī kasá'a kuaxán-de jíin tá'an yíi-de. Te nī kasáñáá chaa jíin cháa. Te iní yiki kúñu-de bueno nī kani'in-dé ta'u-dé siki kuáchi nī kasá'a-de. ²⁸ Chi máá-de tú ní kájatú'ún-de ja júku'un iní-de Dios, ja yúan ní sía Dios chaa-ún ja ná kúñáá xini-dé jíin já ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ Ni kútú ndíi-de taká tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kácutóo iní, tú ká'io va'a, kándio iní, kája'ni ndíyi, kákanáá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kácutuku iní kájito tá'an, káka'an tú'ún siki tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndíva'a, kásáxixi máá, kásátéyíi máá, kástúu costumbre kañáá, tú kájandatú nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatú'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú káakundá'ú iní tá'an. ³² Te chaa-ún, va'a a kájiní-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chi suni kájatú'ún-de chaa kásá'a súan.

2

Sikí já sándaq Dios tiñu-i

1 Núsáa te ja sikí yúan ma káku-ró vasa naún cháa kúu-ró já jikán-ro kuáchi, chi ni kuní-ro nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa, ko sua ni nakuxndíi-ró sikí máa-ró. Chí roó suni súan sá'a-ró nátu'un nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájiní-yo já ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya sikí táká cháa kásá'a súan. ³ Te roó, cháa nákuḡndíi sikí táká cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máa-ró, te jáni iní-ro já káku-ró núu Dios kiví sándaq-ya náún. ⁴ Xí sájá'a iní-ro já vá'a xaḡn iní-ya jíin-ró, te paciencia iní-ya, te tú yachí kití iní-ya núu-ro. Tú júku'un iní-ro já tú'un va'a iní-ya-ún nakani iní-ro sá'a náún. ⁵ Ko sikí já ní'in iní-ro jíin sikí já tú nakani iní añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití iní-ya sikí-ro já kúu kiví kití iní-ya, chí kenda ndijin kiví sándaq va'a Dios jíin ñáyivi. ⁶ Chí máa-yá, chá'u-ya ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu kásá'a máa-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de níi káni, chí kándúkú-de tu'un luu tu'un jíinú'ún, jíin tú'un ja má kúu kuti-dé jíin. ⁸ Te kití xaḡn iní-ya te jíto u'u-ya cháa kákanáa, chí kásáni'in iní-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájandatu-de nuu tú'un yakuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaḡn já'a-ya sikí táká ñáyivi kásá'a tiñu ñáa, xnáñúú-gá nuu ñáyivi judío te suni súan nuu ñáyivi griego. ¹⁰ Ko sikí táká ñáyivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíinú'ún, jíin tú'un kuaká'nu iní. ¹¹ Chí Dios tú ncháa nuu-ní-ya ñn ñn ñáyivi. ¹² Chi táká cháa ja ní kasá'a kuachi, vasa tú káy'i'i-de chí ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko táká cháa ni kasá'a kuachi ja á káy'i'i-de chí ley, suni jíin ley kundaq tiñu-de. ¹³ Chí nasu cháa kájiní so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chí cháa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chí cháa sijn nación ja tú kañava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni táká tiñu yí'i nuu ley. Chí cháa-ún, vasa tú kañava'a-de ley, ko máa-de kákuu-de ley kájatíñu máa-de. ¹⁵ Ja yúan jiní-yo já tú'un tá'ú ley chí yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájani iní-de kájikān kuachi sikí-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuachi ndiso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kiví sándaq Dios sikí táká tiñu sá'í kásá'a ñáyivi. Te jíin Jesucristo sándaq-ya jíin tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú roó, cháa judío nání-ró, te jíin ley kándij ni'in-ró, te sátéyíi-ró máa-ró ká'an-ro já chíinú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jiní-ro ndasa játa'an iní-ya, te nú játu'ún-ró tú'un jíinú'ún, te nú ni kutu'a-ró jíin ley, ¹⁹ te nú jáni ndija iní-ro já máa-ró kúu cháa yóxnúú núu cháa kuáa, nú máa-ró kúu ñu'un stúun nuu ñáyivi

ká'jin ñyñáa, ²⁰ nú máá-ró kúu cháa stá'an nuu ñáyivi tú kájiní kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni iní-ro, chí jín máá ley te ñáva'a-ró íchi ndasa júku'un iní-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu ingá cháa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáa. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáa. ²² Róó, chí ká'an-ro já má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáa. Róó, chí ká'an-ro já kúkini iní-ro jito-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío iní ve'e ii núsáa. ²³ Róó, chí sátéyí-ró máá-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró síki já tú jándatu-ro núu ley núsáa. ²⁴ Chi cháa sñn nación, máni káka'an ndiva'a-de síki Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chi nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te ní'in tíñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, ñn cháa ja tú ní xití ndúu, nú skíkuu-de taká tíñu tá'ú ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xití ndúu náún. ²⁷ Te cháa yúan ja máá jándaa cháa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndí-de síki-ro, chí tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te ní xití ndúu-ro. ²⁸ Chi judío máá jándaa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi síki kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi síki yíki kúñu kúu. ²⁹ Chi judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde iní, onde añú, chí nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'ún cháa-ún, chí Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga cháa judío núsáa. Te ndénu játiñu ja xití ndúu núsáa. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vii. Te ja xnañúú, chí iní nda'a máá-de ní kivi tu'un Dios ní sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuáchi ja tú ní kákandíja-ún, te ní skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. ⁴ Túu, chí sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká cháa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ní jín taká tu'un ká'an-ní, te kundée-ní nú káxndichí-de níi, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuáchi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáa. Kándii yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an cháa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chi nú súan te ndasa sánda Dios kuáchi ñáyivi núsáa. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-ri kuáchi núsáa, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáa náva'a kenda tíñu va'a náún. Chi sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i síki-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káyí'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóó, chaá judío, vásá cháa-ún náún. Túu. Chí a ñi ka'an-ri ja táká ñáyivi vasa judío vasa griego káyí'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndáa ío, ni vasté ñin-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un iní ío, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios ío. ¹² Taká-i, ñi kakusíin-i kája'an-i, ñin-na ñi katíví sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tiñu va'a ío, ni vasté ñin máá tú'un-i. ¹³ Yau ndiyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yáa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'í yu'u-í. ¹⁴ Ñi chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tásí jíin tú'un tixín. ¹⁵ Xaąn yachí ja'a-í kaskáka-i niñi. ¹⁶ Sikí íchi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi ío tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máá-i. ¹⁸ Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájiní-yo já táká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káyí'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikí ñí ñúyivi ná náku-xndí Dios. ²⁰ Chí jíin sikí táká tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chí ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Nqún modo kendo ndaa ñayivi

²¹ Ko vina a ñi kenda ndiijn tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chí testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jíin cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kendo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandija-i nuu-yá. Chí ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chí taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundéé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu ío iní-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ñi kakendo ndaa-i, te ñi nakuaan Cristo Jesús ñáyivi-ún. ²⁵ Te ñi kenda Jesús ñi sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuáchi-yó jíin niñí-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chí jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikí kuáchi ñi kasá'a ñáyivi sáá. ²⁶ Súan ñi sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vina ja I'a ndaa kúu máá-yá jíin já ná kendo ndaa ñáyivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máá-i núsáá. A ñi kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tiñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chí jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jiní-yo já kendo ndaa ñin chaá jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máá ñin nuu ñáyivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu súni kúu-ya Dios nuu ñáyivi sáin nación náún. Jandáa chí suni Dios kúu-ya núu ñáyivi sáin nación. ³⁰ Chí Dios, máá ñin-ni-ya ío. Te máá I'a-ún, skéndoo ndaa-ya ñáyivi ní xití ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñáyivi tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a ñi stíví-yó ley jíin tú'un kákandija-yó náún. Ma kúu kuti, chí sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ni kandija Abraham

¹ Ndasá káka'an-ri sikí ndíyi tatá núu súká-yó Abraham, chí chijí máá-de ní káakaku-yó. ² Chijí nú ní kéndoo ndaa Abraham sikí táká tiñu sá'a-de, ío modo sátéyíí-de máá-de núú, ko nasu núu Dios. ³ Chijí ndasa ká'an tutu ijí: Nijí kandija Abraham nuu Dios, te nijí chí'i-ya cuenta-de ja á nijí kéndoo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyivi sátiñu, nasu ñin favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chijí tiñu nijí sá'a-i, yuán chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñin ñáyivi, vasa tú sátiñu-i, chí'i-ya cuenta ja á nijí kéndoo ndaa máá-i, chí nijí kandija-i nuu máá-yá ja kúu skéndoo ndaa-ya ñáyivi chá'an-ga kuandatu va'a nuu-yá. ⁶ Te nú nijí chí'i Dios cuenta ñin cháa ja á nijí kéndoo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kéndoo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáán ndatu kéndoo ñáyivi já á nijí sá'a-ya túká'nu inijí nuu táká tiñu ñáá nijí kasá'a-i, te nijí jasú-ya sikí kuáchi-i. ⁸ Xáán ndatu kéndoo ñin cháa ja tú ndenda kuachi-de sikí-dé, sá'a máá Tatá Dios, áchí David. ⁹ Nuú máá ñin ñáyivi xití ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súni kúu nuu ñáyivi tú xití ndúu náún. Chijí káka'an-yo já ní kandija Abraham te ja yuán nijí chí'i-ya cuenta-de ja á nijí kéndoo ndaa-de. ¹⁰ Ndasá nijí chí'i-ya cuenta-de núsáá. Ondé ná té xití ndúu-ga-de xí já á nijí xití ndúu-de náún. Nasu já á nijí xití ndúu-de kúu, chí onde ná té xití ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xití ndúu-ga Abraham, te nijí tá'ú-yá tiñu ja ná xití ndúu-de máá-de. Jían ní kuu ñin tunijí xí ñin sello, ja ní kandija-de, te ja yuán a nijí skéndoo ndaa-ya-dé. Súan nijí sá'a-ya, náva'a ná kúu máá-de táa nuu táká ñáyivi kákandija, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á nijí káakéndoo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúu-í. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñáyivi ní kaxití ndúu, ko nasu núu ñáyivi já nían nijí kaxití ndúu, chí suni ká'jin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandija-i nátu'un nijí kandija máá-de onde ná té xití ndúu-ga-de núú. ¹³ Chijí nasu sikí ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñáyivi kákuu tata-de ní'in tá'u ní ñúyivi. Chijí sua sikí já kéndoo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chijí nú cháa káyí'i chíijí ley kákuu cháa xíin tá'u, te kákandija sáni-yó núsáá. Te tu'un nijí keyu'u-yá naa núú. ¹⁵ Chijí kiti inijí-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stívi tiñu ío. ¹⁶ Ja yuán, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu inijí máá-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un nijí keyu'u-yá nuu táká tata-de. Ko nasu núu máá ñin ñáyivi káyí'i nda'a ley kúu, chí suni nuu ñáyivi kákandija nátu'un nijí kandija Abraham. Chí cháa-ún kúu táa taká yóo jíiná'an-yó, jíto nuu máá-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núu tutú:

Róo kuu táa nuu kuá'a xáan nación ni sá'a-ri, áchí. Te nuu máa-yá ni kandíja-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndiyi, te kána-ya xiní taká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáa-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vasa tú ñúkuu iní-de núú, ko ni ñúkuu iní-de. Chi ni kandíja-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan ñúu, nátu'un ni ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te ni'in ni kandíja-de. Tú ní kuítá-de, ni tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chí a yani koo-de in ciento kua. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chí Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un ni keyu'u Dios, tú ní jáni sikí iní-de ja má kándíja-de núú, chí sua ni kandíja ni'in-ga-de. Te ni nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaan ní kandíja-de ja kúu skíkuu Dios tu'un ni keyu'u-yá. ²² Ja yúán ní chí'i-ya cuenta-de ja á ni kendo ndaa-de. ²³ Te nasu máa in sikí Abraham yóso tutú ja súan ni chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chi suni yóso já sikí yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñayivi kákandíja nuu máa Dios ja ní naschakú-ya Jito'o-yo Jesús. ²⁵ Chi Jesús ni jí'i-ya já sikí kuáchi-yó. Te ni nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Sikí tá'u ní'in ñáyivi kákendo ndaa

¹ A ni kakendo ndaa-yo jíin tú'un kákandíja-yó núsáa. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó jíin Dios ni sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ² Chi ja sikí I'a-ún kákandíja-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío iní-ya yá'a. Chi sikí yá'a kájin ni'in-yó te kusii iní-yo. Chi kañukuu iní-yo kivi-yó núu ndíi ncháa kánchaa Dios. ³ Te nasu máa in sikí tíñu yá'a, chí suni kúsi iní-yo sikí já kájito-yó túndó'o. Chi a kájiní-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yija-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu iní-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chí tu'un ni kundá'ú iní Dios yóo, ni jicha nuu kua'an iní añú-yo ní sá'a Espíritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chi onde ná tú kúu nama-yó máa-yó núú, te máa mí'in kivi te ni jí'i Cristo ja sikí ñáyivi ñáa. ⁷ Chi fuerza-ni kuu ku ndija in chaa sikí in chaa jíka ndaa. Ko sanaa te chundéé iní in chaa kuu-de ja'a in chaa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú iní-ya yóo, chí nini kándiso-yó kuáchi te ni jí'i Cristo ja'a yóo. ⁹ Vina a ni kakendo ndaa-yo ní sá'a niñi-yá. Núsáa te ví'i-gá kaku-yó núu tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chi nú kájito u'u-yo-yá sáa, te ni naketá'an-yó jíin Dios ni sá'a ja ní jí'i Se'e-ya, te ja súan, a ni naketá'an-yó jíin-yá, núsáa te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máa súan-ni, chí

suní kákusíí iní-yo núu Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Chi ja sikí l'a-ún, te nì naketá'an-yó jíín Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un nì kivi kuachi inì ñuyívi ní sá'a máá tú'ún-ni cháa. Te sikí kuáchi-ún, te nì kivi kue'e kuu-yo. Te súan nì jichá kue'e kuu-yo-ún, nuú táká ñayívi, chi taká-i nì kasá'a-i kuachi. ¹³ Chì onde ná té koo-ga ley, te nì io kuachi inì ñuyívi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, nì tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñayívi já tú ní kásá'a-i kuachi modo nì stíví Adam tíñu. Chi cháa-ún nì kuu muestra l'a cháa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Chì nú sikí tíñu nì stíví máá tú'ún-ni cháa onde sáá, te nì kaji'í kua'a ñayívi ní sá'a, núsáá te ví'í-gá sá'a tu'un luu ío inì Dios jíín tá'u lúu já'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo, nì kajichá nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te sín sá'a kuachi máá tú'ún-ni cháa-ún, te sín sá'a ta'u-ya. Chì sikí kuáchi máá tú'ún-ni cháa-ún te nì nakuxndí-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíín tá'u-ún, te kii tu'un ja kéndoo ndaa-i, vasa kua'a-í nì kastíví-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'ún-ni cháa-ún nì stíví tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'ún-ni cháa-ún, núsáá te ví'í-gá ná tá'ú tíñu ñayívi kúchaku, sá'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo. Chì ní'in vá'a-i máá tú'un luu ío inì-ya, te suni ní'in-í ta'u já kéndoo ndaa-i. ¹⁸ Núsáá te nátu'un nì nakuxndí-ya sikí táká cháa, chi nì stíví máá tú'ún-ni cháa-ún tíñu, suni súan máá tú'ún-ni cháa nì sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká cháa te kuchaku-de. ¹⁹ Chì nátu'un tú ní jándatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xáan cháa nì kivi koyo chíi kuachi nì sá'a-de. Suni súan nì jandatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xáan cháa kéndoo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, nì cháa náva'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ní ndea-ga kuachi, te nì ndea-ga tu'un luu ío inì-ya. ²¹ Chì nátu'un nì tá'ú tíñu kuachi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío inì-ya jíín tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chíi kuachi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáá. Kukuu-ni-yó jíín kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío inì-ya náún. ² Ma kúu kuti, chí yóo nì kaji'i-yo, nì kakenda-yó chíi kuachi. Te naja káka kuu-ga-yo jíín kuáchi núsáá. ³ Á tú kájuku'un inì-ro já táká yóo ja ní kajanducha-yo chíi Cristo Jesús, suni nì kajanducha-yo chíi

tụ'un nị jì'ì-ya. ⁴ Chi nị kayuji ta'an-yo jín-yá ja ní jì'ì-ya, chi nị kajanducha-yo chíi tụ'un nị jì'ì-ya. Te nị nachaku Cristo ma'ñú ndíyi nị sá'a tụ'un luu máá Táa-ya, náva'a yóó, suni súan kuu kaka kuu jáá-yó. ⁵ Chi nú ñn núú-ni nị kanduu-yó jín-yá jín nátụ'un nị jì'ì-ya, suni súan nduu-yó jín-yá jín nátụ'un nị nachaku-ya. ⁶ Tụ'un yá'a a kájini-yo, chi chaa tú'ú já kánde iní-yo, ñn núú-ni nị jì'ì-de jiká cruz jín máá Cristo, náva'a ná náa yíkí kúñu ja ndíso kuachi, náva'a ma kuatíñu sáni-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Chi chaa ja á nị jì'ì, a nị kenda-de iní nda'a kuáchi. ⁸ Te nú nị jì'ì-yo jín Cristo, a kákandíja-yó já súni súan nachaku-yo jín-yá. ⁹ Chi a kájini-yo já Cristo nị nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Chi kue'e kuu-yo, tuká ñn so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan nị jì'ì-ya chíi kuachi, nị jì'ì-ya ñn jínu-ni. Ko ja vína chakú-ya, chíi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róó jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á nị kaji'ì ndija-ró chíi kuachi, ko a káchaku-ro chíi Dios nị sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká ñn kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yíkí kúñu-ró já kúu. Chi kuní kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tíñu ndío iní yíkí kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yíkí kúñu-ró núu kuáchi ja sá'a tíñu ñáá, chi sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te taká pedazo yíkí kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá ja sá'a-ya tíñu ndaa jín. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chi tuká káyì'i-ró ndá'a ley, chi sua káyì'i-ró ndá'a tú'un luu ío iní-ya. ¹⁵ Ndasá kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chi tuká káyì'i-yó ndá'a ley, chi sua káyì'i-yó ndá'a tú'un luu ío iní-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájini-ro já nú kájandatu-ro núu ñn chaa, mozo-de kákuu-ró, chi nị kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuándatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuándatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuándatu-ro núu-yá, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi vasa nị kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko vína chi onde jín iní jín añú-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo nị kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te vína a nị kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te nị kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátụ'un káka'an ñayivi yúkú, súan ká'an-rí jín-ró. Chi tú yachi xini-ro. Chi nátụ'un sáá, nị ja'a-ró táká pedazo yíkí kúñu-ró núu tíñu chá'an jín núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vína ná kuá'a-ró táká pedazo yíkí kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Chi ná nị kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tíñu ndaa tú ní kákuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a taká tíñu-ún nuu-ro, chi vína kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chi nú kukuu-yó jín-ún te kuu-yo. ²² Ko vína a nị kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te nị kanduu-ró mozo

Dios. Te a n̄i k̄andundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sand̄i'í-na te kuchaku-ro n̄í káni. ²³ Ch̄i ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo n̄í káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja t̄in ley so'o ñayivi

¹ Ñáni, xí tú kájuku'un in̄i-ro já t̄in ley so'o ñn chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri j̄ín chaa kájini ndasa ká'an ley. ² Ch̄i ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ñá sá'a ley, ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chí ley cuenta yii-ñá. ³ Ja yúan, nú chakú yii-ñá, te ketá'an-ña j̄ín ingá chaa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chí ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña j̄ín ingá chaa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ñá. ⁴ Suni súan róo j̄iná'an-ró, ñáni máni, a n̄i kaji'i-ro núu ley ja súan n̄i j̄i'í yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró j̄ín ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú ndíyi, náva'a kuu sá'a-yó táká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Ch̄i ná n̄i kajika-yó j̄ín modo kákuu in̄i ñayivi, te n̄i ndukanda taká ja ndío in̄i-yo j̄ín kuáchi n̄i sá'a ley. Te n̄i kasátiñu-ún in̄i pedazo yiki kúñu-yó, te n̄i sá'a taká tiñu ja kúu-yo j̄ín núu. ⁶ Ko vina n̄i kenda koyo-yó in̄i nda'a ley, te n̄i kaji'i-yo núu já jasú-yó-ún. Te ja yúan kájatíñu jáa-yó j̄ín máa Espiritu, nasu j̄ín tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-ri, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío in̄i nú tú ní ká'an ley j̄ín-ri: Ma ndío in̄i-ro, áchí. ⁸ Te j̄ín ley n̄i j̄ikin nuu kuáchi j̄ín-ri, te n̄i skí in̄i-ri n̄i ndío in̄i-ri taká tiñu kuní. Ch̄i nú tú ley, te a n̄i j̄i'í kuáchi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te n̄i ichaku-ri sáa. Ko nuu ní chaa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te n̄i nachaku kuáchi, te ruu n̄i j̄i'í-ri. ¹⁰ Te ley ch̄i kuchaku-yo j̄ín núu, ko n̄i jiní-ri ja kuní kuu-ri j̄ín. ¹¹ Te j̄ín tú'un tá'ú tiñu, n̄i j̄ikin nuu kuáchi j̄ín-ri, te n̄i xndá'ú ruu, te n̄i ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasa kájatá'an ley yúku j̄ín ley máa-ya

¹³ Te ja ío va'a yúan, n̄i ja'ni rúu náún. Túu, ch̄i sua máa kuáchi, j̄ín máa ley ja ío va'a n̄i ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo já kuáchi ndíso ndija kuáchi, te kaa xaan-gá kuáchi sik̄i kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Ch̄i kájini-yo já ley j̄ika cuenta Espiritu, ko ruu, chí chaa yúku kúu-ri. Te n̄i jaan kuáchi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Ch̄i tiñu sá'a-ri, tú júku'un in̄i-ri j̄ín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, ch̄i sasua sá'a-ri ja kití in̄i-ri j̄ito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te j̄atú'ún-ri ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan,

vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, chi kuachi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an iní añú máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, chi kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-ri. ¹⁹ Chi tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu iní-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yuán sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tiñu ja tú játa'an iní-ri, nasu rúu sá'a yuán, chi kuachi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa iní-ri. ²² Chi kúsii iní-ri jín ley Dios onde jín iní jín añú-ri. ²³ Ko jiní-ri nuu inga ley ja jka iní taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja jka jín já jini tuní-ri, te natu'un preso skívi ruu iní nda'a ley ndiso kuachi ja ncháa iní pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú cha kúu-ri. Ndeja náma ruu chii modo máa-rí yá'a ja kúu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. Núsáa te játiñu-ri nuu ley Dios jín já jini tuní-ri, ko nuu ley kuachi, chi jín modo máa-rí játiñu-ri.

8

Modo jka-yó jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma nákuandíi kuti-yá siki ñayivi káy'i nda'a Cristo, chi tuká kájika-i natu'un kuní modo máa-i, chi sua kájika-i natu'un kuní máa Espiritu. ² Chi ley ja ka'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yuán ní nama ruu iní nda'a ley ja ndiso kuachi jín já ndiso kue'e kuu-yo. ³ Chi tiñu ja tú ní kúu sá'a ley siki já vítá iní ñayivi, te ni sá'a Dios, chi ni táji-yá Se'e-ya ní kii natu'un kánda'a máa-yó, nává'a kundiso-ya kuáchi. Te ni nakuxndíi-ya siki kuáchi ja ndiso ñayivi. ⁴ Nává'a ná skíkuu-yó taká tiñu tá'ú ley sá'a-ya, jín yóo ja tú kájika-yó natu'un kuní máa modo ñayivi, chi kájika-yó natu'un kuní máa Espiritu. ⁵ Chi ñayivi kájika natu'un kuní máa modo máa-i, ja kúu modo máa-i kájítú iní-i jín. Ko ñayivi kájika natu'un kuní máa Espiritu, ja kúu tiñu Espiritu kájítú iní-i jín. ⁶ Chi nú kájani iní-yo natu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo natu'un kuní máa Espiritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñayivi jáni iní-i siki modo máa-i, chi jito u'u-i Dios, chi tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusii iní Dios sá'a ñayivi kájika jín modo máa-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máa-ró, chi jín Espiritu kájika-ró, te nú ncháa ndija Espiritu Dios iní-ro. Te nú in ñayivi tú ndiso-i Espiritu máa Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháa Cristo iní-ro, te vasa siki kuáchi a ni j'i' yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro siki tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháa Espiritu máa Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jín Espiritu-ya já ncháa iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún

sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñáni, chaa káitau kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máa-yó, ja káka-yó nátu'un kúu iní máa-yó. ¹³ Chi nú kájika-ró nátu'un kuní modo máa-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jíin Espiritu xnáa-ro táka tiñu ja sá'a-ró jíin modo máa-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnúú Espiritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'u-ro ingá jínu, chi ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Tátá maní. ¹⁶ Chi suni máa Espiritu ká'an ndaa ta'an jíin añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni chaa ni'in tá'u kákuu-yó, chaa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jíin-ya, náv'a'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-ya.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni iní-ri ja táka tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, kañukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máa, chi súan ni jata'an iní máa I'a ni sá'a. Te kañukuu iní. ²¹ Chi in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jíin tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájiní-yo já táka ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vina. ²³ Te nasu máa in ja ní sá'a-ya-ún, chi suni onde yóo, ja ní kejá'á sátiñu Espiritu iní-yo, te suni kátana-yó jíin iní máa-yó, káinda-tu-yó já náki'in sé'é-ya yóo. Yúan kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chi kañukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja kañukuu iní-yo, nasu já kañukuu iní-yo kúu. Chi nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáa. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, kañukuu iní-yo. Yúan-na te jíin paciencia káinda-tu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espiritu jíin-yó já vítá iní-yo, chi tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúú kakán ta'u-yo, ko suni máa Espiritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jíin, te tú ní'in tú'un ka'an jíin. ²⁷ Ko máa I'a jito nchaq vii iní añú-yo, jiní-ya ndasa jáni iní Espiritu. Chi máa Espiritu, jikán ta'u já'a táka ñayivi ndóo nátu'un kuní máa Dios.

Ja má kúu kuanchaq-i yóo iní nda'a Cristo

²⁸ Te a kájiní-yo já táka ja tá'an ñayivi, kendo va'a-ga-i jíin sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-í jíin-ya, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an iní-ya. ²⁹ Chi taká ñayivi, jíin tiempo a ni jiní-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un kaa Se'e-ya, náv'a'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te

máá ñáyivi ní teta'an-ya-ún, suni nī kana-ya xiní-í, te ñáyivi ní kana-ya xiní-ún, suni nī kakendoo ndaa-i nī sá'a-ya. Te ñáyivi ní kakendoo ndaa-ún, suni nī nduñá'nu luu-i nī sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáá. Chī nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáá. ³² Chī máá-yá, tú ní sásá'an-yá Se'e-ya, chī sua nī ja'a-ya-í ja sikí táká-yo. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jín Sé'e-ya núsáá. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi sikí ñáyivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skéndo ndaa yóó. ³⁴ Ndéja náku xndíi sikí-yo. Máá Cristo kúu I'a nī jī'i, te suni nī nachaku-ya má'ñú ndíyi, te vina kánchaa-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchara yóó nuu tú'un nī kundá'ú inī Cristo yóó núsáá. Á tundó'o, xí já ndúku'a inī-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyú'ú-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Ja sikí níi kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te nátu'un ri kiti kúu, kájani inī-i kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chī sua nī kundéé-ga-yo jín táká tu'un yá'a nī sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'ú inī-ya yóó. ³⁸ Chī jáni ndija inī-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kakuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vina, ni ja yúchara, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchara yóó nuu tú'un ja máá Dios jín Jító'o-yo Cristo Jesús, nī kundá'ú inī-ya yóó.

9

Tu'un ñáyivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chī súan ká'an ndaa-ri jiní-ri inī añú-ri jín Espíritu Santo. ² Chī ndúku'a xaan iní-ri, te nene tá'u'u inī añú-ri. ³ Chī suni kuní máá-ri kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-ri núu, ja sikí ñani-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni niñi, ñn-ni kuñu, kakuu-ri jín. ⁴ Te cha Israel kakuu-de. Máá-de kakuu cha naki'in sé'é-yá, jín já nduñá'nu-de, jín já ní sá'a-ya contrato jín-de, jín já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jín já chíñú'ún-de máá-yá, jín tú'un nī keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chī tata cha-ún, nī kakenda ndíyi táa-yo. Te suni chī tata yúan, nī kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá níi káni níi kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chī nasu táká ñáyivi já kakuu tata Israel kúu máá cháa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kakuu-i, ko nasu ndí'i-i kakuu se'e-de. Chī sua ká'an: Chī Isaac koo ja kunání-i tata-ro, áchí. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu já kakuu se'e yiki kuñu kakuu se'e Dios, chī sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chī-i-ya cuenta-i ja kakuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chī ya'á kúu tu'un nī keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jínu kuia, te cha-ri, te koo ñn

se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chí suni ni ni'in sé'e Rebeca. Uu se'e yíi ni sá'a ñn-ni cháa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kaji ñúkuún Dios máa-i. Chí nasu jín tíñu sá'a-i, chí siki já ní kana-ya xiní-í. ¹² Chí ni ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kuatíñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Ni kumaní-rí jín Jacob, te ni kití iní-ri nuu Esau, áchí. ¹⁴ Ndasá ka'an-yo núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chí ni ka'an máa-yá jín Moisés: Ndéja kuni-ri kundá'ú iní-ri te kundá'ú iní-ri, te ndéja kuni-ri kukuí'a iní-ri jín te kukuí'a iní-ri jín, áchí-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tíñu sá'a ni cháa kuni, ni cháa jiku jín, chí máa Dios kúu I'a kundá'ú iní-ya. ¹⁷ Chí áchí tutu ii jín rey Faraón: Ja yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'ví-rí ki'in ní ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasá káa fuerza-ri ja kúkuu-ri jín-ró, áchí. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú iní-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-yá iní. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jín-rí: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáá, chí ndé cháa kuu kasu nuu-yá ndasá játa'an iní-ya, achí-ro. ²⁰ Chí sua ka'an-ri jín-ró: Te róo, ndé cháa kuu-ró já státá'an-ró jín Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jín máa cháa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te cháa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-í ndasá káa tu'un kití iní máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndiso-ya, te nú ja yúan jín paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñáyivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkuún máa, te naja tú játu'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chí kuni-ya kuichá tu'un ndasá sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, nátu'un jín kisi, súan ná kendo luu-i jín-yá. ²⁴ Ñáyivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chí nasu máa ñn ñáyivi judío ní kána-ya xiní, chí suni ni kana-ya xiní ñáyivi sñn nación. ²⁵ Suni súan nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máa-rí-ún núu, skúnání-rí-i ñáyivi máa-rí vina. Te ña'an já tú ní kumaní-rí jín-ña núu, skúnání-rí-ña ñá'an já maní-rí jín vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñáyivi máa-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñáyivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñiti káa yu'u mar, ko ñn tñn-ni-i kaku, ²⁸ chí máa Tatá Dios síjínu-ya tíñu sá'a-ya já ndonda-ya siki ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáá: Te nú máa Tatá I'a tñn so'o taká soldado, nú tú ní skendo-ya yakú-ga tata nuu-yo núu, te nátu'un ñáyivi ñuu Sodoma jín

ñáyivi ñúu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núu. Achí.
³⁰ Ndasá ka'an-yo núsáá. Ñáyivi sîn naciôn, tú ní kándúkú-i
 tiñu ndaa, ko ñi kakendoo ndaa-i, chí siki já ní kakandíja-i,
 yuán ní kakendoo ndaa-i. ³¹ Te ñáyivi Israel, ñi kándúkú-i ja
 kéndoo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te
 naja. Chi ñi kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándíja, chí sasua
 jíin táká tiñu tá'ú ley. Ja yuán ní kajungoyo-i siki máá yúu xín
 tiñu skáchi'i xiní já'a-í. ³³ Nátu'un yóso núu tutú: Nde'é, chí
 onde Sion kaitúu-rí máá yúu xín tiñu skáchi'i xiní já'a-í, te suni
 jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñáyivi kándíja nuu yúu-ún, ma kúka
 nuu-í, chí máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija iní añú-rí, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a
 ñáyivi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chí ruu, a jiní ndaa-rí
 ja bueno kákuu iní-i kájito-i Dios, ko tú kákundaa iní-i jíin. ³ Chí
 tú kájuku'un iní-i ndasa kendoo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i
 ja kéndoo ndaa-i sá'a máá-i. Te ja yuán tú kájandatú-i nuu íchi
 ndaa Dios. ⁴ Chí jíin Cristo te ñi jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a
 kendoo ndaa taká ñáyivi kándíja. ⁵ Chi ñi ka'an Moisés ja nú
 ñin cháa skíkuu tiñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko
 tu'un kéndoo ndaa, kenda chíi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan:
 Ma káni iní añú-ro: Nde cháa kaa ki'in andívi núsáá, áchí.
 Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma
 káni iní-ro: Nde cháa kuun-de ki'in-de iní tunchi núsáá, áchí.
 Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa
 ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, iní yu'u-ro te iní
 añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kákandíja-yó, te yuán kúu tu'un
 kájani-ró. ⁹ Chí nú játú'ún-ró onde jíin yú'u-ro já Jító'o-ro kúu
 Jesús, te nú onde jíin iní jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku
 Jesús ma'ñú ndíyi ñi sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúu káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chí jíin iní jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kendoo
 ndaa-yo. Ko jíin yú'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chí
 tutu íi ká'an: Taká ñáyivi kándíja-i nuu-yá, ma kéndoo kuti-í
 tuka nuu, áchí. ¹² Chí tú ká'io sîn ñáyivi griego jíin ñáyivi
 judío, chí suni ñin-ni máá Jító'o-yo tñin so'o taká-i. Te kúndá'ú
 xaan iní-ya ñáyivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chí taká ñáyivi
 káka'an nda'ú jíin máá Jító'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i.
¹⁴ Ndasá ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kákandíja-i-ya. Te ndasa
 kándíja-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te
 nú tú ñaún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te
 nú tú tájí-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáan luu kándaa
 ja'a ñáyivi kájani tu'un kuaká'nu iní, jíin já'a ñáyivi kájani tu'un

va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu táká-i káchu'un iní-i ja ká'an tu'un va'a, chi nī ka'an Isaiás: Táta, ndé ñayivi kándija tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáá te kuu kandija-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jandáa nī kajini so'o-i, chi ká'an: Níí ñuyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí-i-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un iní ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúú-ga nī ka'an Moisés: Ná kúkuíñi-ro sá'a-ri jín ingá nación ja nasu ñúú máá-rí kúu, te jín ñn nación ñáá skití iní-ri róó, áchí-de. ²⁰ Suni Isaiás nī chundéé iní-de nī ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú ruu, a nī jiní-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un ruu, nī stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko sikí ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, nī jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jín núu ñayivi ní'in iní, áchí-ya.

11

Ja ío ñn tñn-ga ñayivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-ri: A nī kiñi'in Dios ñayivi máá-yá náún. Ma kúu kuti. Chi ruu, suni chaa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kiñi'in Dios ñayivi máá-yá ja á nī jiní-ya núu-í jín tiempo xí tú kájini-ro tutú ij ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa nī ka'an nda'ú-de jín Dios sikí ñayivi Israel: ³ Táta, nī kaja'ni-í chaa kájani tu'un-ní, te nī kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na ná nī kendoo. Te vina, káchindikin-i náá, ka'ni-í náá kákuni-í, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáá: A ñáva'a ná'in-rí vasté usiá mil ñayivi káchiñú'un ruu, te ñayivi-ún tú kájukuíñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, chi ío ñn tñn-ga, te jín tú'un luu ío iní-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú sikí tú'un luu ío iní-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tñu nī sá'a-i núsáá. Chi nú súan, te nī jita tu'un luu ío iní-ya núú. ⁷ Naún káka'an-ri núsáá. Ja ní kandúkú ñayivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko nī kákundéé ñayivi ní kaji-ya-ún, nī kani'in-í. Te sava-ga-i nī kanduní'in iní-i. ⁸ Nátu'un yóso núu tutú: Nuu-í nī ja'a Dios ñn xiní já tú júku'un kuti iní, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti ondé vina, áchí. ⁹ Te nī ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu nátu'un ñn xeyu, ñn ja tñn yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo tí-i ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: Nī kandua-i, te nī kajita ij-í náún. Ma kúu kuti. Chi sua nī kakaaku ñayivi ñn nación ja súan nī kasáña'mu ñayivi Israel, náva'a ná kúkuíñi máá Israel jíná'an. ¹² Nī kasáña'mu

Israel, te ja yúán ní ndukúká ñúyivi. Nĩ kajita Israel, te ja yúán ní ndukúká ñáyivi s̄in nación. Naga nĩ kuu ja xáán ndatu tíñu koo onde kivĩ ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáá. ¹³ Chĩ jín róo ñáyivi s̄in nación ká'an-rĩ, chĩ ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in nación kúu-rĩ, te jínú'ún ká'an-rĩ sikĩ tíñu sá'a-rĩ, ¹⁴ náva'a ná kúkuíñĩ tá'an-rĩ sá'a-rĩ, te kaku sava-de sá'a-rĩ. ¹⁵ Chĩ nú nĩ kiñi'in-ya Israel, te ja yúán ní kanaketá'an ñáyivi ñúyivi jín-yá, núsáá te kivĩ náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i ma'ñú ndíyi koo yuán náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núú, te suni n̄i-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, nĩ kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñin nda'a yúnu olivo yúkú, nĩ nuku'un-ró núú ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin onde ndu'u númá máa yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyíi-ró máa-ró já ndóna-ró sikĩ taká nda'a-ún núsáá. Chĩ nú sátéyíi-ró máa-ró, te ná nuku'un inĩ-ro já tú stáa ndu'u-ún kájin-ro, chĩ sua stáa-ró kájin máa ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-rĩ yá'a, achĩ-ro. ²⁰ Bueno, ko sikĩ já tú ní kákandija máa ndá'a-ún, yuán ní kajanchaa. Ko róo, chĩ sikĩ já kándija-ró, yuán nukuiñi nĩ'in-ró. Ma sávixi-ro máa-ró núsáá, sua yu'ú-ro. ²¹ Chĩ nú Dios, tú ní kúndá'ú inĩ-ya máa ndá'a x̄in tíñu-ún, naga nĩ kuu róo, ja kúndá'ú inĩ-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáá, ndasa kúndá'ú inĩ Dios, te suni xaan iní-ya. Xaan iní-ya jín cháa nĩ kandua-ún, ko kúndá'ú inĩ-ya róo, te nú kundij nĩ'in-ró jín tú'un kúndá'ú inĩ-ya róo. Te nú túu, te suni kuanchar-ya róo ki'in-ro. ²³ Suni súan máa ñáyivi-ún, nú kandija-i, suni nuku'un-i, chĩ máa Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chí yunu olivo ja á káa yúkú, te nĩ nuku'un-ró xiní yúnu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga nĩ kuu ñáyivi-ún ja máa ndá'a x̄in tíñu kákuu-i, ja má náchu'un-ya-í xiní máa yúnu olivo máa-i núsáá. ²⁵ N̄ani, chĩ tú kuní-rĩ ja kúñáá xiní-ro ndasa ío sikĩ tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máa-ró te kani inĩ-ro já ndíchi xáan-ro jíná'an-ró, chĩ sava ñáyivi Israel, nĩ kasáni'in inĩ-i, te nĩ kanaa-í, onde ná ndékava taká ñáyivi s̄in nación. ²⁶ Yúan-na te ndí'i ñáyivi Israel kaku-i. Nátu'un yóso núú tutú: Ichi ñúú Sion kii I'a nama yóo, te kuanchar-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-rĩ jín-i onde ná kuánchar-rĩ kuachi-i, áchí. ²⁸ Ja'a róo, kábito u'u-i-ya já sikĩ máa tú'un va'a. Ko nĩ kaji-ya-í, te kúndá'ú inĩ-ya-í, ja sikĩ táa-i. ²⁹ Chĩ Dios tú nátu'u inĩ-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín já kána-ya xiní-yo. ³⁰ Suni súan róo,

n̄i k̄asáni'in in̄i-ro núu Dios onde sáá. Ko vina, ch̄i sik̄i já ní k̄asáni'in in̄i máá ñáyivi-ún, te n̄i kundá'ú in̄i-ya róó. ³¹ Suni súan máá ñáyivi-ún, n̄i k̄asáni'in in̄i-i vina, náva'a suni nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya róó jíná'an-ró, suni súan ná kundá'ú in̄i-ya-í vina. ³² Ch̄i máá Dios, n̄i jas̄u-ya táká ñáyivi chíi tu'un sáni'in in̄i-i, náva'a kundá'ú in̄i-ya táká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchí, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sánda-a-ya. Te xaan sá'í íin taká ichi-yá. ³⁴ Ch̄i ndé ch̄aa, a n̄i jin̄i ndasa jáni in̄i Dios, xí ndé ch̄aa n̄i ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé ch̄aa n̄i ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunaa-yá nuu-dé. ³⁶ Ch̄i onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu. Te suni máá-yá n̄i sá'a. Te suni máá-yá t̄in. Te ná nákana jaa-yó-yá n̄i káni n̄i kuiá. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñáyivi ndóo

¹ Ñáni, ja yúan ká'an nda'ú-ri jín-ró jín tú'un n̄i kundá'ú in̄i Dios róó, ch̄i vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuní-ri ja ná kóo ndoo te kuá'a-ro núu máá-yá. Te ná kús̄i iní Dios jín-ró, ch̄i yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añú-ro. ² Te ma kóo ñn núu iní-ro jín ñúyivi yá'a, ch̄i sua ná násama-ró máá-ró, te ná ndúu jáá xiní-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an in̄i Dios, jín tú'un n̄i yija va'a ja kús̄i iní-ya sá'a. ³ Chi tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-ri jín ñn ñn ch̄aa ká'jin ma'ñú-ró ján, ja má skákunu-ga-de ku'a máá-de nuu kú'a ja á ká'jin-de, ch̄i sua ná káni kuándí'í iní-de nátu'un n̄i ja'a Dios tu'un kándija nuu ñn ñn-de. ⁴ Ch̄i nátu'un yóó, jín modo ja kuá'a pedazo ndíso yiki kúñu-yó ko tú ñn-ni tiñu kás'a, ⁵ suni súan yóó, vasa kua'a-yo, ko nátu'un ñn-ni ñáyivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja ñn ñn máá-yó, ch̄i pedazo-ni-yó kánakun̄i tá'an-yó. ⁶ Chi n̄i ni'in-yo s̄in s̄in ta'u ndasa ku'a n̄i ja'a-ya tú'un luu ío in̄i-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándija-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuátíñu-yó kúu, ná kuátíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñáyivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñáyivi já'a, ná táva iní-i kuá'a-i. Ñáyivi tá'ú tiñu, ñúkúún ná sá'a-i. Ñáyivi kundá'ú in̄i, s̄i ná kóo in̄i-i. ⁹ Tu'un kundá'ú in̄i, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tiñu ñáá, te ma sí-a-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kúnchaka man̄i tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñani máá-ró. Te kuítú iní-ro já sá'a jínú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxí-ró nú ío tiñu kás'a-ró. Te jín iní jín añú-ro ná kuítú iní-ro kuátíñu-ró núu máá Jito'o-yo. ¹² Te a káñukuu in̄i-ro, te ná kóo s̄i iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro.

Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-i yaku najín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro nú ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñayivi káchindikín róo, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jín ñayivi ká'io si iní, te ná ndé'e-ro jín ñayivi kánde'e. ¹⁶ In-ni ná kóo xin-ro jíná'an-ró. Ma skákunu-ró máa-ró, chí sua ná ndútá'an-ró jín cháa ká'io súchí iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchí xáan kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndiva'a-ró jín ní in ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jín-ró. Kuitú iní-ro sá'a jínú'ún-ró tíñu onde jito jín nú taká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jín taká ñayivi, onde jín kú'a kúndéé-ró jín. ¹⁹ Nani máni, ma cháa iní-ro já nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chí sua nuu máa-yá ná kuá'a-ró tú'un kití iní-ya nú-í, chí súan yóso nú tutú: Nani'in tá'an máa-rí jín-i, máa-rí kuá'a ya'u-i, áchí máa Tatá Dios. ²⁰ Ja yúan, nú cháa kájito u'u róo, jí'i-de soko, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Chí nú súan, te kundéé-ró jín-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tíñu ñáa, chí sua ná yují tíñu ñáa sá'a-ró jín tíñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñayivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, chí túu cháa tá'ú tíñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núu. Te taká cháa a kándiso tíñu, Dios ni cháa tíñu sikí-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tíñu, te tíñu ni teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndí-de sikí máa-de. ³ Chi cháa kátá'ú tíñu, tú ndóna-de sikí cháa sá'a tíñu va'a, chí sua sikí cháa sá'a tíñu ñáa. Te róo, kuní-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tíñu náún. Sá'a tíñu va'a, te ná kuátú'ún-de róo. ⁴ Chí mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róo. Ko nú sá'a-ró tíñu ñáa, te ná yu'ú-ro, chí nasu já kúsi iní máa-de ndiso-de machete, chí mozo Dios kúu-de, náva'a xndó'o-de ñayivi sá'a tíñu ñáa. ⁵ Ja yúan kánúu kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máa in ja tú kití iní-ya nuu-ro, te suni náva'a ma kána jín añú-ro núu-ro. ⁶ Chí suni ja sikí yúan kúu ja kája'a-ró xú'ún yóo, chí mozo kájatíñu nuu Dios kákuu-de, suni ja sikí tíñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja kaitau-ro núu taká ñayivi. Nuu já tau-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuu ñayivi já tau-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú nini kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú nini kóo tu'un jínú'ún, te ná kóo jínú'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní in ñayivi, chí máa-ni ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Chí cháa kúndá'ú iní tá'an, a ni kundéé-de ni skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chí ká'an nuu tutú: Ma kúsi ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndiyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'ún-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tíñu, ko

ɨn ká'nu-nə ká'an: Kundá'ú inĭ-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú inĭ-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú inĭ, tú sá'a ndiva'a jíin tá'an. Já yúan, tu'un kúndá'ú inĭ tá'an kúu tu'un skíkuu taká tíñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chĭ a kájini-yo já máá hora nata'u nú-yo já kákixi-yo kúu. Chĭ vina a nĭ kuyani-ga kivi káku-yó, vása kivi ní kandĭja-yó. ¹² Akuáa a nĭ ja'a kua'an, te a kuyani chaə ndúú. Núsáa te ná skána-yó tíñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tíñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jíñú'ún-yó cuenta ndúú. Ma kée ú'inĭ-yo, te ma kóo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma kóo kuásún inĭ-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jíin Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jíin tíñu ndío inĭ yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñáyivi vítá inĭ

¹ Chaə kándĭja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sikĭ taká tu'un. ² Chĭ ío chaə kándĭja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko chaə vítá inĭ máá nían-ni yua yée-dé. ³ Róo chaə yée, ma sájá'a inĭ-ro núu cháa tú yée. Te róo chaə tú yée, ma nákuɨndí-ro sikĭ cháa yée, chĭ Dios játá'ú-yá chaə-ún. ⁴ Te róo, ndé chaə kúu-ró já nákuɨndí-ro sikĭ cháa kúu mozo tatú núsáa. Te nú kundĭi nĭ'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játíñu-de. Ko nukuiñi nĭ'in-de, chĭ máá Jító'o-yo kuu nakani nĭ'in-ya-dé. ⁵ ɨn chaə ká'an ja í ɨn kivi vása ingá kivi. Te inga chaə ká'an ja ɨn-ni kándaə taká kivi. Ko ná ɨn ná ɨn-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija inĭ-de. ⁶ Chaə játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te chaə tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Chaə yée, yée-dé te játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chĭ nákuatá'ú-de nuu Dios. Te chaə tú yée, suni játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chĭ nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chĭ tú ni ɨn-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ɨn-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáa te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Chi ja sikĭ yúan kúu ja ní jĭ'ĭ Cristo, te nĭ nachaku tuku-ya, nává'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'ĭ jíin núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róo, naja nákuɨndí-ro sikĭ ñaní-ro núsáa. Xí róo, naja sájá'a inĭ-ro núu ñaní-ro núsáa. Chi taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sándaə-ya tíñu-yó. ¹¹ Chĭ súan yóso núu tutú: Jándáa ndĭja nuu máá-rí jukuiñi jíí táka ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'o-yo. ¹² Núsáa te ná ɨn ná ɨn-yó, nakuá'a-yó cuenta nuu Dios ndasa nĭ kasá'a

máa-yó. ¹³ Ma nákuḡndíi-yó sikí tá'an-yó núsáa, chí sua ná cháa iní-yo já má skívi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-ri, te kándíja-ri sá'a máa Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñn ndatíñu kúchá'an máa já máa. Nú ñn cháa jáni iní-de ja káchá'an ñn ndatíñu, te sikí máa-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú sikí ndéyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáa te nasu kúndá'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní j'i'í Cristo. ¹⁶ Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i sikí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máa-ró. ¹⁷ Chí nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jíin tú'un kuaká'nu iní, jíin tú'un kúsii iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸ Chí cháa ja súan jatíñu-de nuu Cristo, kúsii iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñayivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáa te ná kuitú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu nī sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, nī ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándíja va'a-ró náún. Núsáa te súan ná káni iní máa-ró jíin ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndíi añú-de sikí máa-de jíin tú'un jatú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chí tú kándíja va'a-de te yée-dé. Chí taká ja sá'a-yó, te nú tú kándíja va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáa te yóo, nú ñayivi ká'jin nī'in-ga kákuu-yó, te ñni ná kuándéé iní-yo jíin já kásáña'mu ñayivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsii iní máa-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsii iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-í, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chí Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsii iní máa-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndiva'a ja ní kaka'an ndiva'a-í sikí-ní, nī nduu sikí máa-ná, áhí. ⁴ Chí taká tu'un ja ní jukoso ondé sáa, nī jukoso náva'a skuá'a-ún yóo. Náva'a nú kuiñi nī'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ij. Yúan-na te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máa Dios, ja ñáva'a-ya paciencia jíin tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñn-ni xiní kuñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kété'an tu'un káka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máa Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñayivi sñn nación

⁷ Núsáa te kuatá'ú-ró tá'an-ró natu'un nī jatá'ú Cristo yóo, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chí ká'an-ri ja Cristo nī jatíñu-ya núu ñayivi judío, náva'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu taká tu'un nī keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo,

9 te náva'a suni ñayivi s̄in naci3n ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú inĭ-ya-í. Nátu'un y3so núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní ma'ñũ ñayivi s̄in naci3n, chĭ kuatú'un-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. 10 Te inga ká'an: R3óó, ñayivi s̄in naci3n, ná kúsiĭ inĭ-ro ondé jĭn ñayivi máa-yá, áchí. 11 Te inga jĭnu ká'an: Taká ñayivi s̄in naci3n, ná nákana jaa-r3 máa Tatá Dios. Te taká ñayivi s̄in ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. 12 Te suni ká'an Isaiás: Najaa ĩn numa Isai. Te yúan kenda ĩn cháa nukuiñĭ tá'ú tíñu nuu ñayivi s̄in naci3n, te taká ñayivi s̄in naci3n, kundatu-i cháa-ún, áchí. 13 Te máa Dios, ñáva'a-ya tú'un kuñukuu inĭ. Te ná kúsiĭ téyíí inĭ-ro, te kuaká'nu inĭ-ro sá'a-ya, chĭ kándĭja-r3, náva'a ná kúñukuu xaĭn inĭ-ro sá'a fuerza Espĭritu Santo. 14 Ñáni máni, ko ruu, chĭ jáni ndija inĭ-ri ja ní kakútú-r3 jĭn tíñu va'a, te kájuku'un ndi'i inĭ-ro. Te suni kájini-ro kána jĭn-r3 núu tá'an-r3, 15 ko nĭ chundéé inĭ-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jĭná'an-r3, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chĭ nuu-rĭ nĭ ja'a-ya tú'un luu í3 inĭ Dios, 16 náva'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatíñu-ri nuu ñayivi s̄in naci3n, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsiĭ inĭ-ya jĭn ñayivi s̄in naci3n ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chĭ a nĭ kandundoo-i nĭ sá'a Espĭritu Santo. 17 Chĭ ruu, í3 ndasa sátéyíí-rĭ máa-rĭ sá'a Cristo Jesús, cuenta tíñu nĭ sá'a-ri nuu Dios. 18 Chĭ tuká chundéé inĭ-ri ka'an-ri inga tu'un, chĭ máni siki tú'un ndasa nĭ sátiñu Cristo jĭn-rĭ. Ja yúan ní jandatu ñayivi s̄in naci3n nĭ sá'a-ri jĭn tú'un nĭ ka'an-ri, jĭn tíñu nĭ sá'a-ri. 19 Jĭn fuerza taká tíñu ñá'nu, jĭn tíñu ja kánaa inĭ-i kánde'é-i, onde jĭn fuerza Espĭritu Dios, chĭ onde ñuu Jerusalén, jĭn ñuu nĭ kajĭk3 ndúu ní yúan, onde ñuu Ilĭrico, nĭ xndékava ndi'i-ri tu'un va'a Cristo. 20 Chĭ súan jĭtú xaĭn inĭ-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní já'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chĭ tú ní kunĭ-ri skuá'nu-ri siki cimientu ja á nĭ jani inga cháa. 21 Chĭ sua nĭ sá'a-ri nátu'un y3so núu tutú: Ñayivi já tú ni ĩn-de ní kástu'ún tú'un-ya núu-í, vina te kunĭ-i, te ñayivi já tú ní kájini so'o kuti-í tu'un-ún, vina te juku'un inĭ-i, áchí. 22 Suni ja yúan ní kuu kua'a jĭnu ndasú ichi-rĭ jaa-ri nuu-ro. 23 Ko vina chĭ tuká nuu kí'in-ri ní ndáñuu yá'a, te kúu xaĭn inĭ-ri ja jáa-ri nuu-ro, chĭ súan kunĭ-ri onde a í3 kua'a kuiá. 24 Te nú kí'in-ri España, te kunĭ-ri kinde'é-rĭ r3óó. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchĭ-r3 rúu kí'in-ri yúan, te nú nĭ nda'a inĭ-ri ĩn tí'li ka'an-ri jĭn-r3 xná'an-ga. 25 Ko vina, kí'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chĭ ndĭso-ri yaku najĭn já kúu ñayivi nd3o ká'io yúan. 26 Chi cháa ñuu Macedonia jĭn cháa ñuu Acaya, nĭ kakusiĭ inĭ-de nĭ kajajĭn-de yaku najĭn já kuatíñu ñayivi káta'an ndá'ú, jĭn ñayivi nd3o káxiukú inĭ ñuu Jerusalén. 27 Te

n̄i k̄akusī vá'a in̄i-de, ch̄i k̄aitaū ndija-de nuū ñáyivi-ún, ch̄i nú ch̄aa s̄in nació̄n n̄i kani'in̄ tá'an-de tiñu sá'a Espiritu, te suni s̄uan kánúú kóto ta'an-de ñáyivi-ún jíin ndátíñu káñava'a-de in̄i ñuyivi. ²⁸ Núsáá te nú n̄i s̄ijinu-rī tiñu yá'a, te nú n̄i ja'a-rī xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-rō jíin já'a-rī ki'in-rī España. ²⁹ Te jiní-rī ja nú ná jáa-rī, te kendōo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi'i-rī jaa-rī jíin núu-rō. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-rī jíin-ró ñáni, ja sikí máá Jító'o-yō Jesucristo jíin já sikí tú'un n̄i kundá'ú in̄i Espiritu-ya yóó, ná ch̄indéé ch̄ituu-ró rúu kakan ta'u-rō já'a-rí nuu Dios, ³¹ nává'a ná káku-rī in̄i nda'a cháa tú kájandatu káxiukú iní ñuu Judea, te nává'a ñáyivi ndóo ká'io in̄i ñuu Jerusalén, ná kuátá'ú vá'a-i yakū najíin já kundá'á-rí ki'in-rī jíin. ³² Nává'a nú játa'an in̄i Dios, te jaa-rī nuu-rō, te ná kús̄i iní-rī jíin-ró, te ñin ká'nu-ni nani'in̄ iní-rī jíin-ró. ³³ Te máá Dios ja ndiso-ya tú'un kuaká'nu in̄i, ná kóo-ya jíin táká-rō jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní n̄i chaa Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro ch̄i'i-rī kuá'a-yó Febe, ch̄i ña'an-ún, ña'an jatíñu nuu tiku'n̄i kándija in̄i ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuátá'ú-ró-ña nátu'un n̄ini sá'a va'a taká ñáyivi ndóo, ch̄i s̄uan kuní máá Jító'o-yō. Te n̄ani ndatíñu nú jinu ñú'ún-ña jiní-rō, kuá'a-ró núu-ñá, ch̄i s̄uan n̄i ja'a-ña núu kuá'a ñáyivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-rō jíin Priscila jíin Aquila, ná sándéé iní-de, ch̄i káchindéé tá'an-de jíin-rī nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi n̄i kajataña-de máá-de ja sikí rúu, ná jí'i-rī núú. Te vina nasu máá ñin-rī nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, ch̄i suni táká tiku'n̄i ñáyivi s̄in nació̄n, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni s̄uan ná sándéé iní tiku'n̄i ío ve'e-de. Te Epeneto, ch̄aa maní-rí jíin, násándéé iní-de, ach̄i-rō kúni-de, ch̄i xnañúú-gá máá-de kúu ch̄aa n̄i kandija nuu Cristo in̄i ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, ch̄i ña'an-ún, n̄i sátiñu xaan-ñá ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-rī Andrónico jíin Junias, ch̄i suni ch̄aa kájika ta'an vekaa jíin-rī kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, ch̄i xna'an-ga máá cháa-ún n̄i k̄akandija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, ch̄aa maní-rí jíin-de nuu máá Jító'o-yō. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, ch̄aa sátiñu ta'an jíin-yó núu Cristo Jesús. Suni s̄uan ka'an-rō jíin Estaquis, ch̄aa maní jíin-rī. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, ch̄aa kándij̄i va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-rī Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káyí'i-i nda'a máá Jító'o-yō. ¹² Ná sándéé iní Trifena jíin Trifosa, ch̄i ña'an-ún, kásatiñu-ña já kúu máá Jító'o-yō. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jíin-yó.

Chì ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña já kúu máá Jító'ò-yò. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, chaà nì kajì máá Jító'ò-yò, te suni súan ka'an-ro jíin náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jíin Flegonte, jíin Hermas, jíin Patrobas, jíin Hermes. Suni súan ka'an-ro jíin táká ñani-yò káxiukú jíin-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jíin Julia, jíin Nereo, jíin kuá'a-de, jíin Olimpás, jíin táká ñayivi ndóo káxiukú jíin-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'nì káyì'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ñani jíiná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jíin já kákutuku inì-i sikì tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'ò-yò Jesucristo, chí máni chí-i kájítú inì-i jíin. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an nchaá-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí inì. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájinì-i ja bueno kárandatu-ro. Te ja yúan kúsi inì-ri ja sikì róo. Ko kunì-ri ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo inì-ro jíin tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu inì, yachì kaita'nu-ya Satanás, kúxndí ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío inì máá Jító'ò-yò Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchí Timoteo, chaà sátiñu ta'an jíin-ri. Te suni súan káka'an Lucio, jíin Jasón, jíin Sosípater, chaà kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró núu máá Jító'ò-yò. ²³ Gayo, chaà já'a núu ve'e nuu-ri jíin núu úndí'i tiku'nì, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, chaà kúu tesorero inì ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yò Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío inì máá Jító'ò-yò Jesucristo, ná kóo jíin táká róo jíiná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyíja va'a-ya iní-ro jíiná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-ri nátu'un nì kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yísa'í ñí káni ondé sáá núu. ²⁶ Ko vina a nì kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú iì já ní kachaa chaà nì kajani tu'un Dios, nì kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi ñí ñúyivi, nátu'un nì tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ñí káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúan ñí káni ñí kuiá, ná nákana jaa-yó máá in Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'ò-yò Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA H N JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jín ñaní-yo Sóstenes. Te ni jata'an iní Dios, ni kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu ya'a nuu tikuní kándija nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ni kandundoo-i ni sá'a Jesucristo, te ni kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máá Jíto'o-yo Jesucristo, ndéni ni kuu, chi Jíto'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró, chi tu'un luu ío iní Dios ni ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jín táká tu'un-ya káka'an-ro, te jín táká tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ni kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ni jani ndaa-ri nuu-ro, te a ni kakukútu vá'a iní-ro jín. ⁷ Núsáa te tuká naún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máá Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jíto'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-yá, sákutu-yá róo onde ná jínu kivi, nává'a ma kóo kuachi-ró kivi kenda Jíto'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ni kana-ya xiní-ro nává'a kuní tá'an-ró jín Sé'e-ya, I'a kúu Jíto'o-yo Jesucristo.

Sikí ja sásin-i máa-i

¹⁰ Ñáni, onde jín sí'ví máá Jíto'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja ñn-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máá-ró, chi sua jín ñn-ni xiní te jín ñn-ni ja jiní tuní ná yíja va'a iní-ro. ¹¹ Ñáni máni, ni kastu'un tá'an Cloé nuu-rí ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chi káka'an ná ñn ná ñn-ró: Ruu, chi jín Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, chi jín Apolos. Te ruu, chi jín Cefas. Te ruu, chi jín Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sín sín ío-ya náún. Xí ní j'i Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jín sí'ví Pablo ni kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni ñn-ró ní skuánducha-rí, chi máá-ni Crispo jín Gayo. ¹⁵ Nává'a tú ni ñn-ró ká'an ja jín sí'ví-rí ni janducha-ro. ¹⁶ Te suni ni skuánducha-rí Estéfanos, jín ñayivi ká'io ve'e-de. Ko tú ná'an-rí

te nú n̄i skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Ch̄i nasu ní tájí Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, ch̄i sua ja ná káni-r̄i tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchí, ch̄i nú súan, te n̄i j̄i'í sáni Cristo jik̄a cruz núú.

Jesús kúu tu'un ndíchí jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, ch̄i kájani in̄i-i ja tú'un katach̄i kúu ndasa n̄i j̄i'í-ya jik̄a cruz. Ko máa-yó, ja á n̄i kaku-yó, kájani in̄i-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Ch̄i súan yóso núú tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchí ñayivi ndíchí, te ná kasú-r̄i tu'un júku'un in̄i ja ká'an ñayivi kájini va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchí. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástátá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchí ñúyivi yá'a n̄i sá'a Dios náún. ²¹ Ch̄i súan ndíchí ní sá'a Dios, náva'a ñuyivi yá'a jíin tú'un ndíchí jiní máa, ma kúu kun̄i nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an in̄i Dios ja jíin tú'un kájani máa-yó, te nama-ya ñayivi kákandíja, vasa kájani in̄i sava-de ja tú'un katach̄i kúu. ²² Te ñayivi judío, ch̄i máni tun̄i kájikan-i. Te ñayivi ñúú Grecia, chi tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máa-rí, ch̄i kájani-r̄i tu'un ndasa n̄i j̄i'í Cristo jik̄a cruz. Te judío, ch̄i kití ndija in̄i-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi s̄in nación, ch̄i kájani in̄i-i ja tú'un katach̄i kúu. ²⁴ Ko ñayivi ja á n̄i kana-ya xiní-í, vasa ñayivi judío, xí ñayivi ñúú Grecia kúu-i, ch̄i kájani in̄i-i ja Cristo kúu máa fuerza Dios jíin máa tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Chi tu'un ñáa Dios, ndíchí-gá vásá táká ñayivi, te tuchi vitá Dios, n̄i'in-ga káa vásá táká ñayivi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa n̄i kana-ya xiní-ro jíná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñuyivi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kákuu se'e cháa kúñá'nu. ²⁷ Chi n̄i kaji Dios tu'un katach̄i ío in̄i ñuyivi, náva'a koo tuk̄a nuu ñayivi ndíchí sá'a-ya. Te n̄i kaji-ya ndátíñu vitá ío in̄i ñuyivi, náva'a koo tuk̄a nuu ñayivi ní'in. ²⁸ Te n̄i kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu in̄i ñuyivi, jíin ndatíñu ja kújá'a in̄i-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núú táká ja á ío, ²⁹ náva'a ni in̄i ñayivi, ma kúu sátéyí-i máa-i koto-i Dios. ³⁰ Te n̄i kanduu-ró sé'e Dios n̄i sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máa-yá n̄i kani'in-yo tú'un ndíchí Dios, te n̄i kendoo ndaa-yo, te n̄i kandundoo-yó, te n̄i nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáa te ná kóo natu'un yóso núú tutú: Nú in̄i ñayivi sátéyí-i máa-i, núsáa te ná sátéyí-i máa-i sik̄i ja ní sá'a máa Jító'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní jatíñu Pablo tu'un ndíchí ñúyivi

¹ Te ruu, ñáni, ná n̄i jaa-r̄i nuu-ro, n̄i jani ndaa-r̄i tu'un sa'í Dios. Ch̄i nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíchí ní jaa-r̄i. ² Te n̄i cháa in̄i-r̄i ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, ch̄i máni tu'un

Jesucristo jín tú'un ndasa nī jī'i-ya jiká cruz. ³ Te ná nī nchaa-ri jín-ró, te kuítá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní játíñu-ri tu'un ndíchí nátu'un skándija chaa ñuyívi, ko nī stá'an-ri nuu-ro ndasa sátiñu máá Espíritu jín fuerza. ⁵ Náv'a tu'un kándija-ró ná kúndij siki fuerza Dios. Ma kúndij siki tú'un ndíchí káka'an ñayivi. ⁶ Ko káka'an ndíchí-yó jín táka ñayivi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí já ío inī ñuyívi yá'a, ni nasu tú'un ndíchí já káka'an chaa kátá'ú tíñu kuia yá'a, chí chaa yúan naa íi-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchí sá'í Dios, chí yísá'í núú, chí tu'un ndíchí-ún, nī teta'an Dios onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náv'a saña'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chí ni ñin chaa kátá'ú tíñu inī ñuyívi yá'a, tú ní kájini-de tu'un-ún, chí nú ní kájini-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jito'o ñá'nu-yó jiká cruz núú. ⁹ Chí nátu'un yóso núú tutú: Tu'un nī sátu'a Dios ja ní'in ñayivi maní jín-yá, ni nduchi tú ní jiní, ni so'o tú ní jini so'o, ni tú ní kivi inī añú ñayivi, áchí.

Jín máá Espíritu nī ní'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chí jín Espíritu nī stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chí ndi'i nandúkú víi máá Espíritu, vasa yíi xaan kaa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayivi jiní-i ndasa jáni inī inga ñayivi, chí máá añú ñayivi-ún jiní, chí kánde inī-i. Suni súan, tú ni ñin ñayivi jiní-i tu'un jáni inī Dios, chí máá Espíritu Dios jiní. ¹² Ko yóo, nasu modo ja ío inī ñuyívi ní káni'in-yo, chí sua máá Espíritu ja vái nuu Dios nī chaa nuu-yo, náv'a juku'un inī-yo jín tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chí suni siki tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jín tú'un ja stá'an ñayivi ndíchí, chí sua jín tú'un ja stá'an máá Espíritu. Te tu'un cuenta Espíritu, stá'an-yo núú ñayivi ní kani'in máá Espíritu. ¹⁴ Ko ñayivi yúkú, tú játá'ú-i tu'un já'a máá Espíritu Dios nuu-í, chí jáni inī máá-i ja tú'un katachí kúu. Te ma kúu juku'un kuti iní-i jín, chí jín máá Espíritu kúu ja kuní. ¹⁵ Chí ñayivi yí'i Espíritu, nandúkú víi-í ndasa kaa taká-ni, ko ni ñin chaa ma kuní ndasa kaa máá-i. ¹⁶ Ndé ñayivi jiní-i ndasa jáni inī máá Jito'o-yo, náv'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóo, a kájani inī máá-yó nátu'un jáni inī Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

¹ Nánj, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jín-ró nátu'un jín ñayivi yí'i Espíritu, chí sua nī ka'an-ri nátu'un jín ñayivi jika jín modo máá-i, xí nátu'un jín ñayivi sásku'a jín Cristo. ² Nī ja'a-ri leche nī jí'i-ró. Tú ní skée-rí róo ndeyu ndáva, chí té kuu-ga kee-ro sáá, suni té kuu-ga kee-ro vína. ³ Chí sáni-ga kakuu-ró ñayivi jika jín modo máá-ró. Chí nini kákukuásún

iní-ro, kákanáá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñáyivi yúkú, ñáyivi jíká jín modo máá-i kákuu-ró náún. ⁴ Chì ìn-ró ká'an: Ruu, chì jín Pablo kándii ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chì jín Apolos. Já yúan nasu ñáyivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún cháa kúu Pablo, te naún cháa kúu Apolos núsáá. Chì máni cháa játíñu nuu-ro jín já ní skándíja róó kákuu-de. Chì ná ìn ná ìn-de ñi sá'a-de nátu'un ñi cháa Jito'o-yo tíñu siki-dé. ⁶ Ruu ñi chí'i, te Apolos ñi jakín nducha, ko Dios ñi xndeá. ⁷ Núsáá, te ñi cháa chí'i, te ñi cháa jakín nducha, tú kánúú, chì máá Dios, I'a ñi xndeá kúu. ⁸ Te cháa chí'i, jín cháa jakín nducha, ìn-ñi cháa kákuu-de, vasa sìn sìn ñi'in-dé ya'u-de ndasa tíñu ñi kasá'a-de. ⁹ Chì ruu, cháa káchindéé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róó, chì itu Dios kákuu-ró, te ve'e ñi jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i siki cimientu ja máá-yá kúu

¹⁰ Chì ná ñi cháa máá Dios tíñu siki-ri, te ruu, chì nátu'un albañil ndíchí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná ìn ná ìn-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni ìn ñáyivi ma kúu kani-i inga ja'a, chì a kándii ìn-ñi, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu ichá, skuá'nu ìn ñáyivi núu á kándii ja'a-ún, ¹³ chì tíñu sá'a ìn ìn-i natuu. Chì máá kivi te kenda tu'un-ún. Chì jín ñú'un te natuu, chì ñu'un kúu ja kóto nchaá ndasa káa tíñu ñi sá'a ìn ìn-i. ¹⁴ Te nú tíñu ñi skuá'nu-ga ìn-i kendo ñi'in, te ñi'in-í ya'u-i. ¹⁵ Te nú kayu tíñu ñi sá'a ìn-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máá-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñú'un. ¹⁶ Tú kájiní-ro já vé'e ñi Dios kákuu-ró, te suni Espiritu Dios ncháá iní-ro náún. ¹⁷ Te nú ìn cháa xnáa-dé ve'e ñi ncháá Dios, Dios xnáa-yá cháa-ún, chì ndoo xaán ío ve'e ñi Dios, te ve'e-ún, kákuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ni ìn ñáyivi, ma xndá'ú-i máá-i. Nú ìn ñáyivi jáni iní-i ja kuiá yá'a ndíchí-i, ná násama-i máá-i ndutachi-i, náva'a kuu-i ñáyivi ndíchí. ¹⁹ Chi tu'un ndíchí ío iní ñuyivi yá'a, tu'un katachi kúu jini Dios. Chì súan yóso núu tutú: Máá-yá, natiin-ya ñáyivi ndíchí jín táká maña kásá'a-i, áchí. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máá Jito'o-yo jini-ya ndasa káani iní ñáyivi ndíchí, ja máni káani sáni iní-i, áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ìn ñáyivi sátéyí-i máá-i siki cháa. Chì ndi'i kúu cuenta máá-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kuiá cháa, ndi'i yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róó káyí-i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa ñi kajika cháa apóstol jín-i

1 Súan ná káni iní taká ñayívi, ja mozo Cristo, jíin cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. 2 Te cháa ndíto ndatíñu, chí níní ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. 3 Te ruu, tú sa'a-ri cuenta nú náku-xndí-ró rúu, xí nú cháa yúkú kúu ja náku-xndí ruu. Ni tú náku-xndí-ri máá-rí. 4 Chi vasa tú jiní-ri ni ñn tíñu ñáá nī sa'a-ri, ko nasu já yúan te nī kéndoo ndaa-ri, chí máá Jító'o-yo kúu I'a jító nchaa-ya rúu. 5 Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde jíin tiempo, chí onde ná ndíi máá Jító'o-yo. Chí máá-yá kiñi'in ndijin-ya táká ja yísa'í iní ñuñáa, te nastúu-ya táká ja kájani iní añú-yo. Yúan-na te kuatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. 6 Ñáni, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri siki-rí jíin siki Apolos, te kuni-ro, nává'a jíin tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu já á yóso núu tutú, ni ma sávixi-ro máá-ró jíin ná ñn ná ñn cháa stá'an. 7 Chí ndé cháa nī sáñá'nu-ga róo. Xí naún nává'a-ró já tú ní játá'ú-ró. Te nú nī játá'ú-ró, te naja kásatéyí-ró máá-ró natu'un ja tú ní játá'ú-ró núu. 8 A nī kanda'a chíi-ró. A nī kakukúká-ró. Ni tú níní rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu jíná'an-ró sa. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij, nává'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tíñu jíin-ró jíná'an-ri. 9 Chí súan jáni iní-ri, ja natu'un nuu ndí'i-na comedia, te nī kiñi'in ndijin Dios ruu, cháa kákuu apóstol, natu'un cháa a nī kundaa ja kúu-de, nává'a nde'é ñuyívi, jíin ndájá'a ándívi, jíin ñáyívi, nuu-rí jíná'an-i. 10 Chí ja siki Cristo te kákuu-ri cháa kándatachi, te róo cháa ká'io káji iní nuu Cristo, te ruu cháa tíkuínu, te róo cháa nī'in, róo cháa jíñú'un, te ruu cháa tú káxáan. 11 Onde vina ñú'ni káji'i-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika víchí-rí, te nī katují-ri já kakuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, 12 te kásatíñu nī'in-ri jíin ndá'a-rí. Káka'an ndíva'a-i jíin-rí, ko káka'an va'a-ri jíin-i. Káchindikín-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. 13 Káka'an-i siki-rí, ko káka'an maní-rí jíin-i. Chí natu'un kuayo iní ñuyívi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. 14 Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sa'a, chí kána jíin-rí nuu-ro natu'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú iní-ri-i. 15 Chí vasa kañava'a-ró uxí mil cháa ndíto róo nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chí jíin tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. 16 Ko ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja ná ndáku-ró rúu núsáá. 17 Ja yúan ní táji-rí sé'e-ri Timoteo, ja maní-rí jíin-i, te jaa-i nuu-ro jíná'an-ró, chí bueno jándatu-i nuu máá Jító'o-yo. Te máá-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sa'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táká tikuní taká lado. 18 Te sava-i, kásávixi-i máá-i natu'un kájani iní-i ja má jaa kuti-gá-ri nuu-ro. 19 Ko nú jata'an iní máá Jító'o-yo, te jaa yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sa'a-ri cuenta ndasa ká'an cháa vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndíso-de. 20 Chí ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, nasu máá tú'un sáni-ni kúu, chí ndíso fuerza.

²¹ Ndéja kuní-ro, ja jáa-ri nuu-ro jíin yúnu xíi, xí jíin tú'un ja kúndá'ú iní-ri róó, xí já ká'an vitá-ri jíin-ró.

5

Ja ní kana jíin Pablo nuu cháa ni sáténé

¹ Te ni kenda ndija tu'un ja in róó jíká téné. Te cháa-ún, ví'i-gá jíká téné-de nasu já kásá'a ñáyivi sijn nación, chí ncháka-de ñasíi táa-de. ² Te naja kásáavixi-ro máá-ró núsáá. Va'a-ga ná ndúkuí'a iní-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa ni sá'a falta-ún ki'in-de. ³ Chí ruu, vasa tú kánchaa máá-rí jian, ko nátu'un kánchaa-ri. Chí nátu'un ja á ni sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núú, chí vina nákuɔndíi ndija-ri sikí cháa ni sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a ni naketé'an-ró jíin-rí. Chí jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, te jíin fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te cháa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás nává'a ná kúu tu'un yúkú ndiso-de, ko kaku añú-de kivi ndíi máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyíi-ró máá-ró. Xí tú kájiní-ro já in tá'ú-ni yujan íá, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáá te ná skána-ró yújan íá tú'ú-ún, nává'a ná kúu-ró yújan jáá, nátu'un kákuu ndija-ró já tú yí'i yujan íá róó vina. Chí lélú Pascua, ni jíi-ya já sikí yóó, te máá-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáá, ko nasu jíin yújan íá tú'ú, ni nasu jíin yújan íá chá'an, xí yújan íá ñáá, chí sua ná kóo káji, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i yujan íá. ⁹ Te jíin carta, a ni kastu'un-rí nuu-ro já má kivi nduu-ro jíin ñáyivi kájika téné. ¹⁰ Nasu áchí-ri ja má kúu ketá'an-ró jíin ñáyivi kájika téné ío iní ñuyívi yá'a, xí jíin ñáyivi tóó iní, xí jíin ñáyivi kuí'ná, xí jíin ñáyivi káchiñú'ún ndosó, chí nú súan, te jínu ñú'ún já kenda níni-ro iní ñuyívi yá'a núú. ¹¹ Chí sua ni cháa-ri tutu nuu-ro, ja nú in cháa ká'an-de ja ñaní-yo kúu-de, te jíká téné-de, xí tóó iní-de, xí chíñú'ún-de ndoso, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jíin cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro stáa jíin-de. ¹² Chí ndasa kuu nákuɔndíi-ri sikí ñáyivi ká'in sijn inga sikí. Nasu sikí ñáyivi ká'in jíin-ró kúu cuenta máá-ró já nákuɔndíi-ró-i náún. ¹³ Chí máá Dios, nákuɔndíi-ya sikí ñáyivi ká'in sijn inga sikí. Núsáá te cháa ñáá ma'ñú-ró jian, náskúnu-ró-de ki'in-de.

6

Tu'un jikín nuu-í sikí tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú in róó jikín nuu-ro sikí ingá tá'an-ró, te naja káchundéé iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásánda-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájiní-ro já ñáyivi

ndóo, koto ncha*a*-i ñuyívi náún. Te nú koto ncha*a* máá-ró ñuyívi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia siki ñn cuestión lúli-ni núsáá. ³ Xí tú kájiní-ro já kóto ncha*a* máá-yó ndájá'a ándívi jíná'an náún. Naga ñi kuu taká ja ío iní ñuyívi yá'a núsáá. ⁴ Núsáá te hora ja jínu ñú'ún-ró já kóo justicia siki tíñu ká'io iní ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'ni, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. Núsáá te á tú ndíchí kúti ní ñn-ró, ja kúu koto ncha*a*-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Ch*i* ñani jín ñani, kivi koyo-de nuu justicia, va*a* tú kákandíja justicia-ún náún. ⁷ Súan ch*i* máni kástívi ndíja-ró tíñu, ja káskívi tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndíva'a-i jín-ró, jín já xndá'ú-i róo. ⁸ Ch*i* sasua kásá'a ndíva'a-ró, te káxndá'ú-ro onde ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáá

⁹ Á tú kájiní-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ma xndá'ú-ro máá-ró, ch*i* ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiiki ncháa tá'an, ni cháa kánda*a* síí, ni cháa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi tóo iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndíva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹¹ Te súan kánda*a* sava-ró núu, ko vina, a ñi nakacha-ya róo, a ñi nasándoo-ya róo, a ñi kakendo*o* ndaa-ro jín sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús onde jín Espíritu Dios máá-yó. ¹² Taká tíñu kúu sá'a-ri. Ko tú ndíi kendo*o* va'a. Taká tíñu kúu sá'a-ri, ko tú kuní-ri ja kúñn ñn tíñu-ún so'o-ri. ¹³ Ío ndeyu já kú'un ch*i*i, te ch*i*i kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúu yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuatíñu nuu tú'un téné kúu, ch*i* ja kuatíñu nuu máá Jíto'o-yo kúu, te Jíto'o-yo jatíñu-ya máá yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a ñi naschakú-ya Jíto'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jín fuerza máá-yá. ¹⁵ Á tú kájiní-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáá te á kuu ki'in-ri pedazo Cristo te nasá'a-ri pedazo ñn ña'an kuáxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já cháa kétá'an jín ñá'an kuáxán, ñn-na kúu-de jín-ña, ch*i* súan ká'an: Ndendúu-ún, ñn-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko cháa kétá'an jín Jíto'o-yo, ñn-na nuu, kúu-de jín-yá. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tíñu téné. Ch*i* taká kuachi sá'a cháa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, ch*i* siki yiki kúñu máá-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájiní-ro já vé'e ñi kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios ñi kenda Espíritu Santo vai ncháa iní-ro. Ch*i* nasu máá-ró xín máá-ró. ²⁰ Ch*i* ya'u ñi nakuaan-ya róo. Núsáá te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jín yiki kúñu-ró jín iní jín añu-ro. Ch*i* máni Dios xín yuán.

7

Tu'un tãnda'a jín tú'un tú ndúsìn

1 Ná ká'an-ga-ri sikì táká tu'un nì chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoõ chaa nú tú ké'é-de ñasí'í. 2 Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yúán vá'a-ga ná ñn ná ñn-de ná kóo ñasí'í máá-de. Te ná ñn ná ñn-ña ná kóo yii máá-ña. 3 Te chaa kúu yii-ún, ná skíkúu va'a-de jín ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skíkúu va'a-ña jín yii-ña. 4 Ñasí'í, tú kúu tá'ú máá-ña tíñu nuu yíkì kúñu-ña, chì yii-ña. Suni súan chaa kúu yii, tú kúu tá'ú máá-de tíñu nuu yíkì kúñu-de, chì ñasí'í-de. 5 Nú kákunì-õ kakán ta'u ní'in-ró ñn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máá-ró, te nú túu te túu. Yúan-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, návã'a ma kúu koto nchaa Satanás róó sikì tú'un téné. 6 Ko tu'un yá'a ká'an-ri sikì permiso, nasu já tá'ú-rí tíñu nuu-õ. 7 Játa'an inì-ri ja táká chaa ná kóo-de nátu'un káa-ri, ko ná ñn ná ñn-de nì ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chì súan nì teta'an-ya-dé. 8 Súan ká'an-ri jín cháa kákuu soltero, jín ñá'an kákendoõ ndá'ú, ja vá'a-ga kendoõ súan-ni jíná'an nátu'un ruu. 9 Te nú kájinì máá, já má kánda jín, ná tánda'a. Chì va'a-ga ja tánda'a, nasu já ndúkijí. 10 Ko jín ñáyivi ní katanda'a, ká'an nì'in-ri, ko nasu rúu chì máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndóo-ña yii-ña. 11 Te nú kenda-ña kuní-ña, ma nátanda'a-ña, xí ná nándikìn-ña yii-ña, Te chaa kúu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. 12 Te jín sáva-ga-de ká'an máá-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú ñn ñanì-yo ncháka-de ñn ña'an tú kándija, te játa'an inì máá-ña kunchaa-ña jín-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. 13 Te nú ñn ña'an ncháka-ña ñn chaa tú kándija, te játa'an inì máá-de kunchaa-de jín-ña, ma kíñi'in-ña-dé kí'in-de. 14 Chì chaa tú kándija, a nì ndundoo-de sá'a ñasí'í-de. Te ña'an tú kándija, a nì ndundoo-ña sá'a yii-ña. Chì nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núú, ko vina a nì kandundoo-i. 15 Ko nú kuxio chaa tú kándija-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chì ja yúán tú níni xáan sikì cháa xí ñá'an. Chì sua vindáa vinené ná kúxiukú-yo kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. 16 Chì naún jiní róó, ñasí'í, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xí róó, chaa kúu yii, ja káku ñasí'í-õ sá'a-ró. 17 Ko nátu'un nì ja'a Jító'o-yo núu ñn ñn-de, jín nátu'un nì kana Dios xinì ñn ñn-de, súan ná káka-de, chì suni súan tá'ú-rí tíñu nuu táká tikunì. 18 Nì kana-ya xinì ñn chaa ja á nì xitì ndúu náún. Núsáa te ná kóo-de súan-ni. Nì kana-ya xinì ñn chaa tú ní xitì ndúu náún. Ma xitì ndúu-de máá-de núsáa. 19 Tu'un xitì ndúu, jín tú'un tú xitì ndúu, tú ndé játíñu, chì sua ja ná skíkúu va'a-yó tíñu tá'ú Dios. 20 Ná

ñn ná ñn-de ndasa n̄i io hora n̄i kana-ya xiní-dé, jíin yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te n̄i kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáá vii. Ko nú jiní máá-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Ch̄i nú mozo kúu-de, te n̄i kana Jito'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máá Jito'o-yo. Suni súan jíin cháa jka kuu ndicha-na, nú n̄i kana-ya xiní-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Ch̄i ya'u n̄i nakuaan-ya róo jíná'an-ró. Ma kuátíñu sáni-ró núu cháa núsáá. ²⁴ N̄áni, ná ñn ná ñn cháa ndasa tíñu n̄i kana-ya xiní-dé, súan ná kúndij-de náva'a ná kuátíñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko siki ñá'an jáá, tú ní tá'ú máá Jito'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-r̄i ndasa jáni in̄i-r̄i, nátu'un ñn cháa ja ní kundá'ú in̄i Jito'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o siki-yo vína. Te ja yúan jáni in̄i-r̄i ja vá'a-ga kendo cháa nú kunchaa-ni máá-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñásí'í náún. Ma sía-ro-ñá núsáá. Tú ñásí'í-ro náún. Ma kúñukuu in̄i-ro ñásí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ñá'an jáá ní tanda'a-ñá, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o in̄i ñuyivi yá'a. Te tú kuní-r̄i ja tá'an-ro súan. ²⁹ N̄áni, tu'un yá'a ká'an-r̄i ch̄i a n̄i nduu kúti tiempo. Vina te cháa ká'io ñásí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te cháa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te cháa kákusi in̄i, nátu'un tú kákusi in̄i-de, te cháa kajaan, nátu'un tú naún kañava'a-de, ³¹ te cháa kutéñu jíin tíñu ñuyivi yá'a, nátu'un tú kutéñu-de, ch̄i modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Ch̄i játa'an in̄i-r̄i ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu in̄i-de jíin táka tíñu máá Jito'o-yo, ndasa ná kúsi in̄i Jito'o-yo sá'a-de, ³³ ko cháa a n̄i tanda'a, jítu in̄i-de jíin táka tíñu ja ío in̄i ñuyivi, ndasa kusii in̄i ñásí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan s̄in s̄in kájani in̄i ñá'an jáá jíin ñá'an á n̄i tanda'a. Ch̄i ñá'an jáá, jítu in̄i-ña jíin táka tíñu kuní máá Jito'o-yo, náva'a kendo ndoo yiki kúñu-ña jíin añú-ña kuní-ña. Ko ñá'an á n̄i tanda'a, jítu in̄i-ña jíin táka tíñu ío in̄i ñuyivi, ndasa kusii in̄i yii-ñá sá'a-ña kuní-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-r̄i náva'a kendo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-r̄i sukun-ro, ko n̄i ka'an-r̄i náva'a kaka jíñú'ún-ró, te náva'a nuña-ró kuátíñu kútu-ro núu máá Jito'o-yo. ³⁶ Te nú ñn cháa jáni in̄i-de ja tú va'a jka-de jíin ñn ñá'an jáá, ch̄i nú n̄i ja'a medida kúu, te nú n̄ini sá'a-de, núsáá te ná sá'a-de ndasa kuní-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jíin-ña. ³⁷ Te nú ñn cháa kándij n̄i'in in̄i añú-de, te tú nándi'i-de, ch̄i kúu jito-de máá-de, te n̄i cháa in̄i añú-de ja má t̄in-de ñá'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te cháa tanda'a jíin-ña, va'a sá'a-de. Te cháa tú tanda'a jíin-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ N̄á'an ní tanda'a, nú n̄ini chakú yii-ñá, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a n̄i j̄i yii-ñá, yúan-na te a n̄i nuña-ña. Te nú kuní máá-ña, te kuu ná

nátanda'a-ñá jíin ñin cháa kándija nuu máá Jító'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni iní-ri ja síi-gá koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máá-ña súan-ni. Te jáni iní-ri ja súni yí'i Espíritu Dios ruu.

8

Sikí ndéyu já kájani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájini-yo yakú. Te jíin tú'un kájini-i-ún kúu ja kásavixi-i máá-i, ko jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jíin. ² Nú ñin cháa jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáá te kuní-ga te kutu'a va'a-de jíin. ³ Te nú ñin cháa kúmani-dé jíin Dios, suni jiní-ya núu cháa-ún. ⁴ Sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chí a kájini-yo já tú ndé játíñu kuti ndosó iní ñuyívi. Chí tú ingá Dios ío, chí máá ñin-ni-ya. ⁵ Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jító'o ja káskúnání máá-i í'a iní andívi xí iní ñuyívi, ⁶ ko máá-yo káka'an-yo já máá ñin-ni máá Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu te nuu máá-yá játíñu-yo. Suni ñin-ni máá Jító'o-yo Jesucristo ío. Te máá-yá ni sá'a taká ndatíñu te ni sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndí-i-i kájini-i tu'un yá'a. Te sava-i a ni kakaan-i jíin ndosó onde sáá. Te nú káyee-í, nátu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vítá iní añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. ⁸ Chí nasu jíin ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chí nú tú kee-yo, nasu já yúán te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúán te kendo va'a-ga-yo jíin-yá. ⁹ Ko vasa ni'in kándii-ro, koto-ró náva'a tú súngava-ró tá'an-ró, já vítá iní añú-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chi cháa jiní kákuu-ró, te nú ñin cháa kuní-de nuu-ro hora ja yée-ro stáa iní ve'e ndoso, á tú sánaa te skí-i iní-de, te kivi-de kee túku máá-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A ni jíi Cristo ja'a ñani-ro, cháa vítá iní añú-ún, ko ja sikí tú'un tu'a-ró-ún, te ni xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chí ja ú'u-ni chindee-ró iní añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yúán, te nú ndeyu sá'a ja júngava ñin ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ní káni, náva'a ma súngava-ri ñani-ri nuu kuáchi.

9

Sikí já ío derecho cháa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jika kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jiní-ri nuu máá Jító'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu ni sá'a-ri nuu máá Jító'o-yo náún. ² Nú tú kúu-ri apóstol nuu sáva-ga cháa, ko nuu-ro chí kúu ndija-ri. Chí róo kákuu tuni-ri ja ndiso-ri tiñu apóstol nuu máá Jító'o-yo. ³ Ya'a kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máá-rí nuu cháa káxndichí ruu: ⁴ Á tú ká'io

derecho-ri kee-ri ko'o-ri. ⁵ Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándíja, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñani máá Jító'o-yo. ⁶ Xí máá ñin-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátiñu-ga-ri náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yéé-dé cuenta máá-de. Ndé cháa jítu uva, te tú yéé-dé nde'e-í. Xí ío cháa skéé-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. ⁸ Nátu'un ká'an cháa yúkú, ká'an-ri náún. Á nasu súni tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chì nuu ley ja ní chaa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikì kítì jíkó, áchí. Á sikì xndikì ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikì yóó ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikì yóó yóso. Chì kuni-ya ja ná kuñukuu inì cháa jítu, ni'in-dé, te cháa jíkó, ná kuñukuu inì-de kee-dé. ¹¹ Nú nì kajakin-ri tu'un Espíritu inì-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuachi xaan kúu náún. ¹² Nú sava cháa ío derecho-de kájikān-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máá-rí. Ko tú ní kákuni-ri kuation-ri derecho-ri, chì sua kándo'o-ri te ní'in-rí návā'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. ¹³ Á tú kájinì-ro ja cháa kásatiñu inì ve'e ii, inì ve'e ii-ún kenda ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikì altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan nì tá'ú tíñu Jító'o-yo ja sikì tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñin súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chì va'a-ga ná kúu-ri, nasu ja kasú ñin cháa nuu-rí ja sátéyí-rí máá-rí jíin tíñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-rí máá-rí, chì níni skíkuu-ri sá'a-ya. Chì koo tundó'o sikì-rí, nú tú kani-ri tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jíin gusto máá-rí sá'a-ri súan, yúan te ní'in-rí ya'u-ri. Te vasa tú játa'an inì-ri, ko nì chaa-ya tíñu sikì-rí, te responsable-ri kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú níni yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikì tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúan, vasa tú naún cháa ñin so'o-ri, játiñu-ri nuu táká-ni, návā'a skándíja-ga-ri ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-ri máá-rí nuu cháa judío, návā'a kundéé-rí skándíja-ri cháa judío. Te nátu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, návā'a skándíja-ri cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatú nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-ri nuu ley násá'a-ri máá-rí nuu-dé, návā'a kundéé-rí skándíja-ri cháa tú káandatú nuu ley, vasa ncháa ley Dios jíin-rí chì yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá inì, násá'a vitá-ri máá-rí, návā'a skándíja-ri cháa vitá inì-ún. Súan taká-ni modo násá'a-ri máá-rí nuu táká cháa, návā'a kundéé-rí nama-ri sava-de. ²³ Te ja sikì tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-ri súan, návā'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-ri ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájinì-ro ja cháa kájinu

carrera, ch̄i ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñn-ni-de kúndéé-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndéé-ró kúnu-ró, náva'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká chāa káisiiki, jito va'a ná'an-de máa-de. Te chāa-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ní'in-dé ñn premio ja kútú'ú. Ko yóó ch̄i ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáá te modo súan, ndúkú ndéé-rí jínu-r̄i, tú jínu sáni-r̄i. Modo súan kájatá'an-r̄i, tú skée íu-rí. ²⁷ Ch̄i sua t̄in ní'in-r̄i máa-rí, te já'a-r̄i máa-rí, náva'a ma cháxio-ya rúu, vāsa a ní jani-r̄i tu'un nuu sáva-ga chāa.

10

Sik̄i já káchiñú'un-i ndoso

¹ N̄áni, kuní-r̄i ja ná júku'un in̄i-ro ndasa ní ka'iin ndiyi táa-yo núu vikó nu'un, te ní kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, ní kajanducha-dé nuu vikó nu'un j̄in núu mar. Chi taká-de, ní k̄aindik̄in-de Moisés. ³ Te taká-de, ní kayee-dé ndeyu ní ja'a máa-yá. ⁴ Te taká-de, ní kaj̄i'i-de ñn-ni nducha ní ja'a-ya. Chi ní kaj̄i'i-de nducha ní kenda ch̄i kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, ní ndik̄in yata-dé, ch̄i kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsīi iní Dios j̄in kuá'a-dé. Ja sik̄i yúán kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñn modo náva'a koto nchāa máa-yó, te ma ndío ñáá in̄i-yo nátu'un ní kandío ñáá in̄i chāa-ún. ⁷ Ma chíñú'un-ró ndosó j̄iná'an-ró nátu'un ní kasá'a sava máa cháa-ún. Ch̄i súan yóso núu tutú: Ní kajungoo ñayivi ní kayee-í ní kaj̄i'i-i te ní kandukuiñi-i ní kaj̄ita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un ní kaj̄ika kuáxán sáva máa cháa-ún, te ní kaj̄i'i oko un̄i mil-de ja ñn kivi-ní. ⁹ Ni ma kóto nchāa-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máa cháa-ún ja ní kaj̄ito nchāa-de-ya, te ní kaj̄i'i-de ní sá'a ko. ¹⁰ Ni ma kútuku in̄i-yo nátu'un ní kakutuku in̄i sava-de, te ní kaj̄i'i-de ní sá'a ñn kue'e xāan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, ní kuu náva'a koto nchāa máa-yó. Te ja yúán, yóso-ún núu tutú vai nuu yóó, chāa kun̄i ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú ñn chāa jáni in̄i-de ja kúndīi ní'in-de, ná kóto va'a-de máa-de, náva'a tú ndua-de núsáá. ¹³ ñn-ni jito nchāa ja'ú róó, onde j̄in taká ñayivi. Ko bueno sk̄ikuu Dios, te máa hora jito nchāa ja'ú róó, kuña-ya íchi kenda-ró, náva'a kundéé-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja kóto nchāa-ga róó, ja má kanda-ga-ro. ¹⁴ N̄áni máni. Kunu-ró kóto-ró ndosó núsáá. Ma chíñú'un-ró. ¹⁵ Nátu'un j̄in cháa ío káji xiní, súan ká'an-r̄i j̄in-ró. Kani in̄i máa-ró naún tu'un ká'an-r̄i. ¹⁶ Vaso īi, já ní kasá'a īi-yo, nasu taká-yo káji'i ká'nu-yó niñí Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchi-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Ch̄i ñn-ni staa-ún ío. Súan yóó, t̄ini-yo kákuu-yó ñn-ni

ñayivi, chi taká-yo káyee ká'nu-yó ñn-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a cháa Israel. Chaa káyee kíti já kásokó-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáá. Játíñu ndoso náún, xí játíñu ndeyu ñn nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, chi ndeyu kásokó cháa sñn nación, nuu tachí kásokó-dé, nasu núu Dios. Te tú kuní-ri ja kétá'an ká'nu-ró jín tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jító'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jító'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuní-yo kúkuíñi iní Jító'o-yo sá'a-yó náún. Ní'in-ga-yo vása máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndí'i kéndoo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndí'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñn cháa, ma ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máa-de, chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kiyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chi máá Jító'o-yo xín ñúyivi jín taká ndatíñu ío iní, áchí. ²⁷ Te nú ñn cháa tú kándíja, te kana-de xiní-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuní-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro taká ja káni-de nuu-ro. Te nú kiyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñn cháa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandí nuu ndosó kúu, achi-de. Yúan-na te ma kée-ro, já kuáchi cháa ni kastu'ún-ún jín kuáchi ja kiyu'ú iní-de. ²⁹ Sikí já kiyu'ú iní ká'an-ri. Ko nasu já sikí róo, chi sikí já ingá cháa. Te nú kiyu'ú iní inga cháa, naja kóto nchaa-de ruu ndasa jika kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yée-rí, naja káka'an ndiva'a-de sikí-rí sikí ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró nává'a ma skívi-ró cháa judío, ni cháa sñn nación, ni tikuní Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín taká tiñu sá'a-ri, kuní-ri ja ná kúsí iní taká cháa. Tú jítu iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máa-rí, chi kuní-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga cháa, nává'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni natu'un ndáku máa-rí Cristo.

Ja ná kúndasu xiní ñásí'í

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'in ní'in-ró jín taká tiñu ní tá'ú-rí nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuní-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xiní taká cháa. Te cháa kúu-de xiní ñásí'í. Te Dios kúu-ya xiní Cristo. ⁴ Taká cháa ja ndasú xiní-dé te jikán ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xiní-dé. ⁵ Ko taká ñásí'í, nú tú ndasú xiní-ña te kakan ta'u-ña xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xiní-ña, chi ñn-ni kúu

nú seté xini-ñá. ⁶ Chi nú ñasí'í, tú jasú-ña xini-ñá, ná seté-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá xixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi cháa, mā kúu kasu-de xini-dé, chi muestra luu Dios kúu-de. Ko ñasí'í, chi stá'an-ña ndasa luu káa ini yii-ñá. ⁸ Chi tú ní sáva'a-ya cháa jín yiki ñasí'í, chi sua ñasí'í jín yiki cháa. ⁹ Chi tú ní kúva'a cháa ja kuatíñu-de nuu ñasí'í, chi sua ni kuvá'a ñasí'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí taká ndajá'a ándívi te níni kundasu xini ñasí'í. ¹¹ Chi nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chi nú túu ñn, te mā kóo inga. ¹² Chi nátu'un ni sáva'a-ya ñasí'í jín yiki cháa, te vina kúva'a cháa chi ñasí'í, ko Dios kúu I'a sáva'a taká-ni. ¹³ Kani ini máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xini ñasí'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñúyivi stá'an nuu-ro, ja tú luu jító cháa jín íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñasí'í, te síá-ña íxi-ñá kee máá, luu jító-ña jín, chi íxi-ún, ni ja'a-ya núu-ñá kundasu xini-ñá. ¹⁶ Ko nú ñn cháa kuní-de kutixín-de jín tú'un yá'a, ko yóo tú ká'io costumbre-yo súan, ni tikuní Dios.

Sikí xini máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jín-ró, chi tú kándutútú-ró ja sá'a va'a-ga-ro, chi sasua ñáa-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'á ká'an-ri xna'an-ga. Ni jini tu'un-ri ja kásáñn-ró máá-ró, máá hora kákutútú-ró. Te yaku kándija-ri. ¹⁹ Chi níni kóo ñayivi sásñn ma'ñú-ró, nává'a kuní-ro ndé ñayivi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñn-ni nuu kándutútú-ró, nasu ja kúxini-ró cuenta máá Jító'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chi ná ñn ná ñn-ró, máni kanduu-ro núu ingá-de xna'an-ga kákuní-ro. Te ñn-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú kañava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásajá'a ini-ro núu tikuní Dios. Te cháa tú ñún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndas ka'an-ri jín-ró jíná'an-ró. Kúsi iní-ri jín-ró xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jín-ró. ²³ Chi tu'un yá'a ni kutu'a-ri nuu máá Jító'o-yo. Te suni ya'á ní stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró. Chi máá ákuáa ja ní kanastúu-de Jító'o-yo Jesús, ni ki'in-ya stáa. ²⁴ Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíná'an-ró, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, te ja sikí róo ni kukuáchí. Súan sá'a-ró te ná nuku'un ini-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan ni ki'in-ya vaso, nuu ní ndí'i ni kuxini-ya. Te ni ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáa ja ní sá'a-ri jín niñí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró nává'a ná nuku'un ini-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jí'i máá Jító'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñn cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de ini

vaso Jito'o-yo yá'a, te nú tú jínú'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yíki kúñu máá Jíto'o-yo jín núu ñíñi-yá. ²⁸ Ná ñn ná ñn cháa, ná nándúkú víi-dé siki máá-de núsáá. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de iní vaso-ún. ²⁹ Te nú ñn cháa tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi siki-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jín cháa vitá iní, ká'jin ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te ñi kaji'i yakú-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo siki máá-yó, te ma ndóna kuachi siki-yo. ³² Ko nú a ñi ndonda kuachi siki-yo, máá Jíto'o-yo xndó'o-ya yóó, náva'a tú ta'nu ndatu-yo jín ñáyivi ñúyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñn cháa jí'i-de soko, ná kée-dé ve'e-de, náva'a tú ndonda kuachi siki-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sándaq-ri onde ná jaq-ri.

12

Siki tá'u ja vái nuu Espiritu

¹ Ñáni, siki táká ta'u ja vái nuu Espiritu, kuni-ri ja ná júku'un iní-ro jín. ² A káiná'an-ró ja ná ñi kakuu-ró cháa tú kákandja, te ñi káindikin-ro yata ndosó ñí'ín núu, ndasa ñi kakuu iní máá-ró núu. ³ Ja yúan kástu'ún-ri nuu-ro ja tú ni ñn cháa kuu ka'an tási-de siki Jesús, nú a yí'i-de Espiritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jito'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espiritu Santo. ⁴ Chí sñn sñn ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espiritu kúu. ⁵ Te sñn sñn tiñu ñi cháa-ya siki-yo, ko ñn-ni máá Jíto'o-yo kúu. ⁶ Te sñn sñn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jín táká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, ñi ja'a-ya tú'un Espiritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chí onde jín máá Espiritu ñi ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndichí ñn-de. Te suni onde jín máá Espiritu ñi ja'a-ya tú'un ja júku'un iní inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jín máá Espiritu ñi ja'a-ya ja ná kándija va'a-de. Te suni jín máá Espiritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé siki táká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tini yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sñn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espiritu. Sñn sñn sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an iní máá-yá. ¹² Chí nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te náva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chí jín ñn-ni máá Espiritu ñi kajanducha táká-yo, náva'a nduu-yó ñn-na ñáyivi, vasa judío xí ñáyivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jka kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, ñi kani'in-dé ñn-ni máá Espiritu ñi sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu,

chị sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chị nú ja'a ká'an: Nasu yíki kúñu xín rúu, chị tú kúu-ri nda'a, achị. Te vasa súan ká'an, ko máá yíki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yíki kúñu xín rúu, chị tú kúu-ri nduchi, achị. Te vasa súan ká'an, ko máá yíki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te nị jinị-yo ndasa nị jata'an inị máá Dios te nị chaa-ya táká pedazo-ún ná ñn ná ñn jiká yíki kúñu. ¹⁹ Chị nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yíki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chị kua'a ndíja pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jíín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. Suni súan ni ma kúu ka'an xinị jíín já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. ²² Chị sua kánúú táká pedazo ndítin ta'an jíín yíki kúñu, vasa vitá-ga jito. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni inị-yo já tú jíñú'ún jito, suu yuán ñúkúún xa'an-gá jasú-yo núu. Te ja tú luu kájito-ún jinị-yo, luu-ga kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jinị-yo, tú nini kúndasu nuu. Chị máá Dios, súan nị chutá'an-ya yíki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá nị skéndo-yo já tú luu jito-ún, ²⁵ nává'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chi taká pedazo-ún, sua ñn núú ná kóto v'a tá'an. ²⁶ Chị nú ñn-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo ñn jínu-ni kájatú. Te nú ñn-ni pedazo jito luu, taká-ni pedazo ñn ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yíki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu ñn ñn-ró. ²⁸ Te súan nị jani máá Dios chaa kuatíñu nuu tíku'ni: Ja ñn, apóstol, ja úu, chaa kájani tu'un, ja uní, chaa kástá'an tu'un, yúan-na te chaa kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te chaa kásá'a tana, te vásá chaa chándéé tá'an, jíín chaa kátá'ú tiñu, jíín chaa ká'an tinị yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájinị-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tinị yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un sín yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo v'a xa'an-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú inị tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-ri nátu'un káka'an chaa xí ndájá'a ándiví, te nú tú kúndá'ú inị-ri-i, te kúu-ri nátu'un ñn ka ja ndáxín káxín xí ñn platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i inị-ri taká tu'un sa'í jíín táká tu'un ndíchí, te vasa kándíja téyíí-rí ja kúu skuío káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú inị-ri-i, tú na tiñu-ri. ³ Te vasa ná sáka ndí'i-ri taká ndatíñu-ri kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri

kayu, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú iní, ndíso paciencia, te ndíso tu'un kúmaní iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú sávixi máá, ní tú sátéyíí máá. ⁵ Tú ká'an ndivá'a. Tú ndúkú já kúu máá. Tú kití iní. Tú chú'un iní. ⁶ Tú ndúvatú iní, chí sua kúsí iní jíin tíñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándíja. Ndi'i ñúkuu iní. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chí naa, te taká yu'u chí ndi'i, te tu'un ndíchí, chí taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú iní, ma náa kúti. ⁹ Chí yaku-ni tu'un kájiní-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un ní yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájiní-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná ní kuu-ri suchí yíkin, te ní ka'an yíkin-rí núu, te ní jani iní-ri nátu'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-ri cháa ñá'nu, te ní chaxio-ri taká ja ní sá'a-ri ná lúli-rí-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kuní ndijin-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chí yaku-ni jiní-ri, ko kúkuéé-ga te kuní ndi'i-ri nátu'un jiní káji-yá ruu. ¹³ Te vina ío uní tu'un játíñu ní'in, tu'un kándíja va'a, tu'un kañukuu iní, jíin tú'un kúndá'ú iní. Ko máá tú'un kúndá'ú iní, kánúú xáan-ga vásá úu-ga-ún.

14

Sikí já káka'an-i sín yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an, te kuítú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espíritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chí cháa ká'an-de sín yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chí tú ní ñin cháa júku'un iní naún ká'an-de, chí jíin Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cháa jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chí skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Cháa ká'an sín yu'u, skuá'nu-de máá-de, ko cháa jáni tu'un, chí tikuní skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an iní-ri ja taká-ro ná kúu ka'an-ro sín yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chí ñá'nu-ga cháa jáni tu'un vásá cháa ká'an sín yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, nává'a kua'nu-ga tikuní sá'a-de jíin. ⁶ Ñáni, vina te nú jaa-ri nuu-ro te ka'an-ri sín yu'u jíin-ró, naún tíñu ní'in já kúu róó, nú tú ka'an-ri ñin tu'un ní kenda ndijin, xí ñin tu'un ndíchí, xí ñin tu'un stá'an-ri. ⁷ Ío ndija ndatíñu kándaa tí'íu já kásá'a ndusu, nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sín sín nota ndé'e, ndasa kuní-yo ndé yaa júku-de jíin xkuili, xí jíin guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e káji, te ndé cháa sátu'a-de máá-de ja kuátá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róó jíná'an-ró, nú ká'an-ro sín yu'u, te nú tú káji ká'an tu'un-ún, te ndasa júku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chí kuachi tisí'ví-ró stí'ví-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyívi ná sá'a-yó

cuenta, te taká júku'un iní chaa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an in chaa, te kúu-ri chaa jíká núu cháa ká'an-ún. Te chaa ká'an-ún, suni kúu-de chaa jíká núu-ri. ¹² Suni súan róo ja á kájitú iní-ro ní'in-ro tá'u Espíritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ró tíku'ni jín. ¹³ Ja yúan nú ká'an in chaa sín yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náva'a kuu nasama-de tu'un. ¹⁴ Chí nú ruu kakan ta'u-ri jín tú'un sín yu'u, iní añú-ri kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-ri, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasá sá'a-ri núsáá. Ná kakán ta'u-ri iní añú-ri, ko suni ná kakán ta'u-ri jín tú'un júku'un iní. Ná káta-ri iní añú-ri, ko suni ná káta-ri jín tú'un júku'un iní. ¹⁶ Chí nú máni tu'un jiní máá-ró jín añú-ro nákuatá'ú-ró jín, te in chaa tú tu'a, ndasa kuni-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chí tú jiní kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. ¹⁷ Chí róo, bueno nákuatá'ú ndíja-ró, ko inga chaa-ún, tú já'nu tu'un iní-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-ri nuu Dios, ja tiní-ga yu'u ká'an-ri vásá taká róo. ¹⁹ Ko nuu tíku'ni, chí máá ú'un-ni tu'un ja júku'un iní-ri jín, játa'an iní-ri ka'an-ri, náva'a suni stá'an-ri nuu sáva-ga chaa, vásá já ká'an-ri uxí mil tu'un sín yu'u. ²⁰ Nñani, ma kóo-ró nátu'un suchí lúli jín tú'un júku'un iní-ro. Chí sua koo-ró nátu'un suchí lúli jín tú'un ñáá, ko ná yíja va'a-ró jín já jiní tuni-ro. ²¹ Súan yóso núu ley: Jín cháa ká'an sín yu'u, te jín sáva-ga chaa ká'an tu'un jíká, súan ka'an-ri jín ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tu'un ká'an-ri, áchí máá Jító'o-yo, áchí. ²² Ja yúan taká yu'u, máni tuni-ni kákuu nuu cháa tú kákandíja, nasu núu cháa kákandíja. Ko tu'un jáni-yó, tuni nuu cháa kákandíja kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandíja. ²³ Núsáá te nú taká tíku'ni ndutútú in-ni lugar, te taká súan ka'an sín sín yu'u, te yúan jakoyo chaa tú tu'a xí cháa tú kákandíja, á tú ka'an-de ja kándaa tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi in chaa tú kándíja xí in chaa tú tu'a, te kuni-de kuachi máá-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú víi-dé sikí máá-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tu'un jáni sa'í iní añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñi jítí-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháá ndija Dios jín-ro. ²⁶ Nñani, ja yúan nú kándutútú-ró, te ná in ná in-ró ío in yaa kata-ró, ío tu'un stá'an-ro, ío sín yu'u ká'an-ro, ío tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sín yu'u. Ndi'i ná sá'a-ró jíná'an-ró náva'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío chaa káka'an sín yu'u, ná kóo tu'un-ún ja jín úu-de xí jín uní-de. Ko in-ni-de in-ni-de ná ká'an. Te in-de ná násama-de tu'un sín yu'u. ²⁸ Te nú túu chaa nasama tu'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáá. Te ná ká'an máá-de ja máá-de jín Dios. ²⁹ Suni súan chaa kájani tu'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sava-ga-de ná

nándúkú víi-dé-ún. ³⁰ Te nú inga cháa kánchaa-ún, a n̄i jin̄i ndijin-de yakū tu'un sa'í, te cháa n̄i kejá'á ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chi taká-ro kuu kani-ró tú'un ñin-ni-ró ñin-ni-ró, náva'a ná kútú'a taká-ro, te ndundéé iní taká-ro. ³² Te in̄i añú taká cháa kájani tu'un, kájanatū nuu máá cháa kájani tu'un-ún. ³³ Chi Dios, nasu Dios sávaá kúu-ya, ch̄i sua v̄indáa vinené sá'a-ya. Te nátu'un kásá'a-i nuu táká tiku'n̄i cháa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ñá nuu kándutútú-ró. Ch̄i tú permiso ka'an-ña, ch̄i nasu ñá'nu-ga kúu-ña nátu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuni-ña, te onde ve'e ná kaká tu'ún-ña máá yí-ñá, ch̄i tuka nuu kúu nú ka'an ñin ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máá-ni-ró ní ja tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú ñin cháa jáni in̄i-de ja ñin cháa jáni tu'un kúu-de, xí j̄ika Esp̄iritu j̄ín-de, ná chú'un va'a in̄i-de, ch̄i tiñu n̄i tá'ú máá J̄ító'o-yo kúu tu'un cháa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko cháa tú j̄átú'ún tú'un yá'a, suni tú j̄átú'ún-yó-de. ³⁹ N̄áni, ja yúan ná kuítú iní-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu cháa ká'an s̄in s̄in yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkúún ná sá'a kájí-ró táká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ N̄áni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáá. Chi tu'un yúan, suni a n̄i kajatá'ú-ró, te suni j̄ín tú'un yúan ká'jin n̄i'in-ró, ² ch̄i suni j̄ín tú'un-ún n̄i kakaku-ró, te nú kát̄jin n̄i'in-ró tú'un n̄i jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákand̄ija sáni-ró. ³ Ch̄i suni tu'un kánúú já ní n̄i'in-rí-ún, n̄i nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní j̄i'í Cristo ja sikí kuáchi-yó, nátu'un ká'an tutu. ⁴ Te n̄i yuji-ya. Te n̄i nachaku-ya núu uní kiv̄i nátu'un ká'an tutu. ⁵ Te n̄i ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vása ní ndenda-ya núu máá uxí uu-de. ⁶ Te vása ní ndenda-ya núu ví'í-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútu-de. Te sava cháa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a n̄i kaji'í-de. ⁷ Te vása ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vása núu táká apóstol. ⁸ Te onde sand̄i'í-na, te suni n̄i kenda-ya núu-rí, nátu'un nuu ñin suchí xánú. ⁹ Ch̄i ruu kúu cháa lúli-ga nuu táká apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuachi ja ní chindik̄in-ri tiku'n̄i Dios. ¹⁰ Te kaa-ri nátu'un ío-ri, ch̄i súan n̄i j̄ika tu'un luu ío in̄i Dios j̄ín-rí. Te tu'un luu ío in̄i-ya, tú ní j̄ika sáni j̄ín-rí, ch̄i sua n̄i s̄atiñu-ga-ri vása táká máá cháa-ún. Ko nasu rúu, ch̄i tu'un luu ío in̄i Dios ja j̄ika j̄ín-rí-ún, n̄i sá'a. ¹¹ Núsáá te vasa ruu xí vasa cháa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákand̄ija-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an

sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáá. ¹³ Chì nú tú naún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-rì tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Chaa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-rì nú súan, chi nì kaka'an-rì ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chì nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan íó, te a nì kanaa taká chaa ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu inì-yo Cristo, chaa ndá'ú iì kákuu-yó vásá sáva-ga chaa núsáá. ²⁰ Ko vina a nì nachaku Cristo ma'nú ndiyi. Máá-yá nì nachaku xna'an-ga vásá taká ja ní kaji'i. ²¹ Chi ja sikí ìn chaa, te nì chaa kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí ìn chaa, te nachaku ndiyi. ²² Chì nátu'un káji'i taká-i nì sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná ìn ná ìn-de ndasa kándita koyo tá'an máá-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku chaa káyi'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandí'í-nà te xnáa ndí'i-ya já kátá'ú tíñu, jíín taká ja kakuñá'nu, jíín taká ja kátìin so'ò. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te naku'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tíñu. ²⁵ Chì tá'ú nini máá-yá tíñu onde ná kúxiukú taká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jító u'u yóó, chì onde sandí'í-nà te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chì taká ndatíñu nì ki'in Dios, nì chúkú-yá chí ja'a Cristo, te sikí já ká'an súan, ja yúan jiní kaji-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chì a nì chi'i Dios taká-ga ndatíñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a nì ndí'i taká ndatíñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chi'i-ya taká ndatíñu-ún nda'a-yá, náva'a máá Dios kutìin ndí'i-ya taká ndatíñu. ²⁹ Chì nú túu, te ndasa sá'a chaa kájanducha sikí ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáá, naja kájanducha-dé sikí ndiyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndíta'an hora káindee inì-rì koto-rì tundó'o núsáá. ³¹ Nánì, ká'an ndaa-rì, chi ja sikí róó jíná'an-ró kúu ja sátéyí-rí máá-rí nuu Jító'o-yo Cristo Jesús, ndíta'an kivi jí'i-rì. ³² Nátu'un chaa yúkú ká'an-rì. Nì kajatá'an-rì inì ñuu Éfeso jíín kiti xáan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-rì ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chì yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chì nú kájika-ró jíín cháa ñáá, te sáchá'an-de róó, vasa va'a tíñu kásá'a-ró núú. ³⁴ Ná kóo káji inì-ro jíín tíñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chì sava-de, tú kájini-de nuu Dios. Súan ká'an-rì náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an ìn chaa: Ndasa nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaa jíín,

achj-de. ³⁶Ja xíní ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasu jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chj máá nuni víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ni jata'an iní máá-yá, te ná ñn ná ñn tata jín yukú máá. ³⁹Taká kuñu, nasu ñn-ni kuñu kúu. Ko ñn kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisaa. ⁴⁰Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sñn luu káa ja ío andíví, te sñn luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹Te sñn luu káa ndikandii. Te sñn luu káa yoo. Te sñn luu káa tiñúú xíní, chj tú ñn nuu lúu kánda tiñúú xíní-ún. ⁴²Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vitá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já kí'vi ndee ándíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'i ndee ándíví. ⁴⁵Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de ñn cháa ni kuvá'a jín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandí'í-na kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jín Espiritu-ya. ⁴⁶Ko cháa xnáñúú, nasu cháa yí'i ndee ándíví kúu-de, chi cháa yúkú kúu-de. Yúan-na te vásá ní cháa cháa yí'i ndee ándíví. ⁴⁷Cháa xnáñúú kúu cháa nuu ñú'un, chj jín tikacha ní kuvá'a-de. Te cháa uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸Taká cháa nuu ñú'un káa nátu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde andíví káa nátu'un máá cháa andíví-ún. ⁴⁹Te nátu'un kájito-yó ndasa ni kaa cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa andíví-ún. ⁵⁰Ñáni, tu'un yá'a ká'an-ri, chi kuñu jín ñíñí, ma kúu ni'in tá'u iní ñnuu nuu tá'u Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ní'in tá'u já má té'yu. ⁵¹Kuni so'o-ró ná ká'an-ri ñn tu'un sa'í jín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵²Ja ñn nú núu-ni, nátu'un ñn nakuaní-ni-yó, nuu ndí'í-na nde'e clarín. Chj nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chj nasama-yó. ⁵³Chi ja te'yú yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yu, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuu, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ni kundéé-yá ni ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jín-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶Chj iñu kué'e kuu-yo kúu kuachi. Te fuerza kuachi kúu ley. ⁵⁷Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kúndéé-yó sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸Ñáni máni, ja yúan ná kuíñi ni'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jín tíñu kuni máá Jito'o-yo. Chj a kájiní-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jito'o-yo.

16

Siki já kakín-i xu'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakin-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ni tá'ú-rí tiñu nuu tíku'ni ndañúu Galacia. ² Ndi'ta'an kivi ñn semana, ná ñn ná ñn-ró vé'e-ró chíva'a sñn-ró yakú najíin, ndasa ni jatú'un-ya ní'in-ro, náva'a nú ni jaa-ri te tú níni kakín-ro. ³ Te nú ni jaa-ri, te koo cha'a kaji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te tájí-ri-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yaku ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te kingoyo-de jíin-rí.

Consejo jíin sá'an kúta'u

⁵ Te jaa-ri nuu-ro, te nú ni ja'an-ri ñuu Macedonia chi ichi ñuu Macedonia ja'a-ri jaa-ri. ⁶ Chi sanaa te kendo-ri jíin-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Chi vina tú kuní-ri ja ká'an-ri jíin-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chi ñúkuu ini-ri kendo-ri jíin-ró yakú kivi, te nú kua'a máá Jító'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendo-ri ini ñuu Éfeso, onde jaa kivi Pentecostés. ⁹ Chi bueno ni nuña ñn yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú ni jaa Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chi tiñu máá Jító'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñn-ró ma sájá'a ini-ro núu-dé núsáa, chi sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chi kundatu-ri-de jíin ñaní-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an ni'in-ri jíin-de ja ná jaa-de nuu-ro jíin ñaní-yo. Ko ni ñn modo tú ní jata'an ini-ya jaa-de vina. Ko jaa ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito ini-ro jíná'an-ró. Kuiñi ni'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta cha'a téyíí sátiñu-ró, te ná kóo fuerza ini-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú ini tá'an sá'a-ró taká tiñu. ¹⁵ Ñáni, a kájin-ro já vé'e Estéfanos ni kákandíja xna'an-ga ini ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñayivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an ni'in-ri jíin-ró já ná kivi-ró chíi nda'a ñayivi kásá'a súan, jíin núu taká ñayivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñayivi kásátiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsi ini-ri ja ní cha'a Estéfanos jíin Fortunato jíin Acaico, chi cha'a-ún kákuu yunúu-ro já tú ní ká'jin presente-ro. ¹⁸ Chi ni ndundéé ini añú-ri jíin ini añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé ini-ro, áchí tíku'ni ká'io ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tíku'ni náta'ka ini ve'e-de, onde jíin máá Jító'o-yo káka'an ni'in-de ja ná sándéé ini-ro. ²⁰ Sándéé ini-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé ini, ni cha'a máá-rí Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ñn cha'a ja ná tú kúmani-dé jíin Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró

jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú inì-rì taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'nī Dios kánchaa inī ñuu Corinto, onde jín núu táka ñayivi ndóo káxiukú nī ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío inī, jín tú'un kuaká'nu inī, ja kī nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kī nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasá nī sándéé inī Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, chī Táa tu'un kúndá'ú inī yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé inī-yo kúu-ya. ⁴ Te máá-yá, chī já'a-ya tú'un ndéé inī-yo núu táka túndó'o káta'an-yo, náv'a yóo, suni kuu kuá'a-yó tú'un ndéé inī nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé inī-yo sá'a Dios ja ká'an máá-yó máá tú'un ndéé inī. ⁵ Chī nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé inī-yo sá'a máá Cristo. ⁶ Ko nú kájito máá-rí túndó'o, yuán kuu ja ná kaku máá-ró te koo ndéé inī-ro. Xí nú kándundéé inī-ri, yuán kuu ja ná ndúndéé inī-ro. Chī ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o nī kando'o-ri. ⁷ Te tú násama inī-ri ja káñukuu inī-ri sikí róo, chī a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an inī-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un inī-ro sikí túndó'o nī kata'an-ri inī ñuu Asia. Chī nī kukuí'a inī añú-ri ja á yani ma kánda-ri, te káinda'tu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máá-rí, a nī kaja'ncha inī-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya náv'a ma kándija-ri ja kuu nama-ri máá-rí, chī sua nuu Dios ja náschakú-ya ndiyi, kándija-ri. ¹⁰ Chī máá-yá, nī nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu inī-ri, ja súní nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chéndéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, náv'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sikí rúu, ná nī kani'in-ri ta'u-ri nī sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jáa yachi Pablo

¹² Chī jín yá'á kuu ja kásatéyí-ri máá-rí. Chī inī añú-ri kuu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkuún-ri inī ñuyivi, jín tú'un ndoo inī, jín tú'un kájí iní cuenta Dios, nasu jín tú'un

ndíchí cuenta ñuyívi, chí sua jíin tú'un luu ío iní Dios. ¹³ Chí tuká káchaa-ri tu'un jáa núu-ro, chí ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un iní-ro. Te ñúkuu iní-ri ja ná júku'un va'a va'a iní-ro, ¹⁴ chí ndaa, kájuku'un iní-ro ñin tá'ú, ja ondé kiví ncháa máa Jító'o-yo Jesús, te koo sií iní-ro já sikí rúu, te suni súan koo sií iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan ñi jani ndija iní-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, náva'a kusí iní-ro úu jínu. ¹⁶ Chí ichi núu-ro jáa-ri, yuán-na te ja'a-ri kí'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róo nachu'un íchí-ró rúu kí'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan ñi kuu iní-ri jaa-ri, te chaa nátu'u iní kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni iní-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni iní máa-rí kúu náún. Yachí ká'an-ri: Kuu, kuu, yuán-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Chí skíkuu va'a Dios, te jiní-ya já tú'un káka'an-ri jíin-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yuán-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jíin Timoteo jíin rúu, ñi kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jíin-yá, nasu tú'un kuu, jíin tú'un túu ío, chí nuu máa-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Chí taká tu'un ñi keyu'u Dios, ñi ka'an: Kuu, ja cuenta máa-yá. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-yá, chí kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ñi'in ruu jíin róo jíin Cristo. Te ñi chaa-ya tínu sikí-yo. ²² Te suni máa-yá, ñi chaa-ya tuní sikí-yo, te ñi ja'a-ya Espíritu-ya iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chí tú kuní-ri kana jíin-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutin ñi'in-ri so'o-ró ndasa kákandíja-ró, chí sua káchindéé tá'an-ri jíin-ró já ná kúsí-gá iní-ro. Chí ká'in ñi'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró.

2

¹ Ko súan ñi chaa iní-ri ja má jáa-ri ingá jínu nuu-ro jíin tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Chí nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaa kúu ja násásí iní ruu, chí suni máa chaa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ñi chaa-ri nuu-ro, náva'a nú ñi jaa-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaa ja násásí níni iní ruu jian. Te jáni ndija iní-ri ja nátu'un kúsí iní-ri, suni koo sií iní taká-ro. ⁴ Chí sikí já jíto xaan-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-ri, te xaan ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuní-ro já maní xaan-rí jíin-ró, nasu já ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Sikí tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú ñin chaa sákuí'a iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chí suni onde sikí taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, náva'a tú ka'an xaan-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ñi kakana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a ñi kuu castigo yá'a sikí ñin chaa súan. ⁷ Ja

yúan súa ná sá'a-ró túká'nu inī-ro núu-dé jíná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jín-de, náva'a má ndákí'vi tu'un kuí'a inī-ún xini-dé. ⁸ Te ká'an nī'in-rī jín-ró, ja ná náka'an manī-ro jín-de jíná'an-ró. ⁹ Chī suni ja siki tíñu yá'a kúu ja ní chaa-rī nuu-ro, náva'a koto nchaa-rī róó, te kunī-rī nú kájandatū va'a-ró táka tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró túká'nu inī-ro núu ñn chaa, suni ruu. Te nú nī sá'a-rī tuká'nu inī-rī nuu ñn-de, siki já maní-rí jín-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-rī tuká'nu inī-rī nuu-dé, ¹¹ náva'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóó, chī a kájinī va'a-yó modo ñn yátá-ún yóó. ¹² Ná nī ja'an-rī ñuu Troas ja káni-rī tu'un va'a Cristo, nī nuña ichi já ká'an-rī nī sá'a máá Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-rī chī tú ní nání'in-rí ñani-rī Tito. Yúan-na te nī nakuatá'ú-ni-rī nuu táka chaa-ún, te nī ki'in-ni-rī ichi kuá'an-rī ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chī bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chī taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájinī tu'un-i-ya. ¹⁵ Chī tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tu'un-ún nuu cháa kákaku jín núu cháa kánaa. ¹⁶ ñn chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu ij-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja siki táka tu'un yá'a, ndé chaa kanda jín. ¹⁷ Chī nasu cháa káxikó tú'un Dios cuenta mercancía kákuu-rī, vasa kásá'a sava chaa súan, chī sua chaa ndaa kákuu-rī. Nátu'un chaa nī tájí Dios vai kákuu-rī, chī Dios, jini-ya ndasa káka'an-rī tu'un Cristo.

3

Siki tú'un contrato jáá

¹ A nī ndejá'a-yó ingá jínu ká'an-yo já'a máa-yó náún, xí kánandi'i-rī tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róó, xí tutu ka'an-ro já'a-rí nátu'un sava-de náún. ² Róó kákuu tutu-rī yóso-ro iní añú-rī, te kájinī taká chaa nuu, te káka'u-de. ³ A kájinī ndijin-i ja róó kákuu tutu nī chaa Cristo, ja ní kaskáka-rī, ko nasu jín tinta, chī jín Espíritu Dios, I'a chakú, nī chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, chī ichi iní añú. ⁴ Yúan kúu tu'un kájani ndija inī añú-rī jín núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájani inī-rī ja kákundéé máa-rí ja máa-rí siki tíñu-ún, ja kákuu inī-rī. Chī súan já'a máá Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chī siki ñn contrato jáá, játiñu va'a-rī sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chī ja ká'an máá Espíritu kúu. Chī letra já'ni, ko Espíritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jín núu, chī nī yoso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te nī ndii ncháa nuu Moisés nī sá'a. Te ja yúan tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vasa kuéni kuéni nī nda'va ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yúan, naga nī kuu tu'un Espíritu. Á tú ví'í-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Chī nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo

jíin, n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa xaan tú'un nasándaá yóó. ¹⁰ Chi ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndii ncháa jíin yá'á, chi n̄i'in-ga ndii ncháa ya'á. ¹¹ Chi nú ja ní nda'va-ún n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa ja kóo ní káni. ¹² Nú súan káñukuu in̄i-ri, te ná chundéé in̄i-ri ka'an-ri núsáá, ¹³ te tú kásá'a-ri nátu'un n̄i sá'a Moisés, ja ní jasū-de ñn sa'ma nú-de, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko in̄i añú máá cháa-ún n̄i ndasu, chi onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'an, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, chi onde nú kándija-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu n̄i chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva in̄i-de nuu máá Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Chi máá Jító'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máá Jító'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máá-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máá Jító'o-yo, nátu'un nuu ñn espejo, ndasa ndii ncháa nuu-yá. Te suni súan ndii ncháa kánasama-yó nátu'un káa máá-yá. Súan sá'a Espiritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Ja yúan ní chaa-ya tíñu yá'a siki-rí nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu. Te tú kákuítá-ri, te tú káyu'ú-ri. ² Chi sua n̄i kachaxio-ri tu'un yisa'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-ri kájika kuu-ri, ni tú kánasama-ri tu'un Dios, chi sua káka'an ndijin-ri tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájin̄i in̄i añú-i ja káka'an va'a-yó onde nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú siki tú'un va'a káka'an-ri, nuu cháa naa ndasú siki. ⁴ Chi ja t̄in so'o ñuyivi yá'a, n̄i jasū xin̄i cháa tú kákandija, náva'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já jin̄i tuni cháa-ún, te kun̄i-de ndasa luu kánchaa Cristo, chi muestra Dios kúu-ya. ⁵ Chi nasu tú'un máá-rí kájani-ri, chi tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-ri mozo-ro já siki Jesús. ⁶ Chi Dios kúu I'a n̄i tá'ú-yá tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te n̄i stúun-ya in̄i añú-ri, náva'a ná kun̄i-ri nuu Jesucristo ndasa ndii ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un in̄i yiki kúñu v̄itá xaan-rí, náva'a ná kun̄i-ri ja onde nuu Dios kúu nuu kii fuerza n̄i'in xaan, nasu núu máá-rí kenda. ⁸ Kájito-ri tundó'o taká lado, ko kákanda-ri jíin. Tú kákutun̄i in̄i-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'in in̄i-ri. ⁹ Káchindik̄in-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná n̄i j̄i'í Jesús, náva'a jíin yiki kúñu-ri te ná kun̄i ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹¹ Chi ruu, nini káichaku-ri,

nene kája'a-ri máá-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri siki Jesús, náva'a jíin yíki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un ni nachaku Jesús. ¹² Ja yúan jíká kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró jíká tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko in-ni modo kákandíja-ri, nátu'un chaá ni chaá nuu tutú: Ni kandíja-ri te ja yúan ní ka'an-ri, áchí. Suni súan kákandíja-ri, te ja yúan káka'an-ri. ¹⁴ A kájiní-ri ja máá I'a ni naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-ri ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-yá onde jíin róo jíná'an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja siki róo jíná'an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúan tú káyu'ú-ri, chi sua ndújáá añú-ri in in kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, chi núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaán, kúu-ri ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, chi sua kánde'é-rí nuu ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu. Chi ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, ja'a-ni ki'in. Ko ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuvá'a jíin ndá'a

¹ Chi a kájiní-ri ja vé'e kuii ncháa-ri nuu nú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri in ve'e ká'nu nuu Dios, ko in ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuvá'a, chi ní káni súan-ni ío máá ondé andívi. ² Te ja siki yá'a kúu ja kájaka nuu iní-ri, chi kákuni-ri kundasu ve'e-ri andívi-ún siki-rí. ³ Chi nú ná nándasu siki-rí, te ma kóo víchí lí-gá-ri. ⁴ Chi suni súan ruu ja ká'jin-ri iní ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaán kájaka nuu iní-ri, chi tú kákuni-ri kúvichí lí-rí, chi sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, náva'a kunuu ja kúu-ún ki'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko I'a ni sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máá-yá ni ja'a-ya Espiritu iní-ri ja kúu seña nuu-rí. ⁶ Ja yúan nené ká'io ndéé iní-ri. Te kájiní-ri ja níni ká'jin-ri chi yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-rí nuu máá Jító'o-yo. ⁷ Chi siki já kákandíja-ri te kájika-ri, nasu já kánde'é-rí nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'í-gá kákuni-ri kenda-ri chi yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-rí jíin máá Jító'o-yo. ⁹ Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáá, vasa ká'jin jíká-rí, xí káxiukú-rí ve'e ká'jin yani-ri, ko ná kúsi iní-ya sá'a-ri. ¹⁰ Chi níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-a-ya tíñu-yó, náva'a ki'in in in-yo yá'u-yó nú ndasa tíñu ni kasá'a-yó jíin yíki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáá.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

¹¹ Kájiní-ri kuandatu-ri nuu máá Jító'o-yo, te káskandíja-ri ñayivi. Ko a jiní ndijin Dios ruu jíná'an-ri, te suni káñukuu

in_i-r_i ja kájin_i ndijin-ro rúu jín iní añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máá-rí ja'a máá-rí, ch_i kákastu'ún-rí modo ndasa sátéyí-ró máá-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndió káni-ró núu cháa ja kásatéyí-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda in_i añú-de. ¹³ Ch_i nú cháa kánda_tach_i kákuu-r_i, sikí ja játíñu-r_i nuu Dios kúu. Te nú cháa ká'io káji iní kákuu-r_i, sikí ja játíñu-r_i nuu róo kúu. ¹⁴ Chi tu'un kúnda'ú in_i Cristo, stétuu ruu sá'a-r_i tíñu yá'a. Ch_i súan kájani in_i-r_i ja nú ñin-ya ní ji'i ja'a táká ñayivi, te nátu'un n_i kaji'i taká-i núsáá. ¹⁵ Te n_i ji'i-ya ja'a táká ñayivi. Ja yúan ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, ch_i kuchaku-i ja sikí máá-yá, I'a n_i ji'i te n_i nachaku ja sikí máá-i. ¹⁶ Ja yúan ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúkú in_i-r_i koto-r_i ni ñin ñayivi, vasa súan n_i kájani yúkú in_i-r_i sikí Cristo sáá, ko vina tuká jáni in_i-r_i súan. ¹⁷ Ch_i nú ñin ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a n_i nduu jáá-i, te tu'un tú'ú, a n_i kaja'a kua'an. Te vina a n_i ndi'i n_i kandujáá. ¹⁸ Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Ch_i máá-yá a n_i naskétá'an-ya rúu jín máá-yá n_i sá'a Cristo. Te n_i cháa-ya tíñu sikí-rí ja kástu'ún-rí ndasa naketá'an-i jín-yá. ¹⁹ Te jandáa, ch_i jín Cristo n_i jiku Dios, náskétá'an máá-yá ñuyivi jín máá-yá, te taká kuachi kásá'a cháa tú ní ch'i-ya cuenta sikí-dé. Te n_i cháa-ya tíñu sikí-rí ja ná káni-r_i tu'un ndasa naketá'an-i jín-yá. ²⁰ Ja yúan vái koyo-r_i jín sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-r_i. Te káka'an nda'ú-r_i jín-ró jín sí'ví máá Cristo, ja ná náketá'an-ró jín Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te n_i nduu-ya kuáchi n_i sá'a Dios ja yóó, náva'a kendo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káchindéé tá'an-r_i jín-yá. Te káka'an n_i'in-r_i jín-ró ja má kuátá'ú sáni-ró tú'un luu ío in_i Dios. ² Ch_i áchí-ya: Máá kivi vá'a n_i jini so'o-r_i tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ró ní nama-r_i róo. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-r_i róo, áchí-ya. ³ Ni ñin cháa, tú káskivi-r_i-de nuu ní ñin kuachi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kánda_{iso}-r_i. ⁴ Ch_i sua káskíkuu va'a-r_i jín táká tíñu, nátu'un kájatíñu-r_i nuu Dios. Te n_i kakanda-r_i vasa kájito-r_i tundó'o, vasa kánandi'i-r_i, vasa kánduku'á in_i-r_i, ⁵ vasa káskúun-i yunu xíi sukun-rí, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kánda_{nda} va*a*-i sikí-rí, vasa kána tain-rí, vasa kája'ni-rí máá-rí ja núma'ná, vasa ká'io ndicha in_i-r_i. ⁶ Ko kájika-r_i jín tú'un ndoo, jín tú'un júku'un in_i, jín paciencia, jín tú'un man_i iní, jín Espíritu Santo, jín tú'un kúnda'ú ndija in_i, ⁷ jín tú'un ká'an káji, jín fuerza Dios, jín tú'un jka ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-r_i, ⁸ vasa

jíñú'ún káka'an-i jíín-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-ri, vasa cháa ndaa kákuu-ri. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí já káji'i-ri, ko káichaku ná'in-rí, xí já káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-ri, ko nene ká'io sii iní-ri, xí já cháa ndá'ú kákuu-ri, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñáyivi, xí já tú naún kañava'a kuti-rí, ko máá-rí xíin ndí'i. ¹¹ Róo cháa ñuu Corinto. ni kaka'an káji-rí jíín-ró, te onde jíín iní jíín añú-ri ni kundá'ú iní-ri róo. ¹² Ruu, chi ío lugar iní añú-ri ja kúu róo, ko róo, tú kásá'a-ró lugar iní añú-ro já kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jíín sé'e-ri ká'an-ri. Ná kundá'ú tuku iní máá-ró rúu, náva'a in núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Siki tú'un tú kivi nduu-yo jíín tíñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jíín ñáyivi tú káandíja, chi naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jíín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijin jíín ñúñáa. ¹⁵ Ndasa ka'an in núu tú'un Cristo jíín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jíín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e ii Dios jíín tú'un ndoso. Chi yóo kákuu-yó ve'e ii Dios, I'a chakú, nátu'un ni ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máá-i, te kuu-i ñáyivi máá-rí. ¹⁷ Chi máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máá-de, te ná sásáin-ró máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róo, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róo jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-ri jíín sésí'i-ri, áchi máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, kañava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákacha ndí-i-yó táká cha'an ndíso yiki kúñu-yó jíín añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jíín tú'un ni nasándoo-ya yóo.

Ja ní nakani iní tiku'ni kándíja

² Ná káni va'a iní-ro já kúu ruu. Tú ní in cháa ní kásá'a ndíva'a-ri jíín-de. Tú ni in cháa ní kásijíta-ri. Tú ni in cháa ní káxndá'ú-ri. ³ Nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja náku-xndíi-ri sikí-ro, chi a ni ka'an-ri jíín-ró já kákuundá'ú iní-ri róo, te in ká'nu-ni kuu-yo, te in ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé iní-ri ká'an-ri tu'un-ró. Xaan sátéyíi-rí máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-ri. Xaan kúsii iní-ri, vasa taká tundó'o yá'a kábito-ri. ⁵ Chi ná ni jakoyo-ri ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-ri, chi sua ni kajito-ri tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-ri. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te ni nasándéé-yá iní-ri jíná'an-ri ja ní nchaa Tito. ⁷ Ko nasu máá in sikí já ní nchaa-de, chi

suní nĭ kăkusĭ ĩnĭ-rĭ jĭn tú'un ndéé ĩnĭ ja ní ndundéé ĩnĭ-de nĭ kăsá'a-ró. Chĭ nĭ nakani-de tu'un nuu-rĭ ndasa kájítú ĩnĭ-ro, ndasa kánde'e-ro, ja kăñukuu ĩnĭ-ro rúu. Te ja yúán ní kusĭ-gá ĩnĭ-rĭ. ⁸ Chĭ vasa nĭ kukuí'a ĩnĭ-ro ní sá'a carta-rĭ, tuká nákanĭ ĩnĭ-rĭ vasa a nĭ nakani ĩnĭ-rĭ, chĭ a nĭ jĭnĭ-rĭ ja ní kandukuí'a ĩnĭ-ro yakú-nĭ kivĭ ní sá'a carta-rĭ. ⁹ Te vĭna kúsĭ ĩnĭ-rĭ. Ko nasu sĭkĭ já ní kandukuí'a ĩnĭ-ro, chĭ sua ja ní kanakani ĩnĭ-ro ní sá'a ja ní kandukuí'a ĩnĭ-ro. Chĭ súan nĭ kunĭ máá Dios ja ní kandukuí'a ĩnĭ-ro, te tú ní xnáa-ro ní ĩn ta'u-ro sá'a-rĭ. ¹⁰ Chĭ nú kandukuí'a ĩnĭ-yo nátu'un kunĭ Dios, yúan-na te ná nákanĭ ĩnĭ-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta sĭkĭ ñuyĭvĭ yá'a kăndukuí'a ĩnĭ-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Nĭ kandukuí'a ĩnĭ-ro nátu'un kunĭ Dios. Vĭna te nde'é ndasa xaan ní kájítú ĩnĭ-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaan ní kakitĭ ĩnĭ-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní kăñukuu ĩnĭ-ro, te xaan ní kanandúkú vĭ-ro, te xaan ní kăkana jĭn-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo nĭ kăkenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda sĭkĭ-ro. ¹² Ja yúán vasa nĭ chaa-rĭ tutu-ún nuu-ro, ko nasu sĭkĭ cháa nĭ sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu sĭkĭ cháa nĭ ndo'o-ún kúu, chĭ sua náva'a ná kunĭ ndĭjĭn-ro jĭná'an-ró ndasa kăñukuu ĩnĭ-rĭ sĭkĭ róó nuu Dios. ¹³ Ja yúán ní kăndundéé ĩnĭ-rĭ nĭ sá'a tu'un ndéé-ró. Ko vĭ'ĭ-gá nĭ kăkusĭ ĩnĭ-rĭ nĭ sá'a tu'un nĭ ndusĭ ĩnĭ Tito, chĭ nĭ nani'in ĩnĭ añú-de nĭ kăsá'a-ró. ¹⁴ Chĭ nĭ ndutéyĭ ĩnĭ tí'lĭ ĩnĭ-rĭ nákanĭ-rĭ tu'un nuu-dé ndasa kăsá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rĭ jĭn, chĭ nátu'un nĭ kaka'an ndaa-rĭ taká tu'un jĭn-ró, sunĭ súan nĭ kee ndaa taká tu'un nĭ kaka'an téyĭ-rĭ cuenta róó nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú ĩnĭ-de róó, hora núku'un ĩnĭ-de ndasa kăjandatú taká-ro, jĭn ndasa kăyu'ú-ro te kăkĭsĭ-i róó ná nĭ kajatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsĭ ĩnĭ-rĭ, chĭ tú yú'ú-rĭ ndasa kăsá'a-ró jĭn ní ĩn tiñu.

8

Sĭkĭ já jakĭn-i xu'ún kuátĭñu ñayĭvĭ ndá'ú kăndĭja

¹ Nĭnĭ, sunĭ súan kăkastu'ún-rĭ nuu-ro, ndasa nĭ ja'a Dios tu'un luu ío ĩnĭ-ya núu tíku'nĭ kăkăndĭja ká'io ĩnĭ ñuu Macedo-nia. ² Chĭ kua'a túndó'o nĭ ja'a-ya núu-ĭ, ja ní jito nchaa-ya-ĭ. Te vasa ndá'ú xaan káta'an-ĭ, ko nĭ kăkusĭ xaan ĩnĭ-ĭ. Te bueno ká'io ĩnĭ-ĭ nĭ kaja'a-ĭ najĭn. ³ Te a jĭnĭ máá-rĭ ja taká ja á kúu sá'a-ĭ, nĭ kaja'a-ĭ. Te sobra-ga nĭ kaja'a-ĭ, nátu'un kăkana kuu ĩnĭ máá-ĭ. ⁴ Te nĭ'in xaan ní kajĭkan-ĭ permiso nuu-rĭ ja ná chĭndéé chĭtuu-ĭ sava-ga chaa ndoo. ⁵ Ko nasu ĩnĭ súan kăñukuu ĩnĭ-rĭ núu, chĭ sua xna'an-ga nĭ kaja'a-ĭ máá-ĭ nuu máá Jĭto'o-yo jĭn núu-rĭ, chĭ súan nĭ jata'an ĩnĭ Dios. ⁶ Te ja yúán ní kaka'an nĭ'in-rĭ jĭn Tito ja ná sĭjĭnu ndĭ'ĭ-de tiñu luu

yá'a jíin-ró jíná'an-ró, nátu'un n̄i kejá'á-de sá'a-de núú. ⁷ Bueno kásá'a-ró táká-ni. Bueno kákandíja-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un in̄i-ro. Bueno kájítú in̄i-ro. Bueno kákundá'ú in̄i-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tíñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-r̄i nátu'un ká'an chaa tá'ú tíñu, ch̄i sua ndé'é-rí nú kákundá'ú ndija in̄i-ro-í. Te jíin modo kájítú in̄i sava-ga-i ná ch̄ikuá'a-r̄i róó. ⁹ Ch̄i a kájin̄i-ro tú'un luu ío in̄i Jesucristo, ja ní kundá'ú in̄i-ya róó. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-yá, vaša kúká-yá núú, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sá'a tu'un n̄i kundá'ú-ya. ¹⁰ Te já'a-r̄i consejo yá'a nuu-ro. Andujin n̄i ka'io in̄i-ro sá'a-ró, te n̄i kejá'á-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjínu ndi'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un n̄i kajítú in̄i-ro kéj'á-ró, vina te nú ndasa já'a tundó'o, suni súan kuá'a-ró. ¹² Ch̄i nú kúu in̄i-yo kuá'a-yó, kuu kuá'a-yó ndasa ñáva'a-yó, nasu já nú tú naún ñáva'a-yó. ¹³ Ch̄i nasu ká'an-r̄i tu'un yá'a ja ná kuíñi jinu sava-i jíin tundó'o, te róó kuíñi n̄i'in-ró jíin tundó'o, ¹⁴ ch̄i sua kun̄i-r̄i já ná kóo ñin nuu. Te vina kua'a káñava'a-ró te kuá'a-ró núu-í, ch̄i kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a ñáva'a-i te kuá'a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñin nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Chaa n̄i kanastútú kuá'a, tuká naún ní kéndoo, te chaa n̄i kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja in̄i añú Tito n̄i ja'a-ya súni tu'un kájítú in̄i-r̄i ja kúu róó. ¹⁷ Ch̄i n̄i jatá'ú ndija-de tu'un n̄i kaka'an-r̄i jíin-de, ko suni súan jítú in̄i-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, ch̄i súan kána kuu in̄i máa-de. ¹⁸ Te jíin-de kátájí-rí ñin ñani jaa-de nuu-ro. Te tikun̄i taká lado, kájatú'ún-i chaa-ún, ch̄i bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñin ya'á, ch̄i suni taká tikun̄i n̄i chaa tíñu sik̄i-dé, ja kúu-de chaa chindéé tá'an jíin-rí jíin tíñu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máa Jító'o-yo sá'a, te náva'a kun̄i-i ndasa kájito ndá'ú-r̄i nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-r̄i, náva'a ma ká'an ndiva'a ni ñin chaa sik̄i-rí, ndasa kinchaka-r̄i xu'ún kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú in̄i-r̄i sá'a-r̄i tíñu jíin'ún, ko nasu máa ñin nuu máa Jító'o-yo, ch̄i suni súan jíin núu táká chaa. ²² Suni kátájí-rí ñani-r̄i jaa jíin-de jíná'an-de, ch̄i tíñu jítú in̄i chaa yá'a, tin̄i jínu n̄i kajito nchaa va'a-r̄i-de. Te ví'í-gá vina jítú-ga in̄i-de, ch̄i tuká yú'ú-de ja kúu róó. ²³ Ch̄i Tito, máa-de kúu chaa chindéé tá'an sátiñu jíin-rí ja sik̄i róó. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndajá'a tikun̄i kákandíja, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jíin núu táká tikun̄i ndasa kákundá'ú ndija in̄i-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyí sáni-r̄i máa-rí nuu-dé ja sik̄i róó.

9

¹ Ch̄i cuenta sik̄i xú'ún kájakin-ro já kuátíñu ñayivi ndóo,

tú nini cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chi a jiní-ri ja kúu ini-ro sá'a-ró. Ja yúan sátéyí-ri máa-ri nuu ñáyivi ñúu Macedonia, chi ká'an-ri ja ñúu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kua andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukanda ini sava-de ni sá'a. ³ Ko táji-ri ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyí sáni-ri máa-ri siki tíñu yá'a ja siki róó, náva'a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró natu'un ni ka'an-ri. ⁴ Chi sanaa te jaa yaku chaa ñuu Macedonia jín-rí. Te nú kunj-de róó, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuka nuu-rí jíná'an-ri jín-ró, ja súan ni kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núu. ⁵ Ja yúan kánúú-gá ni ka'an nda'ú-ri jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún ja ní kakeyu-u-ro, náva'a koo tu'a natu'un in ndatiñu ja kakuu ini-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-ri róó kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaa kakin táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakin kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná in ná in-de ná kakin-de ndasa táva ini-de. Ma kúxí ini-de kua'a-de, chi nasu fuerza kúu. Chi Dios, kúmani ini-ya jín ñáyivi kúsi ini já'a. ⁸ Te máa Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndi'i tíñu luu nuu-ro, náva'a ná kayá-ro táka ndatiñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu kua'a núu-ró ndá'a núu táka tíñu va'a. ⁹ Natu'un yóso núu tutú: Onde jichá ni ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tíñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ní káni. Achí. ¹⁰ Te I'a já'a tata nuu cháa sáka, suni kua'a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tíñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táka, náva'a kuu kua'a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chi xu'ún kájakin-ro ja kúu siki tíñu yá'a, nasu nini nuu táka ñáyivi ndóo chindéé tá'an jín-i, chi suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tíñu yá'a kúu ja jito nchaa róó. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios siki ja kájanatu-ro jín ja kájatú'ún-ró tú'un va'a Cristo. Chi va'a kakuu ini-ro kájakin-ro náva'a kuatíñu máa-i jín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máa-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chi kañukuu xaan ini máa-i róó, siki ja ní sjá'a Dios tu'un luu ío ini-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chi ni kijn ndiva'a-na-ya tá'u-yá ni ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chi jín tú'un vitá ini, jín tú'un maní ini ío ini Cristo, ká'an nda'ú-ri jín-ró. Ruu, nú kánchaa-ri jín-ró, chi sá'a súchi ndíja-ri ini-ri nuu-ro, ko nú kánchaa jíká-ri, chi a chundéé-ni ini-ri ká'an ni'in-ri jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró vína, náva'a nú ni jaa-ri nuu-ro, te tú nini chundéé ini-ri ka'an xaan-rí, vasa jáni ndija ini-ri ja ká'an-ri súan nuu

sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-ri. ³ Chi vasa kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-ri nátu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chi ja kájatá'an-ri jín, nasu ja kájatíñu-i iní ñuyívi kákuu, chi ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táka ndatíñu nī'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástatá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máa, kuní kasu ichi náva'a ma kuní sava-ga-i nuu Dios núú. Ko tñn-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaá tú káandatu, onde nú ná skíkuu máa-ró kuandatu va'a-ró. ⁷ Nde'é-ró núú táka ndatíñu ndasa kájito. Nú ñn chaá jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máa-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chi vasa sátéyíi-ga-ri máa-rí sikí tíñu nī chaá-ya sikí-rí jíná'an-ri, te ma kúka nuu-rí sá'a, chī tíñu-ún nī chaá máa Jító'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-ri róo jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róo. ⁹ Chī tú kuní-ri ja káni iní-ro ja ndúkú-rí síyú'ú-ri róo jín carta-ri. ¹⁰ Chī ío chaá káka'an ndija: Carta-de xañ ndái, te nī'in ká'an, ko nú nī chaá-de, tú ndáján jító-de, te tu'un ká'an-de chī tú káxáan, áchí-de. ¹¹ Te chaá-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jín carta nú ká'jin jíká-rí, suni súan kákuu-ri jín tíñu nú ká'jin-ri nuu-ro. ¹² Chī tú kákuni-ri kivi nduu-ri jín-de, ni ja skétá'an-ri máa-rí jín sáva chaá ja kájatú'ún-de máa-de. Máa cháa-ún, káchikuá'a-de máa-de ja máa-de, te káskétá'an-de máa-de jín tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyíi-rí máa-rí, chī nāni káa máa kú'a nī ja'a Dios nuu-rí, te jaá ku'a-ún onde nuu máa-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskáa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jakoyo-ri nuu-ro núú, chī sua ruu kákuu ja xnáñúú ní jakoyo-ri onde nuu róo kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyíi-rí máa-rí sikí tíñu kásá'a inga chaá, ko káñukuu iní-ri ja ná yija-ga modo kákandíja-ró, te súan ná ndeá xañ-gá tíñu sá'a-ri jín róo jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-ri tu'un va'a ñí-gá ñuu ío onde yata ñúu-ro. Súan te tú nīni sátéyíi-rí máa-rí sikí tíñu ja á ká'io tu'a nī sá'a inga chaá. ¹⁷ Ko chaá ja sátéyíi-de máa-de, ná sátéyíi-de máa-de sikí máa Jító'o-yo. ¹⁸ Chī nasu cháa ja jatú'ún máa kúu ja kéndoo jínú'ún, chī sua chaá ja máa Dios jatú'ún-ya-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-ri ñn tí'li tu'un katachī jín-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáa vij. ² Chī kúkuíñi-ri ja'a-ro jín tú'un kuíñi Dios, chi nī ja'ncha-ri tu'un ja stánda'a-rí róo jín ñn-ni yii, kúu máa Cristo, te stá'an-ri róo nuu-ya nátu'un ñn ña'an jáa ij. ³ Ko nátu'un koo, nī xndá'ú-tí Eva jín tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-ri jín-ró ja sánaa te sana nuu ja jiní tuní-ro, te

sanaa te síá-ro modo kájí, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ro Cristo. ⁴ Chi nú inga chaá chaá, te kani-de tu'un inga Jesús nuu ja á ni kajani-ri nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ro inga espíritu nuu ja á ni kajatá'ú-ro, xí inga tu'un nuu ja á ni kachu'un ini-ro, a jiní-ri ja bueno kajandéé ini-ro jín. ⁵ Chi apóstol yúan, vasa kuñá'nu xaán-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni ini-ri. ⁶ Chi vasa tú jakuta'an ka'an-ri, ko ndíchi-ri, te ndivii táká ya'á, a ni kastá'an kájí-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, ni nasásúchí-ri máá-ri nává'a kendo jínú'ún-ro, te tú ní xíkó-ri tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi ni kivi-ri ja ní sá'a-ri súan náún. ⁸ Ni tevíchí-ri sava-ga tiku'ni ja ní tñn-ri xu'ún-i, nává'a jaa-ri kuatíñu-ri nuu-ro. ⁹ Chi ná kánchaá-ri jín-ró núú, te ni nandi'i-ri yaku najín, ko tú ní stáa-ri siki ní ñn-ró. Chi vasa ni nandi'i-ri, ko ñani-yo ja ní kikoyo-de ichi ñúú Macedonia, ni kaja'a kua'a-dé nuu-ri. Te tú ní stá'an kuti-ri róó jíná'an-ró, te ni ma sá'a-ri. ¹⁰ Te jín tíñu yá'a ná sátéyí-ri máá-ri. Ma kasú-de nuu-ri ja súan ka'an-ri ní ndáñúú Acaya núsáá, chi tu'un ndija Cristo ká'an-ri. ¹¹ Te naja. Tú kúndá'ú ini-ri róó náún. Máá Dios, a jiní-ya. ¹² Ko sá'a-ga-ri tíñu sá'a-ri yá'a, chi chaá-ún, kásatéyí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núú-ni kásatíñu-de jín-ri, ko ma kúndéé-de, chi kasu-ri nuu-dé. ¹³ Chi chaá yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jín tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tíñu naa ini-yo ndé'é-yó kúu, chi suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndíi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tíñu káxáan kúu, chi chaá kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jín yá'u tíñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-ri inga jínu. Ni ñn chaá, ma káni ini-de ja cháa katachi kúu-ri. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró rúu vasté nátu'un ñn chaá katachi, nává'a kuu sátéyí-ri máá-ri ñn tí'li-ga núsáá. ¹⁷ Tu'un ká'an-ri yá'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jító'o-yo, chi sua ká'an-ri nátu'un ká'an chaá katachi. ¹⁸ Chi tini-de, kásatéyí-de máá-de ndasa kákuu-de jín modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyí-ga-ri máá-ri núsáá. ¹⁹ Chi kákuu va'a ini-ro kajandatu-ro núu cháa káñáá xini, chi chaá ká'io kájí ini kákuu-ró. ²⁰ Chi nú ñn chaá taan-dé róó, sátíñu sáni-ró, xí nú ñn chaá kee-dé siki-ro, xí nú ñn chaá kuanchaá-de ndatíñu-ró, xí nú ñn chaá sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn chaá stují-dé yiki núu-ro, bueno kajandéé ini-ro jín-de jiní-ri. ²¹ Kúka nuu-ri, chi vitá máá-ri te ja yúan tú ní kásá'a xaán-ri súan, áchí-ri vii. Chi nátu'un chúndéé ini inga chaá sátéyí-de máá-de, suni súan ruu chúndéé ini-ri ká'an-ri tu'un katachi. ²² Chaá hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaá Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tata Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o n̄i jito Pablo sik̄i tú'un-ya

23 Chaa kájatĩnu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un chaa kátachi.) Ko ruu ví'í-gá. Kua'a-gá tiñu sá'a-ri. Nasaa vuelta kákuun-de yunu xí sukun-rí. Xaan-gá já'an-ri vekaa. N̄i kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. 24 Chaa judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta n̄i kaja'a-de ruu u'un vuelta. 25 Un̄i jínu n̄i ki'in-ri yunu xí. ñn jínu n̄i ki'in-ri yuu. Un̄i jínu n̄i ta'u barco-ri. ñn ñúú te ñn ndúú n̄i kaxndée n̄inu-ri nuu kúnú ndúcha mar. 26 Kua'a jínu n̄i ja'an jíká-rí ichi. N̄i kuu káku-ri nuu yúcha. N̄i kuu káku-ri nuu ñáku'i'ná. N̄i kuu káku-ri nuu ñáyivi ñúú-ri. N̄i kuu káku-ri nuu ñáyivi s̄in nación. N̄i kuu káku-ri in̄i ñuu. N̄i kuu káku-ri máá in̄i ñu'un té'é. N̄i kuu káku-ri nuu mar. N̄i kuu káku-ri ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. 27 N̄i kuitá-ri. N̄i kana tain-rí. N̄i sátiñu-ri. Kua'a jínu n̄i kuu já'ni-rí máá-rí numa'ná. N̄i kuu jí'i-ri soko, te jichí-ri nducha. Ió kua'a kiví tú ní'in-rí kee-rí. N̄i kuu tá'an vijin-ri te jika kuu víchí-ni-ri. 28 Te sik̄i táká tundó'o tá'an-ri-ún, ío inga. Chi taká kiví nákani xaan in̄i-ri te jítú in̄i-ri ja kuu taká tiku'n̄i kákandija. 29 Ndé ñáyivi vítá in̄i-i, te ruu tú vítá in̄i-ri náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga chaa, te ruu tú ndúkijí xin̄i-rí náún. 30 Te nú kánúú sátéyí-rí máá-rí, te ná sátéyí-rí máá-rí sik̄i já vítá in̄i-ri. 31 Máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ñí káni ñí kuiá, a jiní-ya já tú xndá'ú-ri. 32 In̄i ñuu Damasco n̄i sá'a gobernador jín-rí, chaa tá'ú tíñu ndañúu ñin rey Aretas, ja ní kãindasu-de yuñúu cháa Damasco, ja t̄in-de ruu kákuni-de núú. 33 Ko in̄i ñn jika n̄i kandee-ri. Te n̄i kãkĩñi'in-i ruu yau ventana. Te n̄i kaskúun-i ruu jika vé'e nama ñúu Damasco. Te súan n̄i kaku-ri in̄i nda'a cháa-ún.

12

1 N̄ini sátéyí-rí máá-rí ja máá-rí vasa tú ní'in tiñu. Ka'an-ri sik̄i tú'un n̄i stá'an ndijin máá Jíto'o-yo núu-rí jín já ní skóto-ya rúu. 2 Jiní-ri nuu ñn chaa yí'i-de nda'a Cristo, ja ío ux̄i kuun kuiá n̄i ndéché cháa-ún n̄i ja'an-de onde andíví uní. Te nú jín yíki kũñu-de, xí naún, tú jiní-ri, xí ní xndóo-de yiki kũñu-de, tú jiní-ri. Dios kúu I'a jiní. 3 Te jiní-ri chaa-ún. Te nú jín yíki kũñu-de, xí ní xndóo-de yiki kũñu-de, tú jiní-ri. Dios kúu I'a jiní. 4 Ja ní ndéché-de n̄i ja'an-de onde nuu jardín andíví. Te yúan n̄i jini so'o chaa-ún tu'un sa'í, ja má kuu kastu'ún ní ñn chaa. 5 Sik̄i cháa-ún, ná sátéyí-rí máá-rí, ko ja jín máá-rí, ja máá-rí, ma sátéyí-rí máá-rí, ch̄i sua nú jín tú'un vítá in̄i-ri te kuu. 6 Nú kuní-ri sátéyí-rí máá-rí, tú kãñáá xin̄i-rí. Chi ka'an ndaa-ri. Ko ma sá'a-ri. Ko ma ká'an-ri súan, ch̄i sanaa te ñn chaa kani-ga in̄i-de ja súkún-ga ku'a-ri vásá já jiní-de

ruu, xí já jíni so'o-de tu'un-ri. ⁷ Chì sikì já ní stá'an ndijin kua'a-yá nuu-rí, tú kuní-ya já já'a ku'a sáñá'nu-ga-ri máá-rí. Já yúán ní chaa ñn kue'e nuu-rí. Te ñn yuchi Satanás kúu-ún, nì stují núu-rí, náva'a tú ja'a ku'a kusii iní añú-ri jíin máá-rí. ⁸ Já yúán ní kuu unì jínu ká'an nda'ú-ri jíin máá Jító'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te nì ka'an-ya jíin-rí: Tú nini, chi tu'un luu ío inì-ri kúu ja kánúú núu-ro, chì nú ká'io vitá inì ñayivi, yúan-na te fuerza-ri ná yíja inì-i, áchí-ya. Já yúán kúsii xáan inì-ri sátéyí-rí máá-rí sikì já vitá inì-ri, náva'a ná kúnchaa fuerza máá Cristo jíin-rí. ¹⁰ Já sikì yúán kúu ja xáan kúsii inì-ri jíin tú'un vitá inì, jíin tú'un kástá'an-i ruu, jíin tú'un nándi'i-ri najíin, jíin tú'un káchindikín-i ruu, jíin tú'un tá'an-ri tundó'o ja sikì Cristo. Chì hora ío vitá-ri, máá hora-ún ío ndáján-rí. ¹¹ Chaa káñáá xinì sá'a-ri máá-rí ja súan sátéyí-rí máá-rí. Ko máá-ró, nì kastétuu-ró rúu, chì sua ka'an-ro já'a-rí jíná'an-ró núú. Chì ní tú kuí'a kuti cháa kúu-ri nuu apóstol kákuu ví'í-gá-ún, vasa tú na tiñu-ri. ¹² Te ma'ñú táká-ro ní jo ndija taká tunì nì sá'a-ri cuenta apóstol, jíin táka paciencia jíin tuní, jíin tiñu ñá'nu, jíin tiñu náa iní-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a nì ni'in-ro vásá sáva-ga tiku'nì kákandíja, chì máni ja tú ní stáa kuti-rí sikì-ro. Sá'a tuká'nu inì nuu-rí ja súan nì sá'a ndíva'a-ri jíin-ró.

Ja kuní Pablo ki'in-de vuelta unì sándaq-de tiñu-i

¹⁴ Te vina a ío tu'a-ri ja jáa-ri nuu-ro vuelta unì. Ko nasu já stáa-ri sikì-ro jíná'an-ró, chì nasu ndátíñu-ró kuní-ri, chì róo kuní-ri. Chi se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, chì sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chì kúsii inì-ri kanu-ri cuenta máá-rí, te vasa onde máá-rí ná sijíta ndi'i-ri máá-rí sikì añú-ro. Sikì já kúndá'ú xaan-gá inì-ri róo, ja yúán nú ku'a kákundá'ú inì-ro rúu, náún. ¹⁶ Já jáan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-rí sikì-ro, chì sua nì tñn yátá-rí róo, chì chaa maña kúu-ri káka'an-ro. ¹⁷ Jaán, jíin ñn tá'an chaa nì tájí-rí nì jaá nuu-ro, ní xndá'ú-ri róo, náún. ¹⁸ Nì ka'an nda'ú-ri jíin Tito jaá-de, te nì tájí-rí ñn ñani kujaa jíin-de. Te xí sánaa ní xndá'ú Tito róo. Nasu jíin ñn-ni xinì kájika kuu-ri náún. Te nasu ñn-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani inì-ro já kándúkú-rí ka'an-ri ja'a máá-rí nuu-ro náún. Máá Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. Náni máni, taká yúan kásá'a-ri náva'a ná yíja-ga inì-ro. ²⁰ Chì yú'ú-ri ja sánaa nú ná jáa-ri, te ma ní'in-rí róo nátu'un játa'an inì máá-rí. Nì róo, ma játa'an inì-ro rúu. Chì sánaa kákanaá-ro, kákukuásún inì-ro, kákiti inì-ro, kásásñn-ró máá-ró, káka'an tú'ún sikì tá'an-ró, kákutuku inì-ro kájito tá'an-ró, kásávixi-ro máá-ró, tú kétá'an kásá'a-ró. ²¹ Chì nú sanaa jáa tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-rí sá'a Dios kunì-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a inì-ri sá'a kua'a cháa

kás'a kuachi ichi yatá, chí tú kákuni-de nakani ini-de sikí táká tiñu chá'án kás'a-de, ja kás'a téné-de, ja kás'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta uní ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaá taká tiñu. ² A nī kana jín-ri nuu ñayivi ní kás'a kuachi-ún, te suni nuu sava-ga-i. Te vina vasa jíká kanchaa-ri, ko kána jín tuku-ri nuu-í, ná nī ka'an-ri kivi ní jaá-ri vuelta uu nī kanchaa-ri jín-ró chí nú jaá-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Chí kájikān-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jiku-ya já'a róó, chí sua jiku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Chí vitá-ya te nī jī-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá ini-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchakū-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máá-ró sikí máá-ró, te kunī-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, chí sanaa te ká'jin-ga-ro núu kuáchi. Xí tú kájinī-ro máá-ró já ncháá Jesucristo ini-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu ini-ri ja ná kunī-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikān ta'u-rí nuu Dios, náv'a ma sá'a-ró ní ñn tiñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu sikí já ná kúndéé-rí kéndoo va'a-ri. Chí kunī-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un chaa kéndoo kuí'a, nī jini-ro. ⁸ Chí ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, chí máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yúan kákusiñ iní-ri nú vitá ini-ri, te róó, nú ká'io fuerza ini-ro. Te kájikān ta'u-rí ja ná yíja va'a-ga ini-ro. ¹⁰ Ja yúan vasa kanchaa jíká-ri, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náv'a tú kundij-ri nuu-ro te ka'an xa'an-ri jín-ró. Chí nī ja'a máá Jító'o-yo fuerza-ya núu-rí ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-rí róó. ¹¹ A nī ka'an-yo núsáá, ñáni. Ko ío ñn máá tú'un-na tu'un ka'an-ri jín-ró. Ná kóo siñ iní-ro. Ná síyija-ga-ro máá-ró. Ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Vindáa vinené ná kúxiukú-ró. Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un kúndá'ú ini, ná kúnchaa-ya jín-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñayivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúndá'ú ini Dios yóó, jín tú'un kétá'an ká'nu-yó jín Espíritu Santo, ná kóo jín taká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñayivi ní kásá'a, ni nasu ñn ñayivi ní káchaa tiñu siki-rí, chī máá Jesucristo jíin máá Táa-yo Dios, I'a nī naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jíin táká ñani káxiukú jíin-rí yá'a, káchaa-rī tutu nuu táká tiku'nī kákandíja níí ndáñúu Galacia. ³ Tu'un luu ío inī, jíin tú'un kuaká'nu inī, ja kī nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kī nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Chī I'a-ún nī soko-yá máá-yá ja siki kuáchi yóo, náva'a tava-yá yóo inī ñuyivi ñáá yá'a, nátu'un játa'an inī máá Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá níí káni níí kuiá. Amén.

Siki já tuká inga tu'un ndaa ío

⁶ A nī kana-ya xiní-ro siki tú'un luu ío inī Cristo. Te náa iní-rī ndé'é-rí najá xáan yachí nī kaskéndo-ro-yá, te nī kakivi nduu-ro siki ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, va'a ío ñayivi káská'an róo, te kákuñi-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-rī, xī ñn ndajá'a ándívi, káni sñn inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kétá'an jíin tú'un nī kajani-rī nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a nī kaka'an-rī jíin-ró, suni súan ká'an tuku-rī vina: Nú ndé cháa jáni sñn inga tu'un nuu-ro, te nú tú kétá'an jíin tú'un nī kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñayivi xī Dios kuatú'ún rúu kuní-rī, xī ndúkú-rí ja kúsi inī ñayivi sá'a-rī náún. Ko jandáa ká'an-rī jíin-ró ja násu mozo Cristo kúu-rī nú súan ná ndúkú-rí sá'a-rī ja kúsi inī ñayivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja nī jichá nuu kua'an nī sá'a-rī, nasu tú'un ñayivi kúu. ¹² Chī nasu ñn ñayivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-rī sá'a ñayivi, chī Jesucristo nī stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chī a nī kajini tu'un-ró rúu, ndasa nī sá'a-rī sáá, ná nī chiñú'ún-rí tu'un judío, te nī chindikín téyí-rí tiku'nī Dios, te xndí'i-rī-i kuní-rí núú. ¹⁴ Te nī kutu'a-ga-rī jíin sá'an judío vásá sáva ñayivi kája'nu jíin-rí. Te nī jítú-ga inī-rī jíin táninu vuelú-rī. ¹⁵ Te nī

teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-ri chí náa-ri. Te jíin tú'un luu ío iní-ya ní kana-ya xini-rí. ¹⁶ Te nuu ní kusí iní Dios ja jíin rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-ri tu'un-ya núu ñáyivi síin nacióon, yúan-na te tú ní jiká tu'un kúti-rí ni ñin ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní ja'an-ri ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chi ni ja'an-ri ñuu Arabia. Yúan-na te ni no'on tuku-ri ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuia, te ni ja'an-ri ñuu Jerusalén, ni jande'é-rí Pedro. Te ni kanchaa-ri xia'un kivi jíin-de. ¹⁹ Ko tú ní jini-ri nuu ingá apóstol, chí ñin-ni nuu Jacobo ñani máá Jító'o-yo ní jini-ri. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, te a jini Dios ja tú xndá'ú-ri. ²¹ Yúan-na te ni ja'an-ri ní ndáñúu Siria jíin Cilicia. ²² Ko tiku'ni kákandíja nuu Cristo iní ñuu Judea, tú ní kánakuni kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún ni chindikin-de yóo sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuni-de núu, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni sá'a-ya jíin-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuia, te ni ja'an tuku-ri ñuu Jerusalén jíin Bernabé, te suni ni jaka-ri Tito ni ja'an jíin-rí. ² Te ni ja'an-ri, chí súan ni tá'ú ndijin-ya tíñu nuu-rí. Te nuu cháa ñá'nu ni kastu'un sá'í-ri naún tu'un jáni-ri nuu ñáyivi síin nacióon, chí sanaa ní jika kuu sáni-ri, xí káka kuu sáni-ga-ri jáni iní-ri. ³ Ko Tito, ja jika-de jíin-rí, vasa chaa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de chaa xiti ndúu-de. ⁴ Te ni ío ñani kándañáá, ni kivi koyo sa'í-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, chí kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñin hora tú ní kájandatu-ri nuu cháa-ún, chí kuni-ri ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te chaa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-ri cuenta ndasa káa-de, chí Dios, tú ncháa nuu-yá ñáyivi. Tuká naún ní stá'an chaa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Chí sasua ni kajini-de ja ndíso-ri tíñu ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi síin nacióon, natu'un Pedro jíin ñáyivi judío, ⁸ chí I'a sátiñu jíin Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jíin-rí jíin ñáyivi síin nacióon. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jíin Cefas jíin Juan kákuu chaa kándituu tiku'ni. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu máá-yá iní-ri, yúan-na te ni káka'an maní-dé jíin-rí jíin Bernabé. Te ni kasánda-ri ja kígoyo máá-rí nuu ñáyivi síin nacióon. Te kígoyo máá-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un iní-ri koto-ri ñáyivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán núkuu iní máá-rí sá'a-ri núu.

Modo kendo ndaa-yo núu Dios

11 Ko nuu ní jaá Pedro ñuu Antioquía, te n̄ kana jín-r̄i nuu-dé, chi kuachi n̄ sá'a-de. 12 Ch̄i onde ná té chakoyo-ga yaku chaá n̄ táji Jacobo, te n̄ yee Pedro staa jín ñáyivi s̄in nación. Yúan-na te n̄ chakoyo chaá-ún, te n̄ kuxio-ni-de n̄ sás̄in-de máá-de, chi n̄ yu'ú-de n̄ jito-de chaá judío. 13 Te sava judío kákandija, n̄ kasá'a uu xin̄i jín-de. Te jín uu xin̄i-dé n̄ kaxndá'ú-de onde máá Bernabé. 14 Yúan-na te n̄ jin̄i-r̄i ja tú kájika ndóo-de nátu'un ká'an ndaa máá tú'un va'a, te n̄ kachi-r̄i jín Pedro jito nuu taká-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi s̄in nación, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi s̄in nación nduu-i ñáyivi judío núsáá. 15 Ch̄i yóo, chaá n̄ kakaku ñuu judío kakuu-yó, nasu ñáyivi s̄in nación kándiso kuachi kakuu-yó. 16 Ch̄i a kájin̄i-yo já tú ni ñin ñáyivi kéndoo ndaa-i jín tíñu skíkuu-i ja tá'ú ley, ch̄i onde nú kándija-yó Jesucristo. Te máá-yó, a kákandija-yó Jesucristo, náva'a kéndoo ndaa-yo jín tú'un kándija-yó Cristo, ch̄i jín tíñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. 17 Te nini kun̄i-yo kéndoo ndaa-yo jín tú'un Cristo, te n̄ kajin̄i-yo já ío kuachi-yó, Núsáá te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. 18 Ch̄i nú naki'in tuku-r̄i ja ní skána-r̄i-ún, te kuachi sá'a-r̄i núsáá. 19 Ch̄i ruu, a n̄ kenda-r̄i ch̄ii ley, chi n̄ ji'i-r̄i n̄i sá'a máá ley. Te vina, a chakú-r̄i nuu Dios. 20 N̄i ji'i-r̄i jiká cruz jín Cristo, te chakú-r̄i. Ko nasu rúu kúu ja chakú, ch̄i Cristo kúu I'a chakú in̄i añú-r̄i. Te modo ja chakú-r̄i in̄i ñuyivi yá'a vina, kúu ja kándija-r̄i nuu Sé'e Dios, chi n̄ kundá'ú in̄i-ya rúu, te n̄ soko-yá máá-yá ja rúu. 21 Nasu jasú-r̄i nuu tú'un luu ío in̄i Dios, ch̄i nú kéndoo ndaa ñáyivi jín tú'un tá'ú ley, yúan-na te n̄ ji'i sáni-ni Cristo núu.

3

1 Te róo ñáyivi Galacia ja xíní ñáá, ndé chaá n̄ t̄in yátá róo. Naja tú kámandatu-ro núu tú'un ndaa. Ch̄i a n̄i stá'an ndijin̄i-r̄i nuu-ro ndasa n̄i ji'i Jesucristo jiká cruz. 2 Máá ñin tu'un jiká tu'un-r̄i róo: Ndasu n̄i kani'in-ro Espiritu, á ja ní skíkuu-ró tíñu tá'ú ley, xí já ní kándija-ró tú'un n̄i kajini so'o-ró. 3 Súan kakuñáá xin̄i-ro náún. N̄i kakejá'á-ró jín máá Espiritu, te vina jín modo yúku máá-ró kuáyija-ró náún. 4 Te taká tundó'o n̄i ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni in̄i máá-r̄i ja tú ní kúu sáni. 5 Te máá-yá, chi n̄i ja'a-ya Espiritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tíñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jín já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jín já ní kándija-ró tú'un n̄i kajini so'o-ró.

Tu'un n̄i keyu'u-yá nuu Abraham

6 Nátu'un Abraham, chi n̄i kándija-de nuu Dios, te n̄i chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á n̄i kéndoo ndaa-de. 7 Vina te kun̄i-ro

núsáá, chi taká chaa ja kákandíja, yuán kákuu se'e Abraham. ⁸ Oñde ná té chá'an-ga kuu, te ñi jini tutu i ja ñin kivi te skéndo ndaa Dios ñayivi ñin nación nú kandíja-i. Ja yuán, jín kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Oñde jín róó, ná kéndo ndatu taká ñuu, áchí-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandíja vina, ká'io ndatu-i jín Abraham, chaa ñi kandíja. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñayivi já kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutu: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutu tá'ú tíñu, áchí. ¹¹ Te a jini kaji-yó já tú ñi ñayivi kéndo ndaa-i ichi núu Dios sá'a ley jín-i. Te ñayivi ndaa, chi siki já kándíja-i te kuchaku-i. ¹² Chi nasu chí tu'un kándíja vai ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jín, áchí. ¹³ Te Cristo ñi nakuaan-ya yóó chi tasi já ní sá'a ley. Te ñi ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutu: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jiká yúnu, áchí. ¹⁴ Náv'a tu'un i, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jáa nuu ñayivi ñin nación sá'a Cristo Jesús, náv'a ná kándíja-yó-yá, te ñi'in-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáá. ¹⁵ Ñani, ná kani-ri ñin tu'un nuu-ro natu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñin acta, te va'a ñayivi ní sá'a, te nú a ñi kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuu Abraham jín núu já kúu tata-de, ñi keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuu já kákuu tata-de, na tú ká'an siki já kuá'a, chi ká'an siki já ñin-ni: Nuu já kúu tata-ro, áchí. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuni ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máa acta ja ní sákútu Dios onde jín kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chi onde ná kuun ciento oko uxí kuia já ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te ñi chaa ley. ¹⁸ Chi nú jín siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká já tíñu tu'un ñi keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náun ní'in tíñu máa ley

¹⁹ Te ndénu já tíñu ley núsáá. Chi ñi kuva'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vásá ní chaa tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndajá'a ándivi ní súnogo tu'un-ún jín ñin ja ní kuu yu'u núu. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jín máa ñin-ni kándij, ko Dios, chi máa ñin-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un ñi keyu'u Dios náun. Túu, chi nú ley kuu naschakú yóó núu, yúan-na te kuu kéndo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáa te ñi keyu'u-yá siki ñayivi kándíja nuu Jesucristo. Te tutu i ley ñi jasú taká-i chi kuachi, náv'a ní'in-í tu'un-ún nú kandíja-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaa-ga tu'un-ún ja kándíja-yó, te ñi kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ñi ndito yóó, onde kivi kándíja-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máa já ní chí'i yóó nda'a Cristo, náv'a kándíja-yó-yá te kéndo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina

ni chaḡ tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chi sikí já kákandija-ró Cristo Jesús, te ni kanduu-ró sé'e Dios. ²⁷ Chi taká róó, ja nátu'un skuánducha Cristo iní-ro, suni nátu'un Cristo káindijí-ró. ²⁸ Tú judío íó, ni ñayivi griego. Tú mozo íó, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaḡ íó, ni ña'an. Chi taká róó, in-ni káyí'i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáá te tata Abraham kákuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máá-de.

4

¹ Te ná ká'an-ri jíin-ró: in suchi já xín tá'u, te vasa tñn-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, in-ni kúu-i jíin mozo. ² Chi sua kánde-i chii chaḡ tñn so'o-i jíin chíi chaḡ ndíto ndatiñu-i, onde ná jinu kivi ní jani táa-i. ³ Suni súan yóó, ná lúli-yó núú, te ni kajandatu sáni-yó núu táninu ñuyivi. ⁴ Ko nuu ní jinu ndaa kivi, te Dios ni táji-yá Se'e yíi-ya ní kii-ya ní kaku-ya chíi in ñasíí, te suni ni kaku-ya chíi ley. ⁵ Náva'a ndiñi'in-ya ñáyivi yí'i chii ley, nává'a naki'in sé'é-ya yóó. ⁶ Te sikí já sé'e-ya kákuu-ró, yuán ní táji Dios Espiritu Se'e-ya ní kivi iní añú-ro. Te Espiritu yuán kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chi se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni chaḡ xín tá'u núu Dios kúu-ró sá'a Jesucristo. ⁸ Chi onde kivi sáá, tú ní kájiní-ro núu Dios, te ni kajatiñu sáni-ró núu já násu ndíja i'a kákuu.

Sikí já káchiñú'ún táninu sáni

⁹ Ko vina, a kájiní-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jini Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxío káva-ró náchiñú'ún tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tiñu kuti. ¹⁰ Chi máni kivi, máni yoo, máni viko, máni kua káchiñú'ún-ró. ¹¹ Yuán yú'ú-ri, chi sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikí róó. ¹² Ñáni jíná'an-ró, ká'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró nátu'un sá'a-ri, chi ruu, a ni sá'a-ri nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jíin-ri. ¹³ Ko a kájiní va'a-ró ndasa ni kuu onde ná xnáñúú, chi vitá yiki kúñu-ri, te ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. ¹⁴ Te vasa ni kukuí'a iní-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, ni tú ní kásájá'a iní-ro núu-ri, chi sua ni kajatá'ú-ró rúu nátu'un in ndajá'a Dios, xí nátu'un máá Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusi iní-ro. Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kua'a-ró núu-ri núu. ¹⁶ Ja yuán, te chaḡ jito u'u róó kúu-ri ja ní kastu'ún ndaa-ri tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ Ni'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chi kákuni-de kasu-de nuu-ro, nává'a kundikin ni'in-ró máá-de. ¹⁸ Chi íó va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivi nú tiñu va'a kúu, te nasu onde níni máá kivi ncháá-ri jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja

sikí róó kúu ja tá'u'u xaan túku iní-ri, onde ná yíja va'a Cristo iní-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chí kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jín-ró vína, te naxnúu-ri tachí-ri ka'an-ri jín-ró. Kúñáá xiní-ri, tú jiní-ri ndasa sá'a-ri jín-ró. ²¹ Róó, ja kákuní-ro kuiñi-ró chí ley, kastu'ún núu-ri: Á tú kájini so'o-ró ndasa ká'an ley. ²² Chí súan yóso núu tutú, ja Abraham ní ñava'a-de uu se'e yí-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, ní kaku-i nátu'un taká ñayivi, ko se'e ña'an kúu nuu, a ní kaku-i nátu'un ní keyu'u máá-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chí ña'an yá'a kákuu-ña uu tu'un. Chí ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chí Agar kúu nátu'un máá yuku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná ní kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chí suni máá jín taká se'e kájatíñu sáni. ²⁶ Ko máá Jerusalén ja vái onde andíví, chí tú játíñu sáni nuu ní ñn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chí súan yóso núu tutú: Róó ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo sií iní-ro. Róó ja tú jiní-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chí ío kua'a-gá se'e ña'an máá ñn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóó, ñáni, nátu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa ní kaku nátu'un taká ñayivi, chí ní chindikín-de chaa ní kaku jín máá Espiritu. Te ná ní kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu ii: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jín sé'e-ña, chí se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu ní'in-í ta'u-i jín sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Ñáni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chí se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuiñi ní'in-yó jín tú'un ní nduu libre-yo

¹ Chí ní ndájí-yá yóó náva'a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi ní'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jín tú'un ja jasú sáni róó. ² Nde'é te kuní-ro, ruu Pablo ká'an-ri jín-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yúan-na te tú ní'in tíñu Cristo sikí róó. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivii tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivi já ndúkú-i kendo ndaa-i jín máá ley, a ní kasá-i Cristo, te tu'un luu ío iní-ya tuká yí'i iní-i. ⁵ Chí yóó, jín máá Espiritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chí kákandíja-yó. ⁶ Chí jín tú'un Cristo Jesús, ní tú játíñu nú xiti ndúu, te ní tú játíñu nú tú xiti ndúu, chí máni jín tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jín tú'un kúndá'ú iní-ya yóó. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núú, ko ndé chaa ní jasú nuu-ro já tú káandatú-ro núú tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chí máá-yá kúu l'a ní kana-ya xiní-ro, ko nasu máá-yá kúu ja ská'an róó

vina. ⁹ Chì ìn tá'ú-ni yujan íá, te jíá ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija inì-rì sá'a máá Jító'ò-yò, ja má nákanì inì-ro ingá tu'un. Ko chaa sáká núu inì-ro, nakuxndíi-ya siki-dé, nani chaa kúu-de. ¹¹ Náni, chì ruu, nú sáni-ga jáni-rì tu'un xítí ndúu núú, te naja káchindikìn-ga-i ruu núsáá. Chì nú súan, te ma kití-ga inì-i nuu cruz-ya sá'a-rì núú. ¹² Te chaa ja sáká núu inì-ro, va'a-ga nú ná xítí-gá-de máá-de, jáni inì-rì. ¹³ Náni, ni kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró nává'a koo libre-ro. Te vasa tuká tìn ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jíin táká modo játa'an inì máá-ró, chì sua ná kúndá'ú inì-ro tá'an-ró, te kuatíñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ni skíkuu-ró jíin máá ìn-ni tu'un yá'a, te a ni kundéé-ró jíin níí ley: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú inì-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'í tá'an-ró, te kájichi siki tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chì sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kás'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-rì, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chì modo ja kuní ñayivi jító u'ù siki máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jító u'ù siki modo máá-i, te uu tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'jìn-ró chí ley. ¹⁹ Ió ndijin taká tiñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísíki ncháa tá'an, tu'un jíka téné, tu'un sá'a chá'án, tu'un sá'a kuáxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jító u'ù tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kití inì, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásìin máá, ²¹ tu'un ndío inì, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuáxán, jíin siki táká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'ún-rí nuu-ro, nátu'un ni ka'an-rì jíin-ró sáá, ja ñáyivi kás'a a súan, ma nání'in tá'ù kúti-í najaa-i inì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tiñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kúndá'ú inì, tu'un kúsì iní, tu'un kuaká'nu inì, tu'un paciencia, tu'un manì iní, tu'un va'a inì, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jíin tú'un ñúkúún iní. Siki táká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káyí'i chíi Cristo, a ni kaja'ni-í yiki kúñu-i jiká cruz, onde jíin táká ja kúu inì máá, jíin táká tiñu kuní máá. ²⁵ Chì nú jíin máá Espíritu káchaku-yò, te suni jíin máá Espíritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skití inì-yò tá'an-yó, ni ma kúkuásún inì-yò siki tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Ñáñi, sanaa te kuni-ro sáña'mu ñin ñayivi. Te róó ja jíin máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jíin tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú sungava-ró máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jíin ley Cristo. ³ Te nú ñin ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yuán máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ñin ná ñin ñayivi, ná kóto nchaá-i ndasa káa tíñu kásá'a-i, yúan-na te ni tú níni jíin ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ñin ná ñin-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jíin tú'un máá-yá, na ndí'i ja vá'a náva'a-i, ná chíndéé tá'an-i jíin cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó núu Dios, chí taká ja jakín ñayivi, suni yuán nání'in-í. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuni yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ní'in-í ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuni máá Espíritu, nuu máá Espíritu ní'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuítá-yo sá'a-yó tíñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ní'in-yo, te nú ma kuítá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jíin taká ñayivi, ko xnáñúú-gá jíin tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jíto'o-yo

¹¹ Nde'é jíná'an-ró ná xaan ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jíin ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de kákuni-de. Te cháa-ún kástétuu-de róó ja xití ndúu-ro, náva'a ma chíndikín-i-de sikí cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa ní kaxití ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíin ley, chí kákuni-de ja ná xití ndúu-ro, náva'a sá'a téyí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an iní-ri sá'a téyí-rí máá-rí, chí máni jíin cruz Jíto'o-yo Jesucristo kúsí iní-ri. Chí jíin tú'un cruz ní sía-ri ñuyivi, te máá ñuyivi suni ní sía ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ni ja xití ndúu, te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chí ja ná ndúu jáa iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayivi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu iní-ya jíin tú'un kúndá'ú iní-ya-í, ná kóo sikí-í jíná'an-i, jíin sikí ñayivi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-ri tu'un ja stá'an ni ñin cháa ruu, chí nuu yiki kúñu-ri ndíso-ri tuni Jíto'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáñi jíná'an-ró, tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo iní añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chí súan nī jata'an inī Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i inī ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jín tú'un kuaká'nu ío inī máa Táa-yo Dios jín iní máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Na sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. Luu nī sá'a-ya jín-yó jín táká tiñu sá'a Espíritu. Te ichi ándívi sá'a-ya-ún jín Cristo. ⁴ Nátu'un nī kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú inī-ya yóo. ⁵ Te nī teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máa-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa nī jata'an ya'a inī-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu tu'un va'a ío inī máa-yá. Te jín tú'un-ún nī kí'in sé'é-yá-yó ndúu jín-yó jín Cristo, I'a kundá'ú inī-ya. ⁷ Te I'a-ún, nī nakuaan-ya yóo jín niñi-yá. Te nī chaxio-ya kuáchi-yó jín tú'un luu xaan ío inī-ya. ⁸ Te jín tú'un-ún nī chítú ndíi añú-yo onde jín táká tú'un ndíchi, tu'un júku'un inī. ⁹ Te tiñu ja ní chaa inī máa-yá sáa, ja kúsi iní máa-yá sá'a-ya kuní-ya, chí tu'un sa'í-ún nī stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chí onde ná jínu va'a kivi te kuní Dios ja in ká'nu-na nduu ndíi-ni inī nda'a Cristo, vasa ja ká'io inī andívi xí vasa ja ká'io inī ñuyívi. ¹¹ Te jín Cristo nī kani'in-yo tá'u-yo. Te nī teta'an Dios yóo, nátu'un nī chaa inī máa-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an inī máa-yá, ndasa kúsi iní máa-yá. ¹² Súan nī sá'a-ya, náva'a máa-yó, ja xná'an-ga nī kañukuu inī-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu máa-yá. ¹³ Te suni róo, nī kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jín tú'un va'a-ún nī kakaku-ró. Te nuu máa Cristo nī kakandíja-ró. Te suni máa Espíritu Santo ja ní chíso tú'un-ya, nī chaa sello inī añú-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñn-yó máa. Yuán-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya ja sikí-ún.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo ja'a yóo

15 Te suni ruu, ni jini tu'un-ri ndasa kákandíja-ró núu máá Jító'o-yo Jesús, jíin ndasa kúndá'ú iní-ro táká ñáyivi ndóo. 16 Te ja yúán tú júkuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíná'an-ró, te núku'un iní-ri róo nú jikán ta'u-rí, 17 náva'a kuní-ro núu máá Dios, I'a xiin máá Jító'o-yo Jesucristo, máá Táa-yo, I'a ndíso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíchí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. 18 Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuní-ro ndéja kúu tu'un núkuu iní-ro sikí já ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xaan ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. 19 Te kuní-ro ndasa ni'in xaan sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandíja, chí fuerza téyí ndíso-ya. 20 Te fuerza-ún, ni jatiñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo mā'ñú ndíyi, jíin já ní súngeo-ya Cristo ichi ndáv'a-ya onde andívi. 21 Te ni jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tíñu, jíin já kándiso tíñu, jíin já kátin so'o, jíin já kakuñá'nu, jíin sikí táká sí'vi já káskúnání-i, nasu níni kua ya'á, chí suni taká kua chaá. 22 Te taká-ni ni jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te ni nduu Cristo xiní núu máá tíku'ni kákandíja, ni sá'a-ya sikí taká-ni. 23 Te tíku'ni-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítú máá-i jíin máá-yá, chí I'a schítú ní ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa ni nama-ya-yó

1 Te máá-yá, ni naschakú-ya róo, ja á ni kaji'i-ro ní sá'a kuachi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. 2 Chí ni kajika-ró jíin máá yúán sáá, nátu'un kás'a-i iní ñuyivi ya'a, nátu'un kuní máá já tá'ú tíñu nuu tachí. Yuán kúu tachí já sátiñu jíin ñáyivi ní'in iní ío vina. 3 Te suni taká máá-yó ní kajika-yó jíin ñáyivi-ún sáá, ni kasá'a-yó tíñu ni kakaní iní-yo, ni kaskíkuu-yó tíñu ni kuní yiki kúñu-yó jíin tíñu ni kajani iní-yo, te ni kakuu-yó ñáyivi ní kití iní-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. 4 Ko iní Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú iní, te ni kundá'ú xaan iní-ya yóo. 5 Te nini ni kakuu-yó ndíyi ni sá'a kuachi-ún, te ni naschakú-ya yóo jíin Cristo. Te jíin tú'un luu ío iní-ya te ni kakaku-ró. 6 Te iní núu-ni ni ndukani-ya yóo jíin Cristo. Te suni súan ni súngeo-ya yóo onde andívi jíin Cristo Jesús, 7 náva'a ní-gá kua ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaan já lúu ío iní-ya jíin tú'un kúmani-yá jíin-yó jíin Cristo Jesús. 8 Ni kákandíja-ró, te ja yúán ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te nasu máá-ró ní kíñi'in, chí ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. 9 Nasu sikí tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yúán tú ni iní-i kuu sátéyí-i máá-i. 10 Chí máá-yá ni sá'a yóo. Te ni sáva'a-ya yóo nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó táká tíñu va'a. Chí jíin kivi, ni sátu'a Dios tíñu-ún ja káka kuu-yó jíin. 11 Núsáá te ná núku'un iní-ro já

chí ñayivi s̄in naci3n n̄i kakaku-r3 s̄aá. Ond3 s̄aá, chí nání-de cháa n̄i kaxiti ndúu kuñu-de ja ní s̄a'a nda'a. Te cháa-ún, n̄i kaskúnání-de r3: Ñayivi tú ní kaxiti ndúu. ¹² Te suni ná núku'un in̄i-ro ja ond3 kivi s̄aá, tú ní ka'iin-r3 j̄in Cristo. Jíká ní ka'iin-r3 j̄in ñayivi ñúu Israel. Te jíká x̄aan ní ka'io-r3 j̄in tú'un n̄i keyu'u-yá, ni tú ní káñukuu in̄i-ro, ni Dios, tú ní jíkayya j̄in-r3 in̄i ñuyivi yá'a. ¹³ Ko vina j̄in Cristo Jesús, te r3 ja ní ka'iin jíká-r3 ond3 kivi s̄aá, chí a n̄i kakuyani-r3 ní s̄a'a niñi Cristo. ¹⁴ Chí máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún n̄i nasá'a-ya ñn-na, chí n̄i stuncháa-ya máa xé'ñú ja ní s̄as̄in y3 n̄i kandii sava ma'ñú-y3. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaa y3 kúu taká tu'un tá'ú t̄inu j̄in táninu ndiso máa. Te j̄in yiki kúnu-ya ní xnáa-yá taká yuán, nává'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáá, te ja yuán s̄a'a-ya paz, ¹⁶ te suni nává'a j̄in máa cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yuán j̄in Dios, chí ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te j̄in cruz n̄i xnáa-yá máa ja ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te n̄i kii-ya, te n̄i jani-ya tú'un paz nuu-ro, ja ní ka'iin jíká-r3 núu-yá, j̄in núu ñayivi ja ní ka'iin yani. ¹⁸ Chí ja máa-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndendúu-yo núu máa Táa-yo, s̄a'a suni ñn-ni máa Espiritu. ¹⁹ Núsáa te tuká kakuu-r3 ñayivi jíká, ni ñayivi tatú, chí ñn-na n̄i kanduu-r3 j̄in ñayivi nd3, te suni tá'an se'e Dios kakuu-r3. ²⁰ Te n̄i kaja'nu máa-r3 sikí cimientu ja kakuu ap3stol j̄in cháa n̄i kájani tu'un. Te máa Jesucristo kúu yuu ndiso jiki. ²¹ Te ní ve'e jákutá'an j̄in máa-yá, te já'nu kua'an nává'a nduu ñn ve'e i s̄a'a máa Jíto'o-yo. ²² Te suni n̄i kanduu-r3 ñn ve'e n̄i s̄a'a-ya, nává'a kunchaa Dios in̄i j̄in máa Espiritu.

3

Tu'un yú tu'un sa'í ndiso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yuán kánde3-ri vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a r3, ñayivi s̄in naci3n jíná'an-r3. ² Te n̄i kajini tu'un-r3 ndasa n̄i ja'a Dios tu'un luu ío in̄i-ya núu-rí ja'a r3, jáni in̄i-ri. ³ Chí n̄i stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-rí, natu'un n̄i chaa-ri yaku tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-r3, te a kuu juku'un in̄i-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jiní-ri. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñn se'e cháa ní kuiá n̄i kii ichi yatá. Ko vina n̄i stá'an ndijin Espiritu-ya núu taká ap3stol ndoo-ya, j̄in núu cháa kájani tu'un-ya. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s̄in naci3n, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i j̄in-y3, te ja ní keyu'u-yá ná ní'in tá'an-i s̄a'a Cristo j̄in máa tú'un va'a. ⁷ Te sikí tú'un-ún játiñu máa-rí. Te ta'u-ún ni ja'a tu'un luu ío in̄i Dios nuu-rí, te j̄in fuerza-ya ní s̄a'a-ya-ún. ⁸ Ruu kúu cháa

súchí-ga vásá ñáyivi ndóo súchí xaān, te nuu máá-rí nī ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jāni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi siin nación, ndasa va'a xaān kaa tu'un Cristo, ⁹ jín já stá'an ndijin-ri nuu táká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a nī sá'a taká-ni. ¹⁰ Návava taká ja kátá'ú tíñu jín já kakuñá'nu ichi ándíví, ná kuní jíná'an ndasa kua'a xaān tú'un ndíchí Dios ío, sá'a tiku'nī. ¹¹ Nátu'un nī chaa inī-ya ní káni, te nī skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jín Jító'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandija-yó-yá. Te ja yúán máá-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúán ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja má kukuí'a inī-ro sá'a tundó'o jító-ri ja sikí róo, chí sua ndeá-ga tu'un luu inī máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúán kúu ja júkuifiñ jítí-rí núu máá I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-yá kenda sí'ví táká tata ká'io andíví jín já ká'io inī ñuyívi, ¹⁶ chí tu'un luu xaān ío inī-ya, te jikán ta'u-rí nuu-yá ja súan ná yíja va'a inī añú-ro sá'a-ya jín fuerza ndíso máá Espíritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kúnchaa Cristo inī añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandija-ró, návava ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú inī tá'an inī-ro, ¹⁸ te suni návava kuu juku'un va'a inī-ro, jín táká ñáyivi ndóo, ndasa kaa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-yá, ¹⁹ te suni návava ná kuní-ro ndasa kúndá'ú inī Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un inī-yo tú'un-ún, te návava ku'un chítú ndíi-ro jín kú'a nú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máá-yá, kúu I'a sá'a va'a xaān-gá vásá já kájani inī-yo xí já kájikān-yo, chí jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-yá, ná nákana jaa tiku'nī kákandija sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kúia, onde taká kuia chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Īn-ni kákuu-yó sá'a Espíritu

¹ Ruu, chí kánde-ri vekaa sikí máá Jító'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jín-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jínú'un sikí já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchí vá'a inī-ro. Te ná kóo vitá inī-ro. Te jín tú'un kúndá'ú inī, te jín paciencia, ná kuándéé iní-ro jín tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro já ĩn-na naketá'an-ró jíná'an-ró iní máá Espíritu sá'a tu'un kuaká'nu inī. ⁴ Chí ĩn-na ñáyivi ío, te suni ĩn-ni Espíritu, suni nátu'un nī kana-ya xiní-ro já ĩn-ni tu'un kuñukuu inī-ro, chí yuán kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ĩn-ni máá Jító'o-yo ío, jín ĩn-ni tu'un kándija, jín ĩn-ni tu'un jánducha, ⁶ jín ĩn-ni máá Dios Táa xiní táká-yo, chí máá-yá ndíto taká-ni, te máá-yá nī sá'a taká-ni, te jín ndí'i-ni ncháá-ya. ⁷ Ko ná ĩn ná ĩn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío inī máá-yá ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Ja yúán ká'an

tutu: Nuṽ ní ndaa-ya kuá'an-ya ándíví, nì stútú-ya kua'a já ní yindasu te kua'an-ya jín. Te nì jacha nuu-ya tá'u núu táká ñayivi, áchí. ⁹ Te ja súan ká'an: Nì ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuni ka'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya ondé nuu kúnú-ga chij ñu'un. ¹⁰ I'a nì kuun, suni máa-yá kúu I'a nì ndaa kua'an ondé nuu súkún-ga andíví, náva'a skíkuu-ya jín táká tiñu. ¹¹ Te suni máa-yá, nì teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'nì, te sava-ga stá'an. ¹² Súan nì teta'an-ya, náva'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jín já kuatíñu nuu-í, náva'a ná kuá'nu tiku'nì Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñin núú-yó jín tú'un kándíja, jín tú'un kuni-yó núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñin-na-yo, ondé chítú kú'a Cristo inì-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma nátu'u inì-yo cuenta suchí lúlí, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jín sñin sñin sa'an, ndasa kuni chaá xndá'ú ja kándúkú-de tñin yátá-de yóo, sana inì-yo sá'a-de. ¹⁵ Chì sua ná kútñin-ró tú'un ndaa jín tú'un kúndá'ú inì, te ná kuá'nu-ró jín táká tiñu kuni máa I'a kúu xinì, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te inì máa-yá, ñin-na káñutá'an ní tiku'nì, te ndítñin tá'an taká nátu'un taká vaú, te ná ñin ná ñin játiñu ndasa xñin tiñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jín tú'un kúndá'ú inì.

Ñayivi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-ri, chij ká'an nì'in-ri jín-ró cuenta máa Jító'o-yo, ja má káka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayivi sñin nación, chij kájika kuu-i jín tú'un kájani sáni inì máa-i. ¹⁸ Nì kakuñaa nú jiní tuní-i. Te tú ñu'un kuti vida Dios inì-i, chij tú kájinì-i nuu máa-yá, chij nì'in inì añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ún, nì kayija-i jín máa tú'un nì'in inì. Te nì kivi koyo-i jín tú'un kuaxán ja ná kuítú iní-i sá'a-i taká tiñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan nì kajini so'o-ró tú'un-ya, te nì kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jín Jesús. ²² Ná cháxio-ró máa cháa tú'u kí'in-de jín táká tiñu nì jika-ró jín-de ichi yatá, chij máni kuchá'an-de jín táká tiñu ñáá sá'a-de kuni-de. ²³ Te ná ndújáá modo kájani inì-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáá, ja ní kuva'a-de nátu'un káa máa Dios jín tú'un ndaa, jín tú'un ndoo ndija. ²⁵ Núsáá te ná síá-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jín táká tá'an-ró, chij pedazo-yo kánakunì tá'an-yó. ²⁶ Nú kitì inì-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kitì inì-ro ondé kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jín-ró. ²⁸ Ñayivi ní sakuí'ná, ma sakuí'ná-ga-i, chij sua ná sátíñu-i. Ná tñin-i taká tiñu va'a jín ndá'a-i, náva'a ná nì'in-í najín kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. ²⁹ Ni ñin tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chij sua ná ká'an-ro

tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náva'a ñayivi jíni so'o-ún ná kéndoo luu iní-i sá'a. ³⁰ Nde'é-ró náva'a ma kúkuí'a iní Espiritu Santo Dios sá'a-ró, chí jíin Espiritu ni jaxin-ya sello róó, onde jinu kivi nákuuan-ya yóó. ³¹ Taká tu'un ua, jíin tú'un xaan iní, jíin tú'un kití iní, jíin tú'un kákanaá, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jíin taká tiñu jíto u'u tá'an. ³² Chí sua ná kúmani-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró túká'nu iní-ro núu tá'an-ró, nátu'un ni sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu-ro sikí Cristo.

5

¹ Te róó, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máa-yá ja maní jíin-ya. ² Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú iní, nátu'un ni kundá'ú iní Cristo róó, te ni soko-ya máa-yá ja sikí róó, te ni ja'an asun-ya ni soko-ya máa-yá ja ní ja'a-ya máa-yá nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jíin taká tu'un chá'an, xí tú'un toó iní, ni ma ndátu'un-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kás'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Chí a kájiní-ro já ío ndaa tu'un yá'a, ja ní in ñayivi kájika téné, xí já kás'a chá'an, xí já toó iní (chí in-ni kúu-ún jíin já kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i iní ñuu nuu tá'ú Cristo tiñu jíin Dios. ⁶ Koto-ró, ma xndá'ú ni in-i róó jíin tú'un sáni, chí ja sikí taká tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios sikí taká-i ja tú kámandatu-i. ⁷ Ma kivi nduu-ro jíin-i núsáá. ⁸ Chí kivi sáá, ni kaichaku-ro sikí ñũñáa, ko vina, a kaichaku-ro sikí ñúndijin nuu máa Jíto'o-yo. Ná kaka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáá. ⁹ Chí tiñu sá'a Espiritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú vii-ro taká ja kúsi iní máa Jíto'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jíin tiñu ñũñáa ja tú ní'in tiñu, chí sua ná kána jíin-ró núu. ¹² Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tiñu kás'a sa'í-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á ni tuun nuu, jiní ndijin-yo núu sá'a luz, chí luz kúu ja kíni'in ndijin taká-ni. ¹⁴ Ja yúan ká'an: Róó ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúko-ró má'ñú ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. ¹⁵ Núsáá te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkúún-ró, nasu nátu'un cháa káñáá, chí nátu'un cháa ndíchí. ¹⁶ Ma stívi-ró tiempo, chí kándañáa kivi yá'a. ¹⁷ Núsáá te ma ndúñáa xini-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro naún tiñu játa'an iní máa Jíto'o-yo. ¹⁸ Ma koo ká'vá-ró sikí vino, chí jíin yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espiritu iní-ro. ¹⁹ Te ka'an jíin tá'an-ró jíin salmo, jíin yáa máa-yá, jíin yáa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máa Jíto'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sikí taká-ni, jíin sí'ví máa Jíto'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo nuu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro nuu tá'an-ró, chi káchiñú'un-ró Dios.
²² Te ñásí'í, ná kuandatu-ña nuu yí máá-ña, nátu'un nuu máá Jító'o-yo. ²³ Chi yí kúu xini ñásí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xini tíku'ni. Te máá-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chi nátu'un tíku'ni kájandatu-i nuu Cristo, suni súan ñásí'í ná kuandatu ndi'i-ña nuu yí máá-ña. ²⁵ Te róo yí jíná'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñásí'í-ro, nátu'un ni kúndá'ú iní Cristo tíku'ni-ya. Te ni ja'a-ya máá-yá ja tíku'ni-ún, ²⁶ nává'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jín máá tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jín ndúcha, ²⁷ nává'a koo ñn tíku'ni luu kundij nuu máá-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú t'yi, ni ñn ja súan, chi sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yí, ñni ná kúndá'ú iní-de ñásí'í máá-de, nátu'un jín máá-de. Chi cha kúndá'ú iní-de ñásí'í-de, máá-de kúndá'ú iní-de. ²⁹ Chi tú ni ñn cha jító u'u-de máá-de, chi sua skée-dé te jító ñúkúun-de máá-de. Suni súan sá'a Cristo jín tíku'ni-ya. ³⁰ Chi nátu'un pedazo máá-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo cha táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñásí'í-de, te ñn-na kákuu ndendúú-de. ³² Yí xáan kaa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chi cuenta siki Cristo jín siki tíku'ni ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róo, ná kúndá'ú iní-ro ñásí'í máá-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Te suni ñásí'í, ná kóo ja jínú'un-ña nuu yí-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro nuu táa-ro, nuu náa-ro siki máá Jító'o-yo, chi yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chi ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, ni tá'ú-yá tiñu: Koo ja jínú'un-ró nuu táa-ro nuu náa-ro, ³ nává'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyivi yá'a. Achí. ⁴ Te róo, táa jíná'an-ró, ma skiti-ro iní se'e-ro jíná'an-i, chi sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro nuu-í siki máá Jító'o-yo. ⁵ Róo mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro nuu patrón-ro ñuyivi yá'a, jín tú'un jínú'un, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo káji iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tiñu ja kúsi iní ñayivi dé'é-i nuu, chi sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já játa'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já nuu máá Jító'o-yo jatíñu-ró, nasu nuu ñayivi. ⁸ Chi a kájiní-ro já nú tiñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jín yá'á te nani'in-ro yá'u-ró nuu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jka kuu ndicha-na. ⁹ Te róo patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chi a kájiní-ro já ío Jító'o máá-i jín máá-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndíto-ya táka ñayivi.

Ná kúkútu-yo jín taká tu'un Dios

10 Te ñn-na tu'un ío, ñáni máni: Ná kuiñi ñi'in-ró jíná'an-ró sá'a máa Jító'o-yo jíin fuerza sátiñu máa-yá. 11 Ná kúkútu-ro jíin táká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tiin yátá róo. 12 Chi nasu kájatá'an-yó jíin cháa yí'i niñi jíin kúñu, chi sua jíin já kákuñá'nu, jíin já kátin so'o, jíin táká jító'o ñuyivi yá'a, ja kátá'ú tiñu ñuñáa yá'a, jíin táká tachi ñáá kájika nuu tachi. 13 Núsáa te ná kúkútu ndí'i-ró jíin táká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij ñi'in-ró ondé nú ñi ndí'i ñi jinu ñi sá'a-ró. 14 Núsáa te kuiñi ñi'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'ni sánchii-ró. Te ná kú'un-ró tú'un skéndo ndaa-ya róo, nátu'un ñn su'nu káa. 15 Te ná kí'vi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. 16 Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jíin tú'un kándija te kasu-ro máa-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chi jíin yúan te kuu nda'va ndí'i-ró yáa ñu'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. 17 Te ná kú'un-ró tú'un nama róo, nátu'un kachini káa. Te nátu'un machete, kuatiñu-ró tú'un Espiritu, chi yúan kúu tu'un Dios. 18 Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jíin-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máa Espiritu. Te ja yúan ná kóo ndito ini-ro, te ja'a táká ñayivi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ka'an nda'ú-ro. 19 Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chundéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'i-ya, 20 te ka'an vatu máa-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chi ja sikí tú'un-ún jika kuu-ri, te nú'ni-ri. 21 Tíquico kúu cháa jatíñu te skíkuu va'a-de tiñu máa Jító'o-yo, te maní-yo jíin-de. Te suni kastu'un-de nuu-ro ndasa kua'an tiñu jíku-ri jíin, náva'a kuni ndí'i-ni-ró. 22 Máa já yúan-ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuni-ro ndasa kakuu-ri, te ndundéé iní añu-ro sá'a-de. 23 Tu'un kuaká'nu ini, jíin tú'un kúnda'ú ini, jíin tú'un kándija, ja kíi nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká ñani-yo. 24 Tu'un luu ío ini-ya ná kóo jíin táká ñayivi maní ndíja-i jíin Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaarí tutu yá'a nuu táká ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kíi nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndíta'an jínu ja núku'un iní-rí róo jíiná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-rí jikán ta'u-rí ja'a róo jíiná'an-ró. ⁵ Chi nì chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kiví xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-rí ja síjínu ná'ín-yá tíñu va'a ja ní skéjá'á-yá jíin-ró, te súan kukuu-ga-ya jíin onde kiví ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákaní iní-rí ja kúu taká róo, chí ñú'un iní añú-rí ja kúu róo, chí nì kaní'in taká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kiví kánde-rí vekaa jíin já káka'an-yo já'a tú'un va'a jíin já káxndeá-ga-yo. ⁸ Chí Dios kúu testigo-rí ja jiní-ya ná ku'a kúu iní-rí ja kúu taká róo, jíin já maní-rí jíin-ró, natu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuní-rí ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te nde'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ návava kuu kuatú'un-ró máá já vá'a, te suni návava ná kóo kájí iní-ro, te tú nakuxndíi-ya sikí-ro kiví ndíi Cristo, ¹¹ te suni návava ná kúkútu-ro jíin tíñu ndaa sá'a Jesucristo. Jían kúu ja nákana jaa-yó Dios, jíin já ká'an jíñú'un-yó jíin-yá.

Modo nì jika máá tú'un va'a

¹² Ñáni, kuní-rí ja ná kuní-ro ná tundó'o nì ta'an-rí, chí nì jicha-ga tu'un va'a nì sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jíin sáva-ga-i, nì kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-rí vekaa ja sikí Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-rí kánde-rí vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo já káchiñú'un-de máá Jíto'o-yo. Te nì kachundéé téyí-gá iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo sikí tú'un kuásún iní, jíin já kástátá'an-í. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un sikí já ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixin, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i

tundó'o vekaa sikí-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú iní-i ruu, te a kájini-i ja ndúkú íchi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáá, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an síkí-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-ri sá'a, te ni ma ndí'i kuti ja kúsi iní-ri. ¹⁹ Chí jiní-ri ja yá'á kúu ja náma ruu, jíin ja kájikan ta'u-ro, jíin ja chíndéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chí ñúkuu iní-ri, te kuní ndási iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chí sua ná chúndéé téyí iní-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máá-rí vina, nátu'un ní ní kú-ri, te vasa ná kú-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chí ja chakú-ri kúu ja jíká-ri jíin máá Cristo, te ja kú-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí sikí taká tíñu ni sá'a-ri tú jiní-ri ndé ichi tíin-ri vii. ²³ Chí ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kándeé ní'in-ri. Te kúu iní-ri no'on-ri kunchaa-ri jíin Cristo. Yuán kúu máá ja vá'a xaan-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kúu ja kánúu-gá ja sikí róo jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándíja va'a-ga-ro, te kusí-gá iní-ro. ²⁶ Náva'a kusí-gá iní-ro jíná'an-ró jíin Cristo Jesús ja sikí rúu, chí jaá tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúu máá sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-ri te kuni-ri nuu-ro, xí vasa ná kunchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-ri róo ja ká'íin ní'in-ró jíin íin-ni xiní, te jíin ja íin ká'nu-ni kásátíñu ní'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandíja-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito u'u róo, chí yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róo, a kaku-ró jíná'an-ró, chí ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chí ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá íin ja ná kándíja-ró núu-yá, chí suni ja ná ndó'o-ró ja sikí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ni kajini-ro ja ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró ja jíku jíin-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáá te jíin tú'un ndéé ío iní Cristo, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóo skandá-ya róo, jíin tú'un ja ká'íio íin núu-ró iní máá Espíritu, jíin tú'un maní iní-ro jíin-i, jíin ja jíto ndá'ú-ro núu-í. ² Jíin taká tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusí xaan iní-ri. Te íin-ni ná káa xiní-ro. Te íin-ni ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Te íin-ni ná kóo iní-ro jíin íin-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ni íin ndatíñu sá'a-ró ja kuátá'an-ró, xí ja sávixi-ro máá-ró, chí sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chí suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni iní-ro jíná'an-ró nátu'un ni jani iní Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá ni

kāa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío inī-ya já jíin fuerza nduu ñin núu-yá jíin Dios. ⁷ Ko nī sīa-ya máa-yá, te nī nduu-ya nátu'un kánda mozo, nī kaku-ya nátu'un jíto cháa. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jíka cháa, te nī sásúchí-yá máa-yá. Te nī jandatu-ya ondé nī jíi-ya, vasa nī jíi-ya jíka cruz. ⁹ Já yúan ní nduñá'nu luu xaṅn-yá nī sá'a Dios, te nuu Jesús nī ja'a Dios ñin sí'ví kánúu núu taká-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jíin sí'ví Jesús ná júkuiñi jíti taká ja ká'iin inī andíví, jíin já ká'iin nuu ñú'un, jíin já ká'iin chíi ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máa Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máa Táa-yo Dios. ¹² Nāni máni, nene nátu'un nī kajandatu-ro núu-rí kivi ní kandij-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga nī kasá'a-ró vína vasa jíka ní kanchaa-ri, núsáa te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máa-ró. Te jíin tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chí Dios kúu I'a sátiñu jíin-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuní maá-yá, jíin ndása kúsi iní máa-yá. ¹⁴ Ma kútuku inī-ro jíin tíñu kasá'a-ró, ni ma kánaa-ro jíin tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún nákuṅndíi-ya siki-ro. Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñáa. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o inī, jíin má'ñú ñayivi ní'in inī. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro nátu'un lámpara inī ñuyivi. ¹⁶ Kutin nī'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jíin, náva'a kusii iní-ri kivi ndíi Cristo. Yuán-na te kuní-ri ja ná tú ní jíka kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajn-rí. ¹⁷ Te nú nī jati ñiñi-ri ja ndúkú-rí skándija-ga-ri róó, yúan kúu nátu'un nī soko-rí máa-rí nuu-yá. Yuán kúsi iní máa-rí, te suni kúsi iní-ri onde jíin taká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsi iní máa-ró jíná'an-ró, te ná kúsi iní-ro ondé jíin rúu.

Tu'un Timoteo jíin Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu inī-ri ja ná kuá'a máa Jító'o-yo Jesús tu'un, te táji yachí-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé iní-ri nú nī jiní-ri ndasa ká'io-ró. ²⁰ Chí tú kuti ingá cháa ío yá'a ja ñin-ni xini kúñava'a jíin-rí nátu'un máa-de, ja kuitú iní koto ñúkuún róó. ²¹ Chí taká-de kándúkú-de ja kúu máa-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a nī kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un se'e jíin táa-i, suni súan nī kuu jatiñu-de jíin-rí jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáa te ñúkuu inī-ri táji-rí cháa yá'a jaa-de nuu-ro, te nú nī jiní-ri ndasa kua'an tíñu jíku-ri jíin. ²⁴ Te jáni ndija inī-ri ja kuá'a máa Jító'o-yo tú'un, ja suni máa-rí jaa yachí-ri nuu-ro. ²⁵ Ko nī jani inī-ri ja kánúu táji-rí ñani-ri Epafrodito jaa-de, chí cháa sátiñu jíin-rí kúu-de, te chíndéé tá'an-de jíin-rí. Te suni ndajá'a máa-ró ní kuu-de sáa. Te suni jatiñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chí nī kuu xaṅn iní-de ja kuní-de nuu-ro

jíná'an-ró núú. Te nī kukuí'a inī-de, chī a nī kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandáa nī ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, nī kundá'ú inī-ya-dé, ko nasu máá in-de, chī onde ruu, náva'a tú kaa-ga kukuí'a inī-rī núú. ²⁸ Núsáa te jítú iní-rī nī tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro núú-dé jíná'an-ró. Te ndusī tuku inī-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndásí iní-rī. ²⁹ Núsáa te kuatá'ú-ró-de, chī kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sī iní-ro, te ka'an jíñú'un-ró jíin cháa ja kándaa nátu'un kaa-de. ³⁰ Chī a yani kuu-de núú, ja siki tíñu máá Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a nī skíkuu-de tíñu ja tú ní síjínu máá-ró já kúu ruu.

3

Na siki ndúkú ndée-yó

¹ Te in-na tu'un ío ñáni. Ná kúsī iní-ro jíin máá Jító'o-yo. Chī ruu, jandáa, tú kúnini iní-rī chaa-rī suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núú tí'ina. Ma kóto-ró núú ñáyivi kásá'a tíñu ñáá. Ma kóto-ró núú cháa nī kaxiti ndúu. ³ Chī yóó kákuu cháa nī kaxiti ndúu ndija. Te jíin iní jíin añu-yo káchiñú'un-yó Dios. Te kákusī iní-yo jíin Cristo Jesús. Chī tú káchiñú'un-yó máá-yó. ⁴ Te nú ndé cháa jáni inī-de ja kúu chiñú'un-de máá-de, te suni ruu ví'i-gá sá'a-rī núú, chī suni ruu chiñú'un-rí máá-rí nú súan ío núú. ⁵ Chī nī xiti ndúu ruu nuu uná kivi. Te suni tata Israel kúu-rī. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-rī. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-rī. Te suni nī chiñú'un-rí ley ja káchiñú'un fariseo. ⁶ Te nī jítú iní-rī nī chindikīn-rī tikunī nī sá'a ndiva'a-rī jíin-i. Te tú ní náku-xndíi ni in ley siki-rí, chī nī skíkuu ndaa-rī. ⁷ Ko taká tíñu ja kundée-rí jíin núú, tú sá'a-rī cuenta jíin-ún vína, chī va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñú'un-rí Cristo jáni iní-rī. ⁸ Te jandáa, chī jáni iní-rī ja vá'a-ga ná náa taká tíñu-ún, náva'a ná kuní va'a-rī ja kúu tu'un Jító'o-rī Cristo Jesús, chī jian kúu ja kánúú-gá. Te ja siki máá-yá nī xnáa-rí taká tíñu, te jáni iní-rī ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-rī náva'a kundée-rí najaa-rī nuu Cristo, ⁹ te náva'a in kivi te a jiní-rī ja kánde-rī chíi Cristo. Ko nasu já sánda-rī máá-rí jíin ley, chī sua ja kéndoo ndaa-rī sá'a Dios jíin tú'un kándíja-rī, chī kándíja-rī nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuní va'a-rī nuu-yá, te kuní-rī ndasa káa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-rī jíin-yá, te suni nduu-rī nátu'un káa máá-yá jíin tú'un ja ní jí'i-ya. ¹¹ Chī sanaa te súan kundée-rí nachaku-rī ma'ñú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundée-rí, ni té chá'an-ga yija-rī. Ko ndúkú ndée-rí kua'an-rī náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chī ja yúan kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñáni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-rī cuenta ja á nī kundée-rí jíin. Ko máni xnáa-rí iní-rī taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-rī ichi núu-rí kua'an-rī

jíin. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-ri ná jáa-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ni'in-rí premio ja kuá'a Dios, chi kana-ya xiní-rí ki'in-ri ichi nínu onde jíin Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóo ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáá. Te nú ndé róo siin xini káñava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni in-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Náni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chi kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tini jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jíin-ró vína, ja máá-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní ji'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te in kiví te naa íi ñáyivi-ún, te ndí'i-i. Chi máni chiñú'ún-i toko-í. Te kúsi iní-i jíin tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní iní-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío iní ñuyívi. ²⁰ Ko ñuu máá-yó kúu onde andívi. Te suni onde yúan káinda-tu-yó ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóo. ²¹ Te máá I'a-ún, nasama-ya yiki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu nátu'un káa yiki kúñu ndíi ncháa máá-yá. Chi Dios kúu ka'nu-ya táka ja ío, te suni jíin fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsi iní-yo

¹ Náni máni jíná'an-ró, súan ná kuíni ni'in-ró jíin máá Jító'o-yo, chi kúu iní-ri róo, te kúsi iní-ri jíin-ró, te róo kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an ndá'ú-ri jíin Evodia, te ká'an ndá'ú-ri jíin Síntique ja ná kóo in-ni xini-ña jíná'an-ña, nátu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róo Timoteo, suni ká'an ndá'ú-ri jíin-ró, chi chaa ni chindéé tá'an va'a jíin-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátiñu ni'in-ña jíin-rí ni jani-ri tu'un va'a sáá, te suni onde jíin Clemente jíin sáva-ga ñáyivi kásátiñu jíin-rí, chi sí'vi ñáyivi yúan a káyoso núu lista ñáyivi kúchaku níi káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jíin-ró: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an maní-ro jíná'an-ró náva'a ná kuichá tu'un ki'in nuu táka ñáyivi ja súan káa máá-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándí'i iní-ro sikí ní in. Ko ná ká'an-ro jíin Dios onde jíin tú'un kánakuatá'ú-ró, jíin tú'un kájikan ta'u-ro, jíin tú'un káka'an ndá'ú-ro, náva'a ná kuní-ya ndéja kuní máá-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jíin xiní-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róo onde jíin Cristo Jesús. ⁸ Náni, máá in-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xini-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jíñú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja játú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jíin táka ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jíin tú'un ni

kani'in-ro, jín tú'un nì kajini so'o-ró, jín tíñu nì kajini-ro sá'a máá-rí, taká yuán ná sá'a máá-ró. Yúan-na te máá Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jín-ró. ¹⁰ Ko kúsi xáan iní-rí jín máá Jító'o-yo, chí vina, vasa kuéé, ko nì kanuku'un iní-ro, te nì kachindéé-ró rúu. Chí súan sá'a-ró kuní-ro núú, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-rí ká'an-rí, chí ruu, a nì skuá'a-rí kaan-rí jín nú ndasa-ni tá'an-rí. ¹² Jiní-rí kuchaku ndá'ú-rí, te jiní-rí kuchaku kúká-rí. Ndi'i nì skuá'a-rí, te a nì kaan-rí jín taká, nú ja ndá'a chí-rí, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-rí. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-rí, chí máá Cristo já'a-ya fuerza iní-rí. ¹⁴ Ko bueno nì sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jín-rí. ¹⁵ Te róó, ñayivi ñúu Filipos, suni a kájiní-ro já ní ñn tiku'nì tú ní kájito tá'an jín-rí ja kuá'a yaku najín kúta'u-rí, chí máni róó jíná'an-ró onde kiví ní kejá'á-rí jáni-rí tu'un va'a ná nì kenda-rí vai-rí ñuu Macedonia. ¹⁶ Chí onde ná kándeé-ga-rí ñuu Tesalónica nì katáji-ró yakú ja jínu ñú'ún-rí, nì jaa ñn uu jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núú, chí ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a ñava'a-rí taká ja jínu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chí nì nì'in-rí ja ní katáji-ró vái jín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chí nátu'un nì kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná náku'a-ya núu-ro taká ja nándi'i-ró, chí kúká máá-yá jín tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúu. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'io ndoo nì sá'a Cristo Jesús, achí-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jín-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndoo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te nì kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín taká róó jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jíin ñaní-yo Timoteo, ² káchaa-rī tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jíin núu ñaní-yo kákandíja nuu Cristo ja káxiukú-i inī ñuu Colosas. Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu inī ío inī máa Táa-yo Dios, jíin iní máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jíto'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nī kajini tu'un-rí róo ja kákandíja va'a-ró núu Cristo Jesús, jíin ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chī kañukuu inī-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nī kajini tu'un-ró, chī súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nī jaá nuu-ro jíná'an-ró, nátu'un nuu ní ñáyivi, chī ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni nátu'un nī sá'a jíin-ró onde kívi ní kajini so'o-ró. Te nī kajuku'un ndija inī-ro tú'un luu ío inī Dios, ⁷ nátu'un nī kutu'a-ró ní sá'a Epafra. Mozo ta'an jíin-yó kúu-de. Te kúmani-yo jíin-de. Te chaa-ún játíñu va'a-de nuu Cristo ja síkí róo jíná'an-ró. ⁸ Chaa-ún, nī kastu'ún-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inī tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rí, suni tú kájukuiñi-rí ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kívi ní kajini tu'un-rí tu'un-ún. Te kájikan-rí nuu-yá ja ná kuní ndí'i-ró ndasa játa'an inī máa-yá, te ná kuní-ro táká tu'un ndíchí jíin tú'un júku'un va'a inī-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ náva'a ná káka kuu luu-ró, nátu'un kuní máa Jíto'o-yo, te ná kúsii vá'a inī-yá sá'a-ró jíin táká-ni, te nani tíñu va'a jíku-ró jíin, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inī-ro síkí Dios. ¹¹ Te va'a téyíí ná yíja taká fuerza-ya iní-ro, nátu'un káa fuerza luu máa-yá, náva'a ná kóo síi iní-ro, te ká'nu koo iní-ro, te kuandéé iní-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios ja ní chí'i-ya fuerza yóo náva'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jíin ñáyivi ndóo ja ká'jin-i nuu ndíi ncháa. ¹³ Chi nī ndiñi'in máa-yá yóo inī nda'a fuerza ñuñáa, te nī xndívi-ya yóo inī ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-ya jíin. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chi nī nakuaan-ya yóo jíin niñi-yá. Te nī sá'a-ya tóká'nu inī-yá núu-yo jíin kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

15 Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jiní ndijin-yo núu. Te xnañúú-gá Se'e-ún, vása taká ndatíñu ja ní sá'a-ya. 16 Chi jíin máa Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuva'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jíin já ká'io iní ñuyívi já jiní-yo núu jíin já tú jiní-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátíin xiní, kúu ja kándiso tíñu. Ndi'i nì kuva'a nì sá'a Dios jíin máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. 17 Máa-yá ío xna'an-ga vása ní kuva'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tíin nì'in máa-yá. 18 Te máa-yá kúu xiní tíku'nì, te nátu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kéjá'á, te máa-yá nì nachaku xna'an-ga ma'ñú ndiyi, náva'a kuñá'nu-ga-ya núu taká-ni. 19 Chi nì kusí iní máa Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jíin máa Sé'e-ya, 20 náva'a naketá'an taká-ni jíin Dios sá'a-ya jíin máa Sé'e-ya. Te jíin niñí Sé'e-ya, I'a nì ndo'o jiká cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máa já ká'io iní ñuyívi jíin já ká'io andívi. 21 Te suni súan nì sá'a Se'e-ya jíin-ró, chi sáan sikí ní ka'jin-ró sáa, chi nì kajito u'u-ro-ya, te máni tíñu ñáa nì kasá'a-ró núu. Ko vina a nì nasketá'an-ya róo jíin Dios. 22 Ya'á ní sá'a-ya jíin yiki kúñu-ya já ní jíi, náva'a nasándoo-ya róo, te ma kúnchaa cha'an róo, ni ma kána jíin Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. 23 Súan sá'a-ya nú kuiñi nì'in-ró, te kandíja ndija-ró, te ni ma násama iní-ro jíin tú'un va'a káñukuu iní-ro já ní kajini so'o-ró. Chi tu'un-ún a nì jichá ñí ñuyívi chí andívi. Te ruu Pablo kúu chaa játíñu sikí tú'un-ún.

Sátíñu Pablo ja'a ñáyivi sáan nación

24 Te kúsí iní-rí vina, chi ndó'o-rí ja sikí róo jíná'an-ró. Te skíkuu yiki kúñu-rí ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tíku'nì máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, 25 te suni játíñu-rí nuu-ún, chi súan nì chaa Dios tíñu sikí-rí ja'a róo, náva'a ná ká'an ndi'i-rí tu'un Dios jíin-ró. 26 Yuán kúu máa tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nì kejá'á kuiá aná'an jíin ñáyivi. Ko vina a nì stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu taká ñáyivi ndóo máa-yá. 27 Chi máa Dios súan nì kuní-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká kaa tu'un luu ja ndíso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sáan nación. Te tu'un-ún kúu máa Cristo kánde iní-ro, jíin já káñukuu iní-ro núu lúu kánchaa-ya. 28 Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-rí, te kákana jíin-rí nuu taká ñáyivi. Te jíin tú'un ndíchí kástá'an ñúkúún-rí nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-rí. 29 Te ja sikí yuán sátíñu-rí. Te nì'in sátíñu-rí jíin fuerza máa-yá. Te máa fuerza-ya-ún kúu ja sátíñu téyí jíin-rí.

2

1 Chi kuní-rí ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xa'an iní-rí ja sikí róo jíin sikí taká ñáyivi ká'io iní ñuu Laodicea, jíin sikí taká

ñayivi tú kájiní kuti núu-rí ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñn nuu kúnchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndi'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuní-i tu'un sa'í máá Táa-yo Dios te yuán kúu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máá-yá yísa'í taká yaka tu'un ndíchí, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñn chaá xndá'ú-de róo, ja kándija-ró ingá tu'un tñn yátá. ⁵ Chi vasa kándeé jíká máá-rí, ko nátu'un kándeé-ri jíin-ró, te kúsiñ iní-ri te ndé'é-rí tíñu va'a kásá'a-ró, chí n'i'n kákandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un n'i kajatá'ú-ró máá Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-yá núsáa. ⁷ Ná nákuikin yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yija va'a-ró jíin tú'un kándija, nátu'un n'i kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máá-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn ñayivi róo, jíin sikí tú'un ndíchí ñáá, jíin tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu chaá, modo kásá'a-de iní ñuyivi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jíin máá-yá, te iní yiki kúñu máá-yá, ncháá ndi'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máá-yá tñn xiní taká ja tá'ú tíñu, jíin taká ja kándiso tíñu. ¹¹ Te suni jíin máá-yá n'i kaxiti ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní kaxiti ndúu-ro. Te n'i chaxio-ya taká kuachi ndiso máá-ró, chí Cristo nátu'un n'i xiti ndúu-ya róo. ¹² Chí ñn núu-ni n'i kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan n'i kanachaku-ro jíin-yá, chí n'i kákandija-ró tíñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ¹³ Ko róo, tú kaxiti ndúu-ro núu, te a n'i kají'i-ro ní sá'a taká kuachi-ró. Ko ñn ká'nu-ni n'i kanachaku-ro jíin Cristo n'i sá'a Dios. Te n'i sá'a-ya túká'nu iní nuu taká ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te n'i nda'va-ya acta ja tñn sukun-yo te jito u'u yóo núu. Te n'i skána-ya, chí nátu'un n'i stñn-ya-ún jíin ndúyu kaá jiká cruz. ¹⁵ Te n'i tevichí-yá taká ja kátá'ú tíñu jíin ja kándiso tíñu, te n'i kiñi'in ndijin-ya, te n'i kakuka nuu. Chi n'i kundéé-yá jíin, n'i sá'a máá cruz. ¹⁶ Ja yúan ma' kuá'a-ró tú'un ja náku-xndíi ni ñn-i sikí-ro, cuenta sikí já yee, xí já jí'i, xí cuenta kivi ío viko, xí já núkosó yóo, xí sikí kivi ndétatú. ¹⁷ Chi yúan kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatíñu chaá kuee-ga, ko máá jándáa kúu ja cuenta máá Cristo. ¹⁸ Ma' kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chí kásá'a-i ja súchí iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te kákiivi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájiní ndijin-i, te máni kásavixi sáni-i máá-i. Chí yúkú xiní máá-i. ¹⁹ Te tú ká'jin n'i'in-i jíin máá I'a kúu xiní. Chí máá-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chí skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te

já'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Ch̄i nú n̄i kaji'i-ro jín Cristo siki táká taninu in̄i ñuyivi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyivi. Te naja káandat̄u-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma t̄in-ró, ni ma ké'é-ró, ni ma kée-ro, áchí. ²² Chi taká tu'un-ún nini kájat̄iñu máá, te ndi'i-ni naa. Ch̄i máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni in̄i ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija in̄i-i ja tú'un ndíchí kúu-ún, ch̄i stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te n̄i'in ndóna máá siki yiki kúñu, ko tú ní'in tíñu kuti já kasú nuu já kuní máá-i.

3

¹ Núsáá te nú n̄i kanachaku-ro jín Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andíví, nuu kánchaa Cristo ichi ndáv'a Dios. ² Ná káni in̄i-ro siki tú'un ká'io ichi andíví, nasu siki tú'un ká'io in̄i ñuyivi. ³ Ch̄i a n̄i kaji'i-ro, te vida-ro, a yisa'í, jín Cristo in̄i Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jín-yá.

Chaa tú'ú jín cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró já kaa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma koo chá'an, ma káni ñáá in̄i, ma ndío in̄i, ch̄i ñn-ni kúu-ún jín já chíñú'ún ndosó. ⁶ Chi ja siki táká tíñu yúan kúu ja kití in̄i Dios, te ndonda-ya siki ñayivi ní'in in̄i. ⁷ Te suni jín tíñu-ún n̄i kajika-ró núu, ná n̄i kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná síá-ro táká tu'un yá'a núsáá: Tu'un kití in̄i, tu'un xaan iní, tu'un kañáá, tú'un ká'an siki tá'an, jín tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, ch̄i a n̄i chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jín táká tíñu n̄i sá'a-de. ¹⁰ Te n̄i nuku'un-ró cháa jáá. Chi chaa-ún kuajuku'un in̄i-de, kuandujáá-de, nátu'un kaa máá-yá ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú ío s̄in ñayivi ñuu Grecia jín ñáyivi judío, ni ja ní xití ndúu, te ni ja tú ní xití ndúu, ni ja s̄in yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jika kuu ndicha-na, ch̄i Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chi n̄i kaji Dios róo. Te ñayivi ndóo ja maní-yá jín kákuu-ró. Núsáá te níni kúndá'ú in̄i-ro tá'an-ró, te kuman̄i-ro jín tá'an-ró, te koo súchí iní-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé iní-ro jín tá'an-ró, te sá'a-ró túká'nu in̄i nú jikin nuu-ro siki tá'an-ró. Ch̄i nátu'un n̄i sá'a Cristo tuká'nu in̄i-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúú xaan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú in̄i tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jín já síyija va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máá Dios, ná kút̄in añú-ro. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndí'i in̄i-ro, jín ndí'i tu'un

ndíchí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an nda'ú-ro jín-i jín salmo, jín yáa máa-yá, jín yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró núu máa Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tiñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jín sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúú skíkuu chaa jáá

¹⁸ Róo ñasí'í, kuandatu-ro núu yíi máa-ró jíná'an-ró, chí súan játa'an iní máa Jító'o-yo. ¹⁹ Róo yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñasí'í-ro. Te ma ndúu ua-ro jín-ña. ²⁰ Róo se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chí súan kúsíi iní máa Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róo táa jíná'an-ró, ma skití iní-ro sé'e-ró jíná'an-i, náv'a tú kukuí'a iní-i. ²² Róo mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñúyívi yá'a. Ma sá'a-ró tiñu ja kúsíi iní ñáyívi ndé'é-i nuu, chí sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tiñu kásá'a-ró, koo iní koo añú-ro sá'a-ró. Kani iní-ro já núu máa Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñáyívi. ²⁴ Chí a jiní-ro já máa Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chí nuu máa Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñáyívi sá'a tiñu ñáá nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chí tú ncháa nuu-yá-i.

4

¹ Róo patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñn nuu kóto-ró núu-í. Chí a kájiní-ro já súni káñava'a-ró máa patrón-ro ándívi. ² Ma júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito iní-ro jín tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náv'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náv'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chí ja síkí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chí kuní-ri ká'an ndijin-ri nátu'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkúún-ró jín ñáyívi ká'iin síin síki, te ma stívi-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñij tú'un ká'an-ro, náv'a kuni-ro ndasa kánúú xndió káni-ró tú'un nuu ñn ñn-i.

Tu'un ndée ni chaa Pablo nuu-í

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chí ñn ñani sátiñu jín-rí nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno játiñu-de nuu-yá, te maní-yo jín-de. ⁸ Te ja yúan tájí-rí chaa yá'a jaa-de nuu-ro, náv'a ná kuní-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni tájí-rí Onésimo, te maní-rí jín-de, chí ñani kándíja va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaa kánde ta'an jín-rí vekaa yá'a, sándeé iní-ro áchí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te síki cháa-ún, a ni tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Te nú

kujaa-de nuu-ro, te kuaatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nání Justo. Chaa nī kaxitī ndúu kákuu chaa-ún. Máni chaa yá'a kákuu chaa káchindéé tá'an-de jíin-rí sikī ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-rī kásá'a-de. ¹² Suni sándéé iní-ro áchí Epafras, chaa kúu tá'an máá-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítú iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíiná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndi'i-ró tíñu kuní máá Dios. ¹³ Chī ná ká'an ndaa-rī tu'un-de nuu-ro, ja xáan jítú iní-de ja kúu róó jíiná'an-ró, jíin já kúu ñayivi ñúu Laodicea, jíin já kúu ñayivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaa táná, ja maní-yo jíin-de, jíin Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaa káxiukú iní ñuu Laodicea, kachī-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jíin Ninfas, jíin tíku'nī ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú nī kuu nī kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tíku'nī ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róó, suni ná ká'u-ró ingá ja ndíi ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tíñu nī chaa máá Jító'o-yo sikí-dé, achī-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máá rúu Pablo, nī chaa-rī tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un iní-ro jíiná'an-ró já kánde-rī vekaa. Te tu'un luu ío inī máá-yá, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíiná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-rí nuu Dios siki táká róó. Te kánuku'un iní-ri róó, hora kájikan ta'ú-rí. ³ Nene káxndáku-ri róó nuu máa Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándíja, jíin ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíin ndasa káñukuu n'in iní-ro, sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájiní-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róó, te nī kaji-ya róó jíiná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíin máa tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni nī ja jíin fuerza, jíin Espíritu Santo, te nī kayija iní-ro jíin. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kákuu-ri jíin-ró, chí nī kundá'ú iní-ri róó. ⁶ Te ruu jíiná'an-ri, jíin máa Jító'o-yo nī kandaku-ró. Te jíin túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te nī kákusí iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te nī kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya. ⁸ Chí máa-ró, nī káskáka-ró tú'un máa Jító'o-yo. Ko nasu máa iní ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni nī jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú ní ní ja ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máa-i kájiní-i tu'un-ri ndasa nī kivi koyo-ri nuu-ro jíiná'an-ró, jíin já ní káxndóo-ró ndosó, te nī ndívi-ró núu Dios ndíja, náva'a kuatíñu-ró núu-yá, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándívi, I'a nī naschakú-ya-ún. Te máa Jesús kuu-ya. Te a nī nama-ya yóó nuu tú'un kiti iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa nī sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájiní máa-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájiní-ro já súa nī kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan nī kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máa-yó, nī nasá'a téyí-yá ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vasa nī kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-ri jíin-ró, tú

ndíso tu'un tú'ún, ni tú káchá'án, ni tú xndá'ú. ⁴ Chì nátu'un nì jatú'ún Dios ruu jíná'an-rì, te nì chaa tiñu-ya rúu ja káni-rì tu'un va'a, suni súan káka'an-rì. Ko na tú kásá'a-rì nátu'un kásá'a ñayivi ja kúsi iní tá'an-i sá'a-i, chì sua kúsi iní Dios sá'a-rì, chì máa-ya jíto ncha-ya añú-yo. ⁵ Chì a kájini-ro ja tú ní káka'an ncha kuti-rí róó, ni tú ní kákutóó iní-rì sikì-ro. Te máa Dios kúu-ya testigo-rì. ⁶ Ni tú ní kándúkú-rì ja kuátú'ún ñayivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní'in-rì tiñu nuu-ro núú, chì kájì ja apóstol Cristo kakuu-rì. ⁷ Chì sua nì kaka'an vitá-rì jín-ro nátu'un ñn ña'an ncháka yíkin, ja ñúkuún iní-ña jín sé'e-ña. ⁸ Te nì kakundá'ú xañ iní-rì róó, te yuán ní kakuni-rì ja násu máa ñn tu'un va'a Dios ku'a-rì nuu-ro, chì suni onde jín añú-rì núú, chì manì xañ-rì jín-ro. ⁹ Chì a kánuku'un inì-ro, ñáni, ndasa nì kando'o-rì jín tiñu. Te nì kasátiñu-rì ndúú ñúú-ni, nává'a tú stáa-rì sikì ní ñn-ró, nini nì kajani-rì tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máa-ró, a kájini-ro, te suni jiní Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa nì kajika-rì jín-ro, te tú kuachi ní kásá'a-rì nuu máa-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájini-ro ndasa nì kaka'an ndá'ú-rì jín ná ñn ná ñn-ró, te ndasa nì kaka'an-rì tu'un ndéé iní jín-ro, nátu'un ñn chaa jín sé'e-de, ¹² te nì kaka'an nì'in-rì jín-ro ja ná káka jíñú'ún-ro núú Dios, chì nì kana-ya xiní-ro kí'in-ro núú ñúu luu tá'ú-ya tiñu. ¹³ Ja yuán, suni tú kájukuiñi-rì ja kánakuatá'ú-rì nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios nì kaka'an-rì. Te nì jini-ro ja násu tú'un chaa kúu, chì jandáa máa tú'un Dios kúu, te máa tú'un-ún sátiñu inì róó ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máa-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jín tíku'nì ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jín núú Cristo Jesús, chì nátu'un nì kando'o máa-i nì kasá'a chaa judío, te suni súan nì kando'o máa-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chì judío-ún nì kaja'ni-dé máa Jíto'o-yo Jesús jín cháa nì kajani tu'un-ya ondé sáa. Te nì kachindikin-de ruu nì kakenda-rì, te tú kúsi iní Dios kásá'a-de, te kándonda-de sikì táka ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-rì jín ñayivi sñn nación nává'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te sikì-dé nì chaa ndi'i-ni tu'un kití inì Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-rì, ñáni, a nì kakuxio núu-rì nuu-ro, ko máa-ni-rì, nasu jín añú-rì. Te ví'í-gá kándúkú ndéé-rì kájítú iní-rì ja kuní-rì nuu-ro. ¹⁸ Te ja yuán ní kakuni-rì jaa-rì nuu-ro núú, chì ruu Pablo, ñn uu jínu nì kunì ndija-rì, ko Satanás nì jasú nuu-rí jíná'an-rì. ¹⁹ Chì naún sikì káñukuu inì-rì, xí ja kákusi iní-rì, xí ja kúu premio ja sáñá'nu-rì máa-rí. Nasu máa-ró kakuu jiañ naún, hora kuiñi-yó núu máa Jíto'o-yo

Jesucristo kivi ndii-ya. ²⁰ Suu ja sikí róó te nduñá'nu-ri te kusii iní-ri jíná'an-ri.

3

Sikí tiñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúan tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndo máa-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katáji-rí ñani-ri Timoteo, chaá játiñu nuu Dios sikí tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jín-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyja-de iní-ro jíná'an-ró, te ka'an ndá'ú-de jín-ró sikí tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni ñin-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róó a kájiní-ro ja sikí tú'un yá'a ni jani-ya yóó. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jín-ró núú, ni kakastu'un-rí nuu-ro ja kóto ná'in-yó tundó'o, natu'un ni kata'an-ro te a kájiní-ro. ⁵ Ja yúan súni máa-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni táji-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito nchaá máa-ún róó, te naa sáni tiñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni nchaá Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú iní-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a iní-ro rúu, te kákuu iní-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu iní-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúan, te ni kandundéé iní-ri, ñáni, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kábito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in iní-ri te nú ká'jin ni'in-ró jín máá Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja sikí róó jíná'an-ró, sikí táká tu'un kúsi iní-ri nuu Dios máa-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúú-ni kájikān ta'u téyí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-ri ndéja kúmani kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máá Táa-yo Dios jín máá Jító'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máá Jító'o-yo ná skuá'nu-ya róó te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jín táká-ga-i, suni natu'un kákundá'ú iní-ri róó. ¹³ Náva'a násíyja-ya añú-ro, te ná kóo ndoo iní, náva'a tú kenda ni ñin kuachi sikí-ro núu máá Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jín táká ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusii iní Dios

¹ ñin-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an ni'in-ri te ná ká'an ndá'ú-ri jín-ró sikí máá Jító'o-yo Jesús, chi natu'un ni kakutu'a-ró ja ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusii iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jín. ² Chi a kájiní-ro ñaun tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro sikí máá Jító'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñin ná ñin-ró ná kuní-ro

ndasa koo jíñú'un-ró jíñ ñásí'i-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jásí'i, nátu'un kás'a ñayivi sñn naciòn ja tú kájini-i nuu Dios, ⁶ náv'a'a tú ni ñn-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñaní-ro siki tú'un yá'a, chí máá Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jíñ táká yuán, nátu'un ñi kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chí tú ní kána Dios xiní-yo já kóo chá'an-yó, chí ja ná kóo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te chaá ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chí sua nuu Dios, I'a ñi ja'a-ya Espíritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú níni já cháa-ri tutu nuu-ro siki já kúnchaka maní tá'an-ró, chí a ñi stá'an Dios nuu-ro já kóo maní-ro jíñá'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kás'a-ró jíñ táká ñani-yo já káxiukú-de ñí ñúu Macedonia. Ko káka'an nda'ú-ri jíñ-ró, ñáni, ja ví'i-gá nándeá-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'ín-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñn-ró tiñu jíñ ndá'a-ro nátu'un ñi katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náv'a'a ná káka jíñú'un-ró jíñ ñayivi ká'ñn sñn siki, náv'a'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jíñ ja náchaku-i

¹³ Suni kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un iní-ro siki ñayivi kákixi, náv'a'a ma ndúkuí'a iní-ro nátu'un kás'a sava ñayivi tú kañukuu iní-i. ¹⁴ Chí nú kákandíja-yó já ní jí'i Jesús te ñi nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'á kákastu'ún-rí nuu-ro jíñ tú'un máá Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó ondé kivi ncháa máá Jító'o-yo, ma kúxnúú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chí máá Jító'o-yo, nuu-ya kí-ya íchi ándívi, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andívi, te nde'e clarín máá Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-a-ya yóo kí'ñn-yo jíñ-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máá Jító'o-yo sáva andívi. Te súan kunchaa-yo ñí káni jíñ máá Jító'o-yo. ¹⁸ Te jíñ tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jíñ tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko siki kuiá jíñ kivi, tú níni cháa-ri tutu nuu-ro, ñáni. ² Chí a kájini va'a-ró já kivi ncháa máá Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñakuí'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'ín-ni ío, te ma kí tundó'o. Yúan-na te ñn sanaa-ní te chaá tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíñá'an-i. ⁴ Ko máá-ró ñáni, nasu ká'ñn-ró ñúñáa. Te ja yúan ma jinú-ya nátu'un ñakuí'ná siki-ro kivi-ún. ⁵ Chí taká róo kákuu-ró sé'e ñundijin jíñ sé'e ndúú, nasu sé'e akuáa ni nasu sé'e ñúñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-i. Chí sua ná kúndito-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi,

ch_í akuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, ch_í akuáa kánajini-i. ⁸ Te máa-yó, chi se'e ndúú kákuu-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándíja jíin tú'un kúndá'ú ini tá'an, nátu'un iin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu ini-yo káku-yó, nátu'un kachíní káa. ⁹ Ch_í Dios, tú ní téta'an-ya yóo ja kóto u'u-ya yóo, ch_í sua ja ná káku-yó sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni ji'i-ya ja yóo, náv'a kunchaa ká'nu-yó jíin-yá, vasa kusu-yo xi kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndéé-ró jíin tá'an-ró. Te ná síyíja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jíin.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jíin-ró, te kátá'ú-de tiñu nuu-ro ja cuenta máa Jító'o-yo te kákana jíin-de nuu-ro. ¹³ Te ná kóo ja jíin'ún xaan-ro núu-dé, te koo maní-ro jíin-de sikí tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jíin tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñáni, ja kána jíin-ró núu cháa kájika ñáa, te ka'an ká'nu-ró jíin cháa tú kua'a ini, te kutuu-ró cháa vitá ini, te koo paciencia ini-ro jíin táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíin ní in ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jíin-ró, ch_í sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jíin tá'an-ró, jíin táká-i. ¹⁶ Te nene ná kóo si'i ini-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro ja jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'i kúu, ch_í súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máa Espíritu. ²⁰ Ma sájá'a ini-ro núu tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchaa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutiin ni'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máa Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu ini, nasándoo ndi'i-ya ini-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-yá ini-ro, añu-ro, jíin yíki kúñu-ró, náv'a tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ncháa máa Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máa-yá, I'a ni kana xini-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Ñáni jíná'an-ró, kakan ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ni'in-ri jíin-ró jíná'an-ró sikí máa Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, cháa ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío ini máa Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'iin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kíi nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíiná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja sikí róó ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusi iní-ri ja sikí róó jíiná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ni máa Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin já ká'iin ni'in-ró, vasa káchindikín-i róó, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yuán kúu in tuní ja sándaq ndaa-ya-í, nává'a nani'in tá'u-ro nájaq-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chi ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxndó'o róó. ⁷ Te róó, ñáyivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíiná'an-ri sá'a-ya kivi já ndíi ndíjin Jító'o-yo Jesús ichi ándívi, jíin táká ndajá'a-ya ja ká'io ni'in téyíi. ⁸ Te jíin yáa ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatú nuu tú'un va'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máa ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í níi káni sá'a-ya, jíin já má kúu kivi koyo-i nuu kánchaq máa Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya já ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te nává'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-yá kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandíja nuu-yá, chi ni kákandíja-ró tú'un ndaa ni kakastu'ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'a, te nene kájikan ta'u-rí ja'a róó, nává'a Dios máa-yo kuvá'a iní-ya jíin-ró já ní kana-ya róó. Te taká tiñu va'a kákuni-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Nává'a ná nákana jaa-i sí'vi máa Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíiná'an-ró, te suni kuatú'ún-i róó sá'a-ya, chi súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máa-yo jíin já ío iní Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi ñáa kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, siki já ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo jíin já ndútútú-yó núu-yá, ² ja má nátu'u yachi iní-ro, ni ma kúkuí'a iní-ro sá'a in ja jáka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a siki-i ja rúu tájí, cuenta siki já á ni kuyani ndaa kivi máá Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xnda'ú kuti ní in-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichi iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xíin kuáchi, chi máá cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táka ja káskúnáni-i Dios, jíin núu já káchinú'ún-i. Ja yúan te nungoo-de iní ve'e ii Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máá-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro já onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, ni ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná jáa kivi máá-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chi máá tú'un sa'í xíin kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vína, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijin máá cháa xíin kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máá já tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndíi ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te cha-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza ni'in xaan, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu sá'a siki-ni-de. ¹⁰ Te jíin táka tíñu tú jáka ndaa, te tin yátá-de ñayivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumaní-í jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núu. ¹¹ Ja yúan te skíi Dios iní-i, te kuñáa xini-í, ja kándija-i in tu'un xnda'ú, ¹² náva'a nakuxndíi-ya siki táka-i ja tú káandija-i tu'un ndaa, chi sasua kákusi iní-i jíin tíñu tú jáka ndaa.

Máa-yá kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róo, ñáni, ja kúnda'ú iní Jító'o-yo róo. Chi máá Dios ni kaji-ya róo onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espiritu-ya ndúndoo iní-ro te kándija-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a ja-ro nú ndíi ncháa kánchaa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi ni'in-ró ñáni, te kutin ni'in-ró tú'un ni kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'a ni kúnda'ú iní yóo, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a iní-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te máa-yá, onde jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-yá iní añú-ro jíná'an-ró, te ná síyíja-ya róo siki tú'un jíin siki tíñu va'a.

3

¹ In-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máá Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'ún-i, natu'un nuu máá-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chi nasu ndí-i-de káandija. ³ Ko bueno skíkuu máá

Jító'ò-yò. Te ná síyíja-yà iní-rò, te koto-yà róó nuu kíni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija iní-rí, sá'a máá Jító'ò-yò, já kákuu-ró jíín tíñu nì katá'ú-rí nuu-rò te kukuu-ga-rò jíín. ⁵ Te máá Jító'ò-yò, ná stá'an-yà núu añú-rò ndasa koo maní-rò jíín Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Sikì cháa kúxí

⁶ Ko katá'ú-rí tíñu nuu-rò, ñáni, jíín sí'ví máá Jító'ò-yò Jesu-cristo, já kúxio-ró núu táká ñani-yò já kájika kuu katá-ni-de, chí nasu súan ní kástá'an-rí nuu-rò. ⁷ Chí a kájini máá-ró ndasa kánúú ndáku-ró rúu, chí tú súan ní kájika kuu katá-ni-rí nuu-rò jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-rí staa sikí ní ñn-ró, chí sua nì kaja'ni-rí máá-rí jíín tíñu, te ndúú ñúú-ni nì kasátiñu-rí, te tú ní kúníni iní ni ñn-ró ní kasá'a-rí. ⁹ Nasu já túu derecho-rí kakān-rí núú. Chí sua kuní-rí kuu-rí ñn ejemplo nuu-rò ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chí onde ná káxiukú-ga-rí jíín-ró, te nì katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-rò, já nú ndé ñn ñayívi tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáá. ¹¹ Chí nì kajini tu'un-rí já kájika kuu katá-ni sava-i jíín-ró, tú kásátiñu kuti-í, chí sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñáyívi-ún katá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-rí jíín-i sikí máá Jító'ò-yò Jesucristo, já ná'ín-ni ná kóo-i, te ná sátiñu-i, te ni'ín-í kee-í sikí máá-i. ¹³ Te róó jíná'an-ró ñáni, ma kuítá-rò já kásá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñn-i tú kuní-i kuandatu-i nuu tú'un-rí já ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-rò-í te ma kétá'an-ró jíín-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-rò-í, chí sua kana jíín-ró núu-í nátu'un nuu ñn ñani-rò. ¹⁶ Te máá Jító'ò-yò, I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, nene ná kuá'a-yà tú'un vindáa vinené iní-rò jíná'an-ró jíín táká-ni modo. Te máá Jító'ò-yò ná kunchaa-yà jíín táká-rò jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchí-rí já ná sándéé iní-rò te cháa nda'a máá-rí, chí ya'á-ni kúu ñn tuní já chísó-rí nuu táká-ni carta-rí. Chí súan cháa-rí. ¹⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'ò-yò Jesucristo ná kóo jíín táká róó jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

1 Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, ch̄i súan n̄i tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jín Jító'o-yo Jesucristo, ja káñukuu in̄i-yo-yá. 2 Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-ri ja ní skándija-ri: Tu'un luu ío in̄i-ya, jín tú'un kúndá'ú in̄i-ya, jín tú'un kuaká'nu in̄i ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín núu máá Jító'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jín-ró.

Sik̄i ñáyivi s̄in s̄in sa'an

3 Nátu'un n̄i ka'an nda'ú-ri jín-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná n̄i kí'in-ri íchi kuá'an-ri ñuu Macedonia, ja ná ká'an n̄i'in-ró jín sáva-i, te suni ká'an tuku-ri ja má stá'an-i s̄in s̄in nuu sá'an, 4 ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuách-i sik̄i cuento, jín sik̄i jíchi tu'un tá'an. Ch̄i sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tix̄in, lugar ja yíja-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-ri. 5 Ya'á kúu ja kuní-ri tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú in̄i-ro-í jín tú'un koo ndoo in̄i-ro, jín tú'un koo va'a in̄i añú-ro, jín tú'un kándija ja tú yóso yú'u. 6 Ja sik̄i yúan kájika yátá sáva-i, te kákusiin in̄i-i kájukuiñi-i sik̄i tú'un ja tú ní'in tíñu. 7 Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un in̄i-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani n̄i'in-i. 8 A kájiní-yo ja ío va'a ley, ko nú koo káji in̄i-ro jín. 9 Ch̄i a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sik̄i ñáyivi vá'a, ch̄i sua ndóna sik̄i ñáyivi ñáá, sik̄i ñáyivi tú kájandatu, sik̄i ñáyivi tú káchiñú'un-i-ya, sik̄i ñáyivi kás'a kuachi, sik̄i ñáyivi kánda ndiva'a jín ñáyivi chá'an, sik̄i ñáyivi kája'ni táa náa, jín sik̄i ñáyivi kája'ni ndíyi, 10 sik̄i ñáyivi kájika téné, sik̄i xí'ncha, sik̄i ñáyivi sáku'ná ñáyivi, sik̄i ñáyivi káxndá'ú, sik̄i ñáyivi kásátú'un, jín sik̄i sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jín tú'un máa-yá ja ío ndéé ndánu. 11 Ch̄i tu'un-ún kúu máa tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máa Dios, I'a ii. Te sik̄i tú'un-ún n̄i chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu n̄i chaa-ya sik̄i Pablo

12 Te nákuatá'ú-rí nuu máa I'a n̄i ja'a fuerza in̄i-ri, kúu Cristo Jesús Jító'o-yo, te n̄i nakani in̄i-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-ri, te n̄i chaa tíñu-ya rúu. 13 Ko onde sáa núu, ch̄i n̄i ka'an ndiva'a-ri, te n̄i chindikín-ri-i, te n̄i stují-rí-i. Ko n̄i kúndá'ú in̄i-ya rúu, ch̄i tú jiní-ri te n̄i sá'a-ri, te ni tú ní kándija-ri sáa. 14 Ko tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo, n̄i ndea-ga in̄i-ri jín tú'un kándija, jín

tú'un kúndá'ú iní Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chì íó va'a ja ná kuátá'ú táká-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús ni kii-ya iní ñuyivi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá já ní kaa-ga ni sá'a. ¹⁶ Ko ni kundá'ú iní-ya rúu, náva'a jín rúu ja ní kaa-ga ni sá'a-ri, te kuni-i ndasa ío xaan paciencia iní Jesucristo, náva'a kuu-ri ñn muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kandíja-i nuu-yá, te nani'in tá'u-i kuchaku-i ñí káni. ¹⁷ Núsáá te ñí káni ñí kuía ná ká'an jínú'un-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndíto chakú ñí káni, ja tú jí'i-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá ñn-ni-ya kúu Dios ndíhí. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chì jín kivi ní kaka'an-i ja kúndii máá-ró. Te jín tú'un ni kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jín tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kandíja ni'in-ró, te ná káni va'a iní añú-ro, chi tu'un yá'a ni kaské'ichi sava-i, te ni kasjíta-i máá-i nuu tú'un kándíja. ²⁰ Te chaá yúan, Himeneo jín Alejandro kákuu-de, ko ni chí'i-ri-de nda'a Satanás, náva'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndíva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'i-gá ká'an nda'ú-ri jín-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñáyivi. Ka'an nda'ú-ro jín-yá ja kúu máá-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'un-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máá-i. ² Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jín já'a táká chaá kakuá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'in-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chíñú'un-yó-yá, te koo ja jínú'un-yó núu táká-ni. ³ Chì ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an iní Dios, I'a náma yóo. ⁴ Te máá-yá kuni-ya já táká ñáyivi ná kaku-i, te ná kuni-i ndasa káa máá tú'un ndaa. ⁵ Chì ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an já'a táká ñáyivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máá cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'a-ún ni soko-yá máá-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máá kivi-ún, ni kenda testigo siki I'a-ún. ⁷ Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaá jiní stá'an va'a nuu ñáyivi ñn naciún kúu-ri. Te jandáa ká'an-ri, te a jiní máá Cristo tú xnda'ú-ri. ⁸ Te kuni-ri ja ndéni ni kuu, te ná kakán ta'u táká chaá jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití iní-de, te ni ma kánaá-de. ⁹ Suni súan taká ñasí'i, ná kasú va'a-ña máá-ña jín sá'ma jínú'un, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máá-ña jín lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, ¹⁰ chì sua ná sáluu-ña máá-ña jín tíñu jínú'un sá'a-ña, nátu'un kánúú sá'a taká ña'an já kaka'an-ña já kachiñú'un-ña máá-yá. ¹¹ Te ñasí'i, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tíñu. ¹² Chì tú já'a-ri

tú'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tiñu nuu cháa, chī ná'ín-ni ná kóo-ña. ¹³ Chī Adán nī sáva'a-ya xná'an-ga, te vása ní sáva'a-ya Eva. ¹⁴ Chī tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chī sua ñasí'í-de nī kandíja-ña, te nī sáña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu síá-ña tú'un kándíja-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasa koo cháa ndito tiku'ni

¹ Tú'un ndaa kúu ya'á: Nú ñin cháa kuní-de kuu-de cháa kundito tiku'ni, bueno tiñu ndúkú-de. ² Núsáá te níni ná kóo jíinú'ún cháa kundito-ún, nává'a tú ndenda kuachi sikí-dé. Te ñin máá tú'un-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí'í-de, koo kájí iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jíká, te koo ñama iní-de stá'an-de. ³ Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. Chī sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. ⁴ Te jíinú'ún ná tá'ú-de tiñu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tiñu tá'ú núu-í jíin já kóo jíinú'ún-i. ⁵ Chi cháa ja tú jiní-de tá'ú jíinú'ún-de tiñu iní ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. ⁶ Ko ma kúu kivi ñin cháa jáá. Te nú túu, chī sanaa te sávixi-de máá-de te ndonda ja'ú sikí-dé. ⁷ Suni kánúú já kúu-de ñin cháa ja kuátú'ún ñáyivi-dé, vasa ká'jin-i ñin inga sikí, nává'a ma kuakú nchaa-i-de, ni ma ñin yátá já'ú-de.

Ndasa koo cháa jatíñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan cháa kájatíñu nuu tiku'ni kákandíja, ná kóo jíinú'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añu-de, te ná kundii nī'in-de jíin tú'un sa'í kákandíja-yó. ¹⁰ Te cháa yá'a, suni kuní ja kóto nchaa-yo-dé xna'an-ga, nává'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i sikí-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña taká ñaún tiñu kúu. ¹² Cháa kájatíñu nuu tiku'ni, suni ñin-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tiñu nuu sé'e-de jíin núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chi cháa kájatíñu va'a, sua skákunu-ga-de máá-de kua'an-de, te káchundéé-ga iní-de sá'a-de sikí tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tú'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máá-rí ja yachi-ri nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te ja-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, nává'a kuní-ro ndasa kánúú káka-ró jíin ñáyivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákútu-gá máá tú'un ndaa.

¹⁶ Ndaa ká'an-ri, ja yíi xáan káa máa tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ní kenda ndijin Dios jíin yíki kúñu-ya. Te ní kendoo ndaa-ya ní sá'a máa Espíritu. Ní kajini ndajá'a-yá nuu-yá. Ní jicha nuu tu'un-ya núu ñáyivi siin nación. Ñáyivi ñúyivi ní kakandija-i nuu-yá. Ní ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa ní sá'a Dios.

4

Siki tú'un ndu'ichi ini

¹ Ko máa Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndíi kivi te ndu'ichi ini sava-i jíin tú'un kákandija-i. Te kumatú'ún-i máa já ká'an tu'un xndá'ú jíin sá'an tachí. ² Kundiso-i uu xini, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tãnda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sáva ndeyu ní sá'a Dios ja kuní máa-yá ja ná ní'in cháa kákandija jíin cháa kájiní ichi ndáa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sá'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chí jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a ní ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a ní tñin tu'un kándija-ró-ún ini-ro, onde jíin sá'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máa-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chí yaku-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máa-yá, chí taká-ni modo ní'in tíñu, chí vida yá'a jíin vida chaa, bueno kee sá'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí siki yá'a kúu ja kásatiñu ní'in-yó, te kando'o-yó, chí káñukuu ini-yo já kúu máa Dios, I'a chakú, chí máa-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'í-gá náma-ya ñáyivi kákandija nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a ini ni ñin-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandija kuu ndaku-i róo jíin tú'un ká'an-ro, jíin modo jka kuu-ró, jíin tú'un kúndá'ú ini-ro-í, jíin tú'un kándija-ró, jíin tú'un ndoo ini-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te ja-ri, te ná kuitú ini-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíin-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíin tá'u ní ní'in-ro, chí chaa kákuu nuu, ní chaa-de nda'a-dé xini-ro, te ní kuta'u-ro yúan, nátu'un ní kaka'an-de onde kivi ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kukuu ní'in-ró jíin, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíin. ¹⁶ Te koto va'a-ró máa-ró jíin tú'un stá'an-ro. Ma sia-ro. Chí nú súan ná sá'a-ró, te bueno nama-ró máa-ró jíin taká ñáyivi chú'un ini tu'un ka'an-ro.

5

1 Ma kána jíin-ró núy cháa ñá'nu, chí sua ka'an nda'ú-ro jíin-de nátu'un jíin táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñaní-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jíínú'ún-ró jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú nī kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñn ñá'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tǐjání-ña, ná kútu'a sūchí yá'a xna'an-ga kundiso jíínú'ún-i responsable máa-i inī ve'e-i, te ná nákoto-i táa-i náa-i, chí súan játa'an inī Dios. ⁵ Te nú ñá'an já ní kéndoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máa ñn-ña, te ñúkuu inī-ña Dios, te nene ká'an nda'ú-ña jíin-yá te jikán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ñá'an jíka sikí tú'un siǐ iní kúu-ña, vaša chakú-ña, ko nátu'un a nī jí'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tíñu nuu-í, nává'a tú ndenda kuachi sikí-í. ⁸ Te nú ñn cháa tú ndíto-de tá'an-de, te ví'í-gá nú jíin tá'an máa-de inī ve'e-de, te a nī ské'ichí-de tu'un kándija-de nú súan, te cháa ñáa-ga kúu-de vása ñn cháa tú kándija. ⁹ Ma sá'a-ró cuenta ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jíinu-ga-ña uní xiko uxí kuia-ña, jíin já máa ñn-ni yii-ña nī nchaka-ña, ¹⁰ jíin já kájatú'ún vá'a-i ja bueno tíñu nī sá'a-ña, jíin já ní skuá'nu-ña sé'e, jíin já ní kundá'ú inī-ña ñáyivi jíka, jíin já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandija, jíin já ní chindéé-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíin já ní'in nī jika-ña jíin táka tíñu va'a. ¹¹ Ko ñá'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chí nú a nī kaisíki ncháa-ña sikí Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un nī keyu-u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñn ja kée kúxí-ña, chí suni sikí cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáa, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuní-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná kóto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú sikí-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a nī kajika yátá-ña, te nī kandikin-ña yatá Satanás kája'an-ña jíin. ¹⁶ Ko nú ñn cháa kándija, xí ñn ñá'an kándija, kañava'a tá'an ja kákuu ñá'an ní kéndoo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te ma cháa-de carga sikí tíku'nī kákandija, nává'a ní'in tíku'nī najíin kúu ñá'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jíínú'ún xáan-ro núy cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tíñu, ko ví'í-gá jíínú'ún ná kóo-ró núy-dé nú kájani nī'in-de tu'un jíin já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchí máa tutú i: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndikí jíko, áchí. Te: Cháa sátíñu kivi, chí ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátá'ún-ró ní ñn kuachi sikí cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xí uní testigo.

²⁰ Te ñayivi kúkuu jíin kuáchi, kana jíin-ró núu-í, ko ná kuni jíin núu táká-i, náva'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíin Dios, jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, jíin táká ndajá'a-yá ja ní kaji-ya, ká'an nì'in-rì tu'un yá'a jíin-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñin-i kaa ñin-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñin-i, te ma kivi nduu-ro kuáchi jíin ingá ñayivi. Koto va'a-ró máá-ró náva'a ná kendo ndoo-ró. ²³ Vina te ní-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máá ndúcha, ná kó'o-ró ñin tí'li vino sikí já sá'a kue'e chii-ró, jíin já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nì natuu, te jiní-yo já náku xndí-ya sikí yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chì kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chì a nì natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un sikí sí'ví máá Jító'o-yo jíin sikí sá'an-ya. ² Te ñayivi kañava'a-i patrón kákandíja, ma sájá'a iní-i nuu-dé sikí já ñaní-i kákuu chaa-ún, chì sua ná kuatíñu va'a-ga-i nuu-dé, chì kákandíja chaa-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíin-i. Súan ká'an nì'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñin chaa stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máá-yá, ⁴ máni sávixi-de máá-de. Te ní ñin tu'un tú júku'un iní-de, chì tíxin jáni iní-de, te kánaa-de jíin tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxin, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáá iní xiní, ⁵ jíin já kákanaa chaa kándakú'u xiní, chaa tú kañu'un tu'un ndaa iní-de, te kájani iní-de ja ná chíñú'ún-de máá-yá náva'a nì'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíin cháa kánaa súan. ⁶ Ko ja á nì kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máá-yá, jíin yúan, chì nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíin-yó iní ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñin ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si- ní ná kóo iní-yo jíin. ⁹ Te ñayivi já kákuu-i kuu kúká-i, chì jito nchaa ja'ú-i, te tñin yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jíin tú'un ndío ñáá iní-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te síjita-i máá-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chì nú xu'ún kúmani-yo jíin, te sikí yúan káku taká tiñu ñáá. Yuán ní kandio iní sava-i, te nì kasía-i ichi kákandíja-i. Te nì kivi tundó'o xaan iní añú-i.

Tu'un ndúkú ndée kándíja va'a

¹¹ Ko róo, cháa játiñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró táká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tiñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máá-yá, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndée-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chi ja yúán kúu ja ní kana-ya xiní-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñáyivi. ¹³ Te onde jín Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatiñu, te suni jín Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jín tiñu tá'u núu-ro, návva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú ncha-i, onde kivi ndíi máá Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chi in kivi te kuni ndijin-yo kí-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jín. Te I'a-ún, máá in-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu táká rey, te Jito'o nuu táká jito'o. ¹⁶ Te máá in-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya in lugar nuu ndíi ncháa, te ma kúu ja ni in-i yúan. Te ñáyivi tú ní jini ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuu máá-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni. Amén.

Siki tú'un kúká

¹⁷ Nuú táká ñáyivi kúká ká'io iní ñuyivi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sáxixi-i máá-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaku-i jín xú'ún, chi yachi náa-ún. Chi sua ná kúñukuu iní-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chi máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatiñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíná'an-i. Ná kúu kúká-i jín táká tiñu va'a sá'a-i. Yachi ná kóto tá'an-i, te yachi ná chindée tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tiñu va'a siki máá-i ja kúu-i kua' cháa, chi súan te kutiin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róo Timoteo, ma sía-ro táká tu'un ni chi'i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jín táká tu'un yúku tu'un sáni, jín táká tu'un ndíchi ñáá, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa iní. ²¹ Chi súan ni kajatú'ún sáva-i tu'un yúku-ún. Te ni kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío iní máá-yá ná kóo jín-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios, chī a nī keyu'u-yá kuá'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rī tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rī ja maní-rí jíin: Tu'un luu ío inī-ya, jíin tú'un kúndá'ú inī-ya yóo, jíin tú'un kuaká'nu inī ja kī nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kī nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te játíñu-rī nuu-yá nátu'un nī kasá'a vuelú-rī, te tú náku-xndíi añú-rī sikí-rí. Te tú júkuíñi kuti-rí ja núku'un inī-rī róo, hora jikán ta'u-rí ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inī-rī kunī-rī nuu-ro, náva'a kusii xáan iní-rī, chī núku'un inī-rī ndasa nī nda'i-ro. ⁵ Chī a nī nuku'un inī-rī ndasa kájí kándíja-ró, te suni súan nī kándíja naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jíin náa-ro Eunice. Te jáni ndija inī-rī ja súni súan ncháa tu'un kándíja-ún inī máá-ró vīna. ⁶ Ja yúán xndáku-rī nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nī chaa-rī nda'a-rí xinī-ro. ⁷ Chī tú ní já'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chī sua ja ná kuíñi nī'in-yó, jíin ja ná kúndá'ú inī-yo-í, jíin ja ná kóo kuándí'í-yo.

Mq kúka nuu-yo sikí tú'un máá-yá

⁸ Núsáa te ma kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jító'o-yo, nī tu'un ruu chaa kándeé vekaa ja sikí máá-yá. Chī sua ná kóto ta'an-ro túndó'o sikí ja jáni-ró tú'un va'a, chī ja sikí yúán ní ja'a Dios fuerza inī-yo. ⁹ Chī nī nama-ya yóo, te nī kana-ya xiní-yo ndúndoo-yó, ko nasu sikí tíñu kásá'a-yó, chī sua ñúkúún máá-yá nī sá'a-ya jíin tú'un luu ío inī-ya, chī onde ná té chá'an-ga kéjá'á táká kuia, te nī ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vīna a nī kenda ndijin tu'un-ún nī sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máá-yá nī janchaa-ya kué'e kuu-yo. Te jíin máá tú'un va'a nī stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te ma kúu-ga-yo. ¹¹ Te nī chaa-ya tíñu sikí-rí kúu-rī apóstol kani-rī tu'un-ún, te stá'an-rī nuu ñáyivi ñin nación. ¹² Te ja sikí yúán jító-rī túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chī a jiní-rī ndé nuu kándíja-rī. Te jáni ndija inī-rī ja kúu kundito-ya ja ní chí'i-rī nda'a-yá, onde ná jáa máá kivi. ¹³ Ná kúkuu nī'in-ró jíin íchi tú'un va'a ndasa nī jini so'o-ró ní ka'an-rī. Te ná kúndii-ro jíin-ún modo kándíja-ró jíin ja kúndá'ú inī-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chī ncháa-ya iní-yo. ¹⁵ A jiní-ro

já táká ñayivi káxiukú ñúu Asia, ñi kaskéndoo-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jín Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú iní máá Jító'o-yo ñayivi káxiukú vé'e Onesíforo, chí kua'a vuelta ñi nani'in iní-ri ñi sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-ri kánde-ri vekaa. ¹⁷ Chí sasua ñi nandúkú víi-dé ruu, te ñi ndenda-ri ñi sá'a-de, ná ñi kánde-ri de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jító'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú iní-ya-dé máá kivi-ún. Te a jiní va'a máá-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-ri iní ñuu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róó, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jín tú'un luu ío iní Cristo Jesús. ² Te tu'un ñi jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jín kuá'a ñayivi ní kajini, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní nda'a sáva chaa skíkuu va'a, náv'a'a suni kuu stá'an tuku máa-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róó, ma yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, nátu'un in soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni in chaa kájatá'an, tú sátéñu-de máa-de jín tíñu ñuyivi, náv'a'a kusii iní máá chaa ñi chaa tíñu soldado siki-dé. ⁵ Suni súan chaa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusiki ndaa-de. ⁶ Suni súan chaa jítu, ma ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni iní máá-ró naún tu'un ká'an-ri, te máá Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jín táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David ñi kuu-ya, te ñi nachaku-ya má'ñú ndíyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja siki-ún jító-ri túndó'o, te kánde-ri vekaa nátu'un chaa ñi sá'a kuachi xaan. Ko máá tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'ni. ¹⁰ Núsáá te siki já kúndá'ú iní-ri ñayivi ní kaji máa-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri túndó'o. Náv'a'a suni kaku máa-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú ñi kaji'i-yo jín máa-yá, te suni kuchaku-yo jín máa-yá. ¹² Nú kanda-yó kóto-yó túndó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jín-yá. Nú tú katu'un-yó-yá, te suni ma kuatu'un-ya yóó. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máa-yó, ko a skíkuu va'a máa-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máa-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñayivi, te ka'an ñi'in-ró jín-i, te ná kuní jín núu máá Jító'o-yo, ja má státá'an-i siki tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu iní ñayivi jini so'o. ¹⁵ Ni'in ná ndúkú-ró náv'a'a katu'ún Dios róó, te náv'a'a kuu-ró chaa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jín já bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jín tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'i-gá nákaa jín tú'un ñáá. ¹⁷ Chí tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu chaa súan kákuu Himeneo

jíin Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a n̄i skuíta-de ichi tú'un ndaa, chí káka'an-de ja á n̄i ja'a máa kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandija sava-i. ¹⁹ Te n̄i'in kándij ja'a já ní jani Dios. Te a n̄i kukútu jíin tú'un yá'a: A jiní máa Jító'o-yo táka ñayivi yí'i nda'a máa-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'ví máa-yá, ná kúxio-i nuu taká tiñu ñáa, áchí. ²⁰ Inj ñn ve'e ká'nu, nasu máni máa kó'o oro, ko'o plata ío, chí suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. ²¹ Te nú ñn ñayivi skána-i tiñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i nátu'un ñn ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tiñu-i ndasa játa'an iní máa Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tiñu va'a. ²² Kunu-ró koto-ró táka ja ndío iní cháa súchí. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú iní, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró ondé jíin ñayivi kándaku ñi'in-i máa Jító'o-yo jíin já ndoo ío iní añú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jíin tixín ñáa, ja tú ío káji iní, chí a jiní-ro já máni tixín skuikín-ún. ²⁴ Chí mozo máa Jító'o-yo, ma kúu koo tixín-de, chí sua kumanj-dé jíin táka-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. ²⁵ Te jíin tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, chí sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, nává'a kunj-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te nává'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tñn yátá-i, chí n̄i kundéé jíin-i jika ná'in-i nátu'un játa'an iní máa.

3

Ñayivi chá'an kivi sándi'í-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja ondé nuu kuájju-na kivi, te cháa kivi koo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chíñú'ún-i máa-i, chíñú'ún-i xu'ún, sávi xi sáni-i máa-i, sája'a iní-i, ka'an ndiva'a-i siki tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kumanj-i jíin tá'an-i, ma júkuiñi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máa-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tiñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxi-i máa-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsi iní-i nasu já chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máa-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jíin ñayivi kásá'a súan. ⁶ Chí sava cháa yá'a kákuu cháa kivi koyo tinj ve'e, te kátñn-de taká ña'an xíní ñáa ja kándiso xaan-ña kuachi, te sñn sñn kásá'a-ña jíin tú'un kákani iní máa-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kundéé-ña júku'un iní-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un n̄i kasá'a Janes jíin Jambres, ja ní kándúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a cháa yá'a chí kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Cháa n̄i te'yu ja jiní tuni kákuu-de, te a n̄i ské'ichi-ya-dé siki já tú kákandija-de. ⁹ Ko ma kundéé-ga máa-de, chí koto ndijin taká-i tiñu káñáa n̄i kasá'a-de, nátu'un n̄i ta'an uu cháa-ún. ¹⁰ Ko

róo, a *n̄i* skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa j́ika-ri, ndasa kúu in̄i-ri, ndasa kándija-ri, ndasa paciencia in̄i-ri, ndasa kúndá'ú in̄i-ri-i, ndasa kándij̄ n̄i'in-ri, ¹¹ ndasa *n̄i* kachindik̄in-i ruu, ndasa *n̄i* ta'an-ri tundo'ó. Taká yuán ní kii sik̄i-rí in̄i ñuu Antioquía, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan *n̄i* kachindik̄in-i ruu. Ko máá Jító'o-yo *n̄i* nama-ya rúu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi já kákuni-i kaka kuu-i j́ín-yá chiñú'ún-i Cristo Jesús, chindik̄in-de-i. ¹³ Ko chaá ñáá, chaá xndá'ú, ví'í-gá kivi-de j́ín. Ch̄i xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róo, ná kúkuu-ga-ro j́ín já ní skuá'a-ró, ja ní kandija *n̄i'in*-ró j́ín, ch̄i a j̄iní-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Ch̄i onde ná lúli-ró ní j̄iní-ro núu máá tutú *ij̄*, te kuu koo ndíchí-ró sá'a náva'a kaku-ró ch̄i kándija-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú *ij̄*, *n̄i* kachaa-de *n̄i* sá'a máá-yá, te bueno ní'in tíñu ja stá'an, ja kána j́ín núu-í, ja náchu'un íchí-ún-i, ja stá'an ichi ndáa nuu-í, ¹⁷ náva'a ná yija va'a ñayivi j́ika j́ín Dios, náva'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tíñu-i sá'a.

4

Sik̄i já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an *n̄i'in*-ri j́ín-ró j́ito nuu Dios j́ín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaá tíñu ñayivi chakú, j́ín ñayivi ní j̄i'í, kivi ndíi-ya, kivi tá'ú-yá tíñu in̄i ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. *N̄i'in* ná ká'an-ro. Kuitú iní-ro ká'an-ro vaša tú núña-ró. Te j́ín paciencia j́ín sá'an, ná stétuu-ró-í, ná kána j́ín-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro j́ín-i. ³ Ch̄i chaá kivi já má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, ch̄i sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu in̄i máá-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róo, ná kóo ndito in̄i-ro. Ná kuándéé iní-ro j́ín tundo'ó. Ná kaka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tíñu ndíso-ró. ⁶ Ch̄i ruu, a sokó-rí máá-rí nuu-yá ja kúu-ri, te a kuakuyani kivi k̄i'in-ri. ⁷ Bueno a *n̄i* kundéé-rí j́ín tíñu j́iku-ri. A *n̄i* síj̄inu-ri máá kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un kákandija-yó. ⁸ Ja yuán, a ndátu tu'a premio-ri, sik̄i já kéndoo ndaa-ri, te yuán kuá'a máá Jító'o-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-yá kúu juez ndaa. Te nasu núu máá *ñ̄in*-ri kuá'a-ya, ch̄i suni kuá'a-ya núu taká ñayivi káñukuu xaan iní-i kivi ndíi-ya.

Tundo'ó n̄i jito Pablo

⁹ Kuitú iní-ro te chaá yach̄i-ro núu-rí. ¹⁰ Ch̄i Demas, a *n̄i* sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, ch̄i chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá *ñ̄in*-na Lucas kánchaá j́ín-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró j́ín-de. Ch̄i bueno kuatíñu-de j́ín-rí nuu-yá.

12 Tíquico, nī tájí-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. 13 Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-rī kii-ró jíin, ja ní skéndoo-rī ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jíin táká libro. Ko tutu ñii kúu ja kánúú-ga. 14 Alejandro, cháa xndúcha kaa, xaan ndíva'a nī sá'a-de jíin-rí, ko máá Jító'o-yo kua'a-ya yá'u-de ná tiñu nī sá'a-de. 15 Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jíin-de, chi xaan ní jiku-de nī jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. 16 Kivi ní kundaá núú já ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ni in ñayivi ní chindéé tá'an jíin-rí, chi taká-ni-i nī kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. 17 Ko máá Jító'o-yo, nī kandii-ya xíin-rí, te nī ja'a-ya fuerza inī-rī náva'a síjínu-rī kani ndi'i-rī tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayivi sīn nación. Te súan nī kaku-rī inī yu'u ndíka'a. 18 Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu táká tiñu ñáá. Te kanda-ni-rī sá'a-ya onde kivi-rī ñuu andíví núú tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. 19 Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achī-ro kúni-i, jíin ñayivi kaxiukú vé'e Onesíforo. 20 Erasto, nī kendo-de ñuu Corinto. Te Tróximo, nī skéndoo-rī-de ñuu Mileto, kú'u-de. 21 Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vása kéjá'á víko víjin. Sándéé inī-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin táká ñani-yo. 22 Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío inī-ya ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri n̄i sá'a-ya, náva'a skándija-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga in̄i-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúan káñukuu in̄i-i kuchaku-i ní káni, ch̄i súan n̄i keyu'u Dios onde aná'an xáan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde n̄i jinu va'a máá kiví, te n̄i stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-ri, ja ní ch̄i-i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un n̄i tá'ú tiñu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chi se'e ndija-ri kúu-ró sikí tú'un kákandija ká'nu-yó. Tu'un luu ío in̄i-ya, jíin tú'un kúndá'ú in̄i-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu in̄i, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jíin-ró.

Ndasaa koo chaa kákuu nuu

⁵ Ja sikí yúan ní skéndo-ri róo onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ro nú tú kuní jinu va'a tiñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñin ná ñin ñuu, nátu'un n̄i tá'ú-rí tiñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi sikí, jíin nú ñin-ni ñasí'i-de ío, jíin nú kákandija va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja síjita-i máá-i xí já ní'in in̄i-i. ⁷ Te chaa ndíto tiku'n̄i, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi sikí, ch̄i nchátíñu-de tiñu Dios. Ma kújá'a in̄i-de, ma yachí kit̄i in̄i-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan in̄i-de sikí xú'un. ⁸ Ch̄i sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'un-de tiñu va'a, ná kóo kuándí'i-de, ná kóo ndaa in̄i-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiin n̄i'in-de máá-de. ⁹ Te ná kúndij n̄i'in-de jíin tú'un ndaa kákandija-yó jíin já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundéé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Ch̄i ío kua'a cháa ja tú kákuu-de kuandat̄u-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te chaa n̄i kaxit̄i ndúu, ví'i-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, ch̄i kásáká núu-de in̄i ñayivi ní ní-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'jo va'a, te kándúkú-de ni'in-dé xú'un sikí tiñu ñáá-ún. ¹² ñin tá'an máá-de, chaa jáni tu'un ñuu máá-de, n̄i ka'an súan: Ñayivi ñúu Creta, ch̄i máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kit̄i sána kákuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un n̄i ka'an chaa-ún. Núsáa te kana jíin téyíi-ró núu-í, náva'a ná kándija n̄i'in-i. ¹⁴ Ma

chú'un inĭ-i cuento káka'an cháa judío, ni tiñu kátá'ú cháa ja á nĭ kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'jo ndoo, jáni inĭ-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandĭja, ni ĩn ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chĭ sua nĭ te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájinĭ-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chĭ ñayivi chá'an, ñayivi ní'in inĭ kákuu-i, te tú ní'in tíñu kuti-í nuu ní ĩn tiñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róo, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachĭ-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo káji xini-dé, ná kóo jíin'ún-de, ná kándĭja nĭ'in-de, ná kúndá'ú inĭ-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíin'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchĭ já ná kóo jíin'ún-i, ja ná kúvixi-i jíin yíi-í, ná kúndá'ú inĭ-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, ma káka téné-í, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un manĭ iní-i, ná kuándatu-i nuu yíi-í, náv'a'a tú ka'an ndiva'a ñayivi sikĭ tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíin cháa súchĭ, ja ná kútiin nĭ'in-i máa-i. ⁷ Te róo, ná sá'a-ró taká tiñu va'a, náv'a'a kuu-ró ĩn ejemplo va'a nuu-í. Te jíin tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukáji iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náv'a'a ma kuakú nchaa-i yóo, náv'a'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chĭ tú kúu ndiñi'in-de ni ĩn tiñu ñáá ká'an-de sikĭ-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíin mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsi inĭ patrón-i sá'a-i jíin taká tiñu-i, te ma ná chísó-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma sakuí'ná-i ndatíñu-de, chĭ sua ndaa ná skĭkuu va'a-i nuu-dé, náv'a'a jíin taká tiñu sá'a-i, te skéndoo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóo, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu ío inĭ Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a nĭ kenda ndijĭn. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó taká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíin já ndío inĭ-yo sikĭ ñúyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo káji iní-yo káka kuu-yó jíin já kóo ndaa inĭ-yo, jíin já ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chĭ káñukuu inĭ-yo kéndoo ndatu-yo kivi ndíi ncháa kenda ndijĭn Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóo. ¹⁴ Te nĭ ja'a-ya máa-yá ja sikĭ yóo, náv'a'a chunáa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náv'a'a sándoo-ya ñayivi kuiñi nuu máa-yá, jíin já ná kuítú iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíin-ró núu-í jíin tíñu ndíso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sá'já'a inĭ ni ĩn-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró núu-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kákuñá'nu, jíin núu cháa kándiso tíñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná tíin-i taká tíñu va'a. ² Ma ká'an-i sikí ní ññ ñayivi, ma kútixín-i, ná kóo jíñú'un-i, te ná kóo súchí iní-i jíin taká ñayivi. ³ Chí sáá, suni ñayivi ñáá ñi kakuu-yó núú, tú ní kájandatu-yo, ñi kasana-yó ichi, ñi kachiñú'un-yó taká ja ní ndio ñáá iní-yo jíin síin síin tíñu ñi kakusii iní-yo jíin, te ñi kajika kuu-yó jíin tú'un ñáá tu'un kuásún iní, ñi kakiti iní-i nuu-yo, te ñi kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te ñi kenda ndijin tu'un kúmani iní-ya jíin-yó jíin tú'un kúndá'ú iní-ya taká ñayivi. ⁵ Yúan-na te ñi nama-ya yóó, ko nasu jíin tíñu ndaa ñi kasá'a-yó, chí jíin tú'un ñi kundá'ú iní-ya yóó. Te jíin tú'un ñi nakacha-ya yóó ñi nakaku-yó, te ñi ndujáá-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún ñi jicha nuu kua'a iní añú-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ nává'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni nává'a ni'in-yo tá'u-yo já kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an ni'in-ró taká tu'un yá'a, nává'a ñayivi ní kakandíja-i nuu Dios ná kuítú iní-i kukuu-i jíin tíñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tíñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jíin taká tixín káñáá, ni sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaá, ni jíin tú'un kástátá'an sikí ley. Chí máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tíñu. ¹⁰ Nú ío ññ cháa tú játú'un, te nú a ñi kana jíin-ró núu-dé ññ uu jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jíin-de. ¹¹ A jiní ndija-yó já ññ ñayivi sá'a súan, a ñi skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máa-i kúu ja náku-xndí-ya sikí-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ñi táji-rí Artemas xí Tíquico ja nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kii-ró núu-rí ññ Nicópolis, chí cháa iní-ri kun-cha-ri yúan viko víjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jíin Apolos. Te koto-ró-de nává'a tú kuu falta ni ññ nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'íin jíin-yó, ná skuá'a-i tíin ni'in-i tíñu va'a, nává'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, nává'a tú kundii sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi kaxiukú jíin-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákumani jíin-yó sikí tú'un kákandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo te jíin ñaní-yo Timoteo katájí-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jíin-rí kúu-ró, te chíndéé tá'an-ró jíin-rí. ² Suni káchaa-rí tutu yá'a nuu Apia, ña'an maní jíin-ró, jíin núu Arquipo, chaa chíndéé tá'an jíin-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jíin núu tíku'ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-ya. ⁵ Chí a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú iní-ro táká ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-ya náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní kájí-i taká tíñu va'a káñava'a-yó jíin Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusií xáan iní-rí, te ká'io ndéé iní-rí, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñáni, te ni nani'in-gá iní añú ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja'a Onésimo

⁸ Núsáa te vaša kuu chundéé iní-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jíin-ró já jíin sikí já maní-ro jíin-rí, jíin sikí já rúu kúu Pablo, chaa ni yii jíin já kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an nda'ú-rí jíin-ró já ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-rí Onésimo, chí a ni skándíja-rí-i nini kánde-rí vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jíin núu-rí. ¹² Te ná natájí-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu, chí in-ni kákuu-rí jíin-i. ¹³ Te kúsií iní-rí ja kúnchaa-i jíin-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kánde-rí vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chí nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí já játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúán kuu ja ní jinu-i ni jito-i róó yaku tiempo ni sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jíin-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro já mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jíin-i vasa jíin mozo natu'un maní-ro jíin in ñani-ro, chí súan jáni iní-rí jító-rí-i. Ko ví'í-gá kuu máa-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jíin já sikí máá Jító'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró já cháa chíndéé tá'an jíin-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, natu'un

ruu núsáa. ¹⁸ Te nú naún falta ni sá'a-i jíin-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, cháa-ri tutu yá'a jíin ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-ri lugar ja ká'an-ri ja súni onde jíin máá-ró jíin añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñáni, kuní-ri ja ná kúsi iní-ri sá'a-ró sikí tíñu máá Jító'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-ri sá'a-ró jíin máá Jító'o-yo. ²¹ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-ri ja kuándatu va'a-ró, te jiní-ri ja skíkuu-ga-ro vásá já ní ka'an-ri jíin-ró. ²² Te suni kuní-ri ja sátu'a-ró nú kúnchaa-ri, chí ñúkuu iní-ri kenda-ri yá'a te jaa-ri nuu-ro, sá'a-ya jíin tú'un jikán ta'u-ro já'a-rí. ²³ Te Epafra, cháa kándeé ta'an jíin-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé iní-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jíin Lucas, cháa kásatiñu ta'an jíin-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo iní-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo nì ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo onde aná'an, nì ka'an-ya jíin yú'u cháa nì kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te nì ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nì ja'a ndí'i-ya taká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nì sá'a-ya ñúyivi. ³ Te ndí ncháa Se'e-ya-ún nátu'un ndí ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te tíin-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nì nasándoo-i yoo taká kuachi-yó. Yúan-na te nì nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nì nduu Se'e-ya-ún vásá taká ndajá'a-yá, chí kánúu-gá sí'ví-i vásá sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Se'e-ya vásá ndajá'a ándívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nì kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nì kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví ja ndí Se'e núu-yá iní ñuyivi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jika ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa ja kajatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'ún sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ní káni ní kúu, te bastón ndaa kúu bastón tíin-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsi iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'u-ro tíñu kañáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nì ji'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsi iní-ro sá'a vásá taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyivi. Te andívi chí tíñu nì sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nì sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ní káni. Te taká ndatíñu nì sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kua-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayivi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, nì kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nì táji-yá kuangoyo náva'a kuatíñu nuu ñayivi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóó

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo táká tu'un nì kajini so'o-yó-ún núsáá, chì nú túu te sanaa te síá-yo tú'un-ún. ² Chi tu'un nì kaka'an ndajá'a-yá nì kendo ndaa. Te taká ñayivi ní'in iní jín ñáyivi tú ní kámdatú, vatú-ni nì ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóó, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó kóto-yó tú'un kánúú-ún já náma-ya yóó núsáá. Chì xnáñúú-gá nì jani ndijin máá Jító-o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nì kajini so'o tu'un nì ka'an-ya, nì sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nì chindéé ní chituu-ya-dé já ní kajani ndaa-dé tu'un-ún, te nì kasá'a-de tunj jín tíñu ñá'nu jín sìn sìn tíñu já nánaa iní-yo sá'a. Te nì já'a-ya Espiritu Santo nuu ná ñn ná ñn-de ndasa nì jata'an iní máá-yá.

Nì jito nchaá Jesús tundó'o kii nuu máá-yó

⁵ Chì tú ní já'a-ya tú'un tá'ú táká ndajá'a tíñu nuu ñúyivi já cháa-ún já kaka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn tutu nuu ká'an ndaa ñn cháa: Naja núku'un iní-ní já kúu cháa, chì tú kaxáan-dé. Te naún kúu máá Sé'e cháa já ndító-ní-ya. ⁷ Nì nasásúchí núu-ní-ya vásá táká ndajá'a. Yúan-na te nì sáñá'nu-ní-ya. Te nì kaka'an jíñú'ún ñáyivi jín-yá nì sá'a-ní. Te nì jani-ní-ya tá'ú-yá tíñu nuu táká tíñu nì sá'a nda'a-ní. ⁸ Nì chúkú-ní taká ndatíñu chii ja'a-yá kámdatú nuu-yá. Achí tutu. Chì taká ndatíñu kámdatú nuu-yá, nì sá'a Dios. Te tú ní ñn já tú jándatú nuu-yá ío. Ko té chá'an-ga kuní-yo já kuándatú taká ndatíñu nuu-yá. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a nì ndusúchí núu, vásá táká ndajá'a. Te nì ndo'o-ya te nì jí'i-ya. Te já yúan ní nduñá'nu-ya te nì kaka'an jíñú'ún-i jín-yá. Te já sikí tú'un luu ío iní Dios, te nì jí'i-ya já'a táká ñayivi. ¹⁰ Te Dios, nì sá'a-ya táká ndatíñu, te tñn-ya táká ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kɔngoyo-i nuu ndíi ncháa. Já yúan ní jo va'a já ndó'o máá Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jín túndó'o-ún. ¹¹ Chì Jesús, máá I'a sándoo, jín ñáyivi ní kádundoo, onde ñn-ni nuu Dios vaikoyo. Já yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-yá-i ñani-ya. ¹² Chì nì ka'an-ya: Kastú'ún-ná sí'ví-ní nuu táká ñani-ná, te ma'ñú tíku'nì nakana jaa-ná ní, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-ri nuu-yá. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró kánchaa-ri jín táká se'e nì já'a Dios nuu-ri, áchí-ya. ¹⁴ Te nátu'un nì kakaku taká se'e modo ñayivi, suni súan nì kaku máá Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-yá kui'na já tñn kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya táká ñayivi kájatíñu sáni ní vida-i nuu kuí'na, kuachi já ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chì tú ní tñn-ya ndá'a máá ndajá'a, chì

sua ni t̄in ndija-ya ndá'a táká tata Abraham. ¹⁷ Te yuán n̄ini ní nasama-ya nátu'un kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñ̄n sutu ñá'nu ja kúndá'ú in̄i-ya yóó, te skíkuu-ya táká tiñu kuní Dios, náva'a kuancha-ya táká kuachi ñ̄ayivi. ¹⁸ Chi ni ndo'o máa-ya ja ní jito nchaá tá'an yuán j̄ín-ya. Te ja yuán kúu chindéé chítuu-ya ñ̄ayivi nú jito nchaá tá'an-ún j̄ín-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ N̄ani máni, ká'io ndoo-ró. Ja yuán ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro j̄ín máa-rí ja nó'on-yo ándívi. Ná ndé'é-ró ndasa ni sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandíja-yó-ya. ² Chi ni skíkuu va'a-ya j̄ín Dios, I'a ni chaa tiñu sik̄i-ya, nátu'un ni skíkuu va'a Moisés j̄ín vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'í-gá ni nduñá'nu-ya vásá Moisés, nátu'un chaá jáni ve'e, ví'í-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaá. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máa Dios. ⁵ Chi Moisés, nátu'un mozo ni skíkuu ndija-de j̄ín vé'e Dios. Te ni ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuní-ya já kué-ga ka'an-de. ⁶ Ko ni skíkuu Cristo nátu'un ñ̄n se'e j̄ín vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóó, nú kuiñi ni'in-yó te kákus̄i in̄i-yo j̄ín tú'un káñukuu in̄i-yo ondé kivi ndi'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yuán ní kuu nátu'un ká'an Espiritu Santo: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un ni kasáni'in in̄i-ro kivi ní jito nchaá-ri róo onde nuu ñ̄u'un té'é. ⁹ Te yuán ni kajito nchaá ndiyi táa-ro rúu. Te ni kajini-de tiñu ni sá'a-ri j̄ín-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yuán ní kit̄i in̄i-ri nuu ñ̄ayivi-ún. Te ni ka'an-ri: Nene kásana-i in̄i añú-i, te tú ní kajini-i ichi-rí. ¹¹ Yuán ní kit̄i in̄i-ri, te ni ka'an ni'in-ri ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, ách̄i-ya. ¹² N̄ani, núsáa te koto va'a-ró máa-ró j̄iná'an-ró, náva'a ma koo ni ñ̄n-ró j̄ín añú ñáá ja tú kándíja kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro j̄ín tá'an-ró, nini káka'an-yo já v̄ina kúu vina, náva'a ma sáni'in in̄i ni ñ̄n-ró sá'a kuachi j̄ín tú'un xndá'ú. ¹⁴ Te nú kuiñi ni'in-yó j̄ín tú'un ni kejá'yó j̄ín ondé kivi ndi'i-na, yuán-na te ñ̄n-na kákuu-yó j̄ín Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un ni kasáni'in in̄i ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñ̄ayivi ní kenda koyo j̄ín Moisés in̄i ñuu Egipto, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an-ya, te ni kasáni'in in̄i-i, vaša tú ndi'i-i. ¹⁷ Te ndé nuu ní kit̄i in̄i-ya úu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñ̄ayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te ni kanaa máa-i onde nuu ñ̄u'un té'é. ¹⁸ Te ndé j̄ín ní ka'an téyí-ya ja má kivi

koyo kuti-í nuu ndétatú-ya. Á nasu jíin ñáyivi tú ní kajandatu nuu-ya-ún náún. ¹⁹ Te kájini-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

¹ Ná yú'ú-yo núsáa, chi vasa ío ná'in-ga tu'un ni keyu'u-ya ja kivi koyo-yo ndétatú-yo jíin-yá, ko sanaa te in-ró ma kundéé-ró ní'in-ro tú'un-ún. ² Chi suni ni kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, natu'un máa ñáyivi-ún. Ko tú ní ní'in tiñu tu'un ni kajini so'o máa-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. ³ Ko yóo, ja kákandíja-yó, kivi koyo-yó nuu ndétatú-ya, natu'un ni ka'an-ya: Ni ka'an téyí-rí kivi ní kití iní-ri, ma kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí-ya, vasa a ni jinu ndi'i tiñu ni sá'a-ya onde kivi ní jukuiñi ñuyivi. ⁴ Chi ío in tutu nuu yóso tú'un ni ka'an-ya siki kivi usiá: Ni ndi'i ni sá'a Dios taká tiñu-ya, te ni ndétatú-ya kivi usiá, áchí. ⁵ Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí. ⁶ Te ñáyivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kajandatu-i nuu-ya. Ko kivi ná'in yakú ñáyivi. ⁷ Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi ni kuu kua'a tiempo te jíin yú'u David ni ka'an-ya já vina kúu kivi-ún, natu'un a ni ka'an-ri ndivi'a: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. ⁸ Chi nú ní já'a Josué in nuu ndétatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios siki ingá kivi cháa núu. ⁹ Ja yúan kéndoo ná'in in nuu ndétatú ñáyivi Dios. ¹⁰ Chi cháa kivi nuu ndétatú-ya, ndétatú-de taká tiñu sá'a-de, natu'un ndétatú máa Dios taká tiñu ni sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó nuu ndétatú-ya yúan núsáa, náva'a tú jungava ni in-yó, natu'un máa-i, ja tú ní kajandatu-i sáa. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ni'in kúu, te xa'an-gá vása machete uu yu'u. Te kúndéé kaan onde kúsin iní jíin añú-yo, te suni sásin onde nuu kañutá'an yiki jíin méke, te nándúkú víi ndasa jáni iní-yo jíin ndása cháa iní añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ni in ndatiñu yísa'í nuu-ya. Chi taká-ni núña siki, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáa te kañava'a-yó in sutu ñá'nu. Máa Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndivi-ya ándivi. Ja yúan ná kuñi ni'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chi tú kañava'a-yó in sutu ñá'nu ja má kúu ta'u'u iní-ya yóo siki já vítá iní-yo, chi sua in núu-ni ni jito ncha-a-i-ya natu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáa te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kúndá'ú iní-ya yóo, náva'a sá'a-ya túká'nu iní nuu kuachi-yó, te ni'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora ja kánandi'i-yó-ún.

5

¹ Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ni jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi-i. ² Te sutu-ún, kuu ka'an vitá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chi suni máá-de, vitá xaan iní-de. ³ Te ja yúan jínu ñú'ún já suni ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi máá-de, nasu máá ñin ja sikí kuáchi ñáyivi. ⁴ Te ni ñin chaá, ma kúu sáñá'nu-de máá-de ja kúu-de sutu, chi sua Dios kúu I'a kaji chaá-ún, natu'un ni kaji-ya Aarón. ⁵ Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, chi sua máá Dios, ni jani-ya I'a-ún, te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí-ya. ⁶ Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Ní káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷ Te Cristo, nini chakú-ya ñúyivi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ni nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-yá. Te ni ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya náva'a ma kúu-ya núu. Te ja súan ni chiñú'ún-yá Dios, te ni jini so'o Dios. ⁸ Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ni kii sikí-yá ni kutu'a-ya ndasa kuandatú-ya. ⁹ Te nuu ní yija va'a-ya, te ni nduu-ya I'a nama taká ñáyivi kájandatú nuu-yá, te kuchaku-i ní káni. ¹⁰ Te ni chaá Dios tiñu sikí-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹ Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó sikí-yá. Ko yíi káa ja káni kájí-rí tu'un nuu-ro, kuáchi ja kókon so'o-ró. ¹² Vina ní kákuu-ró maestro núu, chi ío kua'a tiempo kákandíja-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an ñin chaá nuu-ro ndasa kéjá'a tú'un Dios. Núsáa te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. ¹³ Chi nú máá-ni leche kájí-i-i, tú kájuku'un va'a iní-i jíin tú'un ndaa, kuáchi ja súchí yíkin kákuu-i. ¹⁴ Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, chi a ni kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu ja va'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúu-yó te ná kuiñi ni'in-yó

¹ Núsáa te ná skéndooyó tú'un núu Cristo, te ná kánduu-yo náva'a yija va'a-ga iní-yo. Te ma náki'in jáa tuku-yó ondé ja'a ja nákani iní-yo ndasa ni kasá'a-yó tiñu ñáa, ndasa ni kandíja-yó núu Dios, ² jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndée-yó ndá'a-yo xini ñáyivi, jíin tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jíin tú'un ja tá'nu ndatu-i ní káni. ³ Te tiñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. ⁴ Chi nú ío ñáyivi já á ni kajuku'un iní-i ñin jínu, te nú ni kata'ni-i ta'u ándívi, te nú suni ni kani'in-í tá'an-i Espíritu Santo, ⁵ te nú suni súan ni kata'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuija chaá, ⁶ yúan-na te nú ndu'ichí iní-i-ya, te

ma kúu kuti ndéj'á jáá-i ja nákaní iní-i sá'a-yó, chí sua kája'ni túku-i Se'e Dios jiká cruz, te kája'a-i tuka nuu-yá nú súan. ⁷ Chí nú kua'a jínu kúun sau núu ñn ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatíñu máa cháa kájitú-ún, yúan-na te kúsí iní Dios jíin ñú'un-ún. ⁸ Ko nú máni iñu jíin ncháa kána nuu ñú'un-ún, yúan-na te jita iñ ñú'un-ún. Te yachí naa, chí kití iní jito'o jíin, te ñn kivi te kayu. ⁹ Ko ja sikí róó jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu iní-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a cháa a ni kaku. ¹⁰ Chí nasu l'a ñáá kúu Dios ja náa iní-ya tíñu kásá'a-ró, chí ja sikí sí'ví-yá te ni kakundá'ú iní-ro táka ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jíin ondé vina. ¹¹ Te kákuu-ri ja ná ñn ná ñn-ró ná kúkuu-ró jíin súni tíñu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuní tu'un káñukuu iní-ro. ¹² Te ma kóo uun iní-ro jíná'an-ró, chí sua ná ndáku-ró ñáyivi já ní'in-í tu'un ni keyu'u-yá, sá'a tu'un kákandíja-i jíin já ká'io paciencia iní-i. ¹³ Chí kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, ni ka'an téyí-yá jito jíin núu máa-yá, chí tú ní kúu ka'an téyí-yá ja ingá i'a kúñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te ni ka'an-ya: Jandáa ja chindéé chítuu ndíja-ri róó, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchí-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jíin paciencia ni jandéé iní Abraham, ni ndatu-de, te vásá ní ní'in-dé tu'un ni keyu'u-yá. ¹⁶ Chi taká cháa, káka'an téyí-de nuu ñn ja kúñá'nu-ga vásá máa-de, te jíin tú'un téyí-ún kúndaq iñ iní-de sikí tú'un kástatá'an-de. ¹⁷ Te kuní Dios stá'an ndíjin-ya núu ñáyivi xín tá'u, ja má natu'u kuti iní-ya tú'un ni keyu'u-yá nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, ¹⁸ náva'a yóó, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan iní-yo, te kundikín-yo tú'un káñukuu iní-yo, chí jíin úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja natu'u iní-ya. ¹⁹ Káñukuu iní-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo ni'in kéndoo kútu añú-yo, te yúan sá'a ja natu'un kivi-yó iní cuarto iñ xaan íchi yatá sá'ma ndíta kaa. ²⁰ Te iní yúan ni kivi Jesús xna'an-ga vásá máa-yó. Te ní káni ní nduu-ya ñn sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chi cháa Melquisedec, rey ñuu Salem jíin sutú nuu máa Dios ñá'nu, ni kuu-de. Te ni kenda-de ni janata'an-de Abraham kivi ní naxío káva cháa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te ni jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni ni ja'a Abraham ñn sikí uxí ja taká ndatíñu nuu-dé. Te sí'ví núu-de kúu Melquisedec, ja kuní ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuní ka'an; Rey ndíso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúu-de, chí ni nduu-de natu'un máa Sé'e Dios. Chi

chaa-ún, ñin sutu ñí káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa ni kuñá'nu-de, chi tatá ñú-yo Abraham, siki táká ndatíñu ni janchaa-de nuu rey, ni ja'a-de ñin siki uxí nuu cháa-ún. ⁵ Te chaa kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, ni ta'u tiñu nuu-dé ja kí'in-de ñin ja siki uxí nuu ñáyivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñani-de vasa suni chii Abraham ni kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chii ñáyivi-ún, ko ni kí'in-de ñin ja siki uxí nuu Abraham, te ni jikan ta'u-dé ja'a Abraham, chaa xín tú'un ni keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó já jikán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúli. ⁸ Te ichi yá'a, ñin ja siki uxí káki'in ndija chaa ja jí'i níni. Ko chaa yúan, suni ni kí'in-de, te kájani ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, chaa ni kí'in ñin ja siki uxí nuu ñáyivi, suni nátu'un jín Abraham ni ja'a-de ñin ja siki uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chi ñú'un-ga Leví chii Abraham, tatá ñúu súká-de, kivi ní naketá'an chaa-ún jín Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutú ni kekoyo chii tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi ondé saá. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máa-de núu, te ñaún níni júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja násu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chi nú ni nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máa Jesús ká'an-yo, te chii inga tata ni kaku-ya. Te ni ñin tá'an-ya, tú ní jatíñu kuti núu altar. ¹⁴ Chi a kájiní ndaa-yo já chíi tata Judá ni kaku máa Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú ñaún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tiñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chi ni nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, ni nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chíi tata sutu nátu'un ká'an ley, chi sua siki já ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chi súan yóso ndaa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu ñin sutu ñí káni, cuenta Melquisedec, áchí. ¹⁸ Te tiñu ni ta'u núu-yo xná'an-ga, ni jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jín já tú ní'in tiñu, ¹⁹ chi ley, tú ní síyija kuti ní ñin. Yuán-na te ni ní'in-yo ñin tu'un va'a-ga ja káñukuu iní-yo jín, te jín tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan ni ka'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chi sava-ga chaa-ún ni kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jín tú'un téyí. Ko jín Jesús, chi ni ka'an téyí Dios súan: Ni ka'an téyí máa Tatá Dios te ma nátu'u iní-ya, máa-ró kúu ñin sutu ñí káni cuenta Melquisedec, áchí-ya. ²² Te jín Jesús ni kukútu contrato va'a-ga, nátu'un ni ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ñí káni, chi káji'i káji'i-ni-de núu, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chi chakú-ya ñí káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya táká ñáyivi ñí káni-ní nú kándita-i nuu Dios

jín-yá, chī nī káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi nī kajinu nū'ún-yó ñin sutu ñá'nu nátu'un máa-yá. Chi sutu ij kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sñin kúu-ya núu ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-gá nī nduu-ya vása ándívi. ²⁷ Te tú nīni já ndita'an kivī sokó-yá kiti já sikí kuáchi máa-yá xna'an-ga, te vása sikí kuáchi ñáyivi, nátu'un nī kasá'a sutu ñá'nu onde sáa, chī ñin jínu-ni nī sá'a-ya súan ja ní sokó-yá máa-yá. ²⁸ Chī máa ley, jáni chaá vitá inī kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un nī ka'an téyí Dios, nī chaá kuee-ga vása ley. Te jín tú'un-ún nī jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, nī yija va'a-ya já kúu nī káni.

8

Ñin sutu ñá'nu inī andívi

¹ Núsáa te tu'un kánúu-ga nuu táka tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'ú tíñu Dios ñá'nu inī andívi. ² Te játíñu-ya iní cuarto ij, jín iní ve'e ñii ij ndíja ja ní jani máa Tatá Dios, nasu cháa ní jáni-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'jin-de ja kásoko-dé ndatíñu jín kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu nū'ún já koo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya iní ñuyivi, ma kúu kuti-yá sutu núu, chī a ká'io sutu ja kásoko ndatíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chī tiñu kásá'a-de, máni ñin copia ñin muestra tiñu andívi kúu, nátu'un nī ka'an Dios jín Moisés kivī ní kejá'a-de sá'a-de ve'e ñii ij: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táka ndatíñu nátu'un káa muestra nī jin-ri já ní stá'an-ri nuu-ri onde yuku-ún, áchi Dios jín-de. ⁶ Te contrato jáa kúu ja vá'a-ga nasu já tu'ú, chī ndíso tu'un ja ní kaa-ga nī keyu'u Dios. Te nátu'un va'a-ga ku'a ja jáa-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tiñu ndíso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máa contrato jáa. ⁷ Chī nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúu, te tú nīni koo inga contrato uu núu. ⁸ Suni nī jin Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te nī ka'an-ya: Chaá ñin kivī já násá'a-ri ñin contrato jáa jín ñáyivi Israel jín ñáyivi Judá, áchi máa Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato nī sá'a-ri jín ndíyi táa-i, kivī ní tin-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de inī nuu Egipto. Chi kuáchi máa-de kúu ja tú ní ká'jin nī'in-de sikí contrato-ri. Ja yúan tú ní játú'ún-ri ja ká'an-de, áchi máa Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'a kúu máa contrato nasá'a-ri jín ñáyivi Israel onde ná já'a taká kivī-ún. Chu'un-ri ley máa-rí xiní-í, te suni chaá-ri ley-ún inī añu-í. Te kuu-ri Dios máa-i. Te máa-i jíná'an-i kuu-i ñáyivi máa-rí. Achí máa Tatá Dios. ¹¹ Te tú nīni kástu'ún ná ñin ná ñin-i nuu tá'an-i, nuu ñaní-i: Ná kuní-ro núu máa Tatá Dios. Chī taká-i kuní-i

ruu, onde ñayivi lúlí-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chì kundá'ú iní-ri-i vasa tíñu ñáá ñi kasá'a-i, te ni ma kúná'án kúti-gá-ri kuachi ñi kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tíñu niñi-yá jíin contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni ñi tá'ú tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñin cuarto ñi iní ñuyivi yá'a. ² Chi ñi kajani-i ñin ve'e ñii. Te ichi fuera ñi ño ñin cuarto ja ní nání cuarto ñi. Te iní yúan ñi ño candelero, jíin mesa, jíin státilá káxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma úu ndíta kaa ichi iní ve'e ñi, ñi ño inga cuarto, ñi nání cuarto ñi xáan. ⁴ Te iní yúan ñi ño ñin ko'o kúu oro, jíin janú tú'un contrato, ja ndasú oro ñí tú'u sikí. Te iní janú-ún kánde ñin tija'an oro ja ñú'un staa ándívi, jíin yúnu xíi Aarón ja ní nana numa, jíin yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te sikí janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i sikí tapa janú-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko sikí táka tú'un yúan, tú núña-yó vína ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tíñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu iní cuarto ñin, kásá'a-de tíñu cuenta sutu. ⁷ Ko iní cuarto uu-ún, chí máá ñin-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios sikí máá-de jíin sikí já kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espiritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó iní cuarto ñi ándívi, níni kándii ve'e ñii ñin iní ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu ñin tu'un sikí tiempo vína, te jíin modo-ún kásoko-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chì máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te ñi ndiso tíñu onde ñi chaá máá já vá'a-ga. Te ñi nasama. ¹¹ Ko ñi chaá Cristo, te sutu ñá'nu nuu táka tú'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te ñi kivi-ya iní ve'e ñi ándívi, ja tú ní kuvá'a jíin ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúú-ga te va'a-ga kúu vásá já áva-ún. ¹² Ko nasu jíin niñi ndíxí'ú, xí niñi chélu, chí jíin niñi máá-yá ñi kivi-ya iní cuarto ñi ándívi ja ñin máá tú'ún-ni jinú ja ñí káni. Te ñi kundéé-yá ñi nakuaan-ya yóo ja ñí káni. ¹³ Chì onde sáa te niñi xndikí jíin niñi ndíxí'ú, jíin yáa núu kayú chelu, ñi josó yúyú-de sikí ñáyivi chá'an, te ñi kandundoo-i onde jíin yíki kúñu-i, ñi sá'a. Te nú súan ní'in tíñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga ñi kuu niñi Cristo ja má nákaça iní añú-ro núu tíñu ñáá kásá'a-ró, nává'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chì Cristo, tú chá'an kúti-yá, te ñi soko-yá máá-yá nuu Dios,

n̄i sá'a Espíritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúán kúu-ya yú'u núu sikī ñn contrato jáá, náva'a ñáyivi jáá n̄i kana Dios xin̄i-í, ni'ín-í ta'u ja kéndoo ní káni nátu'un n̄i keyu'u-yá. Chi n̄i ji'i Jesús, te ja yúán ní janchaa-ya kuáchi n̄i kasá'a-i ná n̄i kaxiukú-i chíi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chí nuu ío ñn testamento, te kánúú já kúu cháa n̄i sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chí ñn testamento, onde nú kuu cháa n̄i sá'a, yúan-na te ni'ín tíñu. Ko nú nini chakú cháa n̄i sá'a, tú ní'ín tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúán, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chí nú a n̄i ka'u ndi'i Moisés taká tu'un tá'ú tíñu yóso núu ley nuu ndívii ñáyivi, yúan-na te n̄i ki'in-de niñi chélu, jíin niñi ndíxí'ú, jíin ndúcha, jíin íxi kuá'a, jíin ñn yokón, te n̄i joso yúyú-de sikī máá tutú-ún jíin sikī ndívii ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya'á kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'ú tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jíin niñi-ún n̄i joso yúyú-de máá vé'e ñii jíin taká ko'o káatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jíin niñi cuenta ley, chí nú tú kati niñi te ma koo kuti tóká'nu in̄i-ya núu kuáchi-i núú. ²³ Chí fuerza ja jíin modo yúan n̄i ndundoo taká copia ndatíñu ío andívi, ko máá ndatíñu andívi-ún, nini ní soko ja vá'a-ga cuenta máá vása yúan. ²⁴ Chí tú ní kivi Cristo in̄i ñn cuarto ij já ní kuva'a nda'a, nátu'un ñn muestra ndija, chí sua in̄i máá andívi ní ndívi-ya náva'a kundii-ya vina ka'an-ya já'a-yo ndé'é jíin núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máá-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuia in̄i cuarto ij jíin niñi tatú. ²⁶ Chí nú súan, te kánúú já ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núú. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi n̄i kenda ndijin-ya ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní káni, te n̄i soko-yá máá-yá náva'a kuanchaa-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un n̄i kunda ja kúu taká cháa ñn jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, n̄i soko-yá máá-yá ñn máá tú'ún-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñáyivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu já kuanchaa-ya kuáchi, chí sua ja náma-ya taká ñáyivi káinda-tu-í-ya.

10

¹ Te máá ley, chí máni ñn kuanda'u kúu sikī taká ndatíñu va'a ja cháa kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatíñu-ún kúu. Te ja sikī kiti kája'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñáyivi kuní jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núú, te naja tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Chí ñáyivi káchiñú'ún-ún, nú a n̄i kéndoo ndoo ij-í ñn jínu-ni sá'a yúan núú, te ma kakán-ga añú-i kuáchi sikī-í núú. ³ Ko sikī já kásoko-í-ti-ún, te a jini-yo já kánuku'un in̄i-i kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Chí niñi xndiki, jíin niñi ndíxí'ú, ma kúu

kuti kuánchaa kuachi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo iní ñuyívi, nī ka'an-ya jíin Dios: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ní, tú játa'an iní-ní, ko nī sátu'a-ní ñin yiki kúñu máa-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní siki já kúxio kuachi-i, tú ní kúsi iní-ní jíin, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te nī ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Tátá Dios, yá'a kándij-ná náva'a skíkuu-ná ja játa'an iní máa-ní, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ní, jíin já kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní siki já kúxio kuachi-i, tú játa'an iní-ní, ni tú kúsi iní-ní jíin, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te nī ka'an-ya: Aí Tátá Dios, yá'a kándij-ná náva'a sá'a-ná tiñu játa'an iní máa-ní, áchí-ya. Ja súan nī ka'an-ya, te nī janchara-ya tú'un ñin náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jíin tú'un nī jata'an iní máa Dios, te nī kandundoo-yó ní sá'a-ya siki já ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñin máa tú'ún-ni jínu nī sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vasá kája'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaa kuachi-i. ¹² Ko Cristo, ñin máa tú'ún-ni jínu nī soko-yá máa-yá ja siki kuáchi-yó onde ní káni, yúan-na te nī nungoo-ya ichi ndává'a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñayivi kájito u'u tá'an jíin-yá, kuu-i teyu kuxndi ja'a-yá. ¹⁴ Chi jíin ñin máa tú'ún-ni jínu ja ní soko-yá máa-yá, te ní káni ní kayija ñayivi ndóo nī sá'a-ya. ¹⁵ Te máa Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo siki tú'un yúan, chi xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya'á kúu máa contrato nasá'a-ri jíin-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún iní xini-í jíná'an-i, áchí máa Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-ga iní-ri kuachi nī kasá'a-i jíin tiñu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáa te nú a nī sá'a-ya tóká'nu iní-ya siki taká-ún, tuká naún ío ja sokó-ga siki kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yó iní cuarto ñi

¹⁹ Ja yúan, ñani, a chúndéé iní-yo kivi-yó iní cuarto ñi ándívi sá'a niñi máa Jesucristo. ²⁰ Chi nī juña-ya ñin ichi jáa chakú, náva'a kivi-yó ichi yatá máa sá'ma ndita kaa, te yúan kuni ka'an ja máa yiki kúñu-ya kúu. ²¹ Te káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu xa'an ndíto ve'e Dios. ²² Núsáa te ná kándita-yó núu-yá, jíin añú-yo já ío ndaa ja siki tú'un kákandíja va'a-yó, jíin añú ja ní ndundoo siki taká tiñu jáni ñáa iní, chi nī joso yúyú-yá niñi-yá siki, jíin yiki kúñu-yó já ní nakacha-yó jíin ndúcha ndóo. ²³ Ná kuñi nī'in-yó jíin tú'un nī kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu iní-yo. Te ma kaka yátá-yó núsáa, chi skíkuu va'a

I'a n̄i keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga in̄i-i tá'an-i, jíin já ná sá'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná nátaḡa ná'ín-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, ch̄i sua ná ká'an ndéé-yó jíin tá'an-yó. Ko ná kuítú-gá in̄i-ro sá'a-ró, ch̄i kájin̄i-ro já kuákuyani máá kivi-ún. ²⁶ Ch̄i nú kusii in̄i-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a n̄i jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu kuḡ-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Ch̄i sua in̄i nuu yú'ú xaḡn-yo já ndóna-ya sikí-yo ío, jíin in̄i nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kókó ñáyivi kájito u'u tá'an jíin-yá. ²⁸ Ñayivi ní ské'ich̄i ley Moisés, jí'i ná'ín-i, tú naún tu'un kúndá'ú in̄i ío, te nú n̄i kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáa, ch̄i naga n̄i kuu ja má ndó'o xaḡn-gá ñayivi kuañú ja'a sikí Sé'e Dios jíin já jáni in̄i-i ja káchá'an niñi contrato, vaḡa jíin niñi-ún n̄i ndundoo-i, jíin já sákátá-i nuu máá Espiritu ndiso tu'un luu. ³⁰ A kájin̄i-yo núu I'a n̄i ka'an: Nani'in tá'an máá-rí jíin-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máá Tatá Dios koto nchaḡ-ya ndasa káa ñayivi máá-yá, áchí. ³¹ In̄i tiñu yú'ú xaḡn-yo sá'a, kúu ja júngava in̄i ñayivi in̄i nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un in̄i-ro sikí taká kivi ní kendo ichi yatá, ch̄i n̄i nastúun-ya in̄i ja jin̄i tuni-ro. Yúan-na te naḡaa ja s̄in s̄in tundó'o n̄i xndóna-i sikí-ro. ³³ Ch̄i in̄i modo n̄i kaka'an ndijin̄i-i sikí-ro, te n̄i kaḡndó'o ndijin̄i-i róo. Te inga modo suni n̄i kaḡnduu-ró tá'an ñayivi ní kaḡndo'o súan. ³⁴ Ch̄i suni n̄i kúndá'ú xaḡn in̄i-ro já kándeé vekaa. Te n̄i kaḡkusi-ni in̄i-ro, vaḡa n̄i kaḡsáku'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, ch̄i a kájin̄i-ro já ondé andívi káñava'a-ró in̄i ta'u vá'a xaḡn-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káchundéé in̄i-ro, ch̄i kua'a xaḡn tá'u ndiso tu'un-ún. ³⁶ Ch̄i kánúú kóo paciencia in̄i-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-yá, onde nú n̄i sá'a-ró tiñu játa'an in̄i Dios. ³⁷ Ch̄i in̄i núnúu-na te chaḡ máá I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchí. ³⁸ Ko máá ñáyivi ndáa-r̄i, ch̄i sikí já kákandija-i te kuchaku-i. Ko nú n̄i jika yátá-i, ma kúsi in̄i añú-r̄i sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñayivi kásá'a súan kákuu-yó já káka yátá-yó te xnáa-yo máá-yó, ch̄i sua kákuu-yó tá'an ñayivi kákaku jíin tú'un kákandija va'a-i.

11

Sikí tú'un kándija

¹ Te tu'un kándija-yó kúu modo ja jin̄i-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu in̄i-yo, ch̄i yuán kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jin̄i-yo núu. ² Ch̄i n̄i kaḡkandija chaḡa aná'an, te ja yuán ní jatá'ún-yá-de. ³ Kákandija-yó, te yuán kájuḡu'un in̄i-yo já ní sáva'a Dios ñuyivi jíin tú'un n̄i ka'an-ni-ya. Te ch̄i ndatíñu ja tú jin̄i-yo núu, n̄i kuva'a ndatíñu ja á jin̄i-yo núu. ⁴ N̄i kandija Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga n̄i

soko-dé nuu Dios vásá Caín. Súan n̄i kandíja-de, te n̄i jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, chí súan n̄i sá'a-ya já ní jatá'ú-yá ndatĩnu n̄i soko-dé nuu-yá. Te vasa a n̄i jí'i-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un n̄i kandíja-de. ⁵ N̄i kandíja Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jí'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé n̄i kasá'a-i, chí n̄i naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te n̄i jatú'ún Dios-de ja ní kusii iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándíja-yó, te ma kúsii iní Dios sá'a-yó, chí chaa kuní jaa nuu Dios, kánúú kándíja-de ja ndító chakú-ya jíin já kuá'a-ya yá'u nuu táka ñayivi kánandúkú-i-ya. ⁷ N̄i kandíja Noé, te yuán ní ka'an n̄i'in Dios jíin-de sikí sáva tiñu ja té kunj-ga-de nuu. Te ja ní chu'un inj-de, te yuán ní sáva'a-de ñn barco náva'a kaku-de onde jíin ní vé'e-de. Ja súan kándíja-de, te n̄i nakuxndíi-de sikí ñúyivi. Te n̄i nduu-de ñn chaa ní'in tá'u sikí já kéndoo ndaa-i ja kákandíja-i. ⁸ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní jandatu-de n̄i kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xiní-dé, náva'a jaa-de ñn lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te n̄i kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ N̄i kandíja-de, te yuán ní nchaa-de natu'un chaa jíká núu ñú'un ní keyu'u-ya ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan n̄i nchaa-de inji vé'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, chí suni suchi ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-ya-ún kakuu suchi-ún. ¹⁰ Chi n̄i ñukuu inji-de koo ñn ñuu jíin cimientu, ja máa Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni n̄i kandíja máa Sara, te yuán ní ni'in-ña fuerza n̄i nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá n̄i kuu-ña. Te n̄i skáku-ña ñn se'e onde tiempo n̄i ja'a xaan kuiá-ña, chí n̄i kandíja-ña já skíkuu va'a máa Dios tu'un n̄i keyu'u-ya. ¹² Ja yúan súni súan n̄i kakaku kua'a-í n̄i sá'a ñn-ni chaa, vasa a n̄i yii xaan-dé. Ko tata-de n̄i ndea xaan, natu'un tiñúú xini ándiví, jíin natu'un ñiti káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te n̄i kaji'i taká chaa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-ya. Ko n̄i kande'é jíká-ni-de nuu, te n̄i kaka'an-de sa'an kúta'u jíin. Te n̄i kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jíin cháa kaxiukú núu-ni, kakuu-de. ¹⁴ Chi chaa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñn ñuu máa-de ja kuxiukú máa-de. ¹⁵ Chi nú ní nákanu inji-de ñuu nuu ní kenda koyo-de-ún núú, ío modo ja náxío káva-de, nú ní kakuu-de núú. ¹⁶ Ko n̄i kakuni-de inga ñuu va'a xaan-gá ja ío onde ándiví. Ja yúan tú kúka nuu Dios nuu-dé kunání-ya Dios máa-de, chí a n̄i sátu'a-ya ñn ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito nchaa-ya-dé. Te máa tú'ún sé'e ñáva'a-de, te sikí suchi-ún n̄i ni'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-ya nuu-dé, ko n̄i jo tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa n̄i ka'an-ya tú'un-i jíin-de: Onde chí Isaac te kana-ri tata-ro te súan kunání, áchí-ya. ¹⁹ Chi n̄i tava máa-de

cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni nátu'un jíin ñin tu'un yátá, te súan ni nani'in Abraham máa-i ni nachaku-i, nátu'un súan. ²⁰ Ni kandíja Isaac, te yuán ni jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jíin Esaú, siki táká tiñu chaá kuee-ga. ²¹ Ni kandíja Jacob, te yuán kivi já á yani kuu-de ni jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yí José. Te ni chiñú'ún-de-ya vaša ndítuu-na-de xini vara tiin-de. ²² Ni kandíja José, te yuán kivi á kuyani kuu-de, te ni ka'an-de ja koo kivi ndénda ñayivi Israel, Te ni tá'ú-de tiñu nuu-í ndasa sá'a-i jíin yiki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés ni kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i uni yoo, chi ni kajini-de ja lúu kaa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Ni kandíja Moisés, onde kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua ni kuni-de ja koto-de tundó'o jíin ñayivi Dios, nasu já núnúu-ni kusii iní-de jíin tú'un sii iní ja ndíso kuachi. ²⁶ Chi a ni tava-dé cuenta ja nú ka'an-i siki-dé ja siki Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vásá já kúu taká yaka xu'ún ío iní ñuu Egipto, chi a ni nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Ni kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vaša kití iní rey. Te ni kanda-de, chi ni sá'a-de cuenta ja á nde'é-de nuu máa I'a tú jiní ndijin-yo núu. ²⁸ Ni kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te ni josó yuyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núu, te ma ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ Ni kakandíja-de, te yuán ní kuu ni kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'á, nátu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jíin ndúcha-ún kaku-ni-de núu, ko ni kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Ni kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde ni jinu ni kajikó ndúu-i ñuu-ún nuu usiá kivi. ³¹ Ni kandíja Rahab, ña'an tini iní, te yuán tú ní náa-ña ñin jinu-ni jíin ñayivi ní'in iní, chi sua ni ka'an-ña tú'un ndéé iní jíin cháa ni kajito yu'u, te ni jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáá. Chi tuká tiempo ja kani-ga-ri tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefe, tu'un David, tu'un Samuel, jíin tú'un taká chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá. ³³ Ni kakandíja-de, te yuán ní kakundéé-de ni katíin-de so'o ñuu ná'nu, ni kasá'a-de tiñu ndaa, ni kani'in-dé tu'un ni keyu-u-yá, ni kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ ni kanda'va-de ñu'un kayú yáá, ni kakaku-de yu'u machete, ni kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno ni'in ni kanduu-de ni sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te ni kaskúnu-de soldado inga ñuu jiká já kajatá'an jíin-de-ún kaja'an. ³⁵ Ío ñasí'í ja ní kanani'in-ña se'e-ña já á ni kají'i-i te ni kanachaku-i. Sava-de ni kando'o xaan-dé ni kasá'a-i, ko tú ní kaja'a-de tu'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de ni kasákátá-i nuu-dé, te ni kaxndó'o-i-de jíin cuarta,

te suni n̄i kaju'n̄i-i cadena-de, te n̄i ka'jin-de vekaa. ³⁷ N̄i kaja'a-i yuu xiní-dé. N̄i kaxiti-í-de j̄ín sierra. N̄i kaja'ni-í-de j̄ín machete. N̄i kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te n̄i kañu'un-de ñii r̄i j̄ín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni n̄i kata'an-de, n̄i kajito-de tundó'o, te n̄i kastá'an-i-de. ³⁸ N̄i kajinu-de onde nuu ñu'un té'é. Te suni ch̄i yuku ní kivi koyo-de. Te n̄i ka'jin-de yau kava j̄ín yaú ch̄i ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cháa-ún, nasu ñáyivi iní ñuyivi. ³⁹ Te taká cháa yá'a, vasa n̄i jatú'ún-yá-de siki já ní kakandija-de, ko tú ní kani'in-dé tu'un n̄i keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi n̄i sátu'a Dios ñn tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jiná'an-yó, náva'a ma yija máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándija

¹ Kua'a xaan testigo kájikó ndúu ñii núu-yo natu'un viko nu'un. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháa vee siki-yo, j̄ín já j̄ikó ndúu ñii xín-yo, te j̄ín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya núu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándija-yó, te síyija-ya yóo j̄ín. Te máa-yá, n̄i kanda-ya j̄ín túndó'o cruz, chi n̄i ndatu-ya cháa kivi já kusi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te n̄i nungoo-ya ichi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuándéé iní-yo j̄ín túndó'o

³ Ná kani in̄i máa-ró ndasa n̄i jandéé iní-ya j̄ín ñáyivi kándiso kuachi, vasa n̄i kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuitá-ro, ni ma kúu xaan iní añú-ro. ⁴ Ko vasa kájatá'an-ró siki kuachi, ko té chá'an-ga kaka ñiñi já kasú-ro núu-ún. ⁵ Ch̄i a n̄i kanaa iní-ro tú'un ká'an ndá'ú j̄ín-ró natu'un j̄ín sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a in̄i-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róo, ni ma kuitá in̄i-ro nú kána j̄ín-ya nuu-ro. ⁶ Ch̄i máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú in̄i-ya, te skúun-ya yunu xí sukun taká se'e ja jatá'ú-yá, áchí. ⁷ Ch̄i nú kuándéé iní-ro j̄ín castigo jito-ró, te jika Dios j̄ín-ró natu'un j̄ín sé'e-ya, xí ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náún. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, natu'un n̄i kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin nchaa-ni kakuu-ró nú súan, nasu máa sé'e. ⁹ Ío inga tu'un. Yóo, n̄i kañava'a-yó táa máa-yó núu ní kakaku-yó, n̄i kaxndó'o-de yóo, te n̄i ka'io ja j̄iñu'ún-yó núu-dé. Te naga n̄i kuu ja má kuándatu j̄iñu'ún-ga-yo núu máa Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa n̄i kaxndó'o-de yóo, ko yaku-ni kivi ndasa n̄i kakuu in̄i máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuni-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo j̄ín-ya natu'un máa-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní ñn castigo jito-yó, tú kusi iní-yo sá'a vina, ch̄i sua kuku'a in̄i-yo sá'a. Ko kukuéé-ga te

jíin tú'un vindáa vinené kendoo ndaa suchí ní kaskuá'a jíin.
 12 Núsáá te ná kátiin xáan-ro jíin ndá'a tivítá-ró, te nakani
 ni'in-ró sí'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. 13 Te sá'a-ró íchi ndóó
 káka ja'a-ro, nává'a ma sána ñayivi rengo, chī sua nduva'a-i.
 14 Skuá'a-ró nává'a ná kóo tu'un vindáa vinené inī-ro jíin táka
 ñayivi, jíin já ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chī nú tú tu'un ndoo
 inī, te ma kúu kunī ni in ñayivi núu máa Jító'o-yo. 15 Nde'é
 ví-ro jíná'an-ró, nává'a ma káka yátá ní in-ró núu tú'un luu ío
 inī Dios, te suni nává'a ma ndú'u'a tuku inī ni in-ró. Te nú
 túu, chī ndukuí'a inī-ro sá'a, te nduchá'an kuá'a-í sá'a. 16 Te
 koto-ró nává'a ni in-ró ma káka téné, ni ma kújá'a inī-ro jíin-yá,
 nátu'un Esaú, suchí já sikí in ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i
 ja kúu-i suchí núu. 17 Chī a jiní-ro já kúkuéé-ga te ni kunī-i
 ni'in-í ta'u-í sikí já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko ni kendoo ichi-i
 ni sá'a táa-i, chī tú ní ní'in-í modo nakani inī-i, vasa ndé'e
 nducha núu-í ndúkú-i. 18 Chī nasu ní jakoyo-ró núu in yuku
 já kúu tin-yó, nuu kánda yáá ñú'un, nuu túún, nuu ñáa, jíin
 núu kée tachī xáan, 19 nuu jini so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in
 ká'an-ya, chi ñayivi ní kajini so'o ní'in tu'un-ún, ni kaka'an
 nda'ú-i ja má ká'an-ga-ya jíin-i. 20 Chī tú ní kákanda-i jíin tíñu
 ni tá'ú-yá nuu-í: Nú in kiti ná kaku'un-ti yuku-ún, ná skée-ró
 yúu sikí-ti kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchí. 21 Te jo xaan káa
 tíñu-ún ni kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaan-rí, te
 kisi-i ruu sá'a, áchí-de. 22 Chī sua ni jakoyo-ró núu máa yúku
 Sion, te suni inī ñuu máa Dios, I'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu
 Jerusalén cuenta andívi. Te suni ni ja-a-ro núu kaxiukú kuá'a
 xáan mil ndajá'a-yá, 23 te suni nuu tikunī ñayivi ní kanakaku
 xna'an-ga ja káyoso lista-i andívi, te suni nuu Dios, I'a kúu juez
 xinī táka-i, te suni nuu ío añú taká ñayivi ndaa ja á ni kayija
 va'a, 24 te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikí contrato jáa,
 te suni nuu máa ñíni ní josó yúyú já vá'a-ga ní'in tíñu vásá
 ñíni Abel. 25 Koto va'a-ró nává'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chī
 nú tú ní kákaku ñayivi já tú ní jatá'ú-i cha a ni ka'an inī ñuyivi,
 naga ni kuu yóo nú tú kuatá'ú-yó máa I'a ká'an onde andívi.
 26 Chī jíin já ní ni'in ni ka'an-ya sáa, te ni kisi-ya ñuyivi. Ko
 vina a ni keyu'u-yá: Vasté in jinu-na kisi-ri, ko nasu máa in
 ñuyivi, chī suni onde andívi, áchí-ya. 27 Te tu'un yá'a ja ká'an:
 Vasté in jinu-na, áchí, kuní ka'an ja chaxio-ya táka ndatíñu
 ni kakanda-ún, ndatíñu ja á ni kakuva'a, nává'a ná kendo
 máa táka ndatíñu ja ní kakaku ní. 28 Núsáá te a ní'in-yo in
 ñuu ja ní kaku ní, te ja yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te
 ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñu'ún-yó máa-yá, te ná kóo
 ja jíñu'ún-yó núu-yá, nává'a kusii iní-ya sá'a-yó. 29 Chī Dios

máa-yó, ñn ñu'ún ja xndí'i já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíná'an-ró já kúndá'ú iní-ro ñaní-ro. ² Ma náa iní-ro já kóto ndá'ú-ro núu ñáyivi jíká, chí súan nì kasá'a sava-de, ko naún kájiní-de ja máa núu ndájá'a ándívi ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un iní-ro ñáyivi ká'jin vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'jin-ró vekaa jín-i. Te suni súan sá'a-ró jín cháa ja kándonda-i siki-dé, chí suni máa-ró kájiní-ro tá'u'u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-i, te ná kóo jínú'ún táká-ro jín-i, te ma sáchá'an-ró jito-i. Chi ñáyivi kájika téné, jín ñáyivi kájsiki ncháa tá'an, máa Dios nakuxndíi-ya siki-í. ⁵ Ná káka kuu-ró, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kúsi iní-ro jín já tñn-ró víta ñú'ni. Chí máa-yá nì ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jín-ró, te ma sía kuti-rí róó, áchí-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé iní-yo ká'an-yo: Máa Jító'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya rúu, te ma yú'ú-ri nú naún kuní ñáyivi sá'a ndíva'a-i jín-rí, achí-yo. ⁷ Ná núku'un iní-ro cháa nì kastá'an ichi núu-ro, chí nì kaka'an-de tu'un Dios jín-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa nì kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa nì kee tíñu nì kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chí ñn-ni káa-ya íku, jín vína, jín ní káni. ⁹ Ma nátu'u iní-ro yá'a, yúan, jín sñn sñn sa'an jáá. Chí ío va'a ja ná kéndoo nì'in iní añú-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, ko nasu jín ndéyu já tú ní'in tíñu kuti núu ñáyivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó ñn-ni altar. Te cháa kájatíñu iní ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chí yiki jín kúñu kiti kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera yuñúu. Te niñi kiti-ún, skívi sutu ñá'nu iní cuarto ij, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta siki kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, nì ndo'o-ya ichi fuera yuxé'é, nává'a jín niñi-yá te sándoo-ya ñáyivi. ¹³ Núsáa te ná kéndaa-yo kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jín-yá ja káka'an ndíva'a-i siki-yá. ¹⁴ Chí yá'a tú káñava'a-yó ñn ñuu ja kéndoo ní káni, chí sua kándúkú-yó ñn ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáa te jín ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máa Dios, chí nátu'un ñn ja sokó-yo núu-yá kúu. Chí ya'á kúu máa tú'un xín tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jín já kóto tá'an-ro, jín sáva-ga-i, chí kúsi iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á nì kasoko-ro ñn nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chí kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja níni náku'a-de cuenta. Nde'é nává'a kusí iní-de sá'a-de, te nasu já nákuaka nuu iní-de, chí nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róó. ¹⁸ Ná kakán

ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-rí, chí a kájani ndija iní-rí ja kájani va'a iní añú-rí, chí kákuni-rí kaka jíñú'ún-rí jíin táká-ni tiñu. ¹⁹ Te ká'an nda'ú téyíí-ga-rí jíin-ró ja ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-rí nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, te ní naschakú-ya máá Jító'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóó natu'un ríi. Te onde jíin máá niñí contrato ní káni, ²¹ ná síyíja Dios róó, náva'a kuu sá'a-ró táká tiñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táká ja kúsi iní máá-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máá-yá ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-rí jíin-ró jíná'an-ró ñáni, ja má kití iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-rí jíin-ró yá'a, chí ní chaa-rí ñin tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuni-rí ja ná júku'un iní-ro ja á ní kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jandé'é-rí róó te nú nchaa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní taká chaa stá'an ichi nú-ro, achi-ro kúni-de, jíin táká ñayivi ndóo. Te ñayivi ñúu Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñayivi ndí'uxí uu tata Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñani jíná'an-ró, ná kúsií xáan iní-ro te nú nī cháa tīnī nuu túndó'o siki-ro. ³ Chī a kájinī-ro já nú koto nchaq-i róó ndasa kákandija-ró, yúan-na te kuiñi nī'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi nī'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ni ma kúu falta ni ñn nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñn róó kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kua'a-ya núu-ro, chī máá-yá, já'a kua'a-yá nuu táká ñayivi, te tú kána jíin-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándija-ró, te ma káni siki inī-ro. Chī cháa ja jáni siki inī-de, nátu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachī, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Cháa yúan, ma káni inī-de ja ní'in-dé ñn ndatíñu nuu Jító'o-yo, ⁸ chī máni nátu'u inī-de, te ya'a yúan jáni inī-de. ⁹ ñn ñani yínúu, ná kúsií iní-de, chī kuñá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsií iní-de ja ní ndusúchí-de nuu máá-yá. Chī nátu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chī nú nī kana-ni ndikandii te nī kuni'ní-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ní ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúká jíin táká tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaq-i yóo

¹² Xáan ndatu koo cháa kéndoo nī'in vasa nī jito nchaq-i-de. Chī nú a nī jatú'un-yá-de, te nī'in-dé premio ja kúchaku-de, chī a nī keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñn cháa, te ma ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chī ma kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñn ñayivi. ¹⁴ Chī ñn cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a nī yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a nī ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. ¹⁶ Ñani máni, ma xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chī kúu ichi ándiví te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, I'a xíin táká ndua luz. Te máá-yá, ñn-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájini so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi n̄i kuu in̄i máá-yá, te n̄i nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó nátu'un se'e núu núu táká ñayivi-yá. ¹⁹ N̄áni máni, ja yúan táká róó, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kit̄i in̄i-ro. ²⁰ Chi tu'un kit̄i in̄i in̄n cháa, tú j̄ika tiñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táká tiñu chá'an jíin táká tu'un ñáa ja ní kukútu-ro jíin. Te ná kóo vitá in̄i-ro, te kuatá'ú-ró tú'un n̄i t̄in in̄i-ro, chi tu'un yúan kúu ja kúu nama róó j̄iná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chi nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chi nú in̄n cháa, jíni so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de nátu'un in̄n cháa ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú jíto-de. ²⁴ Chi ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ní in̄i-de ndasa jíto-de. ²⁵ Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te nú kukuu-de jíin, na tú jíni so'o sáni-de, ni ja náa in̄i-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tiñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé in̄n cháa ma'ñú-ró, te jáni in̄i-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de, cháa-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ In̄n cháa ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndija-de máá Táa-yo Dios, cháa-ún sá'a-de tiñu yá'a: Koto va'a-de s̄uchi lá'ú jíin ñá'an viuda nú ío tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máá-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyivi.

2*Sik̄i tú'un tú kunchaa nuu*

¹ N̄áni máá-ri, ma kunchaa nuu-ro ní in̄n ñayivi, chi kákandija-ró núu máá Jíto'o-yo Jesucristo ja ndii ncháa-ya. ² Chi nú ja in̄n cháa in̄i ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni ja in̄n cháa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'ún-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíin-de: Yá'a jungoo-ní chi ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro jíin cháa ndá'ú-ún: Jian-ní kundij-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu cháa kájani ñáa in̄i n̄i kanduu-ró já súan kánchaa nuu-ro ñayivi náun. ⁵ N̄áni máni, chu'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios cháa ndá'ú in̄i ñuyivi yá'a, ja ná kúkúka-de jíin tú'un kándija, te ni'in-dé ta'u-dé in̄i ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan n̄i keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu ñayivi maní-yá jíin xí túu. ⁶ Ko róó, chi n̄i ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kát̄in cháa kúka-ún so'o-ró, te á nasu súni cháa-ún káñu'un-de róó ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máá-de kákuu cháa káka'an ndiva'a sik̄i sí'ví vá'a ja káinání-ró náun. ⁸ Chi nú káskíkuu ndija-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú ij:

Kundá'ú inĭ-ro tá'an-ró, nátu'un kundá'ú inĭ-ro máá-ró, áchí. Vá'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháá nuu-ro ñáyivi, a ñi sá'a-ró kuáchi nú súan, te a ñi nakuxndíi ley siki-ro já súan kástíví-ro. ¹⁰ Chi cháa stíví ĩn-ni tu'un ley, vasa a ñi skíkuu ndi'i-de, te ndonda níi ley siki-dé. Chi nátu'un ñi stíví ndi'i-de. ¹¹ Chi ñi ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máá-yá ñi ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísiki ncháa tá'an-ró, ko nú ñi ja'ni-ro ndíyi, a ñi kuu-ró cháa ñi stíví níi ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kákuu cháa ja kúndaá tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róo. ¹³ Chi ĩn cháa, nú tú ní kundá'ú inĭ-de tá'an-de, te máá ley juicio, ma kundá'ú inĭ-ún-de. Ko tu'un kundá'ú inĭ, ñi'in-ga kúu vásá ley juicio.

Tu'un kándija jín tú'un skíkuu

¹⁴ Ñani máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an ĩn cháa ja kándija-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jín, te ndénu ní'in tiñu tu'un kándija-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máá tú'un kándija-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú ĩn ñani-yo xí ĩn kua'a-yó jíka té'ndé-i, te nándi'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú ĩn róo ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chi ní'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ní'in ná'in-ró kée-ro, achí-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandi'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tiñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu ĩn ñáyivi kándija, chi nú tú jíku-i jín máá tíñu, te a ñi ji'i ĩi máá tú'un kándija-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an ĩn-ró: Róo kándija-ró, te ruu jíku-ri jín tíñu vá'a, achí-ro. Núsáá te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándija-ró vasa tú jíku-ró jín tíñu, te ruu, onde jín tíñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándija-ri. ¹⁹ A kándija-ró já ĩn-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandija ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róo, cháa xini ñáá, stá'an-ri nuu-ro kuní-ro náún. Ñáyivi kándija, te nú tú jíku-i jín tíñu, máni kándija sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jín tíñu ñi sá'a-de, ná ñi soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jiní-ro já tú'un ñi kándija-de-ún, ñi chindéé tá'an jín tíñu ñi sá'a-de. Te tu'un ñi kándija-de-ún ñi skíkuu vá'a-de onde jín tíñu ñi sá'a-de. ²³ Te súan ñi skíkuu tu'un ká'an tutu ĩi: Abraham ñi kándija-de nuu Dios, te ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á ñi kéndoo ndaa-de, áchí, te ñi nakunáni-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a ñi kajini-ro já kéndoo ndaa ĩn ñáyivi jín tíñu sá'a-i, nasu má ĩn-ni ja kándija-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jín Rahab, ña'an tiní inĭ-ún, ná ñi jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te ñi chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jín tíñu ñi sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi nátu'un a ñi ji'i yiki kúñu ja tú ñu'un tachĭ inĭ, suni súan a ñi ji'i tu'un kándija, te nú tú jíku jín máá tíñu.

3

Tu'un sikí yáa-yo

¹ Ñáñi máá-rí jíná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chí a kájiní-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, nì'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kiví cháa juicio. ² Chi taká-yo, ío tini tiñu kástiví-yó. Ko nú ñn cháa nú tú stíví-de tiñu jín tu'un ká'an-de, cháa a nì ta'u vá'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jín nñ máá-de já'nu-de. ³ Chí a kájiní-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo nává'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já'nu-yo-ti jín nñ máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'a tachí xaan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jín ñn su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde nì kuu iní-de ki'in-de jín. ⁵ Suni súan yáa-yo, chí vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chí nátu'un kayú ñn yuku ká'nu xaan sá'a ñn ñu'un lúli, súan kúu ya'a. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un ñn ñu'un. Suni nátu'un ñn ñuyívi ñáá kúu yáa kánde ma'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an nñ-yó sá'a. Chí infierno nì tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un nñ ñuyívi yúkú. ⁷ Chi taká kiti jín tísaa, ko jín kiti ñu'un chíi mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayívi. ⁸ Ko ni ñn cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chí ñn kuñu ñáa ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñu'un chítú nátu'un nducha kuíñi-ti ja já'ni ndíyi. ⁹ Chí jín yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jín yáa-ún ká'an ndiva'a-yó sikí ñayívi, vasa muestra chíi Dios nì kuva'a-i. ¹⁰ Iní ñn-ni yu'u kenda tu'un va'a jín tú'un ndiva'a. Ñáñi máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ Á kana nducha vixí jín ndúcha uá iní ñn-ni nuu sókó náún. ¹² Ñáñi máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xiní yúnu mérkexé, xí ndé'e mérkexé xiní yúnu uva. Núsáa te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jín ndúcha vixí iní ñn-ni sókó.

Tu'un ndíchi já vái ichi ándiví

¹³ Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé ñn-de ndíchi te ndito xiní-dé. Ná káka kuu va'a-de jín tiñu sá'a-de, ná kuní jín núu máá-ró, te ná kóo súchí iní-de vasa ndíchi-de. ¹⁴ Ma stíví-ró tú'un ndaa máá-yá jín tú'un tú'un ká'an-ro. Chí nú tu'un kuásún téyí iní jín tú'un tixín iní ñu'un iní añú-ro, nasu já sávixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo jian, nasu já kí ichi ándiví kúu, chí tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chí nuu ío tu'un kuásún iní jín tixín, yúan ío tu'un sáká núu jín taká tiñu káñáa. ¹⁷ Ko tu'un ndíchi kí ichi ándiví xnáñúú-ga ndiso tu'un ndoo, yúan-na te júkuiñi tixín sá'a, te suni ndiso tu'un vitá iní, tu'un juku'un yachí iní, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un sá'a tiñu va'a, tú náku'ndíi sikí tá'an, tú ndiso tu'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máa

tiñu ja kenda chji tu'un ndaa kuu tu'un vindaa vinené kásá'a ñayivi kánasamanj tá'an.

4

Ma koo manj-yo jín ñúyivi

¹ Ndénu kaku pleito jín tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí já ndío inj-ro kuu. Te tu'un yúan kájatá'an inj-ro. ² Kándio inj-ro, ko tú kañava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndíyi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ró. Tú kañava'a-ró chj tú kájikan-ro. ³ Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chj ñáá-ni kájikan-ro náva'a síjita sáni-ró jín tú'un kúsi iní-ro. ⁴ Ñayivi káisiiki ncháa Dios kakuu-ró. Á tú kájinj-ro já tú'un kumanj jín ñúyivi kuu tu'un jito u'u tá'an jín Dios. Chi cháa manj jín ñúyivi, cháa jito u'u tá'an jín Dios kuu-de. ⁵ Te tu'un ká'an tutu ij, máa Espíritu ja ncháa inj-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kukuíñi inj-ya ndasa jika-yó, áchí. Á kájani inj-ro já ká'an sáni tu'un-ún náún. ⁶ Ko já'a-ga-ya tú'un luu ío inj-ya núu-yo. Yuán ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te já'a-ya tú'un luu ío inj-ya núu cháa vitá inj, áchí. ⁷ Kuandatú nuu Dios jíná'an-ró núsáa, kasu nuu kuí'na te kunu koto róó. ⁸ Kandita nuu Dios, te máa-yá ná kándita-ya núu-ro núsáa. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róó cháa kájani in kájani uu inj-ro, nasándoo añú-ro. ⁹ Ná tá'u'u inj-ro. Ná kukuí'a inj-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'o-ró. Vasa kákusi iní-ro ko ná ndukuí'a inj-ro. ¹⁰ Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máa-yá saña'nu-ya róó. ¹¹ Ñani, ma kútuku inj-ro koto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku inj-de jito-de ñani-de, xí nákuwndíi-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku inj-de jito-de ley, te nákuwndíi-de sikí ley. Ko róó, nú nákuwndíi-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kuu-ró, chj in juez kuu-ró nú súan. ¹² Máa in-ni I'a kuu ja já'a ley. Te máa-yá kuu nama-ya yóó xí xnáa-yá yóó. Te róó, ndé cháa kuu-ró já nákuwndíi-ró sikí tá'an-ró núsáa. ¹³ Róó ñayivi já káka'an: Vina xí yúchaan te kingoyo-yó ñúu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kuia, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chj tú kájinj-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chi naún ja káxaan kuu vida-ro. Jandaa ja máa yokó-ni kuu, ja in núnúu-ni vai. Yuán-na te nduchá-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kuní máa Jító'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'á xí sá'a-yó yúan, achi-ro. ¹⁶ Ko vina, chj máni kásavixi-ro máa-ró, ja kásatéyíi-ró máa-ró. Te tiñu ñáá kuu nú súan sávixi-yo máa-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jiní-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kuu nú súan.

5

Siki cháa kúká

¹ Ko róo cháa kúká jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jikó'ó-ró, chí kii tundó'o siki-ro. ² Chí ndatiñu kúká ñáva'a-ró, a ñi kate'yu. Te a ñi yaji tikixin sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata káñava'a-ró, a ñi jita ñi kana si'in yóó. Te si'in yóó-ún, nátu'un kani ndaa tu'un siki-ro, te kaji kúñu-ró nátu'un sá'a ñu'un. Chí a ñi kaya máa-ró yají-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ñi ka'io sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní kacha'u-ró-de. Vina te nátu'un kána kó'ó máa yá'u-de-ún. Te máa Tatá Dios, I'a xiin táka ndajá'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máa cháa kája'nu-ún. ⁵ A ñi kachaku kúká-ró iní ñuyivi yá'a. Te ñi kasá'a-ró táka tiñu ñi kakanj iní-ro, te ñi jito ñúkúún-ró máa-ró vasa kivi-ún ní ji'i kua'a ñáyivi. ⁶ Ñi kanakuxndíi-ró siki cháa va'a, te ñi kaja'ni-ro-dé. Ko máa-de tú jasú-de nuu-ro.

Jiin paciencia kundatu-yó ncháa-ya

⁷ Ñáni, núsáa te ná kundatu-ró jiin paciencia onde kivi ncháa máa Jito'o-yo. Nde'é-ró ndasa jiin paciencia ndatu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jiin sau kuée, te ni'in-dé nunj lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuíñi ni'in-ró jiin iní jiin añu-ro, chí kuakuyani nchaa máa Jito'o-yo. ⁹ Ñáni jíná'an-ró, ma kútuku iní-ro koto-ró tá'an-ró, nává'a ma nakuxndíi-ya siki-ro. Chí máa I'a sánda kuachi-yó, nátu'un a kándij-ya yuxé'é. ¹⁰ Ñáni máa-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ñi kasá'a cháa ñi kajani tu'un máa Tatá Dios onde sáa, chí vasa ñi kando'o-de ko ñi ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xáan ndatu ñayivi káandéé iní. A ñi kajini tu'un-ró ndasa ñi jandéé iní Job, te suni a kájiní-ro ndasa kenda taká tiñu kuni máa Jito'o-yo, chí xaan ndá'ú iní-ya yóó te va'a iní-ya jiin-yo. ¹² Ñáni máa-rí, kánúú-gá ja má chísó tú'un téyíi-ró, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyivi, ni inga tu'un ma ká'an téyíi-ró. Chí nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, nává'a tú nakuxndíi-ya siki-ro.

Tu'un kakan ta'u ja'q tá'an

¹³ Á ío ñin róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáa. Á ío ñin róo ja kúsi iní. Ná káta-ró ñin yaa ii núsáa. ¹⁴ Á ío ñin róo ja kú'u. Vá'a-ga ná kána-ró xiní cháa kákuu nuu iní tiku'ni. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jiin sí'ví máa Jito'o-yo, ná chí'i-de aceite cháa-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikán ta'u-dé, te nduvá'a cháa kú'u-ún, chí máa Jito'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndíso-de, te koo tuká'nu iní nuu kuachi-de. ¹⁶ Ja yúan

ná nákani ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro
 já'a tá'an-ró náv'a ná ndúva'a-ró. Chì ìn cháa va'a nú kakan
 ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tú'un jikán ta'u-dé.
¹⁷ Chì Elías, suni nátu'un ká'io-yó vína súan ñi kaa-de onde sáá.
 Te ñi jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un
 yá'a unì kua ññu yoo. ¹⁸ Te inga jínu ñi jikan ta'u-dé. Te ñi
 ndii sau íchi ándíví. Te ñi nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un
 yá'a. ¹⁹ Ñáñi jíná'an-ró, te nú ìn róó ñi kenda-ró íchi ndáa, te
 inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kun-ro já nú ìn
 róó ñi nachu'un íchí-ró cháa ñi kivi kuachi, a ñi nama-ró ìn
 cháa kuu, te suni kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chi máá Táa-yo Dios, ni jini-ya róó onde jín tiempo, te ni kaji-ya róó jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espíritu, náva'a kuandatú-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te káñukuu ini-vo ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndiyi, ⁴ náva'a ni'in-yo hin ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xíi kuti, chi yíva'a ini andíví já siki yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'i-na, natu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi ini-ro, vasa tini tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaa róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga kaa vasa oro, chi vasa kájito nchaa-i oro jín ñú'un, ko hin kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jínú'un ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máá-yá, vasa té kuni-ga-ro núu-yá, te mani-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ró núu-yá vina, te kákusi xaan ini-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añu-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya núu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kandúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkuún-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jín-de, chi onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya núu cháa-ún ja násu já kúu máa-de, chi sua ja kúu máa-yó kúu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu Santo ja ní kii ichi ándíví, suni ni

kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítú iní-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúán ná kóo ndito iní ja jiní tuní-ro, te koo kuándí'í-ro. Te kuñukuu téyíí iní-ro já ní'in-ro tú'un luu ío iní-ya já kuá'a-ya núu-ro kivi kéndá ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te nátu'un se'e kájandatu va'a, súan ná kóo-ró. Te ma sá'a-ró tíñu ni kakaní iní-ro sáá, ná tú ní kájuku'un kuti iní-ro. ¹⁵ Chi nátu'un ío ndoo máá I'a ni kana xiní-ro, suni súan ná kóo ndoo-ró jín taká tíñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chi súan yóso núu tutú: Ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chi ruu ío ndoo-ri, áchí. ¹⁷ Te máá-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tíñu-i ndasa kásá'a in in-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jín-yá nátu'un jín Táa-ro, núsáá te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chi a kájiní-ro ndasa ni kájika sáni-ró jín táninu ni kaja'a táa-ro núu-ro sáá. Ko ni nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko nasu jín ndatíñu ja té'yu, nátu'un oro jín plata, ¹⁹ chi sua jín niñí Cristo ja yá'u xaan ncháa ni nakuaan-ya róo. Chi máá-yá kúu nátu'un in lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chi súan a ni teta'an Dios máá Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, te ni kenda ndijin Cristo kivi kuándí'i-na, siki já ní kundá'ú iní-ya róo. ²¹ Te kákandíja-ró núu Dios sá'a Jesús. Chi ni nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ni nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúán kákandíja-ró núu Dios, te kañukuu iní-ro-yá. ²² A ni ndundoo añú-ro, chi ni kájandatu-ro núu tú'un ndaa ni sá'a Espíritu jín-ró, náva'a kundá'ú ndija iní-ro ñaní-ro. Núsáá te ná kúndá'ú xaan iní-ro tá'an-ró ondé jín iní jín añú-ro. ²³ Chi a ni kanakaku jáá-ró. Ko nasu chí tata té'yú, chi chi tata já má té'yú kuti. Te tu'un Dios ni sá'a súan, chi ndíto chakú ní káni. ²⁴ Chi nátu'un yuku, súan kúu taká ñayivi. Te modo nduñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Chi yuku-ún, ichí-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máá Tatá Dios, chi kéndoo ní káni ní kúia. Achí. Te tu'un yúan kúu máá tú'un va'a ni kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáá te ná siá-ro taká tu'un ñáá, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún iní, jín taká tu'un káka'an ndiva'a siki tá'an. ² Te ná kaní iní-ro leche máá Espíritu kaxin-ro nátu'un suchí yíkin sáá ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jín. Chi leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Chi a ni kájiní-ro já vá'a xaan iní máá Jító'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíná'an-ró, chi nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, va'a ni kaské'ichi-i-ya, ko ni kaji Dios-ya, nátu'un in yuu lúu. ⁵ Suni róo, nátu'un yuu chakú

kákuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñn ve'e ij máá-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espiritu, chi ja siki Jesucristo te kúsi iní Dios nú súan. ⁶ Chi súan ká'an tutu ij: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí ñn yuu kánúú kúndiso jiki, chi nátu'un yuu lúu ni kaji-ri-ya, te chaá kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máá-yá nuu róo ja kákandija-ró-yá. Ko siki ñáyivi tú kákandija ká'an: Chaá káchutá'an ve'e vasa ni kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún ni ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Chi kájungoyo-i kuachi siki já tú kájandatu-i tu'un-ya. Te ni jani-ya-í ja súan sá'a-i.

Modo kuandatu ñáyivi xín máá-yá

⁹ Ko róo, tata ja ní kaji máá-yá kákuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñáyivi ndoo, jín ñáyivi ní ni'in-yá kákuu-ró. Súan ni sá'a-ya róo náva'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a iní máá I'a ni kana xini-ro ná ni kaxiukú-ró ñúñáa. Te ni kivi koyo-ró núu lúu nuu ndi ncháa máá-yá. ¹⁰ Chi róo, onde sáa nasu ñáyivi Dios kákuu-ró núu. Ko vina a ni kanduu-ró ñáyivi máá-yá. Suni onde sáa té ni'in-gá-ro tú'un kúndá'ú iní-ya róo, ko vina, a kúndá'ú iní-ya róo. ¹¹ Nani máni, ká'an nda'ú-ri jín-ró nátu'un ká'an-ri jín cháa jíká jín cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró táka tíñu kákani iní máá-ró, chi yuán kájatá'an siki añú-ro. ¹² Te ná káka jíñú'ún-ró má'ñú ñáyivi ñin nación. Náva'a vasa kákaji-i róo nátu'un siki cháa kásá'a tíñu ñáá, ko nú ná kuní-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kú-ya. ¹³ Ja siki máá Dios, te kuandatu-ro núu táka chaá ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi chaá kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu táka gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de táka ñáyivi kásá'a tíñu ñáá, te ka'an-de tu'un jíñú'ún jín ñáyivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Chi kuní Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jín tíñu va'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñáyivi yúkú já tú kájuku'un iní-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáá, chi sua ja ná kuatíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jíñú'ún-ró jín táka ñáyivi. Kundá'ú iní-ro ñani kákandija. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jíñú'ún-ró jín máá rey. ¹⁸ Róo mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kákuu patrón-ro. Te koo ja jíñú'ún-ró jín-de. Ko nasu máá ñn nuu cháa va'a iní, jín núu cháa maní jín-ró, chi suni súan sá'a-ró jín cháa xaan iní. ¹⁹ Chi ñn chaá vasa tú sá'a-de tíñu ñáá, nú jíto-de tündó'o siki já skíkuu va'a-de jín Dios, yuán kúu ja kúsi iní-ya jín-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája'a-i róo, te naún ja vá'a kúu nú kájandéé iní-ro jín. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te kaxndó'o-i róo, te kájandéé iní-ro jín, tíñu yá'a kúu ja kúsi ndija iní Dios sá'a. ²¹ Chi ja yuán ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró. Chi máá Cristo, suni ni ndo'o-ya

ja sikí yóó. Te ni skéndoo-ya ñin ejemplo nuu-yo náva'a ná kundikin-ro suni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máa-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-yá. ²³ Ni kaka'an ndiva'a-i jín-ya, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. Ni ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chi sua ni chi'i-ya máa-yá nda'a Dios, I'a sándaava'a taká tiñu. ²⁴ Suni máa-yá, ni ji'i-ya jiká cruz, te ni ndiso-ya kuáchi-yó jín yíki kúñu-ya. Chi a ni kaku-yó chí kuáchi náva'a kaka ndaa-yo. Chi ni tuji-yá, te ja yúan ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chi ni kajichá nuu-ró nátu'un ri, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndító róó, te ini nda'a máa-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasí'í nuu yíi-ñá

¹ Suni súan róó ñasí'í jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máa yíi-ro náva'a kundéé-ró skándija-ró yíi tú kándija tu'un-ya. Chi vasa tú ká'an-ro jín-de, ko kunj-de ndasa sá'a róó, ñasí'í-de, ² te kunj-de ndasa jika jíñú'ún-ró jín ja ñúkúún iní-ro jín-de, te kándija-de. ³ Te ja sáluu-ró máa-ró, nasu ichi sikí-ro kúu ja nátiin-ró xiní-ro, xí ja chí'i-ró sikí oro máa-ró, xí ja kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chi sua ná sáluu-ró iní añú-ro ja kánde sa'í ini-ro. Te ná sákutu-ro jín tú'un ja má té'yu kuti. Yúan kúu tu'un vitá ini jín tú'un vindáa vinené ini añú-ro, te sá'a ja kúsi xáan iní Dios. ⁵ Chi ña'an ndóo aná'an ja ní kañukuu ini-ña Dios, suni súan ni kasáluu-ña máa-ña. Te ni kajandatu-ña núu máa yíi-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ni jandatu-ña núu Abraham, ni skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yii ná kúndá'ú ini-de ñasí'í-de

⁷ Te róó yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jín-ña. Te koo ja jíñú'ún-ró jín-ña, chi tá'in-ga máa-ña vása róó, chi ñin núu-ni ni ni'in tá'u-ña jín-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasú nuu tú'un kájikán ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí'í-na kúu ya'á: ñin-ni tu'un ná káni ini taká-ro, ná ndúku'á ini-ro jín tá'an-ró, ná kúndá'ú ini-ro ñaní-ro, te sá'a-ró tóká'nu ini nuu tá'an-ró, te koo vitá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un kuandéé ini jín túndó'o

⁹ Nú sá'a ndiva'a ñayivi jín-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín-i. Te nú ká'an tásí-i jín-ró, ma náka'an tásí-ró jín-i. Chi sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro náva'a ni'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chi cháa kuni kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, cháa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náva'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jín yú'u-dé náva'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tiñu ñáá, te ná sá'a-de tiñu va'a. Ná

ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuítú iní-de kukuu-de jíin.
 12 Chì máá Jító'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'in-yá tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jito u'u-ya cháa kás'a tiñu ñáá. 13 Te ndé cháa sá'a ndiva'a jíin-ró te nú máni tiñu va'a jítú iní-ro kás'a-ró. 14 Xáán ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o sikí já ní kasá'a-ró tiñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro kóto-ró-i ni ma kúkuí'a iní-ro. 15 Chì sua ná chíñú'ún-ró máá Tatá Dios iní añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndíó káni vitá-ro tú'un, te ka'an jíñú'ún-ró jíin ñáyivi káxndichí róó sikí tú'un káñukuu iní-ro. 16 Va'a ná kóo iní-ro náv'a va'a káka'an ñáyivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó sikí já kájika va'a-ró jíin Cristo. 17 Chì nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o sikí tiñu va'a kás'a-ró, nasu sikí já kás'a-ró tiñu ñáá. 18 Chì Cristo, suni ni ndo'o-ya ñin jínu-ni ja sikí kuáchi-yó. Chaa ndaa ni jii ja sikí cháa ñáá. Náv'a'a no'on-yo núu Dios sá'a-ya. Chi ni jii yiki kúñu-ya, ko tú ní jii añú-ya. 19 Chì suni ni ja'an máá añú-ya te ni jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. 20 Chì onde sáá tú ní kájandatu. Te kivi Noé, jíin paciencia ni ndatu Dios nini jiku-de jíin barco ká'nu. Te jíin barco ni kakaku yaku-ni ñáyivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i ni kakaku. 21 Suni súan káku-yó vína jíin tú'un jánducha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chì sua sá'a ja ná kóo ndaa nuu jiní tuni-yo núu Dios, chi ja yúan ní nachaku Jesucristo. 22 Chì máá-yá ni ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te kánchaa-ya íchi ndáv'a Dios. Te tñin-ya só'o taká ndajá'a andívi, jíin taká ja kátá'ú tiñu, jíin taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

1 A ni ndo'o Cristo ja yóo jíin yiki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chi cháa ni ndo'o jíin yiki kúñu, tuká kánde-de chíi kuáchi, 2 náv'a'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tiñu kákaní iní ñáyivi, chì sua ja kuní Dios. 3 Chì onde ní vají-yó, te bueno ni kasá'a-yó taká tiñu kákuu ñáyivi sín naciún. Ni kájika kuáxán-yó ni kakutóo iní-yo, ni kandaa ká'vá-yó, ni kayee téyí-yó, ni kasá'a-yó víko, ni kachiñú'ún-yó ndosó chá'an. 4 Te kákuñáa iní-i sikí já tuká kájika-ró jíin-i ja ñin núu-ni síjita ij-ro máá-ró jíin-i. Te ja yúan kákaji-i róó. 5 Ko ñáyivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tiñu ñáyivi káichaku jíin ñáyivi ní kaji'i. 6 Chi ja yúan súni ni kenda tu'un va'a-ya núu taká ndiyi, náv'a'a ná kúndaa tiñu-i nátu'un cháa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. 7 Ko kuakuyani kivi náa taká ndatiñu. Núsáá te ná kóo kuándí'i-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. 8 Te ja kánúú kúu ja kúndá'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chi tu'un kúndá'ú iní tá'an, jasú

nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jíin-i. ¹⁰ Ná ñin ná ñin-ró ná kuatíñu-ro núu tá'an-ró nú ndasa káa máa tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jíin sñin sñin tu'un luu ío iní-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñin cháa, ná ká'an-de nátu'un káa máa tú'un Dios. Te nú ñin cháa jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná kóto ndá'ú-de nátu'un káa máa fuerza ni ja'a Dios nuu-dé, náv'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máa-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tiñu ñí káni ñí kuiá. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jíin Cristo

¹² Ñáni máni jíná'an-ró, nú koto ncha-i róo nátu'un jíin ñú'un, te ma nánaa iní-ro, nátu'un káta'an-ro ñin tundó'o sanaa. ¹³ Chí sua ná kúsi iní-ro já kándo'o ta'an-ro jíin Cristo, náv'a suni súan kusii xáan iní-ro kivi kuni-yo núu-yá ndasa ndi ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róo ja siki sí'ví Cristo, chí tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jíin Espiritu-ya ncháa siki-ro jíná'an-ró. Chí máa-i jandáa káka'an-i siki-yá, ko máa-ró, chí kánkana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáa te ma ndó'o ni ñin-ró cuenta cháa já'ni ndiyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tiñu ñáa, xí cháa kivi nduu nuu tiñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñin cháa ndó'o-de siki já nání-de cháa kándija Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chí a ni jaa kivi kejá'á kúnda tiñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'á-yá jíin-yó, ndasa koo siki ñayivi tú ní kájanatu nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xaan ú'u kaku ñayivi ndáa, naga ni kuu ja kaku ñayivi tú kákandija, jíin ñayivi sá'a kuachi núsáa. ¹⁹ Núsáa te taká ñayivi ndó'o siki modo játa'an iní Dios, ná sá'a-i tiñu va'a, te ná kuá'a-i máa-i iní nda'a máa I'a ni sá'a taká ndatíñu, chí skíkuu-ya jíin-i.

5

Tu'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an ndá'ú-ri jíin taká cháa kákuu nuu ká'in jíin-ró, te suni nuu kúu máa-rí. Te ni jini-ri taká tundó'o ni jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-ri jíin-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'in jíin-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkuún-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chí sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu já ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'ún, chí sua ja ná kuítú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ní'in-ró tiñu siki ñayivi máa Jító'o-yo, chí ná kúu-ró ñin ejemplo nuu tíku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máa I'a ñá'nu ndíto yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro já má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo cháa káyinúu, kuandatu-ro núu taká cháa kákuu nuu. Te ndi-i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná koo súchi iní-ro. Chí Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jíin cháa súchi iní.

Ja máyú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náva'a ná ndúñá'nu-ró sá'a-ya nú n̄i jaá máá kivi. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jíin ní in, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chí kúndá'ú in̄i-ya róó. ⁸ Ná kóo kuándí'í-ro te koo ndito in̄i-ro. Chí kui'na ja jíto u'u róó, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jíko ndúu ndúkú ñáyivi kókó kuni. ⁹ Te ná kuiñi n̄i'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró, te jíin yúan te kasu-ro núu kui'na-ún. Chí kájin̄i-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jíin táká ñani-ro já káxiukú in̄i ñuyívi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu in̄i-ya, n̄i kana-ya xin̄i-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ní káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáva'a-ya róó, ná síyija-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza in̄i-ro náva'a kuiñi n̄i'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu in̄i ñani skíkuu va'a jáni in̄i-ri. Te jíin máá-de tájí-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'a kúu ndija tu'un luu ío in̄i Dios. Ná kuiñi n̄i'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'n̄i kándeé in̄i ñuu Babilonia, ja in̄i-ni n̄i kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé in̄i jíin tá'an-ró, te titú man̄i-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu in̄i ná kóo jíin táká róó ja ká'in-ró jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó ja ín ká'nu kákandija-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóó. ² Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chíi kájiní-ro nuu Dios jíin nuu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuítú iní kandija va'a

³ Chí I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájiní-yo nuu-yá, te jíin fuerza ij-yá, te ni ja'a-ya táka ndatíñu kánandí'i-yó já kúchaku-yo jíin já chíñú'un-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, náva'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyívi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákani iní-i sá'a-i, chíi sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róó, suni ná ndúkú ndeé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandija-ró, te siki-ún ná chísó-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chísó-ró tú'un ndíchí. ⁶ Te nú ndíchí-ró, te siki-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, siki-ún ná kuíñi n'i-in-ró. Te nú ká'jin n'i-in-ró, siki-ún te ná chíñú'un-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'un vá'a-ró Dios, siki-ún ná kóo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chíi sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kakuáá-i, te kakuáá ndíi-í, te a ni naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ni sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Ñáni, ja yúan ná kuítú xáan iní-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róó. Chí nú súan sá'a-ró táka tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní ñuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, te yúan tá'ú-yá tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuíñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vasa a kájiní-ro, te vasa a ká'jin n'i-in-ró jíin tú'un ndaa kákandija-ró vína. ¹³ Chí jáni iní-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, náva'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chí jiní-ri ja á yani sía-ri yiki kúñu-ri yá'a, nátu'un ni kastu'ún máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-rí. ¹⁵ Te jíku n'i-in-rí xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a ni ji'i-ri, te ni'in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro táka tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jín núu

¹⁶ Chi tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máa-i, ná n̄ kakastu'ún-ri tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jín fuerza. Chi n̄ kajini jín núu-ri ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chi máa Táa-ya Dios, n̄ ka'an jínú'ún-yá jín-yá, te n̄ sáñá'nu-ya Jesús. Chi ichi ándíví ní ka'an ñn tu'un jín-yá: Ya'a kúu Se'e-ri ja kúndá'ú in̄-ri, te kúsii in̄-ri jín-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná n̄ ka'jin tútú-ri jín-yá xin̄i máa yúku íi, te n̄ kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándíví. ¹⁹ Te suni kájin̄i-yo tú'un n̄ kaka'an chaá n̄ kajani tu'un Dios onde sáá, te vina a n̄ kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñn luz ja stúun ñuñáa. Núsáá te ná chú'un in̄-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero in̄i añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro já ñn ñayivi ma kúu juku'un in̄-i ni ñn tu'un ká'an tutu ii jín fuerza máa-i. ²¹ Chi chaá n̄ kajani tu'un Dios, tú ní kájan̄i-de tu'un ja kúu in̄i máa-de, chi sua n̄ kajani-de tu'un Dios n̄ sá'a Espiritu jín-de.

2

Siki cháa stá'an tu'un xndá'ú

¹ Ko ma'ñú ñayivi-ún n̄ ka'jo chaá n̄ kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi chaá stá'an tu'un xndá'ú ma'ñú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'ún-de ja ní nakuaan Jító'o-yo-dé, chi sua xnáa yachí-de máa-de. ² Te kua'a cháa kúndik̄in-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku nchaá-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja tóo in̄i-de jíná'an-de te xndá'ú-de róo, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'ún sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixí tundó'o naa-dé. ⁴ Chi Dios, tú ní kúndá'ú in̄-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, chi sua n̄ ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te n̄ súnogoyo-ya-í onde in̄i infierno. Yúan n̄ taan tú'a-ya-í onde chaá juicio. ⁵ Te ni tú ní kúndá'ú in̄-ya ñuyivi áná'an, chi sua n̄ skúun-ya saú xaan sikí ñayivi káñáa. Ko Noé, chaá n̄ jani tu'un ndaa, n̄ ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñayivi. ⁶ Te n̄ nakuxndíi-ya sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te n̄ nduu máa nian-na yaa ní sá'a-ya. Te súan n̄ kuu-i ñn ejemplo nuu táka-ga ñayivi já tú kákuñi chiñú'ún Dios. ⁷ Ko Lot, n̄ kuu-de chaá ndaa te n̄ ndukuí'a in̄i-de ja ní jin̄i-de nuu tiñu kuáxán ní kasá'a ñayivi ñáá-ún. Te n̄ nama-ya-dé. ⁸ Chi chaá ndaa yúan, n̄ nchaá-de ma'ñú ñayivi-ún, te n̄ jin̄i-de te n̄ jini so'o-de tiñu ñáá n̄ kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní ndukuí'a in̄i-de ja súan n̄ kasá'a-i, chi n̄ jo ndaa in̄i añú-de. ⁹ Te nú súan n̄ jo, núsáá te nú vai tundó'o sikí ñayivi káchiñú'ún-i máa Tatá Dios, te jin̄i-ya náma-ya-í, te chindasu-ya ñayivi ñáá, náva'a ndo'o-i kivi

cháa juicio. ¹⁰ VÍ'í-gá ndo'o ñayivi kásá'a tiñu ja kaní iní máá-i, chí chá'an xáan kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñayivi kátá'ú tiñu. Ñayivi ní'in iní kákuu-i, te kásá'a-i ja kúu iní máá-i, te tú káyú'ú-i ká'an ndiva'a-i sikí já kákuñá'nu. ¹¹ Ni máá ndájá'a-yá, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya sikí yúan núu máá Tatá Dios. ¹² Ko ñayivi yá'a, káka'an ndiva'a-i sikí já tú kájuku'un iní-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúkú ja ní kakaku-ti náva'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñayivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ chi kii tundó'o sikí-i kuachi tiñu ñáá kásá'a-i. Chí máni sikí tú'un sií iní kájata'an iní-i ndita'an kivi. Ñayivi kíni ñayivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-í jín-ró jíná'an-ró, te kákusií xáan iní-i káxndá'ú-i róo. ¹⁴ Te jí'vá-i sikí tú'un ísiki ncháa tá'an. Te tíndí-i sikí kuáchi. Te skaní-i iní ñayivi tá'ya iní. Te bueno tóo iní añú-i, te se'e tasi kákuu-í. ¹⁵ Ní kasía-i ichi ndóo. Te ní kasana-i. Te ní kandikín-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi cháa-ún ní kusí iní-de jín yá'u tiñu ñáá ní sá'a-de. ¹⁶ Ko ñn burro, vasa kiti ndiso kiti ñí'ín kúu-ti, ko ní ka'an-ti nátu'un ñn ñayivi. Te ní kana jín-tí nuu-dé. Te súan ní jasú-ti núu tíñu kátachi ndúkú sá'a cháa jáni tu'un-ún. ¹⁷ Ñayivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchí. Te suni kákuu-i nátu'un viko já ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁸ Chí kásá'vixi-i máá-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní iní máá-i te káñu'un-i sava-ga cháa ja ná káka kuáxán-de, vasa a ní kajinu ndija cháa-ún ní kajito-de ñayivi kásá'a tiñu ñáá. ¹⁹ Te máá-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre cháa-ún, ko kájatíñu máá-i nuu tíñu ñáá. Chí nú ní yuji ñn cháa ní sá'a inga cháa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa ní kundéé jín-de-ún. ²⁰ Chí ní kajini-de nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, te ní nama-ya-dé, te ní kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío iní ñuyivi. Te nú ndivi tuku-de inga jínu nuu tíñu chá'an-ún, te a ní kayuji-ní-de nú súan. Te ñáá xaan-gá kendoo-de ja sándí'í-na vásá já xnáñúú. ²¹ Chí va'a-ga kendoo-de nú tú ní kajini-de ichi ndáa, nasú já á ní kajini-de, te káské'ichi-de tiñu íi já ní tá'ú-yá nuu-dé. ²² Te ní kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñn tu'un aná'an: Ti'ina, ní nakaji-tí ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a ní ndundoo-ti, ko ní nakñn-tí máá-tí nuu ndé'yu.

3

Tu'un ní keyu'u-yá ncháa-ya

¹ Nání máni, yá'a kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vína, te jín ndéndúú xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkanda iní-ro, chí ío kájí xiní-ro. ² Náva'a ná núku'un iní-ro táka tu'un ní kaka'an cháa ní kajani tu'un Dios onde sáá, jín tíñu ní tá'ú Jíto'o-yo, I'a

náma yóó, ja ní ka'an-ya jíin yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja onde sandí'i-na te chaa cháa sákátá jíin tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kákaní iní máá-de. ⁴ Te kachí-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un ní keyu'u-yá. Chí onde kiví ní kaji'í ndiyi táa-yo, te taká ndatíñu yá'a tú ní sama kuti onde kiví ní kejá'á-yá ní sá'a-ya ñúyivi, achí-de. ⁵ Chí kájasu-de nuu jiní tuni-de, nává'a tú kuní-de ja ío andíví onde aná'an, te jíin tú'un Dios ní kuvá'a ñuyivi jíin ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jíin ndúcha-ún ní naa ñúyivi aná'an, chí ní sa'u chí nducha-ún. ⁷ Ko andíví jíin ñúyivi ío vina, suni súan jíin tú'un máá-yá te yíndasu tu'a nává'a kayu jíin ñú'un kiví cháa juicio. Te suni kiví-ún naa táká ñayivi tú káchíñú'ún Dios. ⁸ Ko róó ñáni máni, ma náa iní-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chí ñn kiví jíin máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kua kúu. Te mil kua nátu'un ñn kiví-ní kúu. ⁹ Tú kú'uun iní máá Jító'o-yo sikí tú'un ní keyu'u-yá-ún, nátu'un kájaní iní sava ñayivi. Chí sua ío paciencia iní-ya nú-yo, tú kuní-ya já náa ní ñn-yó, chí sua ndí'i-yó ná nákaní iní-yo kuní-ya. ¹⁰ Ko kiví máá I'a kúu Tatá Dios chaa nátu'un ñaku'í ná ákuáa. Te kiví-ún ní'in xaan, te naa andíví, te taká ndatíñu andíví ndí'i kayu te nducha. Te ñuyivi jíin táká ndatíñu ío, ndí'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxia taká ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñú'ún já káka ndoo-ró te chíñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindatu-ró, te kásatíñu-ró nává'a yachí chaa máá kiví Dios. Te kiví-ún kayu andíví te nducha-ni. Te taká ndatíñu andíví nducha jíin ñú'un. ¹³ Ko máá-yó, káindatu-yó andíví jáá jíin ñúyivi jáá, nátu'un ní keyu'u-yá. Te yúan koo máni tiñu ndaa. ¹⁴ Ñáni máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-yá róó, ja tú káchá'an iní-ro, ní ja tú na kuachi-ró koo. Ní ja tú kánaá-ro. ¹⁵ Te ná kuní-ro já nú-yo ío paciencia iní máá Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Chí ñani-yo Pablo ja maní-yo jíin-de, suni súan ní chaa-de tutu nuu-ro. Chí ní stá'an-ya tú'un ndíchí nú-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu táká carta ní chaa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachí iní-yo jíin. Te ñayivi tú tu'a jíin ñayivi tá'ya iní, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu íi. Te ja yúan káxnáa-í máá-i. ¹⁷ Ko róó ñáni máni, onde jíin tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máá-ró, nává'a tú kukuu-ró jíin kuáchi kásá'a ñayivi ñáá, chí sanaa te jungava-ró já tuká ká'in ní'in-ró. ¹⁸ Chí sua ná ndeá tu'un luu-ya iní-ro. Te ná júku'un-ga iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kua. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máa I'a ni io onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kaké'é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín ja ní kajini so'o-ri-ún, yúan kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máa-ró, hin núu-ni koo ini-ro jín-rí. Te máa-rí, hin núu-ni ká'io ini-ri jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan ini-ro jíná'an-ró.

Ja ndú ncháa Dios jín ja jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo ja hin núu-ni ká'io ini-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te hin núu-ni ká'io ini-yo jín-yá. Te niñi máa Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo ja tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó ja súan, te tú ñú'un tu'un ndaa ini-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya táká'nu ini nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kanchaa-ya táka ja ñáa ñú'un ini-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo ja tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-yá hin I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñú'un ini-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé hin-ró sá'a kuáchi, te ío hin I'a ká'an ja'a-yo núu máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín niñi máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa hin kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñúyivi.

³ Nú skíkúu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jiní ndaa-yo já kájiní-yo-yá. ⁴ Te nú ñn cháa ka'an-de: Ruu, chí jiní-ri-ya. Te nú tú skíkúu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkúu tu'un-ya, jandáa ja iní máa-de ñi yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kájiní-yo nú kánchaa-yo jíin-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn cháa ja ncháa-de jíin-yá, kánúú káka-de nátu'un ñi jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñáni máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chí tíñu ja á kañava'a-ró ondé ñi kejá'a kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ñi kajini so'o-ró ondé kivi ní kejá'a. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máa-yá jíin iní máa-ró. Chí ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máa luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn cháa jíto u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñundijin. ¹⁰ Cháa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ñi ñn ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jíto u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jiní-de ndé nuu kí'in-de. Chí ñi kukuáa-de ñi sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chí ja síkí Jesucristo te ñi sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu táka kuachi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro I'a kúu ondé xnañúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí a ñi kundéé-ró jíin ku'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro núu máa Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro I'a kúu ondé xnañúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí ká'io ñi'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ñi kakundéé-ró jíin ku'na. ¹⁵ Ma kóo maní-ro jíin ñuyívi, ñi taká ndatíñu ja ío iní ñuyívi. Chí nú ndé ñn cháa maní-dé jíin ñuyívi, te tú kúu koo maní-dé jíin máa Táa-yo Dios. ¹⁶ Chí taká ja ío iní ñuyívi kúu modo yúkú já kaní iní máa-yó, jíin já kaní iní nduchi-yo, jíin já sávi-xi-yo máa-yó. Yuán násu ondé nuu máa Táa-yo Dios vai, chí cuenta ñuyívi kákuu. ¹⁷ Te naa ñuyívi jíin táka ja kákaní iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máa Dios, kundij-de ñi káni.

Cháa jíto u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandi'i kivi. Te a ñi kajini tu'un-ró já kí máa já xín tíñu jíto u'u Cristo. Te ondé vina, a ñi kenda tñi ñayivi kábito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo já á kuandi'i kivi. ¹⁹ Nuú máa-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chí nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jíin-yó núu. Ko ñi kenda-i kája'an-i náva'a kuní ndijin-yo núu-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máa I'a ij, ñi jí-i-yá róo jíin Espíritu Santo. Te kájiní-ro táka tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro já nátu'un tú

kájuku'un iní-ro jíin tú'un ndaa, chí sua kájuku'un iní-ro jíin, jíní-rí, chí tú kuti ní ñin tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chí tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jíin Sé'e-ya. ²³ Taká chaa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú ká'jin-de jíin máá I'a kúu Táa. Te chaa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'jin-de jíin máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáá te tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú, ná kéndoo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jíin-ró kánchaa tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jíin máá Táa-yo jíin Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un nī keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-rí tutu nuu-ro já kástu'ún-rí cuenta sikí ñáyivi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko nī j'i-yá róo jíin Espíritu Santo, te kánchaa máá Espíritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'ún-ró já stá'an ni ñin ñáyivi núu-ro, chí máá Espíritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáá te kuxiukú-ró jíin-yá, nátu'un nī stá'an máá Espíritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kúxiukú ní'in-ró jíin-yá, náva'a nú nī kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kiví ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro já I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro já taká ñáyivi kásátiñu ndaa, onde nuu máá-yá nī kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró sikí máá Táa-yo, ndasa nī kundá'ú xaan iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yuán kákuu ndija-yó. Ja yúan tú jíní ñáyivi ñúyivi núu-yo, chí tú ní jíní-i nuu máá-yá. ² Nání mání, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kuní-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo já nú nī kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máá-yá. Chí kuní-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká chaa ja súan kañukuu iní-de-ya, sándoo-de máa-de nátu'un ío ndoo máá-yá. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stívi-de ley, chí kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro já ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndíso-ya. ⁶ Ñáyivi kánchaa jíin-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñáyivi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ni tú ní jíní-i nuu-yá. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni ñin-de ma xndá'ú-de róo. Chaa sá'a tiñu ndaa, chaa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máá-yá. ⁸ Te chaa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chí kui'na, sá'a kuachi vai onde xnáñúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnáa-yá taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chí tata-ya kánchaa iní-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chí se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuní-yo ndéja kúu se'e Dios jíin sé'e kui'na. Taká cháa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jíin já tú kundá'ú iní-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. ¹¹ Chi ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró ondé xnáñúú: Ja ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó nátu'un nì sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te nì ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáá nì sá'a-de, te ñani-de nì sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa iní-ro ñani, te nú ñayivi ñúyivi jíto u'u-i róo jíná'an-ró. ¹⁴ A kájiní-yo já á nì kaku-yó já kúu-yo, te nì naja'a-yó núu kúchaku-yo, chí kákundá'ú iní-yo ñaní-yo. Te cháa ja tú kundá'ú iní-de ñani-de, cháa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chaa jíto u'u ñani, cháa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kájiní-ro já ní ñn cháa já'ni ndíyi, ma náni'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yúan jini-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú iní. Chi Cristo, nì ji'i-ya já yóo. Te máa-yó, suni súan jínu ñú'un kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko cháa ja kúká-de jíin ndátíñu ja ío iní ñuyivi, nú jini-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jíin iní añú-de, núsáa te á ncháa tu'un kundá'ú iní Dios iní-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú iní-yo jíin tú'un ká'an-ni-yó, nì jíin yú'u-yo, chí sua ná kundá'ú ndija iní-yo ondé jíin tíñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yúan te kuní-yo já kaku-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda iní añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jíin núu-yo. Chi Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vasa añú-yo, te jini ndi'i-ya táka ñaún kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú náku-xndíi siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká ñaún kájik-an-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chí kájanatú-yo táka tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó táka tiñu ja kúsi iní-ya jíin. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un nì tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jíin Dios, te Dios kánchaa-ya jíin-i. Te jíin tú'un yá'a kájiní-yo já ncháa máa-yá jíin-yó jíin máa Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kuní-yo sñn sñn tu'un

¹ Ñani máni, ma kándija-ró táka tu'un. Chi ná kóto nchaa-ro táka tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chi kua'a ñayivi kájani tu'un tú'un, nì kenda koyo-i iní ñuyivi. ² Jíin tú'un yá'a ná kuní-ro ndéja kúu máa Espiritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jíto u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kánde iní ñuyivi. ⁴ Súchi jíiná'an-ró, se'e Dios kaku-ró. Te nì kundéé-ró jíin yúan. Chi ñá'nu-ga kúu I'a kánchaa iní máa-ró nasu yúan já kánchaa iní

ñayivi ñúyivi. ⁵ Máá-i kákuu se'e ñuyivi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñúyivi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máá-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jini nuu Dios, jini ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já násu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kájin-yo ndasa káa tu'un ndaa jín tú'un ñáá.

Dios kúu máá tú'un kúndá'ú ini

⁷ Ñáni máni, ná kúndá'ú ini-yo tá'an-yó, chi tu'un kúndá'ú ini, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kúndá'ú ini tá'an, se'e Dios kúu-i, te jini-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kúndá'ú ini-de tá'an-de, tú jini-de nuu Dios, chi Dios kúu máá tú'un kúndá'ú ini. ⁹ Súan ni kenda ndijin ndasa kúndá'ú ini Dios yóó. Chi ni táji-yá Se'e-ya, vasa máá tú'un-ni-i ío. Te ni kii Se'e-ya-ún ini ñuyivi yá'a, náva'a jín máá-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tu'un kúndá'ú ini, chi vasa tú ní kákuu-man-yo jín Dios, ko ni kúndá'ú ini-ya yóó. Te ni táji-yá Se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jín niñi-yá. ¹¹ Ñáni máni, nú súan kúndá'ú ini Dios yóó, te suni súan níni ná kúndá'ú ini-yo tá'an-yó núsáá. ¹² Ni in chaa, tú ní jini kuti-dé nuu Dios. Ko nú kúndá'ú ini-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jín-yó, te tu'un kúndá'ú ini-ya, a ni yija va'a ini-yo. ¹³ Ja yúan kájin-yo já ncháa-yo jín-yá. Te ncháa-ya jín-yó. Chi ni ja'a-ya Espiritu-ya nú-yo. ¹⁴ Te a ni kajini-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Táa-yo Dios ni táji-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñúyivi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháa Dios jín máá-i, te máá-i jín Dios. ¹⁶ Te yóó, a ni kajini-yo, te ni kakandija-yó já Dios kúndá'ú ini-ya yóó. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú ini. Te chaa kúndá'ú ini tá'an, ncháa-de jín Dios. Te Dios ncháa-ya jín-de. ¹⁷ Súan yija va'a tu'un kúndá'ú ini-yo, náva'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un káa máá-yá, suni súan kánda máá-yó ini ñuyivi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú ini, tú ndiso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndija ini-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndiso tundó'o. Chi nú yú'ú in ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jín tú'un kúndá'ú ini. ¹⁹ Te yóó, man-yo jín-yá, chi ni kúndá'ú ini-ya yóó xna'an-ga. ²⁰ Nú in chaa ká'an-de: Ruu, chi man-rí jín Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaa xnda'ú kúu-de nú súan. Chi chaa ja tú kúndá'ú ini-de ñani-de ja á ni jini-de nuu, ndasa kuu kuman-dé jín Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáá. ²¹ Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaa man jín Dios, suni ná kúndá'ú ini-de ñani-de.

5

Jín tú'un kándija te kundéé-yó

1 Nú ndé ñayivi kándija-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáa te ñayivi kúmani jíin máa I'a kúu Táa, suni kúmani-í jíin Sé'e-ya. 2 Nú maniyoy jíin Dios te jándatuyoy táká tiñu tá'ú-ya, yuán kájiniyoy já maniyoy jíin táká se'e Dios. 3 Chi ja maniyoy jíin Dios kúu ja ná kuándatuyoy tíñu tá'ú-ya, chí tiñu tá'ú-ya tú vee. 4 Chi taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundée-i jíin ñúyivi, chí tū'un kándija-yó kúu fuerza ja kundée-yó jíin ñúyivi. 5 Ndeja kúu ja kundée jíin ñúyivi, suu ñayivi kándija ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. 6 I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñi. Nasu máa ñin jíin ndúcha, chí jíin ndúcha jíin niñi. Te máa Espiritu ká'an ndaa ya'a, chí Espiritu kúu tū'un ndaa. 7 Chi ío unj ja ká'an ndaa inj andívi. Máa I'a kúu Táa, máa Sé'e, jíin máa Espiritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñin-ni-ya kúu. 8 Te ío unj ja ká'an ndaa inj ñuyivi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñi kákuu, te ndenúni ya'a, ñin-ni káka'an. 9 Nú játá'ú-yó tū'un káka'an ndaa cha, naga ni kuu jíin tū'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chí tū'un ká'an ndaa Dios kúu tū'un Se'e-ya. 10 Cha kándija nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máa-de. Te cha tú kándija nuu Dios, natū'un násá'a-de-ya ñin I'a xndá'ú, chí tú kándija-de tū'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tū'un Se'e-ya. 11 Te ya'a kúu tū'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tū'un ja kúchaku-yo ñi káni, te Se'e-ya kúu I'a ndiso tū'un kuchaku-yo. 12 Cha kándija nuu Sé'e-ya, a ni ni'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko cha tú kándija nuu Sé'e-ya, tú ní ni'in tá'u-dé kuchaku-de. 13 Tū'un yá'a cháa-ri nuu róó, ñayivi káandija nuu Sé'e Dios, nává'a ná kuni-ro já á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ñi káni, nává'a kándija va'a-ró nuu Sé'e Dios. 14 Ja yá'a chundée ini-yo ká'an-yo jíin-ya, chí nú jikán-yo ñin ndatíñu nuu-ya natū'un kuni máa-ya, te jini ná'in-ya tū'un ká'an-yo. 15 Te nú kájiniyoy já jini ná'in-ya tū'un ká'an-yo naún ndatíñu kájikán-yo. Núsáa te a kájiniyoy já ní'in-yo já ní kájikán-yo-ún. 16 Nú ñin ñayivi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja nasu kuachi ku-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-ya, te ku'a-ya tū'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja nasu kuachi ku-de kásá'a-de, áchi-ri. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu já'a yuán ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jíin-ya. 17 Taká tiñu káñáa kúu kuachi. Ko ío kuachi ja nasu kuachi ku-i kúu. 18 Kájiniyoy já ñayivi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chí ñin se'e Dios ndito va'a-i máa-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. 19 Te kájiniyoy já sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu ja tin so'o ñi ñúyivi. 20 Ko a kájiniyoy já ní kii Se'e Dios. Te kájukū'un inj-yo ní sá'a-ya, nává'a kuni-yo nuu máa I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jíin máa I'a ndaa, máa Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máa-ya kúu ndija Dios ndaa, te máa-ya kúu I'a kuchaku-yo ñi káni sá'a-ya.

21 Súčhĭ, ná kúxio-ró núy ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki ichi ndaa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máa-ná kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máa ñin-ná, chí suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chí ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máa Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chí nì ni'in-ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, natu'un nì tá'ú tiñu máa Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tiñu jáá núu-ní. Chí sua ká'an nda'ú-ná jín-ní siki tú'un nì ni'in-yo onde xnañúu, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó natu'un nì tá'ú-yá tiñu nuu-yo. Ya'á kúu tiñu nì ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, natu'un nì kájiní so'o-ní onde xnañúu.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi kaxndá'ú ñá'án, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'án. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máa-ní jíná'an-ní, náva'a tú xnaa-ní tiñu nì kasá'a-ní. Chí sua ná ní'in vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in iní-i, te tú jiku-i jín tú'un Cristo, tú ncháá Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jiku jín tú'un Cristo, ncháá máa Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndiso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i siki tiñu ñáá sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kúni-ná ka'an-ná jín-ní jín tutu jín tinta, chí ñúkuu iní-ná ja-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, náva'a ná kúsi xaan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

1 Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chi kúndá'ú ndija iní-ri róó. 2 Ñáni máni, kuní-ri ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín já ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un ni kéndoo va'a añú-ro. 3 Jandáa ni kusii xáan iní-ri kivi ní chakoyo ñani-yo, chi ni kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un iní-ro, nátu'un jika ndaa-ro. 4 Tuká inga tu'un kúsii iní-ri sá'a ná nuu yá'a, ja kúni tu'un-ri ja kájika ndaa se'e-ri jíná'an-i. 5 Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jiku-ró jián jín taká ñani-yo, vasa chaa jiká kákuu-de. 6 Chi chaa-ún, ni kajani-de tu'un-ró núu tiku'ni, ja vá'a kúndá'ú iní-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. 7 Chi chaa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ni in ndatíñu nuu ñayivi sín nación. 8 Núsáa te yóó, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, nává'a chindéé tá'an-yó jín-de siki tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

9 A ni chaa-ri tutu nuu máá tiku'ni. Ko Diótfes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-ri, kuachi ja kúñá'nu máá-de nuu-i kuní-de. 10 Núsáa te nú jaa-ri te naxndáku-ri nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátílakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de siki-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a iní-de. Chi tú játá'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñayivi kákuu-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i iní tiku'ni. 11 Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáa, chi sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáa, tú jini kuti-dé nuu Dios. 12 Taká ñayivi kájani ndaa-i tu'un siki Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an siki-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájiní-ro já tú'un ká'an-ri ío ndaa. 13 Ío kua'a tú'un chaa-ri nuu-ro kuní-ri, ko tú kuní-ri chaa-ri jín tinta jín pluma. 14 Chi núkuu iní-ri ja yakú-na kivi te jaa-ri nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jín yú'u-yo. 15 Ná kóo tu'un vindáa vinené jín-ró.

Sándéé iní-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jíin taká
amigo jian, ná sándéé iní-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róó. ² Tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú ini tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuiñi ni'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítu iní-ri cháa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóó jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandija-yó, ja ñn jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'í-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío ini Dios máa-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuáxán. Te suni tú kájatá'ú-i máa Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa ñn-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kunda ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tíñu siki cháa ñáa ij

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máa-yá. Chi vasa a ni nama-ya ñayivi iní ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-yá ja ní kaskéndoo tíñu kándiso, te suni ni kaskéndoo ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'jin yani. Chi ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te sijn kuñu kuáxán ní kandúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñn ja ná kóto nchaa-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñu'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kás'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásachá'an-i yiki kuñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndiso tíñu, te káka'an ndiva'a-i siki ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na siki yiki kuñu Moisés, tú ní chundéé iní-ya nákuxndí-ya siki ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kána jín-yá nuu-ro, áchí-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i siki táka ja tú kájuku'un ini-i. Te tu'un kajini máa-i ja máa-i, natu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un

yúan te naa-í. ¹¹ Naka ndá'ú koo máá-i, chi a kája'an-i ichi ní kandij Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáá Balaam náva'a ni'in-í najíin siki-ún. Te suni kánaa-í jíin tú'un já'a iní Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jíin-ró, te kákuu-i in cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máá-i ja skée-í máá-i. Viko já tú ndiso sau kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachi. Yunu já tú kúun nde'e viko sau kákuu-i, uu jínu ni kaji'i ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu iní-i. Natu'un tiñuú xini já kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chii tata usia Adán, ni jani-de tu'un siki ñayivi yá'a: A ni chaá máá Tatá Dios jíin kuá'a xaan ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sánda-ya tíñu taká ñayivi, te nakuxndí-ya siki taká ñayivi já tú káchiñu'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tíñu ñáá, kuachi ja ní káchiñu'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i siki-yá, áchi-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku iní-i, te kaka'an ndiva'a-i nani ja káta'an-i, te kasá'a-i ndeni kaní iní máá-i. Kaka'an ni'in-i ja kánda téyí-i, te vixi kaka'an-i náva'a ni'in-í najíin. ¹⁷ Ko máá-ró, ñani maní, ná nándaku iní-ro tú'un ni kaka'an cha ni kakuu apóstol máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndí-i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tíñu ñáá ja kakaní iní máá-i, áchi-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kákuu ja sásin ñayivi. Ñayivi yúkú kákuu-i, chi tú ncháá máá Espiritu-ya iní-i. ²⁰ Ko máá-ró, ñani maní, ná skuá'nu-ró máá-ró jíin tú'un iní kákandija-ró. Te kakan ta'u-ro jíin Espiritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kundá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró já máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kundá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kundá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani siki iní-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te natu'un stáa-ró-i nuu ñu'ún. Te sava-ga-i kundá'ú iní-ro-í, vasa jító u'u-ro sá'ma chá'an já ní kukini ni sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío in-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuachi, te kuu sá'a-ya já kuñi-ró núu ndíi ncháá máá-yá, jíin já má kóo chá'an-ró, jíin já kúsi xaan iní-ro. ²⁵ Te nuu máá in-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jíñu'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tíñu jíin fuerza ndiso-ya, vina te onde ní káni ní kuí. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO

TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasa ni kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, nává'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kii yachi. Te ni táji-yá ñin ndajá'a-yá ni kii. Te ni kastu'un-yá tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jíin tú'un ndaa Jesucristo, jíin ja ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jíin ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chí a ni kuyani kivi. ⁴ Máá-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja ja káxiukú ndañúu Asia. Jíin-ró ná kóo tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kii onde nuu máá Dios, I'a ío, I'a ni ío, I'a kii, jíin onde nuu usiá Espíritu, I'a ká'lin yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu, ⁵ jíin onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máá-yá ni nachaku xna'an-ga vása taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tñin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máá-yá kúndá'ú iní-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jíin niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jíin sutú nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáá te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yo ní káni ní kúia. Amén. ⁷ Kuni so'o, chí kii-ya jíin vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jíin taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata iní ñuyivi, nde'e kó'ó-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'i, áchí máá Tatá Dios, I'a ío, I'a ni ío, I'a kii, I'a kúñá'nu xaan. ⁹ Máá-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jíin-ró. Te ká'lin ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'lin ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchari isla Patmos siki tú'un Dios jíin siki ja kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máá Espíritu, ni jaka-ya rúu ñin kivi íi máá Jíto'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yatá-rí ñin tu'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, ja xnáñúú jíin ja sándi'í-na. Chaa nuu ñin tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja káxiukú iní ndañúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jíin ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

12 Te ní jíó kóto-rí ja kuní-rí ndéja ká'an jíín-rí. Te nuú ní jíó káva-rí, te ní jiní-rí usiá candelerero oro. 13 Te sava ma'ñú táká candelerero-ún kándeé ín I'a ja ná kuní koo máá Sé'e çaa. Te ñú'un níí-yá ín sa'ma ní jinu onde nuú já'a-yá. Te nú'ni jika-yá jíín ín sánchíi oro. 14 Te xiní-yá jíín íxi-yá kándaá ku'jín nátu'un ixi ku'jín ríi, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-yá nátu'un yáá ñú'un, 15 te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a ini jinu súan kuní koo. Te ní'in ká'an-ya nátu'un nuú kuá'a ndúcha. 16 Te ini ndavá'a-ya tíin-ya usiá tíñuú xíní. Te ini yu'u-yá kénda ín machete xaan já úu yu'u. Te nuú-yá káa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxín xaan. 17 Te nuú ní jiní-rí nuú-yá, te ní nduá-rí nuú já'a-yá nátu'un ní ji'i-rí. Te ní çaa-ya ndává'a-ya sikí-rí. Te ní ka'an-ya jíín-rí: Ma yú'ú-ro. Máa-rí kúu ja xnáñúú jíín já sándí'í-na. 18 Te I'a çakú kúu-rí. A ní ji'i-rí núú, ko vina çí kuchaku-rí níí káni níí kuíá. Amén. Te tíin-rí ndakáa nuú ká'íin ndíyí, jíín kué'e já'ni yóó. 19 Çaa nuú tutú táká ja ní jiní-ro, jíín táká ja ío, jíín táká ja kóo nú ná já'a ya'á. 20 Ya'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tíñuú xíní já ní jiní-ro tíin ndavá'a-rí, jíín ndí'usiá candelerero oro. Usiá tíñuú xíní-ún kákuu ndajá'a núú ndí'usiá tiku'ní. Te usiá candelerero ja ní jiní-ro-ún kákuu ndí'usiá tiku'ní.

2

Tu'un nuu tíku'ní ñuu Éfeso

1 Çaa-ro tutú nuú ndajá'a tíku'ní ñuu Éfeso: Súan ká'an máá I'a tíin usiá tíñuú xíní jíín ndává'a-ya, te jíka kuu-ya ma'ñú usiá candelerero oro: 2 A jiní-rí tíñu sá'a-ro, ja ní'in sátíñu-ro jíín já ní'in kándii-ro, jíín já tú kúsi ini-ro kívi nduu-ro jíín çáa ñáá. Te ní jito nçaa-ro çáa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ní kajiní-ro já máni káxndá'ú ñá'án-de. 3 Te suni jiní-rí ja kándii ní'in-ro vasa ní ndo'o-ro, te tú ní kuitá-ro já ní sátíñu-ro já'a-rí. 4 Ko ná kíñi'in-rí ín sikí-ro, çí ní xnúu-ro kú'a ja maní-ro jíín-rí xnáñúú núú. 5 Núsáa te ná núku'un ini-ro ndé onde ní jungava-ro. Ná nákani ini-ro, te ná sá'a-ro ná ní sá'a-ro xnáñúú. Çí nú túu, te çaa yachí-rí nuú-ro, te kuançaa-rí candelerero máa-ro nuú kándii, te nú tú nákani ini-ro. 6 Ko ío ín ja ní kee va'a, çí kití ini-ro jíto-ro tíñu kásá'a çaa nicolaítas. Te suni máa-rí kití ini-rí jíto-rí tíñu-ún. 7 Çaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu nuú tíku'ní kákandíja. Çaa kundéé, kua'a-rí ndé'e yúnu çakú kee-de. Te yunu-ún kándii nuú jardín Dios.

Tu'un nuu tíku'ní ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jíin sándi'i-na, I'a ni ji'i te ni nachaku-ya. ⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaa káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chi onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro já á yani ndo'o-ró, chi kui'na, taan yakú róo vekaa, náv'a koto nchaa róo. Te ta'an-ro túndó'o uxí kiví. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kuá'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandíja. Chaa kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a tñin machete xaan uu yu'u. ¹³ A jini-ri tiñu sá'a-ró, chi ncháa-ro núu kánchaa mesa Satanás. Te suni jini-ri ja kándíja ni'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándíja-ró sikí-rí vasa kiví-ún ni ji'i testigo va'a-ri Antipas mañú-ró jíná'an-ró núu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yaku tu'un sikí-ro. Chi jíin-ró jíin káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chi chaa-ún, ni stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te ni jungoyo se'e Israel kuachi, chi ni kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te ni kasáténé-i, ni sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaa Nicolaitas jíin-ró, te kití iní-ri jíto-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani iní núsáá, chi nú túu, te chaa yachi-ri nuu-ro, te kuatá'an-ri jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandíja. Chaa kundéé, nuu-dé kuá'a-ri staa ándiví já yísa'í. Te suni kuá'a-ri ñin yuu kujjín lúlí núu-dé. Te nuu yúu-ún koso ñin sí'ví jáá já tú ni ñin-i kuni, chi máa cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máa Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi natu'un yáá ñú'un, jíin já'a natu'un latón fino. ¹⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jíin já kándíja va'a-ró, jíin já játíñu-ró, jíin já kándíi ni'in-ró. Te suni jini-ri ja ví'í-gá sátiñu-ró vína vása xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-ri yaku tu'un sikí-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchí-ña já ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñayivi kájatíñu nuu-rí, ja ná kóo tñi iní-i jíin já ná kée-í ndeyu sokó núu ndosó. ²¹ Te ni ja'a-ri tiempo nuu-ña ja ná nakani iní-ña já jíka téné-ña. Ko tú kuni-ña nakani iní-ña. ²² Vina te ndo'o-ña ñin kue'e sá'a-ri. Te taká ñayivi kásáténé jíin-ña, suni kuá'a-ri túndó'o xaan núu-í, te nú tú nakani iní-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-rí se'e-ña ná kúu-i. Te kuni

ṭaká tiku'ni ja máá-rí kúu I'a nándúkú víi iní ja jini tuni jín iní añú. Te kua'a-ri ya'u nuu ñn ñn-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro já káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandija-ró sá'an jian, jín já tú ní kájiní-ro tú'un yí Satanás, chí súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máá-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á kátin-ró, kutin ni'in-ró ondé kivi cháa-ri. ²⁶ Te cháa kundéé cháa jándatu ṭaká tiñu tá'ú-ri onde sandi'í-na, kua'a-ri fuerza nuu-dé ja tñn-de so'o ṭaká nación. ²⁷ Te suni nátu'un ni ni'in máá-rí fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jín bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'u kisi. ²⁸ Te kua'a-ri tiñuú xini jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaa ío so'o; ná kuni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tiku'ni kákandija.

3

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni iní ñuu Sardis: Súan ká'an máá I'a ja ñáva'a usia Espiritu Dios, jín usiá tiñuú xini: Máá-rí jini-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ni ji'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani ni'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi ni jini-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáá te ná núku'un iní-ro naún ní ni'in-ro jín já ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani iní-ro. Chí nú tú kundito-ró, te cháa-ri nátu'un ñaku'ná. Te ma kuni-ro na hora cháa-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñayivi jín-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásáchá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máá-i, ku'un-i sa'ma ku'jín te kaka-i jín-ri. Chi ñayivi vá'a kakuu-i. ⁵ Chaa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma ku'jín chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jín núu táká ndájá'a-yá. ⁶ Chaa ío so'o, ná kuni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tiku'ni kákandija.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni iní ñuu Filadelfia: Máá I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tñn ndakáa David, I'a júña te tú ni ñn kúu nakasu, I'a jasú te tú ni ñn kúu nakuña, súan ká'an máá-yá: ⁸ Jini-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñn yuxé'é, te ma kúu kasu ni ñn ñayivi, chí vasa ñn tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ni jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. ⁹ Te ñayivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kakuu-i, ko káxdá'ú-i chí nasuú kakuu-i, vina te chakoyo-i te jukiñi jítí-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kuni-i ndasa kúndá'ú iní-ri róo. ¹⁰ A ni jandatu-ro tú'un ni ka'an-ri ja ná kundii ni'in-ró. Ja yúan náma-ri róo nuu túndó'o kii ní ñuyivi, ja koto nchaa-ri

ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani chaa-ri. Núsáá te kutiin ja á tiin-ró, náva'a tú ni in ñayivi kuánchaa premio-ro núu-ro. ¹² Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de nátu'un in pilar iní ve'e ij Dios máa-rí. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-rí sí'ví Dios máa-rí nuu-dé, jín sí'ví jáá máa-rí, jín sí'ví ñuu Dios máa-rí ja kúu ñuu Jerusalén jáá já kúun kii ichi ándí'í ondé nuu Dios máa-rí. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'ní kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ní ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndáj'a tíku'ní iní ñuu Laodicea: Súan ká'an máa I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vásá táká ndatiñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vijin-ró xí ní ío ní'ní-ró núú. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-rí róo iní yu'u-rí. ¹⁷ Chí áchí-ro: Chaa kúká kúu-ri, te ja bueno ni ndukúká-rí, tú naún nándi'i-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákini, chaa ñáá, chaa ndá'ú, chaa kuáá, chaa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáá te ká'an ni'in-ri jín-ró: Nuu-rí ná kuáan-ró oro ni nandu'a ni sá'a ñu'un, náva'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuíjín, náva'a tuká kuka nuu-ro já víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máa-rí ká'an xaan-rí te xndó'o-ri taká ñayivi já kúndá'ú iní-ri. Núsáá te kuítú iní-ro te nakani iní-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, chí kándij-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé in ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxini-ri jín-i, te máa-i jín-rí. ²¹ Chaa kundéé, kua'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jín-rí mesa nuu tá'ú-rí tiñu, nátu'un ni kundéé máa-rí, te ni nungoo-ri jín Táa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'ní kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yuán-na, te ni nde'é-rí, te ichi ándí'í ní jiní-ri núña in yuxé'é. Te tu'un ni ka'an núú jín-rí, nátu'un in corneta, ni ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro táká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúu. Yúan te ni jiní-ri in mesa, kándij andí'í, te nuu mesa-ún kánchaa in I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, kaa-ya nátu'un kuni koo in yuu kuí ndí'í jín yúu kua'á. Te in tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu kaa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún ío oko kuun mesa. Te ni jiní-ri nuu oko kuun cháa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuíjín. Te xiní-dé suni káñu'un

corona oro. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kakuu ndí'usiá Espiritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñn natu'un mar natu'un vidrio ja ndí ní'ni. Te ma'ñú mesa jín xín mesa ío kuun kiti. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi nú-tí jín íchi yatá-tí. ⁷ Te kiti ñn jito-tí natu'un ñn ndika'a, te kiti uu, natu'un ñn chelu. Te kiti uní, ñaa-tí núu cháa, te kiti kúun, natu'un ñn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, ío ñu ndijin-tí, ná ñn ná ñn-tí. Te ichi iní-tí jín ñí xín-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúú ñúú tú kájukuiñi-tí jita-tí yaa yá'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kuu máa Tata Dios, I'a kuñá'nu xaan, I'a ni io, I'a ío, I'a kii, áchí-tí. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kiti-ún, kaka'an-tí tú'un jínú'ún, kánakuatá'ú-tí nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú ñí káni ñí kuiá, ¹⁰ te máa hora yúan kájukuiñi jítí okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñú'ún-de-ya ja chakú-ya ñí káni ñí kuiá. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te kaka'an-de: ¹¹ Táta Dios máa-ná. Xáan va'a I'a kuu-ní ja nákana jaa-i ní, ja ká'an-i tu'un jínú'ún jín-ní, jín ja ndiso-ní taká fuerza. Chí máa-ní, ni sá'a-ní taká ndatíñu. Ja kuu iní máa-ní ni sá'a-ní, te ni kuva'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu tñn Lélú Dios

¹ Te ni jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, tñn-ya ñn tutu iní ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núu jín íchi yatá. Te ndasú jín usia sello. ² Te ni jini-ri ñn ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñn tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñn ja ío andívi, ni iní ñuyívi, ni ichi chí ñu'un, tú ní kuu kuña tutu-ún, ni tú kuu nde'é núu. ⁴ Te xaan ní nde'e-ri, chí tú ní kenda ni ñn ja vá'a ja kuña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñn chaa ñá'nu-ún, ni ka'an-de jín-rí: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndíka'a tata Judá, tata David, a ni kundéé-yá, te ja yúan kuu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usia sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jín ndikúun kiti-ún ni jini-ri ja kándij ñn lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jito-tí natu'un ja á ni kaja'ni-í-tí. Te ío usia ndiki-tí jín usia nduchi-tí. Ya'á kakuu ndí'usiá Espiritu Dios ja ní táji-yá kaja'an ñí ñuyívi. ⁷ Te ni ja-ya. Te ni ki'in-ya tutu-ún iní ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kiti jín ndí'okó kuun cháa ñá'nu, ni kájukuiñi jítí-de nuu máa Lélú. Te taká-de tñn-de ñn yaa nání arpa, jín ñn ko'o kuu ja ñu'un susia kutú, yúan kakuu tu'un kájikán ta'u ñáyívi ndóo. ⁹ Te ni kajita-de ñn yaa jaá: Xáan

va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndón-da-ní sello, chi nī kaja'ni-í ní, te jín niñi-ní nī nakuaan-ní ñayivi táká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te nī nduu-i rey jín sutú nuu Dios, nī sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu inī ñuyivi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, nī nde'é-rí, te nī jini so'o-ri káka'an kua'a ndájá'a-yá, ká'jin xiin mesa jín kiti-ún, jín cháa ñá'nu. Te nī ka'jo kua'a xáan-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te nī kaka'an jaa-ya: Xáan va'a I'a kúu Lélú já ní kaja'ni-í. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jín tú'un kúká, jín tú'un ndíchí, jín tú'un ndíso fuerza, te taká ñayivi, ka'an jínú'ún-i jín-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndajá'a-yá. ¹³ Te nī jini so'o-ri ja ndívii já ío inī andívi, jín iní ñuyivi, jín chí ñuyivi, jín iní mar, taká yúan nī kaka'an: Tu'un nduñá'nu jín tú'un ndíso fuerza ná kóo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nákana jaa-yó-yá te ka'an jínú'ún-yó jín-yá ní káni ní kúia, áchí. ¹⁴ Te nī kaka'an ndikúun kiti-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, nī kajukuiñi jítí-de nuu I'a chakú ní káni ní kúia, te nī kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usia sello

¹ Te nī jini-ri Lélú ja ní xndón-da-ya ñn tá'an usia sello-ún. Yúan-na te nī jini so'o-ri ká'an ñn ja kúun kiti chakú-ún, nátu'un ñn taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te nī nde'é-rí. Te nī jini-ri ñn caballo ku'jín. Te cháa yóso-tí-ún, nī tñn-de ñn ndua. Te nī ni'jn-dé ñn corona xini-dé. Te ja á nī kundéé-de sava te nī kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te nī xndón-da-ya sello uu-ún. Yúan-na te nī jini so'o-ri ká'an kiti úu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te nī kenda tuku ñn caballo ku'á. Te cháa yóso-tí-ún, ndíso tíñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyivi, náva'a ka'ni tá'an ñayivi jíná'an-i. Te suni nī ni'jn-dé ñn machete káni. ⁵ Te nuu ní xndón-da-ya sello unī, te nī jini so'o-ri ká'an kiti uní: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te nī nde'é-rí. Te nī jini-ri ñn caballo túun. Te cháa yóso-tí-ún, tñn-de ñn balanza. ⁶ Te nī jini so'o-ri ñn tu'un ma'ñú ndikúun kiti-ún, ká'an: ñn kilo trigo ja ñn peso, te unī kilo cebada ja ñn peso, ko ma stívi-ró aceite jín vino, áchí. ⁷ Te nī xndón-da-ya sello kuun. Te nī jini so'o-ri ká'an kiti kúun: Ña'an, te kuni-ro, áchí-ti. ⁸ Te nī nde'é-rí. Te nī jini-ri ñn caballo ku'áan. Te ja yóso-tí-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tíñu ja ndón-da sikí ñn cuarta parte ñuyivi, te kuu-i sá'a jín machete, jín tamá, jín ku'é, jín kiti xáan já ío inī ñuyivi. ⁹ Te nī xndón-da-ya sello u'un.

Te chij altar nij jini-ri taká añú nij kaji'i siki tú'un Dios jín siki tú'un nij kajani ndaa-i. ¹⁰ Te nij kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ni. Nasaa-ga kivi te sándaa-ní tiñu ñayivi káxiukú ini ñuyivi, te nani'in tá'an-ni jín-i siki niñi-ná ja ní kaja'ni-i náa, áchí-i. ¹¹ Yúan-na te nij ja'a-ya sá'ma kujín núu-i ná kú'un-i. Te nij ka'an-ya jín-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jínu taká tá'an-i jín ñani-i, chi suni kuu yúan nátu'un nij kaji'i máa-i. ¹² Te nij xndónda-ya sello iñu. Te nij jini-ri ñn ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutuún nátu'un sa'ma túun, te yoo nij nduu nátu'un niñi. ¹³ Te tiñuú xini ándivi, nij jungoyo-ti núu ñú'un, nátu'un jungoyo nde'e yúnu mérkexe sá'a tachi xáan. ¹⁴ Te ándivi nij kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutu. Te ndivii yúku jín isla nij kuxio nuu ká'in. ¹⁵ Te taká rey ñuyivi, jín cháa kákuñá'nu, jín cháa kúká, jín cháa capitán, jín cháa nin, jín ndivii mozo, jín ndivii ñayivi kájika kuu ndicha-na, nij kachisa'i-i máa-i ini ya kava jín má'ñu káva ja íó yuku. ¹⁶ Te nij kaka'an-i jín yúku jín káva-ún: Jungava siki-ri jíná'an-ri, te ná jákusa'i-ri nuu I'a kánchaa mesa, chi máa Lélú kiti ini-ya núu-ri. ¹⁷ Chi a nij jaa kivi ja kiti ini-ya núu-yo. Te ndé chaa kanda-ga kundij. Achí-i.

7

¹ Yúan-na te máa-ri, Juan, nij jini-ri kuun ndajá'a-ya ká'in ndikúun lado ñuyivi, te kajasu-ya núu kée ndikúun tachi nuu ñú'un, náva'a tuká kee tachi núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. ² Te nij jini-ri inga ndajá'a-ya nij kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te tiin-ya sello Dios, I'a chakú. Te nij kana jaa-ya xini ndikúun ndajá'a ja kándiso tiñu ja stivi-yá ñuyivi jín mar. ³ Te nij ka'an-ga-ya: Ma stivi-ró ñuyivi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuní chaan táká mozo Dios máa-yó, áchí-ya. ⁴ Te nij jini tu'un-ri ja íó ciento uu xiko kuun mil ñayivi kánchaa tuní. Te ja ká'io tuní-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te uxi uu mil tata Judá, jín uxi uu mil tata Rubén, jín uxi uu mil tata Gad kánchaa tuní. ⁶ Te uxi uu mil tata Aser, jín uxi uu mil tata Neftalí, jín uxi uu mil tata Manasés kánchaa tuní. ⁷ Te uxi uu mil tata Simeón, jín uxi uu mil tata Leví, jín uxi uu mil tata Isacar kánchaa tuní. ⁸ Te uxi uu mil tata Zabulón, jín uxi uu mil tata José, jín uxi uu mil tata Benjamín kánchaa tuní. ⁹ Yúan-na te nij nde'é-ri. Te nij jini-ri kua'a xáan ñayivi, ja ní ñn chaa, ma kúu ka'u-de. Taká nación, jín táká tata, jín táká ñuu, jín táká yu'u, ká'in-i nuu mesa jín núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kujín, te kátin-i yuku ñuu. ¹⁰ Te nij kakana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jín máa Lélú, kúu I'a náma yóó. ¹¹ Te taká ndajá'a ká'in xiin mesa jín xin

cháa ñá'nu-ún, jín xín ndíkúun kiti, nī kajukuiñi jítí-yá nuu mesa, te nī kachiñú'ún-yá Dios. ¹² Te nī kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máá-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jínú'ún-yó jín-yá. Xáán ndíchí-yá. Te ndíso-ya táká tiñu jín táká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ní káni ní kúia. Amén. Achí. ¹³ Te ñn cháa ñá'nu-ún nī ka'an-de jín-rí: Ndé ñayivi kákuu ja káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. ¹⁴ Te nī ka'an-rí jín-de: Máá-ní jiní, táta, áchí-rí. Te nī ka'an-de jín-rí: Ya'á kákuu ñayivi ní kenda koyo nuu túndó'o xaán. Te nī kanakacha-i sa'ma-í, te nī kanasákiyi-i jín niñi Lélú. ¹⁵ Ja yúán ká'jin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tiñu. Te kájatíñu-i nuu-yá ndúú ñúú-ni iní ve'e ij-yá. Te l'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chí tu'ma-i-ya. ¹⁶ Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchí-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní'ni sá'a ndikandii, ¹⁷ chí Lélú já kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúú-yá nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jíná'an-í. Achí-de.

8

Ndi'usia corneta

¹ Te Lélú, nī xndón-da-ya sello usia. Yúan-na te nī kuná'in-ni iní andívi nátu'un sava hora. ² Te nī jini-rí ndí'usía ndajá'a já ká'jin-ya núu Dios. Te nī kani'in-yá usia corneta. ³ Te nī chaá inga ndajá'a kándá'a-yá ñn ko'o kúu oro. Te nī jukuiñi-ya núu altar. Te nī ni'in-yá kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya jín tú'un kájikañ ta'u ñayivi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. ⁴ Te ñu'ma susia kutú-ún jín tú'un kájikañ ta'u ñayivi ndóo, nī kenda iní nda'a ndajá'a-yá-ún, te nī kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵ Yúan-na te nī ki'in ndajá'a-yá-ún ko'o kúu. Te nī skútú-yá ñu'un altar. Te nī jacha-ya sikí ñuyívi. Te nī ka'an taja. Te nī ni'in. Te nī ndeyu. Te nī taan. ⁶ Te ndí'usía ndajá'a já ní kani'in-yá usia corneta, nī kasátu'a-ya máá-yá ja xndé'e-ya. ⁷ Te ndajá'a ñn, nī xndé'e-ya corneta-ya. Te níñi jín ñu'un ja ní saka nuu jín niñi, nī kuun sikí ñuyívi. Te nī kayu ñn tercera parte ñuyívi jín yúnu, te ndivii ichá kuí ní kayu. ⁸ Te ndajá'a úu, nī xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn nátu'un yuku ká'nu ja kayú nī jungava kua'an nuu mar. Te ñn tercera parte mar nī nduu niñi. ⁹ Te nī kaji'i sava kiti ká'jin chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni ñn tercera parte barco nī naa. ¹⁰ Te ndajá'a uní, nī xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava ñn tiñúú xíní ká'nu. Te kayú nátu'un ñn ñu'un yiti. Te nī jungava sikí ñn tercera parte yucha, jín sikí sókó ndúcha. ¹¹ Te tiñúú xíní-ún, nání-tí ja uá. Te ñn tercera parte nducha ní nduu ua. Te nī

kaji'i kua'a ñáyivi já sikí ndúcha-ún, chi n̄i nduu uā-chā. ¹² Te ndajá'a kúun, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn tercera parte ndikandii jín yóo, jín tíñuú xíní, n̄i nda'va. Te n̄i kutúun sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sáva ñúú.

Sikí uní tundó'o

¹³ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini so'o-ri ká'an jaa ñn ndajá'a ndéché-ya in̄i sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñayivi káxiukú iní ñuyívi, chí a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e un̄i-ga ndajá'a-yá, áchí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i jini-ri ñn tíñuú xíní já ní jungava ichi ándívi ondé sikí ñúyivi. Te n̄i ni'in-yá ndakáa tunchi kúnú xáan. ² Te n̄i juña-ya tunchi. Te n̄i kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma ñn jin̄u ká'nu. Te n̄i kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chí ñu'ma-ún n̄i kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti in̄i ñuyívi. Te n̄i kani'in-ti fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyívi. ⁴ Te n̄i ta'u tíñu nuu-ti ja má stívi-ti icha nuu ñú'un, ni yuku kuí, ni ñn yunu, chí máni ñayivi já tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵ Te n̄i ni'in-ti tu'un ja má ká'ni-ti, chí ná xndó'o-ti-í u'un yoo. Te n̄i kando'o-i nátu'un sá'a ñn kúrsiuku nú n̄i stují-ti yóo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táká ñayivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuñi-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti ñú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núu cháa. ⁸ Te ío ixi-ti nátu'un ixi xíní ñásíí. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soo-ti nátu'un ñú'un cháa kájatá'an. Te ní'in ndijin-ti, nátu'un káni'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kíkuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-ti ío ñn iñu kuáñú. Te kándiso tíñu-ti já ú'un yoo xndó'o-ti táká ñayivi. ¹¹ Te in̄i tunchi-ún ío ñn ndajá'a kúu rey ja tá'ú tíñu nuu-ti. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñn-ún, n̄i ja'a kua'an. Ko chaá ná'ín uu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i jini so'o-ri ñn tu'un n̄i kenda onde ndíkúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te n̄i ka'an jín ndajá'a ñn corneta iñu: Ndájí ndíkúun ndajá'a káinu'ni in̄i yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te n̄i kandaji ndíkúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chí a n̄i jaá máá hora jín kivi jín yóo jín kuiá, náva'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te n̄i jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan n̄i jini-ri caballo nátu'un jín jáni. Te cháa káyoso-ti-ún, káñu'un-de

su'nu nátu'un jito ñu'un, jín yúu kuáán, jín azufre. Te xini caballo-ún kánda nátu'un xini ndika'a, te yu'u-tí ni kenda koyo ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a ni kajijí in tercera parte ñayivi. Súan ni sá'a ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-tí. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde in yu'u-tí, jín núu sú'ma-tí. Te su'ma-tí-ún kánda nátu'un ko, te ká'io xini, te jín yúan stují-tí-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní káji'í jín kué'e yá'a, tú ní kánakani in-i tiñu kásá'a-i, ni tú ní kásá-i ja káchiñú'ún-i tachí kini jín ndosó oro, plata, ka, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jika. ²¹ Ni tú ní kánakani in-i ja kája'ni-í ndiyi, ni ja kásá'a-i tiñu ñavá'a, ni ja tiní in-i, ni ja kásaku'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te ni jini-ri inga ndajá'a ní'in, ni kuun-ya ichi ándiví, yísukun-yá viko nu'ún. Te in tikoye'ndé káxdée xini-yá. Te nuu-yá káa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña in tutu tin-ya iní nda'a-yá. Te ni jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñú'un. ³ Te ni kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e in ndika'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te ni kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaar-ri tutu núu, ko ichi ándiví ní jini so'o-ri in tu'un ni ka'an jín-rí: Kasu va'a taká tu'un ni kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-ri kándij nuu mar jín núu ñú'un, ni ndukani-ya ndává'a-ya ichi ándiví. ⁶ Te jín sí'ví I'a chakú ní káni ní kuiá, I'a ni sá'a ándiví jín taká ja ío iní, jín ñúyivi jín taká ja ío iní, jín mar jín taká ja ío chíi, jín sí'ví máa-yá, ni ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kiví. ⁷ Ko kiví já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un ni kastu'ún-ya nuu mozo-ya, cha ni kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un ni jini so'o-ri ichi ándiví, ni ka'an tuku jín-rí: Kuá'án, te ki'in-ró tutu núña iní nda'a ndájá'a-yá ja kándij nuu mar jín núu ñú'un, áchí. ⁹ Te ni ja'an-ri nuu ndájá'a-yá-ún, te ni ka'an-ri jín-yá ja ná kuá'a-ya tutu-ún nuu-rí. Te ni ka'an-ya jín-rí: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chí kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te ni ki'in-ri tutu iní nda'a ndájá'a-yá. Te ni yee-rí. Te ni kuvixi iní yu'u-rí nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-rí, te ni ku'ua chíi-ri ni sá'a. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-rí: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a núu, jín núu kuá'a ñayivi, jín núu kuá'a yú'u, jín núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uṽ testigo-ya

¹ Te *nṽ* *ni'in-rí* *in* *nuñí* *nátu'un* *káa* *in* *vara*. Te *nṽ* *kachi* *jín-rí*: *Ndukuiñi*, te *chikua'á-ro* *vé'e* *iṽ* *Dios*, *jín* *altar*, *jín* *táká* *ja* *káchiñú'ún-i-ya* *yúan*. ² *Ko* *skéndoo-ro* *ndú'a* *yata* *vé'e* *iṽ*, *ma* *chikua'á-ro*. *Chṽ* *a* *nṽ* *ja'a-ya* *núu* *ñáyivi* *sín* *nación*, te *uṽ* *xiko* *uṽ* *yoo* *kuañú-i* *sikṽ* *ñúu* *iṽ*. ³ Te *kua'a-ri* *tu'un* *nuu* *ndí'úu* *testigo-ri* *ja* *káni-de* *tu'un* *ja* *mil* *uṽ* *ciento* *unṽ* *xiko* *kivṽ*, te *ku'un-de* *sa'ma* *costal*. ⁴ *Chaa* *yá'a* *kákuu* *uṽ* *yunu* *olivo* *jín* *úu* *candelerero* *ja* *ká'iin* *nuu* *Dios*, *I'a* *xíin* *ñuyívi*. ⁵ Te *nú* *ndé* *in* *kuní* *sá'a* *ndiṽa'a* *jín-de*, te *kenda* *ñu'un* *yu'u-dé*, te *naa* *iṽ* *ja* *kájito* *u'u* *tá'an* *jín-de*. Te *nú* *ndé* *in* *kuní* *sá'a* *ndiṽa'a* *jín-de*, te *níni* *kúu* *súan*. ⁶ *Chaa* *yá'a* *kuu* *kasu-de* *andívi* *náva'a* *ma* *kúun-ga* *sau* *ní* *kivṽ* *káni-de* *tu'un*. Te *sunṽ* *kándiso* *tíñu-de* *ja* *táká* *nducha* *nduu* *niñi* *sá'a-de*. Te *kuu* *stivṽ-de* *ñuyívi* *jín* *táká* *ku'e*, *naaa* *jínu* *kákuu* *inṽ* *máa-de*. ⁷ Te *onde* *nú* *nṽ* *jínu* *nṽ* *jani* *nda-a-de* *tu'un*, *yúan-na* te *nana* *kiti* *kánde* *inṽ* *tunchi-ún*. Te *ndonda-tṽ* *sikṽ-dé*. Te *kuatá'an-tṽ* *jín-de*. Te *kundéé-tṽ* *jín-de* te *ka'ni-tṽ-de*. ⁸ Te *ndiyi-ún* *kundaa-i* *inṽ* *nuyá'u* *ñuu* *ká'nu-ún*, *ja* *skúnání* *yátá-yó* *ñúu* *Sodoma* *jín* *ñúu* *Egipto*, te *ñuu-ún*, *nṽ* *ji'i* *Jito'o-yo* *jiká* *cruz*. ⁹ Te *ñáyivi* *táká* *tata*, *ta* *ká* *ñuu*, *ta* *ká* *yu'u*, *ta* *ká* *nación*, *nde'é* *ndí-i* *ja* *káva* *ndiyi-ún* *unṽ* *kivṽ* *yósáva*. Te *ma* *kuá'a-i* *tu'un* *yuji-de*. ¹⁰ Te *ñáyivi* *káxiukú* *inṽ* *ñuyívi*, *kusṽ* *inṽ-i* *kunṽ-i-de*. Te *sá'a-i* *in* *viko*. Te *kua'a-i* *regalo* *nuu* *tá'an-i*. *Chṽ* *uṽ* *chaa* *nṽ* *kajani* *tu'un* *Dios* *xaan* *ní* *xndó'o-de* *ñáyivi* *káxiukú* *inṽ* *ñuyívi*. ¹¹ Te *onde* *nuu* *ní* *jínu* *unṽ* *kivṽ* *yósáva*, te *Dios*, *nṽ* *nachu'un* *táchí-yá-de*, te *nṽ* *nachaku* *tuku-de*. Te *nṽ* *kandukoo-de*. Te *nṽ* *kayu'ú* *xaan* *ñáyivi* *ní* *kajinṽ* *nuu-dé*. ¹² *Yúan-na* te *ichi* *ándívi* *ní* *kajini* *so'o-de* *in* *tu'un* *jaa* *ja* *ní* *ka'an* *jín-de*: *Kaa* *kikoyo-ro* *íchi* *yá'a*, *áchí*. Te *ñáyivi*, *ja* *kájito* *u'u-i-de*, *nṽ* *kajinṽ-i* *ja* *ní* *ka* *koyo-de* *kája'an-de* *andívi* *jín* *má'ñú* *vikó*. ¹³ Te *máa* *hora-ún* *nṽ* *taan* *xaan*. Te *sava* *ñuu-ún* *nṽ* *jungoyo*. Te *jín* *ñútáan* *nṽ* *kaji'i* *usiá* *mil* *ñáyivi*. Te *sava-ga-i* *nṽ* *kayu'ú-i*. Te *nṽ* *kanakana* *jaa-i* *Dios* *andívi*. ¹⁴ Te *tundó'o* *uṽ*, *a* *nṽ* *ja'a* *kua'an*. Te *a* *yani* *kii* *tundó'o* *unṽ*.

Corneta sandí'i-na

¹⁵ Te *ndajá'a* *usiá*, *nṽ* *xndé'e-ya* *corneta-ya*. Te *nṽ* *io* *tu'un* *jaa* *inṽ* *andívi* *ní* *kaka'an*: *Taká* *ñuu* *inṽ* *ñuyívi*, *a* *nṽ* *nduu* *ñuu* *máa* *Tatá-yo* *Dios* *jín* *Cristo-ya*, te *tá'ú-yá* *tíñu* *ní* *káni* *ní* *kuiá*, *áchí*. ¹⁶ Te *ndí'okó* *kuun* *cháa* *ñá'nu* *ja* *káxiukú* *mesa-de* *nuu* *Dios*, *nṽ* *kajukuiñi* *jítí-de*. Te *nṽ* *kachiñú'ún-de* *Dios*: ¹⁷ *Tatá* *Dios*, *I'a* *tíin* *ta* *ká* *poder*. *A* *íó-ní* *vina*, te *nṽ* *io-ní* *sáa*, te *koo-ní*. Te *na*

kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tiñu nuu-í jín fuerza ni'in máá-ní. ¹⁸ Ni kandonda vaạ taká ñayivi, kákiti iní-i. Ko ni kiti iní máá-ní, te ni jaa kiví já kúndaạ tiñu taká ndiyi, jín já kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaạ ni kajani tu'un-ní, jín núu ñáyivi ndóo, jín núu ñáyivi kájandatụ nuu-ní, kúu nuu ñáyivi lúli te kúu nuu ñáyivi ñá'nu, te xnáa-ní ñayivi kástivi ñúyivi, áchi-de. ¹⁹ Yúan-na te ni nuña ve'e i Dios onde andíví. Te ni jini-ri janụ já ñú'un tutụ contrato iní, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaan kúun ñíñí.

12

Tu'un ña'an jín kóo

¹ Te ichi ándíví ní kenda ñn tuni ñá'nu. ñn ñasíí ñú'un-ña ndíkandii nátu'un sa'ma, te yúxndí ja'a-ña sikí yóo, te xiní-ña ñú'un ñn corona ja uxí uụ tiñuú xíní. ² Te ñú'un se'e-ña. Te ni nde'e kó'ó-ña já já'ncha káku se'e-ña, jatú-ña já skáku-ña-í. ³ Te ni kenda inga tuni ichi ándíví. Te ni jini-ri ñn koọ kuá'a ká'nu. Te ío usia xiní-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndí'usía xiní-tí ñú'un corona. ⁴ Te jín sú'ma-tí ni stáa-tí ñn tercera parte tiñuú xíní ní kajungoyo iní ñuyívi. Te koọ ká'nu-ún, ni jukuñi-tí núu ñá'an skáku se'e-ún, náv'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te ni skáku-ña ñn se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jín bastón kaạ. Te se'e yíi-ña-ún ni ndaa-i kua'an-i nuu kánchaạ Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te ni jinu ñasíí-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío ñn lugar ni sátu'a Dios. Yúan kunchaạ-ña ñn mil uụ ciento uní xiko kiví, kundito-ya-ña. ⁷ Te ni jo guerra iní andíví. Miguel jín ndájá'a-yá, ni kajatá'an-i sikí kóo, te koọ-ún jín ndájá'a máá-tí ni kajatá'an-tí jín-yá. ⁸ Te tú ní kákundéé-tí, ni tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí iní andíví. ⁹ Te ni kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-tí. Koọ onde aná'an kúu-tí, ja nání-tí kui'na jín Satanás, ja xndá'ú-tí ndívii ñáyivi. Ni súnгава-ya-tí kua'an-tí sikí ñúyivi, te suni ni súnngoyo-ya táka ndájá'a-tí jín-tí. ¹⁰ Te ni jini so'o-ri ñn tu'un jaa iní andíví ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jín poder tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndíso tiñu-ya. Chi a ni kini'in-ya máa já sátu'ún sikí táka ñani-yo kuá'an, ja ndúu ñúu-ni jikán kuachi sikí-dé nuu Dios máa-yó. ¹¹ Te jín niñí Lélú-ún ni kákundéé-de jín-tí, jín tú'un ni kajani ndaa-de, chi tú ní kúnda'ú iní-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná kóo sií iní-ro, róo andíví jín táka ja káxiukú jián. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú iní ñuyívi jín mar. Chi ni kuun kui'na kujaa nuu-ro, te kiti xaan iní, chi jini ja yakú-ni kiví kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koọ-ún

ja ní súnɡava-ya-tí sikí ñúyívi, te nī chindikin-ti ñá'an ní skáku se'e yí-ún. ¹⁴ Te nī ni'in-ña uu ndijin ná'nu yachókó, nává'a ndéché-ña káku-ña núu koo-ún, te ki'in-ña ondé nuu ñú'un té'é, nuu kúnchaa-ña ñn tiempo, jín yakú-ga tiempo yósava. ¹⁵ Te inī yu'u koo-ún nī jichā nducha nátu'un yucha, kua'an yata ñá'an-ún, nává'a tene-ña sá'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, nī chindéé ní chituu ña'an-ún. Chī ñu'un-ún nī ndikā yu'u, te nī ji'i-ni yucha ja ní kana inī yu'u koo-ún. ¹⁷ Yúan-na te nī kitī xaān iní koo-ún sikí ñá'an-ún. Te nī kee-ti kuákuatá'an-ti jín sáva-ga se'e-ña já kásíkúu-i tiñu tá'ú Dios, jín já kájani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kiti xaān

¹ Te nī kandij-ri nuu ñítí yú'u mar. Te nī jinī-ri ja chíi mar nī kenda ñn kiti já ío usiā xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un uxí corona. Te xini-tí yóso ñn sí'ví tú'un ñáá. ² Te kiti ní jinī-ri-ún kaa-ti nátu'un ñn kuiñi, te ja'a-tí nátu'un ja'a yí'i, te yu'u-tí nátu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-tí, nī ja'a koo ká'nu-ún poder máá, jín mesa máá, jín tíñu ñá'nu ndíso. ³ Te nī jinī-ri ja ní tujj ñn xini-tí nátu'un a yani kuu-ti jín. Ko nuu ní tujj xaān-ún nī nduva'a. Te nī kanaa iní ndivii ñáyivi ní kajini-i, te nī káindikin-i yata kiti-ún. ⁴ Te nī kachiñú'ún-i koo ká'nu-ún, chí nī ja'a-ti poder-ti núu kiti-ún. Te suni nī kachiñú'ún-i kiti-ún te nī kaka'an-i: Ndéja kétá'an jín kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-tí, áchí-i. ⁵ Te nī ni'in-ti tu'un ja ká'an-ti tú'un téyí jín tú'un ndiva'a. Te nī ni'in tíñu-ti já tá'ú tíñu-ti úu xiko uu yoo. ⁶ Te nī ndikā-ti yú'u-tí. Te nī ka'an ndiva'a-ti sikí Dios. Te nī kaji-ti sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja káxiukú iní andívi. ⁷ Te suni nī ni'in-ti tu'un ja kuatá'an-ti jín ñáyivi ndoo, te kundéé-tí. Te suni nī ni'in tíñu-ti já ndónnda-ti sikí táká tata, jín táká ñuu, jín táká yu'u, jín táká nación. ⁸ Te taká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chíñú'ún-i-ti, yuán kúu ñáyivi já tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú máá Lélú, I'a ni ji'i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyívi káyoso-í. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máá-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jín yuchí, suni jín yuchí kuu máá-de. Jín tú'un yá'a ñni ná kuiñi ni'in ñáyivi ndoo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te nī jinī-ri nuu ingá kiti já ní kana-ti chíi ñu'un. Te ío uu ndiki-tí nátu'un ndiki lélú, te ká'an-ti nátu'un ñn koo ká'nu. ¹² Te nuu kiti ñn, suni ñn núu-ni nī ndíso tíñu-ti. Te sá'a-ti já táká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ná chíñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tujj xaān-ti-ún. ¹³ Suni sá'a-ti tiní tuni ñá'nu. Te nī kajini

ñayivi já ní skúun-ti ñú'un ichi ándívi ní chaꝯ nuꝯ ñú'un. ¹⁴ Te xndá'ú-ti táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, jíin tuni ja sá'a-ti núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-ti tiñu nuꝯ táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tujj jíin yuchi te ni nachaku. ¹⁵ Te suni ni ja'a-ya tú'un ja chú'un-ti tachí iní ndoso kiti, návꝯ'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-ti taká ñayivi já tú kákuñi-i chíñú'un ndoso kiti. ¹⁶ Te taká ñayivi, ja lúli jíin já ñá'nu, ja kúká jíin já ndá'ú, mozo jíin já kájika ndicha-na, ná koso ñn-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-ti. ¹⁷ Te ni ñn ñayivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xikó-i nú tú ncháá tuni-ún-i, ja kúu sí'vi kiti-ún xí número sí'vi-ti. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndíchí. Ja júku'un ini, ná ká'u-i número kiti-ún, chí número ñn cháa kúu. Te número kiti-ún kúu iñu ciento uní xiko iñu.

14

Máa Lélú Dios jíin ñayivi ní nakuaan-ya

¹ Te ni nde'é-rí, te ni jini-ri kándij máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñayivi ká'in jíin-ya. Te chaan-í ncháá sí'vi Táa-ya. ² Te ichi ándívi ní jini so'o-ri ni ka'an ñn tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te ni jini so'o-ri ndusu yaa nání arpa ja káchaa cháa. ³ Te kájita-de ñn yaa jáá núu mesa tá'ú-ya tiñu, jíin núu ndíkúun kiti, jíin núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñn-i kuu kutu'a-i yaa-ún, chí máni máa ciento uu xiko kuun mil cháa ni nakuaan-ya iní ñuyívi. ⁴ Cháa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jíin ñásí'i. Chi cháa jáá cháa kútu kákuu-de. Cháa yá'a káindikin-de yata máa Lélú, nú ndéni ni kuu ini-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i ni nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuꝯ Dios jíin núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'un, chí cháa tú káchá'an kákuu-de nuꝯ Dios.

Tundó'o kivi kú juicio

⁶ Te ni jini-ri inga ndajá'a já ndéché-ya sava ma'ñú ándívi. Te ndíso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuꝯ táká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, nuꝯ táká nación, jíin núu táká tata, jíin núu táká yu'u, jíin núu táká ñayivi. ⁷ Te ni ka'an jaa-ya: Kuandatu nuꝯ Dios, te nakana jaa-ró-ya. Chí hora ja sándaꝯ-ya, a ni kuyani cháa. Te ná chíñú'un-ró I'a ni sá'a ándívi, jíin ñuyívi, jíin mar, jíin táká sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te ni cháa inga ndajá'a, te ni ka'an-ya: Ni naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chí nátu'un ni ja'a vino ja tiní xaꝯ iní ni kaji'i taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, ni ndikin-ya úu-ga. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chíñú'un kiti-ún jíin ndosó-ti,

xí kúnchaa tunj-tj cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín ín tu'un yátá kúu ja ñáyivi-ún ko'o-i vino ja kití iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kití iní-ya. Te kayu-i jín ñú'un, jín azufre, kuni jín núu táká ndajá'a ndóo, jín máá Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja kákayu-i-ún, kana ní káni ní kuiá. Te ñáyivi káchiñú'ún kití-ún jín ndosó-tj, jín ñáyivi kí'in tunj sí'ví-tí-ún, ma ndétatú kuti-í ndúu ñúu. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuíni ñ'in ñáyivi ndóo, ja kájandatú-i tiñu ñi tá'ú Dios, te kákandíja-i nuu Jesús. ¹³ Te ñi jini so'o-ri ñn tu'un ja ní ka'an jín-ri ichi ándíví. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndiyi ja kúu iní nda'a máá Tatá Dios onde vina te ní-gá kua'an-yo. Jandáa, chj ndetatú-i ja ní kasátiñu-i. Te tiñu-i-ún kí'in-ni jín-i, áchí Espíritu. ¹⁴ Te ñi nde'é-ri. Te ñi jini-ri ñn vikó kujín. Te nuu vikó-ún kánchaa ñn I'a ja á kuni koo máá Sé'e chaa. Te ñú'un ñn corona oro xini-yá. Te tñin-ya ñn jóso. ¹⁵ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá iní ve'e ij, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu vikó: Kachi'i-ni jóso-ní, te ka'nu-ní. A ñi jaa hora ka'nu-ní, chj ja kaa nuu ñú'un, a ñi kuaan, áchí-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu vikó, ñi kachi'i-ni-ya jóso-ya iní ñuyívi. Te ñi ndi'i ja kaa nuu ñú'un ñi ta'nu. ¹⁷ Te ñi kenda tuku inga ndajá'a-yá iní ve'e ij ja kánchaa iní andíví. Te suni kándá'á-yá ñn jóso xaan. ¹⁸ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndiso tíñu-ya sikí ñú'un. Te ñi kana jaa-ya xini ndajá'a tñin jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ró tikukú uva kaa nuu ñú'un, chj a ñi kajichi, áchí-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, ñi kachi'i-ya jóso xaan-ún iní ñuyívi. Te ñi nastútú-yá tikukú kaa nuu ñú'un. Te ñi chúkú-yá tikukú-ún nuu taxín uva. Yuán kúu ñn tu'un yátá ndasa kití iní Dios. ²⁰ Te ñi taxín uva-ún ichi yátá ñúu. Te iní nuu taxín-ún ñi jika ñn yucha ñiñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te ñi jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'í-na

¹ Yuan-na te ñi naa iní-ri ñi nde'é-ri inga tunj ñá'nu ichi ándíví, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'í-na. Chj nú ñi jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga iní Dios. ² Te suni ñi jini-ri ñn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñáyivi ní kakundéé jín kití-ún, jín ndosó-tj, jín tunj-tj, jín número sí'ví-tí, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te ká'jin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yaa máá Lélú. Tiñu ñá'nu jín tíñu luu sá'a-ní, Táta Dios. Máá-ní tñin taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kakuu ichi-ní. Te máá-ní kúu rey taká ñáyivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní

núsáá Tátá. Chì máá ìn ní kúu I'a ì. Taká naciòn, chaà-i te chiñú'ún-i ní, chi ñ ndenda ndijín modo sándaá-ní. Achí-i. ⁵ Yúan-na te ñ nde'é-rí. Te ichi ándíví ní jini-rí ja núña cuarto ì xáan íchi iní ve'e ì, máá nú kéndá tu'un ndaa. ⁶ Te iní ve'e ì yúan, ñ kenda usiá ndajá'a kándiso-ya usiá kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kuíjín kiyí, jín sánchíi oro káinu'ni jika-yá. ⁷ Te ìn ja kúun kítí ñ ja'a-tí usiá ko'o oro nuu ndí'usiá ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítú nátu'un jín tú'un kítí iní Dios, I'a chakú ní káni ní kuiá. ⁸ Te ñ ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, ñ chítú ndí iní ve'e ì. Te tú ní kúu kivi ni ñ ñayivi iní ve'e ì-ún, chì onde ná ndí'í usiá kue'e ja kándiso ndí'usiá ndajá'a-yá.

16

Usiá ko'o ñú'un tu'un kítí iní Dios

¹ Te iní ve'e ì-ún ñ kenda ìn tu'un jaa, ñ jini so'o-rí ñ ka'an jín ndí'usiá ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usiá ko'o ja káñu'un tu'un kítí iní Dios ná júngoyo sikí ñúyivi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a ìn, te ñ koyo-ya kó'o-yá sikí ñúyivi. Te ñayivi ja ncháa tuni kiti xáan-ún nuu, jín ja káchiñú'ún ndosó-tí, ñ kata'an-i ìn kue'e iní xaan. ³ Te ndajá'a úu, ñ koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te ñ nduu-cha nátu'un niñi ndíyi. Te taká kiti káyí'i chíi mar, ñ kaji'i-tí. ⁴ Te ndajá'a uní, ñ koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha, jín sikí taká sókó ndúcha, te ñ nduu-ni niñi. ⁵ Te ñ jini so'o-rí ñ ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Tátá, I'a ì kúu-ní, I'a ío vina, I'a ñ ío sáá. Te I'a ndaa kúu-ní, chi ñ sándaá ndaa-ní taká tínu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, ñ kajacha-i niñi cháa ndoo, jín niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina ja'a-ní niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te ñ jini so'o-rí ñ ka'an inga tu'un onde altar. Jandáa, Tátá Dios, máá-ní tñn taká fuerza, máá-ní sándaá ndaa-ní, sándaá ndija-ní taká tínu. ⁸ Te ndajá'a kúun, ñ koyo-ya kó'o-yá sikí ndíkandii. Te ñ ni'in tínu ndikandii-ún ja jín ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan ñ kakayu-i ja ní'ní xáan, ko tú ní kánakani iní-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chì sasua ñ kaka'an ndiva'a-i sikí-yá ja ní ja'a-ya kue'e yá'a sikí-í. ¹⁰ Te ndajá'a úun, ñ koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tínu kiti xáan-ún, te nuu tá'ú-tí tínu ñ kuña. Te taká ñayivi, ñ kanakaji yí'í-i yáa-í ja kájatú-i. ¹¹ Te ñ kaka'an ndiva'a-i sikí Dios andíví, ja kájatú-i jín ja káta'an-i kue'e, ko ña tú ní kánakani iní-i tínu ñ kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, ñ koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha ká'nu Eufrates. Te ñ ichi yucha-ún, náv'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te ñ jini-rí ja iní yu'u kóo ká'nu, jín yú'u

kíti xáan, jín yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, nī kenda unī tachī kīni nátu'un sa'va. ¹⁴ Chī tachī kīni kákuu, te kásá'a tunī. Te kenda nuu táká rey ñuyívi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivī ká'nu máá Dios, I'a tīn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chī nchaa-ri nátu'un ñaku'ná. Xáan ndatu koo ñayívi ndíto, jín já ndíto-i sa'ma-í, náva'a tú kaka vichí líi-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te nī kasá'a tachī kīni ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, nī koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te inī ve'e ijí ándíví jín núu mesa tá'ú-yá tiñu nī kenda ñn tu'un nī ka'an jaa: A nī kuu, áchí. ¹⁸ Yúan-na te nī ndeyu. Te nī nī'in. Te nī ka'an taja. Te nī taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kivī ní tuu nuu cháa inī ñuyívi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún nī ndata sáva unī pedazo. Te nī ndua taká ñuu inī taká nación. Te nī nuku'un inī Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí'i-i. ²⁰ Te taká isla nī kajinu ká'a'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi ándíví ní jungoyo ñíñí ná'nu nátu'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayívi, nī kaka'an ndíva'a-i sikí Dios ja sikí túndó'o ñíñí-ún, chí ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kiví xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te nī chaa ñn ja usiá ndajá'a-yá ja ní kandá'a usiá ko'o. Te nī ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kundaq tiñu sikí ñá'an kuaxán ja kánchaa-ña núu ndúcha kuá'a, ² chí taká rey ñuyívi nī kasáténé-de jín ñá'an-ún. Te taká ja káxiukú iní ñuyívi nī kanajini jín tú'un kuaxán máá-ña, áchí-ya. ³ Te jín Espíritu nī jaka-ya rúu nī ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te nī jiní-ri ñn ña'an yóso-ña ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-tí kuá'a sí'ví tú'un ndíva'a. Te ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jín sá'ma kuá'a tíndí'í. Te suni ñú'un-ña oro, jín yúu lúu, jín perla. Te tīn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jín tú'un ñáá, jín tú'un chá'an ja tīn iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháá ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, náa ja kasáténé jín já kasá'a tiñu ñáá inī ñuyívi yá'a, áchí. ⁶ Te nī jiní-ri ña'an-ún ja nájini-ña jín niñí ñayívi ndóo jín niñí ñayívi ní kaji'j ja sikí tú'un Jesús. Te nī naa xaan iní-ri nī nde'é-ri nuu-ña. ⁷ Yúan-na te nī ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máa-rí kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jín kiti yóso-ña, kiti já ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁸ Te kiti ní jiní-ro, nī jo-tí núu. Ko tú ío-tí vína. Te nana-tí kii-tí iní tunchi kúnú. Te kí'in-tí núu tá'nu ndatu-tí. Te taká ñayívi

káxiukú iní ñuyívi, ja tú káyoso síví-i nuu tutú chakú onde kiví ní jukuiñi ñuyívi, naa iní-i nde'é-i nuu kiti já ní jo-ti núu, te tú ío-ti vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchi ñin chaa, ma kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usia xini-ti kákuu usia yuku, te sikí yúku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usia rey. Te u'un-de a ni kánaa-dé. ñin-de ío. Te té chaa-ga inga-de. Te nú ni chaa-de, jínu ñú'ún já yakú-ni kiví kunchaa-de. ¹¹ Te kiti já ní jo núu te tú ío-ti vína, máa-ti kúu rey uná. Te ñin tá'an ja ndí'usí-de kúu-ti. Te ki'in-ti núu tá'nu ndatu-ti. ¹² Te ndí'uxí ndiki ní jini-ro, kákuu uxí rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jín kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñin hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñin núu-ni tu'un kájani iní-de. Te naku'a-a-de poder jín tíñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jín máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jín-de jíná'an-de, chi Jito'o nuu táká jito'o kúu-ya, te Rey nuu táká rey kúu-ya. Te ñayívi ká'ín jín-yá kákuu ja á ni kana-ya xini-í, te a ni kaji-ya-í, te ñayívi kákandíja va'a kákuu-i, áchi-ya jín-rí. ¹⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ni jini-ro já kánchaa ña'an kuáxán-ún sikí kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayívi tiní ñuu, tiní nación, tiní yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxí ndiki kiti ní jini-ro-ún, máa-de jín kiti, chi koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichí líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jín ñú'ún. ¹⁷ Chi Dios, súan ni ská'an-ya-dé ja ñin núu-ni kájani iní-de, te naku'a-a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu iní máa-yá onde kiví skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jini-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tíñu nuu táká rey ñuyívi.

18

¹ Yuán-na te ni jini-ri ni kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándíví, ndiso téyí-yá poder. Te ni ndii ncháa nuu ñú'un jín ndúa-yá. ² Te ni ka'an jaa-ya: Ni naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te ni nduu ve'e kui'na. Yuán káxiukú táká tachí kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tí. ³ Chi taká ñayívi, natu'un vino ni kaji'i-i ko'o já tiní xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyívi, ni kasáténé-de jín-ña. Te chaa kajaan káxikó iní ñuyívi, ni sákúká-ña-dé jín taká ndatíñu luu kaní iní máa-ña, áchi-ya. ⁴ Te ni jini so'o-ri inga tu'un ichi ándíví, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíná'an-ró, chi ñayívi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jín kuáchi-ña, náv'a a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a ni jaa xiko onde ándíví, te ni nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tíñu ñáá. ⁶ Cha'u nuu-ña, natu'un ni ja'a-ña núu sáva-ga-í. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña nú ndasa káa tiñu ni sá'a máa-ña. Te iní ko'o já ní ja'a-ña ní kaji'i-i, suni iní-ún

ná káa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Nátu'un nī sátyíí-ña máá-ña, te nī sá'a-ña tinī kuachi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chī áhí-ña jín máá-ña: Máá-rí kúu ña'an tá'ú tíñu, nasu ñá'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áhí-ña. ⁸ Já yúan nú ñn kivi te kii tundó'o siki-ña. Kuu ndiyi, nde'e kó'ó-ña, kii tama, te nduxia-ña jín ñú'un. Chi nī'in téyí káa máá Tatá Dios, I'a sándaá tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyivi já ní kajika téné-de jín-ña te nī kaichaku kúká-de jín-ña, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña kivi kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'ú-de siki já kayú-ña. Te ka'an-de: Xáán ndá'ú nī kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñn hora te nī chaá juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaá kájaan káxikó iní ñuyivi, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña. Chī tuká ni ñn ja kuáan tiñu xikó-de. ¹² Ndatiñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jín sá'ma kuá'á tındí'í, sa'ma tindu'á jín sá'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatiñu marfil jín ndatiñu yunu lúu, cobre jín káa jín yúu ndáva. ¹³ Canela, jín jí'o, susiá já'an xiko asun jín susiá uá jín susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, ri, caballo, jín carreta, jín mozo sátiñu sáni, jín ñayivi. ¹⁴ Ndatiñu ja ní ndio iní-ro, a nī kuxio kua'an, te taká ndatiñu fino máá-ró jín ndatiñu luu-ró, a nī naa, te ma nani'in kúti-gá-ro, áhí. ¹⁵ Te taká chaá kájaan káxikó ndatiñu yá'a, ja ní kakuu kúká-de siki-ña, kuiñi jíká-na-de nuu-ña ja káyú'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jíkó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú nī kuu ñuu ká'nu yá'a. Nī ñu'un-ña sá'ma fino jín já kuá'á, jín já ndí'í. Te nī ñu'un-ña oro jín yúu lúu, jín perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te nī naa íi taká ndatiñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká chaá xín barco, jín taká chaá jka jín barco, jín cháa jka nuu mar, jín taká ja kásatiñu nuu mar, nī ka'ñn jíká-na-de. ¹⁸ Te nī kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te nī kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jín ñúu ká'nu yá'a, áhí-de. ¹⁹ Te nī kachu'un-de tikacha ñú'un xiní-dé. Te nī kande'e-de nī kakana jíkó'ó-de: Xáán ndá'ú nī kuu ñuu ká'nu yá'a. Chi taká chaá nī kañava'a barco, nī kakuu kúká-de jín taká ndatiñu ya'u ñáva-a-ña. Te nuu ñn hora te nī tucha íi. ²⁰ Ná ndúvatu iní-ro já ní ta'an-ña, róo andíví, jín taká róo ñayivi ndóo, chaá apóstol, jín cháa kájani tu'un Dios. Chī Dios nī nani'in tá'an-ya jín-ña já siki róo. Achí-de. ²¹ Yúan-na te ñn ndajá'a ní'in, nī ñn-ya ñn yuu nátu'un ñn yosó ká'nu. Te nī skána-ya núu mar. Te nī ka'an-ya: Súan nī'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te ma núkuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaá chaá kácha, ni chaá jita, ni chaá kátivi xkuili jín corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñn chaá sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino ma

kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndíi ncháa-ga nuu-ro jíin ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jíin ñásí'í. Chi cháa kájaan káxikó núu-ro, cháa kákuñá'nu iní ñuyívi ní kakuu-de, te jíin tíñu ñavá'a nī xndá'ú-ro ndívii ñáyivi. ²⁴ Te nuu-ñá nī ndenda niñi cháa nī kajani tu'un Dios, jíin niñi ñáyivi ndóo, jíin niñi táká ñáyivi ní kaja'ni-í iní ñuyívi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios iní andívi

¹ Yuán-na te nī jini so'o-ri nī kuvaá ñn ñáyivi kuá'a íchi andívi, ja ní kaka'an-i: Xáan va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jíin'ún-yó jíin-yá, chi nī nama-ya yóo jíin fuerza-ya. ² Chī sándaá va'a-ya jíin tú'un ndaa. Nī nakuxndíi-ya sikí ñá'an kuáxán-ún, ja ní stíví-ña ñuyívi jíin tú'un tiní iní-ña. Te nī nani'in tá'an-ya jíin-ña já ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchí-i. ³ Te inga jínu nī kaka'an-i: Xáan va'a Dios, chī ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kúia, áchí-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jíin ndíkúun kiti nī kajukuiñi jítí-de nuu ñú'un. Te nī kachiñú'ún-de Dios ja kánchaa-ya mesa tá'ú-yá tíñu. Te nī kaka'an-de: Amén, xáan va'a Dios, áchí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún nī ka'an ñn tu'un: Taká róo mozo Dios máa-yó, jíin róo ja káandatu nuu-yá, kúu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchí. ⁶ Te nī jini so'o-ri nátu'un káka'an ñáyivi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí nátu'un ká'an taja: Xáan va'a Dios máa-yó, chī tá'ú-yá tíñu te tin-ya táká poder. ⁷ Ná kúsi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chī a nī jaá kivi tánda'a máá Lélú. Te ñásí'í-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te nī ni'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chī sa'ma fino-ún kakuu tíñu ndaa nī kasá'a ñáyivi ndóo, áchí. ⁹ Te nī ka'an ndajá'a-yá-ún jíin-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu kakuu ñáyivi ní kana-ya xini-í ja ná kóngoyo-i nuu ío xini tánda'a máá Lélú, áchí-ya. Te nī ka'an-ga-ya jíin-rí: Ya'a kúu tu'un ndaa nī ka'an Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te nī jukuiñi jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'ún-rí-ya núu. Te nī ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan. Chī suni mozo-ya kúu-ri jíin-ró jíin ñani-ro já kajani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'ún-ró máá Dios, áchí-ya. Chī tu'un nī ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíin I'a ká'an ndaa

¹¹ Te nī jini-ri ja núña andívi. Te nī kenda-ni ñn caballo kuíjín. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíin tú'un ndaa sándaá ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáá ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso

ñin sí'ví já ní ñin tú júku'un iní, chí máá-ni máá-yá jiní. ¹³ Te yúsúkun-yá ñin tikachí niñí. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñin tikuní andíví, ní kandikin-de-ya kája'an-de jín-yá káyoso-dé caballo kuíjín. Te káñu'un-de sa'ma fino xañ ja ío ndoo te kiyí. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ñin machete xañ, náva'a jín machete-ún stují-yá taká ñayívi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jín bastón ka. Te kuañu-ya siki uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kiti iní Dios, I'a tñin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-yá jín núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o, áchí. ¹⁷ Te ní jiní-ri ñin ndajá'a já kándii-ya núu ndikandii, te ní kana jaa-ya jín taká tisaa kándéché sáva andíví: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxini-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jín capitán, jín kúñu chañ ní'in, jín kúñu caballo jín cháa káyoso-tí, jín kúñu taká-ga ñayívi já kájika ndicha-na jín já kákuu mozo, ja lúli jín já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te ní jiní-ri nuu máa kiti xañ-ún jín núu taká rey ñuyívi, ní kakutútú-de jín soldado-de ja kuatá'an-de jín I'a yóso caballo kuíjín jín taká soldado-ya. ²⁰ Te kiti xañ-ún kua'an-ti preso jín cháa ní jani tu'un tú'ún ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jín tuni-ún ní xndá'ú-de ñayívi ní kaxi'in tuni kiti-ún jín já ní kachiñú'ún ndosó-ti. Nduú chañ yá'a, ní kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jín azufre. ²¹ Te sava-ga chañ-ún ní kají-i-de jín machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjín. Te taká tisaa, ní kanda'a chí-ti ní kayee-ti kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un siki mil kuia jín juicio siki ku'na

¹ Te ní jiní-ri ja íchi andíví ní kuun ñin ndajá'a tñin-ya ndákáa tunchi kúnú xañ, jín ñin cadena ká'nu. ² Te ní katñin-ya koo ká'nu, koo áná'án, kiti kúu kui'na Satanás. Te ní ju'ní-ya-tí ja ná kúnu'ní-ti mil kuia. ³ Te ní skívi-ya-tí kua'an-ti tunchi kúnú. Te ní jasú-ya-tí. Te ní sákutu-yá siki-tí, jín sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti taká nación. Chí onde ná jínu mil kuia, yúan-na te jínu ñú'ún já ndají nundaa-ga-ti. ⁴ Te ní jiní-ri tñi mesa. Te chañ kaxiukú mesa-ún kákuu ja sándañ tiñu. Te suni ní jiní-ri añu ñayívi ní kaxiti xini-í, siki já ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jín tú'un Dios, ni tú ní kachiñú'ún-i kiti-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kajatá'ú-i tuni-ti kunchaa chañ-í, ni iní nda'a-í. Te ní kanachaku-i. Te ní katá'ú-i tiñu jín Cristo ñin mil kuia. ⁵ Ñayívi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kuia. ⁶ Xáan ndatu koo ñayívi ndoo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chí sua nduu-i sutu nuu Dios jín núu Cristo, te tá'ú-i tiñu jín-yá mil

kuiá. ⁷ Te onde ná jínu mil kuiá-ún, te ndaji Satanás nuu kándeepreso. ⁸ Te kenda xndá'ú naciún ká'io ndíkúun lado ñuyívi, ñuu Gog jíin ñúu Magog, nává'a stútú ñáyivi já kuátá'an-i. Te koo kua'a xáan-í nátu'un ñítí yú'u mar. ⁹ Te ñi chakoyo-i onde ñí ñúyívi. Te ñi kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñáyivi ndóo jíin ñúu ja maní-í jíin. Ko Dios ñi skúun-ya ñú'un ichi ándívi. Te ñi kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñáyivi-ún, ñi skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. Te suni yúan kándeeki xáan-ún jíin cháa ñi jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúu ñúu ñí káni ñí kuiá.

Tu'un mesa ká'nu ku'jin ándívi

¹¹ Te ñi jini-ri ñin mesa ká'nu ku'jin, jíin I'a kánchaa mesa-ún. Te nuu máa I'a-ún ñi kuxio ñuyívi jíin ándívi. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te ñi jini-ri taká ndíyi, ja ñá'nu ja lúlí, ká'jin-i nuu Dios. Te ñi juña-ya taká libro. Te suni ñi juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te ñi sánda-ya tíñu ndíyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ñin ñin tíñu ñi kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, ñi naku'a-cha ndíyi ká'jin chji-cha. Te kue'e jíin infierno, ñi kanaku'a ndíyi ja kátin. Te ñi kakunda kuachi-i ná tíñu ñi kasá'a ñin ñin-i. ¹⁴ Te ñi skée-ya infierno jíin kué'e kája'an nuu laguna ñu'un. Ya'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñáyivi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te ñi skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyívi jáa jíin ándívi jáa

¹ Yúan-na te ñi jini-ri ñin andívi jáa jíin ñin ñuyívi jáa. Chí andívi xnáñúu jíin ñuyívi xnáñúu ní nda'va. Te tuká mar ñi ío. ² Te máa-rí Juan ñi jini-ri ñuu ñi já kúu ñuu Jerusalén jáa, ja ní kuun ichi ándívi ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñin ñasí'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jíin yí-ña. ³ Te ichi ándívi ní jini so'o-ri ñin tu'un ñi ka'an jaa: Vina te ncháa ve'e Dios jíin ñáyivi. Te kunchaa-ya jíin-i. Te kuu-i ñáyivi máa-yá. Te máa-yá, kuu-ya Dios máa-i te kunchaa-ya jíin-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúku'á iní-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chí a ñi nda'va-ya tíñu xnáñúu. Achí. ⁵ Te ñi ka'an I'a kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáa-rí taká ndatíñu, áchí-ya. Te ñi ka'an-ga-ya jíin-rí: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. ⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-rí: A ñi kuu. Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kájá'a jíin núu ndí'i. Te ñáyivi jichí nducha, kua'a-ri sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te chaa kundéé, ní'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-ri

Dios máá-de, te máá-de kuu-de se'e-ri. ⁸ Ko ñayivi já káyú'ú ja tú kákandíja, ja káchá'an, ja kája'ni ndíyi, ja kásá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'un ndosó, jín táka ja káka'an tu'un tú'un, ñayivi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jín azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñ ndajá'a já usiá-ya ní katin usiá ko'o já ñú'un ndí'usiá kue'e sandí'i-na, ni chaa-ya núu-ri. Te ni ka'an-ya jín-ri: Ña'an, te ná stá'an-ri ñ ña'an núu-ro já kúu ñasí'í máá Lélú, áchí-ya. ¹⁰ Te jín máá Espíritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri xiní ñ yuku súkún ká'nu. Te ni stá'an-ya ñúu ii Jerusalén nuu-ri ja kúun vai ichi ándí'vi ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñ namá ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-ya. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío uní yuxé'é. ¹⁴ Te namá ñúu-ún, ñáva'a uxí uu cimientó. Te sikí yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jín-ri-ún, tñ-ya ñ vara oro ja chíkuá'a-ya ñúu, jín táka yuxé'é, jín namá ñúu. ¹⁶ Te ñ ñúu ío kuun jikí kúu. Te ñ núu-ni ja káni jín já jichá. Te ni chíkuá'a-ya ñúu jín vara-ún, te ni jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jín já jichá, jín já súkún, ñ núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni ni chíkuá'a-ya namá ñúu-ún. Te ni jinu ñ ciento uu xiko kuun yíkí ku'a chaa, ja súni ku'a ndajá'a-ya kúu. ¹⁸ Te namá ñúu-ún kúu yuu kuí ndí'í. Te ñúu kúu máá nían oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientó ñúu-ún, ni kukútu jín táka yuu lúu. Ja xnáñúú kúu yuu kuí ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháa kuí. Ja uní kúu yuu ncháa pinto. Ja kúun kúu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja iní kúu yuu kuá'a pinto. Ja usiá kúu yuu kuí méku. Ja uná kúu yuu kuí ncháa. Ja ñ kúu yuu kuáán. Ja uxí kúu yuu kuí kuíjín. Ja uxí ñ kúu yuu color naranja. Te ja uxí uu kúu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla, ja ñ yuxé'é, te ñ perla. Te nuyá'u ñúu-ún kúu máá nían oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jini-ri ve'e ii iní ñúu, chí ve'e ii ñúu-ún kúu máá Dios, í'a tñ táka poder jín máá Lélú. ²³ Te ñúu-ún, tú ñni ndikandii ni yoo ja stúun, chí ndua máá Dios ndíi ncháa, te máá Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakaaku, kaka kuu-i jín ndúa ñúu-ún nátu'un jín lámpara. Te táka rey ñuyívi, kikoyo-de ñúu-ún jín táka ndatíñu luu-de, te ka'an jínú-ún-de jín-ya yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándasú kuti já ío-ni ndúu, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te ini ñúu-ún kinchaka-de táka ndatíñu luu jín ndatíñu jínú-ún ío ini ñuyívi.

27 Te inĭ ñuu-ún ma ndívi kuti ní ĩn ñayivi chá'an, ni ja sá'a tiñu ñáá, ni ja ká'an tu'un tú'un, chĭ máni máá-ni ñayivi ja káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te nĭ stá'an-ya ĩn yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndúí ní'ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'ú tíñu Dios jín máá Lélú. ² Te jĭka-cha sáva ma'ñú núyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'ĭn yunu chakú, ja já'a uxĭ uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yúnu-ún kákuu ja sá'a tana táká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ĩn tu'un tásí, chĭ mesa tá'ú tíñu Dios jín Lélú kúnchaa inĭ ñuu-ún. Te mozo-ya, kuatíñu-i nuu-ya jíná'an-i. ⁴ Te kuni-i nuu-yá. Te koso sí'ví-yá chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-gá akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chĭ máá Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tíñu ñí káni ñí kuiá.

Taká tiñu ja kánúú cháa yachi

⁶ Te nĭ ka'an-ga-ya jín-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máá Tatá Dios, Jito'o cha ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, nĭ tájí-yá ndajá'a-yá náv'a stá'an-ya núu mozo-ya táká tiñu ja kánúú cháa yachi. ⁷ Te jandáa ja ncháa yachi-rĭ. Achí-ya. Xáán ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-rĭ te nĭ jini-rĭ taká tiñu yá'a. Te nuu ní ndi'i nĭ jini so'o-rĭ, jín já ní nde'é-rĭ, te nĭ jukuiñi jítí-rí nuu já'a ndajá'a I'a nĭ stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rĭ-ya núu. ⁹ Te nĭ ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró súan, chĭ ruu, suni mozo-ni kúu-rĭ jín-ró, jín ñani-ro ja kajíni tu'un Dios, jín ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te nĭ ka'an-ga-ya jín-rí: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chĭ a nĭ kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáá, ná kúkuu-i jín tíñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tiñu va'a, ná kúkuu-i jín tíñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i jín tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chĭ nchaa yachi-rĭ, te kii ya'u jín-rí, náv'a kua'a-rĭ ya'u ĩn ĩn-i ndasa tiñu nĭ kasá'a-i. ¹³ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kéjá'a jín núu ndí'i, ja xnáñúú jín já sándi'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáán ndatu ñayivi skíkuu tiñu nĭ tá'ú-yá, náv'a ni'ĭn tá'u-í ja-a-i nuu yúnu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxé'é inĭ ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jín já kásá'a tiñu ñavá'a, jín já tñí inĭ, jín já kája'ni ndíyi, jín já káchiñú'ún ndosó, jín táká ja kúsi inĭ xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máá-rí kúu Jesús ja ní tájí-rĭ ndajá'a-rĭ kujaa nuu-ro jíná'an-ró, náv'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku'nĭ kákandĭja. Máá-rí

kúu nátu'un yo'o já kúu tata David. Te suni kúu-ri nátu'un tiñuú xíní já ndíi ndáxín tíkuáán-na. ¹⁷ Te máá Espíritu jíin ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, áchí. Te ñayivi jíni so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kí-i. Te ñayivi kuní, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-rí nuu táká ñayivi jíni so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñin ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o yóso núu tutú yá'a siki-í. ¹⁹ Te nú ndé ñin ñayivi kuánchaa-i yaku tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jíin iní ñuu ii, siki tú'un ja yóso núu tutú yá'a. ²⁰ Súan ká'an l'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandáa ja ncháa yachi-ri, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Táta Jesús. ²¹ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin táká-ro jíná'an-ró. Amén.